

3 1761 01061580 5

A standard 1D barcode with vertical black bars of varying widths on a white background.

~~166~~
G

DIE GRIECHISCHEN
CHRISTLICHEN SCHRIFTSTELLER

DER
ERSTEN DREI JAHRHUNDERTE

HERAUSGEGEBEN VON DER KIRCHENVÄTER-COMMISSION
DER KÖNIGL. PREUSSISCHEN AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN

bd. 5

GELASIUS KIRCHENGESCHICHTE

509199
5. 7. 50

LEIPZIG
J. C. HINRICHS'SCHE BUCHHANDLUNG
1915

IN DER REIHENFOLGE DES ERSCHEINENS BAND 28

Druck von August Pries in Leipzig.

HERMANN UND ELISE GEB. HECKMANN
WENTZEL-STIFTUNG

GELASIUS KIRCHENGESCHICHTE

HERAUSGEGEBEN

IM AUFTRAGE DER KIRCHENVÄTER-COMMISSION

DER KÖNIGL. PREUSSISCHEN AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN

AUF GRUND DER NACHGELASSENEN PAPIERE VON

PROF. LIC. GERHARD LOESCHKE

DURCH

DR. MARGRET HEINEMANN

LEIPZIG

J. C. HINRICHS'SCHE BUCHHANDLUNG

1918

L 15
65
G 35
19.8

INHALT VON GELASIUS KIRCHENGESCHICHTE

	Seite
Vorwort	IX
Einleitung	
I. Handschriften	XI
II. Gruppierung der Handschriften	XVI
III. Capitelindices	XXV
IV. Ausgaben	XXVI
V. Gelasius, sein Werk und seine Quellen	XXVIII
VI. Quellenübersicht	XXX
Text	1—202
Register	
I. Biblischer Index	203
1. Altes Testament	203
2. Neues Testament	204
II. Quellen- und Parallelschriftsteller	206
III. Namenregister	208
IV. Wortregister	222—262

Vorwort.

Länger als es in menschlicher Berechnung lag, hat die Ausgabe des Gelasius von Cyzicus auf sich warten lassen. Durch die täglichen Aufgaben des Lehrberufes in Anspruch genommen, durch seine geschwächte Gesundheit gehemmt, hat Gerhard Loeschke sie, obwohl die Arbeit nie völlig geruht hat, nicht selbst vollenden können. Als sein Vermächtnis habe ich sie im Jahre 1912 übernommen, nachdem ich ihn schon seit 1908 bei den Vorarbeiten hatte unterstützen dürfen.

Wenn ich seinen letzten Wunsch, daß ich das gemeinsame Werk zu Ende führen möchte, erfüllen konnte, so habe ich es vornehmlich der selbstlosen Mitarbeit seines treuen Freundes Hans Lietzmann zu danken. Ihm haben Manuscript und Correcturbogen in jeder Phase vorgelegen; durch Rat und Tat hat er mehr geholfen, als aus den Anmerkungen abzulesen ist; ohne seine Ermutigung hätte ich nicht gewagt, die Verantwortung für die Ausgabe zu übernehmen.

Neben ihm danke ich K. Holl für unschätzbare Unterstützung und reiche Förderung bei Durchsicht der Correcturen.

C. Schmidt und E. Klostermann haben die zweite Correctur ganz, A. Brinkmann und P. Friedländer sowie G. Pasquali, ehe sie durch Kriegsdienst verhindert wurden, einige Bogen gelesen und manche Verbesserung vorgeschlagen. Noch in den letzten Wochen hat Professor Stroux die Mühe auf sich genommen, die Collationen für einen größeren Abschnitt in einer Baseler Handschrift nachzuprüfen und zu ergänzen. Ihnen allen sei herzlicher Dank gesagt.

Ferner habe ich in G. Loeschkes Namen alte Dankesschuld an alle abzutragen, die vordem die Arbeit gefördert haben: die Göttinger Gesellschaft der Wissenschaften hat auf Fürsprache ihres einstigen Sekretärs Ed. Schwartz die Mittel zur Beschaffung von Handschriftenphotographien bewilligt, G. Mercati hat die Handschriften der Vaticana, Ratti den Ambrosianus, G. Dalman den Hierosolymitanus nachgeschlagen

und photographieren lassen. P. Glaue die Klassifizierung der Codices von Madrid, F. C. Burkitt die der Codices von Cambridge ermöglicht. Parmentier seinerzeit die Aushängebogen von Theodoret zur Verfügung gestellt.

Die Herausgabe des Bandes übernahm auf Empfehlung P. Wendlands die Berliner Kirchenväter-Commission. Der Krieg hat das Arbeitstempo zu meinem Bedauern verlangsamt.

Cassel, im August 1917.

M. HEINEMANN

I. Handschriften.

A¹ = Codex Ambrosianus 534 (M^{SS} sup.), ältere Hand s. XII oder XIII.

A² = Codex Ambrosianus 534, jüngere Hand s. XIII.

Da wir die Handschrift im Original nie gesehen haben und bei der Collation allein auf Photographien angewiesen waren, gebe ich die Beschreibung nach dem Katalog von Martini e Bassi: »cod. chartac. cm. 29, 5 × 19, 4; ff. II + 297 (paene omnia margg. a tineis corrosa. nunc nova charta refeeta; complura humiditate foedata, partim vacua 36^v, 197^v, 250^r; quaedam lacera; ff. exciderunt post 117 et 297. alia fortasse aliis locis etc.) s. XIII.«¹

Der Schreiber erster Hand ist zufolge seiner Unterschrift fol. 274^r ein gewisser Johannes.² Der Codex gehörte ursprünglich Manuelis Sophianus und kam im Jahre 1606 von der Insel Chios nach Mailand.

Er enthält fol. 1—72 die Kirchengeschichte des Gelasius von Cyzicus, jedoch in gestörter Reihenfolge, indem fol. 1—23^r einen Nachtrag von A² darstellen: 1—19^r Buch III, das aber nur achtzehn der in dem vorausgehenden Pinax aufgezählten Capitel umfaßt, während die letzten vier fehlen. Eins davon, Cap. 19, folgt im Codex mit zwei weiteren Constantinbriefen zusammen (s. Anhang I. II S. 192 ff) nach Schluß des zweiten Buches, und es findet sich daneben fol. 67^v ein Zeichen, das auf das dritte Buch zurückverweist, mit der Randbemerkung: *ζητεῖται (ταῦτά)* (die Schrift ist hier zerstört) *τοῦ τρίτου λόγου ἐν τῇ ἀρχῇ· λείπεται γὰρ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῶν ὅδε* (so) *σημεῖον τόδε*. Im Druck ist der Brief an seinen Ort gerückt (vgl. S. 183 ff). 19^r (am Ende) — 22^v ist sodann die Rede Constantins nachgetragen. Ein Randzeichen und die Capitelzahl *ιθ'* leiten auf die Stelle, wo sie einzufügen ist, d. h. auf fol. 38^r. Dort findet sich denn auch eine Notiz von späterer

1) Ob wirklich die HS durchgehends auf Papier geschrieben ist, erscheint nach der Photographie zweifelhaft. Man glaubt bisweilen — zum mindesten wo es sich um A¹ handelt — die Structur des Pergaments zu erkennen.

2) Die Unterschrift lautet:

γραφή: τὸ τέμα τοῦ παρόντος βιβλίου φθάσαι ὁ γράψας, τῷ θεῷ χάρις λέγω οἰκτοῦς μοναχοῦ εὐτελεῖς ἰωάννη·

Hand: *ἤτα ἐν τῇ ἀρχῇ μετὰ β' τετραδίου εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ τρίτου, ζεγ. ἰθ' σημείον τόδε.* Doch nicht genug damit, folgt Ende 22^v noch einmal und zwar von derselben Hand A² in vierzehn Zeilen der Anfang derselben Rede mit der ausführlich motivierenden Überschrift: *ἔλλεμμα ἐκ τῆς πρώτ^{ῆς} πραγματείας τῆς παρούσης ἐκκλησιαστικῆς εἴτε ἱστορίας χοῦ ἰπέιν εἴτε πρακτικῆς εἰδήσεως κεφάλαιον ἰθ'¹* und am Rand außerdem *καὶ τοῦτο εἰς ἀναπλήρωσιν τῆς ἐλλείψεως.* Nachträglich ist die Wiederholung durch kreuzweis hindurchgezogene Striche ungültig gemacht. Daraus ergibt sich für A folgendes Bild:

A ² fol. 1—19 ^r :	Buch III 1—18	S. 138—182
„ „ 19 ^r —22 ^v :	Buch II 7, 1—44	S. 46, 5—54, 24
	(Oratio Constantini)	
„ „ 22 ^v (am Ende):	Buch II 7, 1—3	S. 46, 5—46, 20
	(Or. Const. Anfang wiederholt und getilgt)	
A ² „ 23:	Buch I Prooem. 1—13	S. 1, 23—4, 10
A ¹ „ 24 ^r —32 ^v :	Buch I Prooem. 13—II 1, 1	S. 4, 10—31, 7
A ² „ 33 ^r —36 ^v :	Buch II 1, 1—4, 5	S. 31, 7—42, 9
A ¹ „ 37 ^r —67 ^v :	Buch II 4, 5—38	S. 42, 9—137
	mit zwei Lücken (II 7, 1—44 = S. 46, 5—54, 24 und II 8, 8—12, 5 = S. 56, 17—60, 12 fehlt)	
A ¹ „ 67 ^v —72 ^v :	Buch III 19 und Anhang I, II	S. 183—200,

Oder wenn wir den Druck zugrunde legen, ist der Text folgendermaßen auf die beiden Schreiber zu verteilen:

S. 1, 23—4, 10 = A ²	S. 4, 10—31, 7 = A ¹
31, 7—42, 9 = A ²	42, 9—46, 4 = A ¹
46, 5—54, 24 = A ²	54, 25—137, 7 = A ¹ (56, 17—60, 12 >)
138—182, 36 = A ²	183—200, 19 = A ¹

Da A² enger (ca. 42 Zeilen) schreibt als A¹ (ca. 37 Zeilen), so ist fol. 36^v (nach S. 42, 9) fast leer geblieben. Aus dem Verhältnis von A² zu A¹ ergibt sich jedenfalls der Schluß, daß A² instande war, die in A¹ vorhandenen Lücken aus einem vollständigeren Exemplar des Gelasius-textes auszufüllen. Bei der Sorgfalt, mit welcher der Corrector gear-

1) vgl. Photius Bibl.: *ἀνεγνώσθη καὶ πρακτικὸν τῆς πρώτης συνόδου ἐν τριῶν τόμοις. Γελασίον δὲ ἔγραψε τὸ βιβλίον ἐπιγραφὴν οὐ μᾶλλον ἐπίλογον πρακτικὸν ἢ ἱστορικόν.*

beitet hat, wäre ihm schwerlich die Lücke 56, 17—60, 12 entgangen; daher erscheint es wohl möglich, sie erst in späterer Zeit entstanden zu denken. Was es mit der fol. 38^r in der Randnotiz erwähnten Quaternionenzählung auf sich hat, ist weder aus dem Katalog der Ambrosiana noch aus den Photographien ersichtlich; Ceriani¹ gibt an, daß sich fol. 15^v die Quaternionenzahl β' finde. Genaueres ließe sich, wenn es bei der Zerstörung der Ränder überhaupt möglich sein sollte, nur an dem Originalcodex feststellen. Von Capitelzählung sind wenige Spuren vorhanden, und zwar nur von der Hand A²: fol. 33^v steht $\overline{\omega}$, 34^r $\overline{\epsilon}$, 37^v $\overline{\xi}$, 38^r $\overline{\eta}$, 19^r $\overline{\theta}$, innerhalb des 3. Buches fol. 3^v $\overline{\zeta}$, 5^r $\overline{\eta}$, 8^v $\overline{\omega}$, 12^r $\overline{\omega}$ und $\overline{\epsilon}$.

In dem sehr umfangreichen Codex folgt auf Gelasius zunächst von fol. 72^v an Athanasii Alexandrini de Dionysio episc. Alexandr.

Die Handschrift ist für Gelasius von grundlegender Bedeutung, da nur in ihr der größte Teil des dritten Buches enthalten ist; aber sie ist nicht Archetypus für die späteren HSS.

R = Codex Vaticanus graecus 1142. s. XIII, nachgewiesen von G. Mercati, collationiert nach Photographie. Die Handschrift enthält fol. 58^r—66^v ein Fragment des Buches II, beginnt mitten im Zusammenhang S. 58, 29, umfaßt den Philosophendialog und bricht nach den auf das Glaubensbekenntnis folgenden Sätzen S. 104, 19 ab unter Hinzufügung der Worte: *τέλος τῶν διαλέξεων τῆς πρώτης συνόδου*. Capitelzählung fehlt. Die Überlieferung ist der des Ambrosianus nächstverwandt, wofür der Apparat hinreichend zeugt.

H = Codex Hierosolymitanus 111. chart., a. 1588—1591, *γραφὴν ὑπὸ Ἱεροσολέων μητροπολίτου Μονεμβασίας*. fol. 9—42 enthalten den Text des Balforeus, d. h. Buch I und II, dazu die drei Briefe Constantins S. 153 ff. Collationiert nach Photographie, die der gütigen Vermittlung G. Dalmans verdankt wird. Capitelzählung fehlt. Nur im Philosophendialog treten unvermittelt Zahlzeichen am Rande auf, die von ζ' — $\xi\gamma'$ reichen. An mehreren Stellen finden sich Randbemerkungen dogmatischen Inhalts: vgl. Apparat zu 32, 21—74, 10. Hinzuzufügen ist S. 184, 15 eine schwer zu entziffernde Bemerkung, die etwa lautet: *ζαζοσύνταχτον καὶ ἔννοιαν μὴ ἐμφαίνον ὄλον τὸ χωρίον* und zu 127, 16 ein langer Erguß, der sich über die Hälfte des seitlichen und einen Teil des unteren Randes erstreckt, dessen Entzifferung — die Buchstaben sind in der Photographie winzig klein — mir aber die Mühe nicht zu lohnen schien; der Anfang lautet: *ζαιών*

1) Ceriani in Monumenta sacra et profana t. I fasc. II p. VII.

μοι δοξεῖ εἶναι τὸ λεγόμενον μὴ ἐνεργεῖς γεγενῆσθαι ποτε τὸν εἶόν.
ἀλλὰ δυνάμει εἶναι ἐν τῷ πατρὶ ἀγεννήτως. εἰ γὰρ τοῦτο, πῶς
συναίδως καὶ συναρωχὸς τῷ γεννήτορι, ἔπειρ δυνάμει ἀνεπόστατός
ἔστιν κτλ.

V¹ = Codex Vaticanus graecus S30 a. 1446; fol. 105^v steht der Vermerk:
ἐπὶ βιβλίον μεμβράνον τοῦ μοναστηρίου τῆς χόρας. Nachgewiesen
von G. Mercati, collationiert nach Photographie. Fol. 1^v—89 enthalten
den Text des Balforeus.

P³ = Codex Parisinus Suppl. gr. 516 a. 1572 enthält den Text des
Balforeus. Auf Gelasius folgt zunächst Athanasius de sententia Dionysii,
was in Omonts Beschreibung übersehen ist. Vorn finden sich ausführ-
liche Ausleihevermerke, um deren Lesung sich W. Levison in Bonn
freundlich bemüht hat. Der eine lautet: »Ce p(ré)sent livre a esté
consigné a Monsieur de Montaignac Conseiller du Roy en sa court de
parlement de Bordeaux à . . . po(ur) le service de sa Maj^{te} en court,
pour estre mis entre les mains de Monsieur du ferrier du Conseil privé
du Roy et son Ambassadeur a Venize lequel le jouira s'il luy plaist
et le gardera jusques au retour de Monsieur de Noailles évesque
d'Aqs a qui le d(it) livre appartient faist au Port de Gravoza
leiz Raguze ce jourduy xxe jo(ur) de novembre 1572.

Die Zeilen der HS sind von je fünf zu fünf am Rande gezählt.
Alles ist von einer Hand geschrieben, doch haben verschiedene Hände
gelegentlich Correcturen vorgenommen. Sinnlose Lesarten sind, wohl
schon von erster Hand, durch . . . ausgezeichnet worden. Die nahe
Verwandtschaft mit V¹ ist handgreiflich. Collationiert ist die HS in
Bonn von G. Loeschke allein.

M² = Codex Monacensis graecus 43, chart., s. XVI. Der Codex ist aus
2 HSS zusammengesetzt. Die erste umfaßt die Acten der nicaenischen
und ephesinischen Synode (bis fol. 429^v), die zweite enthält Schriften
des Georgius Scholarius, einsetzend mit der *πρὸς τὴν ἀνατολικὴν
σύνοδον*, ferner (fol. 484^r) einen Brief Papst Nikolaus' V. in der Über-
setzung des Theodorus von Gaza und (fol. 488) einen Brief des Bessarion
von Nicaea und bietet am Schluß den Vermerk: *záλλιον μετεγράφη
ἢ εἶχε τὸ πρωτότυπον*. Die Capitelzählung ist, wie im Apparat ver-
merkt, in weitem Umfang durchgeführt. Collationiert ist die HS von
G. Loeschke und mir gemeinsam in Bonn.

P¹ = Codex Parisinus graecus 413, chart., s. XVI. Die HS trägt vorn
den Vermerk: transcriptum ex vetusto exemplari Bibliothecae Grima-
nae, Venetiis anno 1561. Recognoverunt Joh. et Andreas Huraultii
fratres. Sie ist sehr sorgfältig und peinlich von einem offenbar geübten
Schreiber geschrieben. P¹ ist mit M² auf das allernächste verwandt:

auch M² wird aus dem Grimmanischen Codex abgeschrieben sein. Was die Güte der beiden Abschriften angeht, so ist P¹ vorzuziehen, da er kaum einen Fehler enthält. Beachtenswert ist, daß in der Vorlage von P¹, wenn M² auch aus ihr stammt, eine Blattversetzung stattgefunden haben muß, nachdem M² abgeschrieben war (vgl. S. 117, 24). Die Capiteileinteilung stimmt im allgemeinen mit der von M² überein. Collationiert ist die HS von G. Loeschke und mir gemeinsam in Bonn.

P² — Codex Parisinus graecus 414, s. XVI nach Omont von Nicolas Sophianos¹ geschrieben, was heute aber nicht mehr aus der HS zu entnehmen ist. Von Eusebs Kg I enthält sie den Anfang bis 46, 12, ferner die Vita Constantini (vgl. Heikel p. XVII) und Oratio ad sanctum coetum. Der Gelasius-Text hat drei Lücken: a) es fehlt der Anfang bis 9, 32. Diese Lücke ist nachträglich entstanden: die Quaternionen-zählung erweist, daß der ganze erste Quaternio verloren gegangen ist. — b) Es fehlt 132, 6—133, 20 und c) 137, 4—7 sowie 183, 1—184, 22. Die beiden letzten Lücken sind in der Vorlage begründet, was das beigeschriebene *λείπει* beweist. Es fehlt jedesmal eine Seite. Die Capitelzählung ist die gleiche wie in M² P¹. Die HS gehört eng zu der Grimani-Klasse. Sie ist collationiert von G. Loeschke in Bonn.

Außer diesen für die Textconstitution benutzten HSS sind eine größere Reihe nachgewiesen und die meisten entweder collationiert oder zum mindesten durch Stichproben klassifiziert, aber als wertlos außer acht gelassen worden. An der Spitze stehe Codex Vindobonensis ms. histor. Graec. nr. 127 olim 56, pergam., s. XIII oder XIV. Größe des Codex 12, 8 × 19, des Schriftraumes 8, 5 × 13, 5. Der erste Quaternio ist verloren. Die HS enthält auf den ersten Blättern ein Stück des Philosophendialoges von 68, 6—99, 13. Trotz ihres Alters erwies sie sich leider als wertlos, da der Text durch atticistische Correcturen, durch willkürliche Kürzungen und Veränderungen sowie durch Emissionsversuche verfälscht ist. Ich bezeichne die Lesarten in den Beispielen mit W: 68, 22 *ἐξδῶσαντος*] *ἐξδεδωκότος* W — 68, 25 *ἐξθρησάντων*] *ἀποφρημαμένων* W — 70, 25 *ἴνα . . . γνώσῃ*] *ἴνα . . . γνώσῃς* W — 71, 16 *φῆσον*] *δειξον* W — 71, 25 *διατιτρούσκεις*] *διαδιθρούσκεις* W — 83, 1 *βλέμματι*] *ἴμματι* W — 89, 24 *πάν γὰρ* — 90, 1 *ἀθανάτος*] *καὶ μετ' ὀλίγα* W — 93, 15 *ἀλλὰ* — 94, 7 *τὸ ἄγιον*] *καὶ τὰ ἐξῆς* W. Dies möge zur Charakteristik genügen. Die übrigen HSS sollen nur kurz aufgezählt werden:

Codex Berolinensis 1498 Phil. = 177 Meerm., s. XVI.

1) Ein Manuelis Sophianus war der Besitzer von A (vgl. S. XI).

Codex der Bibliothek von Bordeaux = Omont Inventaire sommaire D 23, s. XVI (blieb uns unbekannt).

Codex B 3. 18. 305 des Trinity College zu Cambridge, s. XV/XVI.

Codex B 9. 5. 315 des Trinity College zu Cambridge, s. XVI. Probephotographien sind der gütigen Vermittlung von F. C. Burkitt zu danken.

Codex der bischöflichen Bibliothek von Évreux, s. XVI = Omont Inventaire sommaire D 48 (nähere Angaben waren nicht zu erhalten).

Vier Codices Matritenses, und zwar National Bibl. Ms. gr. 4672, 1791, 1807, Königl. Bibl. VII. B. 1, alle s. XVI, hat P. Glaue die Güte gehabt an den entscheidenden Stellen zu vergleichen oder zu photographieren.

Codex Monacensis graecus 40. Apographon von M².

Codex von Utrecht 7 (Gr. 3 antea 279d), saec. XVI, Apographon von V¹.

Codex X von Turin (Pasinus p. 75) blieb unzugänglich.

Vaticanus graecus 1163, s. XVI, nachgewiesen von G. Mercati.

Vaticanus Reg. gr. 73, s. XVI.

Vaticanus Ottob. gr. 261, s. XVI, nachgewiesen von G. Mercati.

Codex Vallicellianus 3. 192 enthält fol. 130—134 den Brief Constantins an Arius und die Arianer (S. 183 ff), ist aber ebenfalls Apographon von V¹, s. XVI.

Eine lateinische Übersetzung des landläufigen Textes im British Museum Nero DX, s. XVII ist angeblich nach einer vaticanischen HS von H. Cuffins angefertigt, ist aber wertlos.

II. Gruppierung der Handschriften.

A¹ In der Reihenfolge der Handschriften nimmt der Ambrosianus A
 A² unstreitig die erste Stelle ein. Trotzdem geht es nicht an, den Text auf ihm allein aufzubauen; denn A enthält Lücken, willkürliche Änderungen und Interpolationen. Wie wertvoll die Kontrolle durch die übrigen HSS ist, läßt sich aus der Überlieferung des dritten Buches lernen. Wo wir auf A allein angewiesen sind, müssen wir häufig die Parallelüberlieferung heranziehen oder zur Conjectur greifen, um Mißverständnisse oder Fehler der HS zu beseitigen. Die Fälle hingegen, wo A allein das Richtige im Widerspruch zu den übrigen Zeugen bietet, sind selten. Bei der Gestaltung des Textes wurde deshalb eklektisch verfahren. Wir unterscheiden drei Klassen von Handschriften:

AHR

V¹P³

M²P¹P²

AHH

AHR

Zunächst mögen A und H einzeln charakterisiert werden. R gehört so eng zu A, daß sich eine eigene Behandlung erübrigt: es teilt mit ihm Lücken und eine auffallende Neigung zur Umstellung von Wörtern.

A

A

Lücken finden sich z. B. an folgenden Stellen: S. 3, 19 *ἐξζλήσας* > A² — 4, 14 *τοῦ* > A¹ — 15, 15 *τὸ πενέστατον* > A¹ — 32, 17 *πληρώσας δὲ εἰς τοῖσδε τοὺς χρόνους, οὐκ ἀπόνως* > A² — 34, 14 *ἀπὸ* — 16 *κακὸν* > A² — 36, 14f *τραπήναι* > A² — 52, 7 *ταύτης* — 8 *ἡμετέρας* > A² — 56, 17 — 60, 12 > A¹, also eine Lücke von vier Druckseiten — 84, 10 *ἐπιστόπον* > A¹R — 94, 29 *ἄπαντες* > A¹R — 102, 2 *γὰρ* > A¹R — 115, 17 *καὶ* — 18 *στρατεύεσθαι* > A¹ — 119, 12 *πῆγῳ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως* > A¹ — 183, 7 *τρόπον* > A¹ — 192, 5 *σεντῶ πιστεύει καὶ* > A¹.

Zusätze, besonders des Artikels, enthalten u. a. folgende Stellen: 22, 28 *τῆς* + *τοῦ* A¹ — 31, 8 *ἡ* + *τῶν* A² — 34, 5 *θειότητος* + *καὶ* A² — 38, 13 *ὁ καρὸς* + *μου* A² — 42, 22 *μὲν* + *οὐκ* A¹ — 46, 28 *κριακοῦ* + *οἴκον* A² — 55, 19 *τούτῳ* + *καὶ* A¹ — 82, 24 *βουλήσει* + *τοῦ* A¹R — 87, 22 *ἀποστόλων* + *ὁ* A¹R — 92, 29 *καὶ* + *τὰ* A¹R — 95, 10 *σοὶ* + *ἡ* A¹R — 98, 9 *προσλήψεως* + *τε* A¹ u. ä. oft.

Fehler sind beobachtet 3, 11 *ἐκείνη*] *ἐκεῖσε* A² — 5, 10 *τῆς*] *τὰς* A¹ — 15, 20 *ἀναπέφηνεν*] *ἐναπέφηνεν* A¹ — 142, 5 *γραμμμάτων* Thdt.] *πρωμάτων* A² — 142, 11 *καταφάινεσθαι* Thdt.] *καταφάινεται* A² — 147, 4 *καὶ* > A² — 150, 2 (<*εἴη*>)] *εἶναι* A² | *ἔργον θεῖον*] *ἔργον θεῖον* A² — 156, 33 *ὁμολογῶν* Thdt.] *ὁμολογῶ* A² — 160, 22 *ἡδῆ* Soer.] *ἔδει* A² — 170, 21 *Πρωτογένους*] *ἔρμογένους* A² — 155, 7 *Ἀγάου* Soer.] *ἔγάου* A² u. a., doch kommen gewöhnliche Schreibfehler sehr selten vor.

Umstellung der Worte ist eine bemerkenswerte Eigentümlichkeit von A. Sie scheint nicht selten rein willkürlich vorgenommen zu sein, während sie bisweilen aus dem Wunsch des Schreibers, den Hiatus zu vermeiden, zu erklären ist. Rhythmischer Zwang ist nicht sicher zu erweisen. Aus der im Apparat verzeichneten Menge der Umstellungen seien folgende angeführt: 2, 9 (*πατρός*) *διῶγων οἰκία* (zur Vermeidung des Hiats) ∼ A² — 10, 29 *διὰ φωνῆς δαιμόνιον* ∼ A¹ — 15, 16 *ταῦτα ἐνδίζως* (trotz Hiatus) ∼ A¹ — 16, 7 *τὴν σύνταξιν ἐγκαράττω* (cursus Byzantinus?) ∼ A¹ — 16, 30 f *ὁ λόγος ἀποδείξει* (zur Vermeidung des Hiats) ∼ A¹ — 115, 5 f *προζῆναι τῷ ἐκκλησιαστικῷ ζωόνι* (mit attributiver, statt praedicativer Wortstellung) ∼ A¹ — 115, 22 f *τὸν ὠρισμένον χρόνον* (attributive Wortstellung) ∼ A¹ — 116, 24

εἰδότες zaróra (Vermeidung des Hiats) $\sim A^1 - 117,6$ *ἔσται τοῦ zaróroç* ohne ersichtlichen Grund) $\sim A^1 - 195,15$ f *εὐζωμία σνρέστηζεν* mit besserem Rhythmus) $\sim A^1$.

Willkürliche Änderungen, Vertauschung von sinnverwandten Worten, Kürzungen und dgl. lassen darauf schließen, daß der Schreiber von A bzw. dessen Vorlage nicht mechanisch gearbeitet, sondern der Lust, Eigenes hinzuzutun, nicht immer widerstanden hat. So findet sich z. B. 2,7 *ἐναρέτω]* ἀρίστη $A^2 - 3,20$ ἀποστολιζής (sc. πίστεως) *εἰλιζουοῦç* $A^2 - 7,22$ οὔδε] οὔτοι $A^1 - 13,6$ θεομιλοῦç] θεομιλεστάτον (sc. βασιλέως) $A^1 - 14,28$ τὰ τῆç καταστροφῆç] ἡ καταστροφῆ $A^1 - 15,13$ λήξεωç] ἔδραç (geg. Eus.) $A^1 - 81,7$ ἀσωμέτον] ἀστομέτον $A^1R - 42,15$ διζουόα] διαουόα $A^1 - 92,30$ ἀτσιστον] ἀστεκτον (sc. τοῦ θεοῦ οὐσίαν) $A^1RP^3 - 108,16$ f *ἐν ταπεινοφροσύνη]* μετὲ ταπεινοφροσύνηç $A^1 - 128,16$ *σνταγῆν]* σνντεταγμένον $A^1 - 3,14$ f *ἐν τοῖç ἐκεί ἀναγεγραμμένοιç περὶ τῆç ἀσπίλον καὶ ἀμωμήτων, ὀρθοδόξων καὶ ἀποστολιζῆç πίστεωç]* τὰ ἐκείσε περὶ πίστεωç ἀναγεγραμμένα $A^2 - 15,8$ scheint ein durch Conjectur gewonnener Text zu sein in A^1 .

Das Richtige steht allein in A z. B. an folgenden Stellen: 3,16 *ἐν* $A^2 >$ d. übr. HSS — 9,28 *τε* nur A^1 , ebenso 22,3 — 11,3 *με* nur $A^1 - 16,21$ ὁ *τεχνίτης* statt des sinnlosen οὗ *τέχνη τις* d. übr. HSS) $A^2 - 68,13$ ff scheint der Urtext gegeben bei $A^1 - 83,3$ *τοῖωνν* in Übereinstimmung mit dem Sprachgebrauch (statt οἶν d. übr. HSS) $A^1R - 114,28$ statt *χωρεπισκοπῆç* richtig *χωρεπισκόπου* A^1 .

Interpolationen: Neben solchen Fällen, in denen das Richtige entweder in der Vorlage von A erhalten war oder der philologischen Tüchtigkeit seines Schreibers zu danken ist, stehen andere, bei denen Interpolation aus Parallelschriftstellern, wenn nicht zu erweisen, so doch zu erwägen ist. Abgesehen sei hier von den Stellen, die bei Besprechung der Gruppe AH zu behandeln sind. In Betracht kommen für A allein beispielsweise 17,27, wo *εἶδος* dem Sinne der Worte Eusebs entspricht, 22,27, wo δὲ sich auch bei Thdt. findet, 35,16, wo *μὴ* aus Soer. übernommen sein kann, 15,21, wo *οἱ* wie bei Soer. hinzugefügt ist. Doch handelt es sich hierbei stets um so geringfügige Änderungen, daß sie leicht auch auf Conjectur beruhen können.

H

H

Der Wert des Hierosolymitanus H ist nicht leicht zu bestimmen. Man trifft mehrmals in ihm auf einzigartige, aber so überzeugende Lesarten, daß man schwankt, ob man sie aus einer besonders guten Vorlage ableiten oder als glänzende Conjecturen eines tüchtigen Philo-

logen buchen soll. Da die Handschrift im übrigen ebensowenig wie A frei ist von willkürlichen Eingriffen in das Gefüge des Urtextes, da auch Interpolationen einwandfrei nachzuweisen sind, so werden wohl auch die Stellen, die anscheinend allein Richtiges bieten, als Conjecturen anzusprechen sein. Es kommen vor allem die fünf folgenden Stellen in Betracht: 5,12 wäre ohne die allein von H eingesetzten Worte *παρωθεῖραι σπονδάζων* unverständlich — 9,3 befriedigt erst nach Einfügung des Relativums *οὗ* aus H — 11,3 liefert nur H das Verbum finitum des Nebensatzes *ἐξιστόρησαν* — 50,29 ist *πεντοῖον* nach H in den Text einzufügen und 98,17 tritt wiederum nur in H das notwendige Verbum des Nebensatzes *ἀρασώση* auf. Während in diesen Fällen die Güte der Conjecturen die Aufnahme der Lesarten von H in den Text gerechtfertigt erscheinen ließ, wurden als willkürliche Änderungen in den Apparat verwiesen 3,18 *ἀνταρσία*] *ἀντιλογία*: H — 4,27 *λέγων* > H — 4,32 *ἐμοῦ*] *τοῦ εἰοῦ* H — 6,22 *εὐσεβειστάτω*] *εὐλαβεστάτω* H — 13,15 *προθυμία*] *προμηθεία* H — 18,15 *εὐφρονομένης* (Eus. *εὐ φρομένης*)] *εὐθρονομένης* H — 45,18 *δειξιῶδες*] *σησὼν* H — 46,28 *τετιμημένη*] *πεποιτικμένη* H — 129,6 *θεοῦ*] *ζουίου* H u. a.

Zusätze kleiner Wörter, des Artikels, einer Partikel u. ä., sind nicht selten; vgl. z. B. 3,14 *ἀνωμήτου* + *καὶ* H — 48,22 *ἀλλὰ* + *καὶ* H — 4,16 *θεατὸς* + *ἦν* H — 9,10 *τῆν* + *τῶν* H — 11,23 *τῆν* + *τοῦ* H — 14,19 *ἔργοις* + *οὖν* H — 42,15 *ἀποστῶμεν* + *οὖν* H — 24,12 *βλέπειν* + *ἐν* H — 34,7 *ἐπιχειρήσας* + *γὰρ* H — 42,7 *εἰ* + *δὲ* H — 43,24 *συχωρήσατε* + *μοι* H — 71,2 *βουλής* + *τῆς* *τοῦ πατρὸς* H — 122,4 *τιμωτάτων* + *ἡμῶν* H.

Lücken sind gleichfalls häufig festzustellen. Wenn es sich auch um verhältnismäßig kurze Auslassungen handelt, so sind sie um so auffälliger, da sie meist in Urkunden vorkommen. Vgl. unter anderm 17,13 *ὁ μεγαλονότος* und ebd. 17—19 ein weiteres Stück des Bibelcitates > H — 22,12 *ὅδε* — 13 *ἔστιν* (Überleitung zu e. Brief Constantins) > H — 35,25 *οὗ* *ἀεὶ ἦν* (in e. Urkunde) > H — 74,23 *ὄντος* — 25 *ἐνθυμήσει* (Homoioteleuton) > H — 80,29 *ἢ μεταγεννημένος* > H — 82,9 *πολλάκις* > H — 84,18 *ἐπὶ* — *συναρπαστράφη* (Schluß d. Bibelcitates) > H — 86,2 *Ἐλιούμ* — 3 *Ἰωβ* (Homoioteleuton) > H — 115,3—6 Canon X > H — 115,19 *προσθήκει* > H — 132,26 *συμφώνῳ* (in e. Brief Constantins) > H — 135,6 *ἀραγαῶν* > H — 154,17 *δὴ* (in e. Brief Constantins) > H — 190,27 *ζαζοῦ* (ebd.) > H.

Interpolationen sind mit größerer Sicherheit nachzuweisen, als es bei A möglich war. Aus Euseb stammt 6,24 *ἔτι* H — 7,1 *τετι-*

μημένον H — 15,21 τοῦ > H — 19,11 θεοφιλεῖ + βασιλεῖ H — 19,21 συναγάγοιτο H — 21,3 πρόεισιν H u. a., aus Socrates 37,29 ἀνετράψαμεν H — 126,26 ἀντῶ H u. a., aus Theodoret 22,18 γὰρ + περὶ H — 125,22 ἢ κτιστῶν > H. Anderes wird bei Behandlung der Handschriftengruppen zur Sprache kommen.

Umstellung der Worte hingegen ist viel seltener als in A; sie kommt vor 17,21 εἶδὼν μονογενῆ ∼ H — 32,15 ἀναθεξάμενον τοσάυτην ∼ H — 48,19 πᾶσι λαβεῖν ∼ H u. ö., doch ist es zwecklos, die Beispiele zu häufen.

Schreib- oder Lesefehler mögen z. T. auf falsche Auflöfung von Abkürzungen der Vorlage zurückzuführen sein; vgl. z. B. 3,24 παρὶ für περὶ — 31,1 τῆς für καὶ — 91,14 δῆ für διὰ. Schwerwiegender sind wohl 49,4 διαχέων] διὰ βραχέων H — 51,26 ἀρχῆν] ἔχων H — 188,8 οἷστρος] ἴστρος H: i. ü. ist alles Auffällige im Apparat notiert.

AHR

AHR

Die Zusammengehörigkeit von AHR erweisen gemeinsame Lücken und Fehler, von denen ich einige charakteristische herausgreife. So 2,8 καὶ διατυπωθέντα > A²H — 2,17 ἂν > A²H — 3,10 ἐν] καὶ A²H — 4,33 τριᾶς² > A¹H — 11,12 ἐν οὐρανῶ > A¹H — 17,9 καὶ (im Bibleitat) > A¹H — 21,8 διελθόντες (geg. Eus: διελόντες) A¹H — 35,1 εἴτε²] ἢ A²H — 38,23 τε > A²H — 76,12 εἰς ἔργα αὐτοῦ (Homoioteleuton in e. Bibleitat) > A¹HR — 88,26 συμμέσθαι (falsch) A¹HR — 109,16 ἀνέναι > A¹H — 113,30 καὶ > A¹H — 200,2 ἢ ἰσχύς (in e. Brief Constantins) > A¹H. Besonders lehrreich ist 99,11. Hier haben die II. und III. Klasse den vollen Text: ταῦτα ἴσμεν· ὁ δὲ τρόπος, πῶς ταῦτα γηγένηται, [πίσθης λογικῆς φύσεως ὑπερβαίνει δύνανται], während im Archetypus von AHR die eingeklammerten Worte fehlten. Jede der drei Handschriften bietet einen Versuch, die störende Lücke auszufüllen, und zwar findet sich in A¹ von späterer Hand am Rande ἀκατάληπτος, in H innerhalb des Textes ἀρροῖται. in R. wo auch noch die Worte ταῦτα γηγένηται fehlen, im Texte ἀκατάληπτος. Auch 120,9 verdient Beachtung: Klasse II und III überliefern übereinstimmend mit Soer. und Thdt. ἔστερξε, dafür ἔστεξε A¹. ἐδέξατο H. Die Erklärung liegt nahe, daß der Archetypus von AH die Corruptel ἔστεξε enthielt, woran A keinen Anstoß nahm, während H das seltenere Wort στέγειν durch das gebräuchlichere δέχεσθαι ersetzte.¹

1) 3,5 θεοῦ > A²HP³ — 36,4 γινόμενος — 5 σοφία > A²HV¹, d. h. die Lücken des Archetypus von AH sind von P³ bzw. V¹ selbständig geschaffen.

Als Eigentümlichkeit in der Wortbildung fallen auf: 6,25 *ζηλωτόν* A¹H statt *ζηλωτήν* d. übr. HSS und Eus. — 33,18 *μικρομέγεθος* A²H statt *μικρομεγέθους* und 19,21 statt *μισόθιτον*] *θιομισή* A¹ *θειόμισον* H.

Was die Interpolationen angeht, so können sie für die Gruppe AHR, also ihren Archetypus, so sicher angenommen werden, wie es zweifelhaft bleibt, ob A für sich allein aus der Parallelüberlieferung ergänzt ist. Aus Euseb geflossen ist 7,3 *πολέμω* — *παραταξαίμενον* A¹H — 12,20 *μηδέ* — *ἐπείνοις* A¹H — 14,16 *δυσγενῶς* A¹H statt *δυσμειῶς* d. übr. HSS — 14,24 *τοὺς φοβουμένους* A¹H für den Dativ d. übr. — 19,10 *ἀντιῶ* A¹H > d. übr. — 133,16 *διαπάττειν* A¹H für *διαπράττειν* d. übr. u. a. m., auf Socrates gehen zurück 38,13 *ὅτι* > A²H — 41,20 *προστίθῃσι* A²H — 42,8 *συμπρέουσιν* A²H — 127,5, wo die Überlieferung in zwei Zweige gespalten ist und A¹H durch V¹P³ gestützt wird.

Innerhalb der Urkunden ist die Überlieferung besonders compliciert, sie sind daher mit größter Vorsicht zu behandeln. Doch ist zunächst die Besprechung der beiden übrigen Handschriftengruppen erforderlich.

V¹P³V¹P³

Der Vaticanus V¹ und der Parisinus P³ sind auf Grund analoger Erwägungen, wie sie für AH gelten, als verwandt anzusprechen. Eine Menge gemeinsamer Lücken und Fehler lassen sich ohne weiteres aus dem kritischen Apparat zusammenstellen; vgl. z. B. 97,14 — 102,10 — 106,12f — 117,29 — 121,3. 25 u. v. a. Selbständiger Wert kommt der Gruppe nicht zu, doch ist sie herangezogen worden 1) weil dem Drucke Balfores P³ zugrunde zu liegen scheint (s. u. S. XXVII) und sich der Benutzer der neuen Ausgabe bei Beachtung des für P³ bzw. V¹P³ Angemerkten eine Vorstellung machen kann, wie wenig der alte Text der tatsächlichen Überlieferung entspricht, 2) weil V¹P³ in der Regel an den Stellen den Ausschlag geben, wo A und H auseinandergelun. und 3) weil durch die Gegenüberstellung von AH mit der Gesamtheit der übrigen Zeugen die Annahme, daß die Gruppe AH dem Urtext im allgemeinen am nächsten kommt, erhärtet wird.

M²P¹P²M²P¹P²

Auch die Verwandtschaft von M²P¹P² braucht nicht eingehend bewiesen zu werden. Es genügt ein Hinweis auf gemeinsame Lücken und Fehler wie 111,8 — 115,26 — 117,7 — 137,2f — 190,9 — 194,12 — 200,4 u. a. m. Sehr stark tritt in dieser Gruppe die Neigung zur

Interpolation aus der Parallelüberlieferung hervor, wofür sich S. 130ff charakteristische Proben finden; vgl. bes. 132, 2. 7. 8. 18. Vorlage für $M^2P^1P^2$ ist das S. XIV bei der Beschreibung von P^1 erwähnte Exemplar der Bibliothek Grimani; die Gruppe ist am weitesten von dem Originaltext des Gelasius entfernt.

Bisweilen leistet jedoch die Verbindung $V^1P^3 + M^2P^1P^2$ nützliche Dienste, so SS,26, wo P^3 wohl nur durch einen Schreibfehler entsteht ist, ferner 99,11 (vgl. S. XX), wo AHR versagen, und an den übrigen Stellen, wo AH Lücken aufweisen, oder 101,11, wo zum mindesten ein Schreibfehler von AHR corrigiert wird; auch 184,20 scheint $\mu\eta$ richtig, desgleichen 192,12 *συνησθησομαι*, doch können die beiden letztgenannten Stellen interpoliert sein.

Als fehlerhaft erweist sich die Gruppe $V^1P^3M^2P^1P^2$ 2,10. 13 — 3,26 — 36,10 — 120,18 — 121,4. 20 u. ö., eine Aufzählung, die hier nicht verlängert zu werden braucht, da sie genügt, um die Nachprüfung des Urteils über den Wert von AH zu ermöglichen.

A (bzw. H) V^1P^3 gegen H (bzw. A) $M^2P^1P^2$

Wie aussichtslos der Versuch ist, die Handschriften in einen Stammbaum einzuordnen, geht daraus hervor, daß sowohl AV^1P^3 wie $AM^2P^1P^2$ verbunden sein und den richtigen Text bieten können. Obwohl in der Regel die Stellung von V^1P^3 bei einem Auseinandergehen von A und H die Auswahl der Lesart bestimmt, so lassen sich doch die Fälle, wo $AM^2P^1P^2$ das Richtige haben, nicht aus der Welt schaffen. Die tabellarisch geordnete Nebeneinanderstellung der wesentlichen Erscheinungen möge dies erläutern:

	$AV^1P^3 =$ Urtext	gegen	$HM^2P^1P^2$
*32,2	<i>ἔμνοι</i> (Überlieferung) ¹		<i>ἔμνοι</i> (Conjectur: vgl. Euseb)
18,27	<i>ῥαῖβφο</i>		<i>ῥήσει</i>
19,29	<i>ἐθροῶν</i>		<i>ἐχθροῶν</i>
52,15	<i>βεβοῦληται</i>		<i>βοῦλεται</i>
53,14	<i>ἐαυτῶ</i>		<i>ῥᾶστα</i> $H\epsilon\alpha\upsilon\tau\tilde{\omega} + \acute{\rho}\alpha\sigma\tau\epsilon$ $M^2P^1P^2$
82,27	<i>δειρνὺς</i> (besser)		<i>δείρνσι</i>
90,10	<i>οὔδ᾽</i>		<i>οὔτε</i>
93,6	<i>ἄπλην</i> (sc. <i>θεότητα</i>)		<i>ἄπλοῦν</i>
91,5	<i>ἐν πνεύματι</i> (wohl besser)		<i>ἐν + τῶ</i>
94,26	<i>βοῶν</i> A^1R <i>βοᾶ</i> V^1P^3		<i>βοῶν</i> >
106,18	<i>ὀρθῶς</i> (sc. <i>πίστεως</i>)		<i>ὀρθοδόξως</i>

1) Der Stern bezeichnet, daß Interpolation bei einer oder bei beiden Gruppen im Spiel sein kann. Bei den übrigen Stellen fehlt uns die Parallelüberlieferung.

(AV ¹ P ³)	(HM ² P ¹ P ²)
106,26 <i>δητα</i> (= Thdt.) ¹	<i>δε τῶν</i> (vgl. <i>δη τῶν</i> Socr.)
107,6 <i>γλνζερὸς</i> (= Thdt. Eus.) ¹	<i>γλνζύτερος</i> (= Socr.) ¹
111,28 <i>συγγραγῆ</i>	<i>γραγῆ</i>
*113,2 <i>ἄξιαν</i> (= Canon 3)	<i>ἕξιονίαν</i>
*113,6 <i>τριῖς</i> (= vulg. Text d. Canons 4)	<i>τριῶν</i> (Urtext d. Gel.?)
*113,28 <i>λαβῆαις</i> (= Canon 6)	<i>λαβῆη</i>
118,10 <i>ἐγράψαντο</i>	<i>ἐγράψατο</i>
*125,6 <i>προσῆγειν</i> (= Socr.)	<i>προσῆζει</i> (= Thdt. codd. AHX)
*126,6 <i>συνετιθέμεθα</i>	<i>συντιθέμεθα</i> (= Socr.)
*186,16 <i>οὐδέποτε</i> (= Athan.)	<i>οὐδέποτε</i>
*187,11 <i>εἶνα νῦν</i> (= Athan.)	<i>νῦν</i> >

Die Sammlung der Stellen ließe sich mit leichter Mühe speciell aus den Urkunden vermehren: doch ist ein klares Bild der Überlieferungsverhältnisse erst zu gewinnen, wenn die kritische Ausgabe des Socrates fertig ist: für unsere Zwecke genügt es, zu dem oben Angeführten eine ergänzende Übersicht der weiteren Möglichkeiten der Gruppierung hinzuzufügen:

HV ¹ P ³ = Urtext	gegen	AM ² P ¹ P ²
53,9 <i>ἀνάσχησθε</i>		<i>ἀνάσχοισθε</i>
*63,7 <i>ἐλοις</i> (= Georg. Mon.)		<i>ἐπης</i>
*61,23 <i>πολύς ἦν αὐτῷ ὁ ἀγὼν</i>		<i>ὁ</i> >
93,24f <i>τὰ αὐτοῦ γρογοῦντας</i> (sc. <i>Ἀρείου</i>)		<i>τὰ αὐτὰ</i>
119,17 <i>τῶν ὁμοσρόνων αὐτῷ</i>		<i>τῶν ὁμοσρόνων αὐτῶν</i>
*189,18f <i>συνεπάργειν</i> (= Athan.)		<i>συνέργειν</i>

An wenigen Stellen wurde die Entscheidung aus inneren Gründen anders getroffen:

AM ² P ¹ P ² = Urtext	gegen	HV ¹ P ³
*38,28 <i>ὄς</i> (Urkunde)		<i>ὄς</i>
52,19 <i>ἐθλίαις</i> (sc. <i>ψυχῶς</i>)		<i>ἄθλίως</i>
*115,21f <i>ἐπιστροφῆν</i> (= Canon 12)		<i>ἐπιστρέφειν</i>
*116,6 <i>οὐτινος οὐδ᾽</i> (= Canon 13)		<i>οὐν</i> > [<i>βέρομεν</i> P ³]
*125,27 <i>κατελιμπάνομεν</i> (n. Thdt.)		<i>καταλιμπάνομεν</i> HV ¹
*189,29 <i>ἦγονν</i> A ¹ <i>ἦτονν</i> M ² P ¹ P ² (= Athan. R)		<i>εἶτονν</i> (= Athan. B)
*194,11 <i>διδασκαλίαν καὶ</i> (= Athan.)		<i>καὶ</i> >

1) Da Socrates an dieser Stelle als Vorlage des Gelasius zu gelten hat, ist anzunehmen, daß A¹V¹P³ nach Thdt. Eus. corrigiert sind.

Um das Maß der Verwirrung voll zu machen, erscheint vereinzelt auch in

	HM ² P ¹ P ² das Richtige	gegen	AV ¹ P ³
*41,20	εἰ δὲ καὶ (= Socr.)	δὲ >
*42,5	δόγματος (= Socr.)	σώματος (= Socr. FM)
49,30	εἰσάγουσιν	εἰσάγει
134,26	ἐκαστος	ἐκαστον

Hiernach darf die Annahme begründet erscheinen, daß keine der erhaltenen Handschriften bzw. deren Vorlage frei ist von Versuchen, die verderbte Überlieferung zu bessern, sei es durch eigene Conjecturen, die oft ihren Urhebern alle Ehre machen, sei es durch Correcturen aus einer Parallelüberlieferung. Wenn trotzdem zahlreiche Fehler stehen geblieben sind¹, so darf man daraus schließen, daß der unserer gesamten Überlieferung zugrunde liegende Text bereits vielfach entstellt und unverständlich war. Dies gilt in gleichem Maße für die erzählenden Abschnitte wie für die Urkunden. Die Aufgabe des Herausgebers kann nur sein, diesen Urtext des Gelasius, soweit er für uns erreichbar, zu rekonstruieren. Es handelt sich in dieser Ausgabe also auch nicht darum, den Urtext der eingelegten Aktenstücke herzustellen. Deshalb und weil es außerdem unangebracht erschien, die für heutige Bedürfnisse nicht mehr ausreichenden textkritischen Angaben etwa des Husseyschen Socrates oder Sozomenus heranzuziehen, sind die Citate aus den Quellen bzw. der Parallelüberlieferung im kritischen Apparat auf das für die Feststellung des von Gelasius gelesenen Textes erforderliche Mindestmaß beschränkt worden. Die an sich vortreffliche Theodoret Ausgabe Parmentiers zeigt deutlich, wie wenig zurzeit noch stetige Hinweise auf Parallelschriftsteller fördern. Wer sich die Mühe machen will, die Gelasiusnotate im kritischen Apparat Parmentiers zu dem Briefe des Euseb an seine Gemeinde (Thdt. I 12) mit der tatsächlichen Gelasiusüberlieferung zu vergleichen, wird sich leicht davon überzeugen können. Erst wenn kritische Ausgaben aller Kirchenhistoriker und sonstigen Einzelquellen vorliegen, wird eine Ausgabe der Urkunden möglich sein, die deren Urtext festlegt und im Apparat zuverlässige Angaben über alle Sonderzeugen bucht.

1) Vgl. 7,17 — 9,30 — 15,5 (wo eine Correctur nach Euseb nahegelegen hätte!) — 32,6 — 46,27 — 47,20 — 50,9 — 52,13 — 53,14 — 97,28 — 191,4 u. a. m. Auffälligerweise sind die Fehler häufig an solchen Stellen zu finden, wo sie leicht aus der Parallelüberlieferung hätten verbessert werden können.

III. Capitelindices.

Erhalten ist nur der Capitelindex zum dritten Buche ohne beigeschriebene Zahlzeichen. Daß ihn der Schreiber von A² in seiner Vorlage vorgefunden habe, hindert nichts anzunehmen. Da das erste und zweite Buch augenscheinlich als Einheit aufgefaßt worden sind — in ihnen ist *τὰ κατὰ τὴν ἐν Νιζαίᾳ ἐρίαν σύνοδον πραχθέντα* (S. 1, 25), im dritten Buch aber *τὰ μετὰ τὴν μεγάλην σύνοδον* behandelt — und ihre Capitel, wie die Überreste der Zählung in den HSS beweisen (vgl. S. 26, 2), ohne Unterbrechung durchgezählt wurden, so ist nicht verwunderlich, daß ein Index vor dem zweiten Buch fehlt. Er fehlt allerdings in den uns vorliegenden HSS auch vor dem ersten; doch da A¹ im Anfang verstümmelt ist, so bleibt die Annahme, daß er nur nachträglich verlorengegangen ist, als Möglichkeit bestehen. Daß ein unvollständiger Gelasius-Text im Umlauf gewesen ist, eben der von Balforeus gedruckte, beweist der Inhalt aller jüngeren HSS.

Von der Wiederholung der Capitelüberschriften innerhalb des Textes durfte nicht abgesehen werden, so störend sie sein mag, da sie durch das einheitliche Zeugnis der HSS geboten erschien. Ob sie auf Gelasius selbst zurückgehen, vermag ich weder zu erweisen noch zu bestreiten. Die kleinen Verschiedenheiten zwischen der Fassung des Index im Buch III Cap. δ' *ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοῦ περὶ κτλ.* gegenüber S. 142, 6 *ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου περὶ κτλ.* und ε' *ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοῦ πρὸς Μακάριον ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων κτλ.* gegenüber S. 143, 14 f *ἐπιστολὴ Κωνσταντίνου τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως τῷ (ἐπισκόπῳ) Ἱεροσολύμων κτλ.* erscheinen nicht ausreichend, um auf verschiedene Herkunft resp. Echtheit oder Unechtheit der einen oder der andern Fassung schließen zu lassen.

Es mag bemerkt werden, daß sich z. B. die Überschrift S. 108, 12 *περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν διατενώσεων λόγος διδασκαλικός* in der Form stützen läßt durch den Ausdruck 165, 34 *ἠβούλετο λόγον αὐτοῖς διδασκαλικὸν προσερεγγεῖν.*

Das erste Buch ist in unserer Ausgabe im Vergleich zu Balforeus um ein Capitel vermehrt. Den HSS, P³ ausgenommen, zufolge mußte nämlich Cap. 2 S. 7 selbständig gezählt werden; nur so wird im ersten Buche die Gesamtzahl 12 erreicht, die in den erhaltenen Randziffern des zweiten vorausgesetzt ist. Innerhalb des zweiten Buches stimmt die Capitelzählung mit der bisherigen von 1—14 überein, von 15—18 bleibt sie um 1 hinter ihr zurück, 19 ist kürzer angesetzt, 20 eingeschoben, weshalb von 21 an die neue Zählung um 1 voraus ist. Die Paragraphenzählung ist neu hinzugefügt.

IV. Ausgaben.¹

Die beiden ersten Bücher des Gelasius wurden zugleich mit drei Briefen Constantins (S. 183ff) zum erstenmal von R. Balforeus bei F. Morellus in Paris 1599 gedruckt. Ein Nachdruck dieser Ausgabe erschien 1604 bei Commelin. Der Text ging sodann in die Conciliensammlungen über und findet sich bei Mansi im zweiten Bande p. 760ff, bisher am bequemsten zugänglich bei Migne, *Patrol. Graec.* LXXXV. 1179 ff. Eine Separatausgabe von Constantins Brief an Arius und die Arianer (B. III Cap. 19) war bereits 1595, ebenfalls bei Morelli, erfolgt zusammen mit einer lateinischen Übersetzung des P. Morinus aus Baroniuss Annales zum Jahre 319.

Weitere Fragmente des dritten Buches publicierte nach dem Codex Ambrosianus 534(A) zunächst A. Mai in seinem *Spicilegium Romanum* VI, 603 ff, über den Inhalt des Buches berichtete 1861 Fr. Oehler in der Zeitschrift für wissenschaftliche Theologie. Gedruckt wurde der Text in demselben Jahre von Ceriani in den *Monumenta sacra et profana* t. I fasc. II p. 129sq. zugleich mit einer Auswahl der Lesarten von A zu den ersten Büchern. Seine Ausgabe hat sich der Nachprüfung als zuverlässig erwiesen, kleine Versehen sind stillschweigend verbessert. Den Satz, den Ceriani an das Ende seiner Vorrede setzt: „Ceterum manum medicam alicubi desiderat adhuc noster liber linguam quod attinet, et magis etiam in iis quae narrationis veritatem tangunt“, möchten wir auch heute der ersten Gesamtausgabe mit auf den Weg geben.

Seit im Jahre 1906 Gerhard Loeschke den verachteten Gelasius einer eindringenden Untersuchung gewürdigt hatte, die unter dem Titel: 'Das Syntagma des Gelasius Cyzicenus' im Rheinischen Museum LX und LXI erschien, ist der Wunsch nach einer vollständigen Neuausgabe laut geworden². Er hat die Vorarbeiten dazu bald nach Erscheinen seiner Studie in Angriff genommen und den philologischen Teil der Aufgabe insoweit zu einem gewissen Abschluß gebracht, als

1) Die Angaben G. Loeschkes im Rhein. Mus. LX, 594ff und LXI, 34ff werden, soweit sie zur Orientierung des Lesers notwendig sind, wiederholt resp. aus Notizen, die sich im Handexemplar des Verfassers nachgetragen finden, ergänzt, ohne daß jedesmal auf diese Arbeit verwiesen oder der Zusatz bezeichnet wird.

2) Vgl. Ad. Jülicher in seiner Recension *Theol. Lit.-Ztg.* 1906, Nr. 24, S. 654ff, C. Weymann in *Berl. Phil. Wochenschr.* 1907, Nr. 2, S. 33ff und in *Byz. Zeitschr.* 1906, S. 676f. — Recensionen finden sich ferner von J. Sickenberger in *D. Lit.-Ztg.* 1906, Nr. 28, S. 1754ff, von S. Rogala in *Theol. Revue* 1906, Nr. 15, S. 451ff, von P. Lejay in *Revue d'hist. et de lit. rel.* 1906, S. 279f.

er die Collationen beendet und die recensio in der Hauptsache durchgeführt hatte. Der gebotene Text ruht durchaus auf der von ihm gewollten Grundlage; wenn ich in Einzelfällen von seiner im Manuscript der Collationen angedeuteten Entscheidung abgewichen bin, so durfte ich es in der Gewißheit tun, daß er seine Entscheidung keineswegs als endgültig ansah. Bis in die letzten Tage seines Lebens haben ihn die textkritischen Probleme des Gelasius beschäftigt.

Um zu ermesen, wie stark der Text unserer Ausgabe sich von dem bisher allein maßgebenden des Balforeus unterscheidet, braucht man, wie erwähnt, nur auf das Vorkommen von P³ im Apparat zu achten. Laut Vorrede hat Balforeus zunächst auf Wunsch des älteren Herrn de Noailles eine lateinische Übersetzung des Gelasius angefertigt. In dem Begleit Schreiben sagt er: 'In parato et ad manum unicum illud exemplar tuum fuit, quod in Chio Aegeici maris insula¹, a Graecis Monachis, in quorum monasterio iam diu magna cura asservabatur, Franciscus frater tuus, volente et favente Patriarcha Constantinopolitano, ingenti pretio redemit et Byzantium ad se perferri iussit.' Von Konstantinopel ist die HS nach Frankreich gekommen, und nach dem Tode des älteren Herrn de Noailles hat sein Neffe den Balforeus mit der Herausgabe des griechischen Textes betraut. Der einleitende Geleitbrief des Balforeus beginnt: 'Patruus tuus Aegidius Noalius Episcopus Aquensis . . . nihil . . . tam enixe voluit . . . quam acta concilii Nicaeni, quae ipsius iussu Latina feci, in aspectum lucemque proferri'. Es handelt sich also zweifellos um P³, dessen Eigentümer ja zufolge dem erhaltenen Ausleihermerk (vgl. S. XIV) M. de Noailles, evesque d'Aqs, war. Von Morellus erfahren wir noch, daß er einen Codex des Petrus Stella verglichen habe. Auch dieser scheint nachweisbar; wahrscheinlich ist es, worauf Randlesarten im Druck des Balforeus schließen lassen, der Utrechter Codex, der wieder nichts anderes ist als ein Apographon von V¹.

Um ein schlagendes Beispiel anzuführen, wieviel durch Ausnützung der Überlieferung zu gewinnen ist, verweise ich auf 73,9: τὰς δύο γύσεις προθήσαντες erregte so starken Anstoß, daß G. Loescheke² die Stelle für interpoliert hielt. Tatsächlich ist φράσεις überliefert, γύσεις steht nur in P³.

Wäre es G. Loescheke vergönnt gewesen, diese Ausgabe selbst zu vollenden, so hätte er zweifellos auch den historischen Gehalt des Werkes und seine eigene Studie einer erneuten Prüfung unterworfen.

1) Auch A stammt aus Chios (vgl. S. XI).

2) Rhein. Mus. LXI, 73 Ann.

Da ein Wiederabdruck seiner Erstlingsarbeit nicht in seinem Sinne wäre, möge nur das für die Benutzung des Buches unerlässlich Notwendige aus ihr angeführt werden.

V. Gelasius, sein Werk und seine Quellen.¹

Der Name der Gelasius ist allein durch Photius (cod. 15 und 88) überliefert², über seine Persönlichkeit wissen wir nach wie vor mit Sicherheit nur das, was er in der Vorrede zu seinem Buch (S. 2 ff) erzählt. Er sei der Sohn eines Presbyters von Cyzicus, weile jetzt in Bithynien und schreibe zur Zeit des Aufstandes des Basiliscus gegen Zenon, also etwa 475, um die Behauptung der Eutychianer, die nicäischen Väter hätten monophysitisch gelehrt, zu widerlegen.

Der Titel seines Buches lautet in der landläufigen Citierung 'Synagma'. Daß er zum mindesten als Bezeichnung des Ganzen nicht ursprünglich ist, läßt sich mit Sicherheit beweisen. Die Unterschrift des ersten (vgl. S. 25 zu 12), die Überschrift und Unterschrift des zweiten (vgl. S. 26 zu 1; 137 zu 7) sowie die Überschrift des dritten Buches (vgl. S. 138, 1; 139, 23) sichern den Titel 'Kirchengeschichte'. Beweiskräftiger noch sind die innerhalb des Textes vorkommenden Bezeichnungen. Das dritte Buch beginnt (S. 140) mit den Worten: *τὸν μὲν πρῶτον καὶ δεῦτερον λόγον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας καθεξῆς ὁ λόγος ἡμῶν ἐποιήσατο*. S. 155, 11 ff leitet Gelasius einen neuen Abschnitt der Erzählung mit den Worten ein: *παραθήσω δὲ καὶ ἕτερον τεκμήριον τῆδε τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας*, und an einer späteren Stelle (S. 165, 5) entschuldigt er sich: *ἀλλ' ἐμοὶ μὴδεῖς . . . διαμέμνηται ὅς τὴν ὅλην ἐπιστολὴν τῶ τῆσδε τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας λόγῳ μὴ συνάναυτι*³. Dagegen erscheint *σύνταγμα* als Untertitel S. 1, 23 und als Bezeichnung nur des dritten Buches, also eines Abschnittes des Ganzen, S. 135, 4f in den Worten: *ἐνταῦθα καταπάσσω τὸν λόγον, τὰ λοιπὰ . . . ἐν τρίτῳ κατατίξαι συνιδὸν συντάγματι . . .*

Daß uns auch in A die Kirchengeschichte nicht vollständig erhalten ist, wurde bereits (S. XI f) bemerkt. Der Text bricht in der Schilderung der Synode von Tyrus ab. Über den ursprünglichen Umfang des dritten Buches berichtet Photius (cod. 88), es schließe mit einer Darstellung vom Ende des Kaisers Constantin und seiner Taufe; Gelasius

1) Vgl. S. XXVI Anm. 1.

2) Die Angabe Loeschekes S. 594 über die Überschrift des 3. Buches beruht auf dem hier irreführenden Druck Cerianis.

3) Vgl. auch 147, 21 ff καὶ ταῦτα: . . . τῶ ἱστορικῶ παρατίθειαι γράμματι.

erzähle, daß Constantin orthodox und nicht, wie einige behaupten, von einem Häretiker getauft sei.

Das Verhältnis des Gelasius zu seinen Quellen wird neu untersucht werden müssen. Das letzte Urteil G. Loeschkes¹ über das Werk des Gelasius lautet: „Sein Werk ist durchaus Compilation: Eusebius, Socrates, Theodoret, Rufin werden abwechselnd ungefähr wörtlich ausgeschrieben. Aber daneben werden andere uns verlorene Quellen benutzt: die Kirchengeschichte eines gewissen Johannes und ein Urkundenbuch zur nicaenischen Synode, das wir nach dem einstigen Besitzer des von Gelasius benutzten Exemplars, dem Bischof Dalmatius von Cyzicus, nennen müssen; aus ihm stammt vor allem eine Rede, mit der Constantin die nicaenische Synode begrüßt haben soll, und Protokollstücke eines Dialogs zwischen den nicaenischen Vätern und einem arianischen Philosophen Phaidon. Besonders der Protokolle Echtheit ist oft und bestimmt bestritten; mir ist sie nach wie vor wahrscheinlich.“

Unter die verlorenen Quellen des Gelasius ist, wie A. Glas in seiner Abhandlung Die Kirchengeschichte des Gelasios von Kaisareia² einleuchtend erwiesen hat, auch Gelasius von Caesarea zu zählen, und man darf wohl annehmen, daß dies nicht nur an den Stellen der Fall ist, wo das Zusammengehen des Gelasius mit Rufin oder Georgius Monachus die Vermutung zur Sicherheit erhebt. Die Capitel I 3—7, die sich schon durch den Stil der Erzählung von den umgebenden Stücken abheben, werden gleichfalls auf Gelasius von Caesarea zurückgehen und dessen Name statt Rufin³ zu stehen haben. Damit findet auch die chronologische Notiz S. 10,15 ihre Erklärung: Gelasius von Caesarea hat die Sonnenfinsternis von 360 wirklich erlebt; nur so wird im Zusammenhang der Ausdruck ἐπὶ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς verständlich. Daß Gelasius von Cyzicus die Quellenangabe seiner Vorlage kritiklos übernimmt, ist nicht selten⁴.

Somit lichtet sich das Dunkel, das über den unbenannten Quellen des Gelasius von Cyzicus waltete. Wenn er S. 134,24 von *παλαιὰ διηγήματα* redet und sich 104,15 auf seine Gewährsmänner mit den Worten beruft: *καθὰ Ἐϋστάθιός τε ὁ τῆς Ἀντιοχείων καὶ Ἐϋσεβίους ὁ Παμφίλων Ἀθανάσιός τε ὁ μέγας καὶ πάντες οἱ τὰ τῆς συνόδου συγγραφέμενοι διηγοῦνται*, so dürfen wir als einen der Ungenannten Gelasius von Caesarea einsetzen. Nicht geklärt aber ist noch immer die Frage nach dem von ihm genannten⁵, im übrigen aber unbekanntem

1) Zwei kirchengeschichtliche Entwürfe S. 33f.

2) Byz. Arch. 1914 Heft 5.

3) S. 8 Anm.

4) Vgl. S. 150,20—154,14 und die Bemerkungen von Glas S. 74f.

5) S. 5,20.

Johannes. Solange nicht erwiesen ist, daß dieser Name fingiert ist, mag er sozusagen als Deckblatt für den oder die Verfasser derjenigen Stücke dienen, die Gelasius aus andern als den uns bekannt gewordenen oder durch die Quellenforschung erschlossenen Vorlagen entnommen hat. In diesem Sinne sind die folgenden Angaben zu verstehen.

VI. Quellenübersicht.¹

Buch I.

	S. 2, 2—6, 7	Vorrede.
1.	S. 6, 11—26	= Eus. H. E. VIII 13 p. 776, 3—775, 2.
	6, 27—7, 12	= Eus. H. E. IX 9 p. 826, 20—828, 8.
2.	S. 7, 15 ff	Rufin citiert (vgl. Apparat).
		vgl. Eus. H. E. Bd. III p. CCLVIII Anm. 1.
		Soer. I 2 p. 3.
	S. 3	= Eus. H. E. IX 9, 12 p. 832, 20.
3—7, 3.	S. 5, 5—12, 5	= Gelasius von Caesarea.
	12, 5—13, 2	= Eus. H. E. IX 9 p. 830, 17—832, 14.
8.	S. 13, 5—19	Mit den Worten <i>Πουγκίνος ἤγουν Γελάσιος</i> (13, 5) scheint die Kirchengeschichte des Gelasius von Caesarea citiert zu sein ² . Soer. I 2, S. 9; 3, 1.
9. 10.	S. 13, 22—14, 26	= Eus. H. E. IX 10 p. 838, 16—840, 19.
	14, 26—16, 3	= Eus. H. E. IX 10 p. 846, 11—848, 15.
	16, 4—31	Eigenes Fabrikat. Nur Gerede! Die Rückkehr zu Euseb ³ bezeichnet 17, 1: <i>ἀλλ' ἐπὶ τὴν προκειμένην ἡμῶν τῆς ἐξζλ. ἰστ. ἐπόθεισιν ἐπαπέλωμεν</i> . Auch das Verlassen der Quelle war 16, 4 deutlich bezeichnet: <i>ταῦτα συντέταχεν ὁ Περικλῆος Εὐδόξιος</i> .
	17, 6—18, 2	= Eus. H. E. X 4 p. 865—866, 7.

1) Die tabellarische Übersicht ist ein Nachdruck aus Rhein. Mus. LX, 604 ff. Die Citate sind mit den Neuausgaben der angeführten Schriftsteller in Einklang gebracht. Es ist stillschweigend hinzugefügt oder geändert, was handschriftliche Notizen G. Loeschkes oder die neue Fassung des Apparates forderten.

2) Vgl. A. Glas: Die Kirchengeschichte des Gelasius von Kaisareia S. 2, 11, 14, 18.

3) Ähnlich ist die Rückkehr zur Quelle betont S. 168, 11—170, 4 u. ö. Zur Bezeichnung von Kürzungen dienen folgende Ausdrücke: *μακρὰ* (oder *συμφορὰ*) *ἐκ πολλῶν*: 111, 28—147, 22 u. ö.; *ἐκ ἐκ πολλῶν* 57, 20; *εἰ καὶ μὴ πάντα . . . ἀλλ' οὖν τὴς συμφετέρας (ἐπιτελεσθεῖν)* 95, 23 — eine Kürzung wird ausdrücklich motiviert 166, 23.

11. S. 18, 11—26 = Eus. H. E. X 8 p. 892, 1—16.
 18, 26—19, 2 = Eus. H. E. X 8 p. 892, 20—23.
 19, 3—16 = Eus. H. E. X 8 p. 892, 25—894, 10.
 19, 16—20, 2 = Eus. H. E. X 8 p. 896, 31—898, 9.
 20, 2—10 = Eus. H. E. X 8 p. 898, 12—19.
 20, 12—21, 11 = Eus. H. E. X 8 p. 898, 22—900, 16.
 21, 12 = Soer. I 3, 1, 2 p. 7 f und I 4, 1 p. 9; aber
 Gel. citiert ausdrücklich Rufin.
 21, 21 ff Es werden inhaltlich als mit Euseb gegen
 Rufin gehend citiert *οἱ λοιποὶ*. Die Inhalts-
 angabe paßt nicht auf Soer. und Thdt. Ob
 Johannes gemeint ist?
 22, 13—24, 18 Fragment eines Constantinbriefes. Die Ab-
 trennung wie bei Theodoret H. E. I 20 ff p. 66 ff.
 Die Textgestaltung anders und z. T. ursprüng-
 licher.
 24, 19—24 Abschluß des vorhergehenden Abschnittes.
 12. S. 24, 26—25, 12 Von 25, 2 an bei Soer. I 4, 2—4 p. 9.

Buch H.

1. S. 31, 3—8 = Soer. I 4, 5 p. 9 f.
 31, 11—32, 11 = Eus. H. E. X 9 p. 900, 22—902, 20.
 32, 12—33, 2 Lob des Euseb. Seine Rechtgläubigkeit.
 33, 4—27 = Rufin X 1 p. 960. Soer. I 4, 5 p. 9 f, aber
 reichhaltiger. Thdt. I 28.
 33, 24 = Thdt. I 4, 5 p. 5.
 2. S. 34, 2—13 = Rufin X 1 p. 960¹.
 34, 13—17 Z. T. wörtlich Soer. I 5, 6 p. 11 f.
 3. S. 34, 24—40, 18 Alexandrinisches Synodalschreiben von 324
 wie bei Soer. anschließend, aber mit den dort
 fehlenden Unterschriften. Johannes? Oder
 sollte die Namenliste auch bei Soer. ur-
 sprünglich gestanden und erst in unserer
 Überlieferung ausgefallen sein? Vgl. zu einem
 ähnlichen Fall Rhein. Mus. LIX, 453 f und
 Ed. Schwartz in den Göttinger Nachrichten
 1904, 395 ff.
 40, 19—41, 2 Abschluß wie bei Soer. I 6, 31 p. 22 und
 I 7, 1 p. 26.

1) Vgl. Glas a. a. O. S. 20.

4. S. 41,3—43,24
43,25—27
5. S. 44,3—45,18
6. S. 45,19—46,1
46,1—4
7. S. 46,6—53,29
53,21—29
54,1—24
8. S. 54,25—55,18
55,5 f
55,19—56,8
56,9—18
9. S. 56,20—57,7
10—11,10 ff. S. 57,9—59,2
- Fragment eines Constantinbriefes (gekürzt). Umgebung und Abtrennung beweist, daß Socr. I 7 Quelle ist. Der vollständige Brief bei Eus. V. C. II c. 64 ff.
= Socr. I 8, 1 p. 35.
= Socr. I 8 p. 36 ff abgesehen von einem eingeschobenen Satz aus Johannes: ἦν δὲ αὐτῶ ἕξκαιδέκατον ἔτος καὶ μῆνες ἕξ τῆς βασιλείας, ὅτε ταῦτα αὐτῶ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ἐσπούδαστο. Gel. schöpft, wie Abtrennung und Einkleidung zeigt, aus Socr., nicht aus dem von ihm (S. 44,9) citierten Originalbericht des Eus. V. C. III c. 7. S.
= Socr. I 8, 12 p. 39 und I 8, 17 p. 40.
Überleitung zu der Rede.
Eröffnungsrede Constantins. Nach ausdrücklicher Angabe der Vorrede (S. 3,9 ff) aus dem Buch des Dalmatius¹. Die Schlusssätze z. T. in directer, z. T. in indirecter Rede auch bei Thdt. I 7, 11. 12 p. 32.
= Thdt. I 7, 13. 14 p. 32 f z. T. wörtlich, aber vermischt mit Elementen aus Socr. I 8, 31 p. 46 und Rufin X 5 p. 964.
= Rufin X 2 p. 961. Socr. I, 8, 18 ff p. 41. Vgl. für den Ausdruck Socr. I 8, 18 p. 41 und Sozom. I 17, 3—5.
= Thdt. I 11, 4—6 p. 47.
= Rufin X 2 am Ende p. 961.
= Rufin X 4 p. 963. Zum Schluß im griechischen Ausdruck mit Socr. I 11 p. 88 zusammen treffend. Vgl. auch Philostorgius III 12 p. 43 (Bidez), Georgios Monachos II p. 517, 15 ff (de Boor). Quelle ist Gelasius von Caesarea².
= Rufin X 5 p. 963 f kürzend. Vgl. auch Socr. I 12 p. 90 ff. Soz. I 11, 1—5. Quelle ist Gelasius von Caesarea³.

1) An die Echtheit der von Gelasius überlieferten Actenstücke glaubt J. A. Heikel und benützt sie in seiner Schrift Kritische Beiträge zu den Constantin-Schriften des Eusebius (= Texte und Untersuchungen 36. Bd. Heft 4), um die Unechtheit der Oratio ad sanctum coetum nachzuweisen.

2) Vgl. Glas a. a. O. S. 42 n. 80. 3) Vgl. Glas a. a. O. S. 43.

- 11.11 ff. 12. S. 59,3—61.11 Unbekannte Quelle. Buch des Dalmatius?
60,30 ff Vgl. zur Sache Soer. I S. 13 p. 39. Sozom. I 17,3.
13. S. 61.11—64,8 Vgl. Rufin X 3 p. 961—963. Im Anfang und am Schluß frei erweitert. Vgl. auch Soz. I 18, 1—7 und Georgios Mon. Chron. II 505, 18—507,15 (de Boor). Quelle ist Gelasius von Caesarea¹.
- 14—24. S. 64.11—101.23 Philosophendialog. Buch des Dalmatius?
25. S. 101.21—102.2 Abschluß des vorigen Abschnittes. Buch des Dalmatius?
102,3—17 = Rufin X 5 p. 965 erweitert. Vgl. auch Georg. Mon. II p. 507,21—508,3. Quelle ist Gelasius von Caesarea².
102,19—103,4 Quelle? Wahrscheinlich von Gelasius selbst komponiert. Nichts Neues.
27. S. 103,9—104,3 Nicaenisches Symbol. Quelle?
104,4—14 = Rufin X 5 p. 965.
104,14—19 Zusatz des Gelasius.
28. S. 104,21—106,7 Unterschriften der Bischöfe. Nach Johannes? Oder ist der Abschnitt hier überhaupt interpoliert? Vgl. S. 135 ff. Die Überschrift des Abschnittes paßt nicht zu seinem Schlußsatz³.
106,9—26 Quelle unsicher. Johannes?
29. S. 106,26—107,17 Eus. V. C. III, 13. 14 ausdrücklich citiert. Wie Citat und Abtrennung beweisen, aus Soer. I S. 21 geschöpft, aber zum Schluß interpoliert. Der letzte Satz scheint von Gelasius im Hinblick auf Cap. 31 f zugesetzt; aber vgl. Rufin X 5 am Schluß und Thdt. I 13, 2.

1) Vgl. Glas a. a. O. S. 19 u. 36 ff.

2) Vgl. Glas a. a. O. S. 19 u. 44 f.

3) Die Zusätze 105,7 *Αεόντιος Καισαρείας τὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ νεοῖον καλλόπισμα* und 105,20 *Πρωτογένης ὁ θαναμάσιος πόλεως Σαρδισῆς* beweisen ebenso wie 105,13 *σὺν Ἐνσεβίῳ τῷ Παμφίλῳ ἐπισκόπῳ Καισαρείας*, 105,1 *Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας σὺν Ἀθανασίῳ τότε ἀρχιεπισκόπῳ ὄντι* und 105,27 *Ἀλέξανδρος Κορσσιαντινοπόλεως τότε πρεσβύτερος ἔτι ὄν.* daß die Liste nicht in einer officiellen Synodalpublication gestanden hat. Sie ist daher bis auf weiteres Johannes zuzuweisen und kann der Trennung der Macedonien entsprechend (vgl. 105,16) ruhig in der ersten Hälfte des 5. Jahrhunderts redigiert gelten. Die Frage ist dann nur, ob der Redactor damals eine alte zuverlässige Liste benutzt hat. Dafür spricht, daß die in der Liste vorausgesetzten Rechtsverhältnisse auf die erste Hälfte des 5. Jahrhunderts kaum zutreffen. Sie scheinen älter und die Liste derart entstanden zu sein, daß eine alte Liste notdürftig zugestutzt ist. G. L.

30. S. 107,19—108,9 = Socr. I 10 p. 86 f. Socr. versichert, die Geschichte sei nirgends überliefert; er habe sie persönlich von einem glaubwürdigen alten Manne gehört.
31. S. 108,13—111,30 Diatyposeis. Buch des Dalmatius?
32. S. 112,1—118,7 Canoneshandschriften? Johannes?
118,8—13 Abschluß und Überleitung.
33. S. 118,13—119,6 = Socr. I 11 p. 88 ff; vgl. Sozom. I. 23,3f.
119,7—120,4 Selbständige Zusammenfassung von Bekanntem unter Verweis auf Thdt. I 20, 11 p. 69 und Überleitung zum Folgenden.
34. S. 120,6—123,13 Socr. I 9, 1—14 p. 57 ff oder Thdt. I 9. Das Synodalschreiben 120,15 ff findet sich auch in den Athanas.-HSS (vgl. G. Loeschke im Rh. Mus. LIX, 461 ff und Parmentiers Theodorettausgabe S. 38) und bis 122,27 lateinisch S. Leonis opera III 587 f. Es schließt ebenso unmittelbar an wie bei Thdt.¹
35. S. 123,14—128,2 Brief des Euseb an seine Gemeinde in der bei Thdt. I 12 p. 48 ff gegen Socr. I 8, 35—54 p. 48 ff erhaltenen ursprünglichen Gestalt; vgl. Parmentier p. LVIII.
36. S. 128,3—19 = Socr. I 9, 30 f p. 69. Brief des Constantin inc. *τοὺς πορηγοῦς*. Auch im Veronensis 60, f. 113v.
128,20—22 = Socr. I 9, 64 p. 85. Abschlußformel.
37. S. 128,25—130,6 = Socr. I 9, 17—25 p. 64. Brief des Constantin inc. *τελείαν παρὰ*; auch in den Athanas.-HSS überliefert (vgl. Rh. Mus. LIX, 459) und im Veronensis 60, f. 112v. Die lateinische Übersetzung des cod. Paris. lat. 1682 ist von Ed. Schwartz Acta conciliorum IV 2 p. 101 ediert.
130,9—133,24 = Thdt. I 10 p. 42 ff. Brief des Constantia inc. *πεῖραν λαβών*. Vgl. auch Eus. V, C, III 17—20. Socr. I 9,32—46 p. 70 ff.
133,25—134,12 = Thdt. I 11,1—2 p. 46 f, d. h. der unmittelbar anschließende Abschnitt.

1) Beachtenswert erscheint, daß in Cap. 34—37 die Urkunden ohne verbindenden Text aneinandergereiht sind.

- 134,12 Gelasius zitiert Eus.V.C.III 21 (am Ende), 22, benutzt aber 15—23 Thdt. I 13,3 f p. 55 als Vorlage. Im Anfang interpoliert.
- 134,23 f Datierung wie 44,5 (vgl. S. XXXII). Johannes?
- 134,27—135,16 Eigene das Buch abschließende Bemerkungen.
- 135,20—137,7 Bischofsliste = 101,21—106,6 (Gel.¹).
- Buch III.
- 138,1—139,24 Handschriftlich überlieferter Pinax.
1. S. 140,1—27 Einleitung.
- 2—6. S. 141,1—145,7 = Thdt. I 14,12 p. 58,17 — I 18,1 p. 64,3. Ein Satz vorausgeschoben.
- 141,13—142,5 Brief des Constantin inc. *ἕως τοῦ παρόντος*.
- 142,8—28 Brief des Constantin inc. *κατὰ τῆν ἐπιόνημον*.
- 143,16—144,29 Brief des Constantin inc. *τοσούτη τοῦ σωτηῆρος*.
6. S. 144,30—145,7 = Thdt. I 18,1 p. 63. Rufin X 6. Quelle ist Gelasius von Caesarea¹.
7. S. 145,12—26 = Thdt. I 18,2—4 p. 64,3—17.
- 145,26—146,21 = Rufin X 7 a. E. und S p. 970,7 ff, etwas erweitert. Quelle ist Gelasius von Caesarea².
- 146,22—147,19 = Thdt. I 18,5—9 p. 64 f. Auch hier ist Gelasius von Caesarea als Quelle wahrscheinlich. Zunächst die Notiz: *Θυγατέρα δὲ καταλέλοιπεν* (scil. Helena), *ὀνόματι Κωνσταντίαν, τῆν τοῦ ἄσεβοῦς Αὐριπίου γενομένην γυναικα*, wozu zu vergleichen Ruf. X 12 p. 976. Soer. I 25 p. 136. Thdt. II 3 p. 96⁴. Dann ein abschließender Satz.
8. S. 147,29—34 = Soer. I 17,8 p. 106 f; vgl. auch S. 12,18 ff. Die Überleitung zu der Socratesstelle stammt von Gelasius selbst.
9. S. 148,2—7 = Ruf. X S p. 971,5 ff⁵.
- 148,8—150,22 = Ruf. X 9 f p. 971 ff; aber nicht unbedeutend erweitert. Quelle ist wieder Gelasius von Caesarea⁶. Die Notiz des Rufin. daß er die Geschichte persönlich von Aidesios gehört habe, ist von Gelasius unverändert übernommen.

1) Vgl. Glas a. a. O. S. 45 f.

2) Vgl. Glas a. a. O. S. 47 f.

3) Vgl. ebd.

4) Vgl. Glas a. a. O. S. 48.

5) Vgl. ebd.

6) Vgl. Glas a. a. O. S. 50 ff.

10. S. 150,24—154,19 = Ruf. X 11 p. 973 ff, erweitert¹. Die Quellenangabe des Rufin (er hat die Geschichte von Bakkurios gehört) ist wieder übernommen.
 154,20—155,11 = Soer. I 18,5 ff p. 110. Etwas umgearbeitet.
 155,11—21 Johannes?
 155,22—28 = Thdt. I 24,12 f p. 76.
11. S. 155,31—157,11 = Thdt. I 25,1—13 p. 76 ff. Brief des Constantin inc. *τὴν θείαν πίστιν*.
 156,9 Interpolation des Gelasius.
12. S. 158,15—160,7 Johannes?² Gelasius bietet mehr als die Parallelrecensionen Soer. I 25, Thdt. II 3,2, Ruf. X 12; vor allem kennt er den dort nicht genannten Namen des Presbyters, der Constantia für Arius einnahm: Eutocius (158,24 f).
 159,12—17 = Thdt. II 3,2 f p. 96.
 160,4—6 = Thdt. II 3,6 p. 97.
 160,8—20 = Soer. I 14,1 p. 97, obwohl wortreicher. Vgl. auch Philostorg. I 9 p. 10,2 ff (Bidez).
13. S. 160,22—161,26 = Soer. I 14,2 ff p. 97 ff. Schrift des Euseb. v. Nicomedien und Theognis v. Nicaea.
 161,26—162,20 Ohne wirkliche Parallele bei Soer. Thdt. Ruf. Quelle Johannes?
 162,21—163,26 Teilweise bei Soer. I 25,5 f. 9—11 p. 137 ff. Wahrscheinlich mit Stücken aus Johannes durchsetzt. Oder sollte alles aus Johannes stammen und Johannes zu den Quellen des Soer. zählen?
 163,23—164,12 vgl. Vita Athan. 2 p. CXXXVIII^b Montf.
 163,26—164,10 = Soer. I 27,1—4 p. 143 f.
14. S. 164,5—12 = Soer. I 27,1 p. 143. Fragment eines Constantinbriefes inc. *ἔχων τοίνυν*.
15. S. 164,15—165,6 Brief des Constantin inc. *καὶ νῦν ἔρα*. Johannes?
 165,7—17 vgl. Vita Athan. 2 p. CXXXVIII^d Montf.
 165,7—9 = Soer. I 27,5 p. 144.

1) Vgl. Glas a. a. O. S. 53.

2) Auch Glas a. a. O. S. 51 hebt die Verschiedenheiten zwischen Gelasius und den Parallelrecensionen hervor und scheint hier Gelas. Caes. als Vorlage auszuschießen.

- 165,10—22 Datierung der nicaenischen Synode und des Lebens des Alexander von Alex. abweichend von Soer. Thdt. und Ruf., aber übereinstimmend mit Buch II S. 44,5 und 134,24. Quelle Johannes?
- 165,23—166,29 = Ruf. X 15 p. 980 ff, jedoch ziemlich frei. Ob wieder Johannes benutzt ist?¹ Vgl. auch Vita Athan. 1 p. CXXXVII^b Montf.
- 166,28—167,32 vgl. Vita Athan. III 2 p. CXXXVIII^e Montf.
- 166,30—167,25 = Soer. I 27,6 ff p. 145 ff, aber zeitweilig ziemlich stark umgearbeitet, gekürzt, auch wohl etwas erweitert. Ob immer noch Johannes benutzt ist?
- 167,25—32 Johannes?
- 167,32—168,3 = Thdt. I 26,5 p. 81.
- 168,4—11 Zwischenbemerkung des Autors².
16. S. 168,16—29 = Thdt. I 27 p. 82. Fragment eines Constantinbriefes. Zum Schluß ist ein Segenswunsch angehängt, fälschlich, wie Athan. Apol. c. Ar. 62 Montf. I 180 E beweist.
- 168,30—169,14 Johannes?
- 169,15—33 Thdt. 21,1 f p. 70 ausdrücklich zitiert.
- 169,33—170,3 Zwischenbemerkung des Autors.
- 170,4—11 Thdt. I 21,3 erweitert.
- 170,13—27 Polemik gegen Thdt. I 21,4 p. 70.
- 170,27—171,34 = Thdt. I 21,4 ff p. 70 ff, wenn nicht aus dessen Quelle: die stilistischen Abweichungen sind ziemlich stark. Sollte Johannes hier benutzt sein und zu den Quellen des Thdt. zählen?
- 171,35—172,4 Johannes?
- 172,4—21 = Thdt. I 22,1 ff p. 72.
- 172,22—173,15 = Thdt. I 28,1 ff p. 82 f. Aber als Ort der Synode wird nicht *Καυσάρεια τῆς Παλαιστίνης*, sondern *Ἀντιόχεια τῆς Συρίας* (172,33) genannt. Ob nach Johannes?

1) Glas a. a. O. S. 57 nimmt auch hier Gelas. Caes. als Quelle an und führt die Unterschiede zwischen Gel. Cyz. und Rufin auf individuelle stilistische Redactionen beider zurück.

2) Vgl. G. Loescheke Rhein. Mus. LX, 613 und Parmentier in der Vorrede zu Theodoret p. LXIV f.

17. S. 173,20—174,23 = Thdt. I 29 p. 83 ff. Brief des Constantin inc. *ἦν μὲν Ἰσως*.
 174,24—175,19 Johannes? Vgl. Vita Athan. 3 p. CXXXIX^c Montf.
 175,19—23 = Thdt. I 29,7 p. 85.
 175,23—34 Johannes? Vgl. Ruf. X 18 p. 983.
 175,34—179,10 = Thdt. I 30—31,3 p. 85 ff. Zeitweilig etwas erweitert und scheinbar nach anderer Quelle ergänzt; beachte bes. 176,7ff (vgl. o. S. XXXVII).
 178,27—179,2 Johannes?
 179,3—10 = Thdt. I 31,3 p. 88.
 18. S. 179,29—181,34 Brief des Constantin inc. *ἐγὼ μὲν ἀγροῶ*. Ausführlicher als Athan. apol. ad Ar. 86, der Quelle ist für Socr. I 34 p. 158 ff. Soz. II 28. Johannes?¹
 182,1 f = Socr. I 35,1 p. 163.
 182,3—35 Johannes?
 19. S. 183,1—192,12 Brief des Constantin an Arius und die Arianer inc. *κατὰ τὸ ἐρωτηρῆς*. Johannes? Als Fragment des 3. Buches gedruckt von Balforeus. Der Brief ist vollständig außer bei Gelasius nur in der Urkundensammlung der Athanas.-HSS überliefert².

Anhang.

- I 192,18—199,16 Brief des Constantin an die Gemeinde zu Nicomedien inc. *τὸν δεσπότην θεόν*. Erhalten in der Urkundensammlung der Athanas.-HSS und von S. 196,4 an bereits S. 22 ff nach Thdt. I 20 citiert.
 II 200,1—19 Brief des Constantin an Theodot von Laodicea inc. *ὄση τῆς θείας ὀργῆς*, gleichfalls in den Athanas.-HSS. Im Pinax werden noch erwähnt:
Προσευχὴ τοῦ νικηφόρου καὶ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου περὶ τῆς αἰσχίστης τελευτῆς Ἀρείου.
Ἐπιστολὴ Κωνσταντίνου βασιλέως πρὸς Πιστον ἐπίσκοπον Μαρκεσιανουπόλεως.
Ἄλλη ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς τὸν αὐτὸν ἐπίσκοπον.

1) Vgl. G. Loescheke Rhein. Mus. LXI, 34 ff.

2) Vgl. G. Loescheke ebd.

GELASIUS KIRCHENGESCHICHTE

Verzeichnis der Handschriften

- A¹ = Codex Ambrosianus 534 ältere Hand, s. XII XIII
A² = Codex Ambrosianus 534 jüngere Hand, s. XIII
H = Codex Hierosolymitanus 111, a. 1588—1591
R = Codex Vat. graec. 1142, s. XIII
V¹ = Codex Vat. graec. 830, a. 1146
P³ = Codex Paris. Suppl. graec. 516, a. 1572
M² = Codex Monacensis graec. 43, s. XVI
P¹ = Codex Paris. graec. 413, s. XVI
P² = Codex Paris. graec. 418, s. XVI

Erläuterung der Zeichen und Abkürzungen

>	= läßt aus	[]	= zu beseitigender Einschub
+	= fügt hinzu	*	= vermutete Lücke
~	= stellt um	†	= nicht sicher zu heilende Textver-
>	= auf Conjectur beruhender Zusatz		derbnis

G.L. = Gerhard Loescheke

Hei = Heinemann

Ltz. = Lietzmann

ΓΕΛΑΣΙΟΥ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΛΟΓΟΣ Ᾱ

- α' *Περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου.*
 5 β' *Περὶ τῶν ὁμοχρόνων βασιλέων Κωνσταντίνου Μαξεντίου καὶ Μαξιμίνου.*
 γ' *Περὶ τῆς τυραννίδος Μαξεντίου.*
 δ' *Περὶ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, ὅπως κατὰ τοῦ τυράννου Μαξεντίου ἐστρατοπεδεύσατο.*
 10 ε' *Περὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ ὀφθέντος ἐν οὐρανῷ τῷ βασιλεὶ Κωνσταντίνῳ.*
 ς' *Περὶ τοῦ σίγνου ὃν ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντίνος ἀντίτυπον τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ σταυροῦ ἐν οὐρανῷ.*
 ζ' *Περὶ τῆς κατὰ τοῦ ἄσεβοῦς Μαξεντίου νίκης τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου.*
 15 η' *Περὶ Αἰκιννίου πεμπομένου παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς Κωνσταντίνου κατὰ τοῦ ἐπ' ἀνατολῆς τυράννου.*
 θ' *Περὶ τῆς τοῦ κατὰ ἀνατολὴν τυράννου Μαξιμίνου ἀπονοίας.*
 ι' *Περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἀνανεώσεως.*
 20 ια' *Περὶ τῆς Αἰκιννίου κακοτροπίας.*
 ιβ' *Περὶ τῆς κατὰ τοῦ ἄσεβοῦς Αἰκιννίου νίκης τοῦ Θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου.)*
σύνταγμα τῆς ἐν Νικαίᾳ ἁγίας συνόδου περὶ ὧν διημφισβήτησαν πρὸς τοὺς ἁγίους πατέρας οἱ αἵρετικοὶ καὶ ἐκφώνησις τοῦ κρατήσαντος
 25 *ὀρθοδόξου δόγματος. προοίμιον περὶ τῶν κατὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ ἁγίαν σὺνοδον πραχθέντων.*

1—22 Der Name des Verfassers ist nicht direkt überliefert, der Buchtitel aus der Subscription zu Buch I und den Überschriften zu II und III erschlossen, der Capitelindeix nach den Capitellüberschriften innerhalb des Textes zusammengestellt.

23 σύνταγμα — 26 πραχθέντων A² 23—26 σύνταγμα τῶν κατὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ ἁγίαν σὺνοδον πραχθέντων M²P¹P²V¹P³. Am Rand von anderer Hand Γελασίου τοῦ Κυζικηνοῦ V¹. Am Kopf der Seite von späterer Hand ἡ ἀρχὴ τοῦ βιβλίου ἔνθεν ἐστίν A² 25 περὶ τῶν] εἰς τὰ Η | ἁγίαν > Η 26 πραχθέντα Η Gelasius.

Τὰ κατὰ τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην καὶ οἰκουμενικὴν τῶν ἐπισκόπων Prooem.
 συναθροισθεῖσαν σύνοδον ἐν τῇ Νικαίῳ ἐκ πασῶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν,
 τῶν τοῦ Ῥωμαίων κόσμου ἐπαρχῶν καὶ Περσίδος, ἐκ τε τῆς τοῦ θεοῦ
 χάριτος καὶ θεοπίσματος τοῦ θεοφιλοῦς καὶ εὐσεβοῦς βασιλέως Κων-
 5 σταντίνου τοῦ ἡμετέρου ὑπὲρ τῆς ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως
 κατὰ τῶν μοχθηρῶν καὶ ἀσεβῶν δογμάτων τοῦ θεομάχου Ἀρείου·
 πάντα τὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐναρέτῳ καὶ ἁγίᾳ συνόδῳ λεχθέντα τε καὶ 2
 πραχθέντα καὶ διατυπωθέντα πάσαι τε καὶ πρόπαισι ἀναγνοῦς ἔτι
 ἐν τῇ πατρὶς οἰκίᾳ διάγων, εὐρηκῶς αὐτὰ ἐν βίβλῳ ἀρχαιοτάτῃ
 10 ἐγγεγραμμένα ἐν μεμβράναις ἅπαντα ἀπαραλείπτως ἐχούσαις, γενο-
 μέναις μὲν τοῦ θεοῦ καὶ ἀοιδίμου Δαλματίου τοῦ ἀρχιεπισκόπου
 γενομένου τῆς ἁγίας καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας τῆς τῶν Κυζιηνῶν
 λαμπρᾶς μητροπόλεως, περιελθούσαις δὲ εἰς τὸν τοῦ ποτε ἡμετέρου
 οἴκου δεσπότην, λέγω δὴ τὸν κατὰ σόρακα πατέρα ἐμόν, τῆς αὐτῆς
 15 ἀγιωτάτης ἐκκλησίας πρεσβυτερίου ἡξιωμένον· ἥτινι ἱεροῦ βίβλῳ ἐν- 3
 τυχὼν καὶ σχολὴν πολλὴν ἐν αὐτῇ ποιησάμενος ἐπὶ μνήμῃς μὲν
 φέρειν πάντα οὐχ οἷός τε ἡμῖν (οὐδὲ γὰρ ἂν τις ἀνθρώπων τὸ
 ἄφατον ἐκεῖνο πέλαγος τῶν ἐν αὐτῇ ἐγκειμένων ἐπὶ μνήμῃς ἤ) διὰ
 στόματος φέρειν δυναθεῖν) πλεῖστα δὲ ὅσα ἐπεσημηράμην, τὰ τε 4
 20 τῶν ἡμετέρων ἁγίων πατέρων καὶ ἐπισκόπων τῆς τοῦ ὑγαίροντος
 λόγον διδασκαλίας αὐτῶν δόγματα τὰς τε πρὸς τοὺς Ἀρειομανίτας
 αὐτῶν ἀντιθέσεις καὶ τοὺς κατὰ τῆς ἐκείνων βλασφημίας ἐγγράφους
 ἐλέγχους, ἧς ἐβλασφήμησαν οἱ μαροὶ Ἀρειομανῖται κατὰ τοῦ υἱοῦ
 τοῦ θεοῦ, οὐ μὲν δὲ ἀλλὰ γὰρ καὶ κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος· τὰς 5
 25 τε τῶν μεθωτῶν Ἀρείου τῶν φιλοσόφων πρὸς τοὺς ἐπισκόπους

23 vgl. Luk. 12, 10

A²H V¹P³ M²P¹

2 ἐν τῇ] τῆς H 3 Ῥωμαίων V¹P³M²P¹ 6 καὶ > M² 7 ἐναρέτῳ] ἀρίστη A²
 8 καὶ διατυπωθέντα > A²H 9 διάγων οἰκία ~ A² 10 βεμβράναις A²HP³ βε-
 βράναις V¹ 10 f γενομένης M²P¹V¹P³ 11 f γενομένον ἀρχιεπισκόπον ~ M²P¹
 13 περιελθοῦσης M²P¹V¹P³ 15 ἡξιωμένον P³ 17 ἂν > A²H | τῆς] εἰς H
 19 δινήσεται A² | δέ] τε HSS 21 ἀρειομανίτας H (aber am Rand γρ. ἀρειο-
 μανίτας), M² 23 ἀρειομανῖται M² 24 γὰρ A²V¹ > HM²P¹P³

ἀντιρρήσεις, τὰς τε τῶν ἡμετέρων πρὸς ἐκείνους διὰ γραμικῶν δι-
 δαγμάτων κατὰ τῶν αὐτῶν σοφισμάτων ἐναργεῖς ἐπιλύσεις, περὶ τε **6**
 τῆς ἀνάρχου καὶ ἀπὸ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς συνεπαρχούσης τοῦ υἱοῦ αὐ-
 τοῦ καὶ τοῦ ἀγίου πνεύματος προαιωνίου μιᾶς θεότητος, περὶ τε τῆς
5 αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, θεοῦ λόγον, ἐπ' ἐσχάτων τῆς ἡμετέρας ἕνεκα
 σωτηρίας ἐκ τῆς θεοτόκου παρθένου Μαρίας ἀπορρήτου σαρκώσεως
 καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας ἀποστολικῶν διατυπώσεων πᾶσαν ἀπλῶς τὴν
 ἐκεῖσε γεγενημένην πραγματείαν ἐπιστορήσας ἐν τῇ προρηθησῆ ἱερῶ
 βίβλῳ, πρό γε πάντων τὰς τοῦ πιστοτάτου βασιλέως Κωνσταντίνου **7**
10 τοῦ ἐν τῇ συνόδῳ συνεδρεύσαντος θείας καὶ ἀληθοῦς ἀποστολικῆς
 ἐννοίας, ἥσθη ἐς τοσοῦτον τοῖς τῇ βίβλῳ ἐκείνῃ τῇ ἱερῶ περιχο-
 μένοις, ὥστε εἰπεῖν με πρὸς τὸν κύριον· ὡς γλυκεία τῷ λάρυγγί
 μου τὰ λόγιά σου. ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου· οὕτως ὑπερ- **8**
15 ηγάσθη ἐν τοῖς ἐκεῖ ἀναγεγραμμένοις περὶ τῆς ἀπίλου καὶ ἀμω-
 μήτου, ὀρθοδόξου καὶ ἀποστολικῆς πίστεως.

Μετὰ δὲ καιρούς τινας φθάσας ἐνταῦθα, ἐν τῇ τῶν Βιθυνῶν ἐπαρ- **9**
 χίς λέγω, κατ' εὐδοκίαν τοῦ θεοῦ, κινήσεώς τε καὶ συζητήσεως πλείστης
 ὄσης γεγενημένης ἐπὶ τῆς ἀνταρσίας τοῦ ἀρσίου Βασιλίσκου κατὰ
 τῆς ἀποστολικῆς καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ἐν αὐτῇ
20 πολιτενομένης ἀποστολικῆς πίστεως, ὑπεκκαίοντων μάλιστα καὶ τι-
 νούτων τὰ βασίλεια τῆς τῶν τοῦ αἰρετικοῦ Εὐτυχοῦς ὁμοφρόνων
 συμμορίας, προβαλλομένων ἡμῖν ὑποῦλως τὴν * ἐν Νικαίᾳ φημὶ ὑπὸ
 τῶν πατέρων * κρατεῖν πίστιν· οἱ διηλέγγοντο πρὸς ἡμῶν πολέμιοι **11**
25 ἐκείνης ὑπάρχοντες· οὐ γὰρ ἤδυσαν τί λέγουσιν, ἢ περὶ τίνων δια-
 βεβαιοῦνται· προσφέροντος γάρ μου τὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀγίᾳ χορεία
 τῶν ὀρθοδόξων τοῦ θεοῦ ἱερῶν ἐν πνεύματι ἀγίῳ παρὰ τοῦ

12 Psal. 118. 103 — **24** vgl. I Tim. 1, 7

A²H V¹P³ M²P¹

4 τοῦ > M² **5** θεοῦ² > A²HP³ (aber vgl. S. 6, 2) **8** ἐκεῖθε^{σε} H | γε-
 νομένην A² | ἱστορήσας H **10** ἐν] καὶ A²H | ἀληθεῖς; A² **11** ἐκείνῃ] ἐκεῖσε A² |
 τοῖς τῇ ἱερῶ βίβλῳ ἐκείνῃ ~ V¹ **11** f περιεπωμένης P¹ **14** ἐν τοῖς — **15** πί-
 στεως] τὰ ἐκεῖσε περὶ πίστεως ἀναγεγραμμένα A² **14** f ἀμωμήτου + καὶ H
16 ἐν A² > d. übr. HSS **18** ὄσης aber ὁ aus ou corr. H οἴσης d. übr. HSS | ἀνταρ-
 σίας] ἀντιλογία H **19** ἐκκλησίας > A² **20** ἀποστολικῆς] εἰλικρινοῦς A² **21** f βα-
 σίλεια τῆς συμμορίας τῶν τοῦ αἰρετικοῦ εὐτυχοῦς ὁμοφρόνων A² **21** τῶν > M²P¹
 | ὁμοφρόνος M² (aber am Rand von 2. Hd. ὁμοφρόνων), im Text ὁμοφρόνος, am
 Rand von einem der Correctoren γρ. ὁμοφρόνων^{ος} P¹ **22** (ὀρθοδόξον, τὴν)
 Holl | φησὶν M²P¹V¹P³ **23** scheint ein Participium ausgefallen, etwa ὀρίσθησαν
 (s. S. 4, 2) | διελέγγονται H **24** περὶ] παρὰ H **26** παρὰ A²H, τὰ M²P¹V¹P³
 1*

χειρίου δι' αὐτῶν ἐκφωνηθέντα, ἀπεπήδων ἀφ' ἡμῶν, χείρονα τῶν
 Ἀρείων βλασφημιῶν κατὰ τῶν ἐκείσε ὀρισθέντων διὰ γλώττης προ-
 γέροντες καὶ ἀναθεματισμὸν ῥίπτοντες κατὰ τῶν ταῦτα οὕτως
 φρονοῦντων οἱ ἄθλιοι· διὰ ταῦτα καὶ δι' ἄλλα πολλὰ κινήθεντα **12**
5 κατὰ τῆς ἀγίας καὶ ὀρθοδόξου πίστεως ἡμῶν τῆς ἀνεκαθεν ἐκ τε
 τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ τῶν προρρηθέντων ἁγίων ἡμῶν πατέρων
 τῶν ἐν τῇ Νικαέων συνειλεγμένων ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ τῇ μητρὶ
 ἡμῶν πολιτενομένης, πλείστην ὄσσην ἔρευραν ἐποιησάμην πάντῃ τε
 καὶ πανταχοῦ, τὸ δὴ λεγόμενον πάντα κάλων κινήσας, ἀνερευνησαί **13**
10 τὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἱερᾷ συνόδῳ πεπραγμένα ὑπὲρ τοῦ τῆς αὐτῆς ἀγίας
 καὶ ἀποστολικῆς πίστεως ὅρου, ἦν «οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὔτε δι'
 ἀνθρώπων» ἢ τοῦ θεοῦ ἐκκλησία παρείληφεν, ἀλλ' ἢ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ
 πάντων ἡμῶν σωτῆρος καὶ θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ
 τοῦ ζῶντος· ὃς μετὰ τὴν τῆς ἐνσάρκου αὐτοῦ παρουσίας οἰκονομίαν, **14**
15 τὸ μέγα ἀληθῶς τῆς εὐσεβείας μυστήριον, καθὼς γέγραπται, φανερω-
 θείς τε σαρκὶ καὶ ἀγγέλοις ὄφθεις (οὔτε γὰρ ἀγγέλοις θεατός ὁ μο-
 ρογενῆς κατὰ τὴν τῆς θεότητος οὐσίαν, εἰ μὴ ἑσαρκώθη) τὰ πάντα
 πληρώσας τὰ κατὰ τὴν οἰκονομίαν τό τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐκούσιον πάθος
 καὶ τὴν ταφὴν καὶ τὴν ἀνάστασιν τῇ ἀγίᾳ ἐκείνῃ καὶ ἀναμαρτήτω
20 σαρκὶ αὐτοῦ παραχωρήσας, δι' ἧς τὸ ἡμέτερον ἀπεθανάτισε γένος,
 ἀναβαίρων εἰς τοὺς οὐρανοὺς ταύτης τῆς ἀγίας καὶ ἀμωμήτου πίστεως
 τὸν θεῖον καὶ προσκνητὸν ὅρον δι' ἑαυτοῦ ἔπηξε, καὶ μέγα βρον-
 τήσας κατὰ τὸ γεγραμμένον «κύριος ἀνέβη εἰς οὐρανοὺς καὶ
 ἐβρόντησε» καὶ ἐν ἑτέρῳ «ἐβρόντησεν ἐξ οὐρανοῦ ὁ κύριος, **16**
25 καὶ ὁ ὑψίστος ἔδωκε φωνὴν αὐτοῦ». καὶ τί ἐβρόντησε; ποίαν
 δὲ φωνὴν ἔδωκεν ὁ ὑψίστος; «πορευθέντες, φησὶ πρὸς τοὺς ἀπο-
 στόλους λέγων, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐ-
 τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου
 πνεύματος. εἰ γὰρ καὶ διὰ φιλελευθροπίας τὴν ὑμῶν σάρκα ἔμ- **17**
30 ψυχον καὶ ἔννον ἐκ τῆς πασέμνον καὶ ἀγίας παρθένου Μαρίας
 προσείληφα, ἀλλ' ἢ τῆς σαρκὸς πρόσληψις προσθήκη τῇ τοῦ πατρὸς
 καὶ ἐμοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος τριάδι οὐκ ἐποίησεν, ἀλλὰ μένει ἢ
 τριάς τριάς. «πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη,

7 vgl. Gal. 4, 26 — **11** Gal. 1, 1 — **15** vgl. I Tim. 3, 16 — **23** I Kōn.
 2, 10 — **24** Psal. 17, 14 — **26** Matth. 28, 19, 20

A² (A¹ von Z. 10 ἐπὶ ὅ αν) H V⁴P³ M²P¹

1 τῶν + τοῦ A² **5** ἀγίας — ἡμῶν > P³ **14** τοῦ > A¹ **16** ἀγγέ-
 λους² + ἦν (viele. von 2. Hd.) A¹ | θεατός + ἦν H **21** ἀγίας] ὀρθῆς M²P¹
27 λέγων > H **29** ἐμῶν] ἡμῶν HM²P³ **31** προσείληφεν H (aber corr. aus
 προσείληφα), P³ **32** ἐμοῦ] τοῦ υἱοῦ H **33** τριάς² > A¹H

βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ
καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος».

Τούτων τὸν ἄγιον καὶ προσκενητὸν ὄρον τῆς ὀρθῆς καὶ ἀμωμήτου 18
πίστεως παρὰ τοῦ κυρίου λαβόντες οἱ ἱεροὶ ἀπόστολοι πάση τῇ ἑπὶ
5 τὸν οὐρανὸν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις ἐκήρυξαν, ὡς πληρωθῆναι ἐπ' αὐτοῦ
τὸ προφητικὸν λόγιον τὸ φάσκον· »εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ
φθόγγος αὐτῶν καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥή-
ματα αὐτῶν«. ὅτινα ὄρον καὶ τὴν προσκενητὴν ταύτην δωρεάν, 19
τὴν εἰς ἡμᾶς διὰ τῶν θείων ἀποστόλων παρὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ
10 δεδομένην, μετὰ πλείστους ὅσους καιροὺς πανσαμένον τοῦ κατὰ τῆς
ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ διωγμοῦ διὰ Ἀρείου πάλιν ὁ ἐχθρὸς τῆς ἡμε-
τέρας σωτηρίας παραφθεῖραι σπονδάζων κατὰ τῆς αὐτῆς ἀγίας καὶ
ἀμωμήτου ὀπλίζεται πίστεως, ξέγα τινὰ παρεισφύρων κατὰ τοῦ σω-
τῆρος βλάσφημα ῥήματα, δι' ὧν τὴν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐκ-
15 κλησίαν τοῦ κυρίου ἐτάραξεν.

Οὗ χάριν καὶ τὴν πολυάνθρωπον ἐκείνην ἐπὶ τὴν τῶν Νικαίων 20
πόλιν ὁ πιστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐνήγαγε σύνοδον, ἣς
τὰ πεπραγμένα πάντα προεγνωκώς, ὡς ἀνωτέρω ἔφη, καὶ διερευνη-
σάμενος μόλις ἐδυνήθηεν εὑρεῖν φανερὰ τῶν ἐκεῖσε ἐσκεμμένων καὶ
20 ἐγγραφέντων παρὰ τισὶ διαφόροις φιλομαθέσιν ἀνδράσιν. Ἰωάννη 21
μέν τινι πρεσβυτέρῳ ἀνδρὶ παλαιῷ, ἄγαν γραφικῷ, ἐν τετραδίοις
παλαιαῖς λίαν, οὐ μὴν ὄλα· καὶ ἐξ ἄλλων δὲ συγγραφέων διαφόρων,
Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἐπισκόπου Καισαρείας καὶ Ρουφίνου πρεσβυ- 22
τέρου Ρώμης τῶν καὶ τῇ ἀγίᾳ ἐκείνῃ κοινωρησάντων συνόδῳ καὶ
25 ἄλλων πλείστων ὄσων. οὐ μὴν τὴν ἀκολουθίαν τῆς ὅλης ἁρμοῖας 23
εὔρον κατὰ τὴν ἱερὰν ἐκείνην βίβλον, ἣ προενέτυχον, ὡς ἀνωτέρω
μοι εἴρηται. μόνος γὰρ Εὐσεβίος ὁ θαναμάσιος ὁ Παμφίλου ἀρεπτι
τῇ λεωφόρῳ τῆς ἀληθείας ἀπὸ τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας ἕως τῶν
τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου χρόνων διώδευσεν.

30 Ἀλλ' οὐδὲ τὰ ὄλα εἴρειν ἠδυνήθη, πλην ὅσα γνώριμά μοι καὶ τῆς 24
ἀληθείας ἴδια κατὰ τὴν προαναγνωσθεῖσάν μοι βίβλον εὔρον. καὶ ἐξ ἑκα-
τέρων ἀναλεξάμενος ἀναγκαῖον ῥήθηεν ἐγγράφαι τῷδε τῷ βιβλίῳ πρὸς
ὠφέλειαν κοινὴν καὶ στήριγμα τῶν ἐντευξομένων τῷδε τῷ γράμματι.

6 Psal. 18, 5

A¹H V¹P³ M²P¹

2 τοῦ > M² 5 τοῦ θεοῦ > M²P¹ 10 τῆς] τὰς A¹ 12 παραφθεῖραι σπον-
δάζων sinngemäß H > d. übr. HSS | αὐτῆς] αὐτοῦ H 13f σωτῆρος + ἡμῶν M²P¹
15 ἐτάραξεν V¹P³ 18f διερευνησάμεν H 19 ff Gel. sucht hist. Erläuterung des bei
Dalmatius (ἐκεῖσε) Berichteten: nur Euseb gibt e. vollständ. geschichtliche Einführung
21 ἄγαν γραφικῷ ἄγαν H 31f ἐκατέρων: Dalmatius und die andern Quellen

"Αρξεται δὴ μοι λοιπὸν ὁ λόγος προοδοποιουντός μοι καὶ ποδη- 25
 γουήτος τοῦ ἀεὶ ζῶντος θεοῦ λόγον ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς βασιλείας
 τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ χριστοφόρου βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ καὶ
 τὴν σύνοδον τῶν ἐπισκόπων ἐν τῇ Νικαίῳ συναθροισθῆναι προσ-
 5 τάζαντος πόλει· ἐν ἑτέρῳ γάρ, εἰ τῷ θεῷ φίλον, τὰ τῆς γενέ- 26
 σεως αὐτοῦ καὶ τῶν χρόνων τῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Κωνσταντίου
 τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλείας τὴν διαγωγὴν ἐντάξω συγγράμματι.

Περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου.

Μετὰ τὴν ἀπόθειν τῆς βασιλικῆς ἀλουργίδος τῆς τῶν τυράννων 11
 10 Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανῶ, τὸν ἰδιωτικὸν ἀπειληφότων αὐτῶν
 βίον, καθά γρησιν ὁ Εὐσέβιος, χρόνου οὐ πλείστου μεταξὺ γενομένου
 βασιλεὺς Κωνσταντίος, τὸν πάντα βίον πραότατος καὶ τοῖς ἐπὶ κούσις
 εὐνοϊκώτατος τῷ τε θεῷ λόγῳ προσφιλέστατον ἑαυτὸν διαθέμενος,
 παῖδα γρησίον Κωνσταντίνου αυτοκράτορα καὶ Σεβαστὸν ἀνθ' ἑαυτοῦ
 15 καταλιπὼν, κοινῶ φύσεως νόμῳ τελευτῆ τὸν βίον, ἀπίσης μετὰ θά-
 νατον, ὅση βασιλεῖ τις ἂν ὠφείλετο, τιμῆς ἡξιωμένους, χρηστότατος
 καὶ ἡπιώτατος βασιλεὺς γεγονώς· ὅς δὴ καὶ μόνος τῶν καθ' ἡμᾶς 2
 ἐπαξίως τῆς ἡγεμονίας τὸν πάντα τῆς ἀρχῆς διατελέσας χρόνον καὶ
 τὰ ἄλλα τοῖς πᾶσι δεξιότατον καὶ ἐνεργητικώτατον παρασχὼν ἑαυτὸν,
 20 τέλος εὐδόκιμον καὶ τρισμακάριον ἀπέληψε τοῦ βίου, μόνος ἐπὶ τῆς
 αὐτοῦ βασιλείας εὐμενῶς καὶ ἐπιδόξως ἐπὶ διαδόχῳ γρησίῳ παιδί τὰ
 πάντα σώφροσι καὶ εὐσεβεστάτῳ τελευτήσας. τούτου παῖς Κων- 3
 σταντίνος εὐθὺς ἀρχόμενος βασιλεὺς τελειώτατος καὶ Σεβαστὸς πρὸς
 τῶν στρατοπέδων καὶ ἐπὶ πολὺν τούτων πρότερον παρ' αὐτοῦ τοῦ
 25 ταμβασιλέως θεοῦ ἀναγορευθεὶς, ζηλωτὴν ἑαυτὸν τῆς πατρικῆς περὶ
 τὸν ἡμέτερον λόγον εὐσεβείας κατεστήσατο.

Καὶ μεθ' ἕτερα· οὕτω δὴ Κωνσταντίνου, ὃν βασιλέα ἐκ βασιλέως 4
 εὐσεβῆ τε ἐξ εὐσεβεστάτου καὶ τὰ πάντα σοφρονεστάτου γεγονέναι

11—26 vgl. Eus. H. E. VIII 13 p. 776, 3—778, 2 — 27—S. 7, 12 vgl. Eus.
 H. E. IX 9 p. 826, 20—828, 8

A¹H V¹P³ M²P¹

6 Κωνσταντίνου P³ κωνσταντίνου V¹ 7 βασιλείας + καὶ H 8 Die Über-
 schrift findet sich in A¹HM²V¹, in P³ ist eine Zeile für sie freigelassen, sie fehlt
 in P¹ 11 ὁ > P³ 12 τὸν πάντα βίον πραότατος > P³ | πραότατα A¹ Eus.
 πραότα H 13 εὐνοϊκώτατα A¹ Eus. εὐνοϊκῶ H 15 μετὰ] μὲν P³ 20 τρισμα-
 κάριστος M²P¹V¹P³ | εὐδόκιμον wie Eus. AT E¹m εὐδαμον d. übrig. Eus.-HSS
 22 σώφροσι] σοφρονεστάτῳ Eus. nach σώφροσι + τε V¹ Eus. ABDM | εὐσε-
 βεστάτῳ] εὐλαβεστάτῳ H 24 ἐπὶ A¹M²P¹V¹P³ wie Eus. T¹, ἐπι H Eus. 25 ἀν-
 γορευθεὶς P³ | ζηλωτὸν A¹H 27 δὴ wie Eus. ATER δῆτα Eus. BD δῆτα M

εὐρήκαμεν, συνέσει τε καὶ εὐσεβείᾳ τετιμημένον, παρὰ τοῦ παμβα-
 σιλίως θεοῦ τῶν ὄλων καὶ σωτῆρος κατὰ τῶν δυσσεβεστάτων τυράν-
 5 των ἀνεργηγευμένου πολέμου τε ἐννόμου παραταξαμένου θεοῦ σεμμα-
 χοῦντος αὐτῷ παραδοξότατα. πίπτει μὲν ἐπὶ Ῥώμῃς ὑπὸ Κωνσταν-
 10 τίνου Μαξεντίου, ὃ δ' ἐπ' ἀνατολῆς οὐ πολὺν ἐπιζήσας ἐκείνῳ χρόνον
 ἀσπίστον καὶ αὐτὸς θανάτῳ ὑπὸ Λικιννίου οὐπω τότε μαρέντος
 πεμφθέντος κατ' αὐτοῦ ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλεστάτου βα-
 σιλίως, καταστρέφει τὸν βίον. πρότερός γε μὴν ὁ τῇ τιμῇ καὶ 5
 τάξει τῆς βασιλείας πρῶτος Κωνσταντίνος τῶν ἐπὶ Ῥώμῃς κατα-
 15 τυραννομένων φειδῶ λαβῶν, θεὸν τὸν οὐράνιον τὸν τε τούτου
 λόγον, αὐτὸν δὴ τὸν πάντων σωτῆρα Ἰησοῦν Χριστόν, σύμμαχον δι'
 εὐχῶν ἐπικαλεσάμενος, πρόεισι πανστρατιᾷ τὰ τῆς ἐκ προγόνων ἐλευ-
 θερίας Ῥωμαίοις προηνώμενος. ταῦτα ὁ Εὐδόβιος.

Περὶ τῶν ὁμοχρόνων βασιλέων Κωνσταντίνου Μαξεντίου καὶ Μαξιμίνου.

15 Ὁ δὲ Ρουφίνος — εἰ καὶ μὴ κατὰ τάξιν τὴν ἀκολουθίαν καὶ 21
 τὴν τῆς ἀληθείας ἀρμοσίαν Εὐδόβιου τοῦ πᾶν τοῦ Παμφίλου
 τῇ ἱστορίᾳ ἐρέθηκεν, ἀλλ' ὅμως ὅσα συγγενῇ τῆς Εὐδόβιου πραγ-
 ματείας εὐροίμι ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ρουφίνου καὶ τῶν ἄλλων συγγρα-
 20 φέων ἀναλεξάμενος ἐνθήσω, καθὰ ἀνωτέρω εἴρηκα, τῷδε τῷ βι-
 βλίῳ — λέγει δὲ καὶ οὕτως· μετὰ γούν τὴν τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ 2
 Μαξιμιανοῦ ἀπόθιςιν καὶ τὴν τελευταίην Κωνσταντίνου ὑπολείπονται
 τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ὁμόχρονοι βασιλεῖς οἶδε· Κωνσταντίνος μὲν τὴν
 τοῦ πατρὸς μοῖραν εἰληφώς· αὕτη δὲ ἦν ἀπὸ τε τῆς καλουμένης Εὐ-
 25 ρώπης ἀρχομένη ἐπὶ τε τὸν Ἰστρον διήκουσα Σκυθίαν τε ἐκατέραν
 καὶ Κελτοὺς ἅπαντας Ἰλλυριοὺς τε καὶ Σαυρομάτας καὶ τὴν ἐπὶ
 τὸν Ῥῆγον ποταμὸν καθήκουσαν τῶν βαρβάρων γῆν τὴν τε Μακεδο-
 νίαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν θάλασσαν Θεσσαλίαν τε καὶ Ἀχαΐαν καὶ ὅσα

19 vgl. S. 5, 23 — 20 ff das Citat im lat. Text nicht zu identificieren. Vgl.
 Eus. H. E. Bd. III S. CCLVIII Anm. 1. Soer. I 2 p. 3 (Hussey)

A¹H V¹P³ M²P¹

1 *τετιμημένον* H vgl. d. krit. Apparat zu Euseb an dieser Stelle 3 *πολέμου*
 — *παραταξαμένου* > V¹P³M²P¹ 4f *Κωνσταντίνου* wie Eus. ATER *κωνσταντίνου*
 Eus. BDM 5 *ὃ* | *ἐπιζήσας* P³ | *χρόνον* H 6 hier und sonst *λικιννίου*
 A¹Eus. *λικινίου* d. übr. HSS | *λικιννίου* — *μαρέντος* wie Eus. ATrRe *λικιν-
 νίου* — *μαρέντα* Eus. T¹ER¹BDM 7 *πεμφθέντος* HM²P¹ *πεμφθησομένου* A¹V¹P³
 8 *τῇ* > H καὶ Eus. 12 *εὐχῆς* corr. aus *εὐχῆν* H | *πανστρατι* A¹Eus. R
 14 Capitelüberschrift > P³ 13 *ὃ* > HP³ 17 *τὴν ἱστορίαν* HSS 18 *τοῖ* | *τῶν* M²P¹
 19f *βιβλίδω* M²P¹ 20 *τὴν* > M²P¹V¹P³ 21 *ὑπολείποντας* P³ 22 *οἶδε* | *οἶτοι* A¹

πρὸς ἥλιον δόμενον ἐπιστρέφοντα τὸ Ἴονιον ὀρίζει πέλαγος· καὶ 3
Μαξιμιανὸς δὲ ὁ Διοκλητιανοῦ παῖς ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν ἀνατολήν
ἔθνη, καθὰ γῆσιν ὁ Εὐδῆβιος, Μαξιεντίος τε τὴν Ῥώμην καὶ τὰ ἀπὸ
τῆς Ἰταλίας εἰς αὐτὸν καθήζοντα τὸν ὠκεανὸν διεῖπον.

5

Περὶ τῆς τυραννίδος Μαξιεντίου.

Κωνσταντῖνος οὖν μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἔννομον κηδεῖαν καὶ 3 1
τὰς νομιζομένας τιμὰς ζημίαν ἠγγήσατο τῆς Ῥωμαίων συμφορᾶς τὴν
ἡσυχίαν. ἤγορε γὰρ τὴν Ῥωμαίων πόλιν κάμνουσαν τοῖς Μαξιεντίου 2
κακοῖς· εἰς γὰρ ὁμότητα τυραννίδος ὁ τῆς βασιλείας αὐτῷ μετεβάλ-
10 λετο τρόπος. πολλοὺς τε γὰρ ἀκρίτως τῶν ἐν τέλει θανάτῳ παρα-
διδόνς, ζημίας τε καὶ φυγὰς καὶ τῆς γῆς ἀναδασμὸν καὶ προσημίσεις
ἀνεξετάστως ἐπέβαλλεν, ἥδη δὲ καὶ γυναικῶν ἀλλοτριῶν ἐρῶν ἢ
καζία διέφθειρεν ἢ τοῖς ἐπιτάγμασιν ἐβιάζετο· καὶ λοιπὸν ἀνασφαλῆς
ἦν γυναικα ἔχειν ἐδπρεπῆ καὶ διὰ σφοδρῶσύνης φυλακὴν πολλή τις
15 ἦν κατὰ τὴν πόλιν μαιφονία. ταῦτα καὶ πλείστα ἕτερα ἀκούων 3
ὁ θεοφιλέστατος Κωνσταντῖνος, ἃ μὴ τῆς παρουσίας ἐστὶ συντάξεως,
παρωξύνετο· ποιεῖ γὰρ οἰκειάν λύπην τοῖς φιλοθέοις ἀνδράσιν ἢ
τῶν ἀλλοτριῶν πραγμάτων ἀδικία.

20

Περὶ τοῦ βασιλέως Κωνσταντῖνου, ὅπως κατὰ τοῦ τυράννου Μαξιεντίου
ἐστρατοπεδεύσατο.

Ἐδόκει δὴ αὐτῷ λοιπὸν τῶν ὄπλων ἄπτεσθαι καὶ τοῖς τοιαῦτα 4 1
πάσχουσι Ῥωμαῖοις ἐπαμῦναι· τὸ γὰρ ἐκείνους τῶν κακῶν ἐξελέσθαι
ἴσον ἦν εἰπεῖν καὶ πάντας ἀνθρώπους διασῶσαι. βουλὴν δὲ λαμ- 2
βάνει πρότερον τὰς ἀποστατούσας πόλεις τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας
25 ἀνακαλέσασθαι, τὰς μὲν τοῖς λόγοις τὰς δὲ τοῖς ὄπλοις τὰς δὲ τῇ
τῆς φιλανθρωπίας εὐποΐα. τοὺς τε γὰρ φόρους αὐτοῖς κουφοτέρους
ἀπέφηνε καὶ τὴν τῆς ἀκροάσεως ἰσότητα παρεῖχε, τὰς δὲ νεωτεροποιίας
καὶ ἀπονοίας συνετῶς διέλυε, σιωπῶν μᾶλλον ἢ φοβῶν, εἰδὼς τὰ
Σάωρον καὶ τὰ Φράγγων καὶ τὰ Γερμανῶν ἔθνη φιλόκαινά τε εἶναι
30 καὶ πρὸς τὰς τῶν βασιλέων ἐπαναστάσεις εὐρίπιστον ἔχειν ὄρμην

3 Vgl. Eus. H. E. IX 9, 12 p. 832, 20 — Capp. 3—7, 4 gehen vermutlich auf
den oben (S. 7, 14) genannten Rufin zurück

A¹H V¹P³ M²P¹

5 Capitelüberschrift fehlt, doch ist wieder eine Zeile für sie freigelassen P³
11 καὶ² > M² | προσημίσεις H 12 ἐπέβαλεν HP¹M² 13 ἀνασφαλῆς] οὐκ
ἀσφαλῆς, aber οὐκ auf Rasur A¹ 14 σφοδρῶσύνην P³ 20 ἐστρατεύσατο M²P¹
24 τῆς + τῶν H 25 ἀνακαλέσασθαι V¹ | beidemale τὰς δὲ corr. aus
τὰ δὲ H 27 δὲ Brinkmann τε Wendland, Pasquali: γε HSS

καὶ νόμον πολλάκις τὴν γνώμην ποιῆσθαι. ἐπιγράφεται δὲ καὶ Σπάρ- 3
 4 τῶν καὶ Βρεττανῶν καὶ τὰς αὐτόθι νήσους καὶ τὰ λοιπὰ γένη καὶ
 5 ἅπαντας τοὺς τῶν τοῦ ἡλίου δυσμῶν γινόμενους μάρτυρας. οὐκ
 εἶδέναι φασίν, εἴτε ἀληθῶς τῷ ὠκίανῳ καταδέεται εἴτε καὶ περὶ τὸ
 6 ὕδωρ φθάσας πάλιν δι' ἐτέρας ὁδοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀνακάμπει· εἶλε δὲ
 καὶ τῷ κράτει τῶν ὅπλων τὰ αὐτόθι βάρβαρα φῦλα, παρέργω τῆς
 μάχης πρὸς τὸ ἔργον συγχορησάμενος. τοὺς μὲν γὰρ ἑποτιάζας, τοὺς 4
 δὲ μισθοδοτήσας, τοὺς δὲ φίλους ἀντὶ πολέμιων καὶ συνήθεις ἀντὶ
 παλαιῶν ἐχθρῶν καταστήσας, ἐπανήγαγε πάντας συμμύχους, οὐδένα
 10 λυπήσας οὐδὲ πολιορκήσας καὶ ἐπὶ τὴν ἐτέρων σωτηρίαν ἐπι-
 χθείς. ὅπου γὰρ ὁ θεὸς συμμαχεῖ, πάντα κατενθύνεται καὶ τὸν 5
 ἀνθρώπινον λόγον ὑπεραίρει.

Μετὰ τοιαύτης φιλοθείου γνώμης ὁ πάντα πιστότατος Κωνσταν-
 τῖνος τὸν Ῥῆνον ἐπὶ δεξιᾷ διαβάς καὶ πολλὰ μὲν ὄρη πολλοὺς δὲ 15
 ποταμοὺς ἀνωόμενος ὀλίγῳ στρατῷ περαιωθείς, πολλὰ τε βάρβαρα
 ἔθνη χειρωσάμενος Γάλλων τε καὶ Φράγγων καὶ Σπάνων δέκα
 ἔθνη προσ(α)γόμενος, προσῆγε λοιπὸν τοῖς Ἰταλίας ὄρεσι τὸ στρα-
 τευμα. ταῦτα ἀκούσαντι τῷ Μαξεντίῳ ταραχὴ τις ἦν ἀδόκητος· οὐ 6
 γὰρ ἂν ποτε τοσαύτην χώραν διαβῆναι προσεδόξα ὄρεσι καὶ ποτα-
 20 μοῖς καὶ ποικίλοις βαρβάροις πεφραγμένην καὶ ταῖς αὐτοφύεσι τῆς
 ἐρημίας δυσχερείας· μέγιστον γὰρ γίνεται πολλάκις ἐπιτείχισμα βα-
 σιλείας ἢ τῶν τόπων ἐρημία. καὶ δὴ ἐδόκει σὺν πολλῶν τάχει τῆς 7
 Ῥώμης ὑπεξελθόντα τὸν στρατὸν ἀνθυπεξάγειν καὶ τῆς Ἰταλίας πον-
 προανακροῦσασθαι. ὡς δὲ ἀντεπαρετάττοντο καὶ τὰ σημεῖα εἶδον
 25 ἀλλήλων, ἐνταῦθα ἢ μάχη λοιπὸν αἴσιον εἶχε τὴν ἐλπίδα. οἱ μὲν
 γὰρ ἀπὸ Ῥώμης προεξεθέντες καὶ κατὰ φάλαγγας ἐκχεόμενοι καὶ ἐκ
 πολλῆς ἐκχειρίας καὶ διαραπαύσεως ὄντες ἐδόκουν ἀξιόμαχοι κατα-
 φαίνεσθαι φρόνημά τε φέρειν ἄξιον τῆς πόλεως ἐφάμιλλον. οἱ 8
 30 δὲ μετὰ Κωνσταντίνου παραταττόμενοι πολλὴν μὲν κατειλήφεσαν
 γῆν, πολλὰ δὲ λάφυρα καὶ σκῦλα τοῦ πολέμου συνήγοντο πόθῳ·
 δρόμῳ δὲ μᾶλλον τῆς νίκης ἢ ἀπολαύσει τῶν εἰλημμένων χορησάμενοι
 ἤδη λοιπὸν ἦσαν πρὸς τὸν κάματον ἀπαγορευόντες καὶ πρὸς τὴν
 πυκνότητα τῶν πόνων ἐνδιδόντες.

A¹H V¹P³ M²P¹

1f Σπάνων καὶ > V¹ 2 Βρεττανῶν A¹ Βρεττανῶν d. übr. HSS 3 οὐκ
 H > i. d. übr. HSS 10 οὐδὲ πολιορκήσας > P³ | τὴν + τῶν H | ἐτέρας M²
 12 λόγον] λογισμὸν P³ 17 corr. Wendland, Friedländer 21 δυσχερείας aber
 am Rand von 1. Hd. δυσχωρείας P¹ 24 ἀντεπαρετάττοντο A¹ 26 προεξεθόντες H
 27 ἐκχειρίας A¹HV¹P³ 28 τε nur A¹ > i. d. übr. HSS 30 πόθῳ [δρόμῳ]
 δὲ Holl 32 ἦδη + δὲ M²P¹V¹P³

Περὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ ὁσθέντος ἐν ὄρανῳ τῷ βασιλεὶ Κωνσταντίνῳ.

Ὁὐπω δὲ κεκοιμήνης τῆς μάχης καὶ τῆς παρατάξεως ἰσορροποῦ 5 1
οὔσης οὐρανόθεν ὁ θεὸς Κωνσταντίνον ὀπλίξει, δείξας αὐτῷ τὸ σω-
τήριον τοῦ σταυροῦ σύμβολον φωτειδῶς ἐν ὄρανῳ· γράμματα δὲ
5 ἐμίμνηε τῆς ὄψεως τὴν δύναμιν λέγοντα· τούτῳ νίκα.

Τοῦτο τὸ δῆγμα τοῖς μὲν ἀπίστοις μῦθος εἶναι δοκεῖ καὶ πλάσμα 2
τοῖς [δὲ] ἡμετέροις δόγμασι κεχαρισμένον, τοῖς δὲ τάληθῆ πιστεύειν
συνειδησιμένους ἐναργῆς τοῦ πράγματος ἢ ἀπόδειξις. ὁ γὰρ τοῦτου τοῦ
συμβόλου ζωγράφος θεὸς ἔδειξεν ἔργῳ μετὰ ταῦτα τὴν ἀληθεύσασαν
10 τοῦ γράμματος χάριν.

Εἰ δὲ μήπω πείθομεν ἢ γράφομεν· πρότερον γὰρ ἱστορίας γρά- 3
φομεν διὰ τὸ μικρὸν ἄνωθεν ἡμᾶς τὸ χρησίμα συλλέγειν τῶν ἐκείνῳ
βεβιωμένων· ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἀπιστεῖν δεῖ, ἢ καὶ ἐπὶ τῆς
ἡμετέρας γενεᾶς οἱ Κωνσταντίνῳ τῷ Κωνσταντίνου παιδὶ συμπαρα-
15 ταξάμενοι καὶ αὐτοπήσαντες τὴν παλαιὰν ἀπιστίαν νεαρᾶς ὄψεσιν
ἐθεράπευσαν. εἴτε γὰρ Ἑβραῖοι εἶεν οἱ τούτοις ἀντιλέγοντες, πολλῶ 4
τούτων ἀπιθανώτερα τὰ ἐν ταῖς ἐκείνων βίβλοις πιστευόμενα· θά-
λασσα πεζυνομένη καὶ ὕδωρ τειχίζον καὶ πέλαιος ὁδοιπορούμενον καὶ
θεὸς ἐν βᾶτῳ φθειγόμενος καὶ γλῶξ νομοθετοῦσα καὶ σάλπιγξ ἄνευ
20 ὀργάνου τὴν ἔρημον συνηχοῦσα καὶ ἄγγελοι παραταπτόμενοι καὶ
ἀρχιστράτηγοι δυνάμειος κυρίου τῆς φάλαγγος ὑπερμαχοῦντες καὶ
λίθοι χαλάζης καὶ βέλη πυρὸς ἀντὶ τῶν συνήθων δοράτων βαλλό-
μενα· καὶ ὅμως ἀνεξετάστως πάντες οἱ εὖ φρονοῦντες συντιθέμεθα.
θεοῦ γὰρ βουλομένου οὐδὲν ἀνήνυτον. εἴτε Ἕλληνες εἶεν οἱ τὸ 5
25 θαῦμα μὴ παραδεχόμενοι, πολλὰ ἔχομεν εἰπεῖν, ἢ μὴ βουλόμεθα λέγειν.
πόσα Ἀλεξάνδρῳ μέλλοντι περαιοῦσθαι τὸν ἐπὶ Γρανικῷ πόλεμον
καὶ τὴν ἐπὶ Δαρείου παράταξιν ἐπεθείασαν οἱ χρησιμολόγοι; καίτοι τὰ
ἐκείνων πλάσματα τὴν φαινομένην ἀπόδειξιν οὐκ ἔχει. πῶς τε Σω-
30 κράτει τῷ φιλοσόφῳ δαιμόνιον διὰ φωνῆς προεμήμνηε τῶν μὴ πρα-
κτέων τὴν ἐκβασιν καὶ τὰ περὶ Πυθαγόρου τοῦ Σαμίου ὑπὸ τῶν
ἐκείνου μαθητῶν συνταχθέντα;

15 νεαρᾶς ὄψεσι: wohl die Sonnenfinsternis vom 28. Aug. 360 vgl. Ammian.
Marc. XX, 3 — 18 vgl. Exod. 14, 29 — 19 vgl. Exod. 3, 4. 19, 16 — 21 Jos. 5, 14
— 22 Jos. 10, 11 — 26 vgl. Plutarch[Alexand. c. 16 — 28 vgl. Plutarch de genio
Socr. — 30 vgl. Diog. Laërt. VIII 3ff

A¹H V¹P² M²P¹P² (von Z. 1 *περὶ* an)

2 οὐπω M²P¹ οὐτω d. übr. HSS 4 φωτειδῆς M²P¹P² 7 δὲ tilgen Brinkm.
Friedl. 9 ἔργον V¹ | ἀληθεύσασαν M²P¹P², ἀληθεύσασαν corr. aus ἀληθεύου-
σαν H 11 εἰ — γράφομεν > P³ | lies πιστότερον? Lietzmann 14 κωνσταντίνω
A¹H 18 καὶ³ + ὁ P¹ 20 συμπαραταπτόμενοι V¹P³M²P¹P² 29 διὰ φωνῆς
δαιμόνιον ~ A¹ | μὴ > H 30 περὶ + τοῦ M²P¹P²

Ἐὼ λέγειν καὶ τὰ τῶν ποιητῶν πλάσματα, καὶ ὅπως τινες τῶν 6
 παρ' αὐτοῖς εὐδοκίμων καὶ συμπολεμεῖν αὐτοῖς τινες τῶν παρ' αὐ-
 τοῖς νομισθέντων θεῶν ἐξιστόρησαν. ἵνα μὴ τις με τὰ μυθώδη
 τοῖς ἀληθεῖσι καὶ τὰ μηδεμῶς πραχθέντα τοῖς πραχθεῖν ἀντεξε-
 5 τάξιν νομίσῃ. τὴν γὰρ πολυδύναμον τοῦ Χριστοῦ χάριν, ἀφ' οὗ 7
 περ εἰς ἀνθρώπους ἤρθησε, καὶ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς καὶ ἐν θα-
 λάσσῃ καὶ ἐν γυτοῖς καὶ ἐν ξύλοις καὶ ἐν ἱματίοις καὶ ἐν νόσῳ καὶ
 ἐν ὑγείᾳ καὶ ἐν βρωτοῖς καὶ ἐν ποτοῖς ἀλεξισφάρακόν τε γενομένην
 καὶ γινομένην καὶ ἔσομένην θεραπείαν καὶ οἱ περαθέντες μὲν ἴασι,
 10 καὶ ἡμεῖς δὲ κατὰ τὸν ἴδιον καιρὸν προοιούσης τῆς ἱστορίας ἐκθρομέμεθα.

Περὶ τοῦ σίγνου οὗ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἀντίτιπον τοῦ ἀφθέντου
 αὐτῷ σταυροῦ ἐν οὐρανῷ.

Ὁ δ' οὖν Κωνσταντῖνος τὴν τοῦ θαύματος ὄψιν εἰς τροπαίον 6 1
 σχῆμα μεταβαλὼν καὶ χρυσοκολλήτοις λίθοις συναρμόσας εἰς δόρατός
 15 τε ἀπαρτίσας ὑψηλοτάτου ὄψιν, ἐδίδου φέρεσθαι τοῖς προἰπνεῦσι, τὴν
 τῶν γραμμάτων ὑπόσχεσιν διὰ τῶν ἔργων λοιπὸν ἐπιζητῶν. καὶ 2
 τῆς ἐλπίδος οὐ διήμαρτε, θᾶπτον μὲν οἷς τεθέαται πιστεύσας, ταχυ-
 τέραν δὲ τῆς ὄψεως τὴν νίκην ὑποδεξάμενος.

Περὶ τῆς κατὰ τοῦ ἄσεβοῦς Μαξεντίου νίκης τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως
 20 Κωνσταντῖνου.

Ὁ μὲν οὖν Κωνσταντῖνος τὸν πολὺν τοῦ πολέμου κόματον τῇ 7 1
 πίστει ὑποτεμνόμενος καὶ τὸν ἀπὸ τῆς Ρώμης στρατὸν οὐχ ὑφορώμενος
 γενναίως ἀντιπαρετάττετο. Μαξέντιος δὲ τὴν Κωνσταντῖνου ἀλκὴν
 25 πλείστοις διὰ τὴν ἀσωτίαν αὐτοῦ διεβέβλητο) ἐσκέφατο δόλῳ τὴν
 ἐπιβουλὴν μετελθεῖν. ὁ δὲ δόλος γέφυρα ἦν εἰς μηχανῆς εἶδος ἢ ὑπὸ
 τῶν τοιούτων συμπαγεῖσα. τὸ μὲν γὰρ φαινόμενον ἄνωθεν διά- 2
 βασίς ἦν τὸν Κωνσταντῖνον ὑποδεξομένη, τὸ δὲ λανθάνον παγίς
 ἦν πλάνης τοῖς ἐκείνου βήμασι συντεθεῖσα. διαβῆναι γὰρ μισρὸν
 30 ἔδει, καὶ τὸ μηχανῆμα λέλυτο καὶ ὁ πολέμιος εἴληπτο τάφρον ἀδόκητον
 τῆς ἀπωλείας τὸν τόπον λαβών. ἀλλ' ὁ μὲν οὕτως ἐσκαύασε τῆς 3
 ἐπιβάσεως τὰ θήρατρα· θεία δὲ χάρις τοῖς οἰκείοις σοφίσμασι τὸν
 τῶν κακῶν τεχνίτην περιβάλλει. πρὶν γὰρ Κωνσταντῖνον ἀλῶναι,

A¹H V¹P³ M²P¹P²

1 ὅπως A¹H πῶς d. übr. HSS 3 ἐξιστόρησαν H > i. d. übr. HSS | με nur
 A¹ > d. übr. HSS 9 θεραπείαν tilgt Holl 12 ἐν οὐρανῷ > A¹H 15 ἀναρ-
 τήσας H | φέρειν V¹P³M²P¹P² 16 λοιπὸν > H 18 τὴν > A¹ 23 ἀντε-
 παρετάττετο V¹P³ | τὴν + τοῦ H 25 αὐτοῦ > M²P¹P² 26 f τροπὸν τὸν
 τοιοῦτον Wendland 28 ὑποδεξαμένη (auf Rasur corr. in ὑποδεξομένη) M²P²

φθάσας αὐτὸς ὑποπίπτει ταῖς οἰκείαις τέχναις ὁ τύραννος. καὶ κε
 τυραννοκτόνος ἑαυτοῦ γεγρονῶς καὶ χρηστὴν ἐπιβουλὴν καθ' ἑαυτοῦ
 σκευάσας, πρὸ τῆς Ῥώμης περὶ τὴν καλουμένην Μονλβίαν γέφυραν
 ὁ προορηθεὶς Μαξέντιος αὐτὸς καταδὸς εἰς τὸν ποταμόν, ἀποπνιγὲς
 5 ὄλετο· ὥστε τὸν δῆμον ὅλον Ῥωμαίων βοῆσαι λέγοντα· »ἄσωμεν 4
 τῷ κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται, καθὰ φησὶν Εὐσέβιος ὁ
 Παμφίλου, Ἴππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν.
 βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν. καὶ τίς
 ὁμοίός σοι ἐν θεοῖς. κύριε, τίς ὁμοίός σοι; δεδοξασμένος ἐν
 10 ἀγίοις, θαυμαστὸς ἐν δόξῃ, ποιῶν τέρατα».

Οἷς ἐπιλέγει ὁ αὐτός· ταῦτα καὶ ὅσα τούτοις ἀδελφά τε καὶ 5
 ἔμφροῦν Κωνσταντῖνος [δὲ] τὸν πανηγεμόνα καὶ τῆς νίκης αἰτίων
 θεὸν καὶ τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν Ἰησοῦν Χριστὸν αὐτοῖς ἔργοις
 ἀνυμνήσας, ἐπὶ Ῥώμῃ μετ' ἐπινικίων εἰσήλαυνε, πάντων ἀθρόως
 15 αὐτὸν ἅμα κομιδῇ νηπίοις καὶ γυναιξὶ τῶν τε ἀπὸ τῆς συγκλήτου
 βουλῆς καὶ τῶν ἄλλως διασημοτάτων σὲν παντὶ δήμῳ Ῥωμαίων
 φαιδροῖς ὁμμασιν αὐταῖς ψυχαῖς οἷα λυτρωτὴν σωτήρά τε καὶ
 εὐεργέτην μετ' εὐσημιῶν καὶ ἀπλήστου χαρᾶς ὑποδεχομένων· ὃ 6
 δὲ ἔμφροτον τὴν εἰς τὸν θεὸν εὐσέβειαν κεκτημένος, μηδ' ὅλως ἐπὶ
 20 ταῖς βουαῖς ὑποσαλευόμενος μηδὲ ἐπαιρόμενος ταῖς ἐπαίνοις εὐ μάλᾳ
 τῆς ἐκ θεοῦ σπναισθόμενος βοηθείας, αὐτίκα τὸ τοῦ σωτηρίου πά-
 θους τρόπαιον ὑπὸ χεῖρα ἰδίας εἰκόνοσ ἀνατεθῆναι προστάττει. καὶ
 δὴ σταυροῦ σημεῖον ἐν τῇ δεξιᾷ κατέχοντα αὐτὸν ἐν τῷ μάλιστα τῶν
 ἐπὶ Ῥώμῃς δεδημοσιευμένων τόπω στήσαντες, αὐτὴν δὴ ταύτην
 25 προγραφὴν ἐνταχθῆναι ῥήμασιν αὐτοῖς ἐγκελεύεται τῇ Ῥωμαίων φωνῇ·
 »τούτῳ τῷ σωτηριώδει σημεῖῳ, τῷ ἀληθινῷ ἐλέγχῳ τῆς ἀνδρείας, 7
 τὴν πόλιν ὑμῶν ἀπὸ ζυγοῦ τοῦ τυράννου διασώσας ἡλευθέρωσα, ἔτι

5—S. 13, 2 vgl. Eus. H. E. IX 9 p. S30, 17—S32, 14 — 5—S Exod. 15, 1. 2
 — 8—10 Exod. 15, 11

A¹H V¹P³ M²P¹P²

3 *μονλβίαν* A¹ *βονλβίαν* H *μονλαίαν* d. übr. HSS. In M² ist das Wort am
 Rand von 1. Hd. rot wiederholt 4 ὁ — ἀποπνιγὲς > V¹ 10 ἐν δόξαις od. ἐνδό-
 ξως Eus. 12 δὲ tilgt Klostermann 12 τῷ — 13 θεῷ Eus. 19 εἰς + τὴν M²
 20 *πρασαιλεύόμενος*, aber *μηδὲ — ἐπαίνοις* > V¹P³M²P¹P² 21 f *πάθος* P³ 22 *ἰδία*
 P³ 24 *τόπων* H | *στήσαντες* corr. aus *στήσαντες* A¹ (die Eusebüberlieferung
 gespalten; *στήσαντες* BDM, Vita Const. 26, 21 *στήσαντες* ATER, aber alle ἐντάξαι)
 27 τῶν τυράντων V¹P³M²P¹P²

μὴν καὶ τὴν σύγκλητον καὶ τὸν δῆμον Ῥωμαίων τῇ ἀρχαίᾳ ἐπιφανείᾳ
καὶ λαμπρότητι ἔλευθερώσας ἀποκατέστησα». τοσαῦτα Εὐσέβιος.

Περὶ Αικανίου πεμπομένου παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς Κωνσταντίνου κατὰ τοῦ ἐπ'
ἀνατολῆς τυράννου.

5 Ὁ γε μὴν Ῥουφίνος ἤγουν Γελάσιος ταῦτα ὧδε λέγει· μετὰ 81
ταῦτα Αικάνιον γαμβρὸν τυγχάνοντα τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου
ἐπὶ τῇ ἀδελφῇ Κωνσταντία συμβασιλεύειν τῷ Κωνσταντίνῳ ἢ
Ῥωμαίων ἡτήσατο σύγκλητος· ὄντινα αὐτὸς ἐπὶ τὴν ἐξέλευσιν
κατὰ τοῦ ἐκείσε τυράννου, τὴν σωτηρίαν τῶν ἐκείσε Χριστιανῶν
10 προμηθεύμενος. ἀπολαύσας γὰρ τῶν τηλικούτων εὐεργεσιῶν τοῦ
θεοῦ ὁ εὐσεβὴς Κωνσταντίνος εὐχαριστήρια τῷ εὐεργέτῃ προσφέρειν
ἐσπούδαξε. ταῦτα δὲ ἦν τὸ ἀνείναι τοὺς Χριστιανούς τοῦ διώκει- 2
σθαι καὶ τοὺς ἐν ἐξορίᾳ ὄντας ἀνακαλεῖσθαι καὶ τοὺς ἐν δεσμωτηρίοις
ἀφίεσθαι καὶ τοῖς δημευθεῖσι τὰς οὐσίας αὐτῶν ἀποκαθίστασθαι
15 τὰς τε ἐκκλησίας ἀνορθοῦσθαι καὶ πάντα ἐποίει σὺν προθυμίᾳ
πολλῇ τὰ τοῦ Χριστοῦ φρονῶν. τὰ πάντα Χριστιανός ὢν ὡς
Χριστιανός πάντα ἐπρατεν ἀνεγείρων τὰς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καὶ
πολυτελεῖσι τιμῶν ἀναθήμασιν, ἔτι δὲ καὶ τοὺς Ἑλλήνων ραοὺς
καθαιεῖσθαι καὶ πνρὶ διαφθεῖρεσθαι προστάτων.

20 Περὶ τῆς τοῦ κατὰ ἀνατολὴν τυράννου Μαξιμίνου ἀπονοίας.

Ὁ μέντοι κατὰ τὴν ἀνατολὴν τύραννος τὰς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας 9 1
ἐπόρθει. ἐκπεριῆλθε δὲ αὐτὸν τοιαύτη τις αἰτία· τὸ μέγεθος τῆς
οὐ κατ' ἀξίαν αὐτῷ ἐπιτραπέισης ἡγεμονίας μήτε οἷός τε γέρειν ὄν.
ἀλλὰ δι' ἀπειρίαν σόφρονος καὶ βασιλικοῦ λογισμοῦ ἀπειροκάλως
25 τοῖς πράγμασιν ἐγχειρῶν, ἐπὶ πᾶσι δὲ ὑπερηφανίας μεγαλαυχία τὴν
ψυχὴν ἀλόγως ἀρθεῖς, ἤδη καὶ κατὰ τῶν τῆς βασιλείας κοινῶν
καὶ τοῦ πάντα αὐτοῦ μάλιστα Κωνσταντίνου διαφέροντος, γένει τε

5—19 vgl. Soer. I 2, S. 9 (s. o. S. 7, 20); 3, 1 — 22—S. 14, 26 vgl. Eus.
H. E. IX 10 p. 83S, 16—S40, 19

A¹H V¹P³ M²P¹P²

2 ἔλευθέρω A¹ ἔλευθ'ερον H | ἀπεκατέστησα M²P¹P²V¹P³ 3 πεμ-
πομένου > H | τοῦ] τοῖς P¹ 4 τυράννου M² 5 λέγει ὧδε ∞ V¹P³M²P¹P² |
μετὰ + δὲ P² 6 θεοφιλεστάτου A¹ 8 ἦντινα H 12 δὲ > V¹ 13 ἐξω-
ρία H | και² > P³ 15 προθυμίᾳ] προμηθεύς H 16 [τὰ πάντα] <μήπω δὲ>
Χριστιανός Friedl. 19 καθαιεῖσθαι ἀντίως aber ~ τως von späterer Hd. A¹ 20 τοῦ
> A¹ | κατὰ ἀνατολὴν τοῦ H | Μαξιμιανοῦ M²P¹P² μαξιμιανοῦ P³ 23 ἐπι-
τραπέισης αὐτῷ ∞ M²P¹P² 27 f am Rand von späterer Hd. ἐπέο A¹

καὶ τροσῆ καὶ παιδεία ἀξιωματί τε καὶ συνέσει καὶ τό γε πάντων
 κορυφαϊότατον σωφροσύνη καὶ τῇ περὶ τὸν ἀληθῆ θεὸν εὐσεβεία
 διαλάμποντος, τολμῶν ὄρητο Μαξιμῖνος θρασύνεσθαι καὶ πρῶτον
 ἐαυτὸν ταῖς τιμαῖς ὑπαγορεύειν. ἐπιτείνας δὲ εἰς ἀπόνοϊαν μαρίας 2
 5 τὰς τε συνθήκας, ἅς πρὸς Αἰκίνριον πεποιήτο, παρασπονδήσας,
 πόλεμον ἄσπονον ἀίρειται. εἶτα ἐν βραχεὶ τὰ πάντα κυκῆσας πᾶσαν
 τε πόλιν ἐκταράξας καὶ πᾶν στρατόπεδον μυριάνδρον τὸ πλῆθος
 συναγαγών, ἔξεισιν εἰς μάχην πρὸς Αἰκίνριον, κατὰ τε αὐτοῦ καὶ τοῦ
 αὐτὸν στείλαντος Κωνσταντίνου. καὶ δὴ συμβαλὼν εἰς χεῖρας, ἔρημος
 10 τῆς ἐκ θεοῦ καθίσταται ἐπισκοπῆς, ἐξ αὐτοῦ τῆς νίκης τοῦ πάντων
 μόνου θεοῦ πρωτανευθείσης τῷ τότε κρατοῦντι Κωνσταντίνῳ. ἀπ-
 ὀλλυσι μὲν πρῶτον τὸ ἐφ' ᾧ ἐπελοίθει ὀλιτικὸν πλῆθος ὁ 3
 ἀλιτήριοις, τῶν τε ἄμφ' αὐτὸν δορυφόρων γυμνωθεὶς καὶ πάντων
 ἔρημον αὐτὸν καταλελοιπῶν τῷ τε κρατοῦντι προσπεφρογῶν,
 15 ὑπεκθὺς ὁ δαίλαιος ὡς τάχιστα τὸν οὐ πρόεποντα αὐτῷ βασιλικὸν
 κόσμον, θειλῶς καὶ δυσγενῶς καὶ ἀνάνδρως ἀποδύς, ὑποδύει τὸ
 πλῆθος, καὶ ἔπειτα διαδιδράσκει κρυπταζόμενός τε ἀνὰ τοὺς ἀγροὺς
 καὶ τὰς κόμας μόλις τῶν πολεμιστῶν τὰς χεῖρας διέξεισι, τὰ τῆς
 σωτηρίας αὐτῷ προμύμενος. ἔργοις αὐτοῖς εὖ μάλα πιστοὺς καὶ 4
 20 ἀληθεῖς τοὺς θεοὺς ἀποφῆναι ἔνεστιν ὧδε χρησμούς. ἐν οἷς εἴρηται
 »οὐ σφῆζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ γίγας οὐ
 σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ. ψευδῆς ἵππος εἰς
 σωτηρίαν, ἐν δὲ πλήθει δυνάμεως αὐτοῦ οὐ σωθήσεται.
 25 ἰδοὺ οἱ ὄφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν, τοὺς
 ἐλπίζοντας ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, ὄψασθαι ἐκ θανάτου τὰς
 ψυχὰς αὐτῶν.« ὁ δὲ δυσσεβῆς ἀθρόος θεοῦ πληγῆς μάλιστα ἐν
 δευτέρῳ πολέμῳ συμβολῆ καταστρέφει τὸν βίον.
 Γίνεται δὲ αὐτῷ τὰ τῆς καταστροφῆς, οὐχ οἷα στρατηγῶν 5
 πολεμάρχαις ὑπὲρ ἀρετῆς καὶ γνωρίμων πολλακίς ἀνδριζόμενοις

21 Psal. 32, 16—19 — 26—S. 16, 3 vgl. Eus. H. E. IX 10 p. 846, 11—848, 15

A¹H V¹P³ M²P¹P²

1 f τῷ γε πάντων κορυφαϊοτάτῳ Eus. 4 ἀναγορεύειν Eus. 6 αἴρειται Eus.]
 αἴρει A¹H αἴρεται d. übr. HSS | τὰ > M² | κυκῆσας] συνήσας M² 6 f πᾶσαν
 τε] καὶ πᾶσαν A¹ (gegen Eus.) 12 ᾧπερ V¹ 13 ἄμφ' αὐτόν] ἔπ oder ἐφ
 αὐτοῦ H 14 τε > P² | προσπεφρογῶν M² 16 δυσγενῶς A¹H (Eus.) δυσμε-
 νῶς d. übr. HSS 17 διαδράσκει HA¹ (aber von späterer Hd. corr. in διαδιδρά-
 σκει A¹) 19 αὐτῷ von späterer Hd. corr. in ἐαυτῷ A¹ | ἔργοις + οὖν H 24 τοὺς
 φοβουμένους (aber corr. aus τοῖς φοβουμένοις) A¹H Eus. τοῖς φοβουμένοις M²P¹P²
 V¹P³ 27 πολέμῳ > V¹ 28 τὰ > A¹H | ἡ καταστροφὴ A¹ 29 πολεμάρχαις H

ἐν πολέμῳ τὴν εὐκλεῖ τελευτήν εὐθαρσῶς ἔπομειναι, ἀλλὰ γὰρ ἄπαξ
 ὦν δυσσεβῆς καὶ θεομάχος, τῆς παρατάξεως ἐν ταύτῃ πρὸ τοῦ πεδίου
 συνεισότητος οἴκοι μὲνων αὐτὸς καὶ κρυπταζόμενος τὴν προσήκουσαν
 τιμωρίαν ὑπέχει. ἀθρόως θεοῦ πληγῆς μάστιγι, ὡς ἀλγυθόσι δεινῶς
 5 καὶ περιωδονίαις ἐλαινόμορον προηῆ καταπεσεῖν λιμῶ τε δια-
 φθειρόσθαι τὰς τε σάρκας αὐτοῦ ὅλας ἀοράτω καὶ θηγάτω περὶ
 κατατήκεσθαι ὡς διαφρεύσαντα τὸ μὲν πᾶν εἶδος τῆς παλαιᾶς
 μορφῆς ἀφανισθῆναι, ξηρῶν δ' αὐτὸ μόνον ὀστέων οἷον τι μακροῦ
 χρόνῳ κατεσκελετευμένον εἶδωλον ὑπολειφθῆναι ὡς μηδὲν ἄλλο τι
 10 νομίζειν τοὺς παρόντας ἢ τάφον αὐτῷ τῆς ψυχῆς γεγενῆσθαι τὸ σῶμα
 ἐν εἶδει νεκροῦ καὶ παντελῶς ἀποφρεύσαντι κατορωρυγμένης· σφο-
 δρότερον δὲ ἔτι μᾶλλον τῆς θέρμης αὐτὸν ἐκ βάθους μυελῶν
 καταφλεγούσης, προπηδῶσι τε αὐτοῦ τὰ ὄμματα καὶ τῆς ἰδίας λήξεως
 ἀποπεσόντα πηρὸν αὐτὸν ἀφίᾶσιν. ὃ δὲ ἐπὶ τούτοις ἀναπνέων
 15 ἀνθρομολογούμενος τῷ κυρίῳ θάνατον ἐπεκαλεῖτο· καὶ τὸ πανύστατον
 ἐνδίκως ταῦτα τῆς κατὰ τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ἕνεκα πεπονθῆναι
 ὁμολογήσας ἀφίησι τὴν ψυχὴν.

Περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἀνανεώσεως

Οὕτω δὴτα Μαξιμίον ἐκποδῶν γενομένου, ὃς μόνος ἔτι λείπων 10 1
 20 τῶν τῆς θεοσεβείας ἐχθρῶν, ἀπάντων χεῖριστος ἀναπέφηνεν, τὰ μὲν
 τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἀνανεώσεως ἐκ θεμελίων αὐτῶν χάριτι τοῦ

A⁴H V¹P³ M²P¹P²

1 ἐν πολέμῳ > M²P¹P² πολέμοις corr. mit roter Tinte in πολέμῳ V¹
 4 ἀθρόω Brinkm. ἀθρόα Eus. | πληγῆς θεοῦ ∼ H | δεινῶς A⁴H δειναῖς d. ūbr. HSS
 Eus. 5 περιωδονίαις P²V¹P³ | ἐλαινόμορον A¹ ἐλαινόμορος d. ūbr. HSS | προηῆ A¹
 Eus. A¹TrRBDr προηῆς H πρὶν ἢ M² (wo corr. in προηῆς) P¹P²V¹P³ Eus. T⁹ 8 ξηρῶν
 — ὀστέων nach Text des Euseb (vgl. d. complicierten Apparat dort). Alle Gelasinshss.
 corrupt: ξηρὸν δ' αὐτὸν μόνον ὀστέων γεγενῆσθαι M²P¹P²V¹P³ ebenso + καὶ H (Eus. A)
 | ξηρῶν δ' αὐτῶν ὀστέων τοῦ σαρκίου ὑπολειμμένων εἶδωλον οἷά τι ὑπολειφθῆναι A¹
 S^f μακροῦ χρόνῳ Eus. τόσῳ μακροῦ H μακροῦ ohne χρόνῳ M²P¹P²V¹P³ 9 κατεσκηλι-
 τευμένον HM²P¹P²V¹P³ (Eus. A¹TeEM) 11 κατορωρυγμένης M²P¹ (aber P¹ von 1. Hd.
 corr. aus κατορωρυγμένους) die meisten Eus. HSS, κατορωρυγμένης HV¹P³ Eus. T⁹BD
 κατώρυγμένης A¹ (die Correctur von späterer Hd.) 13 τε| δὲ P²V¹P³ (Eus. μὲν)
 | λήξεως] ἔδρας A¹ 15 τὸ πανύστατον > A¹ 16 ταῦτα ἐνδίκως ∼ A¹ | τοῦ
 > H 18 Die Capitellüberschrift fehlt in sämtlichen HSS an dieser Stelle und ist
 erst Z. 20 irrtümlich nach ἀναπέφηνεν eingeschoben, aber ἀνίσεως statt ἀνανεώ-
 σεως (Eus.) 19 μαξιμιανῶ H | ἔτι λείπων Eus. ABDM ἐπιλείπων A¹HV¹P³ Eus.
 TeER ἐπιλείπόντων M²P¹P² 20 ἐναπέφηνεν A¹ 21 ἀνανεώσεως Eus. ἀνίσεως
 HSS | τοῦ > H Eus. (mit Ausnahme von M)

θεοῦ τοῦ παντοκράτορος ἡγείρετο· ὁ τε τοῦ Χριστοῦ λόγος εἰς δόξαν τοῦ τῶν ὄλων θεοῦ διαλάμπων, μείζονα τῆς ἔμπροσθεν ἀπελάμβανε παρρησίαν.

Ταῦτα ἐν ἐγείρω τόμῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ὁ πάντα 2
 5 ἄριστος συντέταχεν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος· τῶν γὰρ αὐτοῦ πόνων, ὡς ἄνωτέρω μοι εἴρηται, καὶ τῶν ἄλλων τὴν ἀνάλεξιν ποιούμενος τοῦ βιβλιδίου τούτου διὰ βραχέων ἐγχαράττω τὴν σύνταξιν, πλείστη ὄση σπουδῇ τὴν πορείαν τοῦ λόγου ποιούμενος ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν καὶ λαμπροφανές ἅγιον καὶ θεῖον ὄρος τῆς κατὰ Νίκαιαν ἀποστολικῆς
 10 καὶ ἐγαρέτου τῶν τοῦ θεοῦ ἱερέων συνόδου· ὁρῶν μάλιστα τὸν προσητήριον κρατοῦντά με τῆς χειρὸς καὶ προτρέποντά· »δεῦρο, 3
 15 γησίην, ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ Ἰακώβ, καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ. ἐκ γὰρ Σιών ἐξελεύσεται νόμος καὶ
 20 λόγος κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ«. ἀληθῶς γὰρ Σιών καὶ Ἱερουσαλήμ καὶ ὄρος κυρίου ὑψηλότατον καὶ οἶκος τοῦ θεοῦ Ἰακώβ ὁ θεὸς ἐκεῖνος τῶν τοῦ θεοῦ ὀρθοδόξων ἱερέων ὁμιλος, πνεύματι ἁγίῳ διασκεψαμένων καὶ παραστησάντων διὰ τε γραφῶν προφητικῶν καὶ εὐαγγελικῶν καὶ ἀποστολικῶν »περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς«
 25 τοῦτ' ἔστι τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὡς ἀληθῶς ἄκτιστος τῆ τῆς θεότητος φύσει καὶ οὐ κτίσμα, καθὼς ὁ θεομάχος καὶ ἀσεβέστατος κατ' αὐτοῦ ἐβλασφήμησεν Ἄρειος, καὶ ὅτι τῆς αὐτῆς οὐσίας, ἧς καὶ ὁ γεννήσας αὐτὸν πρὸ τῶν αἰώνων ἐπάντων ὑπάρχει πατήρ καὶ τοῦ αὐτοῦ χυμῆματος· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῆς αὐτῆς θεότητος
 30 καὶ οὐσίας, ἧς ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱός, σαφέστατα ἔδειξαν. καὶ ἀληθῶς 5
 ὑψηλὸν ὄρος θεοῦ ἄνωθεν ἡμῖν, καθὰ προεδήλωσεν ὁ λόγος παρ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου διὰ τῶν ἀποστόλων δοθεὶς καὶ νῦν διὰ τῶν αὐτοῦ ἱερέων κατὰ τὴν Νικαίων γραφικαῖς μαρτυραῖς τρανωθεὶς ὁ προσκνητὸς οὗτος καὶ ἅγιος τῆς ἀμωμήτου πίστεως ὄρος· περὶ οὗ
 30 σαφέστερον ἡμῖν συνεργεῖα τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος προϊῶν ἀποδείξει ὁ λόγος.

11 vgl. Psal. 72, 23. Jes. 2, 3 — 19 I Joh. 1, 1

A¹H V¹P³ M²P¹P²

2 μείζονος H 3 παρῶν⁹⁰¹σίας H παρρησίας Eus. D 5 συντεταχώς P³
 7 τὴν σύνταξιν ἐγχαράττω ∞ A¹ 8 ποιούμενος H 9 καὶ θεῖον am Rand nach
 ὄρος eingefügt H 10 συνόδου P³ 11 με] μετὰ M²P¹P²P³ 14 πορευσόμεθα
 P²P³ 15 κυρίου] καὶ P³ > M² 25 καὶ ὁ υἱός > V¹ | ὁ² > M² 26 καθὰ]
 καθὼς H 30 f ὁ λόγος ἀποδείξει ∞ A¹

Ἄλλ' ἐπὶ τὴν προκειμένην ἡμῖν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας 6
 ὑπόθεσιν ἐπαρέλθομεν, ἐπαλαβόντες τὰ περὶ τῆς τοῦ βασιλέως
 θεοῦ εἰς τὸν αὐτοῦ λαὸν ἀντιλήψεις καὶ τῆς τῶν τυράντων
 καταστροφῆς διὰ τοῦ θεράποντος αὐτοῦ τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταν-
 5 τίνου τοῦ βασιλέως. ἦν δὲ αὐτοῦ εὐρήμη ἐπιτεταμένη ταῖς κατὰ
 τὴν οἰκουμένην αὐτοῦ ἐκκλησίας ὁ μόνος ἠμέγας κέρυος ὁ ποιῶν 7
 θαυμάσια μεγάλα μόνος καὶ ἀνεξιχνίαστα, ὧν οὐκ ἔστιν
 ἀριθμὸς· ὁ ἀλλοιωτῶν καιροῦς καὶ χρόνον, μεθιστῶν βασι-
 λεις τε καὶ καθιστῶν, ἐγείρων ἀπὸ γῆς πτωχὸν καὶ ἀπὸ
 10 κοπρίας ἀνυψῶν πένητα, καθείλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων,
 καὶ ὑψωσε ταπεινοὺς· πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ
 πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κερούς, καὶ βραχίονας ὑπερηγά-
 των σενέτριψεν· ὁ θαυματουργός, ὁ μεγαλοουργός, ὁ τῶν ὅλων
 δεσπότης, ὁ τοῦ σύμπαντος κόσμου δημιουργός, ὁ πατοκράτωρ, ὁ
 15 παράγαθος, ὁ εἷς καὶ μόνος θεός, ᾧ τὸ καιρὸν ἔδομα ἀναπέμπομεν
 προσευπακούοντες ἡμῶν ποιῶντι θαυμάσια μεγάλα μόνος, ὅτι εἰς
 τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ· τῷ πατὴρσι βασιλεῖς μεγά-
 λους καὶ ἀποκτείναντι βασιλεῖς κραταιοῦς, ὅτι εἰς τὸν
 αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ· ὅτι ἐν τῇ ταπεινώσει ἡμῶν ἐμνήσθη
 20 ἡμῶν ὁ κέρυος, ἐφ' οἷς ἅπασιν ἀνυψῶντες μὴ διαλείψωμεν τὸν 8
 τῶν ὅλων θεόν, καὶ τὸν τούτου μορογενῆ υἱὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν
 κέρυον ἡμῶν, τὸν σὲν τῷ πατρὶ πάντων ἡμῖν τῶν ἀγαθῶν αἴτιον,
 τὸν τῆς θεογνωσίας αὐτοῦ εἰσηγητὴν ἡμῶν, τὸν τῆς εἰς αὐτὸν
 εὐσεβείας διδάσκαλον, τὸν τῶν ἀσεβῶν ὀλετήρα, τὸν τυραννοκτόνον,
 25 τὸν τοῦ βίου διορθωτήν, τὸν τῶν ἀπεγνωσμένων σοτήρα Ἰησοῦν
 ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μὲν καρδίᾳ πάντες δοξάζωμεν, ὅτι δὴ μόνος, οἷα 9
 παραγάθου πατρός * * * βουλῇ τῆς πατρικῆς καὶ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ
 ἁγίου πνεύματος φιλετηρωπίας τῶν κάτω που κειμένων ἐν ἡθοῦς

6—8. 18. 2 vgl. Eus. H. E. X 4 p. 865, 5—866, 7 — 6 Psal. 47, 2, 71, 18 —
 7 Hiob 5, 9, 9, 10 — 8 Dan. 2, 21 — 9 Psal. 112, 7 — 10—12 Luk. 1, 52—53 —
 12 Hiob 38, 15 — 15 Psal. 97, 1 — 16—20 Psal. 135, 4, 17, 18, 23

A¹H V¹P³ M²P¹P²

1—3 nicht alles mehr von 1. Hd. A¹ 3 αὐτὸν V¹P³ 6 μέγας nachträgl.
 eingefügt H 9 καὶ¹ > A¹H 10 ἀνυψῶν ἀριστῶν M²P¹P² (Eus. ἀριστῶν ATFRMΣ
 ἀνυψῶν BD) | πένητας + ὅς A¹ 13 ὁ μεγαλοουργός > H 17 τῷ — 19 αὐ-
 τοῦ > H 20 ἡμῶν > H 21 υἱὸν μορογενῆ ∼ H 22 τῷ > H 26 ἐν > V¹
 | δοξάζοντες H 27 In den HSS eine Lücke anzunehmen; bei Eus. steht πατρός
 + μοροτάτος ἐπέρχων παράγαθος καὶς. In A¹ von später Hd. interpoliert εἶδος
 βουλῆς P²

Gelasius.

2

τὴν σωτηρίαν ἡμῶν προμηθεύμενος, εὖ μάλα τὴν ἡμετέραν ὑποδὲς
 φύσιν. καθάπερ τις ἀριστος ἰατρός τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἀναλαβὼν
 καὶ τὰς νόσους φέρων, καὶ τότε καὶ αἰεὶ σωτηρίαν καὶ ζῶην τῷ τῶν
 ἀνθρώπων κατειργάσατο γένει. ὅς δὴ βασιλεὺς βασιλέων καὶ τοῦ 10
 5 ἰδίου λαοῦ αἰεὶ προμηθεύμενος τὸν αὐτῷ γίλον καὶ θεράποντα ἴδιον
 Κωνσταντῖνον τοῖς τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας καὶ πίστεως ὅπλοις
 φράξας κατὰ τῶν ἀσεβῶν τυράννων, τοῦ τε κατὰ Ῥώμην Μαξιτίου
 καὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀνατολὴν Μαξιμίμου, ἀεγῆγεργεν· οὗς δι' αὐτοῦ
 ἀνελῶν γαιθρὰν καὶ βαθειαν εἰρήνην τῷ οἰκείῳ λαῷ ἀποδέδωκεν.

10

Περὶ τῆς Αἰκωνίου κακοτροπίας.

Ὅς ἦν δὲ ἄρα, φησὶν ὁ Παμφίλου Εὐδόβιος, τῷ μισοζάλῳ θρόνῳ 11 1
 τῷ τε φιλοπονήρῳ δαίμονι φορητὸς ἢ τῶν ὀρωμένων θέα, ὥσπερ οὖν
 οὐδὲ Αἰκωνίῳ μετατραπέντι [ὥσπερ] ἐτύγχανεν ἀτάραχη πρὸς σώφρονα
 λογισμὸν τὰ τοῖς ἔμπροσθεν δεδηλωμένοις τυράννοις συμβεβηκότα,
 15 ὅς ἐφθραινομένης αὐτῷ τῆς ἀρχῆς, τῆς βασιλείως τοῦ μεγάλου
 Κωνσταντῖνου δευτερεύων τιμῆς ἐπιγαμβρίας τε καὶ συγγενείας
 ἤξιωμένος, μιμήσειω μὲν τῆς τῶν καλῶν ἀπειμπάνετο, τῆς δὲ τῶν
 ἀσεβῶν τυράννων μοχθηρίας ἐξήλθον τὴν κακοτροπίαν καὶ ὦν τοῦ
 βίου τὴν καταστροφὴν ἐπέιδεν αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς, τούτων ἐπειθεῖ
 20 τῇ γνώμῃ μᾶλλον ἢ τῇ τοῦ κρείττονος φιλίᾳ τε καὶ διαθέσει ἠβού-
 λετο. διαφθορηθεὶς τοιγαροῦν τῷ πανερογέτῃ, πόλεμον δυσαγῆ 2
 καὶ δεινότατον πρὸς αὐτὸν ἐκφέρει, οὐ φύσεως νόμων φειδόμενος, οὐχ
 ὀρκωμοσιῶν οὐχ αἵματος οὐ συνθηκῶν μνήμην ἐν διανοίᾳ λαβών. ὁ 3
 μὲν γὰρ αὐτῷ οἷα παράγαθος βασιλεὺς ἐννοίας παρέχων ἀληθοῦς
 25 σύμβολα, συγγενείας τῆς πρὸς αὐτὸν οὐκ ἐφθόνησε γάμων τε λαμ-
 πρῶν ἀδελφῆς μετουσίαν οὐκ ἀπληρονήσατο. καὶ μεθ' ἕτερα· ἀλλὰ 4
 τούτοις τὰναντία Αἰκωνίως διεπράττετο, παντοίας ὀσημέραι κατὰ

2 vgl. Jes. 53, 4 — 11—26 vgl. Eus. H. E. X S p. S92, 1—16 — 26—S. 19, 2
 vgl. Eus. a. a. O. 20—23

A⁴H V¹P³ M²P¹P²

1 μάλα + προθύμως Eus. 6 εὐσεβείας καὶ am Rand nachträglich ein-
 gefügt H | πίστεως καὶ εὐσεβείας ~ V¹ 7 vgl. S. 19, 7, 22, 7 12 φορητὴ H
 wie Eus. R [Vita Const. 30, 23] 13 μετατραπέντι ὥσπερ > Eus. 15 ἐφ-
 θραινομένης A¹M²P¹P²V¹P³ ἐφθινομένης H (Eus. εὖ φερομένης) 20 τὴν
 γνώμην V¹P³ 22 νόμον H νόμον P³ 23 ὀρκωμοσιῶν M²P¹P²V¹P³ | οὐ]
 οὐχὶ H 25 σύμβολον H | αὐτὸν von 1. Hd. corr. aus αὐτὸ P² | τε] τὰς P³
 27 τὰναντία > P² | ὀσημέραι] ὡς ἡμέραι V¹

τοῦ κρείττονος μηχανὰς ἐπιτεχνώμενος ὁ μισόθροος, πάντας ἐπινοῶν ἐπιβουλῆς τρόπους, ὡς ἂν κακοῖς τὸν εὐεργέτην ἀμείψῃται.

- Οἷς ἐπιλέγει τῷ δὲ ἄρα ἦν ὁ θεὸς φίλος κηδεμὼν καὶ γύλαξ, 5
 τῷ Κωνσταντίνῳ λέγων, ὅς αὐτῷ τὰς ἐν ἀπορρήτῳ καὶ σκοτεινῷ
 5 μηχανενομένης ὑπὸ τοῦ τυράννου συμβουλίας εἰς γῶς ἄγων διήλιγγε.
 τοσοῦτον ἀρετῆ, τὸ μέγα τῆς θεοσεβείας ὄπλον, πρὸς ἄμνην μὲν
 ἐχθρῶν, οἰκείας δὲ φυλακὴν σοιτηρίας ἰσχύει. ὧν δὲ πεφραγμένος ὁ
 θεοφιλέστατος ἡμῶν βασιλεὺς Κωνσταντίνος τῇ ἐκ τοῦ θεοῦ βοηθείᾳ
 τὰς τοῦ δεσπονήμονοι πολυπλόζουσι ἐπιβουλάς διεδίδρασκεν. ὁ δὲ 6
 10 τυράννος τὴν λαθροῖαν συσκευὴν ὡς οὐδαμῶς ἔώρα κατὰ γνώμην αὐτῷ
 χωροῦσαν, τοῦ θεοῦ πάντα δόλον τε καὶ ἠεριστοργίαν τῷ θεοφιλεῖ κατὰ-
 φωρα ποιοῦντος, οὐκ ἔτι οἷός τε ὧν ἐπιζυγῆσθαι, προσφανῆ λοιπὸν
 πόλεμον αἰφείται. ὁμοίως δὲ κατὰ Κωνσταντίνου προσηνὴ διαγνοῦς, 7
 ἤδη καὶ κατὰ τοῦ θεοῦ τῶν ὄλων ὡς φρουροῦ Κωνσταντίνου, ὧν
 15 ἡπίστατο βεβῆν αὐτῶν, παρατάττεσθαι ὄρηται καὶ ἔπειτα τοὺς ἐπ'
 αὐτῷ θεοσεβεῖς ἤλαυνε. καὶ μεθ' ἕτερα καὶ ὁ τρόπος δὲ τοῦ κατ'
 8 αὐτῶν φθόρου ξένος τις ἦν καὶ οἷος οὐδέπωποτε ἠκούσθη. τὰς γοῦν
 ἀμφὶ τὴν Ἀμάσειαν καὶ τὰς λοιπὰς τοῦ Πόντου πόλεις ὅσοις κακοῖς
 πιέζεσθαι προσέταξε, πᾶσαν ὑπερβολὴν ὁμότητος ὑπερηκότισεν.
 20 ἔνθα τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ αἱ μὲν ἐξ ὕψους εἰς ἔδαφος αὐθις
 κατερρίπτοντο, τὰς δὲ ἀποκλείεσθαι ἐκέλευσεν, ὡς ἂν μὴ συναγοῖτό
 τις τῶν εἰσθότων μηδὲ τῷ θεῷ τὰς ὀφειλομένας εὐχὰς καὶ λατρείας
 ἀποδίδωσι. συντελεῖσθαι γὰρ οὐκ ἠγγίετο ὑπὲρ αὐτοῦ ταύτας — πῶς 9
 γὰρ οἷόν τε ἦν τοῦτο ἐννοεῖν τὸν μισόθροον — φανέλφω συνειδότη τοῦτο
 25 λογιζόμενος, ὑπὲρ δὲ Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως πράττειν

3—16 vgl. Eus. a. a. O. p. 892, 25—894, 10 — 16—S. 20, 2 vgl. Eus. a. a. O. p. 896, 31—898, 9

A¹H V¹P³ M²P¹P²

3 ἄρα ἦν ὁ θεὸς A¹H ἄρα ὁ θεὸς ἦν Eus. ἦν ἄρα ὁ θεὸς d. übr. HSS 4 λέγω, aber durch Rasur corr. aus λέγων A¹ λέγω H λέγων d. übr. HSS 6 ἀρετῆ, τὸ wie Eus. T^c ἀρετῆς τὸ die meisten Eus. HSS | θεοσεβείας| εὐσεβείας M²P¹P² | μὲν > P² 7 ὧν δὲ wie Eus. B, nur H hat φ̄ δὲ wie Eus. AM τῶν δὲ P³ 8 τοῦ > V¹ 10 αὐτῷ A¹H Eus. > die übr. HSS 11 θεοφιλεῖ + βασιλεῖ H Eus. 12 κατὰ-φωρα P³ Eus. BDM | λοιπὸν > V¹P³M²P¹P² Eus. 13 αἰφείται| αἰφεται Eus. | ὁμοίως εἶδε κατὰ A¹ (wo aber erst im Text und dann auch am Rand von späterer Hd. corr. in ὁμοίως δὲ κατὰ), M²P¹P²V¹P³ ὁμοίως ἤδη κατὰ H ὁμοίως δὲ Eus. | Κωνσταντίνῳ V¹ Eus. Κωνσταντίνου d. übr. HSS 17 αὐτῶν M²P¹P²V¹ (aber viell. in Correctur), P³ Eus. TER Me | φθόρου HSS geg. Eus. φόνου 20 τοῦ θεοῦ > V¹ 21 συναγοῖτο H Eus. BD 23 ἀποδίδωσι HSS (ἀποδιδῶσι A¹) ἀποδιδῶ Eus. 24 θεομισῆ A¹ θεόμισον H 25 λογιζόμενος corr. in λογιζόμενον A¹

ἡμᾶς καὶ τὸν θεὸν ἰλεοῦσθαι ἐπέειστο. ὅθεν, ἐκ τούτου παρορ-
μηθεῖς, τὸν θυμὸν καθ' ἡμῶν ἐπισκῆπτει. καὶ μετὰ βραχεία· καὶ 10
δὴ ἀπήγοντο πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων καὶ ἐκολοῦζοντο ἀπροφασίστως
ὁμοίως τοῖς μαιωμένοις οἱ μὴδὲν ἠδικοῦντες, καινότεραν ὑπομένοντες
5 τελευτήν. ξίζει τὸ σῶμα εἰς πολλὰ τμήματα κατακρουροῦνται καὶ
μετὰ τὴν ἀληθῆ ταύτην καὶ φρικτοτάτην θείαν τοῖς τῆς θαλάσσης
βυθοῖς τοῖς ἰχθύσιν εἰς βορᾶν ἐρρίπτοντο. φρυγὰ δὲ αὐτίς ἐπὶ 11
τούτοις τῶν θεοσεβῶν ἀπάντων ὁμοῦσε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν σὺν
κομιδῇ ρηπίοις ἐρίνοντο, καὶ πάλιν ἀγοὶ καὶ πάλιν ἐρημίαι νέπαι
16 τε καὶ ὄρη τοὺς τοῦ Χριστοῦ θεράποντας ὑπεδέχοντο, κατὰ πάντων
ἀνακινήσαντος τοῦ δυσσεβοῦς τὸν πόλεμον.

Καὶ μετὰ βραχεία· εἰ μὴ τάριστα τὸ μέλλον ἔσεσθαι προλαβὼν ὁ 12
τῶν ψυχῶν ἐπεράγαθος θεὸς ὡς ἐν βαθεῖ σκότῳ καὶ ρυκτῇ ζοφωδε-
στάτῃ φωστῆρα μέγαν ἀδρόως καὶ σωτῆρα τοῖς πᾶσιν ἐξέλαμψε, τὸν
15 αὐτοῦ θεράποντα Κωνσταντῖνον ὑψηλῶ βραχίονι γενναιοτάτῃ δὲ
χειρὶ χειραγωγήσας.

Τούτῳ μὲν σὺν ἄνωθεν ἐξ οὐρανῶν καρπὸν εὐσεβείας ἐπάξιον 13
τρόπαια κατὰ τῶν ἀσεβῶν παρεῖχε νίκης, τὸν δὲ ἀλιτήριον αὐτοῖς
συμβούλοις ἅπασιν καὶ φίλοις ὑπὸ τοῖς Κωνσταντῖνον ποσὶ προηγῆ
20 κατέβαλεν ὁ Κωνσταντῖνον καὶ πάντων ἡμῶν θεός. ὡς γὰρ εἰς 14
ἔσχατα μαρίας τὰ κατ' αὐτὸν ἤλανε, οὐκ ἀνεκτὸν εἶναι λογισά-
μενος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ τῷ θεῷ φίλος τὸν ἔμφρονον σόφρονα
καὶ εὐσεβῆ συναγωγῶν λογισμὸν καὶ τὸ στερόν τοῦ δικαίου τρόπαιον
φιλανθρωπία κερασάμενος, ἐπαμῦνα κρῖνει τοῖς ὑπὸ τῷ τυράννῳ
25 ταλαιπωροῦμένοις, καὶ τό γε πλεῖστον ἀνθρώπων γένος, βραχεῖς
λυμεῶνας ἐκποδὸν ποιησάμενος, ἀνασώσασθαι ὁρμᾶται. μόνη γὰρ 15
αὐτῷ χρωμένου φιλανθρωπία τῷ δυσσεβεῖ τοῦ φιλανθρωποτάτου
βασιλέως Κωνσταντῖνον τὸν πρὸ τούτου χρόνον καὶ τὸν οὐ συμ-
παθείας ἄξιον ἐλεοῦντος, τῷ μὲν ἐγίνετο πλέον οὐδέν, τῆς κακίας οὐκ
30 ἀπαλλαττομένη, ἀῖνοντι δὲ μᾶλλον τὴν κατὰ τῶν ὑποχειρίων ἐθνῶν

2—10 vgl. Eus. a. a. O. p. 898, 12—19 — 12—8. 21, 11 vgl. Eus. a. a. O.
p. 898, 22—900, 16

A¹H V¹P³ M²P¹P²

5 κρουροῦνται M²P¹P² 6 φρικτοτάτην HP² 9 πάλιν² > M²P¹P²
11 δεσεβοῖς M² δεσεβοῖς corr. von 1. Hd. in δεσεβοῖς P² 13 τῶν + οὐκείων
Eus. | ἐπεράγαθος HSS (viell. durch Lesefehler aus) ἐπεράγαθος Eus. 15 δὲ]
δὴ H 17 σὺν > P² 19 προηγῆ] προηγ V¹ Eus. T¹BD corr. T² προηγ ἦν P³
23 τὸν στερόν τοῦ δικ. τρόπον Eus. 26 ὁρμῆται M²P¹P² 27 χρωμένου Eus.
τῷ — 28 Κωνσταντῖνον > Eus. 29 ἐλεοῦντι Eus. | οὐκ > V¹

λύτταν, τοῖς δὲ κακομετέμοις οὐδεμίαν ἦν σωτηρίας ἐλλείπει, ὑπὸ δεινοῦ
 θηρίου καταπορευόμενοι. διὸ δὴ τῶν φιλανθρωπῶν μίξας τὸ μισο- 16
 πόνησον ὁ τῶν ἐγαθῶν χορηγὸς πρόεισιν ἅμα παιδὶ Κρίστω βασιλεῖ
 φιλανθρωποτάτῳ ἀπὸ τῆς ἐσπερίων [τῆς] μεγίστης Ῥώμης ἐπὶ τὴν
 5 ἔφωσαν κατὰ τοῦ τυράννου, σωτηρίας δεξιὰν ἅπασιν τοῖς ἀπολλυμένοις
 ἐκτείνας· παμβασιλεῖ θεῷ καὶ παιδὶ Χριστῷ σωτῆρι ποδηγῶ καὶ
 συμμάχῳ χροόμενοι, πατῆρ Κωνσταντῖνος βασιλεὺς ἅμα εἰς βασιλεῖ
 Κρίστω ἄμφω κῆλῳ διελόντες τὴν κατὰ τῶν θεομισῶν περὶτάξιν,
 ὁσθίαν τὴν νίκην ἀποφέρουσαι, τῶν κατὰ τὴν συμβολὴν πάντων
 10 ἐξευμαριωθέντων αὐτοῖς καὶ κατὰ γνώμην τοῦ παμβασιλέως θεοῦ,
 καθὰ φησιν ὁ φιλαληθέστατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ πανευφήμου Παμφίλου.

Ῥουφῖνος δὲ φησὶν — εἰ καὶ μηδεμίαν μοῖραν τῶν γεγεννημένων ἐπὶ 17
 Λικιννίου πραγμάτων ἐμνημόνευσε, ὅμως καὶ αὐτὰ τὰ λεξίδια τοῦ
 προσηγοθέντος ἀναλεξάμενος ἐνθήσω τῇ συγγραφῇ — φησὶ δὲ οὗτος·
 15 Λικίννιος μὲν οὖν ὁ συμβασιλεύων αὐτῷ, δηλονότι τῷ Θεοφιλεῖ Κων-
 σταντῖνῳ, τὰς Ἑλληνικὰς ἔχων δόξας εἰμίσει Χριστιανούς· καὶ διωγμὸν
 μὲν προσηγῆ κατ' αὐτῶν φόβῳ τοῦ βασιλέως Κωνσταντῖνου κινεῖν
 ἐπεστέλλετο, λεληθότως δὲ πολλοὺς ἐσκενωρεῖτο. προῖων δὲ φανε- 18
 ρῶς τὸν κατὰ πάντων διωγμὸν ἀνεκίρει ἐν τοῖς τῆς ἀνατολῆς τόποις,
 20 ὡς καὶ πολλοὺς τοῦ Χριστοῦ μάρτυρας ἀναδειχθῆναι ἐν διαφόροις
 τόποις· ἐκ δὴ τούτου εἰς ἀπέχθειαν τὴν πρὸς αὐτὸν μεγίστην τὸν
 βασιλεῖα Κωνσταντῖνου ἐκίνησεν. ἦσαν δὲ πρὸς ἀλλήλους πολέμιοι.
 ταῦτα μὲν οὗτος.

Οἱ δὲ λοιποὶ, ὅσοι τῆς Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἀληθείας συν- 19
 25 ἡγοροῖ, διελόντες, φασὶν. ἄμφω τὴν στρατιὰν πατῆρ Κωνσταντῖνος
 βασιλεὺς καὶ εἰς Κρίστω βασιλεὺς κατὰ τοῦ ἀσεβοῦς τυράννου
 ὄρμητο, ὁ μὲν οὖν εἰς Κρίστω ἐπὶ τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν μέρη τῆ
 σὺν αὐτῷ στρατιᾷ τὴν πορείαν ποιοῦμενος, ὁ δὲ πατῆρ Κωνσταν-
 τῖνος κατὰ τῆς Εὐρώπης τοῖς ἄμφ' αὐτὸν δορυφόροις τὴν ὁδὸν
 30 διήνευεν. ὁ δὲ μισόθεος καὶ πάσης ἀσεβείας καὶ μαιφωρίας ἔμπλεως 20

12 vgl. Soer. I 3, 1. 2 p. 7f und I 4, 1 p. 9; s. o. S. 7, 20 — 30 Über das
 Verhältnis von Licinius und Euseb vgl. auch die Vita Constantini des Cod. An-
 gelic. A in Philostorgius ed. Bidez p. 180 und XCVI

A¹H V¹P³ M²P¹P²

3 πρόεισιν H Eus. πρόσεισιν die übr. HSS 5 σωτηρίας P² 6 Χριστῷ] χορηστῷ
 P² κρηῖω M² 8 διελόντες A¹H geg. Eus. 10 καὶ τίλγτ Pasquali 11 πανευφήμου
 > P² 12 φησὶν > H 15 οὖν > P² | Θεοφιλεῖ A¹ βασιλεῖ Θεοφιλεῖ H βασιλεῖ d.
 übrigen HSS 17 κωεῖν] κωνῆν P² 18 λεληθότως M²P¹ 19 τῶν] τῶν M²
 25 φασὶν] κατὰ A¹ (Ceriani: φασὶν — sic per compendium 1. m., 2. m. κατὰ), φησὶν
 HM²P¹P²V¹P³ | στρατιὰν A¹ 27 εἰς > P² 27 f οὖν τῇ αὐτῷ ∞ M²P¹P²V¹P³

ἐξ ἀνατολῶν μετὰ πλείστου ὅσου στρατοῦ κατ' αὐτῶν παρατατιό-
 μενος καὶ μεγαλαυχῶν ἤρχετο· ἠθάσας δὲ ἐν τῇ Νικομηδέων, ἐγρωκῶς
 τε καὶ εἰδῶς τὴν τοῦ Θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου ψυχὴν σέβουσαν τοὺς
 5 τοῦ Θεοῦ ἱερεῖς καὶ ὅτι διὰ πάσης ἄγροι τιμῆς, μισθοδοτεῖ τὸν τῆς
 Νικομηδέων ἐπισκοπον Εὐσέβιον πάλαι προσφωνα αὐτοῦ ὄντα κατὰ
 τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου, οἰόμενος δι' αὐτοῦ καὶ τῶν
 ἀμφ' αὐτὸν ἀνελεῖν τὸν τοῖς τοῦ Θεοῦ πεφραγμένον ἀκαταμαχίτοις
 ὕπλοις Κωνσταντίνου. συντίθεται οὖν αὐτῷ ὁ θαυμασίος Εὐσέ- 21
 βιος. ἐπαγγελίας λιπαροθεῖς παρὰ τοῦ συνασεβοῦς αὐτοῦ Λιαντίου.
 10 Καὶ ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει, ἐξ αὐτῆς τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως
 ἐπιστολῆς ἔρεστι πληροσφορηθῆναι, ἧς τοῖς Νικομηδέουσιν ἐπέστειλεν,
 ὧδέ πως λέγων πρὸς τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς·
 »Τίς ἐστίν ὁ ταῦτα διδάξας οὕτως ἄκακον πλῆθος; Εὐσέβιος 22
 >δηλαδὴ ὁ τῆς τυραννικῆς ὀμότητος συμμέσσης. ὅτι γὰρ πανταχοῦ
 15 τοῦ τυράννου γεγένηται προσφύλαξ, πολλαχόθεν ἔστι συνορᾶν. τοῦτο
 μὲν αἱ τῶν ἐπισκόπων σφαγαὶ διαμεροτύρονται, ἀλλὰ τῶν ἀληθῶς
 >ἐπισκόπων, τοῦτο δὲ ἡ χαλεπωτάτη τῶν Χριστιανῶν ἐκδίωξις διαρ-
 >ρήθην βοῆ. οὐδὲν γὰρ τῶν εἰς ἐμὲ γεγενημένων παρ' αὐτοῦ νῦν 23
 >ἔρῳ, δι' ὧν, ὅτε μάλιστα αἱ τῶν ἐναντίων μερῶν καθ' ἡμῶν ἐπραγ-
 20 >ματεύοντο συνδρομαί, οὗτος καὶ ὀφθαλμοὺς κατασκόπους ἔπεμπε
 >κατ' ἐμοῦ καὶ μόνον οὐκ ἐνόηλους τῷ τυράντῳ συνεισέφερεν
 >ἐπιπονηρίας αὐτῷ χάριν. μηδ' ἐμὲ τις οἰέσθω εἶναι πρὸς τὴν τούτων 24
 >ἀπόδειξιν ἀπαρίσκεινον· ἔλεγχος γάρ ἐστιν ἀκριβής, ὅτι τοὺς πρεσβυ-
 >τέρους καὶ τοὺς διακόνους τοὺς Εὐσέβιου παραπεμπομένους φανερῶς
 25 >ὑπ' ἐμοῦ συνειληφθαι συνέστηκεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν παρ' ἡμῶν
 >νῦν οὐκ ἀγανακτῆσεως ἔνεκεν, ἀλλ' εἰς αἰσχύνην ἐκείνων προσεή-
 >νεκται. ἐκεῖνο μόνον δέδρα, ἐκεῖνο διαλογίζομαι, ὅτι ὑμᾶς ὁρῶ πρὸς
 >τὴν τοῦ ἐγκλήματος καλεῖσθαι κοινωνίαν· διὰ γὰρ τῆς Εὐσέβιου

13--S. 24, 18 vgl. unten Anhang Nr. I (= Gel.²) und Theodoret H. E. I 20 ff p. 66 ff

A¹H V¹P³ M²P¹P²

3 τε A¹ > die übr. HSS 4 Γ τῶν — ἐπισκόπων A¹ 6 τῶν] τὸν P² 8 θαυ-
 μῶσις A¹H θαυμασιός d. übr. HSS 9 ἐπαγγελίας M² | αὐτοῦ] αὐτῷ M²P¹P²
 11 ἧς] ἦν corr. in ἦν M² ἦν P¹ | ἐπέστειλεν P³ 12 ὧδέ — 13 ἐστίν > H
 aber am Rand ⚭ (viell. ζήτει Holl) 14 ὁ Thdt. Gel.² > HSS 15 προσφονεῖ Thdt.
 16 αἱ τῶν] αὐτῶν H 18 οὐδὲ H | γὰρ + περὶ H Thdt. 20 συνδρομέναι
 P³ | οἷτος corr. aus οὔτως A¹ 22 αὐτῷ χάριν > Thdt. Gel.² 24 εὐσε-
 βίου A¹ | παραπεμπομένους HSS, παρεπομένους Thdt. Gel.² 25 παρόστηκεν
 V¹ | ἀλλὰ — 26 ἔνεκεν > M²P¹P² 25 f μὲν παρὶ ἡμῶν ἢ νῦν Thdt. Gel.²
 27 ἐκεῖνο¹ + δὲ A¹ Thdt. T 28 τῆς + τοῦ A¹

>διαγωγῆς τε καὶ διαστοργῆς συνείδησιν χωροισμένην τῆς ἀληθείας
 >εἰλήφατε. ἀλλ' ἔστιν οὐ βραδεία θεραπεία, εἶγε ἐπίσκοπον πιστόν 25
 >τε καὶ ἀξίον ἡμῶν γούν λαβόντες πρὸς θεὸν ἀπίθῃτε. ὅτι ἐπὶ
 >τοῦ παρόντος ἐν ἡμῖν ἔστιν, ὃ καὶ πάλαι ἐχοῖν τῆς ἡμετέρας κτίσεως
 5 >ἠρτηῆσθαι, εἰ μὴ ὁ προεορημένος Εὐσεβίος διαιτῆ τῶν τότε συλλα-
 >βομένων αὐτῷ προαιρέσει ἐνταῦθα ἐληλέθει καὶ τὴν τῆς τάξεως
 >ὁρθότητα ἀναισχύντως ἢ συνεπιπράξει.
 >Ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ τοῦ αὐτοῦ Εὐσεβίου πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀγάπην 26
 >ὀλίγα προσῆκε φράσαι, μακροθύμως ἀκούσατε. μέμνηται ἡ ἡμετέρα
 10 >ἀρεξικακία ἐπὶ τῆς Νικαέων πόλεως γεγενῆσθαι σένοδον ἐπισκόπων,
 >ἣ καὶ αὐτὸς ἐγὼ προέποντος τῇ τῆς ἐμῆς συνεδήσεως λατρίας
 >παροῆμην, οὐδὲν ἕτερον βουλόμην ἢ ὁμόμοιαν ἄσασιν ἐργάσασθαι.
 >καὶ πρὸ πάντων ἐλέγξαι καὶ ἀποσιεῖσασθαι τὸ πρῶτον τοῦτο, ὃ τὴν
 >μὲν ἀρχὴν εἰλήφει διὰ τῆς Ἰουδαίου τοῦ Ἀλεξανδρείας ἀπονοίας,
 15 >ἰσχυροποιεῖτο δὲ παραχοῆμα διὰ τῆς Εὐσεβίου ἀτόπου τε καὶ ὀλεθρίας
 >σποιδῆς. ἀλλ' αὐτὸς οὗτος Εὐσεβίος, προσφιλέστατος καὶ τιμιώτα- 27
 >τος, μεθ' ὅσης νομίζετε συνδρομῆς ἄτε δὴ ὑπὸ τῆς συνεδήσεως
 >αὐτῆς ἠττώμενος, μεθ' ὅσης δὲ ἀσχύνης τῇ πανταχόθεν ἐλληλεγμένη
 >ψευδολογίᾳ αὐτοῦ συνίσταται, ὑποπέμπων μὲν μοι διαφόρους τοὺς
 20 >ὑπὲρ αὐτοῦ ἀξιούοντας, ἐξαιτούμενος δὲ παρ' ἐμοῦ συμμαχίαν τινά,
 >ὅπως μὴ ἐπὶ τοσοῦτω ἐλεγχθῆς πλημμελήματι τῆς ὑπαρχούσης αὐτῷ
 >ἐκπέσοι τιμῆς; μάρτυς ἐστὶ μοι τούτων αὐτὸς ὁ θεός, ὃς ἐμοὶ τε 28
 >καὶ ἡμῖν φιλαγάθως ἐπιμένει, ὅτι καὶ ἐμὲ αὐτὸς ἐκεῖνος Εὐσεβίος
 >περιέτρυνε καὶ ἀπροεπῶς ἐγήρασεν· ἀλλ' ἡ θεία με πρόνοια ἐπὶ τὴν
 25 >ἀληθεστάτην αὐτῆς ὁδὸν ἐπαρήγαγεν· ὃ καὶ ἡμεῖς ἐπέγνωτε καὶ ἐπι-
 >γνώσεσθε. πάντα μὲν γὰρ ἐπράχθη παρ' αὐτοῦ τότε, Εὐσεβίου τοῦ
 >ἀνοοίου λέγω, καθὼς αὐτὸς ἐπόθει πᾶν ὀτιοῦν κακὸν ἐπὶ τῆς αὐτοῦ
 >διανοίας ἀποκορυπτόμενος.

A¹H V¹P³ M²P¹P²

4 ἡμῖν P²V¹ | ἡμετέρας M²P¹P²P³ 5 ἠρτηῆσα H | τότε] τε A¹H τότε V¹
 6 αὐτῷ > M²P¹P² vgl. die Thdt.-Überlieferung 7 συνεπιπράξει die Corruptel
 der Thdt.-Überlieferung von Gel. übernommen; vgl. Parmentier zu der Stelle.
 Balforeus emendiert συνετεταράξει 8 αὐτοῦ > M² (αὐτοῦ τοῦ Gel.²Thdt. nsz12
 αὐτοῦ τοῦτον AT) | ἡμετέραν HP² 11 am Rand ὅρα ζῆλον ἀνδροῦς εὐσεβοῦς H
 12 ἄσασιν > P¹ | ἐργάζεσθαι P² 17 νομίζεται P³ 18 τῆ] ἡ und das
 folgende ἐλληλεγμένη ψευδολογία ohne iota subscr. P² 19 μὲν μοι] μέντοι H Thdt. T
 23 φιλαγάθως H 24 ἀλλ' — 25 ἐπαρήγαγεν > Thdt. Gel.² 26 ἐπράχθη τότε
 παρὰ εὐσεβίου H 27 ἐπεπόθει H | ὀτιοῦν M²P¹

Ἐπιπλήρωσον τὴν ἐπιστολήν σου, ἵνα τὰ λοιπὰ τῆς τούτου σκαιότητος παρῶ, τί 29
 >μάλιστα μετὰ Θεογρίου, ὃν τῆς ἀνοσίας αὐτοῦ προαιρέσεως ἔχει
 >κοινωνόν, διεπράξατο, ἀκούσατε, παρακαλῶ. Ἀλεξανδρείας τιὰς τῆς
 5 >ἡμετέρας πίστεως ἀναχωρήσαντας ἐνταῦθα κεκελεύειν ἀποστα-
 >λῆναι, ἐπειδὴ διὰ τῆς τούτων ὑπερησίας διχονοίας ἠγείρετο πυρ-
 >σός. ἀλλ' οὗτοι οἱ καλοὶ τε καὶ ἀγαθοὶ ἐπισκοποὶ, οὓς ἀπαξ ἢ τῆς 30
 >συνόδου ἀλήθεια πρὸς μετάνοιαν τετηρήκει, οὐ μόνον ἐδέξαντο ἐκεί-
 >ρους καὶ παρ' ἑαυτοῖς ἡσφαλίσατο, ἀλλὰ καὶ ἐκοινωνήσαν αὐτοῖς τῆς
 >τῶν τρόπων κακοηθείας, διὸ τοῦτο περὶ τοὺς ἀχαρίστους τούτους
 10 >ἔχοντα πρᾶξι, ἀρπαγέντας γὰρ αὐτοὺς ἐκέλευσα ὡς πορρωτάτω
 >ἐξορισθῆναι. νῦν ὑμέτερόν ἐστι πρὸς τὸν θεὸν ἐκείνη τῇ πίστει 31
 >βλέπειν ἢ πάντοτε καὶ γεννηθῆσαι ὑμᾶς καὶ εἶναι πρέπει, καὶ δια-
 >πράξασθαι οὕτως, ἵνα ἐπισκόπους ἀγροὺς τε καὶ ὀρθοδόξους καὶ
 >φιλιανθρώπους ἔχοντες χαίρωμεν. εἴ τις δὲ πρὸς μνήμην τῶν
 15 >λυμενῶν ἐκείνων ἢ πρὸς ἔπαινον ἀπρονοήτως ἐξαφθῆναι τολμήσει,
 >παραχρησάμενος τῆς ἰδίας τόλμης διὰ τῆς τοῦ θεράποντος τοῦ θεοῦ,
 >τοῦτ' ἐστὶν ἐμοῦ, ἐνεργείας ἀνασταλήσεται. ὁ θεὸς ὑμῶν διαφυλάξει
 >ἀδελφοὶ ἀγαπητοί«.

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἢ τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου 32
 20 ἐπιστολῇ σαφέστατα ἴδιξε περὶ τοῦ ἀσεβοῦς Εὐσεβίου τοῦ Νικο-
 μηδείας, ὃς προσφύλαξ οὐ μόνον γέγονε τοῦ θεομισοῦς Λικωνίου
 ἀλλὰ καὶ συμμύστης καὶ ὑπουργὸς τῆς ἐκείνου τυραννίδος καὶ ἀσβεΐας,
 βαδιῶ δὲ ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν προκειμένην τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας
 ὑπόθεσιν.

25 Περὶ τῆς κατὰ τοῦ ἀσεβοῦς Λικωνίου νίκης τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου.

Λικωνίου τοίνυν σὺν στρατιῷ τῇ σὺν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Νικομηδέων 12 1
 ἐξορησάμενος ἐπὶ τὸ Βυζάντιον κατὰ τοῦ θεοφιλοῦς Κωνσταντίνου
 τοῦ βασιλέως ἐκείσε τότε παρόντος, τῶν δὲ θατέρων στρατιωτικῶν
 θαλάσγων τὸν χριστοφόρον βασιλέα ἐν κύκλῳ αὐτῶν ἐχόντων, ἰδὼν
 30 ὁ ἀλιτήριος καὶ τῶν οἰκείων δὲ στρατῶν ἔρημον ἑαυτὸν θεασάμενος

A¹H V¹P³ M²P¹P²

1 τοῦτου] αὐτοῦ A¹ Thdt. n 2 ἀνοσίον H 3 ἀλεξανδρείας P³ 4 κε-
 κελεύει P² καὶ κελεύειν P³ 6 ἀγαθοὶ τε καὶ καλοὶ ∞ H 7 ἐδέξατο P³ 8 καὶ
 · παρ' αὐτοῖς im Text · καὶ παρ' ἑαυτοῖς am Band V¹ | ἡσφαλίσατο P³ 9 τῶν
 > P² 11 ἡμέτερον M²P¹P²V¹P³ 12 βλέπειν + ἐν H | ἡμᾶς P²P³ 13 ἀγροῦς]
 ἐγροῦς P³ 16 τοῦτ' > P² 17 διαφυλάξαι M²P¹P² 20 ἀσεβοῦς] εὐσεβοῦς,
 aber von späterer Hand corr. V¹ 28 δὲ θατέρων A¹H δ' ἐκατέρων d. übr. HSS
 29 αὐτῶν HP² | ἐχόντων A¹H (vgl. Index s. v. partic.) ἐχουσῶν d. übr. HSS

ἐπὶ τὴν τῶν κρειττόνων ἀσπίδα προσπεγευγόντων, τὰ μὲν πρώτα
 κρουπτάζεσθαι ἐσπούδαζεν ἐν Χρυσοπόλει τῆς Βιθυνῶν (ἐπίγειον δὲ
 τοῦτο τῆς Καλιχιδόρου ἐστὶ) μὴ δυνήθαι δέ, ἰδὼν ἑαυτὸν ἤδη
 5 πρηρῆ κείμενον ἐπὶ τοῖς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως ποσίῃ, ἐξέδωκεν
 βασιλεὺς σιλαφροσπεύεται καὶ κτείνει μὲν οὐδαμῶς, οἴκειν δὲ τὴν
 Θεσσαλονίκην προσέταξεν ἡσυχάζοιτα. ὁ δὲ πρὸς ὀλίγον χρόνον
 ἡσυχάζειν ἐδόκει· μετὰ δὲ ταῦτα βαρβάρους τινας προσκαλούμενος
 καὶ σὺν αὐτοῖς διασκεπτόμενος, ἀναμάχεσθαι τὴν ἡπταν ἐσπού-
 10 दाζε. τοῦτο γρὸς βασιλεὺς ὁ πιστότατος, ἀναιρεθῆναι τὸν θεο-
 μιῶν ἐκέλευσε· καὶ ἀνηρέθη ὁ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ θερά-
 ποντος † τύραννος.

2 vgl. Soer. I 4, 2—4 p. 9

Λ¹H V¹P³ M²P¹P²

2 ἐσπούδαζεν P² 3 καλιχιδόρος Λ¹V¹ (wo aber z mit roter Tinte in χ corr. P³, am Rand von späterer Hd. χαλιχιδόν' M² 4 τοῖς] τῆς V¹, τοῖς, aber corr. aus τῆς von 1. Hd. P³ | τοῦ > P² 5 σιλλαβῶν] λαβῶν M²P¹P² 8 προσκαλεσόμενος H, προσκαλεσόμενος mit roter Tinte corr. in προσκαλούμενος V¹ 11 ὁ <κατὰ> τοῦ Χρ. Friedl. <ἐπὶ> τοῦ Χρ. Balf. oder 12 <ἔχθιστος> τύραννος Ltz. Nach 12 τέλος τοῦ πρώτου λόγου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας H ἐπληρώθη λόγος πρώτος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας V¹P³

ΛΟΓΟΣ Β̄

- 17' Περὶ τῶν μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ ἀσεβοῦς Λικωνίου καὶ αὐτο-
κρατορίας τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ εἰρήνης τῶν τοῦ
θεοῦ ἐκκλησιῶν.
- 5 18' Περὶ τῆς ἐφευρεθείσης αἰρέσεως ὑπὸ τοῦ θεομάχου Ἀρείου.
19' Καθαιρετικὸν Ἀρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ διαπεμφθὲν παρὰ Ἀλε-
ξάνδρου ἐπισκόπου τοῖς ἀπανταχοῦ ἐπισκόποις.
20 25' Ἐπιστολὴ Κωνσταντίνου βασιλέως πρὸς Ἀλέξανδρον καὶ Ἀρειον
διαπεμφθεῖσα διὰ Ὁσίου ἐπισκόπου Κουρδούβης.
26 25' Ὅπου ὁ θεοφιλέτατος βασιλεὺς Κωνσταντίνος σύνοδον ἐπισκό-
πων ἐπὶ τῆς Νικαίων κελεύει γενέσθαι.
27 25' Ὅπου ὁ βασιλεὺς συνεδρεῖει τοῖς ἐπισκόποις.
28 25' Λόγος Κωνσταντίνου Σεβαστοῦ προσφωνητικὸς πρὸς τὴν ἁγίαν
σύνοδον.
29 25' Ὅπου τοὺς λιβέλλοντας τῶν ἐπισκόπων ὁ βασιλεὺς δέχεται.
30 25' Περὶ τοῦ ἁγίου Παμνουτίου.
31 25' Περὶ τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος.
32 25' Ὅπου τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τεθνεῶσαν ἐγείρει διὰ τὸν ἔμπορον.
33 25' Περὶ τοῦ δεῖν τρεῖς ὑποστάσεις ροεῖν καὶ πιστεῦναι ἀχωρίστως
ἐπὶ τῆς ἀρρήτου τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύ-
ματος μίας θεότητος.
34 25' Ὅπου εἰς τῶν φιλοσόφων ὑπὲρ Ἀρείου κατὰ τῆς ἁγίας ἐκείνης
τῶν ἀποστολικῶν τοῦ θεοῦ ἐρῶν συνόδου πλείστα ὅσα ἀπο-
φθέγγεται.
35 25' Ἀντίρρησις ἑτέρου φιλοσόφου τοῦ ὄνομα Φαίδωνος ποιουμένου
καὶ αὐτοῦ τοὺς λόγους ὑπὲρ τοῦ θεομάχου Ἀρείου καὶ τῆς

1 λόγος β' τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας A¹ M² P¹ P² V¹ P³ (nur daß in all diesen Zeugen außer A¹ δεύτερος statt β' ausgeschrieben ist), λόγος β' am Rand H. Die Capitel sind ohne Berücksichtigung der Bucheinteilung weiter gezählt und beginnen mit 17'. Im übrigen vgl. das zu S. 1, 1 Bemerkte.

ἐγενεθεισῆς ἐπ' αὐτοῦ βλασφημίας. πρότασις τοῦ φιλοσόφου
πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον εἰς τὸ «ποιήσωμεν ἀνθρώπου».

κζ' Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ Εὐσταθίου ἐπισκόπου Ἀντι-
οχείας.

5 κη' Ἐπι ἀνταπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου
Εὐσταθίου.

κθ' Ἀπόκρισις σύμφωνος τῶν ἁγίων πατέρων.

λ' Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου ἐπὶ Ἀρείου.

λα' Οἱ ἅγιοι ἐπίσκοποι διὰ Ὀσίου ἐπισκόπου πόλεως Κορδοῦβης
10 ἔρομηρέοντος αὐτὸν ἑτέρου εἶπον.

λβ' Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου.

λγ' Ἀπόκρισις τῆς ἁγίας συνόδου διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Ὀσίου
πόλεως Κορδοῦβης.

λδ' Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου.

15 λε' Ἀνταπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ Λεοντίου ἐπισκόπου
Καισαρείας Καππαδοκίας καὶ Εὐψυχίου ἐπισκόπου Τυάων.

λς' Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου.

λς' Ἀνταπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ τῶν αὐτῶν ἐπισκόπων
Λεοντίου καὶ Εὐψυχίου.

20 λη' Ἀπόκρισις τοῦ φιλοσόφου.

λθ' Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ τῶν αὐτῶν ὀσιωτάτων ἐπι-
σκόπων Λεοντίου καὶ Εὐψυχίου.

μ' Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου περὶ τοῦ «Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν
ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ» ἐκ τῶν περαιομιῶν Σολομιῶντος.

25 μα' Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐπισκόπων διὰ Εὐσεβίου τοῦ
Παμφίλου ἐπισκόπου Καισαρείας Παλαιστίνης.

μβ' Ὁ φιλόσοφος.

μγ' Οἱ ἅγιοι ἐπίσκοποι οἱ ἡμέτεροι διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Εὐσε-
βίου τοῦ Παμφίλου εἶπον.

30 μδ' Ἐτέρα ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου.

με' Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων ἐπισκόπων πρὸς τὸν φιλόσοφον διὰ τοῦ
ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου.

μς' Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου.

μς' Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων ἐπισκόπων διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Εὐ-
35 σεβίου τοῦ Παμφίλου.

μη' Ἀντεπερώτησις τοῦ φιλοσόφου.

μθ' Οἱ ἅγιοι ἐπίσκοποι διὰ τοῦ αὐτοῦ Εὐσεβίου Παμφίλου εἶπον.

ν' Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου.

να' Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων ἐπισκόπων διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Εὐ-
40 σεβίου τοῦ Παμφίλου.

ρβ' Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

- ργ' Ἀνταπόκρισις τῶν πατέρων διὰ Πρωτογένους ἐπισκόπου Σαρ-
 δικῆς.
 ρδ' Ὁ φιλόσοφος.
 ρε' Ἐτι οἱ ἄγιοι πατέρες εἶπον διὰ Λεοντίου ἐπισκόπου Καισαρείας
 5 Κατπαδοκίας.
 ρς' Ἀπόκρισις τοῦ φιλοσόφου πρὸς τοὺς ἅγιους ἡμῶν πατέρας.
 ρς' Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου
 Λεοντίου πρὸς τὸν φιλόσοφον.
 ρη' Ἀπόκρισις τοῦ φιλοσόφου πρὸς τὸ κοινὸν τῶν ἁγίων ἐπισκόπων.
 10 ρθ' Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων πρὸς τὸν φιλόσοφον διὰ τοῦ
 αὐτοῦ Λεοντίου ἐπισκόπου.
 ρθ' Ἀπόκρισις τοῦ φιλοσόφου.
 ρα' Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων ὑποθετικῆ πρὸς τὸν φιλόσοφον
 περὶ πυρός καὶ ἀπαντάσματος καὶ φωτός διὰ τοῦ αὐτοῦ Λεοντίου
 15 ἐπισκόπου.
 ρβ' Ὅπου πιστεύει ὁ φιλόσοφος εἰς τὴν ἁγίαν τριάδα.
 ργ' Προσθέντες οἱ ἄγιοι πατέρες εἶπον πρὸς τὸν φιλόσοφον περὶ
 πηγῆς καὶ ποταμοῦ καὶ ὕδατος διὰ τοῦ ἐπισκόπου Λεοντίου.
 ρδ' Καὶ ὁ φιλόσοφος.
 20 ρε' Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Λεοντίου.
 ρς' Ἐγκραυστία τοῦ φιλοσόφου καὶ ἐπερώτησις περὶ τῆς τοῦ κυρίου
 ἐνανθρωπήσεως.
 ρς' Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων πρὸς τὸν φιλόσοφον διὰ τοῦ
 ἐπισκόπου Λεοντίου.
 25 ρη' Ἐπερώτησις τοῦ φιλοσόφου περὶ τοῦ αὐτοῦ.
 ρθ' Ἀπόκρισις παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων διὰ Μακαρίου ἐπισκόπου
 Ἱεροσολύμων.
 ο' Ὁ φιλόσοφος.
 οα' Ἀπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ τοῦ αὐτοῦ Μακαρίου ἐπισκό-
 30 που Ἱεροσολύμων.
 οβ' Περὶ τῆς τῶν πάντων ὁμοφωνίας τῆς εἰς τὸ ὁμοούσιον.
 ογ' Ὅπου ἐπὶ τοῦ κοινοῦ τῆς συνόδου ἐκκηρύττεται ὁ ἀσεβὴς Ἄρειος
 καὶ οἱ σὺν αὐτῷ.
 οδ' Ἐκθρῆσις τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς πίστεως ἐκτεθείσης ἐπὶ
 35 τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἐπὶ τοῦ θεοσιλεστάτου βασιλέως Κων-
 σταντίνου ἐν ἑπατεία Παυλίνου καὶ Ἰουλιανοῦ τῶν λαμπρῶν
 ἔτους ἀπὸ Ἀλεξάνδρου χλς' ἐν μηνὶ Δεσίου ιθ' τῆ πρὸ δεκατριῶν
 Καλαυδῶν Ἰουλίου ἰνδ' ιγ' ἐν Νικαίᾳ μητροπόλει τῆς Βιθυνίας.
 οε' Αἱ περὶ τῆς πίστεως ὑπογραφαὶ τῶν ἐπισκόπων.
 40 ος' Ὅπου ὁ βασιλεὺς ἀναστὰς ἐκ τοῦ θρόνου εὐχαριστήριους φωνὰς
 ἀγαπέμπει τῷ θεῷ.

- οζ' Περὶ Ἀλεσίου ἐπισκόπου τῶν Ναυάτων καὶ τῶν ὀν ἀντῶ.
οη' Περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν διατυπώσεων λόγος διδασκαλικός.
οθ' Περὶ τῶν λεγόντων μὴ δεῖν Χριστιανοὺς ἐργάζεσθαι.
π' Περὶ τῶν ἱερομένων.
5 πα' Περὶ τοῦ μὴ δεῖν λαϊκούς ἀνέμαι ἐν τῷ ἄμβωρι.
πβ' Περὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος.
πγ' Περὶ τῆς θείας τροπέζης καὶ τοῦ ἐπ' αὐτὴν μυστηρίου τοῦ σώ-
ματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ.
πδ' Περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως.
10 πε' Ὅτι μία ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ.
πς' Περὶ τῆς τοῦ θεοῦ προορώσεως καὶ τοῦ κόσμου.
πς' Ὅροι ἐκκλησιαστικοὶ συναχθείσης τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου
ἐν Νικαίᾳ. Περὶ ἐννόχων ἀποκοφάντων ἑαυτούς.
πη' Περὶ τῶν ἀπὸ ἐθνικῶν εἰς χειροτονίαν προαχθέντων.
15 πθ' Περὶ τῶν τὰς συνεισάκτους ἐχόντων.
ζ' Περὶ καταστάσεως ἐπισκόπων.
ζα' Περὶ τῶν ἀκοινωνητῶν γινομένων.
ζβ' Περὶ τῶν ἐξαρέτων τιμῶν, αἱ τοῖς μίξυνας κυβερνῶσιν ἐπισκο-
πὰς ἐκκλησιαστικῶς ἐκαυορίσθησαν.
20 ζγ' Περὶ τοῦ ἐν Αἰλίᾳ ἐπισκόπου.
ζδ' Περὶ τῶν ὀνομαζομένων Καθαρῶν.
ζε' Περὶ χειροτονίας πρεσβυτέρων.
ζς' Περὶ τῶν πταιόντων καὶ προχειρισθέντων κατὰ ἄγροιας.
ζς' Περὶ παραβάτων χωρὶς ἀνέγκης.
25 ζη' Περὶ τῶν ἀποταξαμένων καὶ πάλιν εἰς κόσμον ἀναδραμόντων.
ζθ' Περὶ τῶν ἐν τῷ ἀποθνήσκειν κοινωρίαν ἐπιζητούντων.
ρ' Περὶ τῶν κατηγουμένων παραπεσόντων δέ.
ρα' Περὶ τοῦ μὴ δεῖν μετατίθεσθαι ἀπὸ ἐτέρας πόλεως εἰς ἑτέραν.
ρβ' Περὶ τῶν ἐν αἷσι προεβλήθησαν ἐκκλησίαις οὐκ ἐμμενόντων.
30 ργ' Περὶ κληρικῶν τοκίζόντων.
ρδ' Περὶ πρεσβυτέρων λαμβανόντων παρὰ διακόνων τὴν εὐχαρι-
στίαν.
ρε' Περὶ τῶν ἐκ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως προσελθόντων ἢ προσ-
ιόντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ.
35 ρς' Περὶ τῶν ἐν κριακῇ γόνυ κλινόντων.
ρς' Περὶ τοῦ μὴ δεῖν τοὺς ἱερομένους ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ γαμετὴν
ἐκβάλλειν.
ρη' Περὶ τοῦ ἀνοσίου Μελιτίου.
ρθ' Συνοδικὴ ἐπιστολὴ γραφεῖσα τοῖς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν καὶ Αἴγυ-
40 πτον καὶ Πεντάπολιν καὶ Αἰβύην καὶ ταῖς κατὰ πᾶσαν τὴν ἐπ'
οὐρανὸν ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις κληροῖς τε καὶ λαοῖς τῆς

ὀρθοδόξου πίστεως παρὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ ἁγίας συνόδου τῶν ἐπισκόπων.

ρι' Ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ γραφειῶν παρὰ Εὐσεβίου ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς ἐν Παλαιστίνῃ.

5 ρια' Ἡ ἐν τῇ συνόδῳ ὑπαγορευθεῖσα πίστις.

ριβ' Νικητῆς Κωνσταντίνου μέγιστος Σεβαστὸς ἐπισκόποις καὶ λαοῖς.

ριγ' Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Ἀλεξανδρεῖς κατὰ Ἰσραὴλ καὶ πρὸς πάντας ὀρθοδόξους.

ριδ' Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, ἣν ἀπὸ τῆς Νικαίῶν ἀπέστειλε τοῖς ἀπολειφθεῖσι τῆς συνόδου ἐπισκόποις.

10

ριε' Κατάλογος τῶν ἁγίων ἐπισκόπων, δι' ὧν ἡ σὺν αὐτοῖς ἐν Νικαίᾳ ἁγία καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμένηκὴ σύνοδος ταῖς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ διεπέμψατο τὰ ἐν αὐτῇ δι' αὐτῶν κεκοιμένα ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος.)

Περὶ τῶν μετὰ τὴν ἀνάθεσιν τοῦ Ἰσσεβοῦς Αἰκωνίων καὶ αὐτοκρατορίας τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ εἰρήνης τῶν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν.

Κωνσταντῖνος τοίνυν πάντων γερόμενος ἐγκρατῆς διὰ τῆς ἐκ 1 1
Θεοῦ δοθείσης αὐτῷ συνάρσεως αὐτοκράτορ βασιλεὺς ἀνάδει-
5 χθείς, τὰ Χριστιανῶν ἀΐξειν εἰσέτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐσπούδα-
ξεν. ἐποίει τε τοῦτο διαφόροις τοῖς τρόποις, ἔμπροσθεν ἔχων πίστιν
καὶ ἔμφροτον τὴν εἰς τὸν τῶν ὄλων Θεὸν πιστοτάτην εὐδόξειαν, καὶ
ἦν πᾶσα ἡ ἐπὶ τὸν οὐρανὸν ἐκκλησία ἐν βαθείᾳ εἰρήνῃ. ἀκού- 2
σωμεν δὴ, τί ἐνταῦθα λέγει καὶ ὁ ἀροτήρ ὁ κάλλιτος τῆς ἐκκλη-
10 σιαστικῆς γεωργίας ὁ φιλαληθέστατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ παμφήμου
Παμφίλου. ὁ μὲν οὖν Αἰκωνίος, φησὶ, τὴν ὁμοίαν τοῖς ἀθίοις τυράν- 3
νοις τῆς ἀσεβείας μετελθὼν ὁδόν, ἐπὶ τὸν ἴσον αὐτοῖς ἐνδίκως περι-
ηρέχθη κομητόν. ἀλλ' οὗτος μὲν ταύτῃ πῃ βεβλημένος ἔκειτο· ὁ δὲ 4
ἄρετῇ πάσῃ τῆς Θεοσεβείας ἐκπρέπων μέγιστος νικητῆς Αὔγουστος
15 Κωνσταντῖνος σὺν παιδί Κρίστω, βασιλεῖ Θεοφιλεστάτῳ κατὰ πάντα
τῷ πατρὶ ὁμοιοτάτῳ, τὴν οἰκείαν ἐφ' ἑαυτὸν ἀπελάμβανε, καὶ μίαν ἠρωμέ-
νην τὴν Ῥωμαίων κατὰ τὸ παλαιὸν παρεῖχον ἀρχήν, τὴν ἀπ' ἀνίσχον-
τος ἡλίου πᾶσαν ἐγκύκλιον καθ' ἑκάτερα τῆς οἰκουμένης ἄροτρον
τε ὁμοῦ καὶ μεσημβριανὴν εἰς ἕσχατα δυομένης ἡμέρας ἐπὶ τὴν
20 αὐτὴν ἄγοντες εἰρήνην. ἀσηρεῖτο δ' οὖν ἐξ ἀνθρώπων πᾶν δέος 5
τῶν αὐτῶν πιεζόντων, λαμπρὰς δὲ ἐτέλουν καὶ πανηγυρικὰς ἐορτῶν
ἡμέρας, ἦν δὲ φωτὸς ἔμπλεα τὰ πάντα, καὶ μειδιῶσι προσώποις ὁμμασί

3—8 vgl. Soer. I 4, 5 p. 9f — 11—S. 32, 11 vgl. Eus. H. E. X 9 p. 900, 22—902, 20

A¹ A² (von Z. 7 πιστοτάτην an) H V¹P³ M²P¹P²

1 καὶ] τῆς H 6 τε] δὲ P² | ἔμπροσθεν P² S ἡ + τῶν A² | τῶν corr. aus τῶν A² | ἐκκλησιῶν A² | εἰρήνη + ἐκ τοῦ δεκάτου τόμου εὐσεβίου τοῦ παμφίλου A²HM²P¹P²V¹ 10 παμφήμου] πανευφήμου M²P¹P² > V¹ 12 εὐσεβείας H 13 πῃ βεβλημένος] περιβεβλημένος P³ 18 ἐν κύκλῳ Eus. 20 αὐτὴν A²H αὐτῶν d. übr. HSS 21 τῶν πρὶν αὐτοὺς πιεζόντων Eus.

τε γαιθοῖς οἱ πρὶν κατηφείς ἀλλήλους ἔβλεπον, παρῆσαν δὲ αὐτοῖς
 καὶ ἕμμοι κατὰ πόλιν ὁμοῦ καὶ ἀγρούς, τὸν βασιλέα θεὸν καὶ τὸν
 τοῦτον γνήσιον παῖδα Χριστὸν πρόωιστα πάντων, ὅτι δὴ τοῦτο ἐδι-
 5 δάχθησαν, ἐγέραιον, καὶ ἔπειτα τὸν εὐσεβῆ βασιλέα ἅμα παισὶ θεο-
 φιλέσιν εὐσήμερον. κακῶν δὲ ἀμνηστία παλαιῶν ἦν καὶ λήθη πάσης 6
 δυσσεβείας, τῶν δὲ ἀγαθῶν <παρόντων> ἀπόλαυσις καὶ προσέτι μελ-
 λόντων προσδοκία. ἤπλωντο οὖν κατὰ πάντα τόπον τῆς τοῦ νικη-
 τοῦ βασιλέως φιλανθρωπίας ἔμπλεοι διατάξεις νόμοι τε μεγαλοδορεῶς
 καὶ ἀληθοῦς εὐσεβείας γνωρίσματα ἔχοντες. οὕτω δὴτα πάσης τυ- 7
 10 ραντίδος ἐκκαθαρεύσης, μόνοις ἐφινάττετο τὰ τῆς προσηκούσης
 βασιλείας βέβαιά τε καὶ ἀνεπίφθονα Κωνσταντίνῳ καὶ τοῖς τούτου παισὶ.
 Τοσαῦτα οὖν ὁ τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἀξιο- 8
 πιστότατος Εὐδῆβιος ὁ τοῦ Παμφίλου πλείστονος ὅσους ἀγῶνας θέμε-
 νος καὶ διεφηνεσάμενος ἐκ <τε> τῶν ἀπλῶς ἐχόντων τὴν ἀναλογίην
 15 ποιησάμενος, ἐν δέκα τόμοις ὅλοις τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῖν ἱστο-
 ρίας ἀκριβοῶς καταλέλοιπεν. ἀρξάμενος μὲν ἀπὸ τῆς τοῦ κυρίου παρ- 9
 ουσίας, πληρώσας δὲ εἰς τοῦσδε τοὺς χρόνους, οὐκ ἀπόνως — πῶς γὰρ
 οἷόν τε ἦν τοσαύτην ἀναδεξάμενον φροντίδα τοῦ διασώσασθαι τῆς
 τοιαῦδε συλλογῆς τὴν ἀρμονίαν — ἀλλ', ὡς ἀρτίως ἔφη, πολλὴν
 20 εἰσενεγκάμενος τὴν σπουδὴν καὶ πλοῦτον ἄγατον πόνον· ἀλλὰ 10
 μηδεὶς οἰεσθῶ τὸν ἄνδρα ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ ἐπιπεφημισμένων, ὡς
 τῆς Ἀρείου βλασφημῶν μοχθηρίας ποτέ τι πεφρονήκει, ἀλλὰ πεπεισθῶ,
 ὡς εἰ καὶ τινα ἢ ἐλάλησεν ἢ ἔγραψε μικρὸν τι τῶν Ἀρείου ὑπονοού-
 μενα, οὐ μὴν κατὰ τὴν ἀσεβῆ ἐκείνου ἔννοιαν ἀλλ' ἐξ ἀπειρογού-
 25 ἀπλότητος, καθὼς καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ἀπολογητικῷ αὐτοῦ λόγῳ, ᾧ
 διεπέμφατο πρὸς τὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων κοινόν, μαρτυρούμενος
 ταῦτα ἐπληροφόρησε. καὶ ἀληθεύειν τὸν ἄνδρα ὑπολάβοι πᾶς τις 11
 εὖ φρονῶν ὅποτε σύνεστι καὶ ἐξ ἐκείνου πεισθῆναι μήπω τότε πού-
 ποτε τὰ Ἀρείου ἀκουσθησόμενα. δείξει δὲ τὰ ἐν τῇ συνόδῳ τῇ κατὰ

A²H V¹P³ M²P¹P²

1 παρῆσαν A², παρὸν aber am Rand ff παρῆν H, παρὸν M²P¹P² παρῆν V¹P³
 > Eus. 2 ἕμμοι A²V¹P³ ἕμμοις HM²P¹P² Eus. 6 παρόντων nach Euseb zugesetzt
 > HSS 12 οἷόν > V¹P³ 14 corr. Ltz. 15 ἡμῖν > M² 17 πληρώσας — ἀπόνως
 > A² 18 ἀναδεξ. τοσαύτην ∞ H 21 περὶ > P² | ἐπιπεφημισμένων A², ἐπι-
 φημισμένων H, ἐπιεφημισμένων P² | Randnotiz: οὗτος μὲν φησι τὸν παμφίλου
 μὴ ἀκουσθησόμενα εἶναι, ἐν πολλοῖς δὲ τοῖς αὐτοῦ λόγοις φρονῶν γίνεσθαι τὰ τοῦ
 ἀρείου H 22 βλασφημῶν μοχθηρίας] βλασφημίας V¹P³ βλασφημῶν corr. aus
 βλασφημίας A² 23 τινα ἢ] τιν' ἄν V¹P³ | τῶν] τοῦ H 27 ἀληθεύει P³
 29 ποτε nachträgl. eingefügt A²

τὴν Δικαίον αὐτῷ ἠγωνισμένα κατὰ τῆς ἀσβεβίας Ἀρείου ἐπὶ τῆς ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως.

Ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἀκολοθίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐπαρίστανται. 12 τῆς οὖν ἀπὸ τὴν οὐνομήνην ἐκκλησίας Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν 5 εὐσένην βαθείαν ἐχοῦσης, πρωτανευθείσης αὐτῇ ταύτῃ παρὰ τοῦ παμβασιλέως Θεοῦ διὰ τοῦ θεράποντος αὐτοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῶν αὐτοῦ παίδων, μετὰ τὸ μαρτύριον τοῦ θειασπίου Πέτρου τοῦ τῆς 13 Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἐπισκόπου γενομένου, τελειωθέντος αὐτοῦ ἐν αὐτῷ τῷ μαρτύριῳ καὶ τὸν τῆς ἀθλήσεως ἀσφατον στέφανον 10 ἀναδησαμένον, χηρεῖα ἢ ἐκέισε ἐκκλησία ἐνιαυτὸν ἕνα· μετὰ δὲ 14 τὸν ἐνιαυτὸν χειροτονεῖται εἰς τὸν θρόνον τοῦ αὐτοῦ ἁγίου μάρτυρος Πέτρου Ἀχιλλᾶς, ἀνήρ σπιβαρὸς καὶ μεγαλοφυῆς ἁγίουφρων ἐνλαβεία ὁμοῦ καὶ σοφίᾳ πλείστη ὄση διαπρέπων, καθὼς ἡμῖν τὰ παλαιὰ καὶ ἀπλανῶς ἔχοντα διηγούνται συγγράμματα, ὃς πολλὰ παρακλήθεις 15 ἐπεδέξατο τὸν Ἀρείον εἰς τὴν διακονίαν. τούτου δὲ ἐπιβιώσαντος 15 μῆρας πέντε μόνον ἐποδέχεται τὴν τῆς ἀρχιερωσύνης ἀρχὴν τῆς αὐτόθι τῶν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας Ἀλέξανδρος, ἀνήρ τίμιος ἐν πᾶσι παντὶ τῷ τῆς ἐκκλησίας κλήρῳ καὶ λαῷ, μικρομεγέθης εὐμετάδοτος ἐνλαλος 20 ἐπιεικῆς φιλόθεος φιλόανθρωπος φιλόπρωτος χρηστὸς προσήνης πρὸς πάντα εἴπερ τις ἄλλος, ὃς καὶ αὐτὸς κατέστησε τὸν Ἀρείον προσβύ- 25 τερον ἔγγιστα ἑαυτοῦ. ἐπὶ τούτου τῆς εὐσένης τῶν ἐκκλησιῶν 16 ὄσημέραι ὡς ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον λαμπρυνομένης καὶ εἰς μίαν ὁμόνοιαν συνεστώσης καὶ τοῖς ἐπέθλοις τῶν ἁγίων μαρτύρων πανταχοῦ γῆς σεμνυνομένης, οὐκ ἐνεγκῶν ὁ διάβολος τὴν τοσαύτην τοῦ 25 πιστοτάτου τῆς ἐκκλησίας λαοῦ ἐπὶ τῇ ἐν αὐτῇ πρὸς τὸν θεὸν οὐραρίῳ θρησκείᾳ ἀΐξιαν πάλιν ἐκ τινος γιλονεκίας τῶν ἐν αὐτῇ τερα- χὴν ἐφίσταται.

4—27 vgl. Rufin X 1 p. 960. Soer. a. a. O. — 24 vgl. Thdt. I 1, 5 p. 5

A²H V¹P³ M²P¹P²

1 τὴν] τῶν H 5 πρωτανευθείσης A² 6 βασιλέως H 7 παίδων] πάντων P³ 10 ἀναδησαμένον corr. aus ἀναδισαμένον A² ἀναδισαμένον P² | ἢ > P³ | ἐκέισε am Rand und wohl von anderer Hd. eingefügt A² 11 τοῦ αὐτοῦ HM²P¹P² τοῦ ἑαυτοῦ A² αὐτοῦ τοῦ V¹P³ 12 ἀχιλλᾶς A² ἀχιλλᾶς HM²P¹ V¹P³ ἀχιλλᾶς aber wohl corr. P² | ἐνλαβεία durch Corr. H ἐδσεβεία M² 14 γράμματα V¹ 15 τὸν > V¹ 16 ἀρχιερωσύνης A²H ἱερωσύνης d. übr. H·S 18 μικρομεγέθης A³H 19 φιλόθεος > M²P¹P² 21 τοῦτον] τοῦτο A² 25 πληρώματος H | ἐν nachträgl., aber von 1. Hd. eingefügt P³ 27 ἐφίσταται Text, aber am Rand (wohl von anderer Hd.) ἐφίστησαν A²

Gelasius.

3

Περὶ τῆς ἑγενεθεϊσῆς αἰρέσεως ἐπὶ τοῦ Θεομάχου Ἀρείου.

Ὁ γὰρ προεσβύτερος ἐκεῖνος, ὃν ἔγαμεν τῆς τοιαύτου ἡξιῶσθαι τιμῆς 2 1
 ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, Ἄρειος τοῦνομα, ἀνήρ
 προσχρήματι μᾶλλον εὐσεβῆς τὰ δὲ ἄλλα δόξης καὶ κενότητος θεομῶς
 5 ἔραστής, ἠόξατο προσφέρειν τιὰ ξένα περὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως,
 ἃ τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις οὐδεὶς πώποτε ἐξήτησεν ἢ παρεισήνεγκεν·
 ἐπιχειρήσας τὸν μοιρογενῆ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν διελεῖν 2
 τῆς τοῦ πατρὸς ἀρρήτου καὶ ἀδίου θεότητος, πολλῆς κατὰ τὴν
 ἐκκλησίαν παραίτιος ταραχῆς γέγονεν. ἀλλὰ δὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου 3
 10 προσηύχθη γένεως τὸν Ἄρειον ἐπὶ τὸ ἄμειρον θέλοντος μεταβαλεῖν
 προεπούδαις παρανέεσι, μηδέπω δὲ κείνοντος ἀποφάσει χρήσασθαι
 τέως, ἐπιπέμειναι διὰ τοῦτο πολλοὺς τὴν λοιμικὴν περιστάσιν τῆς
 αἰρέσεως γέγονεν, ἔπειτα ὡς ἀπὸ μικροῦ σπιρθηρὸς μέγα πῦρ ἐξαφθῆ-
 ναι. ἀρξάμενον δὲ τὸ κακὸν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας 4
 15 καὶ κατὰ πόλεις ἄλλας καὶ ἐπαρχίας διέτρεχε. τέλος ὡς ἐνείδεν 5
 ἐπὶ τὸ χεῖρον τὸ κακὸν προῖναι, σύνοδον τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων
 συστήσάμενος καὶ καθελὼν τὸν Ἄρειον, δίδωσιν εἰς τοὺς συλλειτουργοὺς
 τὴν ὑπόθεσιν ὃ Ἀλέξανδρος, πλατύτερόν τε τὰ κατὰ τὸν Ἄρειον
 ἐκτεθεικὸς σπουδῆν τε ἐνείει πρὸς ἀναίρεσιν τῆς αἰρέσεως, εἰς παρα-
 20 σκευὴν τῆς διαγνώσεως αὐτοὺς ἐτοιμάζεσθαι παρακελεύεται, γράφας
 πρὸς αὐτοὺς τοιάδε·

Καθαρῶτατον Ἀρείον καὶ τῶν σὺν αὐτῷ διαπεμφθὲν πρὸς Ἀλεξάνδρου ἐπισκόπου
 τοῖς ἑπανταχοῦ ἐπισκόποις·

»Τοῖς ἀγαπητοῖς καὶ τιμιωτάτοις συλλειτουργοῖς τοῖς ἑπανταχοῦ 3 1
 25 τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας Ἀλέξανδρος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Ἐνὸς σώματος ὄντος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐντολῆς τε οὔσης 2
 ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς τηρεῖν τὸν σύνδεσμον τῆς ὁμοιοῦς καὶ εἰρή-
 3 νης ἀκόλουθόν ἐστι γράφειν ἡμᾶς καὶ σημαίνειν ἀλλήλοις τὰ παρ'

2—13 vgl. Rufin a. a. O. — 13—17 vgl. Socr. I 5, 6 p. 11f — 22 Das
 Schreiben ist erhalten in den Athanasius-HSS (vgl. G. Loescheke Rhein. Mus. LIX,
 45Sff u. E. Schwartz Gött. Nachr. 1904, 291f) und bei Socr. I 6 p. 12ff, aber bei
 diesem fehlen die Unterschriften — 26 vgl. Ephes. 4, 4. 3

A²H V¹P³ M¹P¹P²

2 ἡξιῶσθαι V¹P³ 5 προσφέρειν H 7 ἐπιχειρήσας + γὰρ H
 8 θεότητος + καὶ A² 9 ταραχῆς παραίτιος ~ H 14 δὲ] τε HSS > P² |
 ἀπὸ — 16 κακὸν > A² 16 αὐτὸν corr. aus αὐτῶν A² 18 ὁ > M²
 21 τοιάδε πρὸς αὐτοῖς ~ A²

>ἐκέστοις γίνομενα. ἵνα εἴτε πάσχει εἴτε χαίρει ἐν μέλει, ἢ συμπαύσω-
 >μεν ἢ συγγαίρωμεν ἀλλήλοις. ἐν τῇ ἡμετέρας τοίνυν παροιμίᾳ ἐξήλ- 3
 >θον γυν ἄνδρες παρόνομοι καὶ χριστομάχοι, διδάσκοντες ἀποστασίαν,
 >ἦν εἰκότως ἂν τις πρόδρομον τοῦ ἀντιχρίστου ἑποιοήσῃ καὶ κα-
 5 >λέσει. καὶ ἐβουλόμην μὲν σιωπῇ παραδοῦναι τὸ τοιοῦτον, ὅπως 4
 >ἐν τοῖς ἀποστάταις μόνοις ἀναλωθῇ τὸ κακὸν καὶ μὴ εἰς ἑτέροις
 >τόποις διαβῆναι τὸ τοιοῦτον ὑπώσῃ τινῶν ἄεραίων τὰς ἀκοάς.
 >ἐπειδὴ δὲ Εὐδέβιος ὁ γυν ἐν τῇ Νικομηδείᾳ, νομίσας ἐπ' αὐτῷ καθεῖσθαι
 >τὰ τῆς ἐκκλησίας, ὅτι καταλείψας τὴν Βηρυτόν καὶ ἐποφθαλμίσας
 10 >τῇ ἐκκλησίᾳ Νικομηδέων οὐκ ἐξεδιζήθη τὰ κατ' αὐτόν, προίσταται
 >καὶ τούτων τῶν ἀποστατῶν καὶ γράψην ἐπεχείρησε παρταχοῦ συν-
 >ιστῶν αὐτούς, ὅπως ἑποσύρῃ τινὰς ἀγροῦντας εἰς τὴν ἐσχάτην
 >ταύτην καὶ χριστομάχον ἀφῇσιν, ἀνάγκην ἔσχον, εἰδὼς τὸ ἐν τῷ
 >ρόμῳ γεγραμμένον μηκέτι μὲν σιωπῆσαι, ἀναγγεῖλαι δὲ λοιπὸν πᾶσιν
 15 >ἕμιν. ἵνα γινώσκῃτε τοὺς τε ἀποστάτας γενομένους καὶ τὰ τῆς ἀφέ-
 >σεως αὐτῶν δύστηνα ἡγήματα καὶ, ἐὰν γράφῃ Εὐδέβιος, μὴ προσέ-
 >χητε. παλαιὰν γὰρ αὐτοῦ κακόνοϊαν τὴν χρόνον σιωπηθεῖσθαι γυν 5
 >διὰ τούτων ἀνανεῶσαι βουλόμενος, σχηματίζεται μὲν ὡς ὑπὲρ τούτων
 >γράψην, ἔργον δὲ δείκνυσθαι ὅτι ὑπὲρ αὐτοῦ σπονδάζων τοῦτο ποιῶ.
 20 >Οἱ μὲν οὖν ἀποστάται γενόμενοι εἰσὶν Ἄρειος καὶ Ἀχιλλεὺς καὶ 6
 >Θαλῆς καὶ Καρπώνης καὶ ἕτερος Ἄρειος καὶ Σαρμάτης καὶ Εὐζώϊος
 >καὶ Λούκιος καὶ Ἰούλιος καὶ Μηνᾶς καὶ Ἑλλάδιος καὶ Γάϊος καὶ οὖν
 >αὐτοῖς Σεκούνδος καὶ Θεωνᾶς οἱ ποτὲ λεχθέντες ἐπίσκοποι. ποτα 7
 >δὲ παρὰ τὰς γραφὰς ἐγεννῶντες λαλοῦσιν, ἔστι ταῦτα »οὐκ αἰὶ ὁ
 25 >θεὸς πατὴρ ἦν, ἀλλ' ἦν ὅτε ὁ θεὸς πατὴρ οὐκ ἦν. οὐκ αἰὶ ἦν ὁ
 >τοῦ θεοῦ λόγος, ἀλλ' ἐξ οὐκ ὄντων γέγονεν. ὁ γὰρ ὢν θεὸς τὸν
 >μὴ ὄντα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος πεποιήκει. διὸ καὶ ἦν ποτε, ὅτε οὐκ ἦν.

1 vgl. 1 Kor. 12, 26 — 14 vgl. Matth. 18, 17. Röm. 16, 17 — 20–24 vgl. Thdt. I 4, 61 (dazu G. Loescheke in Zeitschr. f. Kirchengesch. XXXI (1910), S. 584)

A²H V¹P³ M²P¹P²

1 εἴτε¹] τε P² | εἴτε²] ἢ A²H 4 ἦν] ἢ corr. in ἦ und überdies am Rand von
 anderer Hd. ἦν M² | ἑποιοήσῃ H 7 ἄεραίων > A² ἀκαιροῦ P² 8 γυν] μὲν P²
 11 τῶν nachträgl. eingefügt A² 13 ταύτην nachträgl. eingefügt P² 14 λοιπὸν
 > P² 15 γινώσκῃτε, aber τε corr. aus τὰ A², γινώσκῃτε¹ P² | γινώσκῃτε τοί-
 >τους γενομένους und am Rand τοῖς τε ἀποστάτας H 16 μὴ A² > d. übr. HSS
 17 αὐτοῖ] ἐαυτοῦ H 18 διὰ τούτων] τούτων A² | ἀνανεώσας P² 20 ἀχιλλεὺς A²
 ἀχιλλεύς H 21 σαρμάτης V¹ 22 ἐλλάδιος A²H ἐλάδιος d. übr. HSS 23 Θεο-
 νᾶς V¹ 24 ταῦτα + δόγμα Ἀρειῶν rot geschrieben V¹, am Rand von 1. Hd. M²P¹
 25 οὐκ αἰὶ ἦν > H 26 τὸν] τὰ H

>πίσμα γὰρ ἐστὶ καὶ ποίημα ὁ εἶδος· οὔτε δὲ ὁμοίως κατ' οὐσίαν τῷ
 >πατρὶ ἐστὶν οὔτε ἀληθινὸς καὶ φέσει τοῦ πατρὸς λόγος ἐστὶν οὔτε
 >ἀληθινὴ σοφία αὐτοῦ ἐστίν, ἀλλὰ εἰς μὲν τῶν ποιημάτων καὶ γενη-
 >τῶν ἐστὶ, καταχρηστικῶς δὲ λέγεται λόγος καὶ σοφία, γενόμενος 8
 5 >καὶ αὐτὸς τῷ ἰδίῳ τοῦ θεοῦ λόγῳ καὶ τῇ ἐν τῷ θεῷ σοφίᾳ, ἐν ἣ
 >καὶ τὰ πάντα καὶ αὐτὸν πεποίηκεν ὁ θεός· διὸ καὶ τρεπτός ἐστι
 >καὶ ἀλλοιωτός τὴν φύσιν ὡς καὶ πάντα τὰ λογικά· ξένος τε καὶ 9
 >ἀλλότριος καὶ ἀπεχθονισμένος ἐστὶν ὁ λόγος τῆς τοῦ θεοῦ οὐσίας
 >καὶ ἄροητός ἐστιν ὁ πατήρ τῷ εἶψι, οὔτε γὰρ τελείως καὶ ἀκριβῶς
 10 >γνωσθεὶς ὁ λόγος τὸν πατέρα οὔτε τελείως ὁρᾶν αὐτὸν δύναται,
 >καὶ γὰρ καὶ ἑαυτοῦ τὴν οὐσίαν οὐκ οἶδεν ὁ εἶδος ὡς ἔστι, δι' ἡμᾶς
 >γὰρ πεποίηται, ἵνα ἡμᾶς δι' αὐτοῦ ὡς δι' ὀργάνου κτίσῃ ὁ θεός, καὶ
 >οὐκ ἂν ἐπέστη, εἰ μὴ ἡμᾶς ὁ θεός ἠθέλεε ποιῆσαι.

>Ἡρώτησε γοῦν τις αὐτούς, εἰ δύναται ὁ τοῦ θεοῦ λόγος τρα- 10
 15 >πῆραι, ὡς ὁ διάβολος ἐτρέπῃ, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν εἰπεῖν ὅτι
 >δύναται, τρεπτῆς γὰρ φύσεώς ἐστι, γενητός καὶ κτιστός ἐπέ-
 >χων· ταῦτα λέγοντας τοὺς περὶ Ἄρειον καὶ ἐπὶ τούτοις ἀναι-
 >σχρητουῦντας αὐτούς τε καὶ τοὺς συναζουμένους αὐτοῖς ἡμεῖς
 >μὲν μετὰ τῶν κατ' Αἴγυπτον καὶ τὰς Αἰθῶνας ἐπισκόπων ἐγγὺς
 20 >ἐκατὸν ὄντων συνελθόντες ἀνεθεματίσαμεν, οἱ δὲ περὶ Εὐσεβίον 11
 >προσεδέξαντο, σπουδάζοντες ἐγκαταμίξαι τὸ ψεῦδος τῇ ἀληθείᾳ καὶ
 >τῇ εὐσεβείᾳ τὴν ἀσέβειαν, ἀλλ' οὐκ ἰσχύσουσι, νικᾷ γὰρ ἡ ἀλήθεια,
 >καὶ οὐδεμία ἐστὶ >κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος· οὐδὲ >συμφώ-
 >ρησις Χριστοῦ πρὸς Βελίας· τίς γὰρ ἠκουσε ποπότε τοιαῦτα; 12
 25 >ἢ τίς νῦν ἀκούων οὐ ξενίζεται καὶ τὰς ἀκοὰς βύει ὑπὲρ τοῦ μὴ τὸν
 >ἄετον τούτων τῶν ῥημάτων φανῆσαι τῆς ἀκοῆς; τίς γὰρ ἀκούων
 >Ἰωάννου λέγοντος >ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος· οὐ καταγινώσκει τούτων
 >λεγόντων >ἦν ποτὲ ὅτε οὐκ ἦν, ἢ τίς ἀκούων ἐν τῷ εὐαγγελίῳ
 >μυρογενεῆς εἶδος, καὶ δι' αὐτοῦ ἐγένετο πάντα· οὐ μισήσει

22 f Esra 3, 12 — 23f II Kor. 6, 14, 15 — 25 vgl. Ignatius Ephes. 9, 1 —
 27 Joh. 1, 1 — 29 Joh. 3, 18, 1, 3

A²H V¹P³ M²P¹P²

2 καὶ nachträgl. eingefügt H 2f οὔτε ἀληθινὴ σοφία αὐτοῦ ἐστίν > M²
 P¹P²V¹P³ 4 γενόμενος — 5 σοφία > A²HV¹ 6 καὶ¹ > M²P¹P² 7 καὶ²
 + τὰ aber wohl erst verschrieben A² 9 καὶ ἀκριβῶς — 10 τελείως > M²P¹P²
 V¹P³ 10 λόγος] εἶδος M²P¹P²V¹P³ 11 ἑαυτοῦ A² (Socr.) αὐτοῦ d. übr. HSS |
 οἶδεν corr. aus εἶδεν A² 12 γὰρ > P² 14 τις corr. aus τι P² 14f τρα-
 πῆραι > A² 20 δέ] δι' V¹ 27 Ἰωάννου — 28 ἀκούων > V¹ 28 εὐαγγελίῳ
 + ὁ M²P¹P²

>τούτους φθεγγόμενους ὅτι »εἷς ἐστὶ τῶν ποιημάτων«; πῶς γὰρ
 >δύναται εἷς εἶναι τῶν δι' αὐτοῦ γενομένων, ἢ πῶς μονογενῆς ὁ τοῖς
 >πᾶσι κατ' ἐκείνους συραφιδμούμενος; πῶς δὲ ἐξ οὐκ ὄντων ἂν εἶη
 >τοῦ πατρὸς λέγοντος »ἐξηγεύξαστο ἡ καρδιά μου λόγον ἀγαθόν«
 5 >καὶ »ἐκ γαστροῦ πρὸ ἐσθρόου ἐγέννησά σε«; ἢ πῶς ἄν- 13
 >όμοιος τῇ οὐσίᾳ τοῦ πατρὸς ὁ ὢν εἰκὼν τελεία καὶ ἀπαύσασμα τοῦ
 >πατρὸς καὶ λέγων »ὁ ἐμὲ ἐωρακῶς εἶώρακε τὸν πατέρα«; πῶς
 >δέ, εἰ λόγος καὶ σοφία ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, »ἦν ποτὲ ὅτε οὐκ ἦν«;
 >ἄσων γὰρ ἐστὶν αὐτὸς λέγων ἄλογον καὶ ἄσφόν ποτε τὸν θεόν. πῶς 14
 10 >δὲ τρεπτός καὶ ἀλλοιωτός ὁ λέγων δι' ἑαυτοῦ μὲν »ἐγὼ ἐν τῷ
 >πατρὶ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοῖς καὶ »ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμεῖν«
 >διὰ δὲ τοῦ προσηύχον »Ἴδετέ με ὅτι ἐγὼ εἶμι καὶ οὐκ ἡλλοίω-
 >μαι«; εἰ γὰρ καὶ ἐπ' αὐτόν τις τὸν πατέρα δύναται τὸ ῥητὸν ἀνα-
 >γέρειν, ἀλλὰ ἀρροδιώτερον ἂν εἶη περὶ τοῦ λόγου νῦν λεγόμενον
 15 >ὅτι καὶ γεόμενος ἄνθρωπος οὐκ ἡλλοίωται, ἀλλ' ὡς εἶπεν ὁ ἀπό-
 >στολος »Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἷς
 >τοὺς αἰῶνας«. τί δὲ ἄρα εἶπεν αὐτοὺς ἔπεισεν ὅτι δι' ἡμᾶς γέγονε,
 >καίτοι τοῦ Παύλου λέγοντος »δι' ὃν τὰ πάντα καὶ δι' οὗ τὰ
 >πάντα«; περὶ γὰρ τοῦ βλασφημεῖν αὐτοὺς ὅτι οὐκ εἶδε τελείως 15
 20 >ὁ υἱὸς τὸν πατέρα, οὐ δεῖ θανατᾶζειν. ἅπαξ γὰρ προθέμενοι χριστο-
 >μαχεῖν, παρακρούονται καὶ τὰς φωνὰς αὐτοῦ λέγοντος »καθὼς
 >γινώσκει με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ γινώσκω τὸν πατέρα«. εἰ μὲν
 >οὖν ἐκ μέρους ὁ πατήρ γινώσκει τὸν υἱόν, δηλὸν ὅτι καὶ ὁ υἱὸς οὐ
 >τελείως γινώσκει τὸν πατέρα· εἰ δὲ τοῦτο λέγειν οὐ θέμις, εἶδε δὲ
 25 >τελείως ὁ πατήρ τὸν υἱόν, δηλὸν ὅτι καθὼς γινώσκει ὁ πατήρ τὸν
 >ἑαυτοῦ λόγον, οὕτως καὶ ὁ λόγος γινώσκει τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, οὐ
 >καὶ ἔστι λόγος.

>Ταῦτα λέγοντες καὶ ἀναπτύσσοντες τὰς θείας γραφὰς πολλᾶκις 16
 >ἐνετρέψαμεν αὐτούς, καὶ πάλιν ὡς χαμαιλέοντες μετεβάλλοντο,
 30 >φιλονεικοῦντες εἰς ἑαυτοὺς ἐφελκῶσαι τὸ γεγραμμένον »ὅταν ἔλθῃ
 >ἀσεβῆς εἰς βάθος κακῶν, καταφρονεῖ«. πολλὰ γοῦν ἀρέσει

4 Psal. 44, 1 — 5 Psal. 109, 3 — 6 vgl. Weish. Sal. 7, 26 — 7 Joh. 14, 9
 — 8 vgl. Joh. 1, 1. I Kor. 1, 24 — 10 Joh. 14, 11 — 11 Joh. 10, 30 — 12 Mal.
 3, 6 — 16 Hebr. 13, 8 — 18 Hebr. 2, 10 — 21 Joh. 10, 15 — 30 Prov. 18, 3

A²H V¹P³ M²P¹P²

8 ἐστὶ τοῦ θεοῦ ὁ υἱὸς ~ V¹P³M²P¹P² 14 νῦν > H 23 οὐ] μὴ V¹P³
 24 τοῦτον P³ | εἶδε] εἶδε V¹ 29 ἀνετρέψαμεν H (Soer.) 30f ἀσεβῆς
 ἔλθῃ ~ V¹

>πρὸ αὐτῶν γεγόνασα, αἴτινες πλέον τοῦ δέοντος τολμήσασα πεπτώ-
 >κασιν εἰς ἀφροσύνην, οὗτοι δὲ διὰ πάντων ἑαυτῶν τῶν ῥηματίων
 >ἐπιχειρήσαντες τὰ εἰς ἀναιρέσειν τῆς τοῦ λόγου θεότητος, ἐδικαίω-
 >σαν ἑξ ἑαυτῶν ἐκείνας ὡς ἑγγύτεροι τοῦ ἀντιχριστοῦ γενόμενοι. διὸ
 5 >καὶ ἀπεκηρύχθησαν καὶ ἀνεθεματίσθησαν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. λυ- 17
 >πούμεθα μὲν οὖν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τούτων καὶ μάλιστα ὅτι μαθόν-
 >τες ποτὲ καὶ αὐτοὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας νῦν ἀπεπήδησαν, οὐ ξενιζό-
 >μεθα δέ. τοῦτο γὰρ καὶ Ἰγμέναιος καὶ Φιλητὸς πεπόνθασι καὶ πρὸ
 >αὐτῶν Ἰούδας ὁ εἰς ἀκολουθήσας τῷ σωτῆρι ὑστερον προδότης καὶ
 10 >ἀποστάτης γέγονε. καὶ περὶ τούτων δὲ αὐτῶν οὐκ ἀδίδακτοι 18
 >ἡμενήμεν, ἀλλ' ὁ μὲν κύριος προείρηκε >βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς
 >>πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέ-
 >γοντες ὅτι ἐγὼ εἰμι καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε, καὶ πολλοὺς
 >πλανήσουσι. μὴ πορευθῆτε οὖν ὀπίσω αὐτῶν, ὁ δὲ Παῦλος
 15 >μαθὼν ταῦτα παρὰ τοῦ σωτῆρος ἔγραψεν >ὅτι ἐν ὑστέροις και-
 >ροῖς ἀποστήσονται τινες ἀπὸ τῆς ὑγιαίνουσας πίστεως.
 >προσέχοντες πνεύμασι πλάνης καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων
 >ἀποστρεφόμενων τὴν ἀλήθειαν. τοῦ τοίνυν κυρίου καὶ σωτῆ- 19
 >ρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τε ἑαυτοῦ παραγγείλαντος καὶ διὰ τοῦ
 20 >ἀποστόλου σημάναντος περὶ τῶν τοιούτων ἀκολουθῶς ἡμεῖς αὐτή-
 >κοι τῆς ἀσεβείας αὐτῶν γενόμενοι ἀνεθεματίσαμεν, καθὰ προείπομεν,
 >τοὺς τοιούτους. ἀποδείξαντες αὐτοὺς ἄλλοτριους τῆς καθολικῆς
 >ἐκκλησίας τε καὶ πίστεως. ἐδηλώσαμεν οὖν καὶ τῇ ὑμετέρᾳ θεο- 20
 >σεβείᾳ, ἀγαπητοὶ καὶ τιμιώτατοι συλλειτουργοί, ἵνα μήτε τινὰς ἑξ
 25 >αὐτῶν, εἰ προπετεύσαντο καὶ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν, προσδέξῃσθε μήτε
 >Εὐσεβίῳ ἢ ἑτέρῳ τινὲ γράφοντι περὶ αὐτῶν πεισθῆτε. πρέπει γὰρ
 >ἡμᾶς Χριστιανὸς ὄντας πάντας τοὺς κατὰ Χριστοῦ λέγοντάς τε
 >καὶ φρονοῦντας ὡς θεομάχους καὶ φθορέας τῶν ψυχῶν ἀποστρέ-
 >φεσθαι, καὶ μηδὲ κἂν χαίρειν τοῖς τοιούτοις λέγειν, ἵνα μήποτε καὶ
 30 >ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν κοινῶροι γενώμεθα, ὡς παρήγγειλεν ὁ μακά-

8 vgl. II Timoth. 2, 17 — 11 Matth. 24, 4. 5. Luk. 21, 8 — 15 I Timoth. 4, 1 —
 18 Tit. 1, 14 — 29 vgl. II Joh. 10

A²H V¹P³ M²P¹P²

1 τολμήσαι A² 4 ἑγγύτεροι P³ 5 ἐπεκηρύχθησαν H 6 μὲν > P²
 8 γὰρ] δὲ V¹P³ γὰρ δὲ P¹ | καὶ > V¹ 9 αὐτοῦ A² | ὁ εἰ] corr. Holl 10 περὶ]
 ἐπὶ P² 13 ὅτι > A²H (Soer.) | ὁ καιρὸς + μου A² 14 οὖν > V¹P³ (Soer.
 Athanas.) 18 ἀποστρεφόμενοι H 19 αὐτοῦ H 22 ἀποδείξαντες + τε A²M²P¹P²
 αὐτοὺς > H 23 τε > A²H | ἡμετέρα P³ 25 ἡμᾶς P³ | προσδέξῃσθε,
 aber η aus α corr. A² 28 φρονοῦντας ὡς > A² | ὡς] ὡς HV¹P³

>ῥιος Ἰωάννης. προσέειπε τοῦς παῶ' ἡμῖν ἀδελφοί. ἡμᾶς οἱ σὺν
>ἔμοι προσαγορεύουσιν.

>Ἀλεξανδρείας πρεσβύτεροι

>Κόλλουθος πρεσβύτερος σύμφηγός εἰμι τοῖς γεγραμμένοις καὶ 21
5 >τῇ καθαιρέσει Ἀρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀσεβησάντων.

>Ἀλέξανδρος πρεσβύτερος ὁμοίως	Λόσχορος πρεσβύτερος ὁμοίως
>Διονύσιος πρεσβύτερος ὁμοίως	Εὐσέβιος πρεσβύτερος ὁμοίως
>Ἀλέξανδρος πρεσβύτερος ὁμοίως	Σίλας πρεσβύτερος ὁμοίως
>Ἀποκρατίων πρεσβύτερος ὁμοίως	Ἰγάζων πρεσβύτερος ὁμοίως
10 >Νεμείσιος πρεσβύτερος ὁμοίως	Λόγγος πρεσβύτερος ὁμοίως
>Σιλβανός πρεσβύτερος ὁμοίως	Πρωσὸς πρεσβύτερος ὁμοίως
>Ἀπίς πρεσβύτερος ὁμοίως	Προτίριος πρεσβύτερος ὁμοίως
>Ηαῦλος πρεσβύτερος ὁμοίως	Κῆρος πρεσβύτερος ὁμοίως

>διάκονοι

15 >Ἀμμώνιος διάκονος ὁμοίως	Μακάριος διάκονος ὁμοίως
>Πιστός διάκονος ὁμοίως	Ἀθανάσιος διάκονος ὁμοίως
>Εὐμενής διάκονος ὁμοίως	Ἀπολλώνιος διάκονος ὁμοίως
>Θλύμπιος διάκονος ὁμοίως	Ἀγρόνιος διάκονος ὁμοίως
>Ἀθανάσιος διάκονος ὁμοίως	Μακάριος διάκονος ὁμοίως
20 >Ηαῦλος διάκονος ὁμοίως	Πέτρος διάκονος ὁμοίως
>Ἀμνντιανός διάκονος ὁμοίως	Γάϊος διάκονος ὁμοίως

A²H V¹P³ M²P¹P²

1 ἰω̄ A²HP³ 4 Κόλουθος M²P¹P², ὄλλουθος d. h. es ist wie öfter K rot vorzusetzen vergessen P³ 6 προσβ.² > (aus Räumangel) A² 6—8 ἀλέξανδρος πρεσβύτερος ὁμοίως, εὐσέβιος πρεσβύτερος ὁμοίως, ἀλέξανδρος πρεσβύτερος ὁμοίως, διονύσιος πρεσβύτερος ὁμοίως, διόσχορος πρεσβύτερος ὁμοίως, σίλας πρεσβύτερος ὁμοίως ~ H 6f διονύσιος πρεσβύτερος ὁμοίως, διόσχορος πρεσβύτερος ὁμοίως ~ M²P² (von den Athanas.-HSS hat R Διόσχορος Διονύσιος, B erst umgekehrt, dann aber umgeordnet) 7 εὐσέβειος A² 8 ὁμοίως¹ > (am Zeilenende) A² 9 ἀγαθός V¹P³ (Athana.) | προσβ.² > A² 10 λογγίνος H 11 πρωσός corr. aus πρωσοῦς A² 12 προσβ.² > A² 15—21 In der Vorlage von A² waren die Columnen offenbar vertauscht. Daher erscheinen die Namen in A² paarweise umgeordnet; also: μακάριος διακ. ὁμ. ἀμμώνιος διακ. ὁμ. ἀθανάσιος διακ. ὁμ. πιστός usf. 17 Die Namen ~ P³ 19 Ἀθανάσιος > P³ 21 ἀμνντιανός H ἀμνντιανός P² > M² | hier fügt P² Ἀπολλῶς ein und läßt ihn S. 40, 2 aus

>Μαρεώτου πρεσβύτεροι

> Ἀπολλῶς πρεσβύτερος ὁμοίως	Ἰγγένιος πρεσβύτερος ὁμοίως
> Ἀμμωνᾶς πρεσβύτερος ὁμοίως	Διόσκορος πρεσβύτερος ὁμοίως
> Σωστράως πρεσβύτερος ὁμοίως	Θέων πρεσβύτερος ὁμοίως
5 > Τέρανος πρεσβύτερος ὁμοίως	Κόπρης πρεσβύτερος ὁμοίως
> Ἀμμωνᾶς πρεσβύτερος ὁμοίως	Ῥοίων πρεσβύτερος ὁμοίως
> Σεῦρος πρεσβύτερος ὁμοίως	Δίδυμος πρεσβύτερος ὁμοίως
> Ηρακλῆς πρεσβύτερος ὁμοίως	Βόκκων πρεσβύτερος ὁμοίως
> Ἀγάθων πρεσβύτερος ὁμοίως	Ἀχιλλᾶς πρεσβύτερος ὁμοίως

10

>διάκονοι

> Σαραπίων διάκονος ὁμοίως	Ἰουστὸς διάκονος ὁμοίως
> Δίδυμος διάκονος ὁμοίως	Δημήτριος διάκονος ὁμοίως
> Μαῦρος διάκονος ὁμοίως	Μάρκος διάκονος ὁμοίως
> Κομῶν διάκονος ὁμοίως	Ἀλέξανδρος διάκονος ὁμοίως
15 > Τρέφων διάκονος ὁμοίως	Ἀμμώνιος διάκονος ὁμοίως
> Δίδυμος διάκονος ὁμοίως	Πτολαρίων διάκονος ὁμοίως
> Σέρας διάκονος ὁμοίως	Γάιος διάκονος ὁμοίως
> Ἰέραξ διάκονος ὁμοίως	Μέρκος διάκονος ὁμοίως.

Τοιαῦτα τοῖς ἀπαιταχοῦ κατὰ πόλιν Ἀλεξάνδρον γράφοντος 22
 20 χίρων ἐγένετο τὸ κακόν. ταῦτα γροὺς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος,
 καὶ τὴν ψυχὴν ἑπεραλῆσας συμφορὰν τε οἰκείαν τὸ πρῶγμα ἠγού-
 μενος. παραχοῆμα τὸ ἀνασθεῖν κακὸν κατασβέσαι σπουδάζων, γράμ-
 ματα πρὸς Ἀλέξανδρον καὶ Ἀρειον διαπέμπεται δι' ἀνδρὸς ἀξιολίστου,

19—S. 41, 2 vgl. Socr. I 6, 31 p. 22 und I 7, 1 p. 26

A²H V¹P³ M⁴P¹P²

1 πρεσβύτερος und am Rand von dem Corrector ff̄ πρεσβύτεροι P¹
 2 ἀπολλῶς A² ἀπολλῶς H | ἰγγένιος HP²P³ πρεσβύτερος² > A² 4. 6. 8 πρεσβ.¹
 > A² 7 σεῦρος A²H 8 βοκῶν HP² κόκκων V¹ 9 ἀγάθωνος aber der Cor-
 rector am Rand ff̄ ἀγαθός P¹ ἀγαθός V¹ Athan. | ἀχιλλᾶς H | nach ἀχιλλᾶς
 eingefügt σαραπίων (so!) πρεσβ. ὁμ., dafür fehlt d. Name Z. 11 unter den Dia-
 konen P² 10 δάκονοι > H 11 σαραπίων A²HM²P¹P² 11 u. 12 Die Namen
 ~ M² 13 μαῦρος διακ. ὁμ. > P³ 14 κομῶν V¹P³ 14—18 κομῶν διάκονος
 ὁμοίως τρέφων διακ. ὁμ. δίδυμος διακ. ὁμ. σέρας διακ. ὁμ. ἰρξ διακ. ὁμ. μάρκος
 διακ. ὁμ. ἀλέξανδρος διακ. ὁμ. ἀμμώνιος διακ. ὁμ. πτολαρίων διακ. ὁμ. γάιος διακ.
 ὁμ. μέρκος διακ. ὁμ. P² (d. h. der Schreiber hat von κομῶν an vertikal gelesen)
 14 διακ.² > A² 15 Die Namen ~ V¹ | τρέφων A²H 16 πτολαρίων V¹P³
 18 σέρας A² σέβας H ἰρξ M² ἰρξ P¹(P²) ἰέραξ V¹P³ (Athan.)

ἐπισκόπου πόλεως μᾶς τῶν Σπαρίων Κορδούβης, ἐπεὶ αὐτὸν ἠγάπα
καὶ διὰ τιμῆς ἦγεν ὁ βασιλεύς.

Ἐπιστολὴ Κοσταντίνου βασιλέως πρὸς Ἀλέξανδρον καὶ Ἀρειοῦ διαπεμφθεῖσα
διὰ Ὁσίου ἐπισκόπου Κορδούβης.

- 5 »Νικητῆς Κοσταντίνου μέγιστος Σειβαστὸς Ἀλέξανδρον καὶ Ἀρειοῦ. 4 1
»Μετάνω ἐξεῖθεν ἑπήρχθαι τοῦ παρόντος ζητήματος τὴν κατα-
»βολήν, ὅτε σὺ αὐτόν, ὃ πάτερ Ἀλέξανδρε, παρὰ τῶν παρεχθέντων
»ἐξήτειε. τί δὴ ποτε αὐτῶν ἕκαστος φρονεῖ ἕτερο τινας τόπον τῶν
»ἐν τῷ νόμῳ γεραμμένων, μᾶλλον δὲ ἑπὲρ ματαίου τινὸς ζητήματος
10 »μύρους περθάνοιτο, σὺ τε, ὃ Ἀρειε, ὅπου ἢ μήτε τὴν ἀρχὴν ἐνθυ-
»μηθῆναι σε ἴδει ἢ ἐνθυμηθέντα σιωπῇ παραδοῦναι προσῆζον ἦν.
»ἀπροόπτως ἀντέθηξας. ὅθεν τῆς ἐν ἡμῖν διχονοίας ἐρηθίσθη 2
»ἢ μὲν σένοδος ἠρηθῆη, ὃ δὲ ἐγιώτατος λαὸς εἰς ἀμφοτέρους
»σχισθεὶς ἐκ τῆς τοῦ κοινῆ σώματος ἁρμογίας ἐχωρίσθη. οὐκοῦν
15 »ἐξέτερος ἡμῶν ἐξ ἴσου τὴν γνώμην παρασχών, ὅπερ ἂν ἡμῖν ὁ συν-
»θεράπων ἡμῶν δικαίως φρανεῖ. δεξιόσθω. τί δὲ τοῦτό ἐστιν; 3
»οὔτε ἐρωτῶν ἑπὲρ τῶν τοιούτων ἐξ ἀρχῆς προσῆζον ἦν οὔτε ἐπε-
»ρωτώμενον ἀποκρίνασθαι. τὰς γὰρ τοιαύτας ζητήσεις πάσας οὐ
»νόμον τινὸς ἀνάγκη προστάττει. ἀλλὰ ἀνωφελοῦς ἀργίας ἐρεσχελία
20 »προτίθησιν· εἰ δὲ καὶ φυσικῆς τινας γυμνασίας ἔνεκα γίνοιτο,
»ὅμως ὀφείλομεν εἶσω τῆς διανοίας ἐγκλείειν καὶ μὴ προχείρως εἰς
»δημοσίας συνόδους ἐκφέρειν, μηδὲ ταῖς πάντων ἀνοσιεῖς ἀπρονοήτως
»πιστεύειν. πόσος γὰρ ἐστὶν ἕκαστος, ὡς πραγμάτων οὕτω μεγάλων
»καὶ λίαν δυσχερῶν δύναιμι ἢ πρὸς τὸ ἀκριβὲς συνιδεῖν ἢ κατ' ἀξίαν
25 »ἐρμηνεύσαι; καὶ μετὰ βραχέα· οὐκοῦν γενετέον ἐν τοῖς τοιούτοις 4
»τὴν πολυλογίαν. ἵνα μήπως, ἡμῶν ἀσθενείᾳ τῆς φύσεως τὸ προ-
»τεθὲν ἐρμηνεύσαι μὴ δυναθέντων, ἢ τῶν διδασκομένων ἀροατῶν
»βραδυτέρα σύνεσις πρὸς ἀκριβῆ τοῦ ῥηθέντος κατάληψιν ἐλθεῖν μὴ

3 Das Brieffragment nach Soer. I, 7 (Gelasius kürzt), der vollständige Brief
bei Eus. V. C. II c. 64ff

A²H V¹P³ M²P¹P²

1 κορδούβης am Rand von anderer Hand A²Soer. κορδούβης M² κορδοῦ-
βης corr. in κορδοῦβης P³ 4 κορδοῦβης M² κορδοῦβα (so!) von späterer Hd.
corr. in κορδοῦβα P³ 10 τε] δὲ M² | ὕπερ] ὃ P² 11 σε > M²P¹P² 12 προ-
όπτως P³ 13 ἢ μὲν σένοδος ἠρηθῆη > P³ 16 τί] ὅτι M² 20 προσίθησιν
A²H Soer. | δὲ > A²V¹P³ 23 πιστεύειν V¹ | ἕκαστον P¹ 24 συνιδεῖν M²P¹
25 ff Der Text der Vorlage geändert; ἢ σύνεσις . . . χωρήσασα ist nom. absol. 26 μή-
πως + ἢ Eus. Soer. 27 ἢ] ἢ Eus. Soer. > P³ 28 βραδυτέρα συνέσει Eus. Soer.

>χορήσασα, αὐτῆς ἐξ ἑκατέρου τούτων ἢ βλασφημίας ἢ σχίσματος
>εἰς ἀνάγκην ὁ δῆμος περισταίη. καὶ μεθ' ἕτερα· τὸ γὰρ διχονοεῖν
>οὔτε πρότερον οὔτε ὅλως θεμιτὸν εἶναι πιστεύεται.

ἵνα δὲ μικρῶ παραδείγματι τὴν ὑμετέραν σύνεσιν ὑπομήσαιμι. 5
5 >ἵστε δῆπον καὶ τοὺς φιλοσόφους αὐτούς, ὡς ἐν ἐνὶ μὲν ἅπαντες
>δόγματι συντίθενται, πολλάκις δὲ ἐπειδὴν ἐν τινι τῶν ἀποφάσεων
>μέρει διαφωνῶσιν, εἰ καὶ τῇ τῆς ἐπιστήμης ἀρετῇ χωρίζονται, τῇ
>μέντοι τοῦ δόγματος ἐνώσει πάλιν εἰς ἀλλήλους ἐμπνέουσιν. εἰ
>δὲ τοῦτό ἐστι, πῶς οὐ πολλῶ δικαιοτέρον ὑμᾶς τοὺς τοῦ μεγά-
10 >λου θεοῦ θεράποντας καθεστῶτας, ἐν τοιαύτῃ προαιρέσει θρη-
>σκείας ὁμοψήφους ἀλλήλοις εἶναι: ἐπισκεπώμεθα δὴ λογισμῶ 6
>μείζονι, καὶ πλείονι συνέσει τὸ ῥηθὲν ἐκθυμηθῶμεν, ἕλερο ὀρθῶς
>ἔχει δι' ὀλίγας καὶ ματαίων ῥημάτων ἐν ὑμῖν γιλονεικίας ἀδελφούς
>ἀδελφοῖς ἀντικεισθῆναι καὶ τέκνα πατρῶσι καὶ τὸ τῆς συνόδου τίμον
15 >ἀσεβεῖ διχονοίᾳ χωρίζεσθαι δι' ὑμῶν. ἀποστῶμεν ἐκόντες τῶν 7
>διαβολικῶν πειρασμῶν. ὁ μέγας ἡμῶν θεός, ὁ σωτὴρ πάντων, κοινὸν
>ἅπασι τὸ γῶς ἐξέτεινεν. ὑφ' οὗ τῇ προνοίᾳ ταύτῃν ἐμοὶ τῶ θερα-
>πενυτῇ τοῦ κορείττορος τὴν σπουδὴν εἰς τέλος ἐνεργεῖν συγχωρήσατε,
>ὅπως ὑμᾶς τοὺς ἐκείνου δῆμους ἐμῇ προσφωνήσει καὶ ὑπηρεσίας καὶ
20 >ρουθειας ἐνστάσει πρὸς τὴν τῆς συνόδου ἀγίαν κοινωρίαν ἐπαγά-
>γοιμι.

Καὶ μεθ' ἕτερα· περὶ μὲν τῆς θείας προνοίας μία τις ἐν ὑμῖν 8
>ἔστω πίστις, μία σύνεσις, μία συνθήκη τοῦ κορείττορος, ἃ δὲ ἐπὶ τῶν
>ἐλαχίστων τούτων ζητήσεων ἐν ἀλλήλοις ἀκροβολογεῖσθε, καὶ μὴ
25 >πρὸς μίαν γνώμην συμφέροιτε, μένειν εἴσω λογισμοῦ προσήκει τῶ
>τῆς διανοίας ἀπορορήτω τηρούμενα. τὸ μέντοι τῆς κοινῆς γιλίας
>ἐξαιρέτον καὶ ἢ τῆς ἀληθείας πίστις ἢ τε περὶ τὸν θεὸν καὶ τοῦ

A² A¹ (von Z. 9 τοὺς an = fol. 37^r) H V¹P³ M²P¹P²

1 χορησάντων Eus. Soer. 2 ἀνάγκην] die Endung -xhn heute nicht mehr
zu sehen A² 4 ὑμετέραν M²P¹ 5 τοῖς φιλοσόφοις P² | ἐν > H 6 ἐν] ἂν P³
7 εἰ + δὲ H 8 δόγματος] σώματος A²V¹P³ Soer. FM | συμπνέουσιν A²H
Soer. Eus. 9 ὑμᾶς || τοῖς Seitenwechsel A², gleichzeitig setzt wieder A¹ ein
10 f ἐν τῇ τῆς τοιαύτῃ προαιρέσει θρησκείας HM²P¹ ἐν τῇ ταύτης προαιρέσει θρη-
σκείας P² 11 ὁμοψήφους] ὁμοψήφους P³ Soer. Eus. | ἀλλήλους V¹ 13 ὀλί-
γων P² | ματαίων > P² | ὑμῖν aus ἡμῖν corr. P² 15 διχονοίᾳ] διανοία A¹ |
ἀποστῶμεν + οὐν H 17 ἔφ' ἔφ' A¹HP³ (ἔφ' Soer. ὑφ' Eus.) 19 ὑμᾶς]
ἡμᾶς P³ | προσφωνήσει P³ Soer. Eus. προσφωνήσει HSS 22 μὲν + οὐν A¹
24 καὶ] καὶ P³ 25 λογισμῶν A¹ λογισμῶ P³ 27 f τὸν νόμον P²

>νόμον θρησκεία καὶ τιμὴ μερέτω παρ' ὑμῖν ἀσάλευτο· ἐπαρέλ- 9
 >θετε δὲ πρὸς τὴν ἀλλήλων φιλίαν τε καὶ χάριν, ἀπόδοτε τῷ σύμ-
 >παντι λαῷ τὰς οἰκείας περιπλοκάς, ὑμεῖς τε αὐτοὶ καθέπερ τὰς
 >ἑαυτῶν ψυχὰς ἐκκαθάραντες ἀθίς ἀλλήλους ἐπίγρωτε· ἡδεῖα γάρ
 5 >πολλάκις γίνεται φιλία μετὰ τὴν τῆς ἔχθρας ἀπόθεσιν ἀθίς εἰς
 >καταλλαγὴν ἐπαρελθούσα. ἀπόδοτε οὖν μοι γαλήνᾳς μὲν ἡμέρας 10
 >νύκτας δὲ ἀμερίμους, ἵνα καί μοι τις ἡδονὴ καθαροῦ φωτός καὶ βίον
 >λοιπὸν ἡσύχον εὐφροσύνη σφύζηται. εἰ δὲ μὴ, στένειν ἀνάγκη καὶ 11
 >δακρύοις δι' ὅλον συνέχεσθαι καὶ μηδὲ τὸν τοῦ ζῆν αἰῶνα πρῶτος
 10 >εὐφίστασθαι. τῶν γάρ τοι τοῦ θεοῦ λαῶν, τῶν συνθεραπότων
 >λέγω τῶν ἐμῶν, οὕτως ἀδίκῳ καὶ βλαβερῷ πρὸς ἀλλήλους φιλονεκία
 >κεχωρισμένων ἐμὲ πῶς ἐγχορεῖ τῷ λογισμῷ συνεστάει λοιπόν; ἵνα 12
 >δὲ τῆς ἐπὶ τούτῳ λύπης τὴν ὑπερβολὴν αἰσθήσασθε, ἀκούσατε,
 >πρώτῳ ἐπιστὰς τῇ Νικομηδέων πόλει παραχοῆμα εἰς τὴν ἐφῶν
 15 >ἡπειρόμην τῇ γνώμῃ. σπεύδοιτι δέ μοι πρὸς ὑμᾶς ἡδὴ καὶ τῷ
 >πλείονι μέρει σὺν ὑμῖν ὄντι ἢ τοῦδε τοῦ πράγματος ἀγγελία πρὸς
 >τὸ ἔμπαλιν τὸν λογισμὸν ἀνελπίσειν, ἵνα μὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὄσῃν
 >ἀναγκασθῆιην, ἃ μηδὲ ταῖς ἀκοαῖς προσέσθαι δυνατὸν ἡγοῦμην. ἀνοί- 13
 >ξατε δὴ μοι λοιπὸν ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς ὁμοσίᾳ τῆς ἐφῶας τὴν ὁδόν,
 20 >ἣν ταῖς πρὸς ἀλλήλους φιλονεκίαις ἀπεκλείσατέ μοι, καὶ συγγορή-
 >σατε θάπτον ὑμᾶς τε ὁμοῦ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας δῆμους ἐπιθεῖν
 >χαίροντα καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀπάντων ὁμοσιᾶς τε καὶ ἐλευ-
 >θερίας ὀφειλομένην χάριν ὑπ' εὐφῆμοις λόγων συνθήμασιν ὁμολογή-
 >σαι τῷ κρείττονι«.

25 Τοιαῦτα μὲν θαυμαστὰ καὶ σοφίας μεστὰ παρήκει ἡ τοῦ βασιλέως 14
 ἐπιστολή, τὸ δὲ κακὸν ἐπικρατέστερον ἦν καὶ τῆς βασιλέως σπουδῆς
 καὶ τῆς ἀξιοπιστίας τοῦ διακονησαμένου τοῖς γράμμασιν.

25—27 = Soer. I 8, 1 p. 35

A¹H V¹P³ M²P¹P²

1 καὶ > V¹P³ | ἡμῖν P³ 4 εἰσκαθάραντες A¹M²P¹P²V¹P³ | am Rand
 γνώμη A¹HP² 5 ἀπόθεσιν M²P¹P²V¹ ἐπόθεσιν A¹P³ Eus. ἀπόθεσιν H 10 τῶν¹]
 τὸν P² 13 τούτου P² | αἰσθήσασθε H αἰσθησθε Soer. 15 ἡμᾶς P³
 ἡμῖν P³ 18 προσέσθαι Soer. M²P¹P² προσεῖσθαι H V¹P³. Das Wort am Zeilen-
 anfang zerstört, aber unter der Zeile von spät. Hd. προσεῖσθαι A¹ 19 ἡμᾶς HP³
 20 μοι > V¹ 21 συγγορήσατέ + μοι H 23f ὁμολογεῖσθαι H 25 καὶ
 σοφίας μεστὰ > P³

Ὅπου ὁ θεοφιλέστατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος σύνοδον ἐπισκόπων ἐπὶ τῆς Νικαίων κελεῖν γενέσθαι.

Ὅρων τοίνυν ὁ βασιλεὺς ταραττομένην τὴν ἐκκλησίαν σύνοδον 5 1
οἰκουμένην συγκροτεῖ. τοὺς πανταχόθεν ἐπισκόπους διὰ γραμμάτων
5 εἰς Νικαίαν τῆς Βιθυνίας ἀπαρτῆσαι παρακαλῶν. ἦν δὲ αὐτῷ ἕξ-
καδέκατος ἔτος καὶ μῆνες ἕξ τῆς βασιλείας, ὅτε ταῦτα αὐτῷ ὑπερ-
τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ἐσπούδαστο. παρήσαν τε ἐκ πολλῶν 2
ἐπαρχιῶν τε καὶ πόλεων οἱ ἐπίσκοποι, περὶ ὧν ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος
ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν εἰς τὸν Κωνσταντίνου βίον τάδε κατὰ
10 λέξιν φησίν· τῶν γούν ἐκκλησιῶν ἀπασῶν, αἱ τὴν Εὐρώπην ἀπασαν,
Λιβύην τε καὶ τὴν Ἀσίαν ἐπλήρουσι. ὁμοῦ συνήκτο τῶν τοῦ θεοῦ
λειτουργῶν τὰ ἀροθίνια· εἰς τε οἶκος εὐκρίτους, ὅσπερ ἐκ θεοῦ 3
πλατυνόμενοι, ἔνδον ἐχώρει κατὰ τὸ αὐτὸ Σύρονος τε ἅμα καὶ Κίλι-
κας Φοίνικας τε καὶ Ἀραβας καὶ Παλαιστινοὺς καὶ ἐπὶ τούτοις
15 Αἰγυπτίους Θηβαίους Λίβυας τοὺς τε ἐκ Μέσης τῶν ποταμῶν ὁμο-
μέρους. ἦδη δὲ καὶ Πέρσης ἐπίσκοπος τῇ συνόδῳ παρήν, οὐδὲ Σκύ-
θης ἀπελιμπάνετο τῆς χορείας· Πόντος τε καὶ Ἀσία Φρυγία τε καὶ
Παμφυλία τοὺς παρ' αὐτοῖς παρεῖχον ἐκκρίτους, ἀλλὰ καὶ Θράκες
καὶ Μακεδόνες Ἀγαῖοι τε καὶ Ἡπειρώται οἱ (δ') ἔτι προσωτάτω οἰκοῦν-
20 τε· ἀπὴντων, αὐτῶς τε Σπάνων ὁ πάντων βοσόμενος Ὅσιος, ἐπέχων
καὶ τὸν τόπον τοῦ τῆς μεγίστης Ῥώμης ἐπισκόπου Σιλβέστρου σὺν
προεσβυτέροις Ῥώμης Βίτωνα καὶ Βικεντίῳ τοῖς πολλοῖς ἅμα συν-
δεδόντων. τῆς δὲ νῦν βασιλευσούσης πόλεως ὁ μὲν προεστὼς Μητρο- 4
γάνης τοῦνομα διὰ γῆρας ὑστέρει, προεσβύτεροι δὲ αὐτοῦ παρόντες
25 τὴν αὐτοῦ τάξιν ἐτέλουν, ὧν ὁ εἰς Ἀλέξανδρος ἦν, ὁ μετ' αὐτὸν
ἐπίσκοπος τῆς αὐτῆς γεροντῶς πόλεως. τοιοῦτον μόνος ἕξ αἰῶνος 5

3—S. 45, 18 vgl. Soer. I S p. 36 ff. Aus ihm schöpft Gelasius, nicht aus dem von ihm zitierten Originalbericht des Euseb V. C. III c. 7. S — 5 Die Zeitangabe, die bei Soer. fehlt, unter Rückverweisung wiederholt S. 134, 24, wo als Quelle τὰ παλαιὰ διηγήματα (s. a. S. 33, 13) angeführt werden. Etwa der S. 5, 20 genannte Johannes?

A¹H V¹P³ M²P¹P²

1 Eine von späterer Hd. geschriebene verstümmelte Randlesart scheint die Capitelüberschrift in anderer Form zu enthalten (fol. 37 V) A¹ | θεοφιλέστατος > M²P¹P² | τῆς] τῆ H 4 πανταχόθεν aus πανταχοῦ corr. M² 7 ἐκκλησιαστικῆς + ἰσότητάς A¹ 10 ἀπασῶν] ἀσῶν V¹ ἐκπασῶν P³ 13 τε καὶ ἅμα ∞ M² 14 ἄραβας A¹ 14 f Αἰγυπτίους ἐπὶ τούτοις ∞ HM²P¹P² 18 ἐκκρίτους Soer. ἐγκρίτους HSS 19 ἠπειρώται] οἱ πειρώται P³ 20 ἀπὴντων] ἀπάντων H | σπάνων] πάντων H | βοόμενος + ὁ V¹P³ 23 δὲ Soer.] τε HSS 24 ὑστέρει] ἡσθένει A¹ 25 Ἀλέξανδρος — S. 45, 1 εἰς am Rand nachgetragen H 26 πόλεως γεροντῶς ∞ P²

εἰς βασιλεὺς Κωνσταντῖνος Χριστῶν στέφανον δεσμῶν ἀνέφεας εὐρή-
 νης. τῷ αὐτοῦ σωτῆρι τῆς κατ' ἐχθρῶν πολέμιων νίκης θεοπροπέας
 ἀρετίθαι χαριστήριον, εἰκόνα χορείας ἀποστολικῆς ταύτην καθ' ἡμᾶς
 συστησάμενος. ἐπεὶ καὶ κατ' ἐκείνους συνήχθη λόγος ἀπὸ παντὸς 6
 5 ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἄνδρας ἐλάβεις. καθὼς ἐν ταῖς
 πράξεσι τῶν ἀποστόλων, ἐν οἷς ἐτέγγον »Πέτροι καὶ Μῆδοι
 καὶ Ἑλαμίται«. πλὴν ὅσοι ἐκείνοις μὲν ἕστρεψεν τὸ μὴ ἐκ θεοῦ λει-
 τουργῶν συνεστάναι τοὺς πάντας, ἐπὶ δὲ τῆς παρουσίας χορείας ἐπι-
 σκόπων μὲν πληθὺς ἦν τριακοσίων ἀριθμὸν ὑπεραγορτίζουσα, ἐπο-
 10 μένων δὲ τούτοις προσβυτέρων καὶ διακόρων ἀκολούθων τε πλείστον
 ὄσων ἑτέρων οὐδ' ἦν ἀριθμὸς εἰς κατάληψιν. τῶν δὲ τοῦ θεοῦ 7
 λειτουργῶν οἱ μὲν διέπρεπον σοφίας λόγῳ, οἱ δὲ βίον στερορότητι καὶ
 καρτερίας ὑπομονῇ, οἱ δὲ τῷ μέσῳ τρόπῳ κατεκοσμοῦντο. ἦσαν δὲ
 τούτων οἱ μὲν χρόνων μήκει τιμημένοι, οἱ δὲ νεότητι καὶ ψυχῆς
 15 ἀκμῇ διαλάμποντες, οἱ δὲ ἄρτι παρελθόντες ἐπὶ τὸν τῆς λειτουργίας
 δρόμον. οἷς δὴ πᾶσιν ὁ βασιλεὺς ἐσ' ἐκάστης ἡμέρας τὰ σιτηρέσια 8
 δαψιλῶς χορηγεῖσθαι προσέτατε. τοιαῦτα μὲν περὶ τῶν ἐκεῖ συνελ-
 θόντων ὁ Παμφίλου διεξῆλθεν Εὐσέβιος.

Ὅμοι ὁ βασιλεὺς συνεθερεῖ τοῖς ἐπισκόποις.

20 Ἐπιτελέσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπιπέκον κατὰ Λικιννίου ἑορτήν. 6 1
 ἀπήντα καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Νίκαιαν. τῇ δὲ ἐξῆς πάντες ἅμα οἱ ἐπί-
 σκοποι εἰς ἓνα τόπον συνήρχοντο, παρήει δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς μετ'
 αὐτούς, καὶ ἐπεὶ παρελθεν, εἰς μέσον ἕστη καὶ οὐ πρότερον καθίζων
 ἤρσειτο. πρὶν ἂν οἱ ἐπίσκοποι ἐπινεύσειαν· τοσαύτη τις ἐλάβεια καὶ

4 Act. 2, 5 — 6 Act. 2, 9 — 19—S. 46, 1 vgl. Soer. 1 S, 12 p. 39 u. 1 S, 17 p. 40

A¹H V¹P³ M²P¹P²

4 Die Zeilenanfänge in A¹ oft nicht mehr zu lesen. Das Unleserliche wird
 im Folgenden durch [] markiert | [λόγος] A¹ 5 τῶν τῶν V¹P³ | [ἐν ταῖς] A¹
 6 πράξεσι + δηλοῦται HM²P¹P² | ἐν οἷς > M², aber am Rand von 2. Hl. ein-
 gefügt 7 ἕστρεψεν τὸ M²P¹P² ἕστρεψεντο HV¹P³ ἕστρεψεται A¹ 8 [συν]εστάναι A¹
 Sf ἐπι[σκό]πων A¹ 9 ὑπεραγορτίζόν ἐπομέων P³ [ἐπομέ]ων A¹ 10 πλεί-
 [στων] A¹ 11 [9ε]οῦ A¹ 12 [καί] A¹ 13 [ἦ]σαν A¹ | δὲ A¹ τε HM²P¹P²V¹
 τε corr. aus δὲ P³ 14 νεότητος HM²P¹P² | [ψυ]χῆς A¹ 15 [λειτ]ουργίας A¹
 16 [τὰ] A¹ 17 [α]ἱ A¹ > M²P¹P² | ἐκεῖσε HM²P¹P² 17f συνελθόντων
 συναχθέντων V¹ 18 διεξῆλθεν φησὶν H 19 [ῶ]νον A¹ 20 [ἐπι]τελέσας A¹ |
 ἐπιπέκον H 21 ἅμα πάντες ∞ M²P¹P² | οἱ A¹ (Soer.) > in den übr. HSS
 24 πρὶν] πλὴν A¹ | ἐπινεύσειαν P³

αἰδῶς τῶν ἀνδρῶν τὸν βασιλεία κατέχε. πρὸς οὓς ὁ βασιλεὺς ὁ 2
 παρευέσχητος παρενετιζὸν καὶ διδασκαλικὸν προσενήνοχε λόγον εἰς
 ἔμφησιν καὶ δοξολογίαν καὶ εὐχαριστίαν τοῦ τῶν πάντων θεοῦ τοῦ
 τσαῦτα αὐτῷ χειρισμένου. ὧδέ πως λέγων·

5 Λόγος Κωνσταντίνου Σεβαστοῦ προσφωνητικὸς πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον.

» Πολλὰς μὲν πρὸς εἰποίαν τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει ἐπιφανε- 7 1
 >στάτας ὁδοὺς ἢ τοῦ παντοδυνέμου θεοῦ τρόφιμος δικαιοσύνη ἐπέ-
 >στρωσεν, οὐχ ἥμισθα δὲ ἐκείνην τὴν ἐπισημοτέραν καὶ μέλιστα
 >ἀστροάπτουσαν, ἣν ἐν τῷ κεγαλαίῳ τοῦ ἀγνωτάτου νόμον τῆς καθο-
 10 >λικῆς ἐκκλησίας πᾶσιν ἡμῖν παντός θαύματος μείζον ἤθηρουσε. τῆς
 >πίστεως τὸ κυριακὸν οἰκητήριον. τούτου δὲ τὴν μὲν κορυφὴν 2
 >μέχρι τοῦ γέγγου τῶν ἀστρῶν ἐλληλεθῆναι ὀρωῶμεν, τοὺς δὲ θεμε-
 >λίους ἔτι ἀρχομένον τοῦ ἔργου οὕτως βαθύως καὶ πιστῶς ἐρριζῶ-
 >σθαι θεῖον γέμετι γινώσκουμεν, ὡς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην αἰσθησιν
 15 >τούτου λαβεῖν. ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῖνυν τῆς προειρημένης ἀπα- 3
 >σῶν τῶν λοιπῶν ὅλων ὑπερχειμένης ἄκρι τοῦ τέλους τῆς ἐξόδου
 >φαίνεται ὁμιλή καὶ ἰσόπεδος πορεία τῇ λαμπρότητι τοῦ φωτός χρω-
 >μένη, ἣς καὶ τὸ μέτωπον ἀστρουοιδεῖ σφραγίδι κεκοσμημένον δυοκαί-
 >δεκα τὸν ἀριθμὸν ζώοντες χύοντες λαμπρότεροι, ἀκίνητοι τῇ θέσει τῆς
 20 >πίστεως ἀδίως τῇ τῆς θεότητος τοῦ ἡμετέρου σωτήρος δυνάμει
 >βεστέζονσι. τούτου τοῖνυν τοῦ τηλικούτου ἔργου ὁ τεχνίτης 4
 >προσλαμβάνουσιν ἡμῖν καὶ τὴν ἀπὸ ψυχῆς δικαίαν πίστιν τοῦ ἀθανάτου
 >αὐτοῦ νόμου εἰς τοῦν ἔδωκεν ἡμῖν τὴν σεμνότητα· οὐπερ πρὸς τοὺς
 >πυλῶνας οὐδὲν ἕτερον εἰ μὴ ἀγνῆς καὶ εὐσεβοῦς ἐπιθυμίας ἐπιγού-
 25 >σης, μόνῃ καθαρᾶς διανοίας πεποιθήσει πρόσσεισιν ὁ βουλόμε-
 >νος. τούτῳ δὲ αὐτῷ θαυμαστὴν τινα κόσμον λαμπρότητα σωτή- 5
 >ριος προσήγαγε λογισμός· λέγω δέ, ἐνδοθεν πίστις ἀνθρώπων διὰ
 >παντός τοῦ περιβόλου τοῦ κυριακοῦ ἀρθοῦσι στεφάνοις τετιμημένη

6 ff aus dem Buch des Dalmatios; vgl. oben S. 2, 11 — 11 ff vgl. die Schilderung
 der Grabeskirche Eus. V. C. III e. 34 ff — 27 vgl. Constantins Rede a. d. heil.
 Versammlung (= Or) p. 187, 19 (Heikel)

A¹ A² (von Z. 5 λόγος an) H V¹P³ M²P¹P²

1 f ὁ παρευέσχητος βασιλεὺς A¹ 4 ὧδέ — S. 54, 24 > A¹ ist aber von A²
 nach Schluß von Buch III nachgetragen (vgl. für die näheren Angaben die Be-
 schreibung der HS) 5 ἁγίαν > H 6 ἀποίαν P³ | εἰποίαν τῶν ἀνθρώπων
 τῷ γένει P² 11 τὸ > V¹P³ | τούτου] τοῦτο P³ 13 ἀρχομένους M²P¹P²
 17 πορείας M² 18 f δύο καὶ δέκατος P¹ δύο καὶ δέκα τῶν M² 21 ὁ τεχνίτης A²
 οὐ τέχνη τις d. übr. HSS 22 πίστιν] κρίσιν M²P¹P² 24 ἀγνοῦς H 26 τούτῳ V¹
 τοῦτο d. übr. HSS | αὐτὸ HM²P¹P² 26 f σωτηρίον H 27 λέγω Balf.] λόγῳ
 HSS 28 κυριακοῦ + οἶκον A² | τετιμημένη] πεποικιλμένη H

>ἀθανασίας καρπὸν ἀθροίζουσα ἄγρους τόρους τῆς ζωῆς τῆς
 >ἀνθρωπείας εἰς φανερόν ἄγουσα ἐπιφανεῖς καθίστησιν. αὐτίς
 >ἐντεῦθεν ἢ ἕξωθεν οὐράνιος δόξα ἐστεμνήνη τοῦ αἰῶνος ἀεὶ τιτλο-
 >μένου μᾶλλον δὲ φρομένου βραβεῖα ὑπογράφει. καὶ τραγέτα μετὶ
 5 >τοῦ προσήζοντος ἐπαίρου ἅπασαν τοῦ αὐτοῦ ἔργον τῆρ τελεσιουργίαν
 >κοσμεῖ. ὁ δὲ αὐτὸς αὐτὸς ὁ κυριακὸς οἶκος ὑπὸ δύο μόνων 6
 >ἁγλάζων φρουρεῖται καὶ γόβος μὲν θεῖος πρόσεισι τῇ ἐρίῳ ἐννοίᾳ
 >σωφροσιδτήριον. πάρεστι δὲ ἀεὶ καὶ τοῖς εὐ φρονοῦσιν ὁ πρὸς τὸ
 >θεῖον ἔπαινος τῆς συνέσεως βραβεῖον· τούτων γὰρ ἐκατέρων ἐπιχει-
 10 >μένων τοῖς προθέροις τοῦ ἀγιωτάτου τόπον δικαιοσύνην μὲν αἰ θύραι
 >ἀναπεπταμέναι δέχονται. αὐτῆ τε εἶσω οἰκισθεῖσα μένει ἀζήρατος. τῇ
 >δὲ ἀδιζία οὐδὲ θέμις ταῖς θύραις προσελθεῖν. ἀλλὰ ἐξῴριστος τούτων
 >τοῦ τόπου ἐκκλείεται. ταῦτά με. ὃ τιμιώτατοι καὶ παντὸς ἐπαίρου 7
 >ἄξιοι ἀδελφοί, τὰ πράγματα οὕτω σαφῆ εἰς τὴν τοῦ αἰδίου καὶ ἀθα-
 15 >νάτου φωτὸς λαμπρότητα ἤγαγεν. ἵνα μὴ πόρος με ἐστὼτα ἀμφιβολῶς
 >τις ἴσως τῆς ψυχῆς πίστις ἀπεργάσῃται τῆς ἀληθείας ἀνάγκοστον.
 >Ἀλλὰ τί πρῶτον διαβεβαιώσομαι; πότερον τῆς εὐδαμονίας τὸν 8
 >τύπον. ἥτις εἶσω τοῦ στήθους τοῦ ἐμοῦ συνελημμένη λαβθάνει. ἢ
 >τὰς θείας ἐνεργεσίας τὰς περὶ ἐμὲ ὑπὸ τοῦ παντοδυνάμου θεοῦ. ἐξ
 20 >ῶν τὸν ἀριθμὸν πολλῶν ἔργων ἱκανὸν γοῦν λέγειν ἢ φανείη ἤδη.
 >ὥς τὴν ἐμὴν μετριότητα ὁ αὐτὸς ἡμέτερος θεὸς καὶ πάντων πραγ-
 >μάτων πατήρ εἰκότως ἐαυτῷ κατεδουλώσατο. πιστεύετε. ὃ τι- 9
 >μιώτατοι ἀδελφοί, προσλαμβάνοντες ἀκέραιοι πίστιν τοῖς λεγομένοις.
 >εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἢ ἐμὴ διάνοια τῶν θείων ἐνεργητημάτων κορε-
 25 >σθεῖσα εὐδαμονεῖν δοκεῖ καὶ ἀπὸ τῶν οὐτὸν πράγματος ἐξόχους ἐπαί-
 >ρους πληρῶσαι δύνασθαι φαίνεται. ὅμως, ὅπερ τῆς ἀληθείας ἢ πίστις
 >ἐναργῶς δεικνύσων, οὔτε φωνῆ οὔτε γλῶττα τῷ προστάγματι τῆς
 >διανοίας ὑποοργῆσαι ἀροκοῦσι καὶ μᾶλα εἰκότως. αἰέτρον γὰρ 10

17 vgl. Or p. 187, 28. 192, 7 — 28 vgl. Or p. 169, 10

A²H V¹P³ M²P¹P²

2 φανερόν] φῶς M²P¹P² | ἄγουσα M² 4 τραγέτα Subjekt von κοσμεῖ
 8 καὶ > V¹ 9 ἔπαινος aus ἔπαινον corr. A²M² | σι εἶσω V¹P³ 12 τούτων] τούτοις P³
 13 ἐκκλείεται H | με] μὲν H 16 ἴσως > P² | ἀπεργάσῃται P³ 17 διαβεβαιώσο-
 μεν P² 18 ἥτις] εἴτις A² | συνελημμένη A² (wo aber corr. in συνελημμένη), M²P¹
 19 ὑπὸ > V¹ 20 πολλῶν + ὄρων M²P¹P² | ἱκανὸν γοῦν A² ἱκανὸν οὔν HV¹P³
 εἰ κἄν ἐν ὦν M² εἰ κἄν ἐ ὦν P² εἰ κἄν, ἐν ὦν P¹ | λέγομεν H²S. Die Stelle scheint
 schwer verdorben. Viell. ἱκανὸν γοῦν λέγομεν (ἐν, ἵνα ἢ εὐπλαγχτος δῖνας αἰ τοῦ)
 φανείη ἤδη καὶ . . . κατεδουλώσατο G. L. θεοῦ ἐξ(ενεργεσίας, ὡν τὸν ἀριθμὸν πολ-
 λῶν (οὐσῶν) ἔργων ἱκανὸν γοῦν λέγ ει) φανείη ἤδη. δι' ὧν) κτέ. Holl λέγειν ἐν
 ἄν) φανείη ἤδη, ὡς τῆρ Pasquali 21 ὡς Pasq.] καὶ H²S 24 εἰ] ἢ P³ | εἰ + γὰρ
 HM²P¹P² | τὰ > M²P¹V¹P³ 26 ὅμως > P² ὁ μὲν P³ 28 ἀροκοῦσαι P³

ὄντος τοῦ μεγέθους τῶν ἐδωργεσιῶν ἢ μὲν διάνοια ὑψηλὴ τις οὐσα
 τοὺς ἀνωτέρω τοῦ σώματος τόπους καταλαμβάνει, ἢ δὲ τῆς γλώττης
 προοία εἰς στενὸν κομιδῆ τόπον συγκλεισθεῖσα, ἀδόκιμος σχεδὸν (τοῦ) λέ-
 γειν οὐσα, παρτάπεισι σιωπῆ. τίς γὰρ ἡμῶν οὕτω προετής λογισμῶ,
 5 ἴνα τοιαύτης πεποιθήσεως ἀποροφῆ λόγον, δι' οὗ φάται ἂν τοιμή-
 σαιε πάντ' ἐνζόλωσ τῶ τὰ πάντα δυναμένων θεῶ ἢ καὶ πάντων τῶν
 καλλίστων δημοουργῶ ἐνδόξους ἐπαίρους καὶ ἐπαξιούς ἐντελῶς εἰ-
 πεῖν; ὅποτε εἴ τις μόνην τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ αὐτὸν τετέχαι 11
 ῥομοθετήσαντος λογίσατο, εἰδὼς ἂν σκοπήσειε μηδὲν δύνασθαι εἶρε-
 10 θῆναι. ὅπερ ἄξιον θεοῦ λεχθῆναι δυνήσεται. τί τοίνυν τῆς ἐμῆς 12
 μετριότητος τὴν καθοσίωσιν λέγειν ἐχρῆν, εἰ μὴ τοῦτο. ὅπερ ὁ θεὸς
 λόγος τῆς ἀληθείας δεικνυσιν; οὐδὲ τὸ μέγεθος ἦτις μερίστη προσ-
 κένησις σκοπησάτω σαφῶς, εἰ καταντῆσαι δυνήσεται ἐν αὐτοῖς τοῖς
 περὶ αὐτοῦ λεγομένοις καὶ οὐδεμία πλάνη αὐτὸν ὀλισθήσει.
 15 Καὶ εἴθε μοι τῶ ἡμετέρῳ συνδιακόμῳ σαφιλῆς εὐπορία τοῦ λέγειν 13
 ἀρκέσειε. ἴνα ἐκείνα ἄξια ὄντα τοῦ κηρύττεσθαι ἐγκωμιάσω, ἅπερ ὁ
 θεὸς σωτὴρ ὁ ἡμέτερος πάντων τε πραγμάτων φύλαξ τοῖς προσι-
 μίοις τῆς αὐτοῦ παρουσίας, ὅποτε τῆς ἡμετέρας λεισιτελείας ἕνεκα
 ἀγροῦ σώματος οἰκητήριον κατηξίωσεν ἐκ περθένου λαβεῖν. πᾶσιν
 20 ἀνθρώποις διδάγμα τοῦ παρ' αὐτοῦ οἴκτου δηλῶν, γαλήνῳ νέματι
 τῆς αὐτοῦ θεότητος ἔδειξε. τίτος ἀρξομαι ἄρα; ἀπὸ τῆς αὐτοῦ 14
 διδαχῆς καὶ σεμνότητος; ἀλλὰ ἐπὶ θεῶν διδασκαλιῶν. ὧν αὐτὸς δι'
 ἑαυτοῦ μηδεὶς διδάσκοντος μόνος διδάσκαλος πέφηεν; ἀλλ' ὅπως
 ἀνέπνευσαν διὰ τῆς αὐτοῦ παρουσίας τοσοῦτοι δῆμοι, ὅσους οὐδὲ
 25 ἀριθμῶ περιλαβεῖν οἶόν τε. μικρῶ τινι τροφῇ καὶ ἐλαχίστοις σιτίοις
 καὶ μόνοις δύο ἐχθύσι τῇ τούτου θεῆς παρουσίᾳ, καὶ Λαζάρου μετὰ 15
 τὴν τελευταίην βραχίει τιτὲ ῥάβδῳ ἀνάστασιν πεποίησε καὶ εἰς τὴν
 τοῦ φωτὸς λαμπρότητα αὐθις ἀνήγαγε; πῶς δ' ἂν εἴποιμι τὴν 16
 ἀγρὴν αὐτοῦ θεότητα, δι' ἧς γυναικά τινα ἀπορορητοτέρως (ροσοῦσαν)
 30 θεασάμενος καὶ τῆς ἑαυτοῦ ὀμιλίας μόνης καταξιώσας, ὑγία τε αὐθις
 καὶ παντὸς νοσήματος ἐλευθέραν ἔδειξε; τίς δ' ἂν κατ' ἀξίαν εἴποι 17

21 vgl. Luk. 2, 47. Or a. a. O. — 23 vgl. Joh. 6, 9 — 26 vgl. Joh. 11, 43 —
 28 vgl. Mark. 5, 25

A²H V¹P³ M²P¹P²

3 ἀδόκιμος mit M²P¹P² δόκιμος d. übr. HSS 3 Γ λέγονσι H λέγονσα d. übr. HSS
 corr. Holl 4 σιωπῆ A² 8 μόνην > P² 9 ῥομοθετήσαι HM²P¹P² | μηδὲν μὴ
 δε M² μὴ V¹ 10 ὅπερ] ἄξιον A² | δυνήσεται 13 ebenso A² 14 αὐτὸν (sc. τὸν
 προσκενοῦντα) dem Sinne nach statt αὐτὴν (sc. τὴν προσκένησιν) 15 ἡμετέρος
 A²M²P²V¹P³ 19 πᾶσι λαβεῖν ∞ H 22 ἀλλὰ + καὶ H 26 τῆ τοῦ θεῖου προ-
 οίας H 27 ῥάβδῳ] ῥήσει HM²P¹P² 29 corr. Holl 30 τε > M² 31 καὶ > P²

>αὐτοῦ τὸ ἀθάνατον ἔργον, δι' οὗ τις συνεχεῖ καὶ μακροῦ νόσον τηρε-
 >δόνι ἀναλωθεὶς καὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ χυθίντων καὶ διασπασθέντων
 >ὄλων κείμενος ἄφρω θείῳ ἰάματι ἠοσθεὶς αὐτὸ τὸ σκιμπόδιον. ἐφ'
 >ῷ ἔκειτο, τοῖς ὅμοις ἐπέθηκε καὶ εὐχαριστίας ἐπαίνους διαχέων διὰ
 5 >τε τῆς πατρὸδος καὶ τῆς ἐνορίας διέδοξαμεν; ἀλλὰ τὸ θεῖον αὐτοῦ 15
 >καὶ σταθρὸν βάδισμα, ὡς ἐπιβαίνων τὴν ἀγρίαν θάλατταν κατα-
 >πατήσας ἐπέξενσε καὶ τοῖς θείοις ἴχνεσι τῆς βαθυτάτης θαλάττης
 >τὴν ὑγρότητα ἐπηξε καὶ διὰ μέσον πελάγους οὐδενὶ μέτρῳ βεθύντητος
 >περιοριζομένου ὥσπερ διὰ γῆς τὴν πορείαν ἐποίησατο; ἀλλὰ τὴν 19
 10 >ἠπίαν αὐτοῦ ἀνεξικακίαν, δι' ἧς νικητῆς ὢν ἐν πᾶσι τῶν ἀνοήτων
 >δύμων τὴν ἀνθάδειαν ἐδάμασε καὶ δαμάσθευσεν πόρρω ἀπ' αὐτῶν
 >διαχωρίζων τὴν ἀγριότητα τῷ νόμῳ ἐπέταξεν; ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ 20
 >ὑπέρολαμπρα καὶ μέγιστα τῆς αὐτοῦ θεότητος, οἷς ζῶμεν, οἷς εὐδο-
 >κοῦμεν ὅτινες τῆς μελλούσης εὐδαιμονίας τὴν ἐλπίδα οὐ μόνον
 15 >προσδοκῶμεν ἀλλ' ὥσπερ τινὶ τρόπῳ ἤδη κατέχομεν; τί πλέον 21
 >τολμῶ λέγειν καὶ μετ' αὐτῆς τῆς μικρᾶς τοῦ λόγου παρασκευῆς, εἰ
 >μὴ μόνον τοῦτο, ὅπερ τῆς ἐμῆς καθωσιωμένης ψυχῆς συνεῖναι χροῖ.
 >τὴν καθαρότητα, ὅποτος τοίνυν ἐστὶν ὁ πατροδύναμος θεός. ὁ τὸν
 >οὐρανὸν οἰκῶν, καὶ περὶ πᾶν τὸ ἀνθρώπινον γένος, μάλιστα δὲ καὶ
 20 >ἐξαιρέτως περὶ τὴν καλλίστην καὶ παντὸς ἐπαίνου μείζονα δικαιοσύ-
 >νην, ὅποτε καὶ τοῦ ἰδίου θείου πνεύματος τὸ ἀγιώτατον κατ' ἀξίαν
 >σῶμα ἐνοικεῖν τε αὐτῷ καὶ οὕτω σωτηριῶδες τοῖς ἀνθρώποις
 >σώμασιν εἶναι κατηξίωσεν.

>Ἐπειδὴ οὖν περὶ τῆς οὕτω ἀγιωτάτης καὶ σωτηρίου τῆς πάντα 22
 25 >δυναμείης θεοῦ τάξεως ἄμετρος τῶν ἐχθρῶν μαρία ὥσπερ ἀγλῆ
 >τινὶ συγκεχυμένῃ ἐπολεθρίου σκαιότητος ἐρημείαν ποιεῖσθαι οὐκ
 >ἀμφιβάλλει, διὰ βραχείων, εἰς ὅσον ἢ πίστις καὶ ἢ καθοσίωσις τῆς
 >ψυχῆς τῆς ἐμῆς τοῦ λέγειν εὐπορίαν θαυριλέεται, διηγήσασθαι πει-
 >ράσομαι. καὶ γὰρ αἱ τούτων τῶν ἐθρῶν καζόνοια τοιοῦτον γένος 23
 30 >εἰσάγονσιν ἀναισχυρτίας, ὥστε ἀσεβεῖ στόματι μὴ φοβηθῆναι εἰπεῖν
 >τὸν θεὸν τὸν πάντα δυνάμενον πάντα τὰ τῷ θεῷ νόμῳ δηλούμενα

1 vgl. Joh. 5, 5ff — 5 vgl. Joh. 6, 16ff. Or p. 175, 9

A²H V¹P³ M²P¹P²

1 μικροῦ P³ | νόσον corr. aus νόσω H 4 ἐπαίνου A² | διαχέων διὰ
 βραχείων H 6f καταποντήσας V¹ 7 ἐπέξεξε coni. Heikel Krit. Beitr. S. 22
 10 ἠπίαν] ὁποῖαν M²P¹P² 11 πόρρω αὐτῶν, aber am Rand ἀπ' αὐτῶν H
 13 οἷς²] ὡς H 17 καθοσιωμένης HP² 19 περὶ > P³ 22 ἐνοικοῦν τε αὐτῷ
 HSS, corr. Friedl. 29 αἱ corr. in ἡ A² | ἐθρῶν A²V¹P³ ἐχθρῶν HM²P¹P²

30 εἰσάγει A²V¹P³ 31 πατροδύναμος HV¹ | πάντα² > M²P¹P²

Gelasius.

>μήτε πεποιηθέναι μήτε ποιῆσαι βεβουλήσθαι. ὡ τῆς τοιαύτης ἀσε- 24
 >βοῦς φωνῆς τῆς κατ' ἀξίαν ἅπασαν ὑπερβολὴν τιμωρίας καθ' ἑαυτῆς
 >ἀπειτούσης· ὁρτως ἐμμενῶς καὶ τολμηρῶς τῆς θείας ταύτης εὐ-
 >εργεσίας τὴν δόξαν τὴν μηδεὶ τῶν ἀνθρώπων περιληφθῆναι δενα-
 5 >μένην ἀγενῆ καταστήσαι ἐπιθεμεῖ. τί γὰρ μᾶλλον ἢ ἀγνότης ἀξίον 25
 >τοῦ θεοῦ; ἦτις ἐκ τῆς ἀριωτάτης ὁμιλίας μετὰ τῆς πηγῆς τῆς
 >δικαιοσύνης προσελήλυθε καὶ διὰ πάσης τῆς περιόδου τῆς οἰκουμένης
 >ἐπλήμυρε καὶ τὰς δυνάμεις τῶν ἀριωτάτων ἀρετῶν τοῖς ἀνθρώ-
 >ποις ἐπέδειξεν, ὅσπερ ἑαυτοῖς πρώτον ἐχθρὰς νομίσαντες (ἐπαθον τὰ)
 10 >τῶν Ἰουδαίων· οἷς προηγουμένου τοῦ γαίλου παραδείγματος καὶ τὰ
 >λοιπὰ ἐθνή συνθέσθαι αὐτοῖς ἀνεπίσθη. ἐν οἷς, ὅσπερ ἡμεῖς 26
 >ἰδίᾳ θεωρία δοκιμάζομεν, τὸν τοῦ σωτήρος ἡμῶν θεοῦ θεῖον ὁρῶ-
 >μεν στερεγεῖν οἴκτον, ὅποτε καὶ καθ' ἡμέραν καὶ κατὰ χρόνους
 >πολλοὺς ἐξ αὐτῶν περὶ δόξους μαρίας οἴστο(ν) ἔλανομένους) ὁ αὐτὸς
 15 >εἰς τὴν τοῦ σωτηριώδους ἰέματος ἀνεξικακίαν ἐκέλευσεν ἀγῆ-
 >κων. καὶ οὐδὲ οὕτως τοῖς λοιποῖς τῆς τοιαύτης εὐεργεσίας τὸ
 >μέγεθος δέεται πρὸς χάριν ἐλθεῖν (διὰ) τὴν παρὰ ἀνθρώπων
 >ἄγνοιαν τὴν θείαν δευαστείαν δέεσθαι πάντα λόγον ἐψῶσαι καὶ εἰς
 >ἕψος ἀφέντα βεβαιώσασθαι (καὶ) εὐθις καθελεῖν καὶ διαλύσαι. ἀλλὰ 27
 20 >μᾶλλον τοῖς ἀνθρωπίνουσι πρῆγμασιν ἐναντίως ἂν ἀπέβη, εἰ (μὴ) ὁ θεὸς
 >ὁ τὰ πάντα δυνάμενος σιωπηρῶ τῆς αὐτοῦ θεότητος νεύματι πάντα
 >πράττειν προέδειτο. μᾶλλον γὰρ ἂν ἢ τῶν ἀνθρώπων μαρία ἐγένετο
 >συχρή, καὶ ἢ ἀνθρωπεία (αὐθάδεια) οὐκ ἔχουσα πέρας πάσας ἂν τὰς
 >ψυχὰς ἐπόρθησεν. οὐδὲ ἂν τὰ ἄλλα πλεῖστα ὄντα, ἅπερ ἐν τῇ τοῦ κόσμου
 25 >ἀναστροφῇ τὴν ἰδίαν λειτουργεῖ τάξιν, ἀναφανῆναι δεδύνηται· ἀλλ' 28
 >ὁμοῦ πάντα μετὰ τῆς ἀγνοίας τοῦ θεοῦ ταχέως ἂν ἀπωλώλει, τοῦ
 >θὲ φθόρου καὶ τῆς βασκανίας τὸ ἄδικον οὐχ ὡς ἐν ὀλίγοις μεμενή-
 >κει ἀλλ' οὐδεὶς ἂν ἠρέθη ταύτης τῆς βασκανίας ἀλλότριος, τῶν θρη-
 >σκευῶν τὰ γένη παντοίων εἰς τοσοῦτον μεγάλως τε καὶ πλατέως εἰς
 30 >τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων διαχυθέντων, ὡς ἀξίως τῇ τούτων αἰσχρό-

A²H V¹P³ M²P¹P²

1 τῆς > A² 3 ἐπειτούσης P³ | ὁρτως] ὀρτως V¹ οὔτως P³ 4 δόξαν τὴν > P²
 5 ἦ] ἦν M² 7 πᾶσαν P³ 9 ἐπέδειξεν HM²V¹P² | ἐχθρὰς πρώτων ~ A² | πρό-
 >τερον H | πάθει HSS 10 ἀνορίων H 14 οἰστρομένης HSS (viell. οἰστρομένον A²
 zu der Änderung vgl. Eus. V. C. p. 134, 7) 15 ἀνεξικακία P³ 17 (δ. ἢ G. L. 18 δένα-
 >σθαι von ἀγνοίᾳ abhängig? Oder Lücke hinter ἀγνοίαν? 19 (καὶ) G. L. 20 (μὴ)
 Ltz. 21 σιωπηρῶ] vielleicht σωτηριῶ Ltz. 22 ἢ > P³ | ἐγένετο HP² 23 (αὐθά-
 >δεια G. L. 25 δέεται A² 26 μετὰ] μετὰ V¹ μεν P³ | τῆς > H | ἀπωλώλει A²
 ἀπωλώλει d. übr. HSS 27 τὸ — 28 βασκανίας > aber am Rand nachgetragen A² |
 ὀρτως ἐν A²HM²P¹P² οὔτως ἐν V¹P³ οὐχ ὡς ἐν corr. Friedl. 29 παντοίων H
 > d. übr. HSS 30 zu διαχυθέντων vgl. das zu 24, 29 Angemerkte

- >τητι τὸ γῶς ταύτης τῆς ἡμετέρας λαμπρότητος ἐπισκιασθῆναι
>αὐτοῖς ἀεί τ' αὐτῆς αὐτοὺς στερόσκεισθαι. οὐδέϊς οὖν λόγος δυνή- 29
>σεται τῶν εἰρημμένων τὴν ἐμὴν πίστιν ἀπὸ τῆς ἐμῆς ἐξέλιξαι ψυχῆς.
>ἔπεται γὰρ αὐτῇ μηδενὸς γαέλων ἐμποδῶν ὄντος δυνάμει τελείᾳ, ὅ
5 >ξῶν τῆς ἀληθείας λόγος. εἰς πάντα δυνάμετος, γέλαξ πάντων πραγ-
>μάτων, τῆς ἡμετέρας σωτηρίας κηδεμών. οὗτος οὖν δοκεῖ τιτι
>τρόπῳ τοῦ ἀγνωστίου αὐτοῦ λόγον διαφυλάεσθαι τὴν ὁμίλιαν * τοῦ
>ἐλευθεροῦντος διασφάλλειν καὶ τοῦ γωτός τὴν λαμπρότητα ἡμῶν
>παρέχειν.
- 10 >Τίτος τοίνυν ἔρεκα καὶ νῦν πάντων τῶν ἐθῶν οἱ δῆμοι τὸ 30
>οὐράνιον μὴ καθορῶντες γῶς καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου ὀσίου ἔπεσσο-
>ροῦντες, τὸ γῆινον ἐπιζητοῦσιν οὐδεμίαν ἔχον ἔποστασιν ἀληθείας
>οὐδὲ γαυδρότητα ἀγνῆς λαμπρότητος οὐδὲ δυνεστειῶν τῆς οὐραίου
>θεότητος: ὃ ἀναξίον δράματος· ἴτι καὶ νῦν μηδὲν ἐλλείποντες 31
15 >τῆς ἀσεβείας μηδὲ πρὸς τὸ δίον ἀσσορῶντες, ἐπὸ τῆς ἀθλίης πλάνης
>κατακλίποντες οὐχ ὁρῶσι καὶ τοῖς ὑπεροῖς τοῖς τοῖς ἔργοις τοῖς
>τοῦ κόσμου τὴν λαμπρότητα οὐ πείνονται μαινοντες, δηλαδὴ ξῖλον
>καὶ λίθον καὶ χαλκὸν καὶ ἄργυρον καὶ χρυσὸν καὶ ταύτας τὰς γῆνας
>(ἔλας) εἰς τὸ προσκυνεῖν καθιδρῶντες καὶ ἀπὸ τούτων ἐλπίδα τῆς
20 >ζωῆς ἐπαγγελλόμενοι, ραοὺς αὐτοῖς μετὰ ἐπισήμου κόσμου οἰκοδο-
>μοῦντες καὶ ἀπὸ τούτου ὄτως ἀξιοτες αὐτῶν τῆς προσκυνήσεως
>τὰς προσθήκας, ἐπειδήπερ τὸ μέγεθος τῶν οἰκοδομημάτων ἐπ' αὐτῶν
>γενομένων ἄξιον τῆς ἐαυτῶν ὄψεως παρέχεται τὸ θαῦμα. ὁπότε 32
>τοίνυν ταῦτα ποιεῖν δοκοῦσι, σαφῶς ροεῖται, εἰ καὶ τὰ μάλιστα αὐτοῖς
25 >οὐχ αἰσθάνονται οὐδὲ ὁρῶσιν ἔπερηγέρως, ὅτι τοῖς ἐαυτῶν ἔργοις
>ἀχρεῖν δοκοῦντες ἀλίσκονται, ἡλίκος τοίνυν καὶ πόσος τε ὁ θεός
>ἔστιν ὁ πάντων δυνάστης οὐχ † ὁρῶμενος, τίς καὶ πάντων ἀθέν-
>της ἔστι καὶ κριτής, ὃν τινες αὐτῇ τῇ πεποιθήσει τῆς ἰδίας, ὡς
>νομίζουσιν, ἀρετῆς (ἔβρίζοντες ἐαυτοῦς) λανθάνουσιν. αὐτοῦ γὰρ τῆ 33
30 >διατυπῶσει καὶ τὸ εἶδος τοῦ ἡμετέρον σώματος ἔλαβε τὸν ὀφειλόμενον

A²H V¹P³ M²P¹P²

1 ἐπισκιασθῆναι HSS 2 τ' αὐτῆς] ταύτης HSS 5 εἰς] εἰς H | δυνάμενα
H | πάντων + τῶν H 6 ὄτως HSS 7 τρόπῳ τοῦ αὐτοῦ λόγον τοῦ ἀγνω-
στάτου ~ A² | etwa ὁμίλιαν, τὴν γνώσιν] τοῦ Itz. 9 παρέχει P³ 15 ἐπὶ
ἀπὸ P² | τῆς > V¹ 18 καὶ ἄργυρον καὶ χαλκὸν ~ A² 19 (ἔλας) G. L.
20 ἀπαγγελλόμενοι A²P³ 23 γενομένων HSS | τὸ nachträglich eingefügt H
24 αὐτοῖ] αὐτοῦ M² 26 ἀχρεῖν] ἔχρειν H 27 ἐστὶν ὁ θεός ~ P² | ὁ
πάντα δυνάστης M-P¹P²V¹A² (wo aber corr. in ὁ πάντων δυνάστης), P³ ὁ τοῦ παρ-
τός δυνάστης und am Rand ὁπίστω H | † etwa οὐχ (ὁρῶσιν οὐδὲ γνωσκουσιν)
G. L. οὐχ ὁρῶσιν, ὅστις καὶ Itz. 29 corr. Itz.

>τέτον, καὶ ἵνα σχῶμεν τῆς ἁρμονίας τὴν ἀκμὴν, ὃ αὐτὸς τῶν πάντων
 μελῶν τὴν συζυγίαν ἰσχυροτάτοις νεύροις συνέδησεν. ἵνα ἐν πάσῃ πρά-
 >ξι τῆς ἡμετέρας σπουδῆς ἀκάματον ἔχοιμεν τὴν ἀκμὴν τῆς οἰκείας
 >ἁρμονίας. τούτων τοίνυν σωτηριώδει διατυπώσει τελειουργηθέν-
 5 >των καὶ πνεῦμα ἡμῶν, ἵνα ταῦτα πάντα κινεῖσθαι δύναιτο καὶ ἀκμά-
 >ζειν, ἐνέπνευσε καὶ θέων τοῖς ἡμετέροις ὀφθαλμοῖς συνεχώρησε καὶ
 >πρὸς σύνεσιν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ δέδωκε καὶ εἶσω τῆς χώρας ταύτης
 >πάσης τῆς διανοίας τῆς ἡμετέρας τὸν λογισμὸν συνέκλεισε. τοι- 34
 >γαροῦν εἴ τις εὖ φρονῶν ταύτης τῆς διατυπώσεως τὸν λογισμὸν
 10 >σχοπήσειε, τὰ δὲ λοιπὰ παύσειεν, ἃ μῆτε λόγῳ μῆτε ἀριθμῷ περι-
 >ληφθῆναι δύναται, ταχεῖς ἐνθυμήσει καὶ ἰδεῖν καὶ συνιέναι δυνήσεται
 >τὴν αἰώνιον καὶ σωτηριώδη τοῦ ἀθανάτου θεοῦ ἕξουσίαν καὶ οὐ
 >δυνήσεται ἐκείνον πλάνης τινὸς χωρὶς ἢ ἄνθρωπος ἐνδῆσαι, ὅποτε
 >σαφῶς αὐτῷ ἕξεσσι καὶ ἰδεῖν πάντα τὰ γεγονότα εἶναι δυνάμει τοῦ
 15 >θεοῦ, ὡς αὐτὸς πάντα ταῦτα εἶναι βεβούληται.

Ἴνα δὲ εἴη ἰδεῖν, ὅτι τις ἀθέμιτος κόσμου πολιτεία τὴν τοῦ 35
 >θεοῦ ἀγνωσίαν τοῖς ἀνθρώποις ἀπειργάσατο, λογισμοῦ ἀμαρτήματος
 >προτέρου τεχθέντος ἐκ πλάνης τοῦ ἐχθροῦ ἐν ταῖς τῶν σκαιῶν
 >ἀνθρώπων ἀθλίαις ψυχαῖς, ἐκ τοῦ θείου νόμου λαβεῖν ἡμᾶς ἔνεστι
 20 >σαφῆ τὴν περὶ τούτου ἀπόδειξιν. ἐξ ἐκείνου γὰρ καιροῦ, ἐξ οὗ 36
 >ἐπὶ τῶν δύο ἐκείνων τῶν ἐν ἀρχῇ κατασταθέντων τὸ θεῖον καὶ
 >ἅγιον πρόσταγμα μετὰ τῆς προσσηκούσης ἐπιμελείας οὐκ ἐφραλάθη,
 >ἐτέχθη μετὰ ταῦτα τῆς προσσηγορίας ταύτης τὸ ἄνθος· γέγονε δὲ
 >συνεχῆς καὶ μᾶλλον ἐπηύξησεν, ἐξ οὗ καὶ οἱ προσηρημένοι δύο θεῖοι
 25 >νεύματι ἀπεβλήθησαν· ἕως δὲ τοσοῦτον ἡ ὕλη αὐτῇ μετὰ τῆς σκαι- 37
 >ότητος τῶν ἀνθρώπων προήχθη, ὥστε τῆς τε ἐφέας καὶ τῶν πρὸς
 >δύσιν ζρηπίδων κατεψηφίσαντο· αὐτῇ τε ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἐναντίας
 >δυνάμεως τὰς διανοίας τῶν ἀνθρώπων κατέλαβε καὶ ἡμαρτύσεν.
 > * ἐν ᾧ μέντοι προστάγματι ἅγιος καὶ ἀθάνατός ἐστι τοῦ τὰ πάντα 38
 30 >δυναμένου θεοῦ ὁ ἀκάματος οἶκος. πάσαις γὰρ ταῖς ἡμέραις καὶ
 >τοῖς χρόνοις τοῖς παρεληλυθόσιν ἀναριθμήτους τῶν δόμων πολυ-

A²H V¹P³ M²P¹P²

3 οἰκίας A²HV¹P³ 5 πάντα ταῦτα ~ H 5f καὶ ἀκμάζειν δύναιτο
 ~ M²P¹P²V¹P³ 7 πρὸς = Adv. dazu | ταύτης — S ἡμετέρας > A² 10 δέ]
 δῆ] P³ 11 συνιέναι V¹ συνίνα P³ | δύναται P³ δύνηται V¹ 12 σωτηριώδει A²
 13 χωρὶς] lies etwa σειραῖς oder σχοινοῖς Ltz. | ὅποτε] A²HM²P¹P² σέ ποτε V¹
 σέπειται P³ (σκέπεισθαι Balf.) 15 ταῦτα πάντα ~ P² | βούλεται HM²P¹P²
 19 ἀθλίως HV¹P³ 23 ταῦτα > M²P¹P² | προσσηγορίας nämlich ἡμαρτήματος
 vgl. Z. 17 24 δύο nachträglich eingefügt A² 26 τε > HP² | τῶν] τῆς H

πληθείας ἀπὸ τοῦ βάρους τούτου δι' ἐμοῦ τοῦ αὐτοῦ θεράποντος ὁ
 >θεὸς δεδολωμένος ἐλευθεροῦ. καὶ εἰς ἐντελῆ αἰώνιον φωτὸς ἐξέξει
 >λαμπρότητα. ἀπὸ τούτων τοιγαροῦν ἐγὼ, ἀδελφοὶ ποθεινότατοι,
 >οἰκειωτέρως τινὲ προνοία καὶ ἐνδόξοις ἐνεργείαις τοῦ ἀθανάτου καὶ
 5 >ἡμετέρου θεοῦ τὸ λοιπὸν ἐπισημότερος εἶναι τῇ πρὸς αὐτὸν καθι-
 >ρωτάτη πίστει πέποιθα.

>Μεξέσθω τοιγαροῦν με ἡ ἀγροτάτη σέροδος τῆς ἡμετέρας ἀγίω- 39
 >τητος, καὶ μὴ μοι τὴν σοφρονεστάτην ἐκκλησίαν καὶ τῆς ἀγνῆς
 >κοιτης τε πάντων ἡμῶν μητρὸς τὰς θείας ἀντιτεθῆναι ἀνάσχοιθε.
 10 >εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ νῦν ὁ λογισμὸς τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἐντελῆ τὴν
 >καθαρότητα τῆς καθολικῆς πίστεως ἐπιζητῶν. τοῦτο ἐαυτῷ γενέσθαι
 >οὐκ οἶσται εἶναι ἄξιον. ὅμως προτρέχει καὶ ὑπομιμνήσκει, καὶ τὸ
 >μέτωπον τῆς οἰκείας αἰδοῦς πασῶν τῶν καλλίστων ἀρετῶν ἐξενή-
 >ρυχε σφραγίδα, καὶ τῶν πυλῶνων τῆς ἀθανασίας ἤρξατο ἄπτεσθαι
 15 >καὶ τοῦτους κροῦειν, ὅπως καὶ ἡμεῖς τῆς ἡμετέρας ἀδελφότητος εὐθὺς
 >συγχωρηθῆαι τὴν εὐνοίαν καταξιώσῃτε εἰς μίαν ὁμόνοιαν καὶ εὐήνην
 >τῆς καθολικῆς πίστεως βλέψαυτες. τοῦτο γὰρ τῷ θεῷ προεπῶδες 40
 >καὶ τῇ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πίστει ἁρμοδίον καὶ τῷ κοινῷ τῶν
 >πραγμάτων συμφέρον, ἵνα τῆς θεόδου ἡμῖν παροσχεθείσης ἐντιμο-
 20 >τάτης εὐήνης ἄξιαν ἀμοιβὴν τῷ ταύτην ἡμῖν χειροσαμένῳ κοινῶς
 >ἅπαντες προσερέγκωμεν. δεῖνόν γὰρ ὡς ἀληθῶς ἂν εἴη καὶ ἄγειν 41
 >δεινὸν καταλυθέντων τῶν πολεμίων καὶ μηδεὶος ἀντιτείνειν ἔτι
 >πολυμῶντος, βάλλειν ἡμᾶς ἀλλήλους καὶ τοῖς δεσμετέσιν ἡδονὴν καὶ
 >γέλωτα προσερεῖν. ἄλλος τε [δὲ] καὶ περὶ θείον διαλεγόμενος
 25 >πραγμάτων καὶ τοῦ παναγίου πνεύματος τὴν διδασκαλίαν ἀνάγραφτον
 >ἐχοντας. εὐαγγελικὰ γὰρ βίβλοι καὶ ἀποστολικὰ καὶ τῶν παλαιῶν
 >προσηγῶν τὰ θεοπίσματα σαφῶς ἡμῶς, ἅπερ χοῦ περὶ τοῦ θείου
 >φρονεῖν. ἐκπαιδεύουσι. τὴν πολεμοποιὸν οὖν ἀπελάσαντες ἔριν, ἐξ
 >αὐτῶν θεοπνεύστον λόγων λάβομεν τῶν ζητουμένων τὴν λύσιν.

9 vgl. Gal. 4, 26 — 21—29 vgl. Thdt. I 7, 11, 12 p. 32

A²H V¹P³ M²P¹P²

4f ἡμετέρου καὶ ἀθανάτου ∞ V¹ 7 με > M² | ἀγιοτάτη P³ | ἡμετέρας H
 9 κοιτης > M²P¹P² | τε] καὶ A² | ἀνάσχοιθε A²M²P¹P² | wohl ἀνταθῆναι Itz.
 11 ἐαυτῷ] ῥᾶστα H | ἐαυτῷ + ῥᾶστα M²P¹P² 14 πυλῶνων wegen des folgenden
 τούτους G. L.; πυλῶν HSS 15 ἡμεῖς A² | ἡμετέρας corr. in ἡμετέρας A² ἡμε-
 τέρας P¹P²V¹ ἡμετέρας d. übr. HSS 16 ἄνοιαν P² | καταξιώσῃτε — ὁμόνοιαν > P³
 22 μηδεὶος] μηδὲν V¹ 24 διαλεγόμενον P³ 28 πολεμοποιὸν A²V¹ πολεμο-
 ποιούν P³ | οὖν > P³

Ταῦτα καὶ τὰ τοῦτοις περιπλήσια ὁ πάνσοφος βασιλεὺς, οἷα δὴ 42
 παῖς φιλοπάτωρ, τοῖς ἱεροῦσιν ὡς πατρῷσι προσέφερε, τῶν ἀποστο-
 λικῶν δογμάτων τὴν συμφωνίαν πραγματευόμενος. τῆς δὲ συνόδου
 τῶν συνελθόντων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐπισκόπων — τριακῶσι δὲ ἦσαν δέκα
 5 καὶ ὀκτώ· ἀλλ' οἱ μὲν τριακῶσι καὶ πρὸς τοῖς λεγομένοις ἐπέειπον
 καὶ τὴν τε πρὸς ἀλλήλους ὁμόρουν τὴν τε τῶν δογμάτων ἑγχείαν
 ἠσπάζοντο· οἱ δὲ λοιποὶ, καθὼς καὶ πάλα εἰρήζαμεν, τοῖς ἀποστο- 43
 λικοῖς ἀντεμάχοντο δόγμασιν, οἵτινες τὴν τοῦ Ἀρείου δόξαν μεγα-
 λοφρονῶς συγκροτεῖν ἐσπούδαζον, δέκα καὶ ἐπτὰ τὸν ἀριθμὸν ὄντες.
 10 Ἐξέβιβός τε ὁ Νικομηθεύς, ὡς καὶ πρότερον εἰρηται, Θεόγρις ὁ τῆς
 Νικαίας, Μάρης Χαλκηδόνης, Θεόδωρος Ἡρακλείας Θράκης, Μηρό-
 γαρτος Ἐφέσου, Πατρόφιλος Σινδοπόλεως, Νάρκισσος Νεφωριάδος
 Κιλικίας δευτέρως, ἦν νῦν Εἰρηνούπολιν ὀνομαζόμεν, Θεωνᾶς ὁ Μαρ-
 μαρίτης, Σεκοῦνδος Πτολεμαίδος Αἰγύπτου καὶ σὺν αὐτοῖς ἕτεροι
 15 ὀκτὼ οἵτινες ἐαυτοὺς τῶ τῶν τριακῶσιων ἀγίων χορῶν ἐπιμίξαντες
 ὡς δὴθεν ὀρθόδοξοι τοῖς ἀποστολικοῖς ἀντέπραπτον δόγμασιν Ἀρείου
 συνηγοροῦντες· τοῦτοις δὲ γενναίως ἀντιγωνίζοντο οἱ ἐν ἀγίοις 44
 πατέρες ἡμῶν Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος
 ὢν καὶ Ἀθανάσιος ὁ ἠρχιεπίσκοπος τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκκλησίας· διὸ
 20 καὶ φθόρος ὄπισθεν κατ' αὐτῶν, ὡς ἕσπερον λέξομεν. οἱ δὲ ἡμέ-
 τεροι ἄγιοι ἐπίσκοποι καλοῦσι τὸν Ἀρειον εἰς τὴν σύνοδον, ἐπιτρέ-
 ποντες αὐτῶ συστήναι τοῖς ἰδίοις δόγμασι ρέματι τοῦ τὰ πάντα
 νικηφόρου βασιλέως· ἐπέπερ, ὡς ἄρτίως εἰρήζαμεν, καὶ αὐτὸς τῇ
 συνόδῳ συνήδρευεν.

25 Ὅπου τοῖς λιβέλλου τοῦ ἐπισκόπου ὁ βασιλεὺς δέχεται.

Ἀλλὰ τὸ κατὰ τὴν σύνοδον γενοὺς θαυμαστὸν παρὰ τοῦ τὰ 81
 πάντα νικηφόρου βασιλέως οὐκ ἄξιον σιωπῆ παραπέμψασθαι. καὶ
 γὰρ ἐπισυναχθέντων πάντων τῶν ἐπισκόπων καί, καθὼς ἔθος ἐστὶ,
 γενομένων ζητήσεών τε καὶ συγκρίσεων παρὰ τινων τῶν ἐπισκόπων
 30 ἕρεσχελιῶν ἔνεκεν ἄλλον πρὸς ἄλλον ἔχοντος, λιβέλλων τε ἐπιδιδουμέ-

1—24 vgl. Thdt. I 7, 13. 14 p. 32f. Soer. I 8, 31 p. 46. Rufin. X 5 p. 964
 — 25—S. 55, 18 vgl. Rufin. X 2 p. 961. Soer. I 8, 18ff p. 41

A²A¹ (von Z. 25 ἄπορ an) H V¹P³ M²P¹P²

1 τὰ > H 2 προσέφερε] φέρον A² 4 δὲ > P² es ist ein Anakoluth. Pasquali.
 5 πρὸς—6 τε > V¹ 7 πάλα εἰρήζαμεν] προειρήκαμεν M²P¹P² 8 ἀντεμάχοντο]
 ἀντέχον P³ 10 θεόγριος A² θεόγρης V¹P³ θέογρις HM²P¹P² 11 Μάρης χαλκηδό-
 νος A² 12 πατρόφιλος HM²P¹P² | νάρκισσος HM²P¹P²V¹P³ 16 ἀντεπράττοντο A²
 17 δὲ > V¹P³ 18 Ἀλέξ. + ὁ HM²P¹P² 28 ἐπισυναχθέντων M² | ἔστω ἔθος ∞ P²

ρων ἕπ' αὐτῶν καὶ ἐγκλημάτων συγχροτουμένων περὶ τῷ ἐπιβίβη
 βασιλεῖ, δεξιόμενος τοὺς λιβέλλους σφραγίσας τε τῷ δακτυλίῳ αὐτοῦ
 ἐκέλευσε φυλάττεσθαι ἐνορῶν τε τῶν τοιοῦτων ἐπισκόπων τὴν 2
 πρὸς ἀλλήλους ζυγομαχίαν, εἶπεν, ὅτι χοῦ πάντας ὁμοῦ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ
 5 συνελευόμενος περὶ τούτων διαλαβεῖν. καὶ ἐνοτάσιος τῆς προθεσμίας
 εἰς μέσον καθίσας ὁ βασιλεὺς καὶ ἡσυχίας γυνομένης τῷ καιρῷ
 προεπούσης πάντων τοὺς λιβέλλους προσέταξεν ἐνεχθῆναι καὶ δὴ
 δεξιόμενος καὶ ἐν τῷ οἰκείῳ κόλπῳ θήμενος μήτε ἐγκόψει τοῖς
 ἐμφερομένοις ἐθελήσας, λέγει »τοῦ θεοῦ ἡμᾶς προχειρισμένον ἱερεῖς 3
 10 τε καὶ ἄρχοντας ζοῖναι τε καὶ διαζοῖναι τὰ πλήθη καὶ θεοὺς εἶναι
 ἅτε δὴ ἀνθρώπων ἀπάντων ἐπερέχοντες ὀνομαζόμενον κατὰ τὸ εὐαγγε-
 λιον» ἐγὼ εἶπα· θεοὶ ἔστε καὶ υἱοὶ ἐφίσιτον πάντες» καὶ τό· ὁ
 θεὸς ἔστη ἐν συνερωγῇ θεῶν· χοῦ τῶν μὲν κοινοῦν ὀλιγοῦν
 πραγμάτων, πῦσαν δὲ τὴν σπουδὴν περὶ τὰ θεῖα ποιῆσθαι. καὶ 4
 15 κελεύσας ἐνεχθῆναι πῦρ, ἐμποροθῆναι τοὺς λιβέλλους προσέταξεν.
 ἔσπευδε γὰρ μηδὲν τῶν ἔξω ἐπιγινῶναι τῶν τοιοῦτων ἐπισκόπων
 τὴν ἀνόμαλον ἐπιχείρησιν· τοσαύτη ἢ τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς ἱερεῖς
 τοῦ θεοῦ ἐνλάβεια, ἣν θανατώσειεν ἅπαντες οἱ εὐφρονοῦντες.

Καὶ αὐτοῦ δὲ ὁμοίωτροπον τούτῳ ἕπ' αὐτοῦ γεγενημένον οὐ δύναται 5
 20 ἡγοῦμαι παραδοῦναι σιγῇ. γλαπεχθῆμονες γὰρ ἄνδρες καὶ γιλολοῖ-
 δοροι λαῖκοι ἐγράφαντο τῶν ἐπισκόπων τινὰς καὶ τῷ βασιλεῖ τὰς
 ἐγγράφους κατηγορίας ἐπέδοσαν καὶ ταῦτα πρὸ τῆς γεγενημένης
 ὁμοιοῦσας. ὁ δὲ καὶ ταύτας δεξιόμενος, εἶτα δεσμὸν ἐπιθῆς καὶ τῷ 6
 25 δακτυλίῳ σημηγόμενος, γυλαχθῆναι καὶ ταύτας ἐκέλευσεν. εἶτα τὴν
 25 σύμβασιν τῆς ὁμοιοῦσας ἐργασάμενος, ταύτας κομισθῆναι προστά-

5f vgl. für den Ausdruck Socr. I 8, 48 p. 41 und Sozom. I 17, 3—5 —

12f Psal. 81, 6. ebd. 1 — 19—S. 56. 8 vgl. Theod. I 11, 4—6 p. 47

A¹H V¹P³ M²P¹P²

2 σφραγίσας τε] σφραγίσασθαι P² 4 [πάν]τας A¹ 5 [δια]λαβεῖν
 A¹ | [καὶ ἐνοτά]σιος A¹ | προχειρισμένης A¹ 7 [καὶ] A¹ 8 θ[έ]μενος A¹ |
 am Rand ὅρα τοῦ ἁγίου βασιλέως περὶ τὰ θεῖα ἐνλάβειαν H 10 διακο[μ]ίνων
 A¹ 11 ἐπερέχοντες ἀπάντων ∞ A¹ 12 [ἐφί]σιτον A¹ 13 κο[μ]ίνων A¹
 14 [ποι]εῖσθαι A¹ 15 ἀνεχθῆναι, am Rand von späterer Hd. ἐνεχθῆναι M²
 16 το[ιούτων] A¹ 17 β[α]σιλέως A¹ 18 ἐνλάβειαν P² | θανατώσειεν A¹
 HP³ | ἀ[π]αντες A¹ | εὐφρονοῦντες] ἐδ[υ]μοῦντες H 19 τούτῳ + καὶ A¹ |
 αὐ[τοῦ] A¹ 21 ἐγράφαν[το] A¹ 22 κατ[η]γορίας A¹ 23 εἶτα — 24 σημηγ[ο]-
 μενος > V¹ 24 δακτυ[λίῳ] A¹ 25 σύμβασιν unleserlich A¹ | ταύτας nach-
 träglich hinter κομισθῆναι eingeschoben H | προκομισθῆναι V¹ προσκομισθῆ-
 ναι P³ 25f προσ[τά]ξας A¹

ξας, παρόντων πάντων τῶν ἐπισκόπων πρὸς καὶ ταύτας κατέκα-
 σαν, ὁμομοχῶς μηδὲν τῶν ἐγγεγραμμένων ἀνεγνωσέαι. οὐ γὰρ ἔφη 7
 χοῖραι τῶν ἱερέων τὰ πλημμελήματα δῆλα τοῖς πολλοῖς γίνεσθαι,
 ἵνα μὴ σκευδέλον πρόβασιν ἐντεῦθεν λαμβάνοντες ἀδεῶς ἁμαρτά-
 5 ροσί. ἡσὶ δὲ αὐτῶν καὶ τοῦτο προσθεῖναι, ὡς εἰ αὐτόπτης ἐπισκό-
 που ἐγεγόνει γάμον ἀλλότριον διορέττοντος, συγκαλύψαι ἂν τῇ πορ-
 φροῖδι τὸ παρανόμως γινόμενον, ὡς ἂν μὴ βλάψαι τοὺς θεοσιμένους
 τῶν δρομένων ἢ ὄψις. τοσαύτη ἢ τοῦ βασιλέως θεοσιλῆς καὶ
 ἀξιόγαστος σύνεσις. ἐπὶ πολλὰς δὲ ἡμέρας οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ και- 8
 10 ροὺς ἐγεξῆς συνερχόμενος τοῖς ἐπισκόποις ὁ βασιλεὺς, ἅμα αὐτοῖς τὰ
 περὶ τῆς πίστεως διελέμβανε τὰς τε διαφοροὺς αὐτῶν γνώμας ἀνε-
 λέγετο. ἦσαν γάρ, καθὼς πολλὰκις εἰρήκαμεν, ἐν αὐτοῖς τινες τοῖς
 ἀθεμίτοις Ἀρείου δόγμασι συμφερόμενοι καὶ τῷ πλήθει τῶν ἁγίων
 ἐπισκόπων, τῶν τῆς ἀληθείας ἐπερμαχούντων, ἀντιπράττοντες. ἀλλ'
 15 οἱ ἄριστοι καὶ τὰ πάντα ἱερώτατοι πατέρες ἡμῶν τῷ τῆς ἀληθείας
 ὀπλῷ ἠσφαλισμένοι τὴν λαμπρὰν καὶ ἐμώμητον πίστιν μετὰ παροη-
 σίας ἐκήρυττον· μεθ' ὧν ἦν καὶ ὁμολογητῶν πολλὸς ἑορθιμός, ἐνθιστα-
 μέτων τοῖς ἐθέλονσι περιποιεσθαι τὰ μοχθηρὰ τοῦ Ἀρείου δόγματα.

Περὶ τοῦ ἁγίου Παφνουτίου.

21 Ἦν δὲ ἐν αὐτοῖς καὶ ὁ μέγας καὶ ἅγιος Παφνουτίος τὸν τῶν 9 1
 ὁμολογητῶν καὶ ἐπισκόπων κατακοσμῶν χορόν. ἀνὴρ Αἰγύπτιος, θεοῦ
 δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῆς ὀρηγρόεως ἐκείνης, οὗ Μαξιμιανὸς ὁ βασιλεὺς
 τὸν δεξιὸν ἐξώρνεξεν ὀφθαλμὸν καὶ τὰς λοιπὰς ἐνευροζόπησεν ἐγκύλας
 παραδοὺς τοῖς μετέλλοις συνέχεσθαι, ἐν ᾧ τοσαύτη ἦν ἢ τοῦ θεοῦ 2
 25 χάρις, ὥστε σημεῖα αὐτὸν ποιεῖν μηδὲν ἐλάττω τῶν πάλαι ἐπὶ τῶν

9—18 vgl. Rufin. X 2 am Ende, p. 961 — 20—S. 57, 7 vgl. Rufin. X 4
 p. 963; s. auch Soer. I 11 p. 88. Philostorgius III 12 p. 43 Bidez. Georgios Mo-
 nachos II p. 507. 15ff de Boor

A¹ (bis Z. 17 ἐκήρυττον) H V¹P³ M²P¹P²

1 τῶν > A¹P³ 2 ἔφη H³, in A¹ ist nur noch ἔγ zu lesen, eine spätere
 Hd. fügt hinzu κέ(?) 4f ἁμαρτάνουσι HV¹P³ 5 προσεθῆναι V¹ 6 ἐγεγό-
 ρειν A¹HM²P¹ ἐγεγόνει P² ἐγεγόνει V¹ γεγόνει P³ 7 ἂν > P³ | βλάψη
 M²P¹P² (Thdt) S [ἡ²] A¹ 9 ἡ[μέρας] A¹ | δέ² + ἡμέρας A¹H | καὶ > P³
 10 συνερχόμε[ος] A¹ 13 ἄρε[στον] A¹ 15 ἄ[ριστοι] A¹ 16 ἠσφαλισ[μένους] A¹
 17 ἐκ[λήρυττον] A¹ (eine spätere Hd. hat ergänzt ῥέτ⁺; damit endet fol. 38V)
 17 μεθ' — S. 60, 12 μακαρίας > A¹ 18 θέλονσι M²P¹P² 20 καί² > M²
 22 Μαξιμῖνος V¹P³ 23 ἐξώρνεξεν V¹P³

ἀποστόλων γεγενημένων. λόγῳ γὰρ μότῳ τοὺς δαίμονας ἐφηνόεον
καὶ εὐχῇ διαφόρους ἀσθενοῦντας ἐθεράπευε τυγλοῖς τε τὸ βλέπειν
τὸν θεὸν ἐξαιτούμενος παρείχεται καὶ παρεθέτας πρὸς τὴν κατὰ
φύσιν ἦγεν ἀκαὴν τὰ μέλη ἐνεργεῖν ποιῶν ἑγῶς. ὃν ὁ βασιλεὺς 3
5 σφόδρα διὰ τιμῆς ἦγε συνεχῶς τε ἐπὶ τὰ βασίλεια μετεπέμπετο καὶ
τὸν ἐξοφωρημένον ὀφθαλμὸν κατεγίλει τοσαύτη προσῆν τῷ εὐσεβεῖ
βασιλεῖ πρὸς τοὺς ἁγίους πίστες.

Περὶ τοῦ ἁγίου Σπυρίδου.

Καὶ δὴ καὶ Σπυρίδων Κύπριός τις ἀνὴρ ἐπίσημος ἐν νεώτῳ καὶ 10 1
10 τὴν ἐκ παιδὸς ποιμενικὴν πείραν τῇ τοῦ Χριστοῦ ποιμνῇ καθιερω-
μένος. προσμητικῶ βίῳ διαγιγνώμενος ἐγνωρίζετο, ὅς καὶ γε διέπων τὴν
ἐπισκοπὴν τοῦ ποιμαίνειν τὰ ἴδια πρόβατα οὐκ ἐπαύετο. οὕτω δὲ 2
ἦν χρηστός καὶ ἀνεξίκακος, ὅτι ληστῶν ἐγούδον δόλῳ προσβαλόντων
τῇ ποιμνῇ ἀσράτοις τε δεσμοῖς κρατουμένων κινήθηναί τε μὴ δυνα-
15 μένων ἕως προῦ, ἐπιστὰς ὁ μακάριος δι' εὐχῆς ἀνεθῆναι αὐτοὺς τῆς
20 συνοχῆς ποιεῖ· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν κριῶν τὸν κρείττον ἀποιο-
μένους δίδωσιν, εἰπὼν· «λέξτε, ὦ νεαρῖοι, πρὸς ἀπόκρησιν ταῦτον.
μὴ ἀπρακτοὶ ἀπιόντες τῇ νεκτὶ ταύτῃ δι' ἐμὲ τὴν αἰτίαν τῆς ἀπο-
ρίας καταμήμεψθθε.» πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα θαυμαστὰ περὶ τοῦ 3
20 ἁγίου τούτου ἀκηκόαμεν, ἐν δὲ ἐκ πολλῶν παραθήσομεν.

Ὅπου τὴν θαυμάσια αὐτοῦ τεθεωσαν ἐγείρει διὰ τὸν ἔμπορον.

Θαυμάσια ἔσχεν ὁ θαυμαῖσιος καὶ αἰδιμος οὗτος τοῦ θεοῦ ἀνθρω- 11 1
πος, Εἰρήνην τοῦνομα, ἣ τῷ γέροντι προσφόρος διακονήσασα ἐν παρ-
θερίᾳ τὸν ἀνθρώπινον βίον ὑπεξέρχεται. ταύτης μετὰ θάνατον 2
25 ἐξ ἀποδημίας τις ἀναστὰς ἔμπορος παρακαταθήκην ἀπήτει τὸν γέροντα.

9—S. 59, 2 vgl. Rufin. X 5 p. 963f s. a. Soer. I 12 p. 90ff. Soz. I 11, 1—5

H V¹P³ M²P¹P²

2 τε > H 3 παραθέτας M² 4 ποιῶν (vielleicht von 1. Hd. unter-
strichen) P³ 5 σφόδρα nachträglich hinter τιμῆς eingefügt H 6 ἐξοφω-
μένον H, ἐξοφωμὸν V¹P³ | προσῆν] ἐξῆν P² 12 ποιμέειν + εἰς V¹
13 προσβαλόντων HV¹P³ 16 τὸν κρείττον τῶν κριῶν ~ H 19 οἶν > V¹P³
| θαύματα V¹P³ 19f ταῦτον τοῦ ἁγίου ~ V¹ 20 δὲ > P³ 22 θαυμάσιος]
μακάριος V¹P³ | οὗτος > H 24 διεξέρχεται P³ | μετὰ] μὲν P³ 25 παρα-
θήκη V¹P³

ἦν τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ τῇ παρθένῳ ἦν παραθέμενος. ὁ δὲ μακρότερος 3
 Στυροίδων ἠγρόησε παντελῶς τὴν ἐπόθεισιν· ὡς δὲ πολὺς ἦν ἐπιλεί-
 μερος αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος, πολλὰ ἄνω καὶ κάτω τὸν οἶκον διερευνήσας
 ὁ γέρον καὶ μὴ εὐρῶν ἠνιάτο σφόδρα καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα ἔλεγε
 5 μῆτε εἰδέναι μῆτε εἶναι τι ἐν τῷ οἴκῳ. ὁ δὲ ἔμπορος ἐκβοῶν 4
 δάκρυσι τε συνεχόμενος καὶ ὀλοσφρόμενος ἤτει τὴν παρακαταθήκην,
 λέγων αὐτὸν διαχειρίσεσθαι τῆς ἀπωλείας χάριν, εἰ μὴ λάβοι τὰ
 παρακαταθέμεντα, γάσων ἕνεκα γήρως αὐτῷ ταύτην τὴν παραμυθίαν
 πενυλάχθαι παρ' αὐτῇ τῇ παρθένῳ παραθέμενος. ἀναγάζεται 5
 10 τοίνυν ὁ γέρον ὁ ἄγιος ἐκείνος ἐπὶ τὸ μνήμα τῆς θυγατρὸς ἅμα τῷ
 ἐμπόρῳ ὀμιῆσαι πρὸς πεῦσιν τοῦ πράγματος· ὁ δὲ ἔλθὼν καλεῖ τὴν
 θυγατέρα ἐξ ὀνόματος καὶ φησι πρὸς αὐτήν· »τέκνον μου Εἰρήνη«,
 ἢ δὲ ἀποκριθεῖσα ἀπὸ τοῦ τάφου λέγει πρὸς αὐτόν· »τί θέλεις, ὦ
 πάτερ«· ὁ δὲ γέρον πρὸς αὐτήν· »ποῦ ἀπέθου τὴν τοῦδε τοῦ ἀνθρώ-
 15 που παραθήκην, ὦ θυγατερ«; κάκεινη πρὸς αὐτὸν ἔφη· »ἐν τῷδε
 καῖται τῷ τόπῳ, πάτερ« σαφῶς τὸν τόπον ἐπισημίησασα τῷ πατρί.
 ὁ δὲ πρὸς αὐτήν· »πορεύου ἐν εἰρήνῃ, τέκνον μου Εἰρήνη«. ὁ οὖν 6
 γέρον ἐπιστρέψας οἶκος καὶ εὐρῶν οὗπερ εἶπεν ἢ παρθένος κείσθαι
 τὴν παραθήκην, ἀπέδωκε τῷ ἄνδρι.
 20 Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τοῦ ἀνδρὸς ῥθονται θαύματα καὶ παρα- 7
 δοξοποιεῖα πολλὰ, αἷ καὶ μέχρι δεῦρο πρὸς τῶν ἐγγυρῶν δει-
 κνυται τοῖς ἐγιστομένοις πρὸς πληροσοφίαν τῆς ἀληθοῦς ἡμῶν
 εἰς Χριστὸν πίστεως, τοιούτοις τοιγαροῦν μέχρι τῶν καιρῶν
 ἐκείνων ἐγίοις ἀνδράσιν ἢ ἐκκλησίαι διέπρεπεν, ἐξ ὧν πολλοὶ
 25 παρῆσαν κατὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ σύνοδον. ἀλλὰ μὴν καὶ Ἀθανάσιος, 8
 περὶ οὗ καὶ πρώην εἰρήκαμεν, τηρικᾶδε διάκονος ὢν, οὐκ ἄμοιρος
 τοῦ τῶν ἐγίων ἐκείνων χοροῦ εἶναι ἐπὶ πάντων ὁμολόγητο·
 συνῆν δὲ τῷ Ἀλεξάνδρῳ τῷ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἐπισκόπῳ,
 βοηθὸς ἄριστος ὑπάρχων αὐτῷ. ἀνεκίνουν γοῦν ὁσημέραι οἱ ἡμέ- 9
 30 τεραι ἄγιοι ἐπίσκοποι ἐπὶ πλείστον ὅσον χρόνον ἀμύπολλα περὶ τῆς
 πίστεως, οἰόμενοι δεῖν μηδὲν εὐχερῆς ἢ τολμηρὸν περὶ τηλικαύτης
 ζητήσεως διαπραττεσθαι, συχνῶς τε τὸν Ἰσραὴλον μετεπέμποντο καὶ 10
 πυκνῇ ἀναγασίει τὰς προτάσεις αὐτοῦ ἀναπτύσσοντες διέλκον· πλείστη

HR (von Z. 29 -ρον γοῦν an) V¹P³ M²P¹P²

4 ὁ — ἐξῶν am Rand nachgefragt, aber von 1. Hd. P² 7 διαχειρίσεσθαι
 M²A¹ διαχειρίσεσθαι die übr. HSS corr. Pasquali. *vitar suae quoque inlaturum se*
esse exitium Rulin. | λέβοιε V¹P³ 10 τοίνυν > P² 11 τοῦ — καλεῖ > P³
 13 ἀπὸ τοῦ τάφου > P² 15 παρακαταθήκην M²P¹P² 16 σαφῶς — πατρί > V¹
 19 παρακαταθήκην M²P¹P² 25 καὶ + ὁ H 27 ἐκείνον V¹P³ 29 αὐτῷ > P²
 -ρον γοῦν setzt ein R | γοῦν] οἶν HM²P¹P²

τε ὅση σπουδῇ καὶ φροντίδι ἦν αὐτοῖς, πῶς ἐχοῖν πρὸς τὴν ἀνατρο-
 πὴν τῶν ἀθέσμων αὐτοῦ δογματίων ψηφισασθαι καὶ ἀνθροῦσα-
 σθαι. μετὰ πολλῆς οὖν τῆς σκέψεως καὶ τῆς πρὸς τὸν θεὸν ἐκείας 11
 ταῦτα διελέμβραρον. διὸ καὶ σφόδρα σοφῶς καὶ λίαν ἁρμοδίως τοῦς
 5 κατὰ τῶν ἀθεμάτων δογματίων Ἰουδαίου καὶ τῶν δὲν αὐτῶ ἐλέγχοντες
 ἀντέθηκαν, πρόφραζον ἀνασπάρτατες τὰς κατὰ τοῦ εἰοῦ τοῦ θεοῦ
 μαρτῶς αὐτῶν βλασφημίας καὶ ἑξαφανίσαντες. καὶ τῷ μὲν »οὐκ ἐκ 12
 τοῦ θεοῦ« λέγειν ἐκείνους τὸν εἶδον αὐτοῦ ἀντέθηκαν οἱ ἡμέτεροι τὸ
 »θεὸν ἐκ θεοῦ«, καὶ τῷ »μὴ ἀληθινὸν θεὸν« κατ' ἐκείνους ἀντίγραψαν
 10 οἱ ἡμέτεροι »θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ«, καὶ τῷ »κτίσμα«
 αὐτῶν λέγειν ἐκείνους ἀνθροῦσατο οἱ ἡμέτεροι »γεννηθέντα οὐ
 ποιηθέντα«, καὶ τῷ »ἐτεροουσίῳ« ἢ' ἐκείνων προβαλλομένῳ ἀντέθηκαν
 οἱ ἡμέτεροι ἐπισκόποι τὸ »ὁμοούσιον εἶναι τὸν εἶδον τῷ πατρὶ τοῦτ'
 15 ἔστι γεννηθέντα ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς· κτίστην τε αὐτὸν καὶ
 δημοουργὸν ὁρατῶν τε καὶ ἰωράτων« ἐκίνοσαν κατὰ τὴν ἀρέσασθαι
 παραδοθεῖσαν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ ἀποστολικὴν πίστιν, γομφιαῖς
 μαρτυρίας τὰς ἀποδείξεις ἐκδώσαντες, καθὼς προῖδον ὁ λόγος ἀπο-
 20 δείξειε. ταύτῃ τῇ ἀντιδότῳ τὰ θεράσιμα φάρμακα ἀνατρέψαντες 13
 ἄρα τραποτέραν ἐντεῦθεν ἤδη λοιπὸν τὴν ἀποστολικὴν συμφώνως

Περὶ τοῦ δεῦ τοῖς ἐποστάσις ροεῖν καὶ πιστεῖν ἀχωρίτως ἐπὶ τῆς ἀρεῖστον
 τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ εἰοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος μᾶς θεότητος.

Ἡ ἁγία καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος τῶν ἐν Νικαίᾳ συν- 121
 αχθέντων ἁγίων πατέρων ἡμῶν διὰ τοῦ μακαρίου καὶ ἁγίου ἐπι-
 25 σκόπου Ὄσιου πόλεως Κοινοδούβης τῆς τῶν Σπείων ἐπαρχίας, ἐπέ-
 χοντος καὶ τὸν τόπον τοῦ τῆς Ῥωμαίων ἐπισκόπου σὺν τοῖς ἐκ τοῦ
 αὐτοῦ θρόνου προαναφανηθεῖσι πρεσβυτέροις, ἐρημεύοντος αὐτῶν
 ἑτέρου εἶπεν· »ἡ θεότης οὐκ ἔν πρόσωπόν ἐστι κατὰ τὴν Ἰου- 2
 δαίων ἐπόληψιν, ἀλλὰ τρεῖς πρόσωπα καθ' ἐπόστασιν ἀληθινῆν, οὐκ
 30 ὄνοματι ψιλῶ, καὶ τοῦτο μαρτυρίας πολλὰς ἀπὸ τε παλαιῶς καὶ
 νέας διαθήκης κηρύττεται. ἡ μὲν παλαιὰ κατὰ τὸν σωματικώτερον 3

HR V¹P³ M²P¹P²

3 τὸν > HR 6 προφραζοντες HM²P¹P² 9 τῷ τὸ V¹P³ | μὴ μὲν P³ | θεὸν²
 > V¹ | ἀντίγραφον H ἐγράψαντο RV¹P³ 10 τῷ τὸ V¹P³ 12 ἐτεροουσίῳ
 HP³ 13 τὸν εἶδον > H 15 τε > M² 17 ἐκδώσαντες M²P¹P²V¹ | ἐκδώ-
 σαντες—17f ἀποδείξειε > P³ 19 ἄρα > P³ | ἐνταῦθα P² 20 ἔγραψαν R
 22 μᾶς θεότητος > H 23f συνεχθέντων M²P³ 25 Ὄσιον > R 26 τοῦ > P³

ἔτι τρόπον διαλεγομένη λόγον ὡς λαλούμενον παρέστησεν, ἡ δὲ καινὴ
τὸν λόγον θεὸν ἀπέδειξε κατὰ τὸ »ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος
ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος«· καὶ πρόσωπον τέλειον
ἐκ τελείου· θεὸς γὰρ οὐ μέρος ὁ υἱός, ἀλλὰ τέλειος ὡσπερ ὁ πατήρ,
5 τῆς αὐτῆς οὐσίας ὄν, ἧς καὶ ὁ γεννήσας αὐτὸν ἀφράστως πατήρ. συν- 4
υπέροχει δὲ ὡσαύτως τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα
τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ τοῦ αὐτοῦ χημάτος ὄν, ὡσπερ ὁ πατήρ καὶ ὁ
υἱός. μίαν τοίνυν βουλήν μίαν βασιλείαν μίαν ἀθρητίαν μίαν 5
δεσποτείαν ἐπὶ πάντων τῶν κτιστῶν φύσεων ὁρωμένων τε καὶ
10 ρουμένων, μίαν θεότητα καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν ὁμολογητέον πρὸς
ἡμῶν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, οὐ σύγχυσιν
ἢ διαιρέσιν τῶν τῆς ἀορήτου ἐκείνης καὶ μακαρίας τριάδος ὑποστά-
σεων κληροτύπων ἡμῶν, ἀλλὰ πατέρα αἰὶ ἀληθῶς πατέρα ἀληθινοῦ 6
υἱοῦ αἰὶ ὄντα καὶ ὑφεστῶτα, καὶ υἱὸν ἀληθῶς υἱὸν ἀληθινοῦ πατρὸς
15 αἰὶ ὄντα καὶ ὑφεστῶτα, καὶ πνεῦμα ἅγιον ἀληθῶς πνεῦμα ἅγιον αἰὶ
ὄν καὶ ὑφεστός, τριάδα ἀχώριστον ἀορήτον καὶ ἀληθῶς ἀπερινόητον
καὶ ἀρέκκαστον, μίαν θεότητα καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν ταύτης εἶναι
πιστεύοντες. καὶ ταύτην ὁμολογοῦμεν κατὰ τὴν ἀνεκαθεν παρὰ 7
τοῦ κυρίου διὰ τῶν ἱερῶν αὐτοῦ ἀποστόλων καὶ τῶν τὴν ἐκείνων
20 ἁγίαν πίστιν φυλαξάντων ἀσπίλων ἀρχαίων ἁγίων ἡμῶν πατέρων
παραδοθεῖσαν ἡμῖν τῆς αὐτῆς πίστεως ἀληθῆς δογμάτων ἀσείβειαν,
ἑτοιμῶς ἐχόντων ἡμῶν σὺν εὐδοκίᾳ τοῦ ἁγίου πνεύματος διὰ πλεί-
στων ὅσων μαρτυριῶν τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν δεῖξει ταῦτα
οὕτως ἔχειν.»
25 Τοῦτων παρ' αὐτῶν μᾶλλον δὲ δι' αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἁγίου 8
πνεύματος ἐκφωουμένων, οἱ τῆς ἀσεβείας Ἀρείου ἀντιποιούμενοι
ἐπεγόγγυζον λίαν τρεχόμενοι· ἦσαν δὲ οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νιζο-
μηδείας καὶ Θέογγιν τὸν τῆς Νικαίας, οὓς ἔμπροσθεν ἤδη ἐδηλώ-
σαμεν· ἀπέβλεπον δὲ ὅμως εἰς τοὺς μισθωτοὺς Ἀρείου φιλοσόφους
30 τινὰς λογίους ὑπεράγαν, οὓς συνηγόρους τῆς οἰκείας μοχθηρίας μισθω-

2 Joh. 1, 1 — 28 vgl. S. 54, 10 — 30ff zur Sache vgl. Soer. I S, 13 p. 39.
Sozom. I 17, 3

A¹ (von Z. 12 τριάδος an) HR V¹P³ M²P¹P²

5 τῆς αὐτῆς — πατήρ > P² 9f ρουμένων τε καὶ ὁρωμένων ∼ R
12 τριάδος > R 13 ἀληθῶς] ἀληθῆ R 14 καὶ υἱὸν — 15 ὑφεστῶτα
> R | υἱόν² nachträgl. eingefügt P² 16 ὑφεστός HRM²P¹P²P³ 19 τοῦ
> P³ | ἱερῶν] ἁγίων R 23 δεῖξει > (aber am Rand von späterer Hd. ἀπο-
δειξει) A¹ > R 25f ἐπὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος δι' αὐτῶν ∼ R . 27 ἐπεγόγγυζον
λίαν τρεχόμενοι > P³ | οἱ περὶ] ἐπὲρ P³ | τὸν > R 29 ὁμοίως HP³

σάμενος Ἰσραήλ σὺν αὐτοῖς ἤκεν εἰς τὴν ἀγίαν ἐκείνην καὶ οἰκουμένην
 κῆν σύνοδον. παρῆσαν γὰρ πλείστοι ὅσοι φιλόσοφοι, εἰς οὓς 9
 ἠλπικότες, ὡς ἄρτιως εἰρήκαμεν. οἱ τῆς ἀληθείας πολέμοιοι εὐκότως
 ἔάλωντο μετὰ τοῦ καὶ τῆς βλασφημίας αὐτῶν διδασκάλοιο, πληρου-
 5 μένης ἐπ' αὐτοῦ καὶ αὐτῶν τῆς ἱερῆς γραφῆς λεγούσης: »ἐπιζατά-
 ρατος πᾶς ἄνθρωπος, ὃς ἔχει τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ ἐπ' ἄνθρω-
 πον καὶ ἀπὸ κυρίου ἀπέστη ἢ καρδία αὐτοῦ«. ἀπέστη γὰρ 10
 ὄντως ἀπὸ κυρίου ἢ βλάσφημος καρδία τοῦ θεομάχου Ἰσραήλ καὶ
 τῶν κοινῶν τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ, κτίσμα καὶ ποίημα τοιμησάντων
 10 λέγειν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν πάντων κτίστην καὶ δημιουργὸν ἀορά-
 των καὶ ὁρατῶν κτιστῶν φύσεων.

Ἔστω εἰς τῶν φιλοσόφων ὑπὲρ Ἰσραήλ κατὰ τῆς ἀγίας ἐκείνης τῶν ἀποστολικῶν
 τοῦ θεοῦ ἱερῶν συνόδου πλείστα ὄσα ἀποφθέγγεται.

Εἰς δέ τις τῶν μισθῶν Ἰσραήλ φιλόσοφος, λίαν παρὰ πάντας 13 1
 15 τοὺς ἄλλους θαυμαζόμενος, πολλὰ καὶ πάμπολλα ὑπὲρ Ἰσραήλ πρὸς
 τοὺς ἐπισκόπους τοὺς ἡμετέροιο διετήνετο ἐπὶ πλείστας ὥσας ἡμέρας,
 ὅστε γίνεσθαι ἐφ' ἐκάστης ἐκ τῆς διὰ τῶν λόγων συμβολῆς μεγάλης
 ἀκρόασι, τοῦ πλήθους τῶν συνερχομένων ἐπισυγγέοντος, τοῦ δὲ φιλο-
 20 σόφου κατὰ τῶν παρὰ τῆς ἀγίας συνόδου λεγομένων τὰς ἀσεβεῖς
 Ἰσραήλ βλασφημίας προβαλλομένων, λέγοντος περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ
 τὸ »ἦν ποτε οὐκ ἦν« καὶ ὅτι »κτίσμα καὶ ποίημα ἐξ οὐκ ὄντων
 καὶ ἐξ ἑτέρας οὐσίας καὶ ὑποστάσεώς ἐστι« καὶ ὑπὲρ τούτων τῶν 2
 μαρῶν δογματῶν Ἰσραήλ πολλὰς ἦν αὐτῷ ὁ ἀγὼν καὶ αἱ τῶν λόγων
 25 νιφάδες, λυτῶντος αὐτοῦ κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ καὶ κατατρέχον-
 τος τοῦ τῶν ἀγίων ἱερῶν ἐκείνων χοροῦ, λαλοῦντος ἐν αὐτῷ καὶ
 δι' αὐτοῦ τοῦ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας ἐχθροῦ· οἱ δὲ τῆς ἀλη- 3

5 Jerem. 17, 5 — 14f vgl. Rubin. X 3 p. 961—963. Soz. I 18, 1—7 —
 14—S. 64, 8 vgl. Georgios Mon. Chron. II 505, 18—507, 15 de Boor

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

2 σύνοδον > P³ 4 ἔαλωντο A¹R ἔάλων H ἐαλώκασι M²P¹P² ἐάλονται V¹P³
 μετὰ τοῦ καὶ A¹V¹P³ μετὰ καὶ τοῦ HM²P¹P² καὶ μετὰ τοῦ P³ 5 αὐτοῦ] αὐτῷ
 A¹R V¹P³ 6f ὁ ἐλπίζων ἐπ' ἄνθρωπον R 8 ὄντος M² | ἀπὸ + τοῦ HV¹P³
 | τοῦ θεομάχου] καὶ θεομάχος R 10 τὸν²] τῶν M² 10f ὁρατῶν καὶ ἀοράτων
 ∼ A¹R 12 εἰς > P³ | ὑπὲρ > V¹P³ 15f πρὸς τοὺς ἡμετέροιο ἐπισκόπους A¹R
 17 διὰ τῆς ἐκ τῶν ∼ A¹R 18 ἐπισυντρέχοντος Georg. Mon. | τοῦδε HSS corr.
 Ltz. 19 [παρὰ] A¹ περὶ HM²P¹P² 20 βλα[σφη]μίας A¹ aber am Rand von
 späterer Hd. ergänzt φη) | προβαλλομένων > H 21 καὶ ποίημα > R | ὄν-
 25 τος A¹ 22 ὑποστάσεως καὶ οὐσίας ∼ R 23 ὁ > A¹RM²P¹P² 26 τῶν > P²

θείας ὑπέρομαχοι, οἱ ἡμέτεροι ἐπίσκοποι, τὰς ὀφειλομένας καὶ προεπού-
 σας ὑπὲρ τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων ἀντιθέσεις ἀταράχως τῷ
 φιλοσόφῳ προσέφερον, τὸν μέγαν προφήτην ὁμοῦ καὶ βασιλεῖα Δαυὶδ
 μιμούμενοι λέγοντα· »ἠτοιμάσθην, καὶ οὐκ ἐταράχθην«. πάσας
 5 γὰρ τὰς τοῦ φιλοσόφου πολυπλόζους προτάσεις ὡς πρὸς τῷ θεῷ
 λόγῳ στυπείουσι δίκην κατανήλισσον. ἀλλὰ καὶ οὕτως ὁ φιλόσο- 4
 φος τῇ τῶν λόγων διαβολικῇ εὐτεχνίᾳ θαρρῶν τὴν διὰ τῶν ἐπι-
 σκόπων ἀλήθειαν κηρυττομένην ἀντιτοξεύειν ἐνίστατο, εὖ μάλα ὄψστα
 πᾶσι τοῖς ἐπαγομένοις αὐτῷ, ὡς ἦτο, προσσερόμενος, ἐπιλύειν τε
 10 ἐβιάζετο τὰ κινούμενα δίκην ἐγγέλους· ἐν οἷς γὰρ ἐδόκει ἐαυτῷ
 συνίστασθαι, διαλισθαίνων τῶν ἐπικρατεστέρων αὐτῷ προσφερομέ-
 νων νοημάτων ἐκ τῶν οἰκείων ἡμετέων ἐλισσόμενος συγκατέπι-
 πτεν. ἀλλὰ καὶ οὕτως κορυβατιῶν ἀλαζονικῶς κατὰ τῆς εἰρηνη- 5
 ζωιάτης συνόδου ἐφέρετο, ἐλπίζων νικᾶν τοῦ ἐν αὐτοῖς ἀητιήτου
 15 πνεύματος Χριστοῦ τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν· ἀλλ' ἵνα δείξῃ ὁ 6
 θεὸς »ὁ δρασώμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ παροργίᾳ αὐτῶν«,
 ὅτι οὐκ ἐν λόγῳ ἢ βασιλείᾳ αὐτοῦ ἀλλ' ἐν δυνάμει συνίσταται,
 δι' ἐνὸς τῶν ἐκείσε δοῦλων αὐτοῦ τὸν ἐν τῷ φιλοσόφῳ λαλοῦντα
 20 πονηρὸν δαίμονα ἰσχυρῶς κατεσίγασεν οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐξέβα-
 λεν. ἀνὴρ γὰρ τις ἐκ τῶν παρόντων τῇ συνόδῳ ἐγίωον ὁμολογη- 7
 τῶν ἀπλοῦς τὴν γένειν εἶπερ τις ἄλλος τῶν ἐγίωον καὶ μηδὲν ἕτερον
 εἰδὼς »εἰ μὴ Ἰησοῦ ἐν Χριστῷ καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον« σαρκὶ
 κατὰ τὰς γραφάς, συνὼν τοῖς ἐπισκόποις καὶ ὄρων τὸν φιλόσοφον κατεπι-
 25 συζητήσει καταλαζονεόμενον, αἰτεῖ παρὰ τῶν ἐπισκόπων τῶν τοῦ
 θεοῦ ἱερέων χώραν αὐτῷ συνομιλίας παρ' αὐτῶν πρὸς τὸν φιλό-

4 Psal. 118, 60 — 16 I Kor. 3, 19 — 17 I Kor. 4, 20 — 22 I Kor. 2, 2

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

2 ἀντιθέσεις| καὶ προεπούσας wiederholt R 3 ὁμοῦ καὶ βασιλεῖα > V¹ |
 Δαυὶδ > R 5 προφ' = προσφάσεις R 6 οὕτως| οὕτος M²P¹P²V¹P³ 8 κηρυ-
 ττομένην ἀλήθειαν ~ M²P¹P² 9 προσσερόμενος A¹ 10 κινούμενα + καὶ M²P¹P²
 | γὰρ > M²P¹P² 11 ἐπικρατεστέρον HM²P¹P² | αὐτοῦ V¹ 14 ἀητιήτου|
 ἀκρίστον P³ 14f νικᾶν τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν τοῦ ἐν αὐτοῖς (R αὐτῇ)
 ἀητιήτου πνεύματος ~ A¹R 16 δρασώμενος P²V¹ 19 κατεσίγασεν A¹HR
 δαίμονον ἰσχυρῶς κατεσίγασεν ||||| ἀλλὰ (bei || wechselt die Zeile und ist am
 Rand zugefügt μονα οὐ, nach κατεσίγασεν etwa 6 Buchstaben wegradiert) A¹
 δαίμονα οὐ μόνον ἰσχυρῶς κατεσίγασεν ἀλλὰ καὶ ~ R 20 γὰρ] δέ R 22 ἐστα-
 ρωμένον A¹HR 25 ζητήσει P² | καταλαζονεόμενον V¹ 26 ὁμιλίας A¹R

σοφον δοθῆναι. τότε οἱ καθ' ἡμᾶς ἄγιοι ἐπίσκοποι θεωροῦντες 8
 τοῦ ἀνδρός τὴν ἀπλότητα καὶ τὸ ἄπειρον αὐτὸν εἶναι γραμμάτων
 ἔπειθον μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ μέσον, μὴ ποτε παρὰ τοῖς μοχθηροῖς
 καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθροῖς γέλωε γένηται. ὁ δὲ μὴ ἀνεσχόμενος 9
 5 προσέειπε τῷ φιλόσοφῳ καὶ γησι πρὸς αὐτόν· «ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ
 Χριστοῦ τοῦ ἀεὶ ὄντ' ἐν τῷ πατρὶ ὄντος θεοῦ λόγον ἄκονσον τὰ τῆς
 ἀληθείας δόγματα, ᾧ φιλόσοφε». ὁ δὲ πρὸς αὐτόν· «ἐὰν εἴποιαι,
 καὶ ὁ ἅγιος πρὸς αὐτόν· «εἰς ἔστιν ὁ θεός, γησίη, ὁ τὸν οὐρανὸν
 καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα δημιουργήσας,
 10 ὃς καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκ γῆς διαπλάσας ἐπεστήσατο τὰ πάντα τῷ
 λόγῳ αὐτοῦ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι. τοῦτων τὸν λόγον, ᾧ φιλό- 10
 σοφε, θεοῦ υἱὸν ἡμεῖς εἰδοῦτες προσκυνοῦμεν, πιστεύοντες διὰ τὴν
 ἡμετέραν ἀπολύτρωσιν ἐκ παρθένου αὐτὸν σεσαρκῶσθαι καὶ τετέχνη
 καὶ ἐνηρθρωπικῆναι καὶ διὰ τοῦ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ πάθους τοῦ ἐν
 15 τῷ σταυρῷ καὶ τοῦ θανάτου ἐλευθερωθῆναι αὐτὸν ἡμᾶς ἐκ τῆς
 αἰωνίου κατακρίσεως διὰ τε τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ ξοῖην ἡμῖν αὐτὸν
 αἰώνιον περιποιῆσθαι ὄν καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνελθόντα ἐλπίζομεν πάλιν
 ἐλεύσεσθαι χοιτῆν τε ἕσεσθαι περὶ πάντων ὧν διεπραξάμεθα. πιστεύ-
 εις τούτοις, ᾧ φιλόσοφε; ὁ δὲ φιλόσοφος ὡς ἂν μηδεπώποτε 11
 20 πείραν λόγων εἰς ἀντίθεσιν ἐσχηκώς ἀπηρεσώθη, καὶ ὡς κωφός ἢ
 ἀλαλος οὕτως ἀπεσιώπησε· τοῦτο μόνον οἰκτιρῆ λίαν τῇ γωνῇ πρὸς
 αὐτὸν εἰρηκώς ὅτι «κάμοι ταῦτα οὕτως ἔχειν δοκεῖ καὶ μηδὲν ἔτερον
 εἶναι ἢ πάντα καθὼς προσείρηκας». ὁ δὲ γέρον πρὸς αὐτὸν ἔφη 12
 «εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει πιστεύεις, ᾧ φιλόσοφε, ἀναστὰς ἀκολούθει μοι
 25 καὶ ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν σπουδάσωμεν, ἐν ἣ ἡγήγη τὸ σημεῖον ταύτης
 τῆς πίστεως». ὁ δὲ φιλόσοφος μεταβαλὼν ὄλον ἑαυτὸν πρὸς τὴν 13
 ἀληθῆ εἰς τὸν τῶν ὄλων θεὸν εὐσέβειαν, ἀναστὰς ἠκολούθει τῷ
 γέροντι καὶ ἐπιστραφεὶς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ πᾶσι τοῖς
 συνεληθοῦσιν εἰς τὴν ἀκρόασιν «ἀκούσατε, γησίη, ὧ ἄνδρες, ἕως ὅτε
 30 λόγων ἐπιουόμην σπουδῆν, λόγους λόγοις ἀντετίθουν καὶ τὰ προσ-

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

4 τῆς] τοῖς P²V¹ 7 ἀλ[ηθείας] A¹ | εἴπο,ς HRV¹P³ (Georg. Mon.?) εἴπο,ς
 A¹M²P¹P² 9 θάλατταν H | αὐτοῖς] τοῖς H 10 ὅς] ὁ A¹HM²P¹P² | ἐκ + τῆς H
 | διαπλάσας + οὕτως A¹R | ἐπεστήσατο + τε V¹ 11 καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι
 > V¹ 12 ἡμεῖς > H 14 ἐπαρθρωπικῆναι R 16f αἰώνιον αὐτὸν ~ R
 18 χοιτῆν τε περὶ || περὶ πάντων (ἕσεσθαι >) V¹ 20 ἢ] καὶ Georg. Mon. 22 καὶ
 > V¹P³ 23 πάντα καθὼς] ὡς M²P¹P² 25 σπουδάσωμεν] βαδισομεν R
 26 αὐτὸν M² 27 ἀληθῆ — εὐσέβειαν] ἀληθειαν R | ἠκολοίθησε R 29 ἀκρόασιν
 + αὐτοῦ P² 30 λόγοις λόγους ~ A¹R λόγους > P³

γερόμενα τέχνη τοῦ λέγειν ἀνέτρεπον· ὅτε δὲ ἀντὶ λόγων δυνάμεις **14**
 τις θεία ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ζητοῦντος προελήλυθεν, οὐκ ἴσχυσαν
 οἱ λόγοι λοιπὸν τῇ δυνάμει ἀντιτάξασθαι — οὔτε γὰρ ἄνθρωπος
 θεῶ οἷός τε ἔστιν ἀντιστήσεσθαι. διὰ τοι τοῦτο εἰ τις ὑμῶν δύναται
 5 συνιέναι, ὡς ἐγὼ γενόμενα, πιστεύσει εἰς Χριστὸν καὶ ἀκολουθησάτω
 τούτῳ τῷ γέροντι, ἐν ᾧ ἐλάλησεν ὁ θεός. τούτον τὸν τρόπον **15**
 ἀραξαζὼν ὁ φιλόσοφος φωτισθεῖς τε καὶ γενόμενος Χριστιανὸς ἔχαιρεν
 ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ γέροντος· τούτου δὲ τοῦ φιλοσόφου βαπτισθέντος
 καὶ τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ συναφθέντος καὶ διαναπαυομένου καὶ
 10 ἀγαλλιώντος ἐπὶ τοῖς μεγαλείοις τοῦ θεοῦ. ἡ σύνοδος ἔχαιρεν.

Ἀντίρροπος ἕτερον φιλόσοφον τοῦνομα Φαίδωνος ποιούμενον καὶ αὐτοῦ τοὺς λόγους
 ἐπὲρ τοῦ θεομήχον Ἀρείου καὶ τῆς ἐγερευθείσης ὑπ' αὐτοῦ βλασφημίας.

Πρότασις τοῦ φιλοσόφου πρὸς τὴν ἀγίαν σύνοδον εἰς τὸ **14 1**
 «ποιήσωμεν ἄνθρωπον»· «καὶ εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄν-
 15 θρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν», εἰ οὖν,
 ὡς ἡ φωνὴ δηλοῖ, ἢ καὶ ὁ νοῦς ἐξαπαχθείς, ἀνθρωπόμορφον ἂν τις
 λέξοι τὸν θεόν. τὸν δὲ θεὸν ἴσμεν ἀπλοῦν καὶ ἀσχημάτιστον. τί
 οὖν βούλονται αἱ σημασίαι τῶν προσηγοριῶν τούτων; γατὲ, μὴ ἄρα
 ἀνθρωπόμορφον τὸ θεῖον; ἀποκριθεὶς τῶν ἀγίων πατέρων διὰ **κς'**
 20 **Εὐσταθίου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας**· οὐχ οὕτως, ὃ φιλόσοφε, ἀλλ' ἢ **2**
 τὸ εἰπεῖν τὸν θεόν· «ἀρχέτωσαν πάσης τῆς γῆς» καὶ τὸ «κατα-
 κρυψεσάτωσαν αὐτῆς καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτῇ» τοῦτο τὸ
 κρυόν ἐστι τοῦ ποιῆσαι τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα θεοῦ καὶ ἀρχεῖν
 αὐτὸν πάσης τῆς γῆς. ἐπεὶπερ, ὡς ἀρχεῖ ὁ θεός ἀπάσης τῆς γῆς **3**
 25 καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πάντων, οὕτω καὶ τὸν ἄνθρωπον δεύτερον ἀρχοντα
 πάσης τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ κατέστησε, τοῦτο εἶναι τὸ «κατ'
 εἰκόνα θεοῦ καὶ καθ' ὁμοίωσιν» γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον
 γημι. ἔτι ἀνταπόκριθεὶς τῶν ἀγίων πατέρων διὰ τοῦ αὐτοῦ **κη'**

14 Gen. 1, 26 — **17** vgl. S. 15, 22; Theodoret quaest. in Genes. 20 t. 1 p. 25, 30
 Schulze | **21** Theodoret ebd. p. 26. Gen. 1, 26. 2S — **26** Gen. 1, 26

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

2 τοῦ¹ > HV¹P³ **3** οὐδὲ Georg. Mon. | οὔτε — **4** ἀντιστήσεσθαι > M²P¹P²
5 ἔγωγε HM²P¹P² | κατὸν γενόμενα Georg. Mon. **7** τε A¹R > d. übr. HSS **9** ἐκκλησία
 τοῦ θεοῦ ∞ R **12** ἐρεθείσης A¹R **13** ἡ πρότασις A¹R | φιλοσόφου] λόγου H
16 ἐπαχθείς H | ἂν τις ἀνθρωπόμορφον ∞ A¹R **17** λέξη A¹ λέξει R | ἴμεν, aber am
 Rand von späterer Hd. ἴσμεν M² **21** τὸν θεόν > R, nachträglich eingefügt V¹ | τὸ²
 > M² **23** εἰκόνα + τοῦ H | καὶ > H **24** ἐπεὶπερ — **26** γῆς > M²P¹P² **24** ἀπάσης]
 πάσης R

ἐπισκόπου Ἐϋσταθίου εἰς αὐτό· »καὶ εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν 4
 ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν·
 ἀλλὰ πρὸς τίνα ἔφη, ζητήσωμεν, γιλοσόφει. ἐν τῷ γὰρ εἰπιῶν »καὶ
 εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν
 5 καὶ καθ' ὁμοίωσιν· ζήτημα ἐπέβαλε τοῖσι ἡμῶν, πρὸς τίνα ἔλεγε
 τὸ ποιήσωμεν· εἰπὼν γὰρ »καὶ εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄν-
 θρωπον· ἐπήγαγε λέγων »καὶ ἐποίησεν ὁ θεός τὸν ἄνθρωπον,
 κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν
 αὐτούς·. ἡ οὖν τοῦ ποιήσωμεν διημασία τὸ εἶναι πρόσωπον 5
 10 συνδημιουργὸν σημαίνει καὶ συνιστορησῆγορον εἰσάγει. ὡς γὰρ
 θεός ὁ πατήρ ἐστιν ὁ εἰπὼν »ποιήσωμεν ἄνθρωπον·. οὕτω
 θεός ἐστι καὶ πρὸς ὃν τὸ ποιήσωμεν εἶρηκε. μιᾶς οὐσίας τῆς τῶν
 ἀμφοτέρων πρόσωπον θεότητος. τοῦ τε εἰπόντος »ποιήσωμεν
 ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· καὶ τοῦ
 15 ποιήσαντος τὸν ἄνθρωπον. τὸ γὰρ ποιήσωμεν τὸ παρέχον καὶ 6
 ἀπαράλλεζτον τῆς τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ θεότητος περιστησῶν ἢ φωνῆ.
 ἢ γὰρ τοῦ θεοῦ εἰκὼν ἀπλή καὶ ἀσύνθετός ἐστι πῦρ οὐσα τῆ φέσει.
 ἀπόκρισις σύμφωνος τῶν ἁγίων πατέρων· φῶς ἀπόδοτον καὶ 7
 ἀστεκτός ἐστι φέσις ἢ τῆς ἐγγίης τοῦ εἶδος οὐσία. αὕτη ἐστὶν ἡ δύνουσι
 20 τοῦ ποιήσωμεν.

Ἀντίρρησις τοῦ γιλοσόφου ὑπὲρ Ἀρείου· πάλιν ἐρῶ τὸ τὸν 15 1
 θεὸν ἄπλοον εἶναι καὶ ἀσχημάτιστον καὶ ἀσύνθετον. πῶς οὖν ἄρα
 νοητέον τὸ »κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· καὶ
 τὸ μὴ προὔπάρχειν τὸν εἰπόντα τοῦ πρὸς ὃν ἔλεγε »ποιήσωμεν
 25 ἄνθρωπον· καὶ τὰ ἔξῃς, γατὲ ἡμῖν σαφῆ τὴν περὶ τούτων ἀπό-
 δειξιν, εἰ δύνασθε. οἱ ἅγιοι ἐπίσκοποι διὰ Ὁσίου ἐπισκόπου λα'
 πόλεως Κουρδοῦβης ἐρμηνεύοντες αὐτὸν ἑτέρον εἶπον· εἰ προὔπ- 2
 ἦρχεν, ὡς σὺ φῆς, τοῦ υἱοῦ ὁ πατήρ καὶ μεταγενέστερος ὁ υἱὸς μετὰ

1. 3 Gen. 1, 26 — 7 Gen. 1, 27 — 18 I Tim. 6, 16 — 19 Ode S (Gebet
 Manasses), 5

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

1 Ἐϋσταθίου ἐπισκόπου ~ R | εἰς τὸ αὐτὸ H > P²P³ 3 καὶ—4 θεός
 > R 4 κατ' εἰκόνα—6f ἄνθρωπον > V¹P³ (Balfor.) S ἄρρεν] ἄρρεν R 9 ἢ]
 εἰ P² | ποιήσωμεν + ἐν P² 15 τὸ¹] = quod ad illud attinet vgl. 6S, 1. 3
 19 ἄκτιστός aber am Rand ꝥ ἄστεκτος H 21 ἐρῶ τὸ] ἐρωτῶ HM²P¹ ἐρῶ
 τῶ P² 24 [μὴ] A¹ | ἔλεγε] ὁ λόγος R 25 τὰ > M² | σαφῆ > R | τούτων H
 26 δύνασθε corr. aus δύνασθαι R, δύνασθαι P² 27 πόλεως > H | κουρδοῦβης
 im Text, κουρδοῦβης am Rand von anderer Hd. A¹, κουρδοῦβης R | εἶπον ἐρμη-
 νεύοντες αὐτὸν ἑτέρον ~ R | εἶπεν HP³ εἶπαν M²P¹P²V¹ 28 μετὰ] μὲν P³
 Gelasius.

χρόνους τινὰς χρισθεὶς ἐπὶ τοῦ θεοῦ καὶ εἰς υἱὸν αὐτοῦ μετὰ ταῦτα
 ἔπ' αὐτοῦ τοῦ πατρὸς ἀναγορευθεὶς, καθά γεγενησθε βλασφη-
 μούντες εἰς ποιήσῃν τῶν χριστῶν φέσεων προκεκτίσθαι αὐτὸν ἔπ'
 αὐτοῦ, εἶπεν ἄν κατὰ τὴν ἑμετέραν ἀσέβειαν ὁ ἄκτιστος θεὸς πρὸς
 5 τὸν χριστὸν θεὸν καθ' ἑμᾶς· »ποιήσόν μοι ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα
 αὐτῶν καὶ ὁμοίωσιν«. ἄλλ' ἐπέπερ ἀεὶ πατὴρ ὁ θεός, ὡς προαπει- 3
 δείξαμεν, καὶ ἀεὶ συνπέροχει τῷ πατρὶ ὁ υἱός, οὐ μεταγεγέστερος
 χρόνοις, οὐκ ἐλάσσων δυνάμει, οὐ περιγραπτὸς τόπῳ, ἀλλ' ἀεὶ καὶ
 10 ὁσαύτως αἰδίως συνπέροχων τῷ πατρὶ, γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ ἀπει-
 ροτήτως καὶ ἀνεκφράστως, καθὰ προειρήξαμεν, θεὸς ἀληθινὸς ὢν
 ἀεὶ ἐκ τοῦ ἀεὶ ὄντος ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, συνπέροχος τῷ
 πατρὶ, συναίδιος τῷ πατρὶ, συμβασιλεύων ἀεὶ τῷ πατρὶ, ὁμοούσιος
 τῷ πατρὶ, ἰσοδύναμος τῷ πατρὶ, συνδημιουργὸς τῷ πατρὶ. εἰ γὰρ 4
 καὶ πάντα διὰ τοῦ υἱοῦ γεγενῆσθαι λέγει ἡ θεία τῶν εὐαγγελίων
 15 φωνὴ καὶ ὅτι »χωρὶς αὐτοῦ γεγονός οὐδὲ ἓν ὃ γεγονός ἐστί, ἀλλ'
 ὅμως οὐ δίχα τοῦ πατρὸς ἐδημιούργησεν, ἐπέπερ μία θεότης καὶ
 βουλὴ μία τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀχω-
 ρίστως ἀεὶ ὄντος τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱὸν καὶ τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν
 πατέρα, ρητέον οὖν, ὃ φιλόσοφε, ὅτι ἓν κατὰ τὴν τῆς θεότητος 5
 20 οὐσίαν ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός, καθὰ καὶ ἐν εὐαγγελίοις ὁ αὐτὸς υἱὸς
 βοᾷ »ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμεν«· πρὸς ὃν ἔλεγε »ποιήσωμεν
 ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν«,
 ἀντίφρασις τοῦ φιλοσόφου· καὶ ἤδη ἐν ταῖς προτέροις ἐπερωτήσεσιν 1β' 6
 ἔφαμεν μὴ εἶναι τὸν θεὸν ἀνθρωπόμορφον· τίνα οὖν ἔχει τὴν σημα-
 25 σίαν ἢ ὅπως αὐτῆ, τὸ »κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίω-
 σιν«, γεγενησθε ἡμῶν. οὐ γὰρ μωρὸν ἡμῖν ἢ λέξις παρέχει ἀγῶνα· τέως
 τοῦτο λεκτέον. ἀπόκρισις τῆς ἁγίας συνόδου διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπι- 2γ'
 σκόπου Ὁσίου πόλεως Κουρδοῦβης· τὸ »κατ' εἰκόνα«, ὃ φιλό- 7

6f vgl. S. 60, 13 — 10 vgl. S. 60, 16f — 14f Joh. 1, 3 — 21 Joh. 10, 30 —
 Gen. 1, 26 — 25. 28 Gen. 1, 26

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

3 φέσεως M² | προκεκτίσθαι HRP³ προεκτίσται V¹ προεκτίσθαι (aber aus
 προκεκτίσθαι corr.) A¹, M²P¹P² 5 θεὸν] υἱὸν RM²P¹P²V¹P³ 7 ἐπάρχει M²
 S χρόνον M²P¹P² 9 συνπέροχων] συνὸν R | γεγεννημένος P¹P³ 10 ὢν ἀλη-
 θινός ~ P² 11 ὄντος > R 12 συναίδιος — 13 πατρι³ am Rand nachträglich
 zugefügt H 12 ὁμοούσιος aus ὁμοιούσιος corr. P³ 14f τῶν εὐαγγελίων
 φωνῆ] γραφῆ R 15 οὐδὲ ἓν] οὐδὲν M² 16 ἐδημιούργησεν + ἀλλ' M²P¹P²
 V¹P³ 19 ὃ > V¹P³ 20f ὁ αὐτὸς βοᾷ υἱός ~ H αὐτὸς βοᾷ ὁ υἱός ~ M²P¹P²
 21 ἔλεγεν + ἡμῶν R 24 τὴν > R 28 ὁσίου ἐπισκόπου ~ A¹R | χορ-
 δοῦβης R

σοφει. νοητόν οὐ κατὰ τὴν τῶν σομάτων σύνθεσιν. ἀλλὰ κατὰ τὸ
 νοερόν ἐκτετυπῶσθαι ὁ τῆς ἀληθείας περιστασι λόγος. ἄκουε τοίνυν
 καὶ σύνεε· ἀγαθὸς ὢν ὁ θεὸς τῇ γύσει ἐνέπηξε τῇ νοεῶ τοῦ 8
 ἀνθρώπου οὐσίᾳ τὸ »κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν« ὡς τὴν
 5 ἀγαθότητα τὴν ἀπλότητα τὴν ἀγιότητα τὴν καθαρότητα τὴν
 ἀφθορίαν τὴν χρηστότητα τὴν μεκαριότητα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια·
 ἢ ἄπερ ἐστὶν ὁ θεὸς τῇ γύσει, ταῦτα κατὰ τὴν αὐτοῦ χάριν ἔχειν
 δυναθῆναι καὶ ὁ ἔπ' αὐτοῦ κτισθεὶς ἄνθρωπος, τοῦτ' ἐστὶ τὸ νοερόν
 αὐτοῦ. καὶ ὅσπερ οἱ τῶν ζωόργων ἐπιστήμονες γούργοντες ἐν 9
 10 σαρίσι τὰς ὁμοιώσεις τῶν εἰκόνων, ἐκ διαφόρων καὶ οὐκ ἐξ ἑνὸς
 χρώματος τὰς εἰκόνας ἀπαραλείπτως γούργουσιν, οὕτω δέδωκεν ὁ
 θεὸς καὶ τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἔπ' αὐτοῦ κτισθέντι ἐν τῷ νοεῶ ταμείῳ
 τῆς ψυχῆς. τοῦτ' ἐστὶ τῷ γῶ. ἔχειν διὰ τῶν ἁρετῶν τὸ »κατ'
 15 εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν«, τῆς εἰκότος ἀπαραλείπτως εὐρι- 10
 15 σκομένῃς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ διὰ τῶν προσηρθέντων θείων πραγμάτων,
 ὧν ἐνέθηκεν αὐτῷ ὁ θεὸς εἰπὼν »ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ'
 εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν«.

Ἀντίρρησις τοῦ γιλοσόγου· ὑπερχεισθω μοι ταῦτα ἐπὶ τοῦ 16 1
 παρόντος καιροῦ· ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ἐπερωτητέον περὶ τοῦ δι' οὗ
 20 ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ πάντα τὰ τε ὀρώμενα τὰ τε μὴ
 ὀρώμενα. οὐ γάρ μοι δοκεῖ εὖ ἔχειν, ἄπερ εἰρήκατε, ὅτι ἐν κατὰ τὸ
 αὐτὸ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς ἀδίδως ἅμα καὶ ὅτι θεὸς ἀεὶ συμπροϋπάρχων
 τῷ πατρὶ ὁ υἱός. ἐγὼ δὲ φαίην ὑποουρόν ἐν τοῖς κτίσμασι γεγενῆ- 2
 σθαι αὐτὸν ἐπὶ τοῦ θεοῦ. ἰδέετο γάρ ὁ θεὸς ὑποουροῦ εἰς τὴν τοῦ
 25 ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου κατασκευήν, διὸ μέλλον ὁ δημιουργὸς
 θεὸς κτίσειν τὰς κτιστὰς γύσεις ὑπεστήσατο ἑαυτῷ ἐργαλεῖον, δι' οὗ
 κτίσει πάσας τὰς γύσεις. ὅσπερ γάρ ὁ τέκτων προῦφιστᾶ ἐργαλεῖα 3
 εἰς τὴν τῶν ἐπ' αὐτοῦ μελλόντων γίνεσθαι κατασκευήν, οὕτως ἐστὶ
 νοῆσαι καὶ ἐπὶ τοῦ θεοῦ, ὅτι ὑποστήσας ἑαυτῷ ὡς ἐργαλεῖον τὸν

4. 13. 16 Gen. 1, 26

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

1 τὴν — τὸ > P³ | τῶν > RV¹ | τὸ > V¹ 2 ἐκτετυπῶσθαι
 HM²P¹P² 3 ἀνέπηξε P² 4 καθ' ὁμοίωσιν αὐτοῦ καὶ κατ' εἰκόνα ~ R 4ff τὴν
 ἀγαθότητα τὴν καθαρότητα τὴν ἀφθορίαν τὴν ἀπλότητα τὴν ἀγιότητα (so!) τὴν
 χρηστότητα ~ V¹ 10 τὰς τῶν εἰκόνων ὁμοιώσεις ~ R 12 τῷ¹ — 13 ἐστὶ
 > R 14f εὐρισκομένης] σωζομένης R 15 προσηρθέντων H | θείων] δύο
 A¹R > H 16 ἀνέθηκεν A¹RV¹P³ 17 ὁμοίωσιν] ὁμοίων P¹ 20f μὴ
 ὀρώμενα] ^{μὴ ὀρώμενα} ὀρώματα P² 21f τὸ αὐτὸ] ταυτὸ R 22 συμπροϋπάρχων aber am Rand
 ff συμπροϋπάρχει H συμπροϋπάρχει R 29 ὡς > H

εἶον ἔκτισε δι' αὐτοῦ τὸν κόσμον. τὸ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀποστόλων 4
 ῥηθὲν ὅτι »πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο«. ὡς δι' ἑργαλείου ἐκτί-
 σθησαν αἱ δι' αὐτοῦ φύσεις, καὶ τὸ »κατ' εἰκόνα δὲ ἡμετέραν
 καὶ καθ' ὁμοίωσιν« εἰπεῖν τὸν θεὸν κτισθῆναι τὸν ἄνθρωπον διὰ
 5 τοῦ ἑργαλείου, τοῦτ' ἔστι διὰ τοῦ υἱοῦ, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ εἰκόνα καὶ
 ὁμοίωσιν εἶπεν ὁ θεός. ἀνταπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ 12'
 Ἱεροντίου ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας καὶ Εὐφρυγίου ἐπι-
 σκόπου Τυάτων· εἰ οὖν, ὡς σὺ φῆς, ἑργαλείον ὁ υἱὸς εἰς ποιῆσιν 5
 τῶν κτιστῶν φύσεων ἐπὶ τοῦ πατρὸς ἐκτίσθη, ἐκ τῶν σεαυτοῦ
 10 καταπίπτει λόγων, ᾧ φιλόσοφε. λέγει γὰρ ἡ τοῦ εὐαγγελίου φωνή.
 ὡς καὶ αὐτὸς ἄρτίως ἐμνήσθη »πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο«, καὶ
 ἐπάγει »καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν«. εἰ οὖν 6
 πᾶν τὸ κτιστὸν δι' αὐτοῦ γέγονε καὶ χωρὶς αὐτοῦ γέγονεν οὐδὲ ἓν,
 ὁ κόσμος δὲ κτίσμα καὶ ὁ υἱός. ὡς αὐτὸς φῆς. ἑαυτὸν ἄρα ἔκτισεν
 15 καὶ οὐχ ὁ πατήρ. ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου· ἅπασι εἶπον, ὅτι ὡς 12'
 δι' ἑργαλείου πάντα δι' αὐτοῦ ἐποίησεν ὁ θεὸς εἰς αὐτὸ τοῦτο ποιήσας
 αὐτὸν πρὸ πάσης κτίσεως. πρὸς ποιῆσιν τῶν κτιστῶν φύσεων ἑργα-
 λείον εὐτρεπίσας αὐτόν. ἀνταπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ 12'
 τῶν αὐτῶν ἐπισκόπων Ἱεροντίου καὶ Εὐφρυγίου· εἶπέ. ᾧ βέλτιστε, 8
 20 ποῦ σοί τις ἑργαλεῖα ἀνεβόησε τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἢ τὸ ἅγιον αὐτοῦ
 πνεῦμα; παρᾶσχον ἡμῖν τὰς μαρτυρίας τῶν ὑποθέσεων. τίνος πνευ-
 ματοφόρον ἔχεις τὰς ὑπογραφὰς ἐκδώσαντος ἑργαλείον τὸν υἱὸν τοῦ
 θεοῦ, τὸν κτίστην πάντων τῶν αἰῶνων καὶ πασῶν στρατιῶν ἐπουρα-
 νίων καὶ πάντων ἐπιγείων; ἐπάκουσον τοίνυν. ᾧ φιλόσοφε, τῶν 9
 25 μαρτυριῶν τῶν ἐκ τῶν θεῶν γραφῶν τῶν ἐκθησάντων θεὸν συνα-
 ἴδιον τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, κτίστην τε καὶ δημιουργὸν πασῶν

2 Joh. 1, 3 — 3 Gen. 1, 26 — 11 Joh. 1, 3

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

3 δι' αὐτοῦ αἱ ~ R 5 διὰ > V¹ 11f καὶ ἐπάγει > R 12 ἐγένετο
 γέγονεν R 13 γέγονεν — 15 πατήρ Text nach A¹ 13f γέγονεν οὐδὲ ὁ
 κόσμος· κτίσμα δὲ καὶ ὁ υἱὸς κτλ. HM²P¹P² γέγονεν οὐδὲ ἓν ὃ γέγονε κτίσμα δὲ ὁ
 κόσμος καὶ ὁ υἱός R γέγονεν οὐδὲ ὃ γέγονε, κτίσμα δὲ καὶ ὁ υἱός V¹P³ 14f ἔκ-
 τισεν + ὁ υἱός R ἔκτισεν ἄρα ~ HV¹P³ 15 ὡς > V¹P³ 17 πρὸ > P³ |
 κτίσεως + καὶ HP³ 19 λέοντος R 20 ἑργαλείου R | ἦ τί P³ 22 ἐκ-
 δώσαντος > R ἐκδύσαντος M²P¹P²V¹P³ | ἑργαλεῖα A¹ 23 τῶν⁷ καὶ R | ἀπύρ-
 των II | τῶν > V¹ 25 καὶ ἐκθησάντων vgl. 24, 29, 50, 30 25f συναἴδιον⁷
 ὡς αἴδιον P³ 26 πασῶν] πάντων R

τῶν πιστῶν γέσεων. ἐν μὲν βίβλῳ κτίσεως ἔχει Μωσῆν τὸν 10
 προσήτην, ὃς συνδημιουργὸν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τὸν εἶόν ἐξέδωκε,
 λέγων καθὲ προειρήκαμέν σοι, ὃ βέλτιστε. »εἶπεν ὁ θεός· ποιή-
 σωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ κατ' ὁμοίωσιν·
 5 πρόσωπον συνδημιουργὸν συγκαλεῖν λέγουσιν ἀλλ' οὐκ ἐργαλίον. τὸ
 γὰρ εἶπεν »καὶ ἐποίησεν ὁ θεός τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα
 θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρρεν καὶ θῆλην ἐποίησεν αὐτούς·
 ἀφ'εντίας προσώπων σημαίνει. ἐν τῷ γὰρ εἶπεν »ποιήσωμεν 11
 ἄνθρωπον· ἀναίρει τὴν τῶν ἐργαλίων ἐπίνοιαν. τραυτέραν δὲ
 10 δέχου μερτερίαν ἀφ'εντικὴν εἰς μόνον τὸ πρόσωπον τοῦ εἶός ἐκτι-
 θεῖσαν δεικνύσαν αὐτὸν δημιουργὸν πασῶν τῶν γεννητῶν γέσεων,
 ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ Βαρούχ ἐκ στόματος Ἱερεμίου προσήτου
 λέγοντος »ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον 12
 ἐνέπλησεν αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων, ὁ ἀποστέλλων τὸ
 15 φῶς καὶ πορεύεται ἐκάλεσεν αὐτό, καὶ ἐπήκουσεν αὐτῷ
 τρόμφ. οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς σφαιρακαῖς αὐτῶν
 καὶ ἠὲ φράνθησαν. ἐκάλεσεν αὐτούς, καὶ εἶπεν· πέρεσμεν·
 ἔλαμψαν μετ' ἐνφροσύνῃς τῷ ποιήσαντι αὐτούς. οὗτος ὁ
 θεός ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρε
 20 πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακώβ τῷ παιδί
 αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἡγαπημένῳ αὐτοῦ, μετὰ ταῦτα ἐπὶ
 τῆς γῆς ὄφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη· καὶ ὁ 13
 Ἰσαΐας λέγει τῷ Ἰσραὴλ »καὶ νῦν οὐκ ἔγνως, εἰ μὴ ἤκουσας;
 θεός αἰώνιος, θεός ὁ κατασκευάσας τὰ ἄκρα τῆς γῆς· τίς
 25 οὐν οὗτος ὁ θεός ὁ αἰώνιος, ὃ φιλόσοφε, ὁ κατασκευάσας τὰ ἄκρα
 τῆς γῆς, ὁ καὶ ἐπὶ γῆς ὄφθεις καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφεις;
 τὸν εἶόν λέγεις συναναστράφει τοῖς ἀνθρώποις ἢ τὸν πατέρα;

3. 6 Gen. 1, 26f — 13 Baruch 3, 32ff — 23 Jes. 40, 23

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

1 μωσῆν R 2 συνδημιουργὸν τὸν εἶόν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ ∞ R 5 ἐργα-
 λῖον A¹R ἐργαλίαι die übr. HSS | τὸ] τῷ HM²P¹ 7 ἄρρεν R 8 προσώπων A¹
 προσώπους P² προσώπον d. übr. HSS | σημαίνει προσώπους ∞ P² 9 τὴν > P³
 10 δέχου] δὲ ἔχου A¹R | ἀφ'εντικὴν + εἶπεν R | μόνον τὸ > A¹R 11 δει-
 κνύσαν A¹ | γεννητῶν A¹HV¹ γεννητῶν d. übr. HSS 12 Ἱερεμίου + τοῦ A¹R
 13 χρόνον > R 17 εἶπ = εἶπον A¹R 20f τῷ παιδί αὐτοῦ Ἰακώβ ∞ R
 21 τῷ ἡγαπημένῳ + ἐπ' P³ 22 τῆς > HM²P¹P²P³ 23 εἰ] ἢ RM²P¹ 24 θεός·
 + ὁ M² 24f τίς οὐν > R 25 ὁ· > M² 27 λέγει R

ἀπόκρισις τοῦ φιλοσόφου· ὁ εἶδος, φησί, σενανέστραπται. καθὼς λη' 14
 εἶρηξαν αἱ θεαὶ γραφὰ γὰρ πωθῶθεις ἐξ αὐτῶν ἀποδέδειγματ.
 ἀλλ' ἔστι μοι ἔτι δυνατωτάτη καὶ ἀναντίρροτος ἀντίθεσις περὶ αὐτοῦ.
 ὅτι πρὸ πάσης κτίσεως ἔκτισεν αὐτὸν ὁ θεός, ἵνα δι' αὐτοῦ τὰ
 5 πάντα κτίσῃ. καὶ ταῦτα ἀποδείξω ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τῶν ἀγώνων.
 ἀπόκρισις τῶν ἀγίων πατέρων διὰ τῶν αὐτῶν ὁσιωτάτων ἐπι- 14'
 σκόπων Αἰοντίου καὶ Εὐφρυγίου· οὐχ οὕτως, φιλόσοφε, οὐκ ἔνεστι 15
 δεῖξαι σε ταῦτα ἄπερ φῆς. γέννημα γάρ ἐστι τοῦ θεοῦ καὶ οὐ ποίημα.
 καθάπερ διὰ πλειόνων ἀπεδείξαμεν. καὶ τίς γάρ, ὦ φιλόσοφε, τῶν
 10 ἐν εὐσεβείᾳ καὶ ἀγχινοῖα πλουτούντων ἀνδρῶν οὐκ ἐκπλήττεται ἐπι
 ταῖς τοσαύταις αὐτοῦ ἐνεργείαις τῶν ἐπ' αὐτοῦ δημιουργηθεῖσων
 φύσεων ὡς ἐπὶ θεοῦ. τοῦτ' ἔστιν ἐπ' αὐτοῦ, κτισθεῖσων. τῆς γραφῆς
 βοώσης »ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον« καὶ »εἶδεν ὁ θεὸς
 τὰ πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν«. Ἰωάννης δὲ ὁ 16
 15 εὐαγγελιστῆς σαφέστατα δείκνυσιν αὐτὸν αἰὶ σενυπάρχοντα τῷ πατρὶ
 σεναίδίῳ τε καὶ σενάναρχον τῷ πατρὶ, »ἐν ἀρχῇ γάρ φησιν ἦν ὁ
 λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος·
 οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο
 καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν«. ἰδοὺ σαφέστατα 17
 20 δέδεικται, ὦ φιλόσοφε, ὅτι πάσης γεννητῆς φύσεως δημιουργὸς ὁ εἶδος·
 εἰ οὖν δημιουργὸς τῶν ὄλων κτισμάτων ἐστίν, ὥσπερ οὖν καὶ ἐστίν,
 ὄρωμένων τε καὶ νοουμένων, δῆλον ὅτι θεὸς ἀληθῶς φύσει καὶ οὐκ
 ἐργαλεῖον, ὡς φῆς, οὐδὲ κτίσμα οὔτε ποίημα οὔτε μεταγενέστερος
 τοῦ πατρὸς. τὸ γὰρ ἦν τετράκις λεγθὲν ἐπὶ τοῦ εὐαγγελιστοῦ 18
 25 τὸ προὔπαρχον οὐκ ἔχει. ἵνα δὲ τελειότατα γνῶσῃ ὅτι οὐκ ἐπιξούσιος
 ἀλλ' αὐτεξούσιος ὡς καὶ ὁ πατήρ, δέχον καὶ ἄλλην ἐναρρησάτην
 μαρτυρίαν. ἀκουε τοίνυν τοῦ θεοσπεσίου Ἰσαίου βοῶντος »καὶ 19
 θελήσουσι, φησίν, εἰ ἐγεννήθησαν πυρρίκαυστοι« τοὺς Ἰουδαίους
 προσαναγραφῶν »ὅτι παιδίον ἐγεννήθη εἶδος καὶ ἐδόθη ἡμῖν.

13 Gen. 1, 27. 31 — 17 Joh. 1, 1—3 — 27 ff. Jes. 9, 5. 6

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

1 σενανέστράφθαι A¹V¹P³ σενανέστραπται R σενανεστράφη H (wo aber η wohl auf Rasur) M²P¹P² | καθὰ H 2 ἀποδέδειγματ R 3 ἔτι > R | ἀναντίρροτος so!) + ἔτι R 4 δι' αὐτῶν τῶν P² 6 ὁσιωτάτων H 8 ἔφησ V¹P³ 13 βοώσης + καὶ M²P¹P² 14 τὰ > P² 18 nach ἦν Rasur A¹ 19 ἐγένετο] οὐ γέγοιεν H 19 σαφέστατα > R 20 γεννητῆς, aber r corrig. A¹, R γενετῆς durch Rasur aus γεννητῆς P² γεννητῆς P³ | εἶδος] θεός R 25 γνῶς R 26 καί² > R 28 φησίν > P² | ἐγεννήθησαν P¹ 29 προσαναγραφῶν H προσαναγραφῶν d. übr. HSS, aber corr. aus προσαναγραφῶν in A¹

οὐδ' ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ ὄμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ
 μεγάλης βουλής ἄγγελος θαυμαστός σύμβουλος θεὸς ἰσχυ-
 ρὸς ἐξουσιαστής*. ἄνοιε, φιλόσοφε, ἐξουσιαστήρ αὐτὸν προση-
 5 οντιτόμενον καὶ οὐχ ὑπεξούσιον, καθὼς ἔμετς γατε. ἀλλὰ πάλιν 20
 ἐπαπαληπτίον τὴν λέξιν· »θεὸς ἰσχυρός, ἐξουσιαστής, ἄρχων
 εἰρήνης, πατήρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος*. ἐν δὲ μιᾷ τῶν αὐτοῦ
 εὐεργεσιῶν παρίστηεν ἑαυτὸν ὁ αὐτὸς μορογενῆς εἰς τοῦ θεοῦ
 αὐτεξουσίον τε καὶ κτίστην τοῦ ἀνθρώπου, ἐπὶ τῇ τοῦ ἐκ γενετῆς
 10 τυφλοῦ ἀκαπληρώσει ἐπ' αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ γεννη-
 μένη. ἀπαύγασμα γάρ ἐστι τοῦ πατρὸς οὐρανίου καὶ χειροκτῆρ 21
 ἀπαράλλακτος τῆς ὀλῆς αὐτοῦ ἑποστάσεως, καθὰ γησι Παῦλος ὁ
 ἀπόστολος, τὸ »σκεῦος τῆς ἐκλογῆς*, ἰδοί, φιλόσοφε, τοσοῦτοι 22
 ἄνωγον, ἐπίπερ καὶ οὐράτιστον τῷ πατρὶ κτίστην τε πασῶν τῶν
 κτιστῶν φύσεων, καθὰ πλειστάκις εἰρήκαμεν, τῶν τε ὁμομένων τῶν
 15 τε ρουμένων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἀπέδειξαν. ποῦ δὲ καὶ οἱ μέτερες 23
 τῶν ἐργαλείων, γῆσον εἰ ἔχεις· τάχα οὐν καὶ εἰς ἐργαλεῖα πιστεύσαι
 ἐβαπτίσθης, ἔπερ. ὡς γῆς, πιστὸς ἐπάοχεις τῷ θεῷ.

Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου περὶ τοῦ »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν μ' 17 1
 ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ* ἐκ τῶν παροιμιῶν Σολομῶντος·
 20 ἐπέι, φησί, τοσοῦτον βιάξεσθε ὑμεῖς τὴν ἀλήθειαν, τί εἶπωμεν
 περὶ ταύτης τῆς φανερᾶς λέξεως τῆς »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν
 ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ*; ἀπόκρισις τῶν ἀγίων πατέρων μα'
 τῶν ἐπισκόπων διὰ Εὐσεβίου τοῦ Ημερίου ἐπισκόπου Καισα-
 25 ρείας Παλαιστίνης· τί πιθανῶς καὶ ἠεθίως ὡς οἶσθαι τοὺς βεθούς 2
 διατιρώσκεις; μὴ σαυτῷ, ὦ φιλόσοφε, ἀφορμὰς ἀνάνδρους ἐπισώρειε,
 ὅρα μὴ πως δυσεπιβάτοις κορημοῖς ἀπαρραγυλάκτως ἐπιβίς κορη-

8 vgl. Joh. 9, 1 — 10 vgl. Hebr. 1, 3 — 12 Act. 9, 15 — 18. 21 u. ö. Prov.
 8, 22 — 24 Über das Verhältnis dieser Rede zu Eusebs' Schriften vgl. G. Loescheke
 im Rhein. Mus. LXI 68ff

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

2 βουλῆς + τῆς τοῦ πατρὸς H 3 ἐξουσιαστής + ἄρχων εἰρήνης, πατήρ
 τοῦ μέλλοντος αἰῶνος V¹P³ (Balf.) 4 ἀλλὰ — 6 αἰῶνος > V¹P³ ἰσχυρός, ἄρχων εἰ-
 ρήνης, ἐξουσιαστής ~ R 8 γενετῆς RM²P¹P² γεννητοῦς A¹ γεννητῆς HV¹P³ 9f γε-
 γεννημένῃ M² 11f γησι ὁ ἀπόστολος Παῦλος ~ A¹ (wo aber ὁ fehlt) R
 13f τῶν κτιστῶν πασῶν φύσεων ~ A¹R 15 ἀπέδειξαν corr. aus ἀπεδείξαμεν
 A¹ ἀπεδείξαμεν R 19 Σολομῶντος > M²P¹P² 20—24 am Rand nach-
 getragen, aber 20 εἶπωμεν 23 τῶν ἐπισκόπων und ἐπισκόπον Καισαρείας Πα-
 λαιστίνης > H 20 ὑμεῖς > R 23f καισαρείας + τῆς R 24 οἶσθαι A¹HR
 οἷη die übr. HSS 25 ὦ > A¹R 26f κορημοσθήση R

νισθῆς. ἀλλ' εἰς τὸ »κύριος ἔκτισέ με« νῦν φήσομεν· οἱ πρὸ 3
 ἡμῶν ἐξέδοσαν περὶ τῆς λέξεως ταύτης, τῆς ὅτι »κύριος ἔκτισέ
 με« πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα καὶ εἰς τὴν κατὰ σάρκα δὲ οἰκονομίαν τῆς
 ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ὅπως διείληφεν.
 5 πάντως ἴσται τὰς ἐκδόσεις. ἡμεῖς δὲ καὶ ἐπ' ἄλλαις ἱστορίαις τὴν 4
 ἐκδοσὶν νῦν ποιησόμεθα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ συνεργοῦντος,
 καὶ εἰ θέλεις, φιλόσοφε, αὐτὴν ὅλην τὴν λέξιν προτεινόμεν μετὰ
 καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς. λέγει γὰρ ἡ ἀρχὴ αὐτῆς· »ἐὰν ἀναγγείλω 5
 ἔμιν τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα, μνημονεύσω τὰ ἐξ αἰῶνος
 10 ἀριθμῆσαι«· εἶτα ἐπάγει λέγων »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν
 αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ. πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με ἐν
 ἀρχῇ, πρὸ τοῦ τὴν γῆν ποιῆσαι, πρὸ τοῦ προελθεῖν τὰς
 πηγὰς τῶν ὑδάτων, πρὸ τοῦ ὄρη ἐδρασθῆναι, πρὸ δὲ
 15 πάντων βουνῶν γεννῆ με«. ὅθεν κατασκευάζων τὸ ὅτι »κύριος
 15 ἔκτισέ με« ἐπισυνάρας εἶπε »κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοική-
 τους«. ζητῶμεν λοιπὸν κύριον τὸν κτίσαντα αὐτὸν τὸν καὶ 6
 ποιήσαντα χώρας καὶ ἀοικήτους· νυγματισθεῖς γὰρ ὁ Σολομῶν ἐκ
 τῶν τοῦ πρὸς Ἰώβ εἰπόντος »ποῦ ἦσθα ἐν τῷ θεμελιῶν με τὴν
 γῆν; εἶπε »κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους«. ἐν δὲ 7
 20 βίβλῳ Βερούχ ἐκ στόματος Ἰερειμίου τοῦ προσφήτου, καθὼς προσαπε-
 δεῖξαμεν, περὶ τοῦ ποιήσαντος χώρας καὶ ἀοικήτους λέγει· »υἱοὶ
 Ἰαῦρ ἐκζητοῦντες τὴν συνέσειν ἐπὶ τῆς γῆς οἱ ἔμποροι καὶ
 οἱ ἐκζητηταὶ τῆς συνέσεως· ὁδὸν δὲ σοφίας οὐκ ἔγνωσαν
 οὐδὲ ἐμνήσθησαν τὰς τρίβους αὐτῆς«. καὶ μετ' ὀλίγα· »ἀλλ' 8
 25 ὁ εἰδὼς τὰ πάντα γινώσκει αὐτήν, ἐξεῦρεν αὐτήν τῇ συνέσει
 αὐτοῦ«· εἰπὼν περὶ τοῦ ἐξευρόντος τὴν σοφίαν τῇ συνέσει αὐτοῦ
 ἐπάγει αὐτοῦ καὶ τὰς ἐνεργείας, λέγων »ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν
 εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον ἐπέπλησεν αὐτήν κτηνῶν τετραπόδων,
 ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς καὶ πορεύεται«. οὐ παραβλεπτίον 9
 30 γάρ, ὃ φιλόσοφε, τὰ αὐτὰ πάλιν διαγορευῆσαι πρὸς ἐναργῆ ἀπόδειξιν

8 Prov. S, 21a — 10 Prov. S, 22—25 — 14f Prov. S, 22, 26 — 18 Hiob 38, 4 —
 21 Baruch 3, 23 (gekürzt) — 24 Baruch 3, 32 — 27 Baruch 3, 32f

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

1 φήσωμεν HR φήσομεν + ὁ M²P¹P²V¹P³ 6 χριστοῦ > M²P¹P² 7 θέλεις + ὁ
 A¹RM²P¹P² 8 τῆς αὐτῆς ἀρχῆς [αρχῆς] ~ R 11 εἰς ἔργα αὐτοῦ > P² 13 ἐδρασθῆναι
 τὰ ὄρη ~ P² 14 κατασκευάζων — 15 με > V¹ 16 καὶ > HM²P¹P² 17 νυγ-
 ματισθεῖς] γνημασθεῖς H 18 τῶν > RM²P¹P² | παρὸς] πατρὸς P²P³ 20 καθὰ
 HM²P¹P² 23 ὁδῶν M²P¹P² 26 αὐτοῦ² > H

τῆς προκειμένης ἐποθέσεως. ὁ ἀποστέλλων, γησί, τὸ γῶς καὶ
 πορεύεται, ἐκάλεσεν αὐτό, καὶ ἐπήκουσεν αὐτῷ τρόμφ· οἱ
 δὲ ἀστέρεις ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν καὶ ἠύγραν-
 θησαν· ἐκάλεσεν αὐτούς, καὶ εἶπαν· πάρεσμεν· ἔλαμψαν
 5 μετ' εὐφροσύνης τῷ ποιήσαντι αὐτούς. οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν.
 οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἔξευρε πᾶσαν ὁδὸν
 ἐπιστήμης καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακώβ τῷ παιδί αὐτοῦ καὶ
 Ἰσραὴλ τῷ ἡγαπημένῳ αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς
 ὄφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη. τὰς δύο φράσεις 10
 10 προσησαντες κυρίως τοῦ ποιήσαντος χώρας καὶ ἀοικήτους, ἃς εἶπε
 Σολομών καὶ Βαροὺχ ἦτοι Ἱερεμίας — εἰπὼν γὰρ »ἐκτισέ με«
 ἐπήγαγεν αὐτοῦ καὶ τὰς ἐνεργείας λέγων »κύριος ἐποίησε χώρας
 καὶ ἀοικήτους« — συλλογισόμεθα, ὡς βέλτιστε, τὸ τίς κύριος ὁ ποιή-
 σας χώρας καὶ ἀοικήτους, καὶ νοήσομεν ὅτι οὐκ ἄλλος ἀλλ' ἢ πάντως ὁ 11
 15 κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον· ἐν τῷ γὰρ κατα-
 σκευάζειν τὴν γῆν »ποιεῖν ἐστὶ χώρας καὶ ἀοικήτους«· ὁ καὶ
 ἐμπλήσας αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων, ὁ καὶ καλέσας τὸ γῶς,
 καὶ ἐπήκουσεν αὐτῷ τρόμφ καὶ τὰ ἐξῆς. περὶ οὗ λέγει, ὅτι »ἐπὶ
 τῆς γῆς ὄφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη. ροητέον 12
 20 οὖν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κύριος ὁ κτίσας τὴν λογιστικὴν σοφίαν εἰς
 ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, ἣν ἠνέρεπίσε τῷ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἀν-
 θρώπῳ, ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους, ὁ κατασκευάσας
 τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον.
 Ἀλλὰ καὶ πάλιν τὴν ἀρχὴν τῆς λέξεως ἴδωμεν »ἐὰν ἀναγγείλω 13
 25 ἔμην τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα«. ἀλλ' οὐκ εἶπε τὰ μέλλοντα,
 καὶ πάλιν λέγει »μνημονεύσω τὰ ἐξ αἰῶνος ἐξαριθμῆσαι« ἀλλ'
 οὐ τὰ πρὸ αἰῶνος. ἐγνώσθη ἡμῖν, ὅτι ὁ εἶδος τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ καὶ 14
 τὴν λογιστικὴν σοφίαν κτίσας, ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν
 αἰῶνα χρόνον, ὁ ποιήσας χώρας καὶ ἀοικήτους, ὁ καὶ τῷ Ἰωβ εἰπὼν
 30 ὅτε ἐγενήθησαν ἄστρα, ἠΐρεσάν με πάντες ἀγγελοὶ μου«.

1 Baruch 3, 33ff — 10 vgl. Prov. 8, 26 — 11 Prov. 8, 22 — 12 Prov. 8, 26 —
 18 Baruch 3, 38 — 24ff Prov. 8, 21a — 28 Baruch 3, 32 — 30 Hiob 38, 7

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

1 γησί > R 3f εὐφράνθησαν A¹R 4 αὐτούς > P³ | εἶπον R 8 ἡγα-
 τημένω + ἐπ' HSS außer A¹ (vgl. 69, 21) | τῆς > M²P¹P³ 9 φράσεις] φήσεις P³
 (Balf.) 10 προσήσαντες H 11 γὰρ + κύριος A¹R 12 καὶ τὰς ἐνεργείας
 αὐτοῦ ~ R | λέγων > H 13 τὸ > HM²P¹P² 14 καὶ > A¹RV¹P³ | νοήσομεν
 A¹HRP²V¹P³ | ἄλλος] ἄλλας P² 15 τὸν > M² | ἐν γὰρ τῷ ~ V¹P³
 15f κατασκευάσαι R 20 λογικὴν P² 27 ἔμην V¹P³ 28 λογικὴν P²

Μωσῆς δὲ λέγει περὶ τοῦ ποιήσαντος τὸ φῶς »καὶ εἶπεν ὁ θεός·
 γεννηθήτω φῶς« καὶ ἐπήγαγε λέγων »καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς
 τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς ἀστέρας« καὶ
 τὰ ἕξῃς. ἵνα γὰρ εἶναι μοι δοκεῖ τὰ λεγθέντα, ἃ αἱ ἀποδείξεις παρέ- 15
 5 σθησαν, ὡς γιλόσογε, ὅτι ὁ νῦς τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ καὶ τὴν ἐν Σολο-
 μῶντι λογιστικὴν σοφίαν κτίσας καὶ πάντα τὰ κτιστά, καὶ οὐκ ἐργα-
 λειον. ἵνα δέ σοι σαφέστεραν τὴν ἀληθῆ τῶν πραγμάτων ἀπόδειξιν 16
 παραστήσωμεν καὶ τάχιον ἐλθῶμεν ἐπὶ τὸν νοῦν τοῦ πράγματος καὶ
 τῆς θεωρίας αὐτοῦ, τὰ ἐκ τῆς γραφῆς λέξωμεν. μέλλον ὁ προ- 17
 10 γήτης Μωσῆς ἐξίεναι τὸν βίον, ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ ἀναλήψεως
 Μωσέως, προσκαλεσάμενος Ἰησοῦν υἱὸν Ναυῆ καὶ διαλεγόμενος πρὸς
 αὐτὸν ἔφη »καὶ προσεθέασατό με ὁ θεὸς πρὸ καταβολῆς
 κόσμου εἶναι με τῆς διαθήκης αὐτοῦ μεσίτην« καὶ ἐν βίβλῳ
 λόγων μυστικῶν Μωσέως αὐτὸς Μωσῆς προεἶπε περὶ τοῦ Δαυὶδ καὶ
 15 Σολομῶντος. περὶ οὗ Σολομῶντος οὕτω προεἶπε »καὶ διαδοχεύ- 18
 σει (ἐπ') αὐτὸν ὁ θεὸς σοφίαν καὶ δικαιοσύνην καὶ ἐπιστή-
 μην πλήρη, αὐτὸς οἰκοδομήσει τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ« καὶ τὰ
 ἕξῃς. ἵνα δὲ σαφέστερον εἴη ὁ φημι, οὕτως ἐξετάσωμεν τὸν νοῦν· ὁ 19
 20 ἄνθρωπος διὰ τὸν κόσμον, ἢ ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον; ὁ γιλό-
 25 σογος· πάντως ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον. οἱ ἄγιοι ἐπίσκοποι μγ'
 οἱ ἡμέτεροι διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παισιῶλου
 εἶπον· καὶ εἰ ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον πάντως ὡς προγενέστερον 20
 τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει ὄντος, ὁ δὲ κόσμος μετα-
 γενέστερος ἦν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς λογιστικῆς σοφίας ἐν τῇ τοῦ
 25 θεοῦ ἐνθυμήσει, ὁ ἄνθρωπος οὖν προγενέστερός ἐστι τοῦ κόσμου καὶ
 ἢ σοφία· ὁ οὖν προγενέστερος ὢν τοῦ κόσμου προὔπαρχει καὶ τῶν
 τοῦ κόσμου φύσεων, οἷον οὐρανῶν καὶ γῆς ἡμέρας νυκτὸς νεφῶν
 ἀέμων ἀβύσσων πηγῶν ὀρέων βορῶν. τοῦτων πάντων προ- 21
 30 γενέστερα ἐστὶν ἡ σοφία καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει,
 δι' ὃν ὁ κόσμος· προπροεβύτερος οὖν τῶν τοῦ κόσμου φύσεων ὁ

1 Gen. 1, 3 — 2 Gen. 1, 16 — 11 vgl. Himmelfahrt d. Mose ed. Clemen I 6, 14
 — 13f unbekannte Quelle

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

2 γεννηθήτω R | ὁ > RV¹ 4 ἔ] ἄ καὶ P² αἰ P³ 6 λογικὴν P² 9 τὰ > H
 10 τοῦ βίου (corr. aus τὸν βίου) H | am Rand ὅρα βίβλον ἀναλήψεως Μωσέως· γέν
 μὴ ἐπίσσομεν H 14 λόγῳ P³ | τοῦ > R 15 διαχεῖσει M²P¹ 16 (ἐπ') erg. nach
 S. 76, 29 | ὁ! > R 19 vgl. S. 77, 22 21 τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου > H | ἐπισκόπου
 > V¹ 22 εἶπον A¹RH εἶπαν d. übr. HSS 23 ὄντος — 25 ἐνθυμήσει > H 24 καὶ
 τῆς] καὶ, aber i. Text corr. in κατὰ, am Rand in μετὰ M² καὶ P¹ καίτοι P² 25 καὶ
 — 26 κόσμον > RV¹P³ 27 οἷον nicht mehr deutlich R | καὶ + τῆς P³ 28 τοί-
 τω > V¹ 30 δι' ὃν — S. 75, 1 ἐνθυμήσει > V¹P³, am Rand nachgetragen H

ἄνθρωπος καὶ ἡ σοφία ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθουσίᾳ ἤδη προὔπαρχει
 τοῦ κόσμου. ἀλλ' οὕτως μὲν οὖν μεταγενέστερος κτισθεὶς ἠρέχθη 22
 ἐν τῇ τῆς κτίσεως παρόδῳ, ὁ δὲ μεταγενέστερος τοῦ ἀνθρώπου ἐν
 τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθουσίᾳ οὕτως προγενέστερος παρηρέχθη ἐν τῇ τῆς
 5 κτίσεως παρόδῳ. ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ σοφία, ἣν ἐξεῦρε τῇ συνέσει αὐτοῦ 23
 ὁ εὐὸς τοῦ θεοῦ, ἣν δέδωκε τῷ κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ ἀνθρώπῳ, καὶ
 αὐτῇ προὔπαρξε τοῦ κόσμου καὶ τῶν φύσεων αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ θεοῦ
 ἐνθουσίᾳ — εἰδὼς οὖν ἐν ἑαυτῷ ὁ Σολομὼν, διδαχθεὶς ἐκ τῆς τοῦ 24
 θεοῦ δοθείσης αὐτῷ σοφίας, ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ σοφία προὔπαρξαν
 10 τοῦ κόσμου καὶ τῶν φύσεων αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθουσίᾳ, βασι-
 νίδας * τὸ ἤδη προὔπαρχον τοῦ κόσμου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθουσίᾳ πρὸ
 καταβολῆς κόσμου, ὁ ἐξεῦρε τῇ συνέσει αὐτοῦ ὁ κύριος, τοῦτο ἤδη
 ἐκτίσεν ὁ αὐτὸς κύριος μεταγενέστερον τοῦ κόσμου καὶ τῶν φύσεων
 αὐτοῦ· λέγει οὖν ὁ Σολομὼν ὡς ἐκ προσώπου τῆς ἐν ἀνθρώπῳ 25
 15 σοφίας τῆς προὔπαρξάσης τοῦ κόσμου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθουσίᾳ
 »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ· τῇ 26
 ἐν τῷ ἀνθρώπῳ σοφίᾳ ἀνήκεν ἐκφωνεῖν τῇ λογιστικῇ, τῇ εὐφρο-
 πισθείᾳ τῷ ἀνθρώπῳ ταῦτα, τῷ κατ' εἰκόνα τοῦ θεοῦ γενομένῳ·
 τὸ οὖν »κύριος ἔκτισε«, τῷ προὔπαρξαντι τοῦ κόσμου ἐν τῇ τοῦ
 20 θεοῦ ἐνθουσίᾳ, τοῦτο τούτῳ προσέφη· τὸ δὲ »γεννᾷ με« συντελε-
 πάλιν εἰς τὰς μετὰ ταῦτα ἐκ φύσεως παιδοποιίας ἐκδιδομένον εἶπε·
 τὸ »γεννᾷ με« νόει τοίνυν, φιλοσοφίᾳ, τῆς αὐτῆς φύσεως παλαιουμέ-
 νης καὶ ἀναρνούμενης ἄχρι συντελείας, τὸ οὖν »κύριος ἔκτισέ 27
 25 με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ« εἰς τὴν τῷ ἀνθρώπῳ
 δοθεῖσαν λογιστικὴν σοφίαν διαληπτέον, τὸ δὲ »γεννᾷ με« (εἰς· τὸ
 κατὰ πρόγνωσιν τοῦ θεοῦ αὐτῆς τῆς φύσεως, τὸ ἐξ αὐτῆς, ἐξ εἰκότων, ὡς
 τροχὸν εἰλιπτόμενον ἐπ' αὐτὸν τὸν καμπτήρα, ἐπανιὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς

16 u. ö. Prov. 8, 22ff

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

3 ὁ δὲ — 5 παρόδῳ > P² 4 προγενέστερος] μεταγενέστερος V¹P³ 5 τῇ
 > HP²V¹ | ἐξεῦρεν ἐν τῇ R 6 ἑαυτοῦ] αὐτοῦ A¹R 8 Anakoluth oder
 Lücke: (δῆλον). erg. Holl | εἰδὼς — 11 ἐνθουσίᾳ > P² 9 προὔπαρξε H
 11 erg. etwa ἔγνω ὅτι) Ltz. | προὔπαρξαν A¹R | κόσμου + καὶ V¹P³ 13 ob
 μεταγενέστερον (ὄν)? Ltz. 14 ἐκ > P³ | ἀνθρώπῳ + προὔπαρξάσης R
 15 [τῆς προὔπαρξάσης A¹ | θεοῦ + σοφία R 18 τοῦ > R 19 οὖν + ἦν HP³
 21 παιδοποιή P³ (παιδοποιήσεις Balf.) | ἐκδιδομένον HP³ ἐκδοδομένον V¹ 22 τῆς
 corr. aus τῇ P² | αὐτῆς] αὐτὸς R 24 τῶν ἀνθρώπων A¹P²P³ 25 corr. Holl
 | λογικῇ P² | διαληπτέον] νοητέον R 26 τὸ] τοῦ A¹R | ἐξ αὐτῆς] ἐξ αὐτοῦ R

τοῦ πρωτοκτίστου ἀνθρώπου τοῦ κατ' εἰκόνα θεοῦ κτισθέντος, ἐν
 ᾧ τὴν λογιστικὴν σοφίαν τὴν κτιστὴν ἐπέθηκεν, ἐν ᾧ τὴν εἰλικρινῆ
 αὐτοῦ ἀγάπην ἐνεπέπωσεν ὁ θεός. οὐπερ τὴν ἀνάκτισιν ἐν ἑαυτῷ **28**
 ποιούμενος ὁ σωτήρ ἔλεγε πρὸς τὸν πατέρα οἰκονομικῶς· »ὅτι
5 ἡγάπησάς με, γησί, πρὸ καταβολῆς κόσμου«. τὸ δὲ »πρὸ τοῦ
 αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με ἐν ἀρχῇ« ἱστορήσας ὁ Σολομών, ὅτι οἱ
 αἰῶνες οἱ ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ἐκ τῆς περιόδου τῆς ἡμέρας καὶ τῆς
 νυκτὸς τὴν σέστασιν ἔχουσι, τὸ δὲ προϋπέροξαι τῆς ἡμέρας καὶ τῆς
10 νυκτὸς, προϋπέροξαι ἐστὶ τοῦ αἰῶνος τούτου — ταύταις ταῖς ἱστορίαις
 θεωρήσας ὁ Σολομών ἤρρωσεν ἐναρμόστιως τῷ τε ἀνθρώπῳ καὶ τῇ
 σοφίᾳ. διὸ ἐκ προσώπου αὐτῆς ἐκφωνήσας λέγει τὸ »κύριος **29**
 ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, πρὸ τοῦ αἰῶνος
 ἐθεμελίωσέ με ἐν ἀρχῇ«, συλλογισάμενος ἐν ἑαυτῷ πάλιν, ὅτι
 μέλλοιτος τοῦ θεοῦ παράγειν ταύτας τὰς φύσεις τὰς ἐγκοσμίους
15 προγενεστέρως τοῦ τε ἀνθρώπου καὶ τῆς σοφίας εἰς τὸ εἶναι, καὶ
 ὅτι δεῖ τοὺς προγενεστέρους παρεῖναι, παραγενομένων δὲ τῶν φύσεων
 ἱστορεῖν κατὰ τάξιν τὰς φύσεις παραγενομένας, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος
 καὶ ἡ σοφία ἠγέσθαι τῶν ἔργων ἐτάχθησαν, ἡ οὖν τῷ ἀνθρώπῳ **30**
 δοθεῖσα ἐπὶ τοῦ θεοῦ λογιστικὴ καὶ κριτικὴ σοφία, (ἡ διαδοχέουσα
20 ἐπὶ Σολομώντα, καθά γησιν ὁ μέγας Μωσῆς) λέγει ἐν Σολομώντι
 »κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ« καὶ
 τὰ ἑξῆς. ἥς ἐκ προσώπου, τῆς προγενεστέρως οὖν τῷ ἀνθρώπῳ **31**
 τοῦ κόσμου, διηροῦμενος τὰς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ τὰς ἐν τῷ κόσμῳ
 παράγοντας τὰς φύσεις γησὶν (ὁ) αὐτός· »κύριος ἐποίησε χώρας
25 καὶ ἀοιζήτους, ἄγρα οἰζοῦμενα τῆς ἐπ' οὐρανόν. ἠνίκα
 ἠτοίμασε τὸν οὐρανόν, συμπαραῆμην αὐτῷ· ὅτε ἀγώριζε τὸν
 ἑαυτοῦ θρόνον ἐπ' ἀνέμων, ἠνίκα ἰσχυρὰ ἐποίησε τὰ ἄνω
 νέφη, καὶ ὡς ἀσφαλεῖς ἐτίθει πηγὰς τῆς ἐπ' οὐρανόν, ἐν

4 Joh. 17, 24 — 5. 11. 21. 24 Prov. 8, 22ff — 19 vgl. S. 74, 13

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

1 πρωτοκτίστου] ἀκτίστον (vgl. S. 83, 19 [a ist Zahl]) R **2** λογιστικὴν corr. aus
 λογικὴν P² | ἐπέθηκεν P² **3** ἐπέπωσεν H | οὐπερ] ὑπερ HP³ **5** τὸ] τοῦ P²
7 τῷ > RV¹ | καὶ > P² **10** ἡρώμ = ἤρρωσεν R **11** ἀναφωνήσας P²
12 εἰς ἔργα αὐτοῦ > A¹HR **15** καί² — **16** παρεῖναι > A¹R **16** δέ] τε V¹P³
17 ἱστορεῖ durch Rasur aus ἱστορεῖν A¹ | παραγενομένας V¹P³ **18** ἐτάχθησαν
 A¹R ἐπέθηκεν V¹P³ ἐδόθησαν d. libr. HSS **19** δοθεῖσα λογιστικὴ σοφία ἐπὶ τοῦ θεοῦ
 καὶ κριτικὴ ~ R **20** ἐν] ἐπὶ A¹HR **24** αὐτοῦ A¹H **25** καὶ nachträglich eingefügt H
 ἀοιζήτους + καὶ P³ | ἠνίκα — **26** οὐρανόν > P³ **27** θρόνον > R **28** τῆς]
 τῇ H, unleserlich am Zeilenanfang, darüber von anderer Hand γὰρ κατ' οὐρανόν A¹

τῷ τιθέναι τῇ θαλάσῃ ἀκριβασμὸν αὐτοῦ, καὶ ὕδατα οὐ παρελεύσονται λόγον στόματος αὐτοῦ, καὶ ἰσχυρὰ ἐποίει τὰ θεμέλια τῆς γῆς, ἣμην παρ' αὐτῷ ἀρμόζουσα, ἐγὼ ἣμην ἢ προσέχαιρα.

- 5 Ταῦτα ἐκ προσώπου τῆς σοφίας, καὶ δείχνουσιν ἀσφαλῶς, ὅτι ὁ 32
 προὔπάρχων τοῦ κόσμου ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει, δι' ὃν καὶ ὁ
 κόσμος εὐτρεπίσθη, δηλονότι καὶ τῶν τοῦ κόσμου φύσεων προὔ-
 πῆρξεν. Ἰσοῦσιν οὖν γενόμενος τῆς παροῦσιν τῶν φύσεων ὑπεριθμίει 33
 τὴν τάξιν αὐτῶν ὁ προγενέστερος αὐτῶν, ἡ σοφία, ἣν ἐξεῖρε τῇ
 10 συνέσει αὐτοῦ, ἣν ὑπὲρῆψε τῷ ἀνθρώπῳ. τίς οὖν ὁ ταύτην 34
 τὴν σοφίαν προεντρεπίσας καὶ δεδοκῶς τῷ ἀνθρώπῳ, ἡ ὑψηλῆσθε
 αὐτοῦ τὰς ἐνεργείας; ὅτι οὐκ ἄλλος ἀλλ' ἡ πᾶντος ὁ κατασκευάσας
 τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, ὁ καὶ ἐμπλήσας αὐτὴν κτηνῶν
 τετραπόδων, ὁ καλέσας τὸ φῶς, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμφ·
 15 ὁ ἐπὶ γῆς ὄφθεις καὶ συναναστραφείς ἀνθρώποις. τούτῳ 35
 κεκλήρωνται αἱ ἐνεργοὶ τῶν φύσεων πάροδοι· ὅτι δὲ εἰς τὸ πρόσω-
 πον εἴρηται τῆς σοφίας οὐχὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τὸ «κύριος ἔκτισέ
 με, ἀλλ' ἡ τῆς λογιστικῆς σοφίας, τῆς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου εὐτρε-
 πισθείσης καὶ δοθείσης τῷ ἀνθρώπῳ, δι' ὃν ὁ κόσμος ἐγένετο, σα- 36
 20 φέστατα διὰ πάντων δέδεικται, ὅτι εἰς τὸ πρόσωπον εἴρηται τῆς
 λογιστικῆς σοφίας· βεβαίῳ δὲ τὰ προειρημένα ὁ κύριος ἐν τῷ εὐαγ-
 γελίῳ λέγων «τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ
 ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον», προσωποποιήσας τὸν κόσμον εἰς
 25 πρόσωπον τοῦ σαββάτου ἀντὶ τοῦ· «ὁ κόσμος διὰ τὸν ἄνθρωπον,
 ἀλλ' οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸν κόσμον».

- Ἐτέρα ἀντίγραφος τοῦ φιλοσόφου· ἀλλά, φησὶν, ἡ σοφία ἡ μὲν 181
 ἐν Σολομῶντι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἔστι. τοῦτ' ἔστιν ἡ σοφία τοῦ θεοῦ,
 ὁ εἰπὼν· «κύριος ἔκτισέ με καὶ τὰ ἐξῆς. ἀπόκρισις τῶν ἀγίων με'
 ἐπισκόπων πρὸς τὸν φιλόσοφον διὰ τοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου
 30 τοῦ Παμφίλου· εἰπέ, ὦ φιλόσοφε, ἡ σοφία ἡ ἐν Σολομῶντι, ὡς φῆς, 2

9. 12 Baruch 3, 32 — 15 Baruch 3, 38 — 22 Mark. 2, 27 — 24 vgl. S. 74, 19

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

3 ἣμην aber darüber von anderer Hand ἦν A¹ | ἀρμόζουσα + καὶ R
 4 παρέχαιρα V¹P³ 6 δι' ὃν] διὸ P³ 7 εὐτρεπίσει R 12 αὐτῷ R
 15 τούτῳ] τοῦτο R 16 αἱ — 17 εἴρηται > P³ (Balf.) 18 λογικῆς V¹P³
 | τῆς²] καὶ P² 19 καὶ δοθείσης > P² 20 πάντων A¹RV¹P³ τούτων d.
 übr. HSS 21 λογικῆς V¹ 23 προσωποποιήσας — εἰς > P³ 24 ἀντὶ + δὲ H
 25 ἀλλ' > R 29f διὰ εὐσεβίου τοῦ παμφίλου ἐπισκόπου καισαρείας παλαιστι-
 νης H 30 παμφίλου R | ἡ ἐν Σολομῶντι σοφία·∞ R | ὡς + σὺ M²P¹P²V¹P³

ἡ τοῦ θεοῦ ἐστὶ σοφία; ὁ φιλόσοφος· ναὶ φησιν, οὕτως ἔχει. ὁ
 ἐπίσκοπος· εἶπέ, ἡ σοφία τοῦ θεοῦ πρόγνωσιν ἔχει ἢ οὐ; ὁ φιλό-
 σοφος· ναὶ ἔχει. ὁ ἐπίσκοπος· ἡ σοφία τοῦ θεοῦ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ
 ἐστίν, ἢν φησὶ ἐν Σολομῶντι; ὁ φιλόσοφος· ναὶ φησιν. ὁ ἐπίσκοπος·
 5 πῶς κρίνει ὁ κρίνων, κατὰ πρόγνωσιν ἢ οὐ; ὁ φιλόσοφος· ναὶ
 φησιν. ἀλλὰ πῶς; ὁ ἐπίσκοπος· ὁ οὖν κρίνων κατὰ πρόγνωσιν,
 κρίνει καὶ κατὰ τὰ ἔργα ὡς προγνωστής; ὁ φιλόσοφος· ναὶ εἶπον.
 ὁ ἐπίσκοπος· πῶς οὖν ἡ σοφία ἢ ἐν Σολομῶντι λέγει· «τρία ἐστὶν 3
 ἀδυνατά μοι νοῆσαι, καὶ τὸ τέταρτον οὐκ ἐπιγινώσκω»; τὰ
 10 τρία εἰρηκνία ἢ ἐν Σολομῶντι σοφία ἀδυνατεῖν αὐτὴν νοῆσαι περὶ
 τοῦ τετάρτου εἶπε μὴ ἐπιγινώσκειν «καὶ ὁδοὺς ἀνδρῶς ἐν νεό-
 τητι». εἰ οὖν ἡ σοφία τοῦ θεοῦ ἐστίν ἢ ἐν Σολομῶντι, πῶς 4
 κρίνει τὸν κόσμον μὴ εἰδέναι ἀνδρῶς ὁδοὺς ἐν νεότητι; καὶ πῶς
 τοῦτο ἀληθές, ὅτι ὁ ποιήσας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα θεοῦ, τοῦτ'
 15 ἐστίν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καθὼς φησὶ Μωσῆς ὁ προφήτης ἔτι δὲ καὶ
 Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς «πάντα δι' αὐτοῦ, φησίν, ἐγένετο» οὐκ
 ἐπίσταται ὁδοὺς ἀνδρῶς ἐν νεότητι; «ὁ πλάσας κατὰ μόνας 5
 τὰς καρδίας αὐτῶν, ὁ συνιεὶς εἰς πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν, ὁ
 ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροὺς κατὰ τὸν προφήτην τὸν εἰπόντα·
 20 «σὺ ἔγνως τὴν καθέδραν μου καὶ τὴν ἔγερσίν μου· σὺ
 συνῆκας πάντα τοὺς διαλογισμοὺς μου, φησίν, ἀπὸ μακρό-
 θεν· τὴν τρίβον μου καὶ τὴν σχοιρὸν μου σὺ ἐξιχνίασας
 καὶ πάσας τὰς ὁδοὺς μου προεΐδες». καὶ ἐν ἑτέρῳ πάλιν «ὁ 6
 παιδεύων ἔθνη οὐχὶ ἐλέγξει ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γινώσκειν;
 25 κέρως γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὅτι εἰσὶ
 μάταιοι». ὁ οὖν ταῦτα ἐπιστάμενος καὶ πάντα προγινώσκων οὐκ 7
 ἐπίσταται ὁδοὺς ἀνδρῶς ἐν νεότητι; καὶ πολλὰ ἐστὶν εὑρεῖν ἐκ τῶν
 γραφῶν τὰ ἐλέγχοντα τὴν ἄνοιαν τῶν κακῶς ὑπειληφῶτων περὶ τοῦ
 ὀητοῦ τούτου. πῶς γὰρ ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γινώσκειν αὐτὸς 8

8 Prov. 24, 53 (30, 18) — 11 Prov. 24, 54 — 13 Röm. 3, 6 — 16 Joh.
 1, 3 — 17 Psal. 32, 15. 7, 10 — 20 Psal. 138, 2ff — 23 Psal. 93, 10f

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

1 δ² > M² 3 δ¹ > M² 4 φησ] φωνεῖ A¹R φησιν H 6 δ¹ > M²
 10 ἢ — σοφία > R | ἀδυνατεῖ P² ἀδύνατον A¹ 11 εἶπε οὐ P³ | γινώσκειν
 RP³ 14 θεοῦ] αὐτοῦ A¹R 15 δ¹ unleserlich in A¹ | κατὰ H | καὶ > P²
 16 φησίν > R 20 καθέδραν] καρδίαν M²P¹P² | μου¹ > A¹ 21 πάντα
 > A¹R | φησίν > R 21f μακρόθεν + σὺ συνῆκας πάντα τοὺς διαλογισμοὺς
 μου R 26 γινώσκων HM²HP² 27 εὑρεῖν + ἐν τῷ εὐαγγελίῳ καὶ P²

οὐκ ἐπίσταται ὁδοὺς ἀνδρῶν ἐν νεότητι· εἰ ἴσθι οὖν, ὦ φιλόσοφε, ὅτι Σολομῶν κριτικὴν ἔλαβε σοφίαν, ἣν ἐξεῖρε τῇ συνέσει αὐτοῦ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἣν ἠντρείπισε τῷ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἀνθρώπῳ σὺλλογιστικῇ. ἀμέλει δὲ ἐπιβεβαίωσεν τὰ ῥηθέντα ὁ κτίσις ἐν ἐξαγγελίαις 9

5 λέγων τὸ «καὶ ἰδοὺ πλείον Σολομῶντος ὄδε». ἀντίρροπον τοῦ λέγοντος αὐτὸν εἶναι τὴν ἐν Σολομῶντι σοφίαν· εἰ γὰρ τῷ φῶσφι τῆς φωνῆς ἰσοπροσῆγορός ἐστιν ὅτι σοφία, ἣ γὰρ τοῦ θεοῦ σοφία ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, θεὸς προγενώστης ἐστὶ καὶ κατὰ πρόγνωσιν κρῖναι καὶ κατὰ τὰ ἔργα ὡς κτίστης καὶ δημιουργὸς τῶν ἀπάντων, καθὼς 10

10 φησὶ ὁ Παῦλος τὸ «σευθεὸς τῆς ἐκλογῆς» Ἑβραίοις γράφων. ὣδὲ ποιεῖ λέγει περὶ αὐτοῦ «ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ καὶ ἐνεργῆς καὶ τομώτερος ἔπερ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον καὶ διικνούμενος ἄχοι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ πνεύματος καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας· καὶ οὐκ ἔστι κτίσις 15

15 ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνά καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος». καὶ πρὸς 11

Ῥωμαίους δὲ ὁ αὐτὸς γράφει λέγων «ὃν οἱ πατέρες καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σῶμα ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν». δείκνυσθαι δὲ ὣδε, ὅτι ἡ τοῦ θεοῦ καὶ 12

20 πατρὸς σοφία θεὸς ἐστὶν ἀληθὺς ἐξ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, αἰδιος ἐξ αἰδίου καὶ ἀληθινὸς ἐξ ἀληθινοῦ, φύσει ὢν αἰεὶ υἱὸς τοῦ αἰεὶ ὄντος θεοῦ καὶ πατρὸς.

Ἀντίρροπος τοῦ φιλοσόφου· τί οὖν ἐστὶν ὁ φῶς «ὁδὸν δὲ μὲν 19 1

σοφίας οὐκ ἔγνωσαν οὐδὲ ἐμνήσθησαν τὰς τρίβους αὐτῆς» 25

καὶ τὰ ἐξῆς; ἀπόκρισις τῶν ἀγίων ἐπισκόπων διὰ τοῦ αὐτοῦ μὲν ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμφύλου· πολλάκις πρὸς τὰ ῥήματα 2

τῆς σοφίας ἀπιδῶν, ὡς φιλόσοφε, ἐθαύμασας τῆς σοφίας τὴν δύναμιν, ὅτι δὴ μεγίστην νοημάτων ἀλήθειαν ἐστὶν εὑρεῖν ἐν αὐτῇ βραχυτάταις ταῖς λέξεσι. καὶ τάχα δικαίως ἂν τις παρεικάσειε τὰ ῥήματα 3

5 Matth. 12, 42 — 10 Act. 9, 15 — 11 Hebr. 4, 12f — 17 Röm. 9, 5 — 23 Baruch 3, 23

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

2 κριτικῆν] κριτικὴν P³ | ἔλαβε] ἔλεγε M²P¹P² 5 καὶ > H | πλείονα A¹H πλείονα von späterer Hd. corr. in πλείων P³ 6 γὰρ A¹RV¹P³ καὶ d. übr. HSS 9 τὰ > P³ 10 ὁ A¹RV¹P³ καὶ d. übr. HSS | Ἑβραίοις + γὰρ M²P¹P² 11 λέγων R 20 ἀληθῆς R 24 αὐτοῦ RM²P¹P² 25 ἀγίων > H | τοῦ — 26 ἐπισκόπον > H 26 τοῦ > V¹ | παμφύλου R 28 αὐτῆ] αὐταῖς ταῖς R 29 ταῖς > V¹R | τὰ > P³

τῆς γραφῆς τῆ εὐαγγελικῆ παραβολῆ τῆ διαγορευούσῃ εἰκίναί τὴν βασι-
 λείαν τῶν οὐρανῶν νόκκω σινάπεως, ὅπερ βραχύτερον μὲν ἐστι
 πάντων τῶν σπερμάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, φνὲν δὲ καὶ ἀναπληρωθὲν
 ἱκανὴν σκέπην τοῖς πετεινοῖς δίδωσιν. οὕτως ὁρῶμεν τὴν τῶν 4
 5 θεῶν ῥημάτων δύναμιν ἐν βραχέσι σπειρομένην λέξεσιν, ἀναπλη-
 ρομένην δὲ τῶν ῥημάτων καὶ ὡσπερ κλάδων ἐπὶ τὴν διάνοιαν
 τῶν πετεινῶν ἐπεκτεινομένων, τοῦτ' ἐστὶ τῶν ἀνθρώπων, τσαύτη
 τις εὐρίσκεται δύναμις. ὥστε μὴ μόνοις τοῖς γεωργοῖς ἀλλὰ καὶ τοῖς
 παρεστῶσι πετεινοῖς ἱκανὴν παρέχειν τὴν σκέπην. πόθεν οὖν 5
 10 ἐκινήθηεν πρὸς ταύτην τὴν ἔννοιαν ἢ ἐκ τοῦ λόγου τῆς ἱερᾶς γραφῆς
 τοῦ ἱεροψάλτου Δαυὶδ πρὸς ἀπόδειξιν καὶ σύστασιν οὐ τῆς λογιστι-
 κῆς σοφίας, ὡς αὐτὸς ἐπέιληφας, ἀλλὰ τῆς καὶ ταύτην καὶ πάντα
 τὰ γενητὰ δημιουργησάσης ἀκαταλήπτου σοφίας τῆς ἀκρίστου καὶ
 ἀνάρχου, τοῦτ' ἐστὶ Χριστοῦ· ἐπέιπερ Χριστὸς θεοῦ δύναμις καὶ 6
 15 θεοῦ σοφία κατὰ τὸν τῆς ἀρρήτου καὶ ἀπερινοήτου θεότητος αὐτοῦ
 τρόπον, ὁ ἀληθὴς τοῦ θεοῦ θεὸς λόγος. «τῷ γὰρ λόγῳ κυρίου
 οἱ οὐρανοί, φησὶν, ἐστερεώθησαν καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στό-
 ματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν». ἤκουσας λόγον κυρίου, 7
 ἤκουσας πνεῦμα τοῦ στόματος αὐτοῦ· ἄκουε τοίνυν καὶ πάλιν περὶ
 20 τῆς συστάσεως τῆς ἀληθοῦς πίστεως τῆς εὐσεβῶς ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν
 ρουμένης τε καὶ κηρυττομένης, ἐπέιπερ, οἶμαι, οὐδὲν τῶν προανα-
 γωνηθέντων σοι παρὰ τσαύτης ἀγίων ἀρχιερέων πνευματικῆς χο-
 ρείας τὴν αἰσθήσιν δέδεξαι. ἄκουε τοίνυν εὐσεβῶς, καὶ μὴ 8
 25 «τέλειος οὐτε μειοῦται οὐτε αὔξει. εἰς ἀγέννητος ὁ θεὸς
 «καὶ πατήρ. εἰς καὶ ὁ γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ μονογενὴς υἱὸς
 «θεὸς λόγος· ὡσπερ οὖν οὐκ ἐστὶ συναγέννητος τῷ θεῷ 9
 «καὶ πατρὶ θεὸς ἕτερος, οὕτως οὐδὲ συγγεγεννημένος ἢ
 «προγεγεννημένος ἢ μεταγεγεννημένος υἱὸς ἕτερος τοῦ θεοῦ

1 ff vgl. Matth. 13, 32 — 14 vgl. I Kor. 1, 24 — 16 Psal. 32, 6 — 25 vgl. Apo-
 linaris I 188, 3f. 300, 11 ff Lietzmann

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

2 [θεο] ὅτι V¹P³ | μὲν > M² 3 τῆς > R 5 βραχέσι A¹RV¹P³
 βραχεῖαις HM²P¹P² vgl. 6S, 25 6 κλάδος R | τὴν > M²P¹P² 7 ἀπεκτε-
 νομένων M² 9 παρέχει HP² 10 ἐκ + τῆς V¹P³ 11 τοῦ > V¹P³
 11 f λογικῆς H λογικῆς P² 12 καὶ > V¹ 13 γενητὰ RP²P³ 16 θεὸς
 > P¹P² υἱὸς verm. Holl 16 f κυρίου φησὶν αἱ οὐρανοὶ ἐστεραυώθησαν P²
 17 φησὶν > V¹P³ 19 αὐτοῦ > P² 20 εὐσεβοῦς H 21 οὐδὲν > H
 22 παρὰ] περὶ R 25 ἀγέννητος A¹HR 26 γεννημένος M² 27 οὖν > A¹R
 27 f τῷ πατρὶ καὶ θεῷ ~ R 29 ἢ μεταγεγεννημένος > H

>τῷ μονογενεὶ εἰς αὐτοῦ θεῷ λόγῳ. εἰς ὄντως θεός· καὶ
 >πατήρ, εἰς ὄντως καὶ ὁ γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ ἀφράστως
 >εἰς θεός λόγος. ὡςπερ οὐρ οὐ λόγῳ μόνῳ πατήρ ὁ θεός, 10
 5 >αὐτῶς οὐδὲ λόγῳ μόνῳ εἰς (<ὁ εἰς>) ἀλλὰ ἀληθῶς εἰς· γνήσιος ὁ
 >πατήρ, γνήσιος ὁ εἰς· θεός ὁ πατήρ, θεός καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ
 >γεγεννημένος εἰς· τέλειος ὁ πατήρ, τέλειος αὐτοῦ καὶ ὁ εἰς·
 >ἀσώματος ὁ πατήρ, ἀσώματος καὶ ὁ εἰς, ἀσωμάτου γὰρ χα-
 >ρακτήρ καὶ εἰκὼν ἀσώματος δηλοῦντι· πιστεύεις τοῦτο, ὃ 11
 φιλόσοφε, ὅτι γεγέννηται ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς ὁ μονογενής
 10 εἰς αὐτοῦ, καθάπερ ἐξ ὑπαρχῆς τῶν λόγων διὰ πλείστων
 ὄσων γραφικῶν μαρτυριῶν ἀπεδείξαμεν, ἢ οὐκ ἄντεπερώτησις τοῦ μη-
 φιλοσόφου· πῶς καὶ τίνι τρόπῳ, φράσον. οἱ ἄγιοι ἐπίσκοποι μὲν
 διὰ τοῦ αὐτοῦ Ἐνσεβίου Παμφίλου εἶπον· μὴ ζῆτει πῶς, φιλό- 12
 σοφε· εἰ δὲ μή, καθὰ ἤδη διὰ πλείστων εἴρηται σοι καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς
 15 διαλέξεως διεμαρτυράμεθα, ὅτι κοιμνίσαι σεαυτὸν στοιδάζεις διερε-
 νῶν πειρώμενος τὰ ἀνεξερενῆτα. εἰ μὲν γὰρ ἐνδέχεται ζητεῖν 13
 πῶς ὁ ἀγέννητος, ἐνδέχεται ζητεῖν πῶς καὶ ὁ γεγεννημένος· εἰ δὲ
 οὐ καταλείπει ζήτησιν ὁ ἀγέννητος πῶς ἀγέννητος, οὕτως οὐδὲ ὁ
 γεγεννημένος καταλείπει ζήτησιν πῶς γεγέννηται· μὴ ζῆτει τὰ ἀνε-
 20 ρενῆτα, οὐ γὰρ ἐρρίσκεις, τὰ ἐρρίσκόμενα ζῆτει, καὶ ἐρρίσκεις. εἰν 14
 γὰρ ζητῆς, παρὰ τίνος ἔχεις μαθεῖν· παρὰ τῆς γῆς; οὐκ ἐπίστατο.
 παρὰ θαλάσσης; οὐδέπω ἐκέκτιστο ἢ ἕρρε. παρὰ οὐρανοῦ; οὐκ ἦν
 ποιηθεῖς, παρὰ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἀστρῶν; οὐδέπω δεδημιούρ-
 25 γηντο, παρὰ ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων; οὐδέπω ἦσαν, ἐπέπερ καὶ
 αὐτῶν ποιητῆς ὁ εἰς. ἀλλὰ παρὰ αἰῶνων; πρὸ αἰῶνων ὁ μονο-
 γενής, μὴ ἐξέταξεν τὰ μὴ αἰεὶ ὄντα περὶ τοῦ αἰεὶ ὄντος, ἀρρητος, 15
 (ἀρρήτως) ἀγέννητος ὁ πατήρ· ἀρρητος, ἀρρήτως γεγεννημένος ἐξ
 αὐτοῦ ὁ εἰς. σιώπησον περὶ τοῦ πῶς, καὶ παραχώρει τοῦτο τῷ 16

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

4 corr. Holl 5 γνήσιος + καὶ (aber wohl nachträglich eingefügt) A¹, R
 5f γεγεννημένος ἐξ αὐτοῦ ∼ R 6 καὶ ὁ εἰς αὐτοῦ ∼ A¹R | εἰς + καὶ V¹
 7 ἀσώματος] αὐτομάτου A¹R | γὰρ > R 7f χαρακτήρος R 8 καὶ + ἡ
 V¹P³M²P¹P² ἢ durch Rasur getilgt A¹ | τοῦτο R 13 αὐτοῦ > R, nach τοῦ
 Rasur A¹ | Ἐνσεβίου + τοῦ M²P¹ | παμφίλου R > HP² | εἶπον A¹ >
 HRP¹ εἶπαν d. übr. HSS 15 διεμαρτυράμεθα + σοι R 17 ἀγέννητος — καὶ
 ὁ > P³ | ἐνδέχεται + καὶ HV¹ | καὶ πῶς ∼ A¹R | καὶ > P² 18 ὁ ἀγέν-
 νητος — 19 ζήτησιν > V¹P³ 18f οὕτως οὐδ' ὁ γεγεννημένος πῶς γεγέννηται
 καταλείπει ζήτησιν ∼ R 21 ἐπίσταται R 22 ἐκτιστο durch Rasur aus ἐκέκτιστο
 A¹ ἐκτιστο H κέκτιστο P³ 27 corr. G. I.

Gelasius.

γεγεννηκότι καὶ τῷ γεγεννημένῳ. ὁ γὰρ πατήρ μόνος γινώσκει τὸν
 υἱὸν τίς ἐστι καὶ ὁ υἱὸς τὸν πατέρα καὶ ὃ ἔαν βούληται ὁ υἱὸς
 ἀποκαλύψαι, καθά φησι αὐτοῦ τὸ εὐαγγέλιον. εἰ δὲ μὴ θέλεις 17
 παύσασθαι τὸ πῶς, ἀλλὰ φιλονεικεῖς διεφρενῶν τὰ ἀνεξερένητα,
 5 καταγελοῦμέν σου τὴν τόλμαν, μᾶλλον δὲ καὶ περθωμέν σε, ὅτι οὐ
 πίστει θέλεις νοεῖν τὸν θεὸν αἰὶ πατέρα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τὸν
 μονογενῆ υἱὸν αὐτοῦ αἰὶ υἱὸν αὐτοῦ, συνπάροχοντα αἰὶ τῷ πατρὶ
 καὶ οὐ μεταγενέστερον, καθὼς οὐ ἀσεβῶς φήσ. ἀλλὰ νόει πίστει 18
 καὶ ὁμολόγει τέλειον ἐκ τελείου τὸν υἱόν, ὡς πολλάκις ἤκουσας,
 10 φῶς αἰδίον ἐκ φωτὸς αἰδίου, θεὸν ἀληθινὸν ἐξ ἀληθινοῦ
 θεοῦ καὶ πατρός, ἀκτίστον ἐξ ἀκτίστου, ἀσύνθετον ἐξ ἀσυν-
 θέτου, αἰὶ ὄντα πρὸς τὸν πατέρα· ἐν ἀρχῇ γὰρ ἦν ὁ λόγος,
 καθά φησιν Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστής. καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν
 θεὸν καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. τὸ ἦν, φιλόσοφε, τὸ προὔπαρχον 19
 15 οὐκ ἔχει, τὸ ἦν, φιλόσοφε, περιγράφει τὸ οὐκ ἦν, καθὰ προαπειδεί-
 ξαμεν, καὶ τὸ θεὸς περιγράφει τὸ οὐ θεός. τοῖς γεγραμμένοις πίστευε,
 τὰ μὴ γεγραμμένα μὴ ἐννόει μηδὲ ζήτη. πίστευε ὅτι πάντα αὐτὸς 20
 ἐδημιούργησεν ὁ υἱὸς τὰ γεγεννημένα νεύματι πατρικῶ οὐκ ὀφθαλμῶν
 βλέμματι, ἀσύνθετος γὰρ ὁ θεός, ὡς προειρήκαμεν, ἀλλὰ νεύματι,
 20 ὡς αὐτὸς οἶδε μόνος. ὅπερ ἡμεῖς πίστευι νοοῦντες κηρύττομεν κατὰ
 τὴν διδασκαλίαν τῶν ἱερῶν γραφῶν, ὅτι βουλῇ τοῦ πατρὸς καὶ ἑαυ-
 τοῦ δεδημιούργησε πᾶσαν τὴν κτίσιν τὴν τε ἐπουράνιον καὶ ἐπίγειον
 τὴν τε ὀψομένην καὶ νοομένην οὐκ ὀργάνοις οὔτε μηχαναῖς οὐδὲ
 σκευαῖς τινὸς ἑτέρου, ἀλλὰ βουλήσει πατρός, καθὰ ἀρτίως εἰρήκαμεν,
 25 τοῦ εἰπόντος πρὸς αὐτὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον «ποιήσωμεν
 ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν». οὐκ 21
 εἶπε ποιήσον ἢ ποιήσατε, ἀλλὰ ποιήσωμεν, δεικνὺς τὸ ὁμοούσιον καὶ
 ὁμότιμον ἐπὶ τῆς μακαρίας ἐκείνης καὶ ἀφράστου τριάδος. μὴ ὑπο- 22
 γόγγυζε, ὦ φιλόσοφε, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνακίνει, ἀλλὰ ὅρα τῷ τῆς

1 vgl. Matth. 11, 27 — 12 Joh. 1, 1f — 25 Gen. 1, 26

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

3 θείης V¹P³ 4 τὸ A¹HV¹P³ τοῦ RM²P¹P² 5 καὶ > H | περθωμέν
 σε V¹P³ 6 καὶ—7 αὐτοῦ² > aber συνπάροχόντα τε αἰὶ τῷ πατρὶ + τοῦ
 τον τὸν μονογενῆ υἱὸν αὐτοῦ R 8 πίστευι + νόει H 9 πολλάκις > H
 10f ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ RP³ (wo aber am Rand ἐξ ἀληθινοῦ κτλ.) 13 Ἰωάννης
 > H 14 προὔπαρχον RV¹ 18 ὀφθαλμοῦ R 23 οὐδὲ] οὔτε A¹R 24 βου-
 λήσει + τοῦ A¹R | καθὼς R 27 δείκνυσι HP¹P²M² (am Rand; im Text
 δείκνυσιν) 28 τριάδος + καὶ P³

διανοίας βλέμματι τὴν τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων ἐκρίβειαν καὶ δέχον
 πιστῶς μὴ ἐπὶ πλείον γινόμενος ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. ἄκουε 23
 τοῖνυν καὶ οὐρες· ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ὁ πρὸ αἰῶνων αὐτοῦ νόος, πρὸς
 ὃν εἶπε ποιήσωμεν ἄνθρωπον καὶ τὰ ἑξῆς αὐτὸς πάλιν ἐπ'
 5 ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν βουλῇ πατρικῇ καὶ οἰκείᾳ ἄνθρωπος γέγονε.
 σαρκωθεὶς ἐκ παρθένου διὰ τὸν ἐκπεσόντα ἄνθρωπον Ἰδὰμ, ὁ ἀσώ- 24
 ματος ἐν σῶματι κενώσας ἑαυτὸν, ὡς εἶπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος,
 διὰ τὸ σῶμα. ἔλαβε νέφος ὁ θεὸς λόγος τὸ σῶμα, ἵνα μὴ καταφλίξῃ
 τὰς κτιστὰς φύσεις τὰς ἐν τῷ κόσμῳ· θρόνον γὰρ οὐδεὶς ἐώρακε
 10 πόποτε. ἐκρατήθη σαρκί, ἵνα καὶ ἡ σὰρξ διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν 25
 ἀτρέπτου ἐνώσεως ἐλευθέρωθῇ τοῦ θανάτου, ἀόρατος ἐν ὄρατῷ, ἵνα
 ὑπομείνῃ τὰ ὀρώμενα. ὡς ἄνθρωπος ἐπὶ χρόνον, ἀλλ' ἀληθείᾳ κατ'
 ἀμφοτέρα θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἄνθρωπος καὶ θεὸς ὁ αὐτός· εἷς γὰρ
 15 ἐξ ἀμφοῖν Χριστός, νοσημένης καὶ γνωριζομένης τῆς διαφορᾶς τῶν
 οὐσιῶν. τῆς τε θεότητος αὐτοῦ καὶ τῆς σαρκός· θεὸς ἦν καὶ ἔστι,
 γέγονεν ἄνθρωπος δι' οἰκονομίαν. δι' αὐτὸν προσῆται, δι' αὐτὸν 26
 ἀπόστολοι, δι' αὐτὸν μάρτυρες· προσῆται διὰ τὸν προσηγευθέντα,
 ἀπόστολοι διὰ τὸν ἀπεσταλμένον οἰκονομικῶς, μάρτυρες διὰ τὸν
 πρωτομάρτυρα. ἦλθε θεὸς ἐπὶ γῆς ὁ νόος, σαρκὶ κενώσας, ὡς ἤβον-
 20 λήθη, τὸ τῆς αὐτοῦ θεότητος μέγεθος, οὐκ ἐρημώσας τὰ ἐν οὐρανοῖς
 (οὐδὲ γὰρ πρὸ τοῦ σαρκωθῆναι ἐρημος αὐτοῦ ὁ κόσμος). θεὸς ἦν καὶ 27
 ἔστι, γέγονε καὶ ἄνθρωπος δι' οἰκονομίαν, σαρκωθεὶς καὶ τεχθεὶς ἐκ
 παρθένου δι' οἰκείαν φιλανθρωπίαν. ἄξιον ἑαυτοῦ καὶ ἴσον υἱὸν 28
 25 ὁ ἐξ αὐτοῦ γεγεννημένος νόος, ὃ γιλόσοφε.

Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου· μὴ ἐπὶ πλείστον ὅσον ἐπίμενε βια- 20 1
 ζόμενος τὴν ἀλήθειαν καὶ τῇ τῶν λόγων εὐτεχνία ἐπισκιάζειν ὡς
 νέφος πειρῶ τὸ τῆς γραφῆς ἀνάμεικτον φέγγος, ἀλλὰ εἰς τὸ προφανές

2 vgl. Joh. 20, 27 — 4 Gen. 1, 26 — 7 vgl. Phil. 2, 7 — 9 Joh. 1, 18 —
 11 vgl. Ignatius Ephes. inser.

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

3 τοῖνυν A¹R οὐν d. übr. HSS S καταφλίξας (oder -ai?) M²P¹P² 10 καὶ
 > H 11 ἐνώσεως > R | ἐλευθέρωθῇ A¹HV¹P³ 12 ἐπομένη P²P³ 14 νοσεί-
 μενος καὶ γνωριζόμενος V¹ 15 τε > M²P¹P² | ἔστι| ἔσται A¹R 16 f αὐ-
 τοῦ dreimal R 17 δι' αὐτὸν — 18 ἀπόστολοι erst ausgelassen, dann (von 1. Hd.?)
 nachgetragen M² 19 πρωτομάρτυρα] ἁμα¹⁹ R (vgl. S. 76, 1) 20 τὸ nach
 θεότητος M²P¹P² 25 ὁ > RM² 26 πλείον P³ 28 τὸ > V¹P³ | φθέγγος
 P³ | ἐμφανές R

τῆς γραφῆς ἐλθὲ τὸ προτεθέν σοι καὶ μὴ γεῦγε τὸ κέρυριος ἔκτισέ
 με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ καὶ τὸ κέρυριος ἐποίησε
 χώρας καὶ ἀοιζήτους. ἄκρα οἰκούμενα τῆς ἕπ' οὐρανόν.
 μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔχει ἔννοιαν περὶ τοῦ ἐνὸς κυρίου. ταῦτά ἐστι 2
 5 τοῦ θεοῦ τοῦ καὶ πρωτόκτιστον κτίσαντος εἰς ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ
 εἰς ἔργα αὐτοῦ, ὃν καὶ νῦν αὐτοῦ προσηγόρευσε τοῦ καὶ κτίσαντος
 δι' αὐτοῦ ὡς δι' ἐργαλείου χώρας καὶ ἀοιζήτους. εἰ γὰρ καὶ ἡ 3
 κτιστὴ τοῦ θεοῦ σοφία. τοῦτ' ἔστιν ὁ νῦς, ἐργάζεται, ἀλλ' ὁ θεὸς ἦν
 ὁ κτίζων δι' αὐτοῦ τὰ μὴ ὄντα ὡς δι' ἐργαλείου. ἀπόκρισις τῶν να'
 10 ἁγίων ἐπισκόπων διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Εὐσεβίου τοῦ Παμ-
 φιλίου· πολὺ διαστήκων τῆς βασιλικῆς λεωφόρου, τοῦτ' ἔστι τῆς 4
 ἀποστολικῆς πίστεως, ἔξω πον ταύτης γέρεσθαι ἀνέχῃ κρημνίσαι
 σεαυτὸν ἅπασι ἐλόμενος καὶ μικρὸν ἀνανεύσας ἐκ τοῦ περιέχοντός σε
 τῆς ἀσεβείας βυθοῦ, ὅταν ἤκονσας παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου ταύτης
 15 τὴν προφητείαν τοῦ μεγάλου Ἱερεμίου δακτυλοδεικτοῦντος, ὡς ἂν
 εἶποι τις, καὶ λέγοντος οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται
 ἕτερος πρὸς αὐτὸν καὶ τὰ ἐξῆς, οἷς ἐπιλέγει μετὰ ταῦτα 5
 ἐπὶ τῆς γῆς ὄφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφῆ καὶ
 οἶσθα, ὃ φιλόσοφε. ἐπερωτηθεὶς παρὰ τῶν ἁγίων ἐπισκόπων· τίς ὁ
 20 ἐπὶ τῆς γῆς ὄφθεις καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφείς, ὁ πατήρ ἢ ὁ
 νῦς; καὶ ὁμολογήσας ὅτι ὁ νῦς, καθὼς αἱ θεῖαι γραφαὶ λέγου-
 σιν. οὐ ταῦτα εἶρηκας; πῶς πάλιν ἐπὶ τὸν βυθὸν τῆς μοχθηρίας 6
 Ἱερείου ἑαυτὸν ἀκοντίζεις, μᾶλλον δὲ βυθίζεις; οὐ γὰρ ἀνέξευξας
 25 χωρισθεὶς ἐκείνου, ὡς ἑαυτὸν συνέξευξας. προκρίνεις, ὃ ἄθλιε, τῶν
 ἀποστολικῶν δογμάτων τὰ Ἱερείου βλάσφημα ῥήματα, κτίσμα καὶ
 ἐργαλείον τὸν νῦν τοῦ θεοῦ ἀποκαλῶν. ἄκουε τοίνυν πρὸς ἡμῶν, 7
 ὃ φιλόσοφε, εἴπερ φιλόσοφος εἶ, καὶ πείθου μὴ αὐτὸν εἶναι τὸν
 νῦν τοῦ θεοῦ τὴν κτιστὴν σοφίαν τὴν λογιστικὴν τὴν τῷ ἀνθρώπῳ

1 Prov. 8, 22 — 2 Prov. 8, 26 — 14 vgl. S. 69, 18, 73, 5 — 16 Baruch
 3, 26 — 17 Baruch 3, 28

A¹H^R V¹P³ M²P¹P²

1 τῆς γραφῆς > P² 2 ἐποίησε] ἔκτισε H 6 προσηγόρευσε M² | καὶ²
 > H 7 δι' αὐτοῦ > H | δι'² > H | καὶ² > P² 8 θεοῦ] ἀνθρώπου V¹
 ἐργάζετο A¹H^RP² 9 ὡς δι' ἐργαλείου > V¹ 10 ἐπισκόπων] πατέρων R |
 ἐπισκόπου > A¹R 10f παμφίλιον R 12 ἔξω πον] ἔξω πρὸ A¹R ἔξω πῶς· P³
 πῶς ἔξω V¹ 17 ἐπιλέγει] ἐπάγει V¹ 18 ἐπὶ — συναναστραφῆ > H 19 οἶ-
 δας A¹R 20 τῆς > V¹ 21 ὁμολόγησας RHM²P¹ 24 ὡς] ὃ aus ὃ corr.
 M² ὃ P¹V¹ 27 φιλόσοφε] φιλόσοφος M²P¹P² 28 οὐσίαν H | τῆν³ > P³

ἐπ' αὐτοῦ τοῦ εἰοῦ τοῦ θεοῦ δοθεῖσαν τοῦ κτίσματος χώρας καὶ
 αἰοικήτους. ἐπίστηθόν σου τὸν ροῦν, μὴ πρὸς ἀπέχθειαν βλέπων, 8
 ἀλλὰ πρὸς ἀλήθειαν καὶ ὁδηγήσει σε αὐτὴ ἢ ἀλήθεια. καὶ γνώσῃ
 ὅτι οὐ κτίσμα ὁ μορογενῆς εἶδος τοῦ θεοῦ. ἀλλὰ αὐτὸς κτίστης καὶ
 5 δημιουργὸς πασῶν τῶν κτιστῶν γένσεων. καθὼς καὶ αὐτὸς μικρὸν
 διαβλέψας γενόηκας καὶ νοήσεις, ὡς γε ἐγὼ πεπίστευκα, εἴπερ σω-
 θῆναι ποθεῖς.

Ἀντίρρησις τοῦ φιλοσόφου κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος· ἔστω, νβ' 21 1
 γησί. πιστὰ περὶ τοῦ εἰοῦ καὶ ἀνεμίλετα, ὡς γατε, ὅτι ἔκτισεν
 10 ἢ ὅτι συνέκτισε τῷ θεῷ καὶ πατρί. ὡς αἱ μαρτυρίαι δηλοῦσι. καὶ ὅτι
 οὐ ποίημα ἀλλὰ γέννημα τοῦ θεοῦ γένει ἐξ αὐτοῦ γεγεννημένος καὶ
 ἰσοῦ δεχόμεθα. μὴ καὶ περὶ τοῦ πνεύματος ἔχητέ τι λέγειν; τίς 2
 γὰρ τολμήσειε γῆσαι τὸ ἅγιον πνεῦμα κτίστην τινῶν γενητῶν γί-
 σσεων; τοῦ δὲ καὶ μαρτυρία περὶ αὐτοῦ λέγονσι δεδημιουργημένοι
 15 αὐτὸ τι τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων κτισμάτων; τίς δὲ ὅλως ἀνε-
 γραψάτω περὶ αὐτοῦ ὡς περὶ τοῦ εἰοῦ; ἐκβόησει τις ἑμῶν, εἰ ἔχοι.
 ἄταπτο κρισίς τῶν πατέρων διὰ Πρωτογένους ἐπισκόπου Σαρ- νγ'
 δικῆς· οὐκ ἔστι δυσχερὲς, ὃ φιλόσοφε, ἐπιδειξάι σοι τὰς μαρτυρίας 3
 τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἃς οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξέθετο
 20 περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἔκτισε. πάλιν φήσωμεν τὸ περὶ τῆς κτίσεως ῥήθην
 «καὶ εἶπεν ὁ θεός, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμε-
 τέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν» καὶ ἐπήγαγε λέγων «καὶ ἐποίησεν ὁ
 θεός τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν,
 ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς». ὡς οὖν θεός ἐστιν ὁ πα- 4
 25 τὴρ ὁ εἰπὼν τῷ εἰοῦ «ποιήσωμεν», ὁ δὲ εἶδος θεοῦ ὡν ἐποίησε τὸν
 ἄνθρωπον, εἰ οὖν θεὸν λέγομεν τὸν εἰπόντα καὶ τὸν ποιήσαντα τὸν
 Ἀδάμ καὶ τὴν Ἐβάν, λοιπὸν ἄκουσον περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· ὁ

21 Gen, 1, 26, 27

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

1 ἐπ' αὐτοῦ τοῦ εἰοῦ δοθεῖσαν τοῦ θεοῦ ~ A¹ δοθεῖσαν τοῦ εἰοῦ ~ R 2 σου]
 μοι A¹R σου aus μοι corr. II (vgl. 87, 10) 4 αὐτὸς + ὁ H 6 γε > V¹ 9 περὶ
 τοῦ εἰοῦ πιστὰ ~ M²P¹P² | ἀνεμίλετα A¹ 11 γεγεννημένος R 13 τὸ ἅγιον
 πνεῦμα γῆσαι ~ R | γεννητῶν P² 14 λέγονσι (danach Rasur) περὶ αὐτοῦ ~ A¹
 | μαρτυρία λέγει περὶ αὐτοῦ R 15 αὐτῷ V¹P³ | ὅλως] λόγος R 16 ἑμῶν
 > R | ἔχει R 17 ἀπόκρισις M²P¹P² | πρωτογένου A¹R 17f σεραδικῆς
 V¹P³ 20 φήσωμεν RP²V¹ ἐρήσωμεν P³ 21f ἡμετέρα A¹ 24 ἄρσεν R |
 αὐτοῖς] αὐτόν A¹R 25 ὁ εἰπὼν ποιήσωμεν τῷ εἰοῦ (aber ὁ εἰπὼν nachträgl.
 eingefügt) R | ποιήσωμεν + ἄνθρωπον M²P¹P² 26 λέγει R

ποιήσας τὸν Ἀδὰμ θεὸς ἦν, ἢ οὐκ; ὁ φιλόσοφος· καὶ θεὸς ἐστίν. 18' 5
ὁ ἐπίσκοπος· ἐν τῇ βίβλῳ Ἰωβ Ἐλιοῦν ὁ Βουζανίτης λέγει πρὸς
Ἰωβ »πνεῦμα θεῖον τὸ ποιήσάν με«. εἰ οὖν θεὸς ἐστίν ὁ ποιή-
5 σας τὸν Ἀδὰμ, τί εἶποις τὸν ποιήσαντα τὸν Ἐλιοῦν; ἢ ἑτεροούσιος
δοκεῖ σοι εἶναι ὁ Ἐλιοῦν τοῦ Ἀδάμ; τῶν γὰρ δημιουργῶν ἐπὶ τῆς
Ἰσῆς ἐπιστήμης τὸ ἰσοσχέδιον τοῦ συμπεράσματος φανεροῦσθαι πέφικεν
ἐπὶ τὸ τοῦ ἀνθρώπου πρόσωπον. τί οὖν λέξεις, φιλόσοφε, τὸν 6
ποιήσαντα τὸν Ἐλιοῦν; ἄρα οὐκὶ θεὸν καὶ ποιητὴν ἀνθρώπου; ὡς
γὰρ ἔφη περὶ τοῦ ποιήσαντος τὸν Ἀδὰμ »καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς
10 τὸν Ἀδὰμ«, οὕτως εἶπεν ἡμᾶς δίκαιον καὶ περὶ τοῦ ποιήσαντος τὸν
Ἐλιοῦν, ὅτι θεὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα· ὧν γὰρ Ἰσῆ τῆς δημιουργίας ἡ
πλάσις, Ἰσῆ καὶ ἡ τῶν δημιουργῶν προσηγορία, εἶπερ μία θεότης τῆς
ἀγίας τριάδος ἐν τριῶν ὑποστάσεσι τελείαις καὶ ἴσαις ροουμένη. ἐν 7
βίβλῳ δὲ ἀναλήψεως Μωσέως Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος διαλεγόμενος
15 τῷ διαβόλῳ λέγει »ἀπὸ γὰρ πνεύματος ἁγίου αὐτοῦ πάντες
ἐκτίσθημεν« καὶ πάλιν λέγει »ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ ἐξῆλθε
τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ ὁ κόσμος ἐγένετο· ἴσον ἐστὶ τοῦτο τοῦ
»πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο«. ἀχρόιστος γὰρ αἰεὶ ἡ θεία καὶ ἄρρητος 8
τριάς, ὃ τε πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, δημιουργήσασα
20 ἅμα πᾶσαν τὴν κτίσιν τὴν τε νοητὴν καὶ αἰσθητὴν. λέγει γὰρ 9
καὶ ἐν τῷ 2β' ψαλμῷ· »τῷ λόγῳ κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστρεψώ-
θησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις
αὐτῶν«. ἄκουε δὴ τοῦ θεοῦ ἐν Ἰσαΐς λέγοντος »ἐγὼ κύριος ὁ
θεὸς σου. ἐπακούσομαί σου θεὸς Ἰσραὴλ«. εἰπὼν δὲ περὶ τῶν 10
25 εὐεργεσιῶν τὰ πρὸς τὸν λαὸν ἐπάγει λέγων »ἵνα ἴδωσι καὶ νοή-
σωσι καὶ ἐπίστανται ἅμα, ὅτι χεὶρ κυρίου ἐποίησε πάντα
ταῦτα, καὶ ὁ ἅγιος τοῦ Ἰσραὴλ κατέδειξεν αὐτά·, χεῖρα φή-
σας τὸ ἅγιον πνεῦμα τοῦ θεοῦ. ἅγιον δὲ τοῦ Ἰσραὴλ τὸν υἱὸν αὐτοῦ.

3 Hiob 33, 4 — 9 Gen. 1, 27 — 14 vgl. Lueken, Michael 120ff — 18 Joh.
1, 3 — 21 Psal. 32, 6 — 23 Jes. 61, 14 — 25 ebd. 20

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

2 Ἐλιοῦς A¹R | Ἐλιοῦν — 3 Ἰωβ > H 4 ἡ — 5 Ἐλιοῦν > P³ | ἑτεροού-
σιος P³ (Balf.) 5 τὸν γὰρ δημιουργῶν P² 11 ὧν] ὧν V¹P³ | γὰρ M²P¹P² >
d. ūbr. HSS | Ἰσῆ — 13 τριάδος > R 13 ροουμένη + τὸ ἴναι καὶ ἐποίησεν ὁ
θεὸς τὸν ἀνθρώπον καὶ τὸ θεῖον πνεῦμα τὸ ποιήσαν τὸν Ἐλιοῦν« V¹P³M²P¹P²
15 τῷ διαβόλῳ > R | ἔλεγεν R 17 ἴσον — 18 ἐγένετο > P³ 19 καὶ¹
> A¹R 20 καὶ + τὴν V¹P³ 21 2β'] τριακοστῷ δευτέρῳ M²P¹P² 24 δὲ + τὰ R
25 τὰ > R 26 ἐπίστανται H 26f ταῦτα πάντα ∞ A¹M²P¹P² πάντα > R

καὶ πάλιν πρὸς Ἰακώβ εἶπεν ἡ χεὶρ μου ἐθμελίωσε τὴν γῆν 11
καὶ ἡ δεξιὰ μου ἐστειρώσε τὸν οὐρανόν, καὶ αὐτὸς καὶ Ἰεζεκιήλ
λέγει ἔγένετο χεὶρ κυρίου ἐπ' ἐμὲ. εἶπεν ἡ γραφή, ὃ γι- 12
λόσοφαι, ἢ χεῖρα ἢ βραχίονα καλεῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ.
5 δεξιὰν δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. ἔτι οἱ ἅγιοι πατέρες εἶπον διὰ Μου- 13
τίου ἐπισκόπου Κωνσταντίας Καππαδοκίας· ἕκαστος μὲν τὰ λεχθέντα 13
περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἁγίου πνεύματος πιστὰ σε, φιλόσοφαι, ὅτι
συνδημιουργὸν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ πασῶν τῶν κτιστῶν φύσεων καὶ
τῆς αὐτῆς θεότητος καὶ οὐσίας. ἦς ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός. ἐπιστήσας 14
10 οὐκ τὸν τοῦν σου ἐκ τῶν προλεχθέντων σοὶ ἄκουε καὶ τὴν σαφει-
στέρας ἀποδείξεις περὶ αὐτοῦ ἐκ τῶν ἱερῶν γραφῶν. λέγει ὁ προ-
φήτης Δαυὶδ ἐν τῷ 5^ο ψαλμῷ ἔσατε τῷ κυρίῳ ἔσχα κει-
ρόν. διὰ τί· ὅτι θαυμαστὰ ἐποίησεν ὁ κύριος, ἔσωσεν
αὐτὸν ἡ δεξιὰ αὐτοῦ — ἀπὸ τοῦ ὁ εἶδος αὐτοῦ — καὶ ὁ 15
15 βραχίον ὁ ἅγιος αὐτοῦ — τὸ πνεῦμα λέγων τὸ ἅγιον. καὶ 15
ἐν καθολικαῖς δὲ Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς βοᾷ περὶ τοῦ πνεύματος
τοῦ ἁγίου θεολογῶν αὐτὸ καὶ αὐτὸς καθὰ καὶ πάντες· τὸ πνεῦμά
ἐστι τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια καὶ μετ'
ὀλίγα ὁ πιστεύων, γησὶν. εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἔχει τὴν
20 μαρτυρίαν τοῦ θεοῦ ἐν ἑαυτῷ — ἀπὸ τοῦ τὸ πνεῦμα τοῦ
θεοῦ — ὁ δὲ μὴ πιστεύων τῷ υἱῷ ψεύστην πεποίηκεν αὐ-
τόν. καὶ ὁ μέγας δὲ τῶν ἀποστόλων πρόβουλος ὁ θεὸς Πέτρος 16
φησὶ πρὸς Ἰαννίαν εἰς τί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν
σου ψεύσασθαι σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; καὶ μετ' ὀλίγα οὐκ
25 ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ πέλει
τὸν οὐρανόν. φησὶ, καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ, λέγει κύριος.
καὶ ὁ Σολομὼν δὲ δεικνύς, τίς ὁ πληρῶν, λέγει πνεῦμα κυρίου

1 Jes. 48, 12f — 3 Ezech. 3, 22 — 12ff Psal. 97, 1 — 17ff I Joh. 5, 6. 10 —
23f Act. 5, 3. 4 — 26 Jerem. 23, 24 — 27 Weish. Sal. 1, 7

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

3 εἶπ^δ + γὰρ A¹R 4 ἦ¹ > A¹R 5 υἱόν + τοῦ υἱοῦ P³ | ἔτι ὅτι P³ |
εἶπον A¹HR εἶπεν d. übr. HSS 5f λέοντ^ο (= λέοντος) R 7 σε + ὦ HM²P¹P² 8 υἱῷ
+ τὸ ἅγιον πνεῦμα R 11 ἀποδείξεις > R 12 5^ο A¹H ἐνεργησοῦν ἐξδῶμα d. übr.
HSS 15 λέγει R 16 καθολικαῖς] καθαρῶ R 17 τοῦ + αὐτοῦ τὸ πνεῦμα λέγων
τὸ ἅγιον aber wieder gestrichen H | καὶ αὐτὸς > M²P¹P² 18 τὸ¹ > M² |
τὸ¹ — ἐστίν > V¹ 19 τοῦ θεοῦ > R 20 αὐτῷ M²P¹P² | τὸ > P² 22 δὲ >
H | ἀποστόλων + ὁ A¹R 23 εἰς > HM²P¹P² 26 φησὶ > R. nach γῆν V¹

πεπλήρωσε τὴν οἰκουμένην. πείθου τοίνυν καὶ περὶ τῆς τοῦ 17
 ἁγίου πνεύματος δεσποτείας καὶ δέχου καὶ τὰς περὶ αὐτοῦ μαρτυρίας.
 πιστεύων ὅτι τῆς αὐτῆς θεότητος καὶ οὐσίας καὶ τοῦ αὐτοῦ χοήμα-
 τος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐπερ ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱός, συνεπέχον αἰ
 5 τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ. ἀκούεις, φιλόσοφε; ἀπόκρισις τοῦ φιλοσόφου κς'
 πρὸς τοὺς ἁγίους ἡμῶν πατέρας· οὐκοῦν, καθὼς γατε καὶ αἱ μαρτυρία 18
 δὲ τῶν γραφῶν ὧν παρηγάγετε δηλοῦσι, θεολογεῖν δεῖ καὶ τὸ πνεῦμα
 τὸ ἅγιον· καὶ μοι δοκεῖ βεβιασμένην εἶναι τὴν ἔννοιαν, εἰ μὴ τὰ
 τῶν γραφῶν ἐφ' ἑμῶν παρήχθη. πλὴν τὸ μὲν περὶ Ἐλισίου τοῦ 19
 10 Βουζιανίου σαφῆς ἢ ἀποδείξις, περὶ δὲ τῆς ῥηθείης ἀναλήψεως
 Μουσεῶς περὶ ἧς ἀρτίως εἰρήκατε οὐδὲ ἀκηζέειν ποτὲ εἰ μὴ νῦν·
 ὅθεν αὐτῷ ἑμᾶς σαφεστέραν μοι τῶν λεχθέντων παραστήσαι τὴν
 σύστασιν. οὐδὲ γάρ μοι αὐτάροχη τὰ ἤδη παρ' ἑμῶν λεχθέντα πρὸς 20
 ἐντελεστάτην πληροφοροῖαν περὶ τοῦ πνεύματος, λεκτοτέρας (δὲ) δεῖ-
 15 ται γράσεως καὶ γενναιοτέρας ἢ ὑπόθεσις. οὐ γὰρ περὶ τῶν τεχόν-
 των ἢ ζήτησις. ἀπόκρισις τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων διὰ τοῦ κς'
 αὐτοῦ ἐπισκόπου Μορτίου πρὸς τὸν φιλόσοφον· πολλῆς οὔσης 21
 τῆς τῶν εἰσηγηθέντων σοι ἀποδείξεως καὶ ἐναγοσεστάτων τῶν μαρ-
 τυριῶν τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν πείσαι σε δυναμένων περὶ τῆς
 20 προκειμένης ὑποθέσεως, ὃ φιλόσοφε, θαυμάζομεν, πῶς τοσαύτης
 συνέσεως δοκῶν ἔμπλεως εἶναι ἔτι ἀμφιβάλλεις. ἀλλ' ἐπειδὴ σε 22
 πρὸς τὴν ἀλήθειαν βλέπειν ἐθέλομεν καὶ τοῦτο εὐχόμεθα, παραινοῦ-
 μέν σου τῇ συνέσει ἄρξασθαι πίστει νοεῖν τὴν ἀκρίστον φύσιν ἐλείην
 καὶ ἄτρεπτον, καὶ μὴ ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν,
 25 πολυπραγομεῖν κατατόλμα τὰ ἐπέρ νοῦν, μηδὲ ταῖς κακοδόξοις καὶ
 ἀσεβείαις ἐννοίας Ἰουδαίου συμφέρεσθαι ἐπὶ πλεῖστον ὅσον ἀνέχου
 φιλόσοφος ὢν, ὡς γῆς, φιλόσοφε, ἀλλὰ δέχου πιστῶς, ὡς ἀρτίως
 εἰρήκαμεν, τὰ τε νῦν ῥηθέντα σοι τὰ τε μέλλοντα ῥηθήσεσθαι. δέ- 23
 χου μίαν θεότητα τοῦ πατρὸς τοῦ γεννήσαντος τὸν υἱὸν ἀνεκφρά-
 30 στως καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ γεγεννημένου ἐξ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύ-
 ματος τοῦ ἐκπορευομένου ἐξ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς. ἰδίον δὲ ὄντος τοῦ

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

1f τοῦ ἁγίου πνεύματος τῆς δεσποτείας ~ H 3f καὶ — χοήματος > P³
 4 συνεπέχει R συνεπέχον P² 6 ἡμῶν > R 7 καὶ > R 9 ἡμῶν
 RV¹P³ | τὸ corr. in τοῦ A¹ τοῦ R 11 ἠκηζέειν HRM²P¹P² 12 μοι nach
 λεχθέντων M²P¹P² 13—14 πρὸς ἐντελεστάτην γὰρ πληροφοροῖαν περὶ τοῦ πνεύ-
 ματος οὐκ αὐτάροχη τὰ—λεχθέντα ~ V¹P³ 14 λεκτοτέρας] λεπτοτέρας R | λευ-
 κοιτέρας + γὰρ V¹P³ 16 ἡμῶν > P³ 17 λέοντος R 25 μηδὲ] μὴ A¹RP³
 26 συμφέρεσθαι V¹M²P¹P² συμφέρεσθαι A¹HR συμφέρεσθαι P³ | ὅσον > M²P¹P²

εἰοῦ. καθά γησιν ὁ θεὸς ἀπόστολος Παῦλος »εἴ τις πνεῦμα Χρι- 24
 στοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ« καὶ ἀλλαγῶς ὁ αὐτὸς
 »ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστι« καὶ πάλιν »διαιρέσεις δὲ γε-
 5 ρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα· καὶ διαιρέσεις διαζοριῶν
 εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς κύριος· καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσίν.
 ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πάσι καὶ μετ' οὐ
 πολλὰ »πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα.
 διαιοῦν ἰδίς ἐκάστω καθὼς βούλεται«. ἰδοῦ, ὃ φιλόσοφε, 25
 σαφιστάτη καὶ τραυτέρω ἀποδείξει θεολογοῦσα τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον.
 10 δεικνύουσα αὐτοῦ τὴν αὐτεξουσιότητα. ὅρα πῶς ὧδε λέγει »διαιρέ-
 σεις δὲ ἐνεργημάτων εἰσίν, ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ
 πάντα ἐν πάσι καὶ τὸ »πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ
 τὸ αὐτὸ πνεῦμα. διαιοῦν ἰδίς ἐκάστω καθὼς βούλε-
 15 ται«. καὶ ὁ κύριος δὲ ἐν εὐαγγελίοις. ὡς οἶσθα, σαφῶς διαλεγό-
 μενος πρὸς τὴν Σαμαρίτιδα. τί γησι; »πνεῦμα ὁ θεός· εἰ οἶν
 πνεῦμα ὁ θεός, πάντως θεός καὶ τὸ πνεῦμα· ἀλλ' οὐκ ἄλλος καὶ
 ἄλλος, ἀλλὰ μία θεότης τῶν θατέρων προσώπων κατὰ τὴν τῶν
 ὑποστάσεων ἔννοιαν. ἀλλὰ πρόσωπον ἀκούοντες, μὴ ἀνθρωπόμορ- 27
 γον τὸ θεῖον ὑπολάβωμεν. ἀσύνθετον γὰρ καὶ ἀσχημάτιστον, καθὼς
 20 καὶ ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων καὶ αὐτὸς ὡς καὶ ἡμεῖς καθωμολόγησα. καὶ 28
 γὰρ καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ πρόσωπον ἔχειν μεμαρτύρηται, καθὰ
 αὐτὸς ὁ κύριος ἐν εὐαγγελίοις πρὸς τοὺς γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους
 διαλεγόμενος ἔφη »ὑποζοιταί, τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ καὶ
 τῆς γῆς οὐδατε δοκιμάζειν« καὶ τὰ ἐξῆς. πᾶν γὰρ τὸ ὑγεστός 29
 25 ἐφ' ὅσον ἐπίσταται, πρόσωπον ἔχειν λέγεται τῆς οὐσίας φύσεως ἢ τοι
 σχήμα. ἀλλὰ μὴν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ κτιστά, καθὰ καὶ πᾶσα ἡ τῶν
 γεννητῶν φύσις, ἢ δὲ θεία καὶ ἀρρητος οὐσία ἀκτιστος, ἐπέιπερ ἀπλῆ

1 Röm. 8, 9 — 3. 10 II Kor. 3, 17 I Kor. 12, 4, 6 — 7. 12 ebd. 11 —
 15 Joh. 4, 24 — 20 vgl. S. 64, 17, 65, 22 — 23 Luk. 12, 56

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

3 διαίρεσις M² 4 εἰσὶ — 5 ἐνεργημάτων > H 4. 5. 10f διαίρεσις M²
 (am Rand von anderer Hd. διαιρέσεις) 5 αὐτὸς δὲ ∞ R 6f μετ' οὐ πολλὰ
 P³ μετὰ πολλὰ d. übr. HSS 7 ταῦτα δὲ πάντα ∞ A¹R 9 τραυτέρω A¹RV¹
 12 δὲ > P² | ταῦτα > M²P¹P² 13 διαιοῦν + τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα R
 14 ἐν > aber vor εὐαγγελίοις Correcturvermerk P³ 15 τί > H 16 ὁ > P³
 16f ἄλλως καὶ ἄλλως P² 17 μία + ἡ R 19 γὰρ δὲ HM²P¹P² 21 καὶ¹
 > M²P¹P² 23f καὶ τῆς γῆς > H 25 ἐπίσταται P³ 27 γεννητόρων H
 γεννητῶν P³ γεννητῶν corr. aus γεννητῶν P² | ἀπλοῦς R

καὶ ἀόνητος καὶ ἀσχημάτιστος ἀδίδος τε καὶ ἀθάνατος. ἀλλ' ἐπὶ 30
 τὸ προκείμενον ἐπαρτέλωμεν. ἀπεδείξαμεν διὰ πλείονων τῶν ἐκ τῶν
 θείων γραφῶν μαρτυριῶν συνδημιουργὸν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ πά-
 5 ἐπίπερ καὶ ἀχώριστον αἰεὶ ἔστι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, καθὰ καὶ
 ὁ υἱὸς τοῦ πατρὸς καὶ ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ. δεῦρο δέ, εἰ δοξεῖ, λάμ- 31
 βανε καὶ δι' ὑποδειγμάτων εἰ καὶ ἀσθενεστέρων χρηστὰς ὑποθήκας·
 ὁ λόγος ὁ σὸς καθὰ καὶ πατρὸς ἀνθρώπου προφορικός μὲν ἔστι,
 γεννᾶται δὲ ἀμήτως ἐκ τοῦ σοῦ ροῦ. ὁμοίως καὶ τὸ πνεῦμά σου
 10 καὶ ἐκπορεύεται ἐκ σοῦ· καὶ οὐκ ἂν οὐδὲ τὸν λόγον σου οὔτε τὸ
 πνεῦμά σου ἔποιε ἀλλότριόν σου. καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ἂν ἀπα- 32
 ξιώσης ἐπ' ἀνθρώπων νοεῖν, ἐπὶ δὲ τῆς ἀρρήτου καὶ ἀπειροσήτου καὶ
 ἀκαταλήπτου οὐσίας ἐκείνης τοῦ θεοῦ ἀλλότριον (ἐρεῖς) τὸν οὐ προφο-
 15 ὑπὲρ πᾶσαν μάχιρον δίστομον κριτήρ τε πάντων ὄντα ἐπίπερ
 καὶ δημιουργόν; ᾧ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ,
 πάντα δὲ γυνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ.
 καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον τὸ ἐρεννῶν καὶ τὰ βέθη τοῦ 33
 θεοῦ τοιμῶ τις ἀλλότριον εἶναι εἰπεῖν ἢ τὸν λόγον ἢ τὸ πνεῦμα
 20 τοῦ θεοῦ ἢ τοὺς ταῦτα λέγοντας προσέειπαι; ναί, φιλόσοφε.

Ἀπόκρισις τοῦ γιλοσόφου πρὸς τὸ κοινὸν τῶν ἁγίων ἐπι-
 1 σκόπων· ἐπειδὴ εἰς ὑψηλοτέραν ἔννοιάν με ἠγάγετε φήσαντες δεῖν 22 1
 μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ πιστεῦσθαι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ
 καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἐπιμέμημαι δὲ τῶν παρ' ἑμῶν ἔμπροσθεν
 25 ῥηθέντων, ὅτι θεὸς ὁ πατὴρ καὶ θεὸς ὁ υἱὸς καὶ θεὸς τὸ πνεῦμα
 τὸ ἅγιον. νῦν δέ φατε μίαν θεότητα τῶν τριῶν τελείων ὑποστά- 2
 σεων τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, λευκότερον

14 ff vgl. Hebr. 4, 12f — 18 vgl. I Kor. 2, 10

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

1 καὶ² > M² 4 ρουμένης τε καὶ ὀρωμένης ~ A¹R 5 ἔστιν αἰεὶ ~ A¹R
 7 καὶ¹ > R 8 μὲν > R 9 ἀμήτως + καὶ A¹HRP³ | σοῦ¹ > P³ | ὁμοίως
 + δὲ Π 10 οὐδὲ A¹RV¹P³ οὔτε d. übr. HSS | οὔτε| οὐδὲ R 11 εἴπης A¹R
 11f ἀπαξιώσεις M²P¹P² 12f καὶ ἀκαταλήπτου > R | ἐκείνης οὐσίας ~ A¹ |
 ἐκείνης > R 13 corr. Holl, Itz. 15 κριτήρ τε] καὶ τήν τε (am Rand von späterer
 Hd. das Richtige) M² 16 ᾧ] ὡρ M²P¹P² 18 τὸ ἅγιον αὐτοῦ ~ A¹R | καὶ²
 > P³ 19 εἶναι > R 21f ἐπισκόπων] πατέρων M²P¹P² 24 ἐπιμέμημαι P³
 | δε > A¹R | τῶν > R | ἑμῶν P¹V¹P³ 25 καὶ¹ > RM²P¹P² | καὶ² > R

σασηνίσαστέ μοι τὰς ῥήσεις, παρακαλῶ, ἀπόκρισις τῶν ἁγίων πα-
 1 τέρων πρὸς τὸν φιλόσοφον διὰ τοῦ αὐτοῦ Λεοντίου ἐπισκόπου·
 ἀνέκφραστός ἐστιν ἐπίπερος καὶ ἀπειριώητος καὶ ἀνεπιλόγιτος καὶ 3
 πῶντη ἀνεξιχνίαστος ἢ θεῖε καὶ ἄρητος οὐδὲ ἐκείνη ἢ τὰ πάντα
 5 ἐπερέχονσα καὶ τὰ πάντα περιέχονσα. πλὴν ἄκουε πρὸς ἡμῶν 4
 οὐκ ἄλλον σοι θεὸν καὶ ἄλλον εἰρήκαμεν, καθάπερ ὁ ἀσπίλης ἐβλασφη-
 μησεν Ἰσραῖος ἕνα θεὸν ἄχτιστον καὶ ἄλλον τιστὸν εἰρηγῶς καὶ τὸ
 πνεῦμα τοῦ θεοῦ ὁμοίως τιστὸν κεκηρυχῶς — μὴ γένοιτο —, ἀλλὰ
 μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ πιστεῦσθαι εἰρήκαμεν μίαν οὐσίαν κρυ-
 10 στήτά τε καὶ βούλην μίαν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου
 πνεύματος, εἰδέναι τε τὰς τῆς ἁγίας τριάδος ὑποστάσεις οὐ διεξερμέ- 5
 νας οὐδὲ τοπιζάς, ἀλλὰ πιστεῖν μίαν θεότητα νοεῖσθαι καὶ πι-
 στεῦσθαι, καθὰ καὶ πολλάκις εἰρήκαμεν, τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίον
 καὶ προσζυνητῆς τριάδος. ἰδοὺ διὰ πάντων ἔδειξεν ἡ ἀληθῆς πί- 6
 15 στις μὴ δεῖν ἐπὶ τῆς ἁγίας τριάδος νοεῖν διαφοράν. ὧδε δὲ μικρόν
 σου τὸν νοῦν δοῦναι ἡμῖν ἐθέλησον καὶ πιστωθῆσθαι ἐπὶ πλεον, δεχό-
 μενος ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος δι' ἡμῶν σωτηριώδεις ἐποθήσας, ἕνα
 γὰρ τῆς ἁγίας τριάδος μίαν θεότητα εἶναι οὐσαν καὶ ὑφιστάσαν,
 τριάδα ἀληθῶς τριάδα καὶ μηδὲν ἐν αὐτῇ προϋπάρχον ποτέ, ἀλλὰ
 20 αἰ καὶ ὡσαύτως οὐσαν ἀδιαίρετον καὶ ὁμοουσίον τριάδα, ἀπόκρισις 7
 τοῦ φιλοσόφου· μὴ με οἴεσθε ἀποστρέφασθαι τὰ τῆς ἀληθείας
 δόγματα, ἢ γὰρ ἂν ἐκ πρώτης καταρχῆς τῶν λόγων παρωδέμην
 ὑμῶν τοὺς λόγους, ἀλλὰ διὰ τοῦτο διερευνῶ τὰς τῶν ρημάτων
 ὑμῶν σημασίας, ἕνα σαφεστέρα μοι καὶ διευκρινῆς γένηται ἢ τῶν
 25 λεγομένων παρ' ὑμῶν ὑπόθεσις, ἀπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων 8
 ἑποθετικῇ πρὸς τὸν φιλόσοφον περὶ πνεύματος καὶ ἀπαργάματος
 καὶ φωτὸς διὰ τοῦ αὐτοῦ Λεοντίου ἐπισκόπου· ἄκουε δὴ καὶ νῦν, 8
 ἄκουε, ὦ φιλόσοφε, ἥδη προὑπεθέμεθά σου τῇ διαβολῇ διὰ πλείστον

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

1f πατέρων] ἐπισκόπων R 2 ἐπισκόπου λεοντίου ~ M²P¹P² ἐπισκόπον > H
 5 πρὸς] παρ' P² 6 σοι + τὸν H | καθάπερ + καὶ V¹P³ 7 ἄλλοι] ἕνα R
 9 Nach εἰρήκαμεν größerer Raum A¹ 10 τε > R | τοῦ πατρὸς] οὐσίαν P³
 13 καὶ¹ > M²P¹P² 14 διὰ] δὴ H 16 θέλησον P² 17 ἀπὸ Holl | ἐμῶν R
 20 καὶ¹ > H | οὐσαν ἀπλήν καὶ ἀδιαίρετον τριάδα καὶ ὁμοουσίον R 22 ἦ]
 οὐ RP² | ἐκ πρώτης κατ' ἀρχὴν A¹R 23 ἐρευνῶ V¹P³ 24 μοι σαφε-
 στέρα ~ R | μοι > A¹ 26 περὶ + τοῦ M² (wo es aber von 1. Hld. wieder ge-
 strichen), P¹ 27 λόγους R | καὶ² > (kann aber ursprüngl. gestanden haben) A¹
 28 ὦ φιλόσοφε ἄκουε ~ R | προὑπεθέμεθα Balfor, προαπεθέμεθα HSS

ὅσων τῶν ἐκ τῶν θείων γραφῶν, ὅτι ἡ θεότης ἀπλῆ τις ἐστι καὶ
 ἐσφύρατος, ὡς καὶ αὐτὸς καθωμολόγησας ἐν ἀρχῇ σου τῶν προτά-
 σεων, καὶ ὅτι πῦρ ἀθάνατόν τε καὶ αἰδίων καὶ ἄκτιστον οὕσα **9**
 τῇ φύσει φῶς τε ἀχώρητον καὶ ἀκατάληπτον καὶ οὐκ ἐν ἐνὶ
 5 προσώπῳ κατὰ τὸ δοξοῦν Ἰουδαίοις ρουμένη, ἀλλ' ἐν τριάδι
 αἰ ἀχωρίστοις οὕσι προσώποις παρὰ πᾶσι Χριστιανοῖς πεπίστευται
 καὶ κηρύττεται ἢ ἀχώριστος τριῶς τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ
 ἁγίου πνεύματος, καθάπερ ἀποδέδειχται. μάρθανε δὲ καὶ νῦν, ὧ **10**
 φιλόσοφε — εἰ καὶ τολμηρὸν ποιοῦμεν, ἀλλὰ ἕλωσ ἡμῖν ἡ θεία με-
 10 γαλειότης· ἔπερ γὰρ τῆς σῆς καὶ τῶν λοιπῶν σωτηρίας ὁ πόρος ἡμῖν
 διαρῦνται — μάρθανε τοίνυν ἐκ τῶν αἰσθητῶν περὶ τῶν νοητῶν
 καὶ ἐκ τῶν κατὰ νοῦν περὶ τῶν ἔπερ νοῦν καὶ ἐκ τῶν λεγομένων περὶ
 τῶν ἔπερ λόγον, εἰ καὶ ἀσύγκριτα πάντα τὰ τε ὁρώμενα τὰ τε ροούμενα **11**
 τῶν τε »ἐπουραρίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων« κτισμά-
 15 των πρὸς τὴν ἄκτιστον ἐκείνην καὶ ἀκατάληπτον καὶ ἀθάνατον τοῦ
 θεοῦ οὐσίαν· πλὴν τὸ ἐμπιστὸν ἐπόδειγμα οὐ μέτριον πρὸς ὠφέλειαν
 τοῖς πιστοῖς δεχομένοις, ἀλλ' ἰκαρὴν εἰκόνα παρῆγον τῆς εὐσεβείας
 τοῖς εὐσεβῶς ἐθέλονσι νοεῖν λέξομεν. τὸ αἰσθητὸν τοῦτο πῦρ φύ- **12**
 σις μία ὄν ἦτοι οὐσία τριῶς ἐστι κατὰ ταῦτό. πῦρ ἀπαύγασμα φῶς.
 20 καὶ οὐδὲν τούτων προὔπερρον τοῦ θατέρον εἰρίζεται, ἀλλ' ἔστιν
 ἀχωρίστος ἀλλήλων τὰ τρία, τὸ πῦρ, τὸ ἔξ αὐτοῦ ἀπαύγασμα καὶ τὸ
 φῶς. διαχωρίσον τοίνυν, εἰ δόνη, ὧ φιλόσοφε, τὰ τρία καὶ δεῖξον **13**
 ἡμῖν θατέρον τοῦ θατέρον προὔπερρον· ἢ τοῦ ἀπαυγάματος τὸ πῦρ
 καθ' ἑαυτὸ προὔπερρον καὶ μεταγενέστερον μετὰ χρόνους τινὰς τοῦ
 25 πρὸς τὸ ἀπαύγασμα, ἢ μεταγενέστερον πάλιν ἢ μεταχρόνιον τοῦ
 πρὸς καὶ τοῦ ἀπαυγάματος τὸ φῶς ἢ προχρόνιον. δεῖξον ἡμῖν, **14**
 εἰ δόνη, διαχωρίσας ἀπ' ἀλλήλων τὰ τρία καὶ μὴ οὐχὶ ὡσαύτως ὄν
 πῦρ ἀπαύγασμα φῶς, μιᾶς οὐσίας τῆς τοῦ πρὸς φύσεως. ταῦτα **15**
 30 κατὰ νοῦν λαβὼν τὰ αἰσθητὰ καὶ κτιστά, εἰ καὶ ἀσύγκριτα, ὡς ἀρ-
 τίως εἰρήκαμεν, πρὸς τὴν αἰδίων καὶ ἄκτιστον τοῦ θεοῦ οὐσίαν, πλὴν

2 vgl. S. 61, 17, 65, 22 — 14 Phil. 2, 10

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

2 ἀσίειτος P¹ 4 οὐκ > P² | ἐν > HP² 5 τριῶν Hein. 6 πιστεύεται P³
 8 δὲ > R | ὧ > H 13 ἀσύγκριτα + τὰ A¹RP² 14 οὐραρίων V¹P³
 15 ἀθάνατον] ἀθάνατον R 17 ἀσεβείας P³ 19 κατ' αὐτὸ A¹R | ἀπαύγασμα +
 καὶ H 20 τοῦ > RM²P¹P² 21 ἀλλήλων > M²P¹P² | καὶ > A¹R 22 τοίνυν
 οὐν R 23 τοῦ > M²P¹P² | ἢ — 24 προὔπερρον > A¹R 24f τοῦ πρὸς
 > M²P¹P² 25 τοῦ τὸ M² 29 καί + τὰ A¹R 29f ἄρι R 30 ἄκτιστον]
 ἄσπεκτον A¹RP³

δέχου ἐκ τούτων ἀφορμὰς σωτηρίους καὶ περισώσας τῇ πίστει τὸ τῆς
 διανοίας σου ὅμμι ἀνάβηθι ἐπὶ τὴν ὑψηλὴν τοῦ θεοῦ ἐπίγρωςαν
 καὶ ἀπατήσει σοι, ὅς γε εὐχόμεθα καὶ πιστεύομεν. ἐραστώτατοςά 16
 σοι ἢ χάρις ἢ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος,
 5 δεικνύουσά σοι μίαν θεότητα. πῦρ οὖσαν ἀθάνατον καὶ ἀπαύρασμα
 καὶ φῶς, ἀπλήν καὶ ἀσύνθετον ἀχώριστον ἀδιαίρετον ἀπεριρόητον
 καὶ ἀνέκρηαστον. τριάδα ἀληθῶς ὁμοούσιον τὴν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ
 υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

“Ὅπου πιστεῖται ὁ φιλόσοφος εἰς τὴν ἁγίαν τριάδα. ταῦτα ξβ’ 17
 10 ἀκούσας ὁ φιλόσοφος καὶ ὡς ἐν ἐκστάσει γερόμενος ἀπρηώθη ἐπὶ
 πλείστον ὅσον καὶ «οἱ διαλογισμοὶ αὐτοῦ συνετάρρασσον αὐτὸν»
 φόβος τε πολὺς ἐπέπεσεν ἐπ’ αὐτόν· εἶτα εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν ἀνεκράγαυσε
 μέγα. εἰπὼν· δόξα σοι, ὁ θεὸς ὁ ἐμπνεύσας τούτοις τοῖς ἁγίοις σου 18
 τὸ ὑπὲρ πάντα νοῦν μυστήριον τῆς ἀχράντου καὶ ἀχωρίστου καὶ ἀκτί-
 15 στου θεότητος· ἀλλὰ δέομαί σου, Χριστέ, ὡς παραγάθον πατρός πεν-
 ἄγαθος υἱός, πάρος ἄπερ εἰς σὲ ὑπαχθῆεις ταῖς ἀσεβείαις παρὰ τοῦ
 Ἰσραὴλ δόξαις ἡμαρτον, καὶ μὴ εἰσπραχθῆσομαι δίξαις παρὰ σοὶ τῶ
 δικαίῳ κριτῇ ὑπὲρ τῶν ἀσεβῶν ῥημάτων ἐκείνων, ὧν κατὰ σοῦ ἀπέ-
 20 φηρα ὁ τάλας. οὐαὶ Ἰσραὴλ καὶ τῇ συμμορίᾳ αὐτοῦ τῇ ἀσεβείᾳ. 19
 20 βλασφημῆσασιν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ [λέγουσιν] ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν
 καὶ ὅτι κτίσμα καὶ ποίημα καὶ ἐξ ἑτέρας οὐσίας ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ
 καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ μὴ τῆς αὐτῆς οὐσίας ἧς ὁ πατὴρ εἰρη-
 25 νόσι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀναθεματίζω 20
 25 αὐτοῦ φρονοῦντας πάντας καὶ τοὺς βλασφημοῦντας κατὰ τε τοῦ
 πατρὸς κατὰ τε τοῦ υἱοῦ καὶ κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος· ὁ γὰρ τὸν
 υἱὸν μὴ ἔχων οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει· καὶ ὁ εἰς τὸν υἱὸν καὶ τὸ
 πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημῆσας εἰς τὸν πατέρα βλασφημήσῃ. καθικε- 21
 30 τεύω τὴν ὑμετέραν ἱερὰν γερονσίαν, βοηθήσατέ μοι διὰ τῶν ὑπὲρ ἐμοῦ
 30 πρὸς τὸν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἰεσοῦν ἡμῶν ἀζολουθοῦντι
 μάλιστα τοῖς δι’ ἡμῶν ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκτεθεῖσι καὶ ὀρι-

11 Dan. 5, 6 (Th.) — 15f vgl. S. 17, 27 — 26 vgl. I Joh. 2, 23

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

3 σοι > M²P² | [γε] A¹ 4 ἡ² > M²P¹P² 6 ἀπλοῦν HM²P¹P² 9 mit ξβ’
 hört die Zählung auf in M² 13 σου > H 15 ἄπερ] ἅ A¹R | ταῖς] τοῖς H
 18 ἐκείνων ῥημάτων ~ A¹R 18f ἀπέφηρα (aber a. Rand ἀπέφηρα) M² 19 τῇ
 ἀσεβείᾳ αὐτοῦ συμμορίας A¹R 21 ὁ υἱὸς — 22 οὐσίας] καὶ οὐκ R 24 πάντοτε
 + τὸν H | αὐτοῦ ἀσεβεῖς ~ P² 24f τὰ αὐτὰ A¹M²P¹P² 26 καὶ κατὰ] κατὰ
 τε R 29 ἱερὰν > M²P¹P² | βοηθήσατέ μοι > R 31f διοριζομένοις A¹R

ζομένοις. καὶ ὁμολογῶ ταῦτα ἀληθῆ εἶναι καὶ βέβαια. τοῦτο γὰρ 22
 πιστεύω εἶναι ὅπερ ὁ ἱεροφάντης εἶπε Παῦλος ἐν τῷ μυστήριον τὸ
 ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, ὃ
 νῦν ἀπεκαλύφθη, καθὼς εἴρηται τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ ἀποστό-
 5 λοῖς καὶ προφήταις καὶ ἡμῖν, ἐν πνεύματι αἰεὶ ὄντα καὶ συν-
 υπάροχτα καὶ συνδιαμέροντα τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ
 τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον.

Προσθέτετε οἱ ἅγιοι πατέρες εἶπον πρὸς τὸν φιλόσοφον 23'
 περὶ πηγῆς καὶ ποταμοῦ καὶ ὕδατος διὰ τοῦ ἐπισκόπου Λεον-
 10 τίου· κάκεινο δὲ ρητέον ὧ γίγνε λοιπὸν τῆς ἀληθείας. φιλόσοφε. 23 1
 πηγὴν ροήσωμεν γεννῶσαν ποταμὸν ὕδατος· πᾶς γὰρ ποταμός, ὡς
 οἴσθα, πηγὴν ἔχει γεννήτορα, εἶτα προέρχεται μὲν ὁ ποταμός ἐκ τῆς
 πηγῆς τοῦ ὕδατος, ἀλλ' οὐδεὶς καλεῖ τὸν ποταμὸν πηγὴν ἢ τὴν
 15 πηγὴν ποταμὸν, ἀλλ' ἢ πηγὴ πηγὴ καλεῖται καὶ ὁ ποταμός ποταμός
 καὶ ἁμφοτέρω ἐν ὕδωρ. ἐπὶ δὲ τις ἐθέλει ἀρτίσασθαι ἐκ τοῦ πο- 2
 ταμοῦ ἢ τῆς πηγῆς ὕδωρ, μεταβάλλει τὴν προσηγορίαν. οὐκ ἐρεῖ
 γὰρ ᾠπελθε, πορευθεὶς ἀντλήσον καὶ φέρε μοι τὴν πηγὴν ἢ τὸν
 ποταμόν· ἀλλ' ὕδωρ, καὶ μία μὲν ἡ φύσις, τρία δὲ πρόσωπα λεκτέα
 20 πηγὴ ποταμός ὕδωρ. ἀλλὰ καὶ ἡ θεία γραφὴ ταῦτα φράζουσα 3
 δείκνυται — οὐ γὰρ ἀλλότρια ταύτης ἡμεῖς σοι φθεγγόμεθα, γνήσιον
 λοιπὸν τέκνον τῆς χάριτος, εἰ καὶ ὡς ἐν ὑποδείγμασι καὶ τύποις
 καὶ εἰκόσι τῆς ἀληθείας τὸν λόγον εἰσηγγάμεθα — λέγει οὖν περὶ τοῦ 4
 υἱοῦ ἢ θείας γραφῆ· ᾠκρινεῖ, φησὶν, ἐπ' αὐτοὺς ὡς ποταμός εἰρή-
 νης· ἐκπορευόμενος δηλοῖ ὅτι ἐκ τῆς ἀληθοῦς πηγῆς τῆς ζωῆς τῆς
 25 τοῦ πατρὸς θεότητος, καθά φησιν αὐτὸς ὁ κύριος ἐν εὐαγγελίοις
 βοῶν ᾠεγὼ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον καὶ ἤκουε, κάκεινο δὲ ὅπερ
 ἔφη λευκότητα ᾠεγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμεν, καὶ τὸ ᾠεγὼ ἐν
 τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί· καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον, ὅτι 5
 ἐξ αὐτοῦ λαμβάνομεν ἅπαντες οἱ πιστοί, τῆς αὐτῆς ὄν οὐσίας ἧς ὁ

2 Kol. 1, 26 — 23 Jes. 66, 12 — 26 Joh. 8, 42 — 27 Joh. 10, 30 --
 27f Joh. 14, 10

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

2 πιστεύων P³ | εἶπε] ἔφη R 3 τῶν² > V¹ 5 ἐν + τῷ HM²P¹P² |
 ὄντα] ὄν M² 9 καὶ¹ > H | τοῦ + αὐτοῦ V¹ 9f λεοντίου ἐπισκόπου ~ V¹
 10 λοιπὸν ὧ γίγνε ~ R 12 γεννήτορα R γεννητ^ο P³ 12f ἐκ τῆς πηγῆς
 > V¹P³ 15 ἐπὶ] ἐν R | ἀρτίσασθαι RM²P¹ 20 σοι > M²P¹P² 21 τῆς
 χάριτος > V¹ 23 υἱοῦ + τοῦ θεοῦ M²P¹P² | φησὶν > R 24 τῆς² > R
 26 βοῶν A¹R βοᾷ V¹P³ > HM²P¹P² 29 ἅπαντες > A¹R

πατήρ καὶ ὁ υἱὸς ἐκπορευόμενον μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς ἴδιον δὲ ὄν τοῦ
 υἱοῦ, καθάπερ ἀνωτέρω ἀπιδείξαμεν. ὅτι δὲ ἐξ αὐτοῦ ἡμῖν ἀναβλύζον
 ἐστὶ, σαφέστατα ἐν εὐαγγελίοις ἐδίδαξεν αὐτὸς ὁ κέριος υἱὸν· «ἐάν
 τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πιπέτω· ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ,
 5 καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύ-
 σουσιν ὕδατος ζῶντος». οἷς ὁ εὐαγγελιστῆς θεόθεν ἐμπνεσθεὶς
 τὸ ῥήθην ἐρημηρέων ἐπιφέρει λέγων· «τοῦτο δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ
 πνεύματος οὗ ἡμελλόν λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐ-
 τόν». καὶ ὁ προφήτης δὲ Δαβὶδ ὅρα τί περὶ ταύτης τῆς πηγῆς 6
 10 τῆς ὄντως ζῶης. τῆς ἀγίας τριάδος βοᾷ ὅτι «παρὰ σοὶ πηγὴ ζῶης.
 ἐν τῷ φωτὶ σου ὀψόμεθα φῶς». πηγὴν ζῶης τὸν θεὸν καὶ πατέρα
 καλῶν πρὸς τὸν υἱὸν λέγων, ἐπίπερ ὁ πατήρ ἐν τῷ υἱῷ καὶ ὁ υἱὸς
 ἐν τῷ πατρὶ· φῶς δὲ τὸν υἱὸν προσαγορεύει. ἐν τῷ φωτὶ λέγει ὀφείσθαι
 15 φῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. «ἐν γὰρ τῷ φωτὶ σου, φησί, ὀψόμεθα
 φῶς». πηγὴ γὰρ ὄντως τῆς ζῶης καὶ φωτός ὁ πατήρ, φῶς καὶ ὁ 7
 υἱὸς ἐκ φωτός τοῦ πατρὸς, φῶς καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐξ αὐτοῦ
 τοῦ φωτός. ἐπίπερ, ὡς πολλὰκις ἡμῖν λεκτέον, μία θεότης τοῦ 8
 πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καθὲρ αὐτὸς βοᾷ διὰ
 τῶν προφητικῶν λόγων «ἐγὼ εἰμι θεός, οὐκ ἔστιν ἄλλος· καὶ
 20 ἐγὼ θεός πρῶτος καὶ ἐγὼ μετὰ ταῦτα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα
 ἐγὼ εἰμι» καὶ πάλιν «ἐγὼ εἰμι καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι καὶ εἰς τὸν
 αἰῶνα ἐγὼ εἰμι» καὶ τὰ ἐξῆς καὶ κατὰ τὰ προαποδειχθέντα. ἀναγ- 9
 καίον γὰρ οἴμαι ἐπαναλαβεῖν τὰς ῥήσεις, εἰ καὶ μὴ πάσας διὰ τὸ
 πληθὺς, ἀλλ' οὖν τὰς σαφεστέρας πρὸς τὸ βεβαιοτέραν τὴν οὐσίαν
 25 ἔχειν τὰ εἰρημένα. τὰ οὖν ἐκ στόματος Ἰερεμίου τοῦ προφήτου 10
 παραθήσομεν· «ὁ κατασκευάσας, φησί, τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα

2 vgl. S. 88, 31 — 3 Joh. 7, 37f — 7 Joh. 7, 39 — 10 Psal. 35, 10 —
 12 vgl. Joh. 14, 10 — 14 Psal. 35, 10 — 19 Jes. 41, 4; 45, 21 — 21 Mal. 3, 6
 — 26 Baruch 3, 32ff vgl. S. 69, 13ff

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

1 ὁ > P³ 2 ἡμῖν > P² | ἀναβλύζον ἡμῖν ~ V¹ 3 αὐτὸς > H
 7 τὸ ῥήθην] τἀληθές A¹ τἀληθῆ R | ἔλεγε] ἔλεγον R εἶπε V¹ 9 δὲ > H |
 ταύτης + τῆς γραφῆς ἢ ὡς (καί?) περὶ P² 10 σοὶ + ἡ A¹R 12 λέγει R
 13 ἐπαγορεύει V¹P³ | ῥῆ] τω H 14 φῶς > R 14f ἐν τῷ φωτὶ
 σου γὰρ ὀψόμεθα φησὶ φῶς ~ R | ὀψόμεθα φησὶ φῶς ~ A¹ 15 πηγὴν H
 18 καθὼς R 19 προφητικῶν + ἀποθῶ R | λέγων V¹ | θεός + καὶ M¹P¹P²
 21 καὶ πάλιν ἐγὼ εἰμι auf d. Rand nachgetragen V¹ | καί¹ — 22 εἰμι > M¹P¹P²
 22 ἀποδειχθέντα V¹ ἀπροαποδειχθέντα P³ 26 παραθήσομαι P²

χρόνον ἐνέπλησεν αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων. ὁ ἀποστέλ-
 λων τὸ γῶς καὶ πορεύεται, ἐκάλεσεν αὐτὸ καὶ ὑπήκουσεν
 αὐτῷ τρόμφ· οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν
 καὶ ἠὲ ἠόρῳσθησαν· ἐκάλεσεν αὐτοὺς καὶ εἶπεν· πάρεσμεν·
 5 ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ ποιήσαντι αὐτούς. οὗτος ὁ
 θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν· καὶ τὰ
 ἐξῆς. ἀναγκαῖον οὖν, θεοφιλέστατε φιλόσοφε, ἐπιστῆσαι ὡς τὸν 11
 νοῦν καὶ ἀναπτύξαι τῆς γραφῆς τὴν διάνοιαν. ἔδειξε γάρ, καθὰ καὶ
 αὐτὸς συνομολόγησας, ὅτι περὶ τοῦ υἱοῦ ταῦτα προεῖρηται. ἔμετὰ
 10 ταῦτα γάρ, φησὶν. ἐπὶ τῆς γῆς ὄφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις
 συναρπαστήσθη. εἰ οὖν κατὰ τὴν ἀσεβῆ μοχθηρίαν Ἀρείου ἄλλη 12
 τις οὐσία κτιστὴ ἐστὶ τοῦ υἱοῦ καὶ μεταγενέστερος τοῦ πατρὸς θεός,
 λέγει δὲ περὶ αὐτοῦ ἡ γραφή· οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθή-
 σεται ἕτερος πρὸς αὐτόν·, οὐ θεὸς ὁ πατὴρ κατὰ τὴν Ἀρείου
 15 ἀσέβειαν, ἐπεὶ περὶ λέγει περὶ τοῦ υἱοῦ· οὐ λογισθήσεται ἕτερος
 πρὸς αὐτόν·, καὶ ἐλέγχονται οἱ ἀσεβεῖς Ἀρειομανεῖται σὺν τῷ τῆς
 βλασφημίας αὐτῶν ἀνέντη πρὸ τῆς περὶ τοῦ υἱοῦ ἐρησίσεως αὐτῶν
 τὸν πατέρα ἐκβαλόντες τῆς θεότητος, καὶ ἄθαιο παντελῶς ἐπίσταν-
 ται οἱ τῆς ἀληθείας πολέμοι. ὁ γὰρ τὸν υἱὸν μὴ ἔχων, καθὰ 13
 20 φησιν ἐν καθολικαῖς, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει· ἡ δὲ καθολικὴ
 πίστις μίαν θεότητα οἶδε καὶ ταύτην προσβεβεί τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ
 υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, παρ' ἣν οὐ λογισθήσεται ἕτερον. τὸ
 δὲ μυστήριον τοῦτο τῆς ἁγίας καὶ προσκυνητῆς καὶ ὁμοουσίου τριάδος
 ἀπεριώρητον καὶ ἀνέκφραστον καὶ πάντη ἀκατάληπτον ὑπάρχει πίστει
 25 μόνη νοεῖσθαι δευόμενον.

Καὶ ὁ φιλόσοφος· θεῖα ὡς ἀληθῶς καὶ φωτὸς ἐμπλεα τὰ παρὰ 21
 τοῦ ἁγίου πνεύματος δι' ἑμῶν ἐκφωνηθέντα. δέομαι δὲ ἑμῶν, ἐρασ-
 μίων μοι ὄντων τῶν ἡρώων τῆς διδασκαλίας ἑμῶν λόγων, ἐπόσχετε
 μοι τὰς εὐαγείας ἑμῶν ἀκοὰς καὶ πρὸς ἃ ἐπερωτῶ διδάξατε. ἵνα
 30 πληρωσάτην λήψῃσθε παρὰ τοῦ θεοῦ τὴν ὑπὲρ τῆς ἐμῆς σωτηρίας
 ἀμοιβήν. ἀπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου

9 Baruch 3, 38 — 13 Baruch 3, 36 — 20 I Joh. 2, 23

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

2 αὐτὸ] τὸ γῶς R 4 εἶπον R 7 ἀναγκαῖον H ἀναγκαῖος d. übrr.
 HSS | οὖν + ὡ V¹P³ | φιλόσοφε > H | ἐπιστῆσαι H 8 καθῶς R 9 ὅτι
 ἔτι R 14 οὐ — 16 καὶ > A¹R, καὶ scheint durch Rasur getilgt A¹ 18 ἐκ-
 βάλλοντες HR 22 παρ'] κατ' R 26 Mit 29' hört die Zählung in P² und
 damit überhaupt i. d. H^{ss} auf 29 εὐαγείας ἑμῶν > R 30 λήψῃσθε HM²P¹
 31 ἡγιωσάτων A¹M²P¹V¹

Ἰεουαίτιον· εἰπέ δὲ βούλει, ἐπιθυμητὸν γὰρ ἡμῖν πληρογορηθῆσαι σε, ἐν 2
 πᾶσιν ἐμαρῶς δυναμένου σου νῦν μάλιστα δέχεσθαι τὰς ἀποδείξεις
 τῶν ῥήσεων ἐλαμφθέντος σου ἐπὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, εὐχαριστία
 τοῦ φιλοσόφου καὶ ἐπερώτησις περὶ τῆς τοῦ κυρίου ἐνανθρω-
 5 πύσεως· χάρις ἡμῶν τῇ ἱερᾷ κεφαλῇ, γατὲρ δέ μοι, ὃ ἱερώτατοι, 3
 πῶς νοητέον τὸ τὸν θεὸν λόγον τὸν τοῦ θεοῦ υἱὸν ἐπὶ τῆς γῆς ὄφθαι
 καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναεστράφθαι ἀθέατον ὄντα πάση κτιστῇ γύσει
 ὁρωμένη τε καὶ νοουμένη, καὶ τίς ἢ αἰτία, δι' ἣν ταῦτα ἐπραγμα-
 τεύσατο, διδάξατε, παρακαλῶ, ἀπόκρισις τῶν ἁγίων πατέρων πρὸς
 10 τὸν φιλόσοφον διὰ τοῦ ἐπισκόπου Ἰεουαίτιον· ἡ μὲν αἰτία τῆς 4
 αὐτοῦ παρουσίας ὁμορομήθη ἐπ' αὐτοῦ διὰ τὴν ἐν τῷ παραδείσῳ
 τῶν πρωτοκτίστων ἀνθρώπων τοῦ τε Ἀδάμ καὶ τῆς Ἐύας γεγενημέ-
 νην ἀπόπτωσιν, ἣτις ἅπαν τὸ αὐτῶν ἐπερέμετο γένος, εἰπέ οὖν 5
 παραβάντες τὴν ἐντολὴν τοῦ θείου χωρίσματος ἐγερνώθησαν, τοῦτο
 15 ἀποδοῦναι ἠθέλησεν ὁ δημιουργὸς τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει, καὶ
 νοητέον ἐνταῦθα, ὅτι ὡσπερ εἶπεν ὁ θεὸς »ποιήσωμεν ἄνθρωπον
 κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· καὶ ἐποίησεν ὁ
 θεὸς τὸν ἄνθρωπον« κατὰ τὰς προρηθείσας ἀποδείξεις, ὁ αὐτὸς
 πάλιν εἶπε, σῶσωμεν τὸν ἀπολωλότα ἄνθρωπον, ὃν κατ' εἰκόνα
 20 ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἐποίησαμεν, καὶ ὡσπερ ὁ θεὸς καὶ 6
 πατὴρ εἶπε τὸ ποιήσωμεν καὶ ὁ υἱὸς ἐδημιούργησε, θεὸς ὢν ἐκ
 θεοῦ, ὁ αὐτὸς πάλιν βουλῇ πατρικῇ ἀνασῶσαι ἐν ἑαυτῷ ἠβουλήθη
 τὸν ἄνθρωπον, ἐπερώτησις τοῦ φιλοσόφου περὶ τοῦ αὐτοῦ· καὶ 7
 πῶς ἐπὶ τῆς γῆς ὄφθῃ καὶ συναεστράφῃ ὡς ἄνθρωπος τοῖς ἀν-
 25 θρώποις θεὸς ὢν ἀναλλοίωτος; ἀπόκρισις παρὰ τῶν ἁγίων πατέ-
 ρων διὰ Μακαρίου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων· κατὰ τὴν φωνὴν 8
 τοῦ θεσπεσίου Παύλου »μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον,
 θεὸς ἐφανερῶθῃ ἐν σαρκί, τοῦτ' ἐστὶν ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς τότε
 αὐτὸς ὄφθῃ καὶ ἀγγέλοις· οὐδὲ γὰρ ἀγγέλοις ἢ ἀρχαγγέλοις ἢ τισὶ
 30 τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων θεατὸς ὁ μονογενὴς, ἐπέπερ θεὸν οὐδεὶς

6f. 24 vgl. Baruch 3, 38 — 16 Gen. 1, 26f — 27 1 Tim. 3, 16 — 30 vgl.

Joh. 1, 18

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

1 δ] ὃ R 2 ἐμαρῶς + ὡς P² | σου > R 3 λαμφθέντος P¹ ἐλαμφθέν-
 τος P² 4 κυρίου + ἡμῶν R 5 δὲ] δὴ P² 6 τῆς > R 9f πρὸς τὸν φιλό-
 σοφον > R 10 τοῦ + αὐτοῦ M²P¹ 11 τῆς M²P¹P² 14 ἐγερνώθησαν] ἐστε-
 ρήθησαν V¹P³ ἐγερνώθη R 22 πατρικῇ βουλῇ ∼ H | αὐτῷ P² 23 ἀπερώτησις M²
 24 τῆς > M²P¹P² | καὶ + τοῖς ἀνθρώποις ∼ P² 25 παρὰ > M²P¹P² 28 θεὸς
 Holl] θες HSS (δ P³ Balf.) | ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ∼ H 29 ὄφθῃ (ἀνθρώποις) Holl |
 ἢ ἀρχαγγέλοις > P² 30 οὐδεὶς θεὸν ∼ H

Gelasius.

ἐώραξε πώποτε. οὐπερ τὴν ἐξ οὐρανῶν καταφοίτησιν ἀκούων 9
 μὴ τοπικὴν μετέστασιν τῆς ἀχωρήτου αὐτοῦ ὑποπτεύσης θεότητος,
 οἰκονομίαν δὲ νόει τὸ ὅλον τοῦτο τὸ μέγα ὡς ἀληθῶς τῆς εὐσεβείας
 μυστήριον, ἐν ᾧ ἀρρακταίνισθαι. ἀρρακταίνισις γὰρ γέγονε καινότη- 10
 5 τος ἐπαράλληλις· διὰ δὴ τοῦτο ἀποδιδούς ἡμῖν τὴν πρὸς ἑαυτὸν
 ὁμοίωσιν ὁ αὐτὸς τοῦ θεοῦ λόγος εἰς ὁμοίωσιν ἡμῶν κατήλθεν. ἀδύ- 11
 νατον δὲ ἦν θεὸν ὁμοιωθῆναι ἡμῖν μὴ σαρκωθέντα — οὐ γὰρ ἀσώ-
 ματον εἶδος αὐτῷ ἀσώματον οὐσίας προσεγίνετο, ὅπερ ἦν αὐτός,
 ἀλλὰ τὸ σωματικόν — σωματικῆ δὲ οὐσία ἄνευ προσλήψεως οὐκ
 10 ἐγίνετο· διὰ τοῦτο σῶμα ἀληθῶς προσέλαβεν, ἵνα οἱ τῆς ἐξ ἀρχῆς
 ἀδελφότητος ἐκπεσόντες διὰ τὴν τοῦ ἀσώματου εἶδους ἀλλαγὴν, τοῦτ'
 ἔστι τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος, ἧς διὰ τῶν πρώτων ἀνθρώπων
 τοῦ τε Ἀδὰμ καὶ τῆς Ἑῤῥας ἀπολέσαμεν, εἰς ἀδελφότητι εἰσαχθῶμεν
 διὰ τῆς σωματικῆς προσλήψεως καὶ πάλιν τὸ ἀσώματον εἶδος τὸ
 15 θεῖον ἀπολάβωμεν. λαμβάνει δὲ σάρκα ἐκ γυναικός· οὕτως γὰρ 12
 καὶ ὁμογενῆς ἡμῖν καθίσταται, ἵνα καὶ ὡς ὁμογενέσιν ἡμῖν μεταδῶ
 τῆς δόξης τῆς ἑαυτοῦ, ἵνα καὶ τὴν γυναικα διὰ τῆς γεννήσεως ἀνασῶσῃ·
 ἀνασῶσθ' ἴσεται γὰρ, φησὶν, ἡ γυνὴ διὰ τῆς τεκνογονίας. σάρξ 13
 δὲ προσείληπτο τὸ κατὰ φύσιν ἔχουσα ζωτικόν· οὐδεμία γὰρ σὰρξ ἄνευ
 20 τοῦ ζωοποιοῦ, ὃ καὶ ψυχὴν ἰδίως ἢ γραφὴ καλεῖ. ὁ φιλόσοφος· τίς 14
 οὐκ ἂν ἐκπλαγῆ ἐπὶ τοῖς μεγαλείοις τοῦ θεοῦ τούτοις, ὡς ἔφατε;
 πλὴν πῶς λαμβάνει σάρκα ἐκ γυναικός, καθὼς ἀτίως εἰρήκατε;
 ἀπόκρισις τῶν ἀγίων πατέρων διὰ τοῦ αὐτοῦ Μακαρίου ἐπι-
 25 σκόπου Ἱεροσολύμων· ἤδη εἰρήκαμέν σοι, ὃ βέλτιστε, μηδαμῶς 15
 ἐπὶ τῶν τοῦ θεοῦ μυστηρίων λέγειν τὸ ἅπως· ἀπόρητα γὰρ εἰσι
 καὶ ἀνεπιλόγιστα· ὡς δὲ ἐκ τῶν ἱερῶν λόγων ἐδιδάχθημεν, ἐροῦμεν
 ὅσον ὁ λόγος παραστήσῃ δυνήσεται. τὸ γὰρ παντελῶς καταληπτι- 16
 κὸν τοῦ μυστηρίου ἐκείνου, τῆς τοῦ κυρίου ἐνσάρκου οἰκονομίας, πῶς
 γέγονεν, οἶδεν ἀνθρώπων οὐδὲ ἀγγέλων οὐδεὶς, οὐδὲ αὐτὸς Γαβριὴλ
 30 ὁ διακονησάμενος τῷ μυστηρίῳ ἐκείνῳ, οὐδὲ ἡ πάναγρος καὶ καθαρὰ
 καὶ ἀγία παρθένος Μαρία παραστήσῃ δυνήσεται τὴν ὅλην τῆς αὐτῆς

3f I Tim. 3, 16 — 18 I Tim. 2, 15

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

9 ἄνευ + τῆς R | προσλήψεως + τε A¹ 11 ἀλλαγῆ[ν] A¹ 12 τὸν πρώ-
 τον ἀνθρώπων P² 15 σάρκα] σῶμα V¹ 16 ὁ ὁμογενῆς P³, ὁμογενῆς corr.
 aus ὁμοιογενῆς HR 17 τῆς ἑαυτοῦ δόξης A¹R | ἀνασῶσῃ H > d. ūbr. HSS
 20 ζωοποιῶ A¹HR ζωτικοῦ d. ūbr. HSS 21 ἐκπλαγείη M²P¹P² | φατέ R
 30 τὸ μυστήριον ἐκεῖνο A¹R

τοῦ θεοῦ λόγου σαρκώσεως κατάληψιν — αὐτὸς γὰρ ὁ μόνος ὁ μορο-
γενῆς τοῦ θεοῦ υἱὸς τὸ ἀκριβὲς οἶδε τῆς ἑαυτοῦ δι' ἡμᾶς ἐνανθρω-
πήσεως — εἰ γὰρ καὶ »παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται 17
καὶ ὑπηρεταὶ γενόμενοι τοῦ λόγου« καθά φησιν ὁ Λουκᾶς, περὶ
5 τῆς ἐνάρκτου αὐτοῦ οἰκονομίας ὅτι »ἐκ σπέρματος Δαυὶδ καὶ Ἀβραὰμ
τὸ κατὰ σάρκα« καὶ τὸ »ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς«, τοῦτ' ἔστιν ἐκ
τῆς παρθένου, »ὁ λεγόμενος Χριστός«, καὶ ὅτι »ὧν οἱ πατέρες
καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστός τὸ κατὰ σάρκα«, καὶ ὅτι »οὐκ ἀγγέλων,
ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπελάβετο, καὶ ὅτι »κατὰ πάντα
10 ὁμοιώθη ἡμῖν, πλὴν τῆς ἁμαρτίας«. ταῦτα ἴσμεν ὁ δὲ 18
τρόπος, πῶς ταῦτα γεγνηταί, πάσης λογικῆς φύσεως ὑπερβαίνει
διάνοιαν. λέγει γὰρ καὶ περὶ τούτου Ἰερεμίας ὁ προφήτης »καὶ
ἄνθρωπος ἔστι, καὶ τίς γνώσεται αὐτόν;

Θαυμάζοντες δὲ τοῦ φιλοσόφου καὶ παντὸς τοῦ συναθροισθέντος
15 πλήθους εἰς τὴν ἀκρόασιν προσθέντες οἱ ἅγιοι πατέρες διὰ Μακα-
ρίου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων εἶπον· ἦδη δὲ πλείστον ὄσων 19
ἀπεδείξαμεν, ὅτι θεὸς ὧν ὁ μορογενῆς υἱὸς τοῦ θεοῦ γέγονεν
ἄνθρωπος διὰ φιλανθρωπίαν, σαρκωθεὶς καὶ γεννηθεὶς ἐκ τῆς παρ-
θένου Μαρίας ἀπορήτω γεννήσει. ἐπειδὴ γὰρ ἠβουλήθη, ὡς προ- 20
20 ἀπέδειξεν ὁ λόγος, ἀγκαιρίσαι τὰ διὰ τὴν ἀπόπτωσιν τῶν πρωτο-
πλάστον λυθέντα, γέγονεν ἐν τοῖς ἡμετέροις, ἵνα ἡμᾶς ποιήσῃ ἐν
τοῖς ἑαυτοῦ, συγκαταβάς ὡς ἱατρὸς ἄριστος τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν. πάλιν 21
21 ἐροῦμεν τὸ συγκαταβῆναι καὶ τὸ κατελθεῖν καὶ τὸ ἀπεστάλθαι κατὰ
τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ τρόπον διαληπτέον, ὡς προαπεδείξα-
25 μεν· τῇ γὰρ θεότητι αὐτοῦ τὰ πάντα σὺν τῷ πατρὶ πληροῖ ἀεὶ κατὰ
τὰς προαποδοθείσας ἐννοίας. ἄκουε τοίνυν· γεννώμεθα ἐκ γυναικός· 22

3 Luk. 1, 2 — 5 Röm. 1, 3 — 6 Matth. 1, 16 — 7 Röm. 9, 5 — 8 Hebr.
2, 16 — 9 Hebr. 4, 15 — 12 Jerem. 17, 9

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

2 δι' ἡμᾶς ἑαυτοῦ ~ R 4 γενομένου P³ | ὁ > R 6 Nach
σάρκα etwas getilgt R | τὸ ἐξ ἧς V¹P³ ἔτι ἐξ ἧς HM²P¹P² καὶ τὰ ἐξῆς A¹R
11 γέννηται von 2. Hd. corr. in γεγέννηται M² | πάσης — 12 διάνοιαν > A¹HR
mit dem Unterschied, daß A¹ am Rand u. schwerlich von 1. Hd. einfügt ἀκατά-
ληπτος, H im Text einfügt ἀγνοεῖται, R auch noch die vorhergehenden Worte
ταῦτα γεγέννηται fortläßt und statt dessen ἀκατάληπτος im Text hat 14f πλήθους
τοῦ συναθροισθέντος ~ M²P¹P² 15f διὰ Μαζαρίων ἐπισκόπων scheint schon in
alter Zeit von 2. Hd. wiederholt zu sein (unleserlich) A¹ 16 [ἦ]θ[η] A¹ 17 ὧν]
ἦν V¹P³ | θεοῦ + καὶ V¹ 20 ἀπόστασιν A¹H 23 συγκαταβῆναι A¹HRV¹P³
συγκαταβῆναι M²P¹P² | ἀπεστάλθαι] ἀπελθεῖν R

ἦλθε διὰ φιλανθρωπίαν εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἡμεῖς μὲν ἐξ ἡδονῆς ἔπνου καὶ σπέρματος ἀνδρός, αὐτὸς δὲ μόνος ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου. γαλακτοτροφοῦμεθα· ἦλθε καὶ εἰς τοῦτο σαρκὶ ὁ τῆ θεότητι αὐτοῦ διδούς τροφὴν πάσῃ σαρκί. γινόμεθα εἰς 5 προκοπήν καὶ αὐξήσιν ἡλικίας· οὐκ ἀπηξίωσε γενέσθαι καὶ αὐτὸς τοῦτο σωματικῶς, καθὼς γέγραπται ὅτι »Ἰησοῦς προέκοπτε σοφία καὶ ἡλικία καὶ χάριτι παρὰ θεῶν καὶ ἀνθρώποις«· καὶ 23 ἕως τριακοστοετοῦς χρόνον διανύσας, ἵνα πᾶσαν ἡλικίαν ἐυλόγησῃ, τότε ἐπὶ τὸ βάπτισμα ἔρχεται, κηρῦσσοντας Ἰωάννου υἱοῦ Ζαχαρίου 10 τῷ λαῷ βάπτισμα μετανοίας, οὐκ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν οὔτε νόθεσις δῶρον διδόντος· οὐ γὰρ ἦν Ἰωάννου ταῦτα δοῦναι [ἀλλ'] οὔτε ἀγγέλου, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ σαρκωθέντος καὶ ἐνανθρωπήσαντος θεοῦ λόγον. καὶ ἀνέχεται τὸ ὑπὲρ ἡμῶν βάπτισμα, καὶ θεὸς ὢν ἀνα- 24 μάρτητος ἐβαπτίσθη σωματικῶς ὡς ἄνθρωπος, οὐκ αὐτὸς δεόμενος 15 βαπτίσματος, ἀλλ' ἵνα τὸ ἡμέτερον βάπτισμα δοξάσῃ, ἵνα πιστεύσωμεν, ὅτι ὡσπερ ἐπ' αὐτὸν κατήλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὕτως καὶ ἐφ' ἡμᾶς τοὺς εἰς αὐτὸν βαπτιζομένους. εἶτα συναραστραφεῖς τῆς 25 ἀνθρώποις τὰς τε τῶν θείων αὐτοῦ ἐντολῶν παραδοὺς ἐκδόσεις τὰς τε τῶν σημείων ἐργασάμενος θαυματουργίας, ἐπὶ τριετῆ χρόνον καὶ 20 τετάρτον ἀρξάμενος οὕτως ἐπὶ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ἐκουσίον αὐτοῦ σωματικὸν ἔρχεται πάθος· ἡμῖν γὰρ κεχερώστητο τιμωρία σταυροῦ· ἀλλ' εἰ πάντες ἐσταυρώθημεν, οὔτε ἑαυτοὺς ἐκ τοῦ θανάτου ἀρπάσαι ἰσχύσαμεν. »ἐβασίλευσε γὰρ ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι 26 Μωσέως καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας«. πολλοὶ ἄγιοι, πολλοὶ 25 προφήται, πολλοὶ δίκαιοι· καὶ οὐδεὶς αὐτῶν τῆς τοῦ θανάτου ἐξουσίας ἑαυτὸν ἠδυνήθη λυτρώσασθαι, ἀλλὰ ἦλθεν αὐτὸς ὁ τῶν πάντων σωτὴρ καὶ τὰς ἡμῖν χρεωστονμένας τιμωρίας εἰς τὴν ἐξ ἡμῶν ἀνθ' ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἀναμάρτητον αὐτοῦ ὑπεδέξατο σάρκα. κατεφερό- 27 μεθα μετὰ τὸν θάνατον εἰς τὸν Ἄϊδην· ἀνεδέξατο καὶ τοῦτο καὶ

1f vgl. Weish. Sal. 7, 2 — 6 Luk. 2, 52 — 9 vgl. Mark. 1, 4 — 17 vgl. Barnab. 3, 38 — 23 Röm. 5, 14

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

4 πάσῃ σαρκὶ τροφὴν ~ R 5 καὶ αὐτὸς γενέσθαι ~ HM²P¹P² 6 τοῦτο > V¹ | καθὰ R 8 ἐυλόγησῃ ἡλικίαν ~ R 9 ἔρχεται] ἦλθε R 11 corr. Hei. 12 ἐνανθρωπήσαντος + τοῦ P² 17 συναραστραφεῖς M² 20 τετάρτον HM²P¹P² τεταρτ^η R | ὑπὲρ ἡμῶν > P² 22f ἰσχύσαμεν ἀρπάσαι ~ H ἰσχύσαμεν A ἰσχύομεν R 23 μέχρι] ἕως A¹ 25 προλήτῃ V¹ | αὐτῶν nachträglich, aber wohl von 1. Hd. eingefügt A¹ 26 ἑαυτὸν bis λυτρώσασθαι am Seitenschluß unleserlich, von späterer Hd. auf der folgenden Seite am oberen Rand ... τρωσαι. α A¹ 27 τὰς + ἐξ ἁμαρτιῶν R 28f κατεφερόμεθα R

κατήλθεν ἐξουσίως εἰς αὐτόν· οὐ κατηρέχθη καθάπερ ἡμεῖς ἀλλὰ
κατήλθεν, οὐ γὰρ ἦν ἑποκείμενος τῷ θανάτῳ, ἀλλ' ἐξουσιαστῆς τοῦ
θανάτου καὶ μόνος κατελθὼν μετὰ πλήθους ἀνελήλυθεν. αὐτὸς 28
γὰρ ἦν ὁ ροεὺς κόκκους τοῦ σίτου ὁ ὑπερ ἡμῶν πεσὼν εἰς τὴν γῆν
5 καὶ ἀποθανὼν σαρκί, ὅς τῇ τῆς θεότητος αὐτοῦ δυνάμει ἀνέστησε
τὸν σωματικὸν αὐτοῦ ναὸν κατὰ τὰς γραφὰς καρποφορήσαντα τὴν
τοῦ παντὸς ἀνθρωπίνου γένους ἀνάστασιν, καὶ ἐμφανίσας τοῖς μαθηταῖς
μετὰ τὴν τριήμερον ταπὴν καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν ἐπέδειξεν
αὐτοῖς τὰ ἐν τῷ στενωπῷ τοῦ σώματος αὐτοῦ πάθη, εἰπὼν· »ψηλα-
10 γήσατέ με, καὶ ἴδετε, ὅτι αὐτὸς ἐγὼ εἰμι, ὁ θανατορογῶν,
ὁ καὶ τὰ ὑπερ τοῦ ἑμετέρου γένους ἐν τῇ σαρκί μου καταδεξιόμενος
πάθη«. εἶτα ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας συναλιζόμενος αὐτοῖς δούς τε 29
αὐτοῖς σωτηρίων ἐντολῶν ὑποθήκας, ἀνελήλυθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς
βλεπόντων αὐτῶν, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ πατρὸς κεκαθίκεναι αὐτὸν οἱ
15 ἱεροὶ ἐδίδαξαν λόγῳ. ὃν καὶ ἤξεν προσδοκῶμεν ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ
αἰῶνος κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς αἰδίως ὡς αἱ συμβασιλεύοντα τῷ
πατρὶ εἰς τοὺς ἀπείρους αἰῶνας. αὕτη ἡ τῆς ἐκκλησίας ἀποστολικῆς 30
καὶ ἀμώμητος πίστις, ἣν τινα ἄνωθεν παρ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου διὰ
τῶν ἀποστόλων ἐκ προγόνων εἰς ἐκγόρους παραδοθεῖσαν ἡ ἐκκλησία
20 πρεσβεύει καὶ ἄχρι καὶ νῦν καὶ εἰς αἰὶ ταύτην κρατεῖ, εἰπόντος τοῦ
κυρίου τοῖς μαθηταῖς· »πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ
ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ
υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος«.

Περὶ τῆς τῶν πάντων ὁμοιοῦτας τῆς εἰς τὸ ὁμοῖον.

25 *Τούτων οὕτως ἐπὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος διὰ τῶν ἁγίων ἡμῶν 25 1*
πατέρων τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἁγία συνόδῳ συνειληγμένων ἐκφωνηθέντων,
ἐμεγάλυνε τὸν θεὸν ἅπαν τὸ πλήθος ἐκεῖνο τὸ εἰς τὴν ἀκρόασιν
ἐκείνην συνελθόν. ἐπηκροᾶτο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ θεοφιλέστατος βασι-
2 λέξς συμπαρὼν καὶ αὐτὸς τὰ πλεῖστα τῇ συνόδῳ καὶ ἐπεραγασθεῖς
30 ἐδόξαζε τὸν θεὸν τοιούτων ἐπακούσας θείων δογμάτων· χαίρων δῆτα

4 vgl. Joh. 12, 24 — 5 vgl. I Pe. 3, 18 — 5 ff vgl. Joh. 2, 21f — 9 Luk. 24, 39 —
12 ff vgl. Act. 1, 3—11 — 21 Matth. 28, 19, 20

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

6 κατὰ ^{τάς}στάς V¹ 7 ἀνθρωπίνου γένους] ἀνθρώπου R ἀνθρωπείου γένους
V¹P³ 8 τῆρ² > M² 11 ἑμετέρου V¹P³M²P¹P² ἡμετέρου A¹HR 12f δούς
τε αὐτοῖς > V¹ 16 συμβασιλεύοντα] συμβουλεύοντα P³ 19 ἐγγόνους A¹HR
20 και² > M²P¹P² 24 τῶν > HM²P¹P² | πάντων] πατέρων R 25 ἡμῶν > H
26 τῇ > M² 30 ἐδόξαζε V¹ | θείων > H

ἐπὶ τῇ τῶν ἡμετέρων ἐπισκόπων συμφωνίᾳ, ἡγαλλιᾶτο τῷ πνεύματι
 ἔσπευδε γὰρ μηδένα μὴ μέγαν μὴ μικρὸν διαφωνῆσαι ταύτης τῆς
 3 τῆς προσκυνητῆς σκέψεως ἐκπλήρωσιν ἔδοξε πᾶσιν ὁμοῦ τοῖς ἡμε-
 5 τέροις τὸ ὁμοούσιον δεῖν ὀρίσασθαι ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως,
 ὃν τρόπον καὶ οἱ μετὰ τοὺς ἀποστόλους ἅγιοι ἡμῶν πατέρες ταύτην
 παρέδωσαν τὴν πίστιν, τοῦτ' ἔστι τῆς αὐτῆς οὐσίας τῆς τοῦ πατρὸς
 ὁμολογεῖν τὸν υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἦντινα πίστιν πάντες 4
 οἱ ἐν τῇ Νικαέων συναθροισθέντες ἅγιοι ἐπίσκοποι ἐβεβαίωσαν, τὸ τε
 10 τῶν ἱερατικῶν καὶ ὁμολογητῶν ἁγίων ἀνδρῶν πλῆθος αὐτὸς τε ὁ
 πανεῖρημος καὶ θεοφιλέστατος βασιλεὺς καὶ ἅπαν τὸ ἐκείσε τῶν
 πιστῶν συνελλυθὸς πλῆθος χαίροντες ἀπεδέξαντο τὴν ὁμολογίαν 5
 τῆς πίστεως, παρεκτὸς ἑπτακαίδεκα ἐπισκόπων τὸν ἀριθμὸν περὶ ὧν
 καὶ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, οἷς ὁ Ἄρειος ἐπιτέρεσθαι δοξῶν σὺν αὐτοῖς
 15 ἐάλω, συμφώνοις αὐτοῦ οὐσί, λεγόντων αὐτῶν σὺν αὐτῷ ἔξωθεν τὸν
 υἱὸν δεδημιουργῆσθαι τῷ θεῷ ἐκ μὴ ὄντων τινῶν ὑποστάσεων καὶ
 οὐκ ἂν' αὐτῆς τῆς τοῦ πατρὸς θεότητος γεννηθέντα.

Ἄπειρον ἐπὶ τοῦ κοινοῦ τῆς ἐννόμου ἐκκηρύττεται ὁ ἀσεβῆς Ἄρειος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ.

Διὸ ἐκκηρύκτους αὐτοὺς καὶ αὐθις γενέσθαι σὺν Ἀρείῳ τῆς καθο- 26 1
 20 λικῆς ἐκκλησίας παμψηφί πάντες οἱ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες ὀρίσαντο,
 ἀναθεματίσαντες αὐτούς τε καὶ τὴν ἀσεβῆ αὐτῶν δόξαν καὶ τὰ ὄρηματα
 καὶ τὰ νοήματα αὐτῶν τὰ βλάσφημα, οἷς ἐκέχρητο κατὰ τοῦ εἰοῦ
 τοῦ θεοῦ λέγοντες ἔξ οὐκ ὄντων αὐτὸν εἶναι καὶ ὅτι ἦν ποτε ὅτε
 25 οὐκ ἦν καὶ ἀτεξουσιότητι κακίας καὶ ἀρετῆς θεκτικὸν αὐτὸν εἶναι
 θεμάτισεν ἅπαντα ταῦτα καὶ αὐτοὺς ἢ ἅγια σύνοδος οὐδὲ ὅσον 2
 ἀκούσαι τῆς ἀσεβοῦς δόξης αὐτῶν καὶ ἀπονοίας καὶ τῶν βλασφημῶν
 αὐτῶν ὀρημάτων ἀνασχομένη. ἀλλὰ καὶ τὸ πιττάχιον δὲ αὐτῶν. 3
 30 διέρρηξαν. καὶ τὰ μὲν κατ' ἐκείνους τοιοῦτον εἴληψε παρὰ τῆς ἁγίας

3—17 vgl. Rufin X 5 p. 965 — 22 ff vgl. Philostorg. I 9a S. 10 (Bidez) und
 oben S. 35, 24 ff

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

1 συμφωνίᾳ > P² 2 γὰρ > A¹R 4f πᾶσι τοῖς ἡμετέροις ὁμοῦ ∼ R
 5 δεῖν — πίστεως] ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας δεῖν ὀρίσασθαι R 7 αὐτῆς] αὐτοῦ H
 8 ἅπαντες M²P¹P² 10 ἁγίων > V¹P³ | τε > H 27 καὶ ἀπονοίας — 28 ὀρη-
 μάτων am Rand von 1. Hd. V¹ 27 τῶν > R 28 δὲ > RM²

συνόδου τέλος. τὰ δὲ περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως συμφώνως 4
ἄπαντες οἱ ἐπίσκοποι ἐν ὀλίγοις ῥήμασι διὰ τὴν τοῦ πιστοῦ πλήθους
τῶν λαῶν ἀπλότητα τὸ ὅλον περιλαβόντες ὡδὲ πως ἐγγράφως ἐκτί-
θενται τὸ τῆς καθολικῆς πίστεως σύμβολον.

5 Ἐκθεσις τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς πίστεως ἐκτεθείσης ἐπὶ τῆς ἐν Νικαίᾳ
συνόδου ἐπὶ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου ἐν ἐπατείας Παυλίνου καὶ
Ἰουλιανοῦ τῶν λαμπρῶν ἔτους ἀπὸ Ἀλεξάνδρου χλζ' ἐν μηνὶ Δεσφῷ ἠ' τῇ προ δεκα-
τριῶν Καλεσθῶν Ἰουλίῳ ἡδ. τγ' ἐν Νικαίᾳ μητροπόλει τῆς Βιθυνίας.

Πιστεύομεν εἰς ἓνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα ὁρατῶν τε πάν- 27 1
των καὶ ἀοράτων ποιητῆν. καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν 2
τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μοιρογενῆ, τοῦτ' ἴσται
ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, θεὸν ἀλη-
θινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ
πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῆ,
15 τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατέλ- 3
θόντα καὶ σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα, παθόντα τεφέντα καὶ 4
ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ
καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καὶ πάλιν ἐρχόμενον ζῶντα
καὶ νεκρούς, καὶ εἰς τὸ ἅγιον αὐτοῦ πνεῦμα. 5

20 Τοὺς δὲ λέγοντας· ἢν ποτε ὅτε οὐκ ἦν καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ 6
ἦν καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας
φάσκοντες εἶναι ἢ κτιστὸν ἢ τρεπτὸν ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν υἱὸν τοῦ
θεοῦ* τοὺς τοιούτους ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ
ἐκκλησία.

25 Αὕτη ἐστὶν ἡ πίστις, ἣν ἐξέθεντο οἱ ἐν Νικαίᾳ ἅγιοι ἡμῶν 7
πατέρες οἱ ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι πρῶτον μὲν κατὰ Ἀρείου βλασφη-
μοῦντος καὶ λέγοντος τίσιμα τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ κατὰ Σαβελλίου 8
τε καὶ Φωτεινοῦ καὶ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως καὶ Μενιχαίου καὶ
Οὐαλεντίνου καὶ Μαρκιωνος καὶ κατὰ πάσης δὲ αἰρέσεως, ἣτις ἐπαρ-

20—24 vgl. Philostorg. a. a. O.

A¹HR V¹P³ M²P¹P²

1 δὲ > H 2 ἐν ὀλίγοις ῥήμασι nach 3 ἀπλότητα ∼ A¹R | τῆν > R
3f ἐκτίθεται P² 5 νικαίας P³ 6 ἐπὶ) ἐπὶ P² | βασιλέως] μεγάλου R
7 χλζ] χλΓ P³ | δισίω (so!) A¹ | ἠθ' > V¹P³ 7f δεκατριῶν unleserlich A¹
8 τῶν βιθυνῶν H τῶν βιθυνίων R 18 ἐρχόμενον + ἐρχόμενον H 19 πνεῦμα
αὐτοῦ ∼ R αὐτοῦ > V¹ 20 ποτε > V¹ 20f καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν > P³
21 ὅτι nach ὄντων ∼ R | ἑτέρας] ἡμετέρας A¹ (wo aber ημ wieder radiert), R
22 ἢ κτιστὸν > M²P¹P²P³ 23 καὶ ἀποστολικὴ > H 25 ἅγιοι > R 27 σα-
βελλίου A¹ 28 σαμοσατέως R 29 δὲ > H

έστη τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ· οὗς κατέκρινεν ἡ ἐν 9
τῇ Νικαίῳ πόλει συνηγμένη τῶν ἀγίων ὁρθοδόξων σύνοδος, ὧν τὰ
ὀνόματα καὶ τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν ἐστὶν ὑποτεταγμένα.

Ἀναφέρεται τοίνυν ἐπὶ τὸν εὐσεβῆ καὶ πανεύφημον βασιλέα τὰ 10
5 ἐπὶ τῆς συνόδου κεκοιμένα ἢ τε κατὰ τῶν θεομίχων ἀπόφασις καὶ
ἢ τῆς ὁρθοδόξου πίστεως ἐκθεσις, ἣν ὡς θεόθεν προενηχθεῖσαν
ἐσμένως προσεδέξατο μετὰ πλείστης ὄσης σεβασμιότητος· τοὺς δὲ
ταύτης πολέμιους ὡς ἅτε θεῶ ἐναντιουμένους ἐξορίαν ὑποστήναι
ψηφίζεται. Ἔξ τοίνυν ἐκ τῶν μετὰ Ἀρείου ἐπισκόπων σὺν αὐτῷ 11
10 Ἀρείῳ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν συναλωσθῆναι ἠρέσχοντο. οἱ δὲ γὰρ 12
ἔνδεκα δέισαντες τοῦ τε θεοφιλοῦς βασιλέως τὴν παρουσίαν καὶ τῆς
συνόδου τῶν ἐπισκόπων τὸ πλῆθος, μὴ ἐξοστρακισθεῖν, ὑποκρινά-
μενοι ὑπογράφουσιν εἰς τὸ ὁμοούσιον χειρὶ οὐ προθέσει. ταύτης 13
15 δεικνύται τῇ ἐφ' ἐκάτερα κεκοιμένος γνώμη, καθὰ Εὐδστάθιος τε ὁ
τῆς Ἀντιοχείων καὶ Εὐσεβίος ὁ Παμφίλου Ἀθανάσιός τε ὁ μέγας καὶ
πάντες οἱ τῆς συνόδου συγγραψάμενοι διηγοῦνται τῇ τε πρὸς
ἡμᾶς δι' ὑποκρίσεως τὸν ἄνδρα τοῦ δοκεῖν εἶναι καὶ τῆς τῶν ἐναν-
τίων συμμορίας γενναίως ὑπερμαχοῦντα.

20

Αἱ περὶ τῆς πίστεως ἐπογραφαὶ τῶν ἐπισκόπων.

Ὅσιος ἐπίσκοπος πόλεως Κουρδούβης ταῖς κατὰ Ῥώμην καὶ 28 1
Σπαρίαν καὶ Ἰταλίαν πᾶσαν καὶ ταῖς ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι τοῖς
ἐπέκεινα κατ' ἐμὲ οὖσιν ἕως τοῦ ὠκεανοῦ ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις
διὰ τῶν σὺν αὐτῷ πρεσβυτέρων Ῥώμης Βίτωνος καὶ Βιζεντίου.

4—14 vgl. Rufin X 5 p. 965

A¹H R (bis Z. 19 ἐπερμαχοῦντα) V¹P³ M²P¹P²

1 ἡ > H 3 ἐστὶ τεταγμένα H 5 κεκοιμένα P¹ 8 ὡς — ἐναντιου-
μένους > V¹ | ἐξορίαν] ἐξουσίαν P² 10 συναλωσθῆναι HP² | γὰρ > M²P¹P²
γὰρ + ὁ A¹ + οἱ R 11 ἔνδεκα] τὰ A¹HR | τε > RM²P¹P² 12f ὑποκρινόμε-
νοι H 14 Νικομηδείων A¹ 15 τῇ ausnahmsweise mit iota adscriptum A¹
τῆς — γνώμης H, τῆρ ἐφ' ἐκάτερα κεκοιμένος γνώμην M²P¹P² | κεκοιμέ[ος] A¹ |
[καθ]α A¹ 17 τῆς HM²P¹P² 17ff (sie erzählen) daß der Mann auf unserer
Seite stehe (τῇ πρὸς ἡμᾶς... εἶναι) aus Heuchelei, um zu scheinen, und daß er für
die Gegenpartei aufrichtig kämpfe¹. Doch scheint der Text verderbt Ltz. 18 δοκεῖν]
A¹ δοκεῖ P³ 19 ἐπερμαχοῦντα HRM²P¹P² ἐπερμαχοῦ[] A¹ ἐπερμαχοῦντες V¹P³ |
Nach Hinzufügung von τέλος τῶν διαλέξεων τῆς πρώτης συνόδου
bricht ab R 20 περὶ > V¹P³ 21 κουρδούβης M² | ταῖς Holl] τῆς HV¹P³M²P¹P²
τοῖς A¹ (vgl. S. 135, 20) | [κατὰ] A¹ 22 Ἰταλίαν A¹ | τοῖς¹] ταῖς H ἐν τοῖς >
P² | λοιπαῖς P² 23 zu οὖσιν vgl. 24, 29, 50, 30, 68, 25, 80, 5

Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας σὺν Ἀθαρσίοφ τότε ἀρχιδιακόνω ὄντι 2
ταῖς κατ' Αἴγυπτον πᾶσαν καὶ Αἰβήην καὶ Πεντάπολιν καὶ τὸ ὅμορον
τούτοις ἕως τῶν τῆς Ἰνδίας ἐπαρχιῶν.

Εὐστάθιος Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης ταῖς κατὰ Συρίαν κοιίην καὶ 3
5 Μεσοποταμίαν πᾶσαν καὶ Κιλικίαν ἐκατέρω.

Ἰωάννης Πέσης ταῖς ἐν Περσίδι πάση καὶ τῇ μεγάλῃ Ἰνδία. 4

Λεόντιος Καισαρείας Καππαδοκίας, τὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ νεοῖον 5
καλλώπισμα, ταῖς κατ' αὐτὴν Καππαδοκίαν Γαλατίαν Πόντον Διοσπόρ-
του Παφλαγονίαν Πόντον Πολεμειζὸν Ἀρμενίαν μικρὰν καὶ μεγάλην.

10 Θεωνᾶς Κυζίκου ταῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Ἑλλάσποντον Λυδίαν 6
τε καὶ Κιρίαν διὰ τῶν ἐπ' αὐτὸν ἐπισκόπων Εὐτυχίου Σαύρονος καὶ
Μαρίνου Τροάδος.

Μακρίνος Ἱεροσολύμων σὺν Εὐσεβίω τῷ Παμψίλου ἐπισκόπῳ 7
Καισαρείας ταῖς κατὰ Παλαιστίνην καὶ Ἀραβίαν καὶ Φοινίκην.

15 Ἀλέξανδρος Θεσσαλονίκης διὰ τῶν ἐπ' αὐτὸν τελούντων ταῖς 8
κατὰ Μακεδονίαν πρώτην καὶ δευτέραν σὺν τῇ Ἑλλάδι τὴν τε Εὐρώπην
πᾶσαν Σκυθίαν ἐκατέρω καὶ ταῖς κατὰ τὸ Ἰλλυρικὸν ἀπάσαις Θεσσα-
λίαν τε καὶ Ἀχαιίαν.

Νουνήσιος Λαοδικείας ταῖς κατὰ τὴν Φρυγίαν πρώτην καὶ δευτέραν. 9

20 Προτογένης ὁ θαυμασιὸς πόλεως Σαρδικῆς ταῖς ἐν Δακίᾳ Καλα- 10
βρία Δαρδανίς καὶ ταῖς ὁμόροις τούτοις.

Κεκιλιανὸς Κερθαγένης ταῖς κατὰ πάσας τὰς ἐπαρχίας τὰς τε 11
Ἀσρτζὰς καὶ τὰς Νουμηδίας καὶ Μανριτανίας ἀμφοτέρωσιν οὐσαῖς
ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις.

25 Πιστὸς Μαρζιανουπόλεως ταῖς κατὰ τὴν Μυσίαν καὶ τὰ τῶν 12
Ἀθηναίων καὶ Γάλλων ἔθνη καὶ ταῖς πλησιοχώροις τούτων πόλειςιν.

Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος ἔτι ὢν εἰς 13

A¹H V¹P³ M²P¹P²

1 Ἀλέξανδρος > P³ | τότε] τε H τῷ M²P¹P² 2 τοῖς A¹ 4 u. ὁ. ταῖς
corr. Harduin τῆς HSS 5 ἐκατέρωσιν A¹ 8 αὐτὴν + τὴν H 9 παφλαγο-
νίας M² | πόντον πολεμειζοῦ A¹HV¹P³ πόντον πολεμειζοῦ M²P¹P² 10 λεωνᾶς
A¹ | τοῖς A¹ | ἐλλάσποντον A¹V¹ 11 αὐτῶν P² 14 ἀραβίαν HM²P¹
15 αὐτῶν H 16 μακεδονίαν + καὶ H 17 ἰλλυρικὸν A¹ 19 τὴν > H
20 σαρδικοῖς A¹ | ταῖς] τῆς HM²P¹P²P³ 20f καλαβρία] καὶ λαβρία H καλαν-
ρία RV¹P³ 22 κικιλιανὸς H | κερθαγαίνης A¹ κερθαγένης P³ 22f ταῖς
κατὰ πᾶσαν ἐπαρχίαν τῆς τε ἀσρτζικῆς καὶ τῆς νομηδίας καὶ μανριτανίας ἀμφοτέ-
ρας HM²P¹P² 23 ἀμφοτέρωσιν V¹P³ ἀμφοτέρωσιν d. ūbr. HSS (vgl. S. 136, 22)
25 τὴν > HV¹ 26 γάλλων A¹HM²P¹P² Ἀθηναίων ist gesagt, weil die Nicäenische
Liste (ed. Gelzer p. LXIV n. 212) auch einen Πιστὸς Ἀθηναίων nennt Ltz.

ἕσπερον δὲ καὶ τῆς ἐπισκοπικῆς ἱερατείας τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας λαχὼν
σὺν Παύλῳ ἔτι τότε ἀναγνώστη ὄντι καὶ νοταρίῳ αὐτοῦ ταῖς ἐν ταῖς
νήσοις πάσαις κυκλάσιν.

Ὅδοι πάντες οἱ ἄγιοι καὶ ἀποστολικοὶ ἄνδρες πάσαις ταῖς ὑπὸ 14
5 τὸν οὐρανὸν ἁγίας τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας τὰ ἐν τῇ Νικαίῳ ἁγία
μεγάλῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ κεκριμένα διαπορθευόμεναι πανταχοῦ
γῆς παρέδοξαν.

Ἐποὶν ὁ βασιλεὺς ἀναστὰς ἐκ τοῦ θρόνου ἐξαριστηρίους φωνὰς ἀναπέμπει τῷ θεῷ.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐπὶ τῇ ἐκθέσει τῆς ὁρθῆς καὶ 29 1
10 ἀποστολικῆς πίστεως τῆς ἐκ πνεύματος ἁγίου διὰ τῶν τριακοσίων
ἁγίων ἡμῶν πατέρων ἐκφωνηθείσης ὥσπερ δι' ἐνὸς στόματος καὶ
κυρωθείσης παρὰ πάντων ἡσθεῖς ἀνέστη ἐκ τοῦ θρόνου ἐπὶ παρουσίᾳ
παντὸς τοῦ πλήθους τῶν τε ἁγίων ἀρχιερέων καὶ πάντων τῶν
συνδραμόντων εἰς τὴν ἁγίαν ἐκείνην τῆς πίστεως ἀποδοῦσαι καὶ τὰς 2
15 χεῖρας ἀπλώσας καὶ τὸ ὄμμα τείνας εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς τὸν θεόν,
ἐνφῆμοις ἡμῶν ἀνύμνησε τὸν τῶν πάντων ἡμῶν σωτῆρα καὶ
ἐνδοξότατον θεόν, ὅτι τὴν ποθομένην αὐτῷ τῶν ἐπισκόπων ὁμόνοιαν
καὶ τὴν περὶ τῆς ὁρθῆς καὶ σωτηρίου πίστεως αὐτῶν ὁμοφωνίαν
αὐτῷ ἐπρωτάνευσε. τοσοῦτος ἦν ὁ πάντα ἄριστος ἐκεῖνος καὶ 3
20 θεοφιλὴς βασιλεὺς περὶ τὴν τῶν τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν φροντίδα καὶ
τὴν τῶν ποιμένων εἰρηγικωτάτην ὁμόνοιαν.

Οὐκ ἄτοπον δὲ ἡγοῦμαι καὶ τὰ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου, ἄπερ 4
περὶ τούτων (τῶν ἐν τῇ συνόδῳ πραγματευθέντων λέγω) ποιῆσθαι
τὸν λόγον ἀρχόμενος καλῶς διελάβετο ἐν τῷ τρίτῳ αὐτοῦ βιβλίῳ
25 τῷ εἰς τὸν βίον Κωνσταντῖνου τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως, ἐντάξει τῆδε
τῇ συγγραφῇ. ἔστι δὲ ταῦτα· πλείστον δῆτα ὑφ' ἐκατέρου τάγματος 5
προτεινομένων πολλῆς τε ἀμφιβολίας τὰ πρῶτα παρὰ τινων γινο-

26—S. 107, 15 vgl. Eus. VC III, 13. 14. Soer. I S, 21. Thdt. I 13, 2

A¹H V¹P³ M²P¹P²

1 ἐπισκοπῆς A¹H 2 ὄντι ἀναγνώστη τότε ∞ A¹ | αὐτοῦ > H 4 [οἱ
ἄγιοι] A¹ 7 γῆς > M²P¹P² 11 ἁγίων > H 12 ἡσθεῖς — 13 πάντων > V¹P³
(Balf.) 13 ἁγίων übergeschrieben H > M²P¹ | παντὸς — ἀρχιερέων] πάντων
τῶν ἀρχιερέων P² 15 ἀπλώσας > P² 16 τῶν > M² | ὄλων H | ἡμῶν H
18 ὁρθῆς] ὁρθοδόξου HM²P¹P² 20 τῶν > A¹ | ἐκκλησίαν A¹ 22 τὰ] τὴν
M²P¹P² 24 ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ τοῦ αὐτοῦ βιβλίου P² 25 ἐντάξας P³ 26 δῆτα
A¹V¹P³ Thdt δὲ τῶν HM²P¹P² δὴ τῶν Soer. δὴ ταῖθ' Eus.-HSS | nach ἐκατέρου,
wie es scheint, Rasur A¹

μένης, ἐπηχοῦτο πάντων ὁ βασιλεὺς ὁ παρεγγήμιος σχολῆ τε εὐτονο-
 τάτη τὰς προτάσεις θατέρων τῶν μερῶν ὑπεδέχετο· ἐν μέρει τε 6
 ἀντιλαμβάνομενος τῶν παρ' ἐκατέρου τῆς ματος λεγομένων ἡρώμα τε
 συνῆγε τοὺς φιλονείκως ἐνισταμένους πρῶτος τε ποιούμενος τὰς πρὸς
 5 ἕκαστον ὁμιλίας ἐλληγίζων τε τῇ σωνῆ. ἐπειδὴ μηδὲ ταύτης ἀμαθῶς
 εἶχε, γλυκερός τις ἦν καὶ ἡδύς, τοὺς μὲν συμπείθων τοὺς δὲ κατα- 7
 δυσοπῶν τῷ λόγῳ τοὺς δὲ εὖ λέγοντας ἐπαιρῶν πάντας τε εἰς
 ὁμοίαν ἐλαύνων ἕως ὅτε ὁμογενόμενος καὶ ὁμοδόξους ἐπ' αὐτῶ
 καταστήσατο ὡς ὁμοφώνως μὲν κρατῆσαι τὴν εὐσεβῆ δοξολογίαν
 10 κρατερθῆναι τε τὴν ἀληθῶς ἐκ πνεύματος ἁγίου παρὰ πάντων
 τῶν προσηθῆντων ἁγίων ἡμῶν πατέρων ἐκφωνηθεῖσαν σωτή-
 ριον πίστιν. ἐν τ' αὐτῶ δὲ καὶ περὶ τῆς σωτηρίου ἐροτῆς τοῦ 8
 πάσχα ἕνα παρὰ πᾶσιν ὁμολογηθῆναι καιρὸν ἐνομοθέτησε. τότε 9
 δὴ καὶ ἐγγράφως δι' ἐποσημειώσεως ἐκάστων τὰ κοινῆ δεδογμένα
 15 κερωθῆναι ὠρίσατο. καὶ περὶ τῶν καθ' ἕκαστον ἐκκλησιαστικῶν
 διατυπώσεων καὶ καιρῶν ἐγγράφως ἐκθεῖναι τοὺς ἐπισκόπους
 παρεγγυῖ.

Περὶ Ἀκείσιον ἐπισκόπου τῶν Ναυατιανῶν καὶ τῶν σὺν αὐτῶ.

Κινεῖ δὲ ἡμᾶς ἡ τοῦ βασιλέως πίστις καὶ ἕτερον πρᾶγματος 30 1
 20 ἐπιμνησθῆναι, ὅς τὴν σπουδὴν καὶ πρόνοιαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς
 εἰρήνης ἐποιεῖτο, ὡς μηδὲ τὰ ἐλάχιστα αὐτὸν παραλιπεῖν. καὶ Ἀκείσιον
 γὰρ τῆς τῶν Ναυατιανῶν θρησκείας ἐπίσκοπον καὶ τοὺς σὺν αὐτῶ
 κεκλήκει εἰς τὴν σύνοδον ὡς καὶ αὐτοὺς τὸ ὁμοούσιον καὶ τὴν τριάδα
 δοξάζοντας. μετὰ σὺν τὸ ἐκτεθῆναι καὶ ἐπογραφῆναι παρὰ τε τῆς 2
 25 συνόδου καὶ τοῦ βασιλέως τὸν ὅρον τῆς πίστεως, ἡρώτα τὸν Ἀκείσιον
 Κωνσταντῖνος ὁ βασιλεὺς, εἰ καὶ αὐτὸς τῇ πίστει συντίθεται καὶ τῶ
 ὀρισμῶ τῆς περὶ τοῦ πάσχα ἐροτῆς. ὁ δὲ Ἀκείσιος πρὸς αὐτόν· 3
 οὐδὲν καιρὸν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ, ἡ σύνοδος ὠρίσεν· οὕτω γὰρ ἄνωθεν
 ἅπαντες ἐκ τῶν ἀποστολικῶν χρόνων παρελήφραμεν καὶ τὸν ὅρον

15—17 vgl. Rufin X 5 am Schluß p. 965 — 19—S. 108, 9 vgl. Soer. I 10 p. 86f

A¹H V¹P³ M²P¹P²

6 γλυκερός A¹V¹P³ Thdt Eus. γλυκίτερος HM²P¹P² S ὅτε + εἰς M²P¹P²
 9 ὁμοφρόνως V¹P³ 9 εὐσεβῆ—11f σωτήριον Interpolation des Gel. 19 κινεῖ|
 ἀινεῖ P³ 20f ἐποιεῖτο τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ~ M²P¹P² 21 αὐτῶν P²
 22 τοῦ νανάτ^{ov} A¹ ναυατιανῶν d. ūbr. HSS 23 ἐκεκλήκει V¹ | ὁμοιούσιον P³
 25 καὶ τοῦ βασιλέως > Soer. 27 περὶ > P² 28 βασιλεὺς P² 29 χρό-
 νων Soer.] θρόνων HSS

τῆς πίστεως καὶ τὸν χρόνον τῆς τοῦ πάσχα ἑορτῆς. καὶ ὁ βασι- 4
 λεὺς πρὸς αὐτόν· »τί οὖν τῆς κοινωνίας ἡμῶν χωρίζῃς; ὁ δὲ Ἀκέσιος
 τὰ ἐπὶ Δεζίου κατὰ τὸν διωγμὸν γινόμενα περὶ τῶν ἐν τῷ μυστηρίῳ
 μὴ θνηθέντων ἀγωνίσασθαι ἀλλὰ ἀρησαμένων διηγείτο καὶ ἀξίβειαν
 5 αὐστηροῦ κανόνος προεβίβλετο λέγων ὡς ἄρα οὐ χρὴ τὸς μετὰ τὸ
 βάπτισμα ἡμαρτηκότας δέχεσθαι μετανοοῦντας ἢ τῆς κοινωνίας τοῦ
 μυστηρίου τοῦ λοιποῦ ἀξιούσθαι. ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἀκεσίου 5
 ἔφη πρὸς αὐτόν ὁ βασιλεὺς· »θέξ, ὦ Ἀκέσιε, κλίμακα μόνος καὶ
 ἀνάβηθι εἰς τὸν οὐρανόν».
 10 Μετὰ ταῦτα πάντες οἱ ἐπίσκοποι διατυπώσεις ἐκκλησιαστικὰς 6
 διαφόρους ἐκτίθενται.

Περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν διατυπώσεων λόγος διδασκαλικός.

Ὁμιλήσωμεν τῷ φωτί, ὃ ἔστιν ὁ Χριστός, ὡς πλησίον αὐτοῦ 31 1
 ἔστωτες· ὡς ὀρῶντες αὐτόν οὕτως πολιτευσόμεθα ταῖς εὐχαῖς ταῖς
 15 ἁγιαζούσαις. εὐχαὶ γὰρ ἁγιάζουσιν, ἐὰν λόγῳ θείῳ προσευχόμεθα,
 λόγος δὲ θεὸς πάρεστιν, ἔνθα καρδία καὶ πολιτεία καθαρὰ ἐν ταπει-
 νοφροσύνῃ φυλάττεται. ἔκαμην ὁ Ἰσραήλ τὰς θυσίας ἐπιτελῶν
 ἔκραζον οἱ προσφῆται πρὸς τὸν θεόν· »ἔξαπόστειλον τὸ φῶς σου
 καὶ τὴν ἀλήθειάν σου». ἐκεῖνοι ἔκραζον καὶ ἡμεῖς ἐλάβομεν·
 20 »ἄλλοι κερκοπιάσασθε, καθὼς εἶπεν ὁ κύριος, »καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν
 κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθαμεν». ἦλθε γὰρ πρὸς ἡμᾶς αὐτὸς ὁ κύριος
 λέγων »ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς, ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια». ἀκαμάτως
 ἐλάβομεν τὴν χάριν, ἀλλὰ διὰ καμάτου δεῖ ἡμᾶς φυλάξαι τὴν χάριν.
 Περὶ τῶν λεγόντων μὴ δεῖν Χριστιανοὺς ἐργάζεσθαι. ἐπέπερ 2
 25 τινὲς οὐκ ἐργάζεσθαι βουλόμενοι, ἀλλὰ περιεργάζεσθαι ἐκλαμβάνουσι
 κακῶς τὰς τοῦ κυρίου ἱεράς φωνὰς εἰπόντος »μὴ μεριμνᾶτε τῇ
 ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε» ὡς οὐ χροῖνα λέγοντες ἀκολουθοῦντας

18 Psal. 42, 3 — 20 vgl. Joh. 4, 38 — 22 Joh. 8, 12. 14, 6 — 26 Matth. 6, 25

A¹H V¹P³ M²P¹P²

3 γινόμενα II γινόμενα d. übr. HSS 4 ἀγωνίζεσθαι H 6f τῶν μυστη-
 ρίων A¹ 7 ταῦτα — Ἀκεσίου > P² 12 περὶ] ἐκ, aber am Rand corr. ff̄ περὶ P¹
 14 πολιτευσόμεθα A¹ 15 προσευχόμεθα M² 16f μετὰ ταπεινοφροσύνης A¹
 17 ἔκαμην HM²P¹ ἔκαμην, aber über v¹ wohl · A¹ ἔκαμην P³ | ὁ > M²P¹P²
 21 κόπον] τόπον A¹ τόπον αὐτόν M²P¹ 22 [τὸ φῶς] A¹ 24 μὴ > M²P²
 27 φάγητε A¹V¹ φάγετε HM²P¹P²P³ 27f ὑμῶν τί φάγετε ὡς οὐ χροῖνα λέγοντες
 ἀκολουθοῦντες (so!) τῇ φωνῇ am Rand von 1. Hd. eingefügt P¹ 27 ἀκολου-
 θοῦντ A¹ ἀκολουθοῦντες HM²P¹ > P²

τῇ φωνῇ ταύτῃ ἐργάζεσθαι εἰς τὴν γῆν Χριστιανοῦς, ἀποδεικτέον ἡμῖν μὴ οὕτως εἰρηγέειν τὸν κέριον. ἐγγωρεῖ γὰρ καὶ ἐργάζεσθαι καὶ μὴ μεριμνᾶν, εἰδότες ἡμᾶς καὶ πιστεύοντα, ὅτι τῶν ἔργων ἡμῶν τὴν ἀΐξισιν καὶ τοὺς καρποὺς αὐτῶς ὁ κέριος δίδωσιν εἰπών·
 5 »οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρεται νύκτα καὶ ἡμέραν· καὶ ὁ σπόρος βλαστάνει καὶ μηκύνεται, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός.»

Περὶ τῶν ἱερομένων. τοὺς ἱερομένους εἰς τύπον καὶ εἰκόνα ³
 10 κολῆ εἶναι τῶν ἐποικονίων, καὶ τὸν μὲν ἐπίσκοπον (θρόνον) ἐπέχειν αὐτοῦ τοῦ κεριοῦ ὡς κεφαλὴν μετ' αὐτὸν ὄντα τῆς ἐκκλησίας. ἕως παρείληψε, τὸν δὲ πρεσβύτερον τὸν σερασιζὸν ἐπέχειν θρόνον, τὸν δὲ διάκονον τὸν χερουβιζὸν· τὸν ὑπερόπτην εἰς διακονίαν τούτων εἶναι προσήκει.

15 **Περὶ τοῦ μὴ δεῖν λαϊκοὺς ἀντίειναι ἐν τῷ ἄμβωνι.** περὶ τοῦ ⁴
 μὴ δεῖν λαϊκοὺς ἀντίειναι ἐν τῷ ἄμβωνι, πλὴν τῶν τεταγμένων ἀναγινώσκειν ἢ ψάλλειν ἐν ταῖς διφθέροις.

Περὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. τὸ βάπτισμα ἡμῶν οὐ τοῖς ⁵
 αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς κατανοητέον, ἀλλὰ τοῖς νοεοῖς. ὕδωρ ὄρεῖ, ²⁰
 νόησον τὴν ἐν τοῖς ὕδασι κρυπτομένην τοῦ Θεοῦ δύναμιν. ἐν γὰρ πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ βαπτίζεσθαι ἡμᾶς· οἱ ἱεροὶ διδάσκουσι λόγους· ἐν γὰρ πίστει τοῦ βαπτίζοντος καὶ ἐν πίστει τοῦ βαπτιζομένου διὰ τῆς ἱερᾶς ἐπικλήσεως πλήρη τοῦ ἁγιασμοῦ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ²⁵
 Θεοῦ πυρὸς νοεῖ τὰ ὕδατα· »αὐτὸς γὰρ, φησί, βαπτίσει ἐν ³⁰
 πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ. κατέρχεται μὲν οὖν ὁ βαπτιζόμενος ὑπεύθυνος ἁμαρτημάτων καὶ τῇ τῆς φθορᾶς δουλείᾳ ἐνεχόμενος· ἀνέρχεται δὲ ἐλευθερωθεὶς τῆς τε τοιαύτης δουλείας καὶ τῆς ἁμαρτίας, υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ κληρονόμος χάριτι αὐτοῦ γεγονώς, συγκληρονόμος δὲ Χριστοῦ, αὐτὸν ἐνδυσάμενος τὸν Χριστόν, καθὼς γέγραπται
 »ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε.»

5 Mark. 4, 26f — 21.24 Matth. 3, 11 — 24 vgl. Röm. 8, 21 — 28 vgl. Röm. 8, 16 — 30 Gal. 3, 27

A¹H V¹P³ M²P¹P²

3 ἐδότας M² 4 αὐτὸς] αὐτοὺς HM²P¹P² 6 καθεῖδει HP² 9 ἱερο-
 μένων, ἱερομένων V¹P³ 10f ἐπέχειν + τὸν τύπον M²P¹P² + τὸν τόπον P³
 (Balf.), am Rand von späterer Hd. τύπον, das nach ἐπίσκοπον eingeschoben
 werden soll A¹ corr. Ltz. 12 παρείληψε] παρήλθε P² 15 ἀντίειναι] ἀναβαίνειν
 HM²P¹P² 16 ἀντίειναι > A¹H 24 αὐτὸς γὰρ — ἐν > P³ | βαπτίσει, φησὶν
 P² | βαπτίσει + ἡμᾶς M²P¹P² 29 Χριστόν + συγκληρονόμος καὶ τῆς βασι-
 λείας αὐτοῦ P² 30 ἐνδύσασθε M²

Περὶ τῆς θείας τραπέζης καὶ τοῦ ἐπ' αὐτὴν μυστηρίου τοῦ 6
 σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. ἐπὶ τῆς θείας τραπέζης
 πάλιν κἀνταῦθα μὴ τῷ προκειμένῳ ἄρτῳ καὶ τῷ ποτηρίῳ ταπεινῶς
 προσέχωμεν. ἀλλ' ὑψώσαντες ἡμῶν τὴν διάνοιαν, πίστει νοήσομεν
 5 κέσθαι ἐπὶ τῆς ἱεραῆς ἐκείνης τραπέζης τὸν ἄμνον τοῦ θεοῦ, τὸν
 αἴροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἀθύτως ὑπὸ τῶν ἱερέων θνόμε-
 νον, καὶ τὸ τίμιον αὐτοῦ σῶμα καὶ αἷμα ἀληθῶς λαμβάνοντας ἡμᾶς,
 πιστεύειν ταῦτα εἶναι τὰ τῆς ἡμετέρας ἀναστάσεως σύμβολα. διὰ
 τοῦτο γὰρ οὔτε πολὺ λαμβάνομεν, ἀλλ' ὀλίγον, ἵνα γινώμεν ὅτι οὐκ
 10 εἰς πλησμοσὴν, ἀλλ' εἰς ἀγιασμόν.

Περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως. οὐκ ἀπλῶς ὁ κύριος τὴν 7
 ἑαυτοῦ σάρκα ὑπὲρ ἡμῶν παρέδωκεν εἰς πάθος καὶ θάνατον, ἀλλ'
 ἵνα τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν πραγματεύσῃται, καίπερ ἐλεύθερος ὢν
 τοῦ θανάτου, καθὼς ἀνωτέρω ὁ λόγος ἀπέδειξε. βοᾷ ὁ προφήτης
 15 ὡς ἐκ προσώπου αὐτοῦ, προαναφωνῶν τὸ μέλλον τῆς κατὰ σάρκα
 αὐτοῦ οἰκονομίας μυστήριον »ἐγενήθην. φησὶν, ὅσει ἄνθρωπος
 ἀβοήθητος ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος«. τίς δὲ ἐλεύθερος θανάτου,
 εἰ μὴ θεός; ἀλλὰ κατὰ τὰς προαποδειχθείσας ἀποδείξεις σαρκωθεὶς
 διὰ γιανθρωπίας, γέγονεν ὅσει ἄνθρωπος ἀβοήθητος, ταπει-
 20 νώσας τὴν ἑαυτοῦ σάρκα μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυ-
 ροῦ, ἣ καὶ ἐγγεῖρθαι κηρύττεται, ἵνα ἡμᾶς ἀπαθανάτισας πρωτα-
 νεύσῃ ἡμῖν τοῖς ἀπεγνωσμένοις δι' αὐτῆς τῆς ἡμετέρας ἀπαρχῆς τὴν
 τῆς ἀναστάσεως ἡμῶν ἐλπίδα· ὅπως μηκέτι ὄμειν δοῦλοι τῷ αἰωνίῳ
 θανάτῳ, ἀλλ' ἐλεύθεροι, καθάπερ καὶ ἡ ἀπαρχὴ ἡμῶν Χριστός, καθά
 25 φησιν ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος· »ἀπαρχὴ Χριστός, ἔπειτα
 οἱ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ«. ὢν καὶ σωτῆρα αὐτὸν
 δὴ τοῦτον τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν τοῦ θεοῦ καὶ πατρός
 υἱὸν μονογενῆ ἀπεκδέχεσθαι ἡμᾶς ἐξ οὐρανῶν, ἀναστήσοντα ἡμῶν ἐκ
 τῶν τάφων τὰ σώματα, ἐπιμαρτύρεται λέγων »ἡμῶν τὸ πολί-
 30 τευμα, φησὶν, ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδε-
 χόμεθα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ὃς μετασχηματίζει τὸ
 σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τῷ σώματι τῆς

5 Joh. 1, 29 — 7 vgl. I Pe. 1, 19 — 10 vgl. Kol. 2, 23 — 14 vgl. S. 101, 2 —
 16 Psal. 87, 5f — 19 vgl. Phil. 2, 8 — 25 I Kor. 15, 23 — 29 Phil. 3, 20

A⁴H V¹P³ M²P¹P²

3 [μὴ] A¹ 4 προσέχωμεν M² 9 ὅτι > P³ 13 καίπερ] καθάπερ P³
 14 ἀπέδειξε + καὶ A¹ 16 ἐγεννήθην P² 18 προαποδειχθείσας + ἀνωτέρω
 M²P¹P² 21 ἀπαθανάτισας A¹ 32 ἡμῶν H

δόξης αὐτοῦ». οὕτως γὰρ διὰ τὸ σῶμα ἡμῶν δοξασθῆναι, ὡς τὸ
 τοῦ δεσπότου, ἀρεπίδεκτον κακίας καὶ πάντων τῶν τῶν παθῶν.
 ἐλεύθερον τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἁμαρτίας. ἅγιον. ἵνα ἐν καινότητι
 ζῶῃς σὺν αὐτῷ περικατηῆσαι δυνηθῶμεν ἐν φωτὶ ἐπουρατίῳ. συμ-
 5 βασιλεύοντες ἀεὶ αὐτῷ τῷ Χριστῷ. ἐν ταύτῃ γὰρ τῇ ἐλπίδι καὶ τὸ
 ἅγιον εὐλόγησεν βάπτισμα, καὶ τὴν σωτήριον τῶν ἁγίων αὐτοῦ μιλῶν
 μεταοσίαν ὑποδεχόμεθα. ταῦτα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὰ δόγματα.

Ἔστι μίᾳ ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ. μίᾳ ἡ ἐκκλησία ἐν οὐρανοῖς, ἡ **S**
 αὐτὴ καὶ ἐπὶ γῆς· ἐν ταύτῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπαναπαύεται. αἱ
 10 ἕξω ταύτης οὐσαι αἰρέσεις, αἷς ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι, οὐκ εἰσὶ διδα-
 σκαλία τοῦ σωτῆρος ἡμῶν οὐδὲ τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ τοῦ σατανᾶ,
 καὶ τοῦ πατρὸς αὐτῶν τοῦ διαβόλου. τὰ γὰρ Ἰουδαίων καὶ Ἑλλήνων
 ἑτέρῳ σήματι ἐκδιδέσκουσιν. ἵνα ἀφίλωνται τῶν ἀνθρώπων τὴν
 ὄντως ζώην.

15 Περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ προγένεως καὶ τοῦ κόσμου. μικρότερος **9**
 ὁ κόσμος ἐγένετο διὰ τὴν πρόγνωση· προέγνω γὰρ ὁ Θεὸς ὅτι ἁμαρ-
 τήσει ὁ ἄνθρωπος. διὰ τοῦτο καινοῦς οὐρανοῦς καὶ καινὴν γῆν
 προσδοκῶμεν. κατὰ τὰ ἱερὰ γράμματα, φαινομένης ἡμῖν τῆς ἐπιφα-
 νείας καὶ βασιλείας τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ
 20 Χριστοῦ. »καὶ παραλήφονται τότε, καθὰ φησὶ Δαυὶδ, τὴν
 βασιλείαν ἅγιοι ὑψίστου«, καὶ ἔσται ἡ γῆ καθαρά, ἅγια, γῆ ζών-
 των, καὶ οὐ νεκρῶν· ἦν προεωρακὸς Δαυὶδ τῷ τῆς πίστεως ὀφθαλμῷ
 βοῆ· »πιστεύω τοῦ ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ κυρίου ἐν γῆ ζώντων«,
 γῆ πραέων καὶ ταπειῶν. »μακάριοι γάρ, φησιν, οἱ πραεῖς, ὅτι
 25 αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν«. καὶ ὁ προφήτης· »καὶ πατή-
 σουσιν αὐτήν, φησὶ, πόδες πραέων καὶ ταπεινῶν«.

Ταῦτα ἐκ τῶν σπουδασθέντων τοῖς ἁγίοις ἡμῶν πατέρεσιν ἐκκλη- **10**
 σιαστικῶν διατυπώσεων. μικρὰ ἐκ πολλῶν, τῆδε τῆς συγγραφῆς συνετάξα-
 μεν. ἐξέθεντο δὲ καὶ ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας εἰκοσὶν ἐν αὐτῇ τῇ ἐν
 30 Νικαίᾳ συνόδῳ, οὓς καὶ αὐτοὺς ἀναγκαῖον ῥήθησιν ἐντάξαι τῷ γράμματι.

3f vgl. Röm. 6, 4 — **4f** vgl. II Tim. 2, 12 — **14** vgl. I Tim. 6, 19 — **17ff** vgl.
 Jes. 65, 17. Tit. 2, 13 — **20** Dan. 7, 18 — **23** Psal. 26, 13 — **24** Matth. 5, 4 —
25 Jes. 26, 6

A¹H V¹P³ M²P¹P²

3 ἵνα + καὶ P² **4f** In A¹ manches unleserlich **S** μίᾳ > P³ | ἡ¹
 > M²P¹P² | ἡ² > HP² **9** αἱ > H **13** ἑτέρων (aber wohl von 2. Hd. aus
 unleserlich gewordenen Buchstaben hergestellt) A¹ **15** καὶ > H **18** κατὰ
 πῶ = κυρίου P³ **22** προεωρακὸς H **28** γραφῆ HM²P¹P²

Ἵεροὶ ἐκκλησιαστικοί· συναχθείσης τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου ἐν Νικαίᾳ ὁρίσθη
τὰ ἐποπειταγμένα.

Περὶ εὐνούχων ἀποκοψάντων ἑαυτοῦς. εἴ τις ἐκ νόσου ὑπὸ 32 1
λατροῦ ἔχειρονογήθη ἢ ὑπὸ βαρβάρων ἐξετεμήθη, οὗτος μενέτω ἐν τῷ
5 κλήρῳ. εἰ δέ τις ὑγιαίνων ἑαυτὸν ἐξέτεμε, τοῦτον καὶ ἐν τῷ κλήρῳ
ἐξεταζόμενον πεπαῦσθαι προσήκει καὶ ἐκ τοῦ δεῦρο μηδένα τῶν
τοιούτων χοῖραι προάγεσθαι. ὥσπερ δὲ τοῦτο πρόδηλον, ὅτι περὶ
τῶν ἐπιτηδεύοντων τὸ πρᾶγμα καὶ τολμώντων ἑαυτοὺς ἐκτέμνειν
εἰρήται, οὕτως εἰ τινες ὑπὸ βαρβάρων ἢ δεσποτῶν εὐνοχίσθησαν,
10 εὐρίσκονται δὲ ἄλλως ἄξιοι, τούτους εἰς κλήρον προσίεται ὁ κανὼν.

Περὶ τῶν ἀπὸ ἐθνικῶν εἰς χριστοταίαν προαχθέντων. ἐπειδὴ 2
πολλὰ εἴτε ὑπὸ ἀνάγκης ἢ ἄλλως πως ἐπειγομένων τῶν ἀνθρώπων
ἐγένετο παρὰ τὸν κανόνα τὸν ἐκκλησιαστικόν, ὥστε ἀνθρώπους ἀπὸ
ἐθνικῶν βίου ἄρτι προσελθόντας τῇ πίστει καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ
15 κατηχηθέντας, εὐθὺς ἐπὶ τὸ πνευματικὸν λουτρόν ἄγειν, καὶ ἅμα τῷ
βαπτισθῆναι προάγειν εἰς ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον, καλῶς ἔχειν
ἔδοξε τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτον γίνεσθαι· καὶ γὰρ καὶ χρόνου δεῖ
τῷ κατηχομένῳ καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα δοκιμασίας πλείονος. σαφές
γάρ τὸ ἀποστολικὸν γράμμα τὸ λέγον «μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ
20 τυφωθῆις εἰς κριμα ἐμπέση καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου». εἰ
δὲ προΐοντος τοῦ χρόνου ψυχικόν τι ἁμάρτημα εὐρεθῆι περὶ τὸ
πρόσωπον, καὶ ἐλέγχωτο ὑπὸ δύο καὶ τριῶν μαρτύρων, παύσεται ὁ
τοιοῦτος τοῦ κλήρου· ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν, ὡς ὑπεναντία τῇ
μεγάλῃ συνόδῳ θρασυόμενος, αὐτὸς κινδυνεύσει περὶ τοῦ κλήρου.

25 Περὶ τῶν τὰς συνεισάκτους ἐχόντων. περὶ τῶν συνεισάκτων 3
ἀπιγόρευσε καθόλου ἡ μεγάλη σύνοδος. μὴ ἐπισκόπων μηδὲ πρεσβυ-
τέρων μήτε διακόνων μήτε ὁλως τῶν ἐν τῷ κλήρῳ τινὲ ἐξεῖναι συνείσ-
ακτων ἔχειν. πλὴν εἰ μὴ ἄρα μήτηρ ἢ ἀδελφὴ ἢ θεία ἢ ἅ μόνα

19 I Tim. 3, 6

A¹H V¹P³ M²P¹P²

2 ἐποπειταγμένῃ P³ 3 Diese und die folgenden entsprechenden Über-
schriften am Rand H | ἀποκοπιόντων M²P¹P²V¹ | ἑαυτοῦς + περὶ τῶν ἀπο-
κοπιόντων καὶ εὐνοχισάντων ἑαυτοῦς A¹HV¹P³ 7 προσάγεσθαι A¹H 10 εὐ-
ρίσκονται HP² εὐρίσκοντο P³ | δὲ > P² | τοῦτοις M² 11 ἀπὸ > P² |
προαχθέντων] προαχθέντων V¹P³ 16 ἔχειν > H 25 τὰς > M²P¹P² 27 ὅλων] ἄλλως M²P¹P² 28 μητέρα, ἀδελφὴν, θείαν P³

πρόσωπα διαπέφειγε πᾶσαν ἔποψίαν. ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν κινδυνεύσει περὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀξίαν.

Περὶ καταστάσεως ἐπισκόπων. ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα 4
μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων καθίστασθαι· εἰ δὲ
5 δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτον ἢ διὰ κατεπέγουσαν ἀνάγκην ἢ διὰ μῆκος
ὁδοῦ. ἐξάπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμφήσων γενο-
μένων καὶ τῶν ἀπόντων καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν
χειροτονίαν ποιῆσθαι· τὸ δὲ κέρως τῶν γινομένων δίδοσθαι εἰς
ἐκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ ἐπισκόπῳ.
10 Περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γινομένων. περὶ τῶν ἀκοινωνήτων 5
γινομένων, εἴτε τῶν ἐν τῷ κλήρῳ εἴτε τῶν ἐν τῷ λαϊκῷ τάγματι,
ὑπὸ τῶν καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπων, κρατεῖτω ἢ γνώμη κατὰ
τὸν κανόνα, τοὺς ὕψ' ἐτέρων ἀποβληθέντας ὕψ' ἐτέρων μὴ προσ-
ῖεσθαι. ἐξεταξέσθω δέ, μὴ μικροφυχίᾳ ἢ φιλονεικίᾳ ἢ τινι τοιαύτῃ
15 ᾠδίᾳ τοῦ ἐπισκόπου ἀποσυρέγωγοι γεγένηται. ἵνα οὖν τοῦτο τὴν
πρέπουσαν ἐξέτασιν λαμβάνῃ, καλῶς ἔχειν ἔδοξεν ἐκάστου ἐναντιοῦ
καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν δις τοῦ ἔτους συνόδους γίνεσθαι. ἵνα κοινῇ
πάντων τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένων τὰ
τοιαῦτα ζητήματα ἐξετάζοιτο· καὶ οὕτως οἱ ὁμολογομένως προσκε-
20 κρονκότες τῷ ἐπισκόπῳ κατὰ λόγον ἀκοινωνήτοι παρὰ πάντων εἶναι
δοκῶσι, μέχρις ἂν τῷ κοινῷ ἢ τῷ ἐπισκόπῳ δόξη τὴν φιλελευθροπο-
τέραν περὶ αὐτῶν ἐκθέσθαι ψῆφον. αἱ δὲ σύνοδοι γινέσθωσαν μία
μὲν πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς, ἵνα πάσης μικροφυχίας ἀναιρουμένης τὸ
δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ θεῷ, δευτέρα δὲ περὶ τὸν τοῦ
25 μετοπώρου καιρῶν.

Περὶ τῶν ἐξαιρέτων τιμῶν, αἱ τοῖς μεζιστοῖς κυβερνῶσιν 6
ἐπισκοπᾶς ἐκκλησιαστικῶς ἐκανονίσθησαν. τὰ ἄρχαῖα ἔθνη κρα-
τεῖτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Αἰβύαις καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν ἐν
Ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον πάντων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν
30 Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν
Ἀντιόχειαν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τὰ πρεσβεῖα σῶζεσθαι ταῖς

A¹H V¹P³ M²P¹P²

2 ἀξίαν A¹V¹P³ ἐξουσίαν d. übr. HSS 6 τριῶν HM²P¹P² | συναγομένους
Ltz. nach d. vulg. Text d. Kanones] συναγομένων HSS 7 συνθεμένων HM²P¹P²
9 μητροπολίτῃ + ἢ HM²P¹P² 10 γενομένων P² 11 τῶν² > P²
λαϊκῶν H 15 τοῦ] τὰ P² | γεγένηται M² 18 αὐτὸς M² 19 καὶ
(fol. 33^v) οὕτως aber darüber steht am Kopf der Seite die Überschrift von
Kanon VI, die später am Rand noch einmal folgt H | οἱ > P² 25 μεθοπώρου A¹
26f corr. Harduin τοὺς—ἐπισκόπους A¹H πρὸς τοῖς—ἐπισκόπους d. übr. HSS, aber
τοῦ μεζιστοῦ P³ κυβερνοῦσιν H 28 λιβύῃ HM²P¹P² 30 καὶ > A¹H

Gelasius.

8

ἐκκλησίαις. καθόλου δὲ πρόδηλον ἐκείνο, ὅτι εἴ τις χωρὶς γνώμης τοῦ μητροπολίτου γένοιτο ἐπίσκοπος, τὸν τοιοῦτον ἢ σύνοδος ἢ μεγάλη ὄρισε μὴ δεῖν εἶναι ἐπίσκοπον· ἐὰν μὲντοι τῇ κοινῇ πάντων ψήφῳ εὐλόγῳ οὕσῃ καὶ κατὰ τὸν κανόνα τὸν ἐκκλησιαστικὸν δύο ἢ 5 τρεῖς δι' οἰκείαν φιλονεικίαν ἀντιλέγῳσι, κρατεῖται ἢ τῶν πλειόνων ψήφου.

Περὶ τοῦ ἐν Αἰλίου ἐπισκόπου. ἐπειδὴ συνήθεια κεκράτηκε καὶ 7 παράδοσις ἄρχαία, ὥστε τὸν ἐν Αἰλίου ἐπίσκοπον τιμᾶσθαι, ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς, τῇ μητροπόλει σωζομένου τοῦ οἰκείου ἀξιώ- 10 ματος.

Περὶ τῶν ὀνομαζομένων Καθαρῶν. περὶ τῶν ἐαυτοὺς μὲν 8 ὀνομαζόντων Καθαροὺς ποτε, προσερχομένων δὲ τῇ ἀγιωτάτῃ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὥστε χειροθετούμενους αὐτοὺς οὕτως μένειν ἐν τῷ κλήρῳ. πρὸ 15 ἀπάντων δὲ τούτων ὁμολογῆσαι αὐτοὺς ἐγγράφως προσήκει, ὅτι συνθήσονται καὶ ἀκολουθήσουσι τοῖς τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας δόγμασι, τοῦτ' ἔστι καὶ διγάμοις κοινωρεῖν καὶ τοῖς ἐν τῷ διωγμῷ παραπετωκόσιν, ἐφ' ὧν καὶ χρόνος τέτακται καὶ καιρὸς ὄρισται, ὥστε αὐτοὺς ἀκολουθεῖν ἐν πᾶσι τοῖς δόγμασι τῆς καθολικῆς 20 ἐκκλησίας. Ἐνθα μὲν οὖν πάντες εἴτε ἐν κόραις εἴτε ἐν πόλεσιν αὐτοὶ μόνοι ἐφίσκοιντο χειροθετηθέντες, ἐφίσκομένοι ἐν τῷ κλήρῳ ἔσονται ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι. ὅσοι δὲ τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ὄντος προσέρχονται, πρόδηλον ὡς ὁ μὲν ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας ἔξει τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου, ὁ δὲ ὀνομα- 25 ζόμενος παρὰ τοῖς Καθαροῖς ἐπίσκοπος τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τιμὴν ἔξει, πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκοῖη τῷ ἐπισκόπῳ τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ μετέχειν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο αὐτῷ ἀρέσκει, ἐπινοήσει τόπον ἢ χωρεπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ἕπερ τοῦ ἐν τῷ κλήρῳ ὅλως δοκεῖν εἶναι, ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν.

Περὶ χειροτονίας πρεσβυτέρων. εἴ τινας ἀνεξετάστως προ- 9 ἠχθῆσαν πρεσβύτεροι, ἢ ἀνακρινόμενοι ὁμολογῆσαν τὰ ἡμαρτημένα αὐτοῖς, καὶ ὁμολογηθέντων παρὰ κανόνα κινούμενοι ἄνθρωποι χείρας

A¹H V¹P³ M²P¹P²

4 καὶ > P² 11 τῶν¹ > P³ 12f καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ A¹ ἀποστο-
λικῇ > H ἀποστ. καὶ καθολ. d. ūbr. HSS 14 χειροτονοῦμένους V¹P³ 17 καὶ¹
> V¹P³ 18 καὶ² > V¹P³ 19 αὐτοὺς > P² 21 ἐφίσκοινται P² ἐφίσκοιντο P³
23 προσέρχεται P³ 25 ἐπισκόποις P² 26 δοκεῖ A¹ δοκεῖη H 27 αὐτῷ > H |
ἀρέσκει A¹H 28 χωρεπισκόπου A¹ χωρεπισκοπῆς d. ūbr. HSS | σκλήρῳ P³
30 πρεσβυτέρων] ἐπισκόπων M²P¹P²

ἐπιτεθείκασι. τοὺς τοιοῦτους ὁ κανὼν οὐ προσίεται. τὸ γὰρ ἀνεπίληπτον ἐκδικήσει ἢ καθολικὴ ἐκκλησία.

Περὶ τῶν πταιόντων καὶ προχειρισθέντων κατὰ ἄγνοιαν. 10 ὅσοι προχειρισθῆσαν τῶν παραπεπτωκότων κατὰ ἄγνοιαν ἢ καὶ 5 προειδόντων τῶν προχειρισσαμένων, τοῦτο οὐ προκρίνει τῷ κανόνι τῷ ἐκκλησιαστικῷ· γνωσθέντες γὰρ καθαιροῦνται.

Περὶ παραβάντων χωρὶς ἀνάγκης. περὶ τῶν παραβαιόντων 11 χωρὶς ἀνάγκης ἢ ἀφαιρέσεως ὑπαρχόντων ἢ χωρὶς κινδύνων ἢ τινος τοιοῦτον, ὃ γέγονεν ἐπὶ τῆς τυραννίδος Αἰκινίου. ἴδοξε τῇ συνόδῳ, 10 εἰ καὶ ἀνάξιοι ἦσαν φιλανθρωπίας, ὁμως χρηστεύσασθαι εἰς αὐτούς, ὅσοι οὖν γνησίως μεταμέλονται, τρία ἔτη ἐν ἀκροωμένοις ποιήσουσι καὶ ἐπτά ἔτη ὑποπεσοῦνται, δύο δὲ ἔτη χωρὶς προσφορῶν κοιωνήσουσι τῷ λαῷ τῶν εὐχῶν.

Περὶ τῶν ἀποταξαμένων καὶ πάλιν εἰς κόσμον ἀναδραμόντων. 12 15 οἱ προσκληθέντες ὑπὸ τῆς χίριτος καὶ τὴν πρώτην ὁρμὴν ἐνδειξάμενοι καὶ ἀποθέμενοι τὰς ζώνας, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τὸν οἰκεῖον ἕμετον ἀναδραμόντες, ὡς τινες καὶ ἀργῖα προίεσθαι καὶ βενεφικαίως κατορθῶσαι τὸ στρατεύεσθαι, οὗτοι δέκα ἔτη ὑποπιπέτωσαν μετὰ τὸν τῆς τριετοῦς ἀκροάσεως χρόνον. ἐφ' ἅπασιν δὲ τούτοις προσήκει 20 ἐξετάζειν τὴν προαίρεσιν καὶ τὸ εἶδος τῆς μετανοίας. ὅσοι μὲν γὰρ καὶ φόβῳ καὶ δάκρυσι καὶ ὑπομονῇ καὶ ἀγαθοεργίαις τὴν ἐπιστροφὴν ἔργω, οὐ σῆματι ἐπιδείκνυνται, οὗτοι πληρώσαντες τὸν χρόνον τὸν ὀρισμένον τῆς ἀκροάσεως, τῶν εὐχῶν κοιωνήσουσι μετὰ τοῦ ἐξεῖναι τῷ ἐπισκόπῳ φιλανθρωπότερόν τι περὶ αὐτῶν βουλευσάσθαι. 25 ὅσοι δὲ ἀδιαφόρως ἤντησαν καὶ τὸ σῆμα τοῦ εἰσεῖναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀρκεῖν ἑαυτοῖς ἠγάσαντο πρὸς τὴν ἐπιστροφὴν, ἐξάπαντος πληροῦτωσαν τὸν χρόνον.

17f vgl. Prov. 26, 11

A¹H V¹P³ M²P¹P²

1 ἐπιτεθείκασι (so!) überdies erst verschrieben etwa in ἐπιτεθείκασι H ἐπιτεθείκασι V¹ **3** περὶ — **6** καθαιροῦνται > H **3** πταιόντων] παιόντων V¹P³ (Balf.) **4** καὶ > P² **5f** προκρίνει τῷ ἐκκλησιαστικῷ κανόνι A¹ **7** Die Überschrift ausnahmsweise im Text H | περὶ¹ + τῶν P³ **10** χηρῆσασθαι H **11** μεταμέλλονται M²P¹P² **12** καὶ ἐπτά — **12f** κοιωνήσουσι vom Corrector am Rand nachgetragen P¹ | δὲ > M²P¹P² **14** Die Überschrift wieder im Text H | εἰς + τὸν A¹M²P¹P² **17** καὶ — **18** στρατεύεσθαι > A¹ **19** προσήκει > H **20** ἐξετάζει H **21f** ἐπιστροφὴν A¹M²P¹P² ἐπιστρέφειαν d. übr. HSS **22f** τὸν ὀρισμένον χρόνον A¹ **24** τῷ] αὐτῷ M² | βουλευσάσθαι (fol. 34^r) ὅσοι aber am Kopf d. Seite vorgeschoben die Überschrift des folgenden Kanons 13; am Beginn dieses Kanons fehlt sie dann H **25** διαφόρως V¹P³ **26** τὴν > M²P¹P²

Περὶ τῶν ἐν τῷ ἀποθνήσκειν κοιωνίᾳ ἐπιζητούντων. περὶ 13
τῶν ἐξοδεύοντων ὁ παλαιὸς καὶ κωνοικὸς νόμος φυλαχθήσεται
καὶ νῦν, ὥστε εἴ τις ἐξοδεύοι, τοῦ δεσποτικῷ ἐφοδίου μὴ ἀποστε-
ρεῖσθω. εἰ δὲ ἀπογρυσθεῖς καὶ κοιωνίας τυχῶν καὶ προσφορᾶς
5 μετασχῶν πάλιν ἐν τοῖς ζῶσιν ἐξετασθείη, ἔστω μετὰ τῶν κοιων-
ούντων τῆς εὐχῆς μόνης. καθόλου δὲ καὶ περὶ παντὸς οὕτινος οὖν
ἐξοδεύοντος αἰτουῦντος μετασχεῖν εὐχαριστίας, ὁ ἐπίσκοπος μετὰ δοκι-
μασίας μεταδίδωτω τῆς προσφορᾶς.

Περὶ τῶν κατηγουμένων, παραπεσόντων δέ. περὶ τῶν κατη- 14
10 γουμένων καὶ παραπεσόντων ἐν τῇ κατηγήσει ἔδοξε τῇ ἀγία καὶ
μεγάλῃ συνόδῳ, ὥστε τριῶν ἐτῶν αὐτοὺς ἀκροασαμένους μόνον μετὰ
ταῦτα εἴχεσθαι μετὰ τῶν κατηγουμένων.

Περὶ τοῦ μὴ δεῖν μετατίθεσθαι ἀπὸ ἑτέρας πόλεως εἰς ἑτέραν. 15
διὰ τὸν πολλὸν τάραχον καὶ στάσεις τὰς γινόμενας ἔδοξε παντάπασι
15 περιαιρεθῆναι τὴν συνήθειαν τὴν παρὰ τὸν κανόνα ἐρεθεῖσαν ἐν
τισι μέρεσιν, ὥστε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μὴ μεταβαίνειν, μήτε
ἐπίσκοπον μήτε πρεσβύτερον μήτε διάκονον. εἰ δὲ τις μετὰ τὸν
τῆς ἀγίας συνόδου ὅρον τοιοῦτόν τι ἐπιχειρήσειεν ἢ ἐπιδῶ ἑαυτὸν
πράγματι, ἀκρωθήσεται ἐξάπαντος τὸ κατασκευάσμα καὶ ἀποκατα-
20 σταθῆσεται τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥς ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος
χειροτονηθήη.

Περὶ τῶν ἐν αἷς προεβλήθησαν ἐκκλησίαις οὐκ ἐμμερόντων. 16
ὅσοι ὑποκινδύνως, μήτε τὸν φόβον τοῦ θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες
μήτε τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα εἰδότες, ἀναχωροῦσι τῆς ἐκκλησίας,
25 πρεσβύτεροι ἢ διάκονοι ἢ ὄλως ἐν τῷ κλήρῳ ἐξεταζόμενοι, οὗτοι
οὐδαμῶς δεκτοὶ ὀφείλουσιν εἶναι ἐν ἑτέρᾳ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ πᾶσαν
αὐτοῖς ἀνάγκην ἐπάγεσθαι χορὴ ἀναστρέφειν εἰς τὰς ἑαυτῶν παροικίας·
ἐπιμέροντας δὲ ἀκοινωνήτους εἶναι προσήκει. εἰ δὲ καὶ τολμήσειέ
τις ὑφαρπάσαι τὸν τῷ ἑτέρῳ διαφέροντα καὶ χειροθετήσει ἐν τῇ
30 αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ μὴ συγκατατιθεμένου τοῦ ἐπισκόπου, οὗ ἀνακεχώρηκεν
ὁ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενος, ἄκρος ἔστω ἢ χειροθεσία.

Περὶ κληρικῶν τοκισόντων. ἐπειδὴ πολλοὶ ἐν τῷ κανόνι ἐξετα- 17
ζόμενοι τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν αἰσχροκέρθειαν διώκοντες ἐπελά-

A⁴H V¹P³ M²P¹P²

1 κοιωνίας ἐπιζητούντων μετασχεῖν M²P¹P² 3 ἐξοδεύει A¹ 4 καὶ ² — 5 με-
τασχῶν > M²P¹P² so auch vulg. Text 6 οὖν > HV¹P³ 7 μετασχεῖν + δοκι-
μασίας A¹ 13 ἑτέραν] πόλιν H 15 παρὸ] περὶ HP³ 16 μὴ > HP²
19 πράγματι + τοιοῦτο Balf. nach vulg. Text 19f ἀποκαταστήσεται P²
24 εἰδότες κανόνα ∼ A¹ 29 τις > P³ | τὸν + ἐν P² 30 ἑαυτοῦ V¹P³ |
συγκαταθεμένου V¹ 31 ὁ > M² 32 πειδὴ (die Initiale vergessen) A¹

θοντο τοῦ θείου γραμματος λέγοντος· ἐπὶ ἀοργήριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ· καὶ δαρείζοντες ἐκατοστὰς ἀπαιτοῦσιν, ἰδικαίωσεν ἡ ἀγία καὶ μεγάλη σύνοδος, ὡς εἴ τις εὐφροδῆι μετὰ τὸν ὄρον τοῦτον τόκους λαμβάνων ἐκ μεταχειρίσεως ἢ ἄλλως μετεροχόμενος τὸ πρῶγμα.
 5 ἢ ἡμιολίας ἀπαιτῶν ἢ ἕτερόν τι ἐπινοῶν ἀσχροῦ κέρδους ἕνεκα, καθαιρεθήσεται τοῦ κλήρου καὶ ἀλλότριος τοῦ κανόνος ἔσται.

Περὶ πρεσβυτέρων λαμβανόντων παρὰ διακόνων τὴν εὐχαριστίαν. ἦλθεν εἰς τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον, ὅτι ἔν τισι τόποις 18 ἢ πόλεσι πρεσβυτέροις τὴν εὐχαριστίαν οἱ διάκονοι διδόνασιν· ὅπερ οὔτε ὁ κανὼν οὔτε ἡ συνήθεια παρέδωκε, τοὺς ἐξουσίαν μὴ ἔχοντας προσφέρειν τούτους τοῖς προσφέρονσι διδόναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. κακῶν δὲ ἐγνωρίσθη, ὅτι ἦδη τινὲς τῶν διακόνων καὶ πρὸ τῶν ἐπισκόπων τῆς εὐχαριστίας ἄπτονται. ταῦτα οὖν πάντα περιηροῦσθω, καὶ ἐμμετέωσαν οἱ διάκονοι τοῖς ἰδίῳις μέτροις, εἰδότες ὅτι τοῦ μὲν 15 ἐπισκόπου ἐληγέται εἰσί, τῶν δὲ πρεσβυτέρων ἐλάττωις τυγχάνουσι. λαμβανέτωσαν δὲ κατὰ τάξιν τὴν εὐχαριστίαν μετὰ τοὺς πρεσβυτέρους ἢ τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῖς διδόντος ἢ τοῦ πρεσβυτέρου. ἀλλὰ μήτε καθῆσθαι ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων ἐξέστω τοῖς διακόνοις· παρὰ κανόνα γὰρ καὶ παρὰ τάξιν ἔστι τὸ γινόμενον. εἰ δέ τις μὴ 20 θέλει πειθαρχεῖν, καὶ μετὰ τοὺς ὄρους πεπαύσθω τῆς διακονίας.

Περὶ τῶν ἐκ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως προσελθόντων ἢ προσ- 19 ιόντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. περὶ τῶν Παυλιανισάντων, εἴτα προσφονγόντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ὄρος ἐκτίθεται ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἐξάπαντος. εἰ δέ τινες ἐν τῷ παρεληλυθότι χρόνῳ ἐν τῷ 25 κλήρῳ ἐξητάσθησαν, εἰ μὲν ἄμεμπτοι καὶ ἀνεπίληπτοι γινέτην, ἀναβαπτισθέντες χειροτονεῖσθωσαν ἐπὶ τοῦ τῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου· εἰ δὲ ἀνακρινθέντες ἀνεπιτήδαιοι εὐρίσκονται, καθαιρεῖσθαι αὐτοὺς προσήκει. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν διακόνων καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ αὐτῷ κανόνι ἐξεταζομένων ὁ αὐτὸς τύπος παραφυλαχθήσεται.

1 Psal. 14, 6

A¹H V¹P³ M²P¹P²

5 ἡμιολίας] ὀμιλίας P² 6 ἀλλότριον P³ | ἔσται τοῦ κανόνος ~ A¹
 7 τὴν > M²P¹P² 9 πρεσβυτέροις > V¹ 9f ὅπερ οὔτε A¹V¹P³ οὔτε δὲ M²P¹P²
 ὅπερ > H 11 προσφέρειν M² | τούτοις A¹H 13 πάντα δὲ ταῦτα M² πάντα οὖν
 ταῦτα ~ P¹P² 18 ἐξέσται M²P¹P² 20 θέλει A¹ 21f Die Überschrift im Text H
 21 σαμοσατέως P² | προσελθόντων A¹ 23 ἐκτίθεται H 24 αὐτοῖς > P² |
 τινες — S. 120, 6 θειοτάτων > folgt aber innerhalb des folgenden Synodal-
 schreibens nach ἀταξίας ἐμποῦσαι (S. 122, 21f) P¹ | παρεληθῆτι M²P¹ 25 ἐξε-
 τάσθησαν HV¹P³ 29 ἐν > V¹P³ | φυλαχθήσεται V¹P³

ἐμνήσθημεν δὲ καὶ τῶν διακονισσῶν τῶν ἐν αὐτοῖς, τῶν ἐν τῷ
σχήματι ἐξετασθεισῶν. ἐπεὶ μήτε χειροθεσίαν τινὰ ἔχουσιν, ὡς ἐξ-
άπαρτος ἐν τοῖς λαϊκοῖς αὐτὰς ἐξετάζεσθαι.

Περὶ τῶν ἐν κρυιακῇ γόνυ κλιόντων. ἐπειδὴ εἰσὶ τινες ἐν τῇ 20
5 κρυιακῇ γόνυ κλίνοντες καὶ ἐν ταῖς τῆς πεντηκοστῆς ἡμέραις, ὑπὲρ
τοῦ πάντα ὁμοίως ἐν πάσῃ παρουσίᾳ ὁμοφρόνως φυλάττεσθαι ἰστώτας
ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὰς εὐχὰς ἀποδιδόναι τῷ κυρίῳ.

Τούτους τοὺς εἰκοσι νόμους τὸ αὐτὸ ἅγιον αὐτῶν συνέδριον ἐπὶ 21
παρουσίᾳ τοῦ θεοφιλεστάτου καὶ πανευφήμου βασιλέως Κωνσταν-
τίνου περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτείας ἐγράψαντο. ἐβουλεύσαντο 22
10 δὲ καὶ ἕτερον νόμον ἐκθέσθαι τινὲς τῶν ἐπισκόπων, ὃν ὁ θεὸς
ἐκόλυσε Παφνούτιος, περὶ οὗ ἀναγκαῖον φήθην διηγήσασθαι μεγίστου
θαύματος ἄξιον διήγημα. ἔδóκει τισὶ τῶν ἐπισκόπων νόμον νεαρόν
εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσαγαγεῖν ἐν τῇ συνόδῳ (καὶ) ὡς περὶ τῶν ἄλλων
15 τῆς ἐκκλησίας οὕτω καὶ τοῦτον ὀρίσαι.

Περὶ τοῦ μὴ δεῖν τοὺς ἱερωμένους ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ γαμετήν ἐκβάλλειν.

Ἐγραψον οὖν περὶ τοῦ μὴ δεῖν τοὺς ἱερωμένους. εἴτε ἐπίσκοποι 33 1
εἴτε πρεσβύτεροι εἴτε διάκονοι εἴτε ἐποδιάκονοι εἴτε τις τοῦ ἱερα-
τικοῦ καταλόγου, συγκαθεύδειν ταῖς γαμεταῖς, ἃς ἔτι λαϊκοὶ ὄντες
20 ἠγάγοντο. τούτων οὕτω διατυπωμένων. ἀναστὰς ἐν μέσῳ τοῦ 2
ὄχλου τῶν ἐπισκόπων ὁ θεὸς Παφνούτιος μεγάλη τῇ φωνῇ ἐβόησε
λέγων· «μὴ βαρύνετε τὸν ζυγὸν τῶν ἱερωμένων, τίμιος γάρ, φησὶν,
ὁ γάμος ἐν πάσι καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος, μὴ τῇ ὑπερβολῇ τῆς
25 ἀκραιβείας τὴν ἐκκλησίαν μᾶλλον προσβλάβητε, οὐ γάρ φησι πάντας
3 δύνασθαι φέρειν τῆς ἀπαθείας τὴν ἀσκησιν. οὐδέεις, ὡς οἶμαι, 3
φυλαχθήσεται ἐν τῇ σωφροσύνῃ τῆς ἐκάστου γαμετῆς τοῦ ἀνδρὸς
στερουμένου. σωφροσύνην δὲ καλὴν καὶ τῆς νομίμου γαμετῆς ἐκάστου
τὴν συνέλευσιν λέγων· μὴ μὴν ἀποξενύγνυσθαι ταύτην, ἣν ὁ θεὸς ἔξενυξε.

13—119, 6 vgl. Soer. I 11 p. 88ff. Sozom. I 23, 3f — 22 Hebr. 13, 4 —
25 vgl. Matth. 19, 12 — 28 vgl. Matth. 19, 6

A¹H V¹P³ M²P¹P²

1 διακονισῶν M²P¹ | ἐν² + ἀντῶ M²P¹P² 2 ἐξετασθεισῶν (fol. 34^v) ἐπεὶ,
aber am Kopf d. Seite die Überschrift von Kan. 20, die dann nicht wieder folgt H
(vgl. 115, 24) 4 ἐν + τῇ P³ 6 τοῦτον HSS 8 συνέδριον αὐτῶν ∞ P²
10 ἐγράψατο HM²P¹P² | ἐβουλεύσατο M² 11 τινὲς > V¹P³ 13 τινὶ M²
14 corr. Ltz. 15 ὀρίσαι V¹P³ ὀρίσθαι A¹ ὀρίσασθαι HM²P¹P² 16 ἕκαστος P²
18 πρεσβύτεροι εἴτε διάκονοι εἴτε > P³ 22 βαρύνετε + λέγων M²P¹P² 23 ἐν
πάσι > M²P¹P² 25 ὡς > H 27 übers. 'wenn ihr der Mann geraubt ist'
στερουμένης M²P¹P² | σωφροσύνη H | καλὴν] καλὸν H καλεῖν P² καλὴν von
junger Hd. corr. in καλεῖν P³ 28 τὴν > M²P¹P² | μὴ] οὐ A¹

καὶ ἦν ἀπαξ ἀναγνώστῃς ἢ ψάλτῃς ἢ λαϊκὸς ὢν ἡγάγετο. καὶ 4
ταῦτα ἔλεγον ὁ Παφνούτιος ἄπειρος ὢν γάμον διὰ τὸ νηπιόθεν ἐν
ἀσκητηρίοις ἀναστρέφεται αὐτόν. διὸ πεισθεὶς ὁ πᾶς τῶν ἐπισκόπων
σύλλογος τῇ τοῦ ἀνθρώπου συμβουλίᾳ ἀπειρήγησεν περὶ τοῦ ζητήματος
5 τούτου, τῇ γνώμῃ καταλείψαντες τῶν βουλομένων κατὰ συμφωνίαν
ἀπέχεσθαι τῆς ἰδίας γαμετῆς.

Ταῦτα ἐπρόχθησαν ἐπὶ τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης καὶ οἰκουμένης 5
συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας συναθροισθείσης. Εὐσέβιος δὲ
καὶ Θεόγριος καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς Ἀρμενιοὶ οὐκ ἐνεγκόντες τὴν τῆς
10 ἀληθοῦς πίστεως κρατερθεῖσαν βεβαίωσιν ἔτι μὴν καὶ τὸν Ἀρμενίων
ἀναθεματῖσαι μὴ ἀνασχόμενοι, φθοραθέντες καὶ αὐθις ἐπὶ τούτῳ
ἐξορία ὑπέπεσον ψήφῳ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως καὶ κρίσει τῆς
ἀγίας τῶν ἐπισκόπων συνόδου, ἄλλων ἀντ' αὐτῶν ἐν ταῖς αὐτῶν
15 παροικίαις καταστάντων ψήφῳ τῆς αὐτῆς συνόδου καὶ τοῦ τῆς
ἐκάστου παροικίας κλήρου καὶ λαοῦ. καὶ Ἰουδαίων μὲν τὴν τῆς 6
Νικομηδέων ἐκκλησίας ἡγεμονίαν παρέλαβε, Χρηστος δὲ τὴν αὐτῆς
Νικαίας καὶ ἄλλοι τὰς τῶν ὁμοσρόνων αὐτῶ, ἀλλὰ καὶ πάλιν ταῖς
ἐξ ἔθους χρησόμενοι μηχαναῖς Εὐσέβιος καὶ Θεόγριος καὶ τὴν βασιλέως
20 φιλανθρωπίαν ἐφόδιον ἐξ ἀπάτης εὐρόντες, ἀναπαλάσσει πάλιν καὶ
τὴν προτέραν δυναστείαν ἀπολαβεῖν ἐπειρῶντο. καὶ τὰ μὲν τούτων 7
κακίστα μηχανήματα πάμπολλα ὄντα καὶ πάσης ἀσεβείας ἔμπλεα
τυγχάνοντα πρὸς τὴν Θεοδωρήτου καὶ τῶν λοιπῶν συγγραφάντων
ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοὺς βουλομένους καταμαθεῖν παραπέμψοιμι.
βαδιῶ δὲ ἐγὼ ἐντεῦθεν τῷ λόγῳ ἐπὶ τὰ ἐξῆς, περὶ ὧν ἡ τῶν
25 ἐπισκόπων ἐπέστειλε σύνοδος τοῖς ἀπολειφθεῖσιν ἐπισκόποις καὶ ταῖς
ἐαυτῶν παροικίαις, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ὁ νικηφόρος καὶ πιστότατος
βασιλεὺς εἰς σύστασιν τῆς τε ἐκτεθείσης ἀγιωτέτης πίστεως καὶ τῆς
ἀγίας ἑορτῆς τοῦ πάσχα, εἰς ἔλεγχον δὲ τῶν τῆς ἀσεβείας προ-
στατῶν. ἐπὶ τούτοις γὰρ πᾶσι μεγαλοφυῶς συγκροτηθείσης τῆς 8
30 συνόδου καὶ θεοπροπῶς ἐκφωνηθείσης τῆς πίστεως τὰ τε κατὰ τὴν

15—20 vgl. Thdt. I 20, 11 p. 69. Sozom. I 21, 5

A¹H V¹P³ M²P¹P²

2 ὁ + μέγας V¹P³ | ἡπειροὶ M² 3 ἀνατρέφεται V¹P³ | πεισθεῖς] προ-
σθεις M²P¹P² 4 συμβουλῇ H 8 ἀθροισθείσης V¹P³ 9 Θεόγριος H 12 ἐπέ-
πεσον P² | ψήφῳ — βασιλέως > A¹ | θεοφιλεστάτου + καὶ φιλοχρίστου P²
16 ἐκκλησίαν H | ἡγεμονίαν > H | αὐτῆς A¹ τῆς d. übr. HSS 17 αὐτῶ HV¹P³
αὐτῶν d. übr. HSS 18 Θεόγριος HP³ 19 ἀναπαλάσαι (so) P¹ + δὲ M²
20 ἀναλαβεῖν M²P¹P² 21 πάμπολλα HM²P¹P³ 24 ἐγὼ nach λόγῳ A¹
τὰ] τὸ A¹ 25 ἀπέστειλε V¹P³ 26 ἐαυτῶν] αὐτῶν M²P¹P² αὐτῶ H 28 ἔλεγ-
χον] ἔλεγον M² 28f προοιστατῶν V¹P³

ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν τυπόσαντες ἅπαντα οἱ ἄγιοι πατέρες δηλώσαι πάντα τὰ ὀρισμένα διὰ γραμμάτων πάσαις ταῖς ἐπὶ τὸν οὐρανὸν ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις ἐσπούδασαν. συνήψαντες καὶ τὰ κατὰ Μελίτιον.

5

Περὶ τοῦ ἁγίου Μελίτιου.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ Μελίτιος τις ἐπισκοπῆς χειροτονίας ἤξιωμένος οὐ 34 1
 πρὸ πολλοῦ τῆς Ἀρείου μαρίας, διελεγχθεὶς ἐπὶ τοῦ θειοτάτου
 Πέτρου τοῦ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπισκόπου, τοῦ καὶ τὸν τοῦ μαρτυρίου
 στέφανου ἀναδησαμένου, καθαιρεθεὶς ὁ αὐτὸς Μελίτιος οὐκ ἔστρεψε
 10 τὴν τῆς καθαιρέσεως ψῆφον, ἀλλὰ τὴν τε Θηβαίδα καὶ τὴν πλά-
 ζουσαν Αἴγυπτον θορούβων καὶ ζήλῃς ἐνέπλησε, τρσαννίδι κατὰ τῆς
 Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐπισκόπου χωόμενος προσεδρίας· ἔγραψε δὲ τὸ κοινὸν
 τῆς συνόδου πρὸς τὴν τῶν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίαν, ἅπερ περὶ τῆς
 τούτου νεωτεροποιίας ἐνομοθέτησεν·

15 »Συνοδικὴ ἐπιστολὴ γραφεῖσα τοῖς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν καὶ 2
 »Αἴγυπτον καὶ Πεντάπολιν καὶ Αἰβύην καὶ ταῖς κατὰ πᾶσαν τὴν ἐπ’
 »οὐρανὸν ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις κλήροις τε καὶ λαοῖς τῆς ὀρθο-
 »δόξου πίστεως παρὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ ἁγίας συνόδου τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ
 »θεοῦ χάριτι Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς κατὰ τὴν Αἴγυπτον καὶ
 20 »Πεντάπολιν καὶ Αἰβύην καὶ τοῖς κατὰ τὴν ἐπ’ οὐρανὸν ἀγαπητοῖς
 »ἀδελφοῖς, κλήροις τε καὶ λαοῖς ὀρθοδόξοις, οἱ ἐν Νικαίᾳ συναχθέντες
 »καὶ τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον συγκροτήσαντες ἐπίσκοποι ἐν
 »κρίσει χαίρουσιν.

»Ἐπειδὴ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως 3
 25 »Κωνσταντίνου συναγαγόντος ἡμᾶς ἐκ διεφόρων ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων
 »ἡ μεγάλη καὶ ἁγία σύνοδος ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθεῖσα τὰ περὶ τῆς
 »ἐκκλησιαστικῆς πίστεως διείληφεν, ἅτινα ἀναγκαῖον ἡμῖν ἐφάνη

6—123, 13 vgl. Socr. I 9, 1—14 p. 57 ff. Thdt I 9. Das Synodalschreiben 15 ff
 findet sich auch in den Athanas.-HSS (vgl. G. Loescheke im Rh. Mus. 59, 461 ff und
 Parmentiers Theodoret Ausgabe S. 35), und bis 122, 27 lateinisch S. Leonis opera III 587 f
 A¹H V¹P³ M²P¹P²

4 u. ö. Μελίτιον M²P¹P² 5 περὶ Μελίτιον τοῦ ἁγίου (am Rand) H
 6 ἐπεὶ HV¹P³ 7 διελεγχθεὶς H 8 τοῦ¹ > P² 9 ἔστρεψε] ἔστεξε A¹ ἐδέξατο H
 11 τρσαννίδος HP³ 12 προσεδρίας] παρορησίας P² | δέ] δεῖ (so) A¹ δὴ Klosterm.
 14 νεωτερίας V¹ νεωτεροποιίας P³ | ἐνομοθεση^ε V¹ 16 f τῆς... ἁγίας... ἐκκλη-
 σίας A¹ 15 Νικαίας P³ | συνόδου + τῶν τριακοσίων ἐπισκόπων M²P¹P² + τῶν
 τ ἐπ. V¹ + τῶν τῶν ἐπ. P³ | ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος steht vor τῇ ἁγίᾳ etc.
 M²P¹P²V¹P³ (vgl. G. Loeschke a. a. O. 46 f) | μεγάλην + τοῦ H 21 λαοῖς]
 τοῖς H | συναχθέντες — 22 μεγάλην > P³ 24 θεοῦ] χριστοῦ V¹P³

>ἀποσταλῆναι παρ' ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς διὰ γραμμίων, ἵνα εἰδέναι ἔχοιτε,
 >τίνα μὲν ἐκινήθη καὶ ἐξητέασθη, τίνα δὲ ἔδοξε καὶ ἐκρατένθη· πρῶτον
 >μὲν οὖν ἀπάντων ἐξητέασθη τὰ κατὰ τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν παρονο-
 5 >μασίαν Ἀρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ θεοσιλεστάτου
 >βασιλέως ἡμῶν Κωνσταντίνου, καὶ παμφηγὶ ἔδοξεν ἀναθεματι- 4
 >σθῆναι αὐτὸν καὶ τὴν ἀσεβῆ αὐτοῦ δόξαν καὶ τὰ ῥήματα καὶ τὰ
 >ποιήματα αὐτοῦ τὰ βλάσφημα οἷς ἐκέχρητο βλασφημιῶν τὸν υἱὸν
 >τοῦ θεοῦ, λέγων ἐξ οὐκ ὄντων εἶναι καὶ πρὶν γεννηθῆναι μὴ εἶναι
 >καὶ ἦν πότε ὅτε οὐκ ἦν καὶ ἀντεξουσιότητι κακίας καὶ ἀρετῆς
 10 >δεκτικὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ λέγοντος καὶ κτίσμα ὀνομάζοντος καὶ
 >ποίημα, ταῦτα πάντα ἀνεθεμάτισεν ἡ ἁγία σύνοδος, οὐδὲ ὅσον 5
 >ἀκούσαι τῆς ἀσεβοῦς δόξης καὶ τῆς ἀπονοίας καὶ τῶν βλασφημιῶν
 >ῥημάτων αὐτοῦ ἀνασχομένη, καὶ τὰ μὲν κατ' ἐκείνον οἷον τέλους
 >τετέγηκε πάντως ἢ ἀκηκόατε ἢ ἀκούσεσθε, ἵνα μὴ δόξωμεν
 15 >ἐπεμβαίνειν ἀνδρὶ δι' οἰκείαν ἁμαρτίαν ἄξια τὰπίχαιρα κομισα-
 >μένῳ, τοσοῦτον δὲ ἴσχυσεν αὐτοῦ ἡ ἀσέβεια, ὡς καὶ παραπολέσαι 6
 >θεοῦ τὸν ἀπὸ Μαρμαρικής καὶ Σεκουῦνδον τὸν ἀπὸ Πτολεμαίδος·
 >τῶν γὰρ αὐτῶν κἀκείνοι σὺν τοῖς ἄλλοις τετυγήκασιν.
 >Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ τοῦ θεοῦ χάρις τῆς μὲν κακοδοξίας ἐκείνης καὶ
 20 >τῆς βλασφημίας καὶ τῶν προσώπων τῶν τολμησάντων διάστασιν καὶ
 >διαίρεσιν ποιήσασθαι τοῦ εἰρηνευομένου ἄνωθεν λαοῦ ἠλευθέρωσε
 >τὴν Αἴγυπτον, ἐλείπετο δὲ τὸ κατὰ τὴν προπέτειαν Μελίτιον καὶ
 >τῶν ἐπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντων, καὶ περὶ τοῦτου τοῦ μέρους ἃ
 >ἔδοξε τῇ συνόδῳ ἐμφανίζομεν ὑμῖν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἔδοξεν 7
 25 >οὖν Μελίτιον μὲν φιλανθρωπότερον κινήσεως τῆς συνόδου (κατὰ
 >γὰρ τὸν ἀκριβῆ λόγον οὐδεμιᾶς συγγνώμης ἄξιός ἦν) μένειν ἐν τῇ
 >αὐτοῦ πόλει καὶ μηδεμίαν ἐξουσίαν ἔχειν μήτε χειροτονεῖν μήτε
 >χειροῖζειν μήτε χειροθετεῖν μήτε ἐν χώρῃ μήτε ἐν πόλει ἐτέρῃ
 >φαινέσθαι ταύτης τῆς προσάσεως ἕνεκα, ψιλὸν δὲ τὸ ὄνομα τῆς
 30 >τιμῆς κεκτῆσθαι, τοὺς δὲ ἐπ' αὐτοῦ κατασταθέντας μυστικωτέρῃ 8

A¹H V¹P³ M²P¹P²

3 ἀπάντων > P² | τὴν² > V¹P³ 4 ἐπὶ A¹H ἐπὶ d. übr. HSS 5 βα-
 σιλέως > P³ | ἔδοξαν V¹P³ 5f ἀναθεματίζεῖν HM²P¹P² 8 θεοῦ + καὶ P¹,
 Rasur M², nachträglich eingefügt P² | καὶ πρὶν — εἶναι > P² 10 δεκτι-
 κὸν > P² 10f ὀνομάζοντος καὶ ποίημα > P³ 13 ἐκείνον M²P¹P² | τέλους
 > A¹ (aber von späterer Hd. nach τετέγηκε Z. 14 nachgetragen) 14 ἀκηκόατε H
 16 ἴσχυσε δὲ (δ corr. aus ν) ∞ H | ἡ > P³ | ὡς > P¹ 17 βαρβαρικῆς V¹
 20 τῆς > M²P¹P²V¹P³ 21 εἰρηνευομένον] εἰρημένον M²P¹P² 22 δὲ + καὶ H
 24 ἡμῖν HV¹ 25 Μελίτιον] βέλτιον V¹P³ | μὲν > P²

χειροτονία βεβαιωθέντας κοινωνηθῆναι ἐπὶ τούτοις ἐφ' ᾧ τε ἔχει
 > μὲν αὐτοὺς τὴν τιμὴν καὶ λειτουργεῖν, δευτέρους δὲ εἶναι ἐξέπαικτος
 > πάντων τῶν ἐν ἐκάστη παροικία καὶ ἐκκλησίᾳ ἐξεταζομένων τῶν
 > ἐπὶ τὸν τιμιώτατον καὶ συλλειτουργὸν ἡμῶν Ἀλέξανδρον προχει-
 5 > ρισμένων. ὡς τούτοις μὲν μηδεμίαν ἐξουσίαν εἶναι τοὺς ἀρέζοντας
 > αὐτοῖς προχειρίζεσθαι ἢ ἐποβάλλειν ὀνόματα ἢ ὅλως ποιεῖν τι χωρὶς
 > γνώμης τοῦ τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου
 > τῶν ἐπὶ Ἀλέξανδρον τελούντων, τὸν ὀσιώτατον συλλειτουργὸν
 > ἡμῶν. τοὺς δὲ χάριτι θεοῦ καὶ εὐχαῖς ἑμετέραις ἐν μηδενὶ σίσι- 9
 10 > ματι ἐρέθεντας, ἀλλὰ ἀκηλιδώτους ἐν τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ
 > ἐκκλησίᾳ ὄντας ἐξουσίαν ἔχειν καὶ προχειρίζεσθαι καὶ ὀνόματα ἐπι-
 > λέγεσθαι τῶν ἁγίων τοῦ κλήρου καὶ ὅλως πάντα ποιεῖν καὶ κατὰ
 > νόμον καὶ θεσμὸν τὸν ἐκκλησιαστικόν. εἰ δὲ τινα συμβαίῃ ἀνα- 10
 > παύσασθαι τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τηρικαῦτα προσαναβαίνειν εἰς τὴν
 15 > τιμὴν τοῦ τετελευτηκότος τοὺς ἄρτι προσληφθέντας μόνον εἰ ἄξιοι
 > γαίνωντο καὶ ὁ λαὸς αἰροῖτο συνεπιψηφίζοντος αὐτῷ καὶ ἐπι-
 > σφραγίζοντος τοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου. τοῦτο δὲ τοῖς 11
 > μὲν ἄλλοις ἅπασιν συνεχωρήθη· ἐπὶ δὲ τοῦ Μελιτίου προσώπου
 > οὐκ ἐτί τὰ αὐτὰ ἔδοξε διὰ τὴν ἀρέκαθεν αὐτοῦ ἀταξίαν καὶ διὰ τὸ
 20 > πρόχειρον καὶ προπετὲς τῆς γνώμης, ἵνα μηδεμίαν ἐξουσίαν ἢ ἀνθεντία
 > αὐτῷ δοθῆι, ἀνθρώπων δυναμένων πάλιν τὰς αὐτὰς ἀταξίας ἐμ-
 > ποιῆσαι. ταῦτά ἐστι τὰ ἐξάιρετα καὶ διαφέροντα Αἰγύπτῳ καὶ τῇ 12
 > ἀγιοτάτῃ Ἀλεξανδρείᾳ ἐκκλησίᾳ. εἰ δὲ τι ἄλλο ἢ ἐκανόνισθη ἢ
 > ἐδογματίσθη συμπρόσθεντος τοῦ κυρίου καὶ τιμιωτάτου συλλειτουργοῦ
 25 > καὶ ἀδελφοῦ ἡμῶν Ἀλεξάνδρου, αὐτὸς παρῶν ἀκριβέστερον ἀνοίσει
 > ταῦτα πρὸς ὑμᾶς, ἅτε δὴ καὶ κύριος καὶ κοινωνὸς τῶν γεγενημένων
 > τυγχάνων. 13

> Εὐαγγελιζόμεθα δὲ ὑμᾶς καὶ περὶ τῆς συμφωνίας τοῦ ἀγιο-
 > τάτου πάσχα, ὅτι ἑμετέραις εὐχαῖς κατορθώθη καὶ τοῦτο τὸ
 30 > μέρος. ὥστε πάντας τοὺς ἐν τῇ ἐώρᾳ ἀδελφούς, τοὺς μετὰ τῶν

A¹H V¹P³ M²P¹P²

2 μὲν > A¹ 3 τῶν²] τῶν V¹ 4 τιμιώτατον + ἡμῶν H 5 μηδεμίαν]
 οὐδὲ μίαν P² | ἐξουσίαν > V¹ 6 ὀνόματα V¹P³ ὀνόματι A¹HM²P¹P² 8 ἀλε-
 ξάνδρου H 9 ἑμετέραις H 9f σήματι P¹V¹P³ (wo aber von späterer Hd.
 corr. in σήσιματι), σήσιματι aber ἰσμάτι auf Rasur M² 10 ἀλλὰ + καὶ P²
 + καὶ V¹ 15 προσληφθέντας HM²P¹P² Socr. Thdt. προσληφθέντας A¹ προ-
 ληφθέντας V¹P³ 24 κυρίον A¹ κυροῦ HM²P¹P²V¹P³ 26 τῶν γεγενημένων]
 ἡμῶν M²P¹ ἡμῶν (aber statt v ursprüngr. η] P² 26f ἡγίον V¹P³ 29 κατορθώθη
 HM²P¹P²

Ἰουδαίων τὸ πρότερον ποιούντας, συμφώνως Ῥωμαίοις καὶ ἡμῖν καὶ
 πᾶσιν ἡμῖν τοῖς ἐξ ἄρχαίων μεθ' ἡμῶν γενέσσομεν τὸ πᾶσα ἐκ τοῦ
 δεῦρο ἄγειν τὴν αὐτὴν ἀγιοτάτην ἑορτὴν τοῦ πάσχα. χαίροντες ¹⁴
 οὖν ἐπὶ τοῖς κατορθώμασι καὶ ἐπὶ τῇ κοινῇ εὐορίῃ καὶ συμφωνίᾳ.
⁵ καὶ ἐπὶ τῷ πᾶσαν εὐφροσύνῃ ἐκκοπήναι, ἀποδέξασθε μὲν μετὰ μεζόντος
 τιμῆς καὶ πλείονος ἀγάπης τὸν συλλειτουργὸν ἡμῶν, ἡμῶν δὲ ἐπί-
 σοτον Ἀλέξανδρον τὸν εὐφρόαντα ἡμᾶς τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ καὶ
 ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ τοσοῦτον πόρον ἑποστάτα ἐπέρο τοῦ εὐορίην
 γεγενημένου παρὰ τε ἡμῖν καὶ πᾶσιν. εὐχασθε δὲ καὶ περὶ ἡμῶν ἀπόντων.
¹⁰ ἵνα τὰ καλῶς ἔχειν δόξαντα, ταῦτα βέβαια μένοι κατ' εὐδοκίαν
 γεγενημένα ὡς πιστεύομεν διὰ τοῦ παρτοζοῦτορος θεοῦ καὶ τοῦ
 μορογενοῦς υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ νεοῦ ἡμῶν καὶ τοῦ
 ἀγίου πνεύματος. ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν*.

¹⁵ Ἐγκύκλιος ἐπιστολὴ γραφεῖσα παρὰ Εὐσεβίου ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς ἐν
 Παλαιστίνῃ.

Ἐὰν περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως πραγματευθέντα κατὰ τὴν
 μεγάλην σύνοδον τὴν ἐν Νικαίᾳ συζητηθέντα εἰκὸς μὲν ἡμῶς, ³⁵
 ἀγαπητοί, καὶ ἄλλοθεν μεμαθηγένοι, τῆς γήμιης προτρέχειν εἰσθεῖας
 τὸν περὶ τῶν πραττομένων [πραγμάτων] ἀληθῆ λόγον. ἀλλ' ἵνα μὴ
²⁰ ἐκ τοιαύτης ἀκοῆς τὰ τῆς ἀληθείας ἑτεροίως ἡμῖν ἀπαγγέλληται,
 ἀναγκαίως διεπεμφάμεθα ἡμῖν πρώτον μὲν τὴν ἐφ' ἡμῶν προτι-
 θεῖσαν περὶ τῆς πίστεως γραφήν, ἔπειτα δὲ τὴν δευτέραν. ἦν ταῖς
 ἡμετέροις φωναῖς προσδήκασι ἐπιβαλλόντες ἐκδεδώκασι. τὸ μὲν οὖν
 παρ' ἡμῶν γράμμα ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ θεοφιλεστάτου ἡμῶν βασιλέως ²
²⁵ ἀναγνωσθὲν εὖ τε ἔχειν καὶ δοκίμως ἀποφανθὲν τοῦτον ἔχει τὸν
 τρόπον*.

Ἡ ἐφ' ἡμῶν ἐκτεθεισα πίστις, καθὼς παρελάβομεν παρὰ τῶν
 παρ' ἡμῶν ἐπισκόπων καὶ ἐν τῇ πρώτῃ κατηγήσει καὶ ὅτε τὸ λουτρον ³
 ἐλαμβάνομεν καὶ καθὼς ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν μεμαθήκαμεν καὶ
³⁰ ὡς ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ ἐν αὐτῇ τῇ ἐπισκοπῇ ἐπιστεύομεν τε καὶ

14—S. 127, 26 vgl. Soer. IS, 35—54p. 48ff. Athanas. (Montfaucon) I 23S. Thdt. I 12
 p. 45ff

A¹H V¹P³ M²P¹P²

1 ἡμῶν corr. von 1. Hd. aus ἡμῶν A¹ 5 ἀποδέξασθε M²P³ 8 τῇ > M²
 9 περὶ] ἐπέρο M²P¹P² 10 ἔχειν] ἄγειν P³ 11 διὰ] παρὰ P²V¹P³ 12 τοῦ νεοῦ
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ~ V¹P³ 14 ἐπισκόπον > H 19 corr. nach Soer. Thdt.
 20 ἡμῶν A¹ 21 ἐφ'] ἐφ' P³ 21f προτιθεῖσαν A¹P³ προταθεῖσαν HM²P¹P²V¹
 Thdt. 23 ἐπιβαλλόντες A¹ ἐπιβαλλόντες (so!) V¹ (Thdt.-Überlieferung gespalten)
 29 καὶ¹ > P² (vgl. Thdt.)

>εδιδάσκομεν, οὕτω καὶ νῦν πιστεύοντες τὴν ἡμετέραν πίστιν ὑμῖν
>προσαναφέρομεν. ἔστι δὲ αὕτη·

>Πιστεύομεν εἰς ἓνα θεόν, πατέρα παντοκράτορα, τὸν τῶν 4
>πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀορατῶν ποιητὴν· καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν
5 >Χριστόν, τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, ζῶν
>ἐκ ζῶης, γιόν μορφογενῆ, πρωτότοκον πάσης κτίσεως, πρὸ πάντων
>τῶν αἰώνων ἐκ τοῦ πατρὸς γεγεννημένον, δι' οὗ καὶ ἐγένετο τὰ
>πάντα, τὸν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθέντα καὶ ἐν ἀνθρώποις
>πολιτευσάμενον καὶ παθόντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ
10 >ἀνελθόντα πρὸς τὸν πατέρα καὶ ἕξοντα πάλιν ἐν δόξῃ κρῖναι ζῶντας
>καὶ γερούς· πιστεύομεν καὶ εἰς ἓν πνεῦμα ἅγιον ἀληθῶς πνεῦμα
>ἅγιον, καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἀποστέλλων εἰς τὸ κήρυγμα τοὺς 5
>ἐκείνου μαθητὰς εἶπε· ἄπορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ
>ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ
15 >υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, περὶ ὧν καὶ διαβεβαιούμεθα οὐ-
>τως ἔχειν καὶ οὕτω φρονεῖν καὶ πάλιν οὕτως ἐσχηκέναι καὶ μέχρι
>θανάτου ἐπὲρ ταύτης ἐνίστασθαι τῆς πίστεως, ἀναθεματίζοντες
>πᾶσαν ἄθεον εἰρεσίν· ταῦτα ἀπὸ καρδίας καὶ ψυχῆς πάντοτε πεφρο- 6
>νηκέναι, ἕξ οὗπερ ἴσμεν ἑαυτούς, καὶ νῦν φρονεῖν τε καὶ λέγειν ἕξ
20 >ἀληθείας ἐπὶ τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν
>Ἰησοῦ Χριστοῦ μαρτυρούμεθα, δεικνύναι ἔχοντες καὶ δι' ἀποδείξεων
>καὶ πείθειν ὑμᾶς, ὅτι καὶ τοὺς παρεληλυθότας χρόνους οὕτως ἐπι-
>στεύομέν τε καὶ ἐκηρύσσομεν.

>Ταύτης ὑφ' ἡμῶν ἐκτεθείσης τῆς πίστεως οὐδενὶ παρῆν ἀντι- 7
25 >λογίας τόπος. ἀλλ' αὐτὸς τε πρῶτος ὁ θεοφιλέστατος ἡμῶν βασιλεὺς
>ὁρθότατα περιέχειν αὐτὴν ἐμαρτύρησεν οὕτω τε καὶ ἑαυτὸν φρονεῖν
>συννομολόγησε, καὶ ταύτη τοὺς πάντας συγκατατίθεσθαι ὑπογράψειν
>τε τοῖς δόγμασι καὶ συμφωνεῖν τούτοις αὐτοῖς παρεκελεύετο, ἐνὸς

13 Matth. 28, 19

A¹H V¹P³ M²P¹P²

2 προσαναφέρομεν Soer. Thdt. 9 ἡμέρας > P² 10 καὶ vor ἕξοντα
nachträgl. eingefügt P² 11 καὶ² > H | ἅγιον¹ + τοῦτων ἕκαστον εἶναι καὶ
ἐπάργειν πιστεύοντες, πατέρα ἀληθῶς πατέρα καὶ γιόν ἀληθῶς γιόν καὶ πνεῦμα
ἅγιον M²P¹P² nach Thdt. oder Soer. 16 ἔχειν — οὕτως > P³ | πάλιν] πάλαι
Athan. Soer. cod. A 18 πάντως P³ πάντα Soer. > Thdt. 19 ἴσμεν]
ἴσμεν V¹ ἴωμεν, aber am Rand von späterer Hd. ἴσμεν und von einer andern
ἐγνομεν P³ 21 μαρτυρούμεθα A¹ μαρτυροῦμεθα H | δι'] ἐξ A¹ 22 καὶ¹
> A¹ 25 τόπος] τύπος H | πρῶτος > P²

>μόνον προσεγγραφέντος ἡμέματος τοῦ ὁμοουσίου. ὃ καὶ αὐτὸ ἡρμή-
 >ρευσε, λέγων, ὅτι κατὰ τὰ τῶν σωμαίων πάθη λέγοιτο τῷ πατρὶ
 >ὁμοουσίου· οὔτε κατὰ διαίρεσιν οὔτε κατὰ τινα ἀποτομήν ἐκ τοῦ
 >πατρὸς ὑποστῆναι· μηδὲ γὰρ δύνασθαι τὴν ἄλλον καὶ νοεῶν καὶ
 5 >ἀσώματων φύσιν σωματικόν τι πάθος ἐγίστασθαι, θεοῖσι δὲ καὶ
 >ἀπορήτοις λόγοις προσήκειν τὰ τοιαῦτα νοεῖν. καὶ ὁ μὲν σοφώτα-
 >τος ἡμῶν καὶ εὐσεβέστατος βασιλεὺς τὰ τοιαῦτα ἐγίλοσάκει, οἱ δὲ
 >προσάσει τῆς τοῦ ὁμοουσίου προσθήκης τήνδε τὴν γραφὴν πε-
 >ποιήσων.

10 >Ἡ ἐν τῇ συνόδῳ ὑπαγορευθεῖσα πίστις.

>Πιστεύομεν εἰς ἕνα θεόν, πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν S
 >τε καὶ ἀοράτων ποιητὴν· καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν
 >εἶόν τοῦ θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μορογενῆ, τοῦτ' ἔστιν ἐκ
 >τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, θεὸν ἐκ θεοῦ. ὡς ἐκ φωτός, θεὸν ἀληθινὸν
 15 >ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ. γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρί,
 >δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὰ τε ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ· τὸν δι'
 >ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα
 >καὶ σαρκωθέντα, ἐνανθρωπήσαντα, παθόντα, ταπείνωτον καὶ ἀνεσάντα
 >τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐσθόμενον κοῖναι
 20 >ζῶντας καὶ νεκρούς· καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα. τοὺς δὲ λέγοντας ἡν
 >ποτε ὅτε οὐκ ἦν· καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν· καὶ ὅτι ἕξ οὐκ ὄν-
 >των ἐγένετο· ἢ ἕξ ἐτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι ἢ
 >κτιστὸν ἢ τρεπτὸν ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν εἶόν τοῦ θεοῦ ἀναθεματίζει ἢ
 >ἀποστολικὴν καὶ καθολικὴν ἐκκλησίαν.

25 >Καὶ δὴ ταύτης τῆς γραφῆς ὑπ' αὐτῶν ὑπαγορευθείσης, ὅπως 9
 >εἴρηται αὐτοῖς τὸ ἕκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς· καὶ τὸ ἔτῳ πατρὶ
 >ὁμοούσιον·, οὐκ ἀνεξέταστον αὐτοῖς κατελιμπάνομεν. ἐπερωτήσασι
 >τοιγαροῦν καὶ ἀποκρίσεις ἐντεῦθεν ἀνεκινούντο. ἐβασάνιζε τε ὁ λόγος
 >τῆν διάνοιαν τῶν εἰρημίων. καὶ δὴ τὸ ἕκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς·

A¹H V¹P³ M²P¹P²

1f ἡρμήρευσε A¹ 2 σωμαίων] ἀσωμάτων H 3 vor διαίρεσιν ist τὴν
 zugefügt P² | τοῦ > H 5 δέ] τε A¹ 6 προσήκει HM²P¹P² (Thdt. codd. AHN)
 11 πιστεύω A¹H 16 καὶ + τὰ V¹P³ 21 καὶ πρὶν — ἦν > M²P¹P²
 γεννηθῆναι] γενέσθαι V¹ 22f ἢ κτιστὸν > H Thdt. 23 τὸν τοῦ θεοῦ
 εἶόν ~ M² 24 καθολικὴ + ἁγία HM²P¹P² 27 κατελιμπάνομεν A¹M²P¹P²
 (vgl. Thdt.) καταλιμπάνομεν HV¹ καταλιμπάνομεν P³ | ἐπερωτήσεις Athan.
 Socr. ἐρωτήσεις Thdt. 28 καὶ βασάνιζε (= βασανίζετο), aber eine spätere Hd.
 hat ε vorgesetzt P³

>ὁμολογεῖτο πρὸς αὐτῶν δηλωτικὸν εἶναι τοῦ ἐκ μὲν τοῦ πατρὸς
>εἶναι, οὐ μὴν ὡς μέρος ὑπάρχειν τοῦ πατρὸς. ταύτη δὲ καὶ ἡμῖν 10
>ἐδόκει καλῶς ἔχειν συγκατατίθεσθαι τῇ διανοίᾳ, τῆς εὐσεβοῦς δι-
>δασκαλίας ὑπαγορευούσης ἐκ τοῦ πατρὸς εἶναι τὸν υἱόν, οὐ μὴν
5 >μέρος αὐτοῦ τῆς οὐσίας τυγχάνειν. διόπερ τῇ διανοίᾳ καὶ αὐτοὶ
>συνετιθέμεθα, οὐδὲ τὴν φωνὴν παρατιθέμενοι, τοῦ τῆς εἰρήνης σκο-
>ποῦ πρὸ ὁρθαλμῶν ἡμῖν κειμένου καὶ τοῦ μὴ τῆς ὀρθῆς ἐκπεσεῖν
>διαροίας.

>Κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ τὸ >γεννηθέντα καὶ οὐ ποιηθέντα« κατε- 11
10 >δεξιόμεθα. ἐπειδὴ τὸ ποιηθὲν κοινὸν ἕφασκον εἶναι πρόσρημα τῶν
>λοιπῶν κτισμάτων τῶν διὰ τοῦ υἱοῦ γενομένων, ὧν οὐδὲν ὅμοιον
>ἔχειν τὸν υἱόν. διὸ δὴ μὴ εἶναι αὐτὸν ποίημα τοῖς δι' αὐτοῦ γενο-
>μένοις ἡμετέροις, ζρεῖττορος δὲ ἢ κατὰ πᾶν ποίημα τυγχάνειν οὐσίας,
>ἦν ἐκ τοῦ πατρὸς γεγεννηθῆσαι τὰ θεῖα διδάσκει λόγια, τοῦ τρόπου
15 >τῆς γεννήσεως ἀνεκφράστου καὶ ἀνεπιλογίστου πάσῃ γεννητῇ φύσει
>τυγχάνοντος.

>Οὗτο δὲ καὶ τὸ ὁμοούσιον εἶναι τοῦ πατρὸς τὸν υἱόν ἐξεταζό- 12
>μενος ὁ λόγος συνίστη, οὐ κατὰ τὸν τῶν σωμάτων τρόπον, οὐδὲ
>τοῖς θνητοῖς ζώοις παραπλησίως· οὔτε γὰρ κατὰ διαίρεσιν τῆς οὐ-
20 >σίας οὔτε κατὰ ἀποτομὴν, ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τι πάθος ἢ τροπὴν ἢ
>ἀλλοίωσιν τῆς τοῦ πατρὸς δυνάμεως. τούτων γὰρ πάντων ἄλλο-
>τρίαν εἶναι τὴν ἀγέννητον τοῦ πατρὸς φύσιν· παραστατικὸν δὲ εἶναι 13
>τὸ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ τοῦ μηδεμίαν ἑμμέρειαν πρὸς τὰ γεννητι-
>κτίσματα τὸν υἱόν τοῦ θεοῦ γέρειν, μόνω δὲ τῷ πατρὶ τῷ γεγεννη-
25 >κότῳ κατὰ πάντα τρόπον ἀφωμοιωθῆσαι καὶ μὴ εἶναι ἐξ ἑτέρας τινὸς
>ὑποστάσεώς τε καὶ οὐσίας ἀλλ' ἐκ τοῦ πατρὸς, ὃ καὶ αὐτὸ τοῦτον
>ἐξημευθέντι τὸν τρόπον καλῶς ἔχειν ἐφάνη συγκαταθέσθαι· ἐπεὶ
>καὶ τῶν παλαιῶν τινες λογίους καὶ ἐπιφανεῖς ἐπισκόπους καὶ συγ-
30 >γραφέας ἔγνωμεν ἐπὶ τῆς τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ θεολογίας τῷ τοῦ
>ὁμοοῦσιον χορηγούμενος ὀνόματι· ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς ἐκτε- 14
>θείσης εἰρήσῃω πίστεως ἢ συνεφωνήσαμεν οἱ πάντες οὐκ ἀνεξετά-

A¹H V¹P³ M²P¹P²

1 μὲν fehlt im Text, steht aber am Rand V¹ | τοῦ² > H 6 συνετιθέμεθα
HM²P¹P² Soer., Thdt.-HSS außer A 7 ὁρθαλμοῦ H 9 καὶ² > H 10 τὸ + οὐδ H
13 ζρεῖττορ A¹ ζρεῖττορ H 15 γεννητῇ HM²P¹P² und die Mehrzahl der Thdt.-HSS
18 συνίστησαν M²P¹P² (die Thdt.-Überlieferung gespalten) 23 τοῖ corr. aus τὸ
A¹ (vgl. Thdt.) τὸ d. übr. HSS | γεννητῷ M²P¹P² 25 ἀφωμοιωθῆσαι H ἀφω-
μοιωθῆσαι V¹P³ (vgl. Thdt.) 26 αὐτῷ H Soer., Thdt.-HSS außer L | τοῦτο
M² 27 συγκατατίθεσθαι M²P¹P² Thdt.

>στω, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀποδοθείσας διανοίας ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θεοσι-
>στάτου βασιλέως ἐξετασθείσας καὶ τοῖς εἰρημέτοις λογισμοῖς στρομο-
>λογηθείσας.

>Καὶ τὸν ἀναθεματισμὸν δὲ τὸν μετὰ τὴν πίστιν πρὸς αὐτῶν 15
5 >ἐκτεθέντα ἄλλοτον εἶναι ἠρησιόμεθα διὰ τὸ ἀπίστωσιν ἀγράφους χορησθαι
>φωναῖς, δι' ἃς σχεδὸν ἢ πᾶσα γέγοιτε σύγχυσις καὶ ἀκαταστασία τῆς
>ἐκκλησίας. μηδεμιᾶς γοῦν θεοσπρέστου γραφῆς τῷ «ἐξ οὐκ ὄντων»
>καὶ τῷ «ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν» καὶ τοῖς ἐξῆς ἐπιλεγόμενοις κεκοιμέ-
>νη. οὐκ ἐνλογον ἐσάνη ταῦτα λέγειν καὶ διδάσκειν. ἢ καὶ αὐτῷ 16
10 >καλῶς δόξαντι συνειθέμεθα. ἐπεὶ μηδὲ ἐν τῷ πρὸς τούτον χορόν
>τούτοις εἰσώδαμεν συγχωρηθῆναι τοῖς ῥήμασι.

>Ἐτι μὲν τὸ ἀναθεματίζεσθαι τὸ «πρὸς τοῦ γεννηθῆναι οὐκ ἦν»
>οὐκ ἄτοπον ἐνομίσθη τῷ παρὰ πᾶσιν ὁμολογεῖσθαι εἶναι αὐτὸν εἶον
>τοῦ θεοῦ πρὸς τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως. ἤδη δὲ ὁ θεοσιλέστα- 17
15 >τος ἡμῶν βασιλεὺς καὶ αὐτὸς τῷ λόγῳ κατεσκεύαξεν. ὡς καὶ κατὰ
>τὴν ἔνθεον αὐτοῦ γέννησιν τὴν πρὸ πάντων αἰώνων εἶναι αὐτόν.
>ἐπεὶ καὶ πρὶν ἐνεργεῖα γεννηθῆναι, δυνάμει ἦν ἐν τῷ πατρὶ ἐγεννή-
>τως, ὄντος τοῦ πατρὸς ἀεὶ πατρὸς ὡς καὶ βασιλέως ἀεὶ καὶ σωτήρος
>ἀεὶ δυνάμει πάντα ὄντος. ἀεὶ τε κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχον- 18
20 >τος. ταῦτα ἡμῖν ἀναγκαίως διεπεμφάμεθα, ἀγαπητοί. τὸ κεκοιμέ-
>νον τῆς ἡμετέρας ἐξετάσεώς τε καὶ συγκαταθέσεως φανερόν ἡμῖν
>καθιστῶντες, καὶ ὡς ἐνλόγως τότε μὲν καὶ μέχρις ἐσάτης ὥρας
>ἐνιστάμεθα, ὅτε ἡμῖν τὰ ἑτεροῖς γραφέντα προσέκοπτε, τότε δὲ
>ἀμίλωνεῖσθε τὰ μὴ λυπούντα κατεδεξάμεθα. ὅτε ἡμῖν εὐγνωμόνως
25 >τῶν λόγων ἐξετάζουσι τὴν διάνοιαν ἐσάνη συντρέχειν τοῖς ἑγ' ἡμῶν
>αὐτῶν ἐν τῇ προεξεθείσῃ πίστει ὁμολογημένοις.

A¹H V¹P³ M²P¹P²

2f καὶ — στρομολογηθείσας > A¹HP³ 5 ἄλλοτον A¹HV¹P³ Athan. Socr.
ἄλλοτον M²P¹P² Socr. cod. T δεκτὸν Thdt. 7. 8 τῷ A¹ corr. aus τό, τὸ HM²P¹P²
V¹P³ 9 αὐτῷ] αὐτὸς A¹ 11 συγχωρηθῆναι A¹H χορησθαι V¹ 13 πᾶσα]
πάντων A¹ 14 θεοῦ + καὶ H 16 Am Rand von späterer Hd. ζήτησον περὶ
τοῦτον, οὐ γὰρ δοκεῖ ἔχειν ὁρθῶς M². Am Rand wohl sicher von 1. Hd. ζῆν.
ζήτησι περὶ τοῦτον· οὐδὲ γὰρ δοκεῖ ἔχειν καλῶς P². Entsprechende, nur längere
und z. T. schwer lesbare Randbemerkungen dogmatischen Inhalts in A¹ und H
19 πάντων A¹ | ὄντως P² | τὰ nachträgl. von 2. Hd. eingefügt M² > V¹
αὐτὰ] αὐτοῦ P³ 20f κεκοιμένον A¹ 21 τε > A¹ Thdt. SDL | ἐμῶν]
ἡμῶν H 22 τότε] ποτὲ M² 23 ἡμῶν] μὲν H 23 τὰ ἑτεροῖς — 24 ἡμῶν
> V¹ | τότε δὲ] τε καὶ H 26 ὁμολογησάμενοις A¹ ὁμολογησάμενοις H

Ἐκπαζόμεθα ὑμᾶς σὺν τῇ παρ' ὑμῖν ἀδελφότητι. ἐρρωῶσθαι ὑμᾶς
ἐν κυρίῳ ἐυχόμεθα, ἀδελφοὶ τιμιώτατοι.

»Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς ἐπισκόποις καὶ λαοῖς.

Ἐπισημασθέντες καὶ ἀσεβεῖς μιμησάμενος Ἄρειος δίκαιός ἐστι 36 1
5 >τὴν αὐτὴν ἐκείνοις ἐπέχειν ἀτιμίαν. Ὅσπερ τοίνυν Πορφύριος ὁ
>τῆς θεοσεβείας ἐχθρὸς συντάγματα ἅπαντα παράνομα κατὰ τῆς θρη-
>σκείας συστησάμενος ἄξιον εὔρατο μισθόν, καὶ τοιοῦτον ὅστε ἐπο-
>νείδιστον μὲν αὐτὸν πρὸς τὸν ἕξῃς γενέσθαι χρόνον καὶ πλείστης
10 >ἀναπλησθῆναι κακοδοξίας, ἀφανισθῆναι δὲ τὰ ἀσεβῆ αὐτοῦ συγγράμ-
>ματα, οὕτω καὶ νῦν ἔδοξεν Ἄρειόν τε καὶ τοὺς αὐτῶ ὁμογνώμονας
>Πορφυριανοὺς μὲν καλεῖσθαι, ἵν' ὧνπερ τοὺς τρόπους μεμίμηται,
>τούτων ἔχουσι καὶ τὴν προσηγορίαν· πρὸς δὲ τούτῳ καὶ εἴ τι σύγ-
>γραμμα ὑπὸ Ἄρειον συντεταγμένον εὐρίσκειτο, τοῦτο πρὸ παραδί-
15 >δοσθαι, ἵνα μὴ μόνον τὰ φάβλα αὐτοῦ τῆς διδασκαλίας ἀφανισθῆναι,
>ἀλλὰ μηδὲ ὑπόμνημα αὐτοῦ ὅλως ὑπολείπεται. ἐκείνο μέντοι 2
>προαγορεύω, ὡς εἴ τις σύγγραμμα ὑπὸ Ἄρειον συνταγὴν φωραθεῖν
>κρύψας καὶ μὴ εὐθέως προσενεγκὼν καὶ πρὸ καταναλώσας, τούτῳ
>θάνατος ἔσται ζημία. παραχρῆμα γὰρ ἑλοὺς ἐπὶ τούτῳ κερφαλῆς
>ἐποστίθεται τιμωρίαν. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξει, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.
20 Καὶ ἄλλας δὲ ἐπιστολάς ὁ βασιλεὺς κατὰ Ἄρειον καὶ τῶν 3
>ὁμοδόξων αὐτοῦ πανηγρικότερον γράψας πανταχοῦ κατὰ πόλιν
>προέθηκεν.

Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Ἀλεξανδροεῖς κατὰ Ἄρειον καὶ
πρὸς πάντας ὀρθοδόξους.

25 »Κωνσταντίνος Σεβαστὸς τῇ καθολικῇ Ἀλεξανδρέων καὶ πάντων 37 1
>τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ· χαίρετε, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.

3—19 vgl. Soer. I 9, 30f p. 69 — 20—22 vgl. Soer. I 9, 64 p. 85 — 25—
S. 130, 6 vgl. Soer. I 9, 17—25 p. 64. Der Brief ist auch in den Athanas.-HSS
überliefert (vgl. Rh. Mus. LIX, 459). Die im Auftrag Justinians angefertigte latei-
nische Übersetzung liegt in Photographie nach eod. Paris. Lat. 16S2 (= Lat.) vor

A¹H V¹P³ M²P¹P²

1 ὑμῶν] ἡμῶν H 3 λαοῖς A¹HM²P¹P² λαϊκοῖς V¹P³ 6 θεοσεβείας] εἰσε-
βεῖας M²P¹P² 9 ἀφανισθῆναι, aber davor kleine Rasur A¹ 10 αὐτῶ > H,
steht nach ὁμογνώμονας M²P¹P² 11 μὲν nachträglich eingefügt P² 16 συν-
ταγὴν] συντεταγμένον A¹ 18 ἔσται + ἡ P² 19 διαφυλάξει von späterer H^d.
corr. in διαφυλάξοι A¹ φυλάξει V¹P³ 23f Als Überschrift am Rand: τοῦ αὐτοῦ
ἐπιστολὴ πρὸς Ἀλεξανδροεῖς usw. H

>Τελείων παρὰ τῆς θείας προνοίας ἐλήψαμεν χάριν. ἵνα πάσης
 >πλάνης ἀπαλλαγέντες μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐπιγνωσόμεν πί-
 >στιν. οὐδὲν λοιπὸν τῷ διαβόλῳ ἔξῃστι καθ' ἡμῶν· πᾶν ὅτι 2
 >δὴν κακοτεργησάμενος ἐπεχείρησεν, ἐκ βέθρων ἀνήρηται· τὰς διχονοίας
 5 >τὰ σχίσματα τοῦς θορυβούς ἐκείνους καὶ τὰ τῶν διαφωνιῶν, ἃν
 >οὕτως εἶπω, θανάσιμα γάρμακα ἢ τῆς ἀληθείας κατὰ θεοῦ κέλευσιν
 >ἐνίκησε λαμπρότης. ἵνα τοιγαροῦν ἅπαντες καὶ τῷ ὀνόματι προσκυ-
 >νοῦμεν καὶ εἶναι πεπιστευόμεν. ἵνα δὲ τοῦτο γένηται θελήσει 3
 >θεοῦ συνεκάλισα εἰς τὴν Νικαέων πόλιν τοὺς πλείστον τῶν ἐπισκό-
 10 >πων, μεθ' ὧν καὶ αὐτὸς ἐγὼ καθ' ἕνα εἰς τις ἐξ ἡμῶν συνθεράπων
 >ὑμέτερος καθ' ἕτεροβλήν εἶναι χαίρων καὶ αὐτὸς τὴν τῆς ἀληθείας
 >ἐξέτασιν ἀνεξεξέμηρ. ἠλέγχθη γοῦν ἅπαντα καὶ ἀκριβῶς ἐξήτα- 4
 >σται ὅσα ἀμφιβολίας καὶ διχονοίας προσφάσεις ἐδόκει γεννᾶν, καὶ
 >φειδῶσθω ἡ θεία μεγαλειότης, ἡλίκα καὶ ὡς δεινὰ περὶ τοῦ ἡμετέρου
 15 >σωτήρος, περὶ τῆς ἐλπίδος καὶ ζωῆς ἡμῶν ἀπροεπῶς ἐβλασφημήσαν
 >τινες, τὰναντία ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς καὶ τῇ ἀγίᾳ πίστει φθεγ-
 >γόμεροί τε καὶ πιστεύειν ὁμολογοῦντες.

>Τριακοσίων γοῦν καὶ πρὸς ἐπισκόπων ἐπὶ σωφροσύνη τε καὶ 5
 >ἀγχινοίς θαυμαζομένων μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πίστιν, ἢ καὶ ταῖς ἀλη-
 20 >θείας ἀκριβῆς τοῦ θείου νόμου πέφυκε πίστις, εἶναι βεβαιούντων,
 >μόνος Ἄρειος ἐφωρόθη τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας ἠττημένος καὶ τὸ
 >κακὸν τοῦτο πρῶτον μὲν παρ' ὑμῖν, ἔπειτα δὲ καὶ παρ' ἑτέροις ἀσε-
 >βεῖ γνῶμη διασπείρας. ἀναδεξώμεθα τοιγαροῦν ἦν ὁ παντοκράτωρ 6
 >θεὸς παρέσχε πίστιν, ἐπαρέλθωμεν ἐπὶ τοὺς ἀγαπητοὺς ἡμῶν ἀδελ-
 25 >φούς, ὧν ἡμᾶς τοῦ διαβόλου ἀναιδῆς τις ὑπηρετής ἐχώρισεν, ἐπαρ-
 >ίωμεν ἐπὶ τὸ κοινὸν ἡμῶν σῶμα καὶ τὰ γνήσια ἡμῶν μέλη, σπουδῇ
 >πάσῃ ἴωμεν. τοῦτο γὰρ καὶ τῇ ἀγχινοίς καὶ τῇ πίστει καὶ τῇ 7
 >δοσιότητι τῇ ὑμετέρῃς πρέπει, ἵνα τῆς πλάνης ἐλεγχθείσης ἐκείνου. ὃν
 >καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθρὸν εἶναι συνέστηχε, πρὸς τὴν θείαν ἐπαρέλθητε
 30 >χάριν. ὃ γὰρ τοῖς ἀγίοις ἤρσεεν ἐπισκόποις, οὐδὲν ἔστιν ἕτερον ἢ 8
 >μόνον τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ γνῶμη, μέλιστα ὅπου γε καὶ τὸ ἅγιον
 >πνεῦμα τοιοῦτων καὶ τηλικούτων ἀνδρῶν ταῖς διανοίαις ἐγκείμενον

A¹H V¹P³ M²P¹P²

3 καθ' ἡμῶν V¹P³ 5 τὰ > M² 6 θεοῦ] κυρίου H 7 ἅπαντες + θεὸν
 M²P¹P² 14 ὡς δεινὰ] ὠδινὰ H ὅσα δεινὰ M²P¹P² 18 πρὸς (adv.) A¹V¹P³ πλειόνων
 M²P¹P² Soer. pluribus Lat. γοῦν καὶ πρὸς > H 24 ἀγαπητοὺς ἡμῶν > P³
 26 καὶ + ἐπὶ M²P¹P² 27 ἴωμεν] ἴσωμεν, am Rand von anderer Hd. ¶ καὶ
 ἴωμεν A¹ 29 ἐπαρέλθητε] ἐπαρέστηχε P² 30 τοῖς + τριακοσίοις V¹P³ (Soer.,
 wo aber ἀγίοις fehlt) ἕτερόν ἔστιν ~ A¹

>τὴν θεῖαν βούλησιν ἐξεφώτισε. διὸ μηδεὶς ἀμφιβαλλέτω, μηδεὶς 9
 >ὑπεριθιέσθω, ἀλλὰ προθύμως πάντες εἰς τὴν ἀληθεστάτην ὁδὸν
 >ἐπαρίητε, ἵν' ἐπειθὲν ὅσον οὐδεπώποτε πρὸς ὑμᾶς ἀφίκομαι, τὰς
 >ὀφειλομένας τῷ παντεφόρῳ θεῷ μεθ' ὑμῶν ὁμολογήσω χάριτας,
 5 >ὅτι περὶ τὴν εἰλικρινῆ πίστιν ἐπιδείξας τὴν εὐκταίαν ἡμῖν ἀγάπην
 >ἀποδέδωκεν. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξει, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί».

Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, ἣν ἀπὸ τῆς Νικαίων ἀπέστειλε τοῖς
 ἀπολειφθεῖσι τῆς συνόδου ἐπισκόποις.

»Κωνσταντῖνος Σεβαστὸς ἐκκλησίαις καὶ ἐπισκόποις τοῖς τῆς ἁγίας 10
 10 >καὶ μεγάλῃς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἀπολειφθεῖσι χαίρειν.

>Πείραν λαβὼν ἐκ τῆς τῶν κοινῶν εὐπραξίας, ὅση τῆς θείας δυνά-
 >μεως πέφυκε χάρις, τοῦτον καὶ πρὸ πάντων ἔκοντα εἶναι μοι σκοπὸν προσ-
 >ῆκειν, ὅπως παρὰ τοῖς μακαριωτάτοις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πλῆ-
 >θει πίστις μία καὶ εἰλικρινῆς ἀγάπη ὁμογνώμων τε εὐσέβεια περὶ τὸν
 15 >παρτοκράτορα θεὸν τηρῆται. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ἐτέρως οὐχ οἶόν τε 11
 >ἦν ἀκλιῆ καὶ βεβαίαν τάξιν λαβεῖν, εἰ μὴ, εἰς ταυτὸν πάντων ὁμοῦ
 >ἤγον τῶν πλειόνων ἐπισκόπων συνελθόντων, ἐκάστου τῶν προση-
 >κόντων τῇ ἁγιωτάτῃ θρησκείᾳ διάκρισις γένοιτο, τοῦτου ἕνεκεν
 >πλείστον ὅσων συναθροισθέντων ἐν ταύτῃ τῇ Νικαίων πόλει θεο-
 20 >φιλεστάτων ἐπισκόπων (καὶ αὐτὸς δὲ ἐγὼ καθάπερ εἰς ἐξ ὑμῶν
 >τυγχάνων συμπαρών, οὐ γὰρ ἀρνήσοιμι ἂν, ἐφ' ᾧ μάλιστα χαίρω
 >συνθερόαπων ὑμέτερος περνεύει) ἄκρι τοσοῦτου ἅπαντα τῆς προση-
 >κούσης τετύχηκεν ἐξετάσεως, ἄκρις οὐ ἢ τῷ παντεφόρῳ θεῷ ἀρέ-
 >σκουσα γνώμη πρὸς τὴν τῆς ἐνότητος συμφωνίαν εἰς φῶς προήχθη, ὡς
 25 >μηδὲν ἔτι πρὸς διχόνοιαν ἢ πίστεως ἀμφισβήτησιν [τι] ὑπολείπεσθαι.

Ἐνθα καὶ περὶ τῆς τοῦ πάσχα ἁγιωτάτης ἡμέρας γενομένης 12
 >ζητήσεως, ἔδοξε κοινῇ γνώμῃ καλῶς ἔχειν ἐπὶ μιᾷς ἡμέρας ἅπαντας
 >τοὺς ἅπανταχόσε Χριστιανούς τὴν σωτήριον ἑορτὴν ἐπιτελεῖν

9—S. 133, 24 vgl. Thdt. I 10 p. 42ff Eus. V. C. III, 17—20. Soer. I 9, 32—46 p. 70ff

A¹H V¹P³ M²P¹P²

3 ἐπάνι/τε A¹ (// = Rasur), ἐπάνιτε (durch Rasur aus ἐπάνιτε) M², P¹ ἐπα-
 ἑτε P² | ἐμᾶς] ἡμᾶς P² 4 παντεφόρο M²P¹, durch Rasur corr. in παντε-
 φόρο P² 5 διπερ] δι περὶ P³ 6 ἀπέδωκεν HM²P¹P² | φυλάξει V¹P³ |
 ἀγαπητοὶ ἀδελφοί ∞ HM²P¹P² (Soer.) 7 ἀπέστειλεν ἀπὸ τῆς Νικαίων ∞ H ἐπέ-
 στειλε A¹M²P¹ 8 τῇ συνόδῳ V¹P³ 14 τε] δὲ P² 16 ταυτὸ P² 18 ἁγιωτάτῃ
 ἁγίᾳ M²P¹P² | τοῖτο] τοῦτο P² 21 ἀρνήσοιμι A¹HV¹P³ ἀρνησάμεν M²P¹P²
 Eus. Soer. Thdt. 25 [τι] G. L. 27 ἡμέρας bis auf — auf Rasur P² 28 ἑορ-
 τὴν nachträgl. eingefügt P²

>τοῦ ἀριωτάτου πάσχα. τί γὰρ ἡμῖν κάλλιον, τί δὲ σεμνότερον
 >ἐπίσσει δυνήσεται τοῦ τὴν ἑορτὴν ταύτην, παρ' ἧς τὴν τῆς
 >ἀληθείας εἰλήφμεν ἐλπίδα, μὴ τάξει καὶ φανερῶ λόγῳ παρὰ
 >πᾶσιν ἀδιαπτώτως φυλάττεσθαι; καὶ πρῶτον μὲν ἀνάξιον ἔδοξεν
 5 >εἶναι τὸ τὴν ἀριωτάτην ἑορτὴν ἐκείνην τῇ τῶν Ἰουδαίων ἐπομένους
 >συνηθεῖα πληροῦν, οἱ τὰς ἑαυτῶν χεῖρας ἀθμίτω πλημμυλῆματι
 >χοράωντες εἰκότως τὰς ψυχὰς οἱ μικροὶ τυφλώττουσιν. ἔξεστι γὰρ
 >τοῦ ἐκείνων ἔθους ἀποβληθέντος ἀληθεστέρῳ τάξει, ἣν ἐκ πρώτης
 >τοῦ πάθους ἡμέρας μέχρι τοῦ παρόντος φυλάξαμεν, καὶ ἐπὶ τοὺς
 10 >μέλλοντας αἰῶνας τὴν τῆς ἐπιτηρήσεως ταύτης συμπλήρωσιν ἐγγίνε-
 >σθαι. μηδὲν τοίνυν ἔστω * ἡμῖν μετὰ τοῦ ἐχθίστου τῶν Ἰουδαίων 13
 >ὄχλου. εἰλήφμεν παρὰ τοῦ σωτήρος ἕτερον ὄδον. πρόκειται δρό-
 >μος τῇ ἱερωτάτῃ ἡμῶν θρησκείᾳ καὶ νόμος πρότερον. τούτου συμ-
 >φώνως ἀντιλαμβανόμενοι. τῆς αἰσχρᾶς ἐκείνης συνειδήσεως ἑαυτοὺς
 15 >ἀποσπάσωμεν, ἀδελφοὶ τιμωτάτοι. ἔστι γὰρ ἀληθῶς ἀτοπώτατον 14
 >ἐκείνους ἀχθεῖν καθ' ἡμῶν. ὡς ἄρα παρεκτός τῆς αὐτῶν διδασκαλίας
 >ταῦτα φυλάττειν οὐκ ἡμεῖς ἱκανοί. τί δὲ φρονεῖν ὀρθῶς ἐκείνοι
 >δυνήσονται, οἱ μετὰ τὴν κυριοκρασίαν ἐκείνην ἐξοστάντες τῶν φρε-
 >νῶν ἄγονται [οὖν] οὐ λογισμῶ τινι ἀλλ' ὀρυμῇ ἀκατασκέτῳ, ὅπου
 20 >ἀν' αὐτοὺς ἢ ἔμφυτος αὐτῶν ἀπάγοι μαρτία; ἐκεῖθεν τοίνυν καὶ ἐν
 >τούτῳ τῷ μέρει τὴν ἀλήθειαν οὐχ ὀρθῶσιν, ὡς αἰεὶ κατὰ τὸ πλεῖστον
 >αὐτοὺς πλανωμένους ἀντὶ τῆς προσηκούσης ἐπαρορθώσεως ἐν τῷ
 >αὐτῷ ἔτει δεύτερον αὐτοὺς τὸ πάσχα ἐπιτελεῖν. τίνοις οὖν χάριν 15
 >τούτοις ἐπόμεθα τοῖς δεινὴν πλάνην ὁμολογημένους ἔχουσι; δεύτερον
 25 >γὰρ τὸ πάσχα ἐν ἐνὶ ἐνιαυτῷ οὐκ ἂν ποτε ποιεῖν ἀνεξόμεθα. ἀλλ'
 >εἰ καὶ ταῦτα μὴ προὔκειτο, τὴν ὑμετέραν ἀγχίνουσαν ἐχορῆν * πάντοτε

A¹H V¹P³ M²P¹P²

1 τί δέ] ἢ τί A¹ 2 ἧς + καὶ P² 3 ἀληθείας] ἀθανασίας Eus. Socr. Thdt.
 6 συναθεῖα z. T. auf Rasur P² 8 ἔθους A¹HM²P¹P²P³ (in diesem von späterer
 Hd. corr. aus ἔθρους) wie Thdt. codd. SL Eus. cod. J ἔθρους nur V¹ wie die Mehr-
 zahl der HSS des Eus. Socr. Thdt. (vgl. u. verb. Parmentiers Apparat) | ἀλη-
 θεότερον P³ 10 ταύτην A¹H ταύτης corr. aus αὐτης (so!) P² 11 ἔστω + κοι-
 νὸν M²P¹P² wie Eus. Socr. und einige Thdt.-HSS (s. u. 26) 14 ἀντιλαμβανόμενος; H
 17 ἡμεῖ] ἴσμεν V¹P³ εἴημεν Thdt. 19 οὖν > M²P¹P² 20 μαρτία + (19) ἀλλ'
 ὀρυμῇ — (20) αὐτῶν aber von 1. Hd. durch Punkte getilgt P¹ 21 πλεῖτον H
 22 πλανωμένους > P² | προσηκούσης + αὐτοῖς M²P¹P² 24 ἐπόμεθα] ἐσό-
 μεθα H 26 ὑμετέραν A¹M²P¹P²P³ | ἐχορῆν + καὶ διὰ σπονδῆς καὶ δι' εὐχῆς
 ἔχων M²P¹P² = Eus. Socr. Thdt. > A¹HV¹P³ d. h. in der Vorlage des Gel. (s. a.
 S. 132, 7f), M²P¹P² sind interpoliert

>ἐν μηδεὶς ὁμοιότητι ἐκείνων τὸ καθαρόν τῆς ὑμετέρας ψυχῆς κοινο-
>ρεῖν δοκεῖν ἀνθρώπων αἰσθήσει παγκόσμιον.

>Πρὸς τοῦτοις κάκεινο πάρεστι συνοράν, ὡς ἐν τηλιζούτω πράγ- 16
>ματι καὶ τοιαύτης θρησκείας ἑορτῇ διαφωνίαν ὑπάρχειν ἐστὶν ἀθέ-
5 >μιτον. μίαν γὰρ ἡμῖν τὴν τῆς ἡμετέρας ἐλευθερίας ἡμέραν, τοῦτ' 17
>ἔστι τοῦ ἀγιωτάτου πάθους, ὃ ἡμέτερος παρέδωκε σωτήρ, μίαν εἶναι
>τὴν καθολικὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν βεβούληται· εἰ καὶ τὰ μάλιστα εἰς
>πολλοὺς τε καὶ διαφόρους τόπους τὰ μέλη συνάγοιτο, ἀλλ' ὅμως ἐν
>ἐνὶ πνεύματι, τοῦτ' ἔστι τῷ θεῷ βουλήματι, θάλπεται. λογισάσθω 18
10 >δὴ ἡ τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος ἀγχίνοια, ὅπως ἐστὶ δεινόν τε καὶ
>ἀπρεπὲς κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας ἑτέροις μὲν ταῖς νηστείαις σχολά-
>ζειν, ἑτέροις δὲ συμπόσια ἐπιτελεῖν καὶ μετὰ τὰς τοῦ πάσχα ἡμέρας
>ἄλλους μὲν ἐν ἑορταῖς καὶ ἀνέσειν ἐξετάζεσθαι, ἄλλους δὲ ταῖς
>ὄρισμέναις ἐκδίδοσθαι νηστείαις. διὰ τοῦτο γοῦν τῆς προσηκούσης
15 >ἐπαρορθώσεως τυχεῖν καὶ πρὸς μίαν διατόπισιν ἄγεσθαι τοῦτο ἡ
>θεῖα πρόνοια βούλεται, ὡς ἔγωγε ἅπαντας ἡγοῦμαι συνοράν.

>Ὅθεν λειδίῃ τοῦτο οὕτως ἐπαρορθοῦσθαι προσῆκεν, ὡς μηδὲν 19
>μετὰ τῶν πατροκτόνων τε καὶ κριοκτόνων ἐκείνων εἶναι ἡμῖν κοι-
>νόν. ἔστι δὲ τάξις εὐπροεπής, ἣν ἅπασαι αἱ τῶν δυτικῶν καὶ μεσημι-
20 >βρινῶν καὶ ἀρξτόων τῆς οἰκουμένης μερῶν φυλάττονσιν ἐκκλησία,
>ἣν τινας τῶν κατὰ τὴν ἰώαν τόπων οὐ προσίενται, ὧν ἕνεκεν ἐπὶ
>τοῦ παρόντος καλῶς ἔχειν ἅπαντες ἡγήσαντο καὶ αὐτὸς δὲ τῇ ὑμε-
>τέρα ἀγχινοῖα ἀρέσκειν ὑπεσχόμην, ἵν' ὅπερ δὴν κατὰ τὴν Ῥωμαίων
>πόλιν Ἰταλίαν τε καὶ Ἀφρικὴν πᾶσαν Σπανίαν τε καὶ Γαλλίαν,
25 >Βρετανίας Αἴγυπτόν τε καὶ Λιβύας Ἑλλάδα τε ὅλην Ἀσιανὴν τε
>διοίκησιν καὶ Πορτικὴν καὶ Κιλικίαν μὲν καὶ τῇ αὐτῇ συμφώνῳ φυ-
>λάττεται γνώμη, ἀσμένως τοῦτο καὶ ἡ ὑμέτερα προσδέξῃται σύνεσις,
>λογιζομένη ὡς οὐ μόνον πλείων ἐστὶν ὁ τῶν κατὰ τοὺς προειρη-

A¹H V¹P³ M²P¹Q² (bis Z. 6 τοῖ)

1 ἡμετέρας HSS 2 δοκεῖ P² Thdt. cod. AF | αἰσθήσει A¹HV¹P³ ἡθεσι P²
ἔθεσι M²P¹ = Eus. Soer. Thdt. 5 ἡμετέρας > P² 6 ἀγιωτάτου — S. 133, 20
ὁμοίτητα > aber zwischen τοῦ und ἐπὶ ein / und am Rand von 1. Hd. λεῖπει; P²
7 βεβούληται + ἧς M²P¹ = Eus. Soer. 8 μέλη] μέρη Eus. Soer. Thdt. |
συνάγοιτο] διήρηται M²P¹ = Eus. Soer. Thdt. 9 τῷ θεῷ > V¹ 12 ἐπι-
τελεῖν corr. aus τελεῖν H 16 ἔγωγε] ἔγω τε M² 18 ἐκείνων > V¹ |
εἶναι > A¹HV¹P³ | ἡμῖν εἶναι ~ M²P¹ (vgl. Thdt.) 21 οὐ προσίενται Zusatz
des Gel. 22f ἡμέτερος H 23 ἐπεσχόμην ἀρέσκειν ~ M²P¹ | ἵν' ἦν M²P¹
24 ἰσπανίαν A¹ σπανίαν von späterer Hd. corr. in ἰσπανίαν P³ | γαλλίαν M²
γαλίαν d. übr. HSS + καὶ A¹M²P¹ 25 βρετανίας A¹HV¹ βρετανίαν M²P¹ |
λί] A¹ λιβίην HM²P¹ 26 συμφώνῳ > H συμφώνως M²P¹

- >μέρους τόπους ἐκκλησιῶν ἀριθμός, ἀλλὰ καὶ ὡς τοῦτο μέγιστα κοινη
 >πάρτας ὁσιώτατόν ἐστι βουλευέσθαι, ὅπερ καὶ ὁ ἀκριβῆς λογισμὸς
 >ἰπαιτεῖν δοκεῖ, τὸ μηδεμίαν μετὰ τῆς Ἰουδαίων ἐπιπορίας σχεῖν κοι- 20
 5 >των ἤρесе κρίσει τὴν ἀγιωτάτην τοῦ πάσχα ἑορτὴν μίξ καὶ τῇ αὐτῇ
 >ἡμέρᾳ συντελεῖσθαι· οὐδὲ γὰρ πρέπει ἐν τοσαύτῃ ἀγιότητι εἶναι τινα
 >διαφορῶν, καὶ κάλλιον ἔπεσθαι τῇ γνώμῃ ταύτῃ ἐν ἣ οὐδεμία ἐστίν
 >ἄλλοτριᾶς πλάνης καὶ ἁμαρτήματος ἐπιμιξία.
 >Τούτων οὕτως θεία κρίσει διὰ τῶν τοσοῦτων καὶ τηλιζούτων 21
 10 >ἀγίων ἐπισκόπων διατελευθέντων ἁσμένως δέχεσθε τὴν οὐράριον
 >χάριν καὶ θείαν ὡς ἀληθῶς ἐντολήν. πᾶν γὰρ ὅ τι δὴν ἐν τοῖς
 >ἀγίοις τῶν ἐπισκόπων συνεδρίοις ἐπράχθη, τοῦτο πρὸς τὴν θείαν
 >βούλησιν τὴν ἀναφορᾶν ἔχει. διὸ πᾶσι τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν ἀδελ-
 >γοῖς ἐμφανίσαντες τὰ προγεγραμμένα ἤδη καὶ τὸν προειρημένον τῆς
 15 >καθολικῆς πίστεως λόγον καὶ τὴν παρατήρησιν τῆς ἀγιωτάτης τοῦ
 >πάσχα ἡμέρας ὑποδέχεσθαι τε καὶ διατάττειν ἠφείλετε, ἵν' ἐπειδὴν
 >πρὸς τὴν πάλαι μοι ποθομένην τῆς ὑμετέρας διαθέσεως ὄψιν ἀφί-
 >κωμαι, ἐν μίξ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τὴν ἀγίαν μεθ' ὑμῶν ἑορτὴν ἐπι- 22
 >τελέσαι δυνήθῃ καὶ πάντων ἕνεκεν μεθ' ὑμῶν εὐδοκήσω, συνορῶν
 20 >τὴν διαβολικὴν ὠμότητα ἐπὶ τῆς θείας δυνάμεως διὰ τῶν ἡμετέρων
 >πράξεων ἀνηρημένην, ἀκμαζούσης δὲ πανταχοῦ τῆς ἡμετέρας πίστεως
 >καὶ εἰρήνης καὶ ὁμοιοῦς, εὐχαριστηρίους ἕμους μεθ' ὑμῶν ἀνα-
 >πέμψω τῷ παρενιργέτῃ καὶ σωτῆρι θεῷ. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξει,
 >ἀδελφοὶ ἀγαπητοί«.
- 25 Ταῦτα μὲν οὖν τοῖς ἀπολειφθεῖσι τῆς συνόδου ἐπέστειλε· τοὺς 23
 δὲ συνεληλυθότας ἐφιλοσορήσατο καὶ λόγοις καὶ δόροις, πολλὰς

25—S. 134, 12 vgl. Thdt. I 11, 1—2 p. 46f

A¹H V¹P³ M²P¹P² (von Z. 20 ἐπὶ an)

2 ὁσιώτατος M²P¹ Eus. Soer. Thdt. ὁσιωτάτους A¹HV¹P³ | βουλευέσθαι corr.
 von 1. Hd. aus βούλεσθαι A¹ βουλεύσασθαι V¹ βούλεσθαι Eus. Soer. Thdt. 4 τὸ
 κεφαλαιωδέστατον HP¹M² (wo aber τον auf Rasur), τὸ κεφαλαιωδέστατον A¹ τῷ
 κεφαλαίω δεύτερον V¹ τὸ κεφαλαιωδέστερον P³ (vgl. Thdt.) 7 κάλλιον] κρεῖττον A¹
 9 Anders Eus. Soer. Thdt. 16 διατάττειν A¹H = Eus. Soer. Thdt. διακρίτειν d.
 übr. HSS 17 πρὸς > V¹P³ 18 αὐτῇ] αὐτοῦ P³ | ἡμῶν H | ἑορτὴν μεθ'
 ἡμῶν ∼ M²P¹ 20 ἡμετέρων] ἡμετέρων A¹ Eus. εἰρημέων M²P¹P² ἡμετέρων, aber
 von späterer Hd. corr. in ἡμετέρων P³ 21 δὲ und 22 εὐχαριστηρίους — 23 θεῷ
 > Eus. Soer. Thdt. 22 μεθ' ὑμῶν > V¹ 23 παντενεργέτῃ HM²P¹P² | δια-
 φυλάξει A¹ φυλάξει V¹ 24 ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ ∼ M²P¹P² | ἀδελφοὶ + μου A¹
 25 οὖν > P² Thdt. cod. A | ἀπέστειλε A¹

δὲ στιβάδας εὐτρεπισθῆναι κελεύσας, κατὰ ταῦτὸν ἐστίασεν ἅπαντας,
 τοὺς μὲν ἐπισημοτέρους ὁμοτραπέζους λαβόν, τοὺς δὲ ἄλλους διελὼν
 εἰς τὰς ἄλλας τραπέζας. θεασάμενος δὲ τινὰς τοὺς δεξιὸς ὀφθαλ- 24
 μοὺς οὐκ ἔχοντας, ἀλλ' ἐκκεκομμένους καὶ μαθὼν ὡς τὸ περὶ τὴν
 5 εὐσέβειαν τὴν εἰς Χριστὸν ἰδραῖον τοῦ πάθους ἐγένετο αἴτιον, τὰ
 χεῖλη τοῖς τραύμασι προσενηροχῶς ἐκλύσειν ἐκείθεν τῷ φιλήματι τὴν
 εὐλογίαν ἐπίστευε, τέλος δὲ τοῦ συμποσίου λαβόντος ἕτερα πάλιν
 αὐτοῖς προσενήροχε δῶρα. καὶ μέντοι καὶ γράμματα πρὸς τοὺς 25
 τῶν ἔθνῶν προστατείνοντας δέδωκεν ἄρχοντας, καθ' ἑκάστην πόλιν
 10 χορηγεῖσθαι παρεγγυῶν ἀειπαρθένους καὶ χήρας καὶ τοῖς τῇ θείᾳ
 λειτουργίᾳ ἀφιερωμένοις ἐτήσια σιτηρέσια, φιλοτιμίᾳ μᾶλλον ἢ χρεῖα
 ταῦτα μετρήσας. περὶ ὧν καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου διαλαμβάνων 26
 ὧδέ πως λέγει· οὕτω δὴ τοὺς ἀγίους ἐπισκόπους μετὰ πλείστης ὄσης
 εὐλαβείας διαναπαύσας ὁ πανεύφημος καὶ πιστότατος βασιλεὺς Κωνσταν-
 15 τίνος συνταξάμερός τε σῆς ἐπαίνειν οἶκαδε τοὺς πάντας ἡφίει.
 οἱ δὲ ἐπανήσαν σὺν εὐφροσύνῃ πολλῇ, ἐκράτει τε λοιπὸν μία γνώμη
 παρὰ τοῖς πᾶσι παρ' αὐτῷ βασιλεῖ συμφωνηθεῖσα, συναπτομένω
 ὥσπερ ἓν σῶμα τῶν ἐκ μακροῦ διηρημένων. χείρων δῆτα ὁ βα- 27
 σιλεὺς ἐπὶ τῷ κατορθώματι, τοῖς μὴ παρατυχοῦσι τῇ συνόδῳ ἐπι-
 20 σκόποις καρπὸν εὐθαλῆ δι' ἐπιστολῶν ἐδωρείτο, λαοῖς τε πᾶσι τοῖς
 τε κατ' ἀγρούς καὶ τοῖς ἀμφὶ τὰς πόλεις οἰκοῦσι χρημάτων ἀφθόρους
 διαδόσεις ποιεῖσθαι παρεκελεύετο, ὧδέ πη γεραίρων τὴν ἑορτὴν τῆς
 εἰκοσαετοῦς αὐτοῦ βασιλείας, ἐξαυδεκάτῳ μὲν ἔτει καὶ μηνὶ ἕξ τῆς 28
 βασιλείας αὐτοῦ, καθὼς καὶ ἀνωτέρω ὁ λόγος ἀπέδειξε κατὰ τὰ παλαιὰ
 25 διηγήματα, τὴν ἀγίαν τῶν ἐπισκόπων συναθροίσεως σύνοδον. εἰκοστῷ
 δὲ ἔτει διαλυσάντων τὸ τῆς συνόδου συνέδριον, ἀνέλυσεν ἕκαστος εἰς
 τὰς ἰδίας παροικίας, καθὼς προανατέτακται.
 Ἐγὼ δὲ τὰ ἐν αὐτῇ τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ περὶ τῆς καθολικῆς καὶ 29
 ὀρθοδόξου πίστεως τῆς τε σεβασμίον ἑορτῆς τοῦ ἀγίου πάσχα τῶν

12 Gelasius citiert Eus. VC III 21 (am Ende), 22, benutzt aber 15—23 Thdt.
 I 13, 3f p. 55 als Vorlage — 24 vgl. S. 44, 5

A¹H V¹P³ M²P¹P²

1 ἐστίασεν A¹V¹P³ εἰστίασεν d. übr. HSS (vgl. Thdt.) 4 καὶ > P² 5 τοῦ
 πάθους ἰδραῖον ~ A¹ 9 τῶν > M²P¹P² 11 φιλοτιμίας H 12 ταῦτα > M²P¹P²
 16 ἐπανήσαν H wie Thdt. A n | μία λοιπὸν ~ A¹ 18 δῆτα] δὲ A¹ 19 τῷ]
 τῶν M² 21 τε > P² 21f διαδόσεις ἀφθόρους ~ A¹ 24 καθὼς] καθὰ
 M²P¹P² 25 συναθροισθεῖσθαι M²P¹P² 26 τῆς > M²P¹P² | ἕκαστος HM²P¹P²
 ἕκαστον d. übr. HSS 27 ἰδίας] οἰκίας M²P¹P² 28 αὐτῷ > P²

τε τῆς ἐκκλησιαστικῆς θείας λειτουργίας διατεπόσειον τῶν τε τῆς
 ἐν αὐτῇ εὐταξίας κατόρων καιθέρτα καὶ ὀρισθέρτα ἐντάξας κατὰ
 δύναμιν τῆδε τῆ ἐκκλησιαστικῆ ἱστορίας, πρὸς πληροστέτην ἀσφάλειαν
 τῶν ἐντενυχομένων τῶδε τῷ συγγράμματι ἐνταῦθα καταπαύσω τὸν λόγον,
 5 τὰ λοιπὰ τοῦ παρενφήμου καὶ πιστοτάτου βασιλέως εὐσεβῆ ὑπὲρ τῆς 30
 πίστεως σπουδάσματα ἐν τρίτῳ κατατάξαι συνιδὼν συντάγματι. εἰς
 δόξαν τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ καὶ εἰς ἐνεργεστέτην
 ἀπόδειξιν τῆς τοῦ πιστοτάτου βασιλέως εὐσεβείας. Ἐκείνο μόνον 31
 προσθεῖναι ἐνταῦθα ἀναγκαῖον εἰρήνην (μὴ πάροργον ἡγησόμενος,
 10 ἀλλὰ καὶ λίαν ἀρμόδιον)· τὰ τῶν ἐπισκόπων ὀνόματα τῶν ὑπὸ τοῦ
 κοινοῦ πάντων τῶν ἐπισκόπων εἰς τὰς ἀπανταχοῦ γῆς ἐπαρχίας
 σταλέντων, δι' ὧν τὰ ὑπὸ τῆς συνόδου καιθέρτα διὰ συνουσιῶν ἐπι-
 στολῶν καὶ τῶν τοῦ παρενφήμου βασιλέως γραμμάτων πάσαις διεπέμ-
 ψατο ταῖς ὑπὸ τὸν σὺρανὸν ἀγίας τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις εἰς δόξαν
 15 τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κερίου
 ἡμῶν καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἀμήν.

Κατάλογος τῶν ἁγίων ἐπισκόπων, δι' ὧν ἡ σὺν αὐτοῖς ἐν Νικαίᾳ ἁγία καὶ μεγάλη
 καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ταῖς ἀπὸ τῆς οἰκουμένης ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ διεπέμψατο
 τὰ ἐν αὐτῇ δι' αὐτῶν κεκρυμμένα ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

20 Ὅσιος ἐπίσκοπος Κορυδοῦβης ταῖς κατὰ Ῥώμην καὶ Σπαρίαν καὶ 38 1
 Ἰταλίαν πᾶσαν καὶ ταῖς ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι τοῖς ἐπέκεινα κατ'
 ἑμὲ οὖσαν ἕως τοῦ Ὠκεανοῦ ἁγίας τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις διὰ τῶν σὺν
 αὐτῷ πρεσβυτέρων Ῥώμης Βίτωνος καὶ Βικεντίου.
 Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας σὺν Ἀθωνασίῳ τότε ἀρχidiaκόνῳ ὄντι 2
 25 ταῖς κατ' Αἴγυπτον πᾶσαν καὶ Λιβύην καὶ Πεντάπολιν καὶ τὰ ὅμορα
 τούτοις ἕως τῶν τῆς Ἰνδίας ἐπαρχιῶν.

20—S. 137, 7 vgl. S. 104, 2f—106, 6 (= Gel.)

A¹H V¹P³ M²P¹P²

2 καιθέρτων A¹ 4 συγγράμματι H γράμματι d. übr. HSS 5 εὐσεβῆ > H
 6 σπουδάσματα] συγγράμματα A¹ 9 προσθεῖναι M²P¹P²P³ | ἀναγκαῖον > H 11 γῆς
 > H 13f διεπέμψατο A¹ 17 σὺν αὐτοῖς ἡ ~ A¹ 17f καὶ οἰκουμενικὴ
 καὶ μεγάλη ~ HM²P¹P² 18 ταῖς ἐκκλησίαις corr. a. τῆς — ἐκκλησίας A¹ τῆς
 ἐκκλησίας V¹P³ 19 κεκρυμμένα A¹ 20 Vor Ὅσιος noch ὁ HM²P¹ |
 κορυδοῦβης A¹ κορυδοῦβης M², über κορυδοῦβης von späterer Hd. κορυδοῦ P³
 | ταῖς A¹ τῆς HM²P¹P²V¹P³ 20f καὶ ἰταλίαν καὶ σπαρίαν πᾶσαν V¹P³ vor σπα-
 ρίαν von späterer Hd. ἰ vorgesetzt P³ 22 οὖσα μέχρι A¹ 25 καὶ! = Gel.]
 > HSS, aber λιβύην τε H

Μακάριος Ἱεροσολύμων σὺν Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλου ἐπισκόπῳ 3
Καίσαρειας ταῖς κατὰ Παλαιστίνην καὶ Ἀραβίαν καὶ Φοινίκην.

Εὐστάθιος Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης ταῖς κατὰ Συρίαν κοίλην καὶ 4
Μεσοποταμίαν πᾶσαν καὶ Κιλικίαν ἐκατέρω.

5 Ἰωάννης Πέσης ταῖς ἐν Περσίδι πέσῃ καὶ τῇ μεγάλῃ Ἰνδία. 5
Λέοντιος Καίσαρειας Καππαδοκίας, τὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ κυρίου 6
καλλώπισμα, ταῖς κατ' αὐτὴν Καππαδοκίαν Γαλατίαν Πόντον Διοσ-
πόρτου Περλαγορίαν Πόντον Πτολεμαϊκὸν Ἀρμενίαν μισρὰν καὶ
μεγάλην.

10 Θεωνᾶς Κυζίκου ταῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Ἑλλήσποντον Ἀσίδαν 7
τε καὶ Καρίαν διὰ τῶν ἕπ' αὐτὸν ἐπισκόπων Εὐτυχίου Σμύρνης καὶ
Μαρίνου Τρωάδος.

Ἀλέξανδρος Θεσσαλονίκης διὰ τῶν ἕπ' αὐτὸν τελούντων ταῖς 8
κατὰ Μακεδονίαν πρώτην καὶ δευτέραν σὺν ὅλῃ Ἑλλάδι τὴν τε Εὐ-
15 ρώπην πᾶσαν Σκυθίαν ἐκατέρω καὶ ταῖς κατὰ τὸ Ἰλλυρικὸν ἀπά-
σαις Θεσσαλίαν τε καὶ Ἀχαΐαν.

Νουρέγιος Λαοδικείας ταῖς κατὰ τὴν Φρυγίαν πρώτην καὶ δευ- 9
τέραν.

Προτογένης ὁ θαναμάσιος πόλεως Σαρδιζῆς ταῖς ἐν Λακίᾳ Καλα- 10
20 βρίας Λαοδακίας καὶ ταῖς ὁμόροις τούτοις.

Κεκιλιανὸς πόλεως Καρθαγένης ταῖς κατὰ πάσας τὰς ἐπαρχίας 11
τάς τε Ἀφρικὰς καὶ τὰς Νουμηθίας καὶ Μανριτανίας ἀμφοτέρας οὐσαις
ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας.

Πιστὸς Μαρζιανουπόλεως ταῖς κατὰ τὴν Μυσίαν καὶ τὰ τῶν 12
25 Ἀθηναίων καὶ Γάλλων ἔθνη καὶ ταῖς πλησιοχώροις τούτων πόλεις.

Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος ἔτι ὄν εἰς 13

A¹H V¹P³ M²P¹P²

1 Μακάριος an siebenter Stelle Gel.¹ 2. 3. 5. 19 ταῖς] τῆς HSS 2 ἀρ-
ουβίαν HP¹M² 5 ἰὼς P³ 6 λέοντιος aber d. Corrector am Rand λεόντιος P¹
7f διοσπόρτου M²P¹P² | πόρτου περλαγορίαν διοσπόρτου H 8 πόρτου
πτολεμαϊκοῦ A¹V¹P³ | πολεμαϊκὸν H | ἀρμενίαν + πὸ A¹ 10 ἐλλή-
σποντον A¹ ἐλλήσποντον V¹ ἐλλήσποντον P³ 11 αὐτῶν P² 14 ὅλη]τῇ Gel.¹
15 κατὰ + φρυγίαν $\bar{\alpha}$ καὶ $\bar{\beta}$, aber nachträglich wieder gestrichen und durch τὸ
ersetzt H | Ἰλλυρικὸν P³ 17 τὴν > HM²P¹P² 19 ταῖς > P² 19f καλα-
ρούς A¹ καλαβρίας V¹ καλαβρία P³ 20 τοῖς HM²P¹P² 21 πόλεως > Gel.¹ |
καρθαγένης A¹ καρθαγένης M² (aber am Rand von späterer Hd. καρθαγένης),
P¹V¹P³ καρθαγένης corr. aus καρθαγένης P² 22 ἀμφοτέρας A¹ vgl. S. 105, 23
25 ἀθηναίων von späterer Hd. gestrichen P³ | γάλλων HSS vgl. das zu S. 105, 26
Angemerkte 26 κωνσταντινουπόλεως + (24) ταῖς κατὰ τὴν μυσίαν — (26) κων-
σταντινουπόλεως wiederholt A¹, + ταῖς κατὰ τὴν μυσίαν aber wieder gestrichen P²

ἕσπερον δὲ καὶ τῆς ἐπισκοπικῆς ἱερατείας τῆς ἀντόθι ἐκκλησίας λαχὼν
 σὺν Παύλῳ ἔτι τότε ἀναγνώστη ὄντι καὶ ρωτιῶν αὐτοῦ ταῖς ἐν
 ταῖς νήσοις πύσαις Κνζλέσων.

Οὗτοι πῦρτες οἱ ἄγιοι καὶ ἀποστολικοὶ ἄνδρες πύσαις ταῖς ὑπὸ 14
 5 τὸν οὐρανὸν ἀγίας τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας τὰ ἐν τῇ Νικαίῳν ἀγίᾳ
 μεγάλῃ καὶ οἰκουμηνικῇ συνόδῳ χειρομύνα διαπορθμεύσαντες, παρ-
 ταχοῦ γῆς παρέδωκαν, καθὰ ἀρτίως ὁ λόγος ἀπέδειξεν.

A¹H V¹P³ M²P¹P² (bis Z. 3 Κνζλέσων)

1 τῆς ἐπισκοπῆς ἱερατείας corr. in τὴν ἐπισκοπὴν ἱερατείας A¹ 2f ἐν ταῖς
 > M²P¹P² 4ff und der Anfang des in der HS folgenden Briefes (= Beh. III 19)
 fehlen, doch sind anderthalb Seiten frei gelassen und am Rand steht von 1. Hd.
 λειπ[...]; P² 5 ἀγία + καὶ H 6 οἰκουμένη M² (aber am Rand von späterer
 Hd. οἰκουμηνικῇ) | χειρομύνα A¹ 7 κατὰ (aber von späterer Hd. corr. in
 καθὰ) M² | καθὰ—ἀπέδειξεν > Gel.¹ | ἀρτίως: d. h. S. 135, 10ff | ἀπέδειξεν
 + ἐπληρώθη λόγος β̄ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας A¹V¹P³ (in V¹P³ ist δεύτερος
 ausgeschrieben) + τέλος τοῦ β̄ λόγον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας H

ΛΟΓΟΣ Γ̄

Τάδε ἔνεστιν ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας·

- α' Περὶ τῶν μετὰ τὴν μεγάλην σύνοδον πραγματευθέντων.*
β' Περὶ τῆς ἀνευδότου τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου
 5 *περὶ τὰ θεῖα σπουδῆς.*
γ' Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως πρὸς Εὐσέβιον τὸν Παμφίλου περὶ τῆς
τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομῆς.
δ' Ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοῦ περὶ τῆς τῶν ἱερῶν βίβλων κατασκευῆς.
ε' Ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοῦ πρὸς Μαζάριον ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων
 10 *περὶ τοῦ σωτηρίου τάφου.*
ς' Περὶ τῆς ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ὁδοποιίας τῆς μακαρίας Ἑλένης.
ζ' Περὶ τῆς εὐρέσεως τοῦ ἁγίου σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ.
η' Περὶ τοῦ φόρου τοῦ εὐσεβοῦς Κωνσταντίνου.
θ' Περὶ τοῦ Φρουμεντίου καὶ Αἰδεσίου καὶ τῶν ἐν τῇ ἐνδοτάτῃ
 15 *Ἰνδία.*
ι' Περὶ Ἰβήρων καὶ Λαζῶν καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἀγχαλώτου ἁγίας
γυναϊκός.
ια' Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Σαβόριον τὸν τῶν
Περσῶν βασιλέα περὶ τῆς τοῦ λαοῦ τοῦ θεοῦ προνοίας.

A²

1—S. 139, 24 Das dritte Buch des Gelasius ist nur in A², aber auch hier nicht vollständig überliefert. Der Capitelindex ist erhalten, die Capitelzahlen stehen innerhalb des Textes am Rand. Der Schreiber bricht nach *ιγ'* ab und verweist durch ein Randzeichen auf den Brief *ιθ'*, der in den HSS zusammen mit zwei weiteren Konstantinbriefen (s. Anhang) hinter Buch II folgt. Hingegen ist in A² hinter *ιγ'* die Konstantinrede S. 46 ff., die an ihrer Stelle in A¹ fehlt, nachgetragen. Die letzten drei im Index aufgeführten Capitel sind nirgends erhalten.

Die editio princeps des dritten Buches nach dem Ambrosianus gab Ceriani (Cer.) im ersten Band der Monumenta sacra et profana (1861) S. 129 ff.

19 Mit *περὶ* fälschlich Anfang eines neuen Capitels bezeichnet A² corr. Cer.

- ιβ' Περὶ Κωνσταντίας τῆς ἀδελφῆς τοῦ παρευγημένου βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τοῦ παρετεθέντος αὐτῷ παρ' αὐτῆς Ἀρμενίου προσβυτέρου.
- ιγ' Βιβλίον ἐπιπλέστον μετανοίας Εὐσεβίου τοῦ Νιζομηδείας καὶ Θεογνίου Νικαίας.
- 5 ιδ' Μέρος τῆς πρὸς Ἀθανάσιον ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου.
- ιε' Ἐπιστολὴ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας.
- ις' Τέλος ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἐπὶ Ἀθανάσιον
- 10 γραφείσης τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀλεξανδρείων.
- ιζ' Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς τὴν ἐν Τύρῳ συναθροισθεῖσαν σύνοδον.
- ιη' Ἐπιστολὴ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς τοὺς ἐν Τύρῳ ἀπὸ τῆς Αἰλίας ἀναξεύξαντας ἐπισκόπους.
- 15 ιθ' Ἐπιστολὴ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Ἀρμενίου καὶ Ἀρμενίου.
- κ' Προσευχὴ τοῦ νικηφόρου καὶ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου περὶ τῆς αἰσχίστης τελευτῆς Ἀρείου.
- κα' Ἐπιστολὴ Κωνσταντίνου βασιλέως πρὸς Πίστον ἐπίσκοπον Μαρκιανουπόλεως.
- 20 κβ' Ἄλλη ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς τὸν αὐτὸν ἐπίσκοπον.

λόγος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τρίτος· τὰ μετὰ τὴν μεγάλην σύνοδον τὴν ἐν Νικαίᾳ σπουδασθέντα τῷ εὐσεβεῖ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ.

A²

2 αὐτῇ (corr. aus αὐτῷ) παρ' αὐτοῦ A², die Verbesserung nach der Überschrift im Text Cer. 10 γραφείσα A² corr. A. Mai 14 Αἰλίας corr. Cer.] Ἰταλίας A²

Τὸν μὲν πρῶτον καὶ δεύτερον λόγον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας 1 1
 καθέξῃς ὁ λόγος ἡμῖν ἐποιήσατο, ἀρξάμενος μὲν ἀπὸ τῶν (πρῶτων)
 χρόνων τῆς βασιλείας τοῦ χριστοφόρου καὶ ριζηφόρου [τοῦ] βασιλέως
 Κωνσταντίνου, διοδεύσας δὲ τὰ πάντα, τὰ ἐν τῷ μέσῳ ἕως τοῦ παντὸς
 5 συμπεράσματος τῆς πραγματείας τῆς κατὰ τὴν Νικαίων ἁγίας συνόδου
 ὡς εἰκόνα τῶν γεγενημένων παρέστησε τῶν τε ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ
 τὴν ἐπὶ τῶν θεομισῶν τυράννων κινήθεισαν κατ' αὐτῶν πολιορκίαν
 τὴν τε τῶν αὐτῶν ἀσεβῶν τυράννων ἀσχίστην καταστροφήν, καὶ 2
 ὅπως ὁ τῆς ἐκκλησίας ἡγούμενος Χριστὸς τὸν αὐτοῦ ἄξιον θεράποντα
 10 Κωνσταντίνου τοῖς τοῦ τιμίου (στρατοῦ) αὐτοῦ ὅπλοις γενναϊότατα
 φράξας κατ' αὐτῶν τῶν ἀσεβῶν ἐξεγήγερε, καὶ ὡς τὰ τρόπαια τῆς 3
 νίκης αὐτῷ κατ' αὐτῶν τῶν τυράννων ἐχαρίσατο, πάντας αὐτοὺς
 παγγενῆ κτείνας ἐπὶ τοῖς Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλεστάτου ποσί,
 βαθεῖαν εὐοχήν ἄνωθεν δι' αὐτῶν ταῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην
 15 αὐτῶν ἐκκλησίαις προτανεύσας, καὶ τὴν μετὰ ταῦτα πάλιν κατ' αὐ- 4
 τῆς ἐπὶ τοῦ μισαγάθου ἐχθροῦ δαίμονος διὰ τοῦ παμμύαρου Ἀρείου
 κινήθεισαν μηχανήν, καὶ ὡς αὐτοῦ ἕνεκα καὶ τῶν ἀσεβῶν αὐτοῦ 5
 βλασφημιῶν, ὧν κατὰ τὸν εἰκόνα τοῦ θεοῦ ἐβλασφήμησεν, ἢ ἐν Νικαίᾳ
 ἁγία καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμένη συνόδος ἐκ κελεύσεως τοῦ θεοῦ διὰ
 20 τοῦ αὐτοῦ θεράποντος τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου
 γέγνηται· τὰ τε ἐν αὐτῇ ἐπὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος διὰ τῶν ἐκεῖσε 6
 ἁγίων ἀρχιερέων τριακοσίων τὸν ἀριθμὸν ὀρθοδόξων ὑπὲρ τῆς
 ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοδόξου πίστεως πραγματευθέντα ὁ λόγος ἡμῖν
 κατὰ δύναντον Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριτι τρανώς παρέδωκε.
 25 Βασιῶ δὲ ἐντεῦθεν ἕξῃς ἐπὶ τὴν τῆς βασιλικῆς εὐσεβείας διή- 7
 γησιν, καὶ ὅπως ἄλληκτον εἶχε τὴν ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ
 μέριμναν.

Περὶ τῆς ἀνεκδότου τοῦ βασιλέως περὶ τῆς θεῆς σπονδῆς.

Πολλὰς καὶ ἄγατος ἐῖπεν αὐτῷ ὁ περὶ τὸν χριστιανισμόν πυρρὸς 2 1
 πάντας ἄγειν καὶ τοὺς ἕξω ἐπὶ τὴν ἀληθῆ τῶν θεῶν τοῦ ζῶντος

22 vgl. S. 45, 9

A²

2 τῶν (πρῶτων) Hei. 3 [τοῦ] Hei. 4 τὰ¹ wieder getilgt A² 10 corr. A. Mai

ἐπίγνωσιν. πᾶσι γὰρ τοῖς ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων τελοῦσιν ἡγεμονίαν
 ἐπέστειλε δῆμοις, τῆς μὲν προτέρας αὐτοὺς ἀπαλλαγῆναι ἀπάτης
 παρεγγυῶν, ἐπὶ δὲ τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ διδασκαλίαν ἑαυτοῦς
 μεταθεῖναι προτρέπων καὶ ἐπὶ ταύτην ἅπαντας τὴν ἀλήθειαν ἐπιέναι
 5 παρεκάλει, ἀποστολικῶ μᾶλλον ἢ βασιλικῶ χρώμενος σχολῶ. τοὺς 2
 δὲ κατὰ πόλιν ἐπισκόπους ἐπὶ τὰς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομὰς διήγειρε,
 καὶ οὐ γράμμασι μόνοις ἐπὶ τοῦτο προτρέπων, ἀλλὰ καὶ χρημάτων
 φιλοτίμως δωροῦμενος καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς δαπανήματα ἅπαντα
 χορηγῶν. δηλοῖ δὲ καὶ τὰ γραμμένα περὶ αὐτοῦ, τοῦτον ἔχοντα τὸν
 10 τρόπον·

Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Ἐὐσέβιον τὸν Παμφίλου περὶ τῆς τῶν
 ἐκκλησιῶν οἰκοδομῆς.

Ἐδικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς Ἐὐσέβιου. 3 1

Ἐως τοῦ παρόντος χρόνον τῆς ἀνοσίτου βουλήσεως καὶ τραυτίδος
 15 >διωκούσης τοὺς τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ὑπηρέτας πεπίστευκα
 >καὶ ἀκριβῶς ἑμαντὸν πέπεικα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τοὺς θεῖους
 >οἴκους ἢ ὑπὸ ἀμελείας διαφθάρθαι ἢ φόβῳ τῆς ἐπιχειμένης ἀδικίας
 >εὐλάττορας τῆς ἀξίας γεγενῆσθαι, ἀδελφὲ προσφιλέστατε· νυνὶ δὲ τῆς 2
 >ἐλευθερίας ἀποδοθείσης καὶ τοῦ δράζοντος ἐκείνου ἀπὸ τῆς τῶν
 20 >κοινῶν διοικήσεως τῆ τοῦ παντοῦρου θεοῦ προνοίᾳ ἡμετέρας δὲ
 >ὑψηροῦς διωχθέντος, ἡγοῦμαι πᾶσι φανερὰν γεγενῆσθαι τὴν θεῖαν
 >δύναμιν καὶ τοὺς ἢ φόβῳ ἢ ἀπιστίᾳ ἢ ἀμαρτήμασί τισι περιπεδόντας
 >ἐπιγνόντας τε τὸν ὄντως ὄντα θεὸν ἠξῆεν ἐπὶ τὴν ἀληθῆ καὶ ὀρθὴν
 >πίστιν καὶ κατάστασιν τοῦ βίου. ὅσων τοίνυν ἢ αὐτὸς προῖστασαι 3
 25 >ἐκκλησιῶν ἢ ἄλλους τοὺς κατὰ τόπον προῖσταμένους ἐπισκόπους
 >πρεσβυτέρους τε ἢ διακόνους οἶσθα, ὑπόμνησον σπουδάζειν περὶ τὰ
 >ἔργα τῆς οἰκοδομίας τῶν ἐκκλησιῶν, ἢ ἐπανορθοῦσθαι τὰ ὄντα ἢ καὶ
 >εἰς μείζονα αὐξῆιν ἢ ἔρθαι ἢ ἢ χρεία ἀπαιτῆ καιρὰ ποιεῖν. αἰ- 4
 >τήσεις δὲ καὶ αὐτὸς καὶ διὰ σοῦ οἱ λοιποὶ τὰ ἀναγκαῖα παρὰ τε τῶν
 30 >ἡγεμονούντων καὶ τῆς ἐπαρχικῆς τάξεως. τούτοις γὰρ ἐπεστάλη
 >πάσῃ σπουδῇ ἐξυπηρετήσασθαι τοῖς ὑπὸ τῆς σῆς ὁσιότητος λεγομέ-
 >νοις. ὁ θεὸς σε διαφυλάξει, ἀδελφὲ ἀγαπητέ».

1—S. 145, 7 vgl. Thdt. I 14, 12 p. 58, 17—I 18, 1 p. 64, 3

A²

14 βουλήσεως Thdt.] βουλίδος A² 20 παντοῦρου^{χοῦ} A² 22 nach ἀμαρτή-
 μασι ist μασι wiederholt, aber von 1. Hd. gestrichen A² 26 πρεσβυτέρους τε ἢ δια-
 κόνους=Thdt.] πρεσβυτέρων τε ἢ διακόνων A² 32 διαφυλάξει corr. in διαφυλάξαι A²

Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομίας πρὸς τε τὸν 5
αὐτὸν Εὐσέβιον τὸν Παμφίλου καὶ τοὺς καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν προ-
στατεύοντας ἐπισκόπους ἐπέστελλεν. ὁποῖα δὲ καὶ περὶ τῆς τῶν 6
ἱερῶν βιβλίων κατασκευῆς πρὸς τὸν αὐτὸν Εὐσέβιον τὸν Παλαιστίνου
5 ἔγραψεν, ἐξ αὐτῶν τῶν γραμμάτων καταμαθεῖν εὐχερῆς.

Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου περὶ τῆς τῶν ἱερῶν κατασκευῆς βιβλίων.

»Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς Εὐσέβιῳ ἐπισκόπῳ. 4 1

»Κατὰ τὴν ἐπόνημον ἡμῶν πόλιω, θεοῦ συναιρομένης προνοίας,
»μέγιστον πληθὸς ἀνθρώπων τῇ ἀγιοτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἑαυτοῦ ὁ Χριστὸς
10 »ἀνατέθεικεν, ὡς πάντων ἐκείσε πολλὴν λαμβανόντων τὴν ἀΐξησιν
»σφόδρα ἄξιον ἡμῶν καταφαινεσθαι καὶ ἐκκλησίας ἐν αὐτῇ κατασκευα-
»σθῆναι πλείους. τοιγάρτοι δέδεξο προθυμότατα τὸ δόξαν τῇ ἡμῶν 2
»τέρῳ προαιρέσει. πρόεπον τοῦτο κατεφάνη ἡμῖν δηλώσαι τῇ σῇ συ-
»νέσει, ὅπως ἂν πεπτήγοντα σωματῖα ἐν διφθέραις ἐγκατασκευείας
15 »εὐανάγνωστα τε καὶ πρὸς τὴν χρῆσιν εὐπαρακόμιστα ὑπὸ τεχνικῶν
»καλλιγρόφων καὶ ἀκριβοῶς τὴν τέχνην ἐπισταμίμων γραφῆναι κελεύ-
»σας, τῶν θείων μέλιστα, ὧν τὴν τε ἐπισκευὴν καὶ τὴν χρῆσιν τῶ
»τῆς ἐκκλησίας λόγῳ ἀναγκαίαν εἶναι γνωσκέας. ἀπέσταλται δὲ 3
»γράμματα παρὰ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητας πρὸς τὸν τῆς διοικήσεως
20 »καθολικόν, ὅπως ἅπαντα τὰ πρὸς τὴν ἐπισκευὴν αὐτῶν ἐπιτήδεια
»παρασχεῖν φροντίσῃ. ἵνα γὰρ ὡς τάχιστα τὰ γραφέντα σωματῖα 4
»κατασκευασθῆι, τῆς σῆς ἐπιμελείας ἔργον τοῦτο γενήσεται, καὶ γὰρ
»δύο δημοσίων ὀχημάτων ἐξουσίαν εἰς διακομιδὴν ἐκ τῆς αὐθεντίας
»τοῦ γράμματος ἡμῶν λαβεῖν σε προσήκει. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τὰ 5
25 »καλῶς γραφέντα καὶ μέχρι τῶν ἡμετέρων ὄψεων ἥῃστα διακομισθῆι,
»ἐνὸς δηλαδὴ τοῦτο πληροῦντος τῶν ἐκ τῆς σῆς ἐκκλησίας διακόνων,
»ὅς ἐπειδὴν ἀφίκοιτο πρὸς ἡμᾶς, τῆς ἡμετέρας πειραθήσεται φιλιαν-
»θρωπίας. ὁ θεὸς διαφυλάξει σε, ἀδελφῆ ἀγαπητέ».

Ἰκανὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα τεκμηριῶσαι, μᾶλλον δὲ διδάξαι σαφῶς, 6
30 ὅπως ὁ πανεὐρόμος βασιλεὺς, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, πῶσαν εἰς
τὰ θεῖα μετατέθεικε τὴν σπουδὴν.

Προσθήσω δὲ ὅμως τοῖς εἰρημένοις τὰ περὶ τὸν σωτήριον αὐτῶ 7
τύπων κατορθωμένα. μαθὼν γὰρ ὡς οἱ κορυβαντιῶντες καὶ περὶ

30 vgl. S. 140, 28ff
A²

5 γραμμάτων Thdt. πραγμάτων A² 8 πόλιω am Rand nachgetragen A² 9 ὁ
von späterer Hd. A² 11 καταφαινεσθαι Thdt.] καταφαινεται A² 14 σωματῖα von
1. Hd. corr. aus σωματεῖα A² 15 τεχνικῶν vom Korrektor beanstandet A² τεχνιτῶν
Thdt. 17 θείων + γραφῶν Thdt. 24 τὰ > A² vgl. Thdt. 28 von 1. Hd. διαφυλάξειεν,
von 2. Hd. er getilgt und σε übergeschrieben A² 32 αὐτῶ von 2. Hd. aus αὐτοῦ A²

τὴν τῶν εἰδώλων θεραπείαν βεβακχευμένοι τὸν μὲν δεσποτικὸν τοῦ
 κυρίου κατέχουσιν τάγον, λήθη παραδοῦναι φιλονεικοῦντες τῆς τῶν
 ἀνθρώπων σωτηρίας τὴν μνήμην, ἐπὶ τούτῳ δὲ τῆς ἀκολάστον δαι-
 5 μωνος Ἀφροδίτης ἐδομήσαντο οἶκον, καταλυθῆναι μὲν διή ὡς τάχιστα
 τὸ μυστήριον ἐκείνο προσέταξεν οἰκοδόμημα ὁ πιστότατος βασιλεὺς,
 τὸν δὲ χοῦν ἐκείνον τὸν ἐναγέσι μολυνθέντα θυσίαις ἐκγορηθῆναι
 καὶ πόρρω πον ἱεῖναι τοῦ ἄστεος, εἶτα ναὸν τοῦ σωτήρος ἡμῶν
 θεοῦ οἰκοδομηθῆναι μέγιστον καὶ κάλλιστον προστάττει. ὅλοι δὲ
 ταῦτα σαφέστερον ἢ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως ἐπιστολή. ἦν πρὸς
 10 τὸν πρόεδρον τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης, τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις λέγω, ἐπέ-
 στείλει. Μακάριος δὲ ἦν τότε, οὗ καὶ ἔμπροσθεν ἐμνήσθημεν, ὅς καὶ
 τῇ μεγάλῃ τῇ κατὰ Νίκαιαν κοινωσὴν συνόδῳ καὶ τὴν τῆς Ἀρείου
 σὺν τοῖς ἄλλοις βλασφημίας κατέλυσε φλόγα.

Ἐπιστολὴ Κωνσταντίνου τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως τῷ (ἐπισκόπῳ) Ἱεροσολύμων
 15 περὶ τοῦ σωτηρίου τάγον.

»Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς Μακαρίῳ ἐπισκόπῳ 5 1
 Ἱεροσολύμων.

»Τοσαύτη τοῦ σωτήρος ἡμῶν ἡ χάρις, ὡς μηδεμίαν λόγων χορη-
 γίαν ἀξίαν τοῦ παρόντος οἶμαι θεάματος δοκεῖν. τὸ γὰρ γνώρισμα
 20 τοῦ ἀγιωτάτου ἐκείνου τάγον ἐπὶ γῆν πάλαι ζουπτόμενον τοσαύταις
 ἐτῶν περιόδοις οὐ λαθεῖν δεδύνηται. ἄχρις οὗ διὰ τῆς τοῦ σωτήρος
 ἡμῶν θεοῦ χάριτος ἢ τοῦ κοινῶς πάντων ἡμῶν ἐχθροῦ τυραννίς
 ἀνῆρέθη ἡστικὸς τυραννίδος τοῖς ἑαυτοῦ θεράποισιν ὁ παμβασιλεὺς
 »Χριστὸς τὴν ἐλευθερίαν παρασχὼν τὴν τοῦ ἀγιωτάτου τόπον γνῶσιν
 25 κατέλαμψεν, ὡς ἀληθῶς πᾶσαν ἐκκλησίαν ἐπερβαίνειν. εἰ γὰρ πάν- 2
 τες οἱ διὰ πάσης τῆς οἰκουμένης εἶναι δοκοῦντες σοφοὶ εἰς ἓν καὶ τὸ
 αὐτὸ συνελθόντες ἀξιόν τι τοῦ πράγματος τοῦτον ἐθέλουσιν εἰπεῖν,
 οὐδὲ γὰρ πρὸς τὸ βραχύτατον ἀμιλληθῆναι δυνήσονται, ἐπειτέρ το-
 σοῦτον πᾶσαν ἀνθρωπίνην λογισμῶν χορηγικὴν γέσιν ἢ τοῦ θαύματος
 30 τοῦτον πίστις ἐπερβαίνει, ὅσον τῶν ἀνθρωπίνων τὰ οὐράνια δυνα-
 τώτερα εἶναι συνέστηκε. διὰ τοῦτο γοῦν οὗτος αἰεὶ καὶ πρῶτος 3
 καὶ μόνος ἐστὶ μοι σκοπός, ἵν' ὅσπερ ἑαυτὴν ὀσημέραι κεινοτέρως
 θαύμασιν ἢ τῆς ἀληθείας πίστις ἐπιδείκνυσιν, οὕτως καὶ αἱ ψυχὰι
 πάντων ἡμῶν περὶ τὸν ἅγιον νόμον σωφροσύνη καὶ ὁμογνώμοι
 35 προθυμία σπουδαιότερα γένωνται. ὅθεν ἐπειδὴ πᾶσι φανερόν εἶναι 4
 νομίζω, ἐκείνο μάλιστα πεπεισθῆναι σε βούλομαι, ὡς ἄρα μοι πάντων
 μᾶλλον μέλει τὸν ἱερὸν ἐκείνον τόπον, ὃν θεοῦ προστάγματι ἀσπί-
 στης εἰδώλου πλάνης ὅσπερ τινὸς ἐπιχειμέρον βάρους κομισθῆναι
 προσέταξα, ἅγιον μὲν ἐξ ἀρχῆς θεοῦ κρίσει γεγενημένον, ἀγιώτερον

>δὲ ἀπογαθύνετα, ἀφ' οὗ τὴν τοῦ σωτηρίου πάθους πίστιν εἰς φῶς
>προήγαγε, τοῦτον κάλλιει οἰκοδομημάτων κοσμηῆσαι.

>Προσέκει τοίνυν τὴν σὴν ἀγχίνοιαν οὕτως διατάξαι τε καὶ ἐκά- 5
>στον τῶν ἀναγκαίων ποιήσασθαι πρόνοιαν, ὥς οὐ μόνον τὴν βασι-
5 >λικὴν τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου τόπου τῶν ἀπανταχοῦ βελτίονα γενέσθαι,
>ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ τοιαῦτα ἀναδειχθῆναι, ὥς πάντα τὰ ἐφ' ἐκάστης
>τόλεως καλλιστεύοντα ὑπὸ τῆς τοῦ κτίσματος τούτου νικᾶσθαι λαμ-
>πρότητος, καὶ περὶ τῆς τῶν τοίχων ἐγέρσεώς τε καὶ καλλιουργίας 6
>Ἀρακλιωνῶ τῷ ἡμετέρῳ φίλῳ τῷ διεποντι μέρη τῶν λαμπροτάτων
10 >ἐπαρχιῶν καὶ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι ἐγκειχειρίσθαι περὶ ἡμῶν τὴν
>φροντίδα γίνωσκε, κεκέλευσαι γὰρ ὑπὸ τῆς ἐμῆς εὐσεβείας τεχνί-
>τας τε καὶ ἐργάτας καὶ πάντα ὅσα περὶ τὴν οἰκοδομὴν ἀναγκαῖα
>τεγγᾶνει, ἃ παρὰ τῆς σῆς καταμάθουιν ἀγχινοίας, παραχορῆμα διὰ
>τῆς ἐκείνων προνοίας ἀποσταλῆναι. περὶ δὲ τῶν κίωνων ἢ τῶν 7
15 >μαρμάρων, ἃ δὴν νομίσιαι εἶναι χορημιώτερά τε καὶ τιμιώτερα,
>συνόψεως γενομένης πρὸς ἡμῶς γράψαι σπούδαςον, ἵνα ὅσων δὴν
>καὶ ὁποίων χρείαν διὰ τοῦ σοῦ γράμματος ἐπιγνώμεν, τὰτα παντα-
>χόθεν μετενεχθῆναι πρὸς τὴν τοῦ αὐτοῦ οἴκου λαμπρότητα δυνηθῆι·
>τὸν γὰρ τοῦ κόσμου θαυμασιώτερον τόπον κατ' ἀξίαν φαιδρύνεσθαι
20 >δίκαιον.

>Τὴν δὲ τῆς βασιλικῆς τοῦ αὐτοῦ οἴκου καμάραν, πότερον λακω- 8
>ναρίαν ἢ διὰ τινος ἐτέρας φαιδροτάτης ἐργασίας δοκεῖ γενέσθαι, παρὰ
>σοῦ γνῶναι βούλομαι. εἰ γὰρ λακωναρία μέλλοι εἶναι, δυνήσεται καὶ
>χρυσῶ καλλωπισθῆναι τὸ λιπόμενον. καὶ περὶ τούτων ἢ σὴ ὁσίο-
25 >της τοῖς προειρημένοις δικασταῖς τὸ τάχος γνωρισθῆναι ποιήσει, ὅσων
>τε καὶ ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν καὶ ἀναλωμάτων χρεία· ἅτινα καὶ πρὸς
>ἐμὲ εἰθέως ἀνενεγκεῖν σπούδαςον, οὐ μόνον περὶ τῶν μαρμάρων
>καὶ κίωνων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν λακωναριῶν, εἴ γε τοῦτο κάλλιον
>ἐπιχορνεῖαι, ὁ θεός σε διαφνλάξει, ἀδελφὲ ἀγαπητέ.

30 Περὶ τῆς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὁδοποιρίας τῆς μακαρίας Ἑλένης.

Τούτοις τοῖς γράμμασιν οὐκ ἄλλος τις διηκόνησεν ἀλλ' αὐτοῦ 6 1
τοῦ βασιλέως ἢ μήτηρ, ἢ καλλιπίαις ἐκείνη καὶ παρὰ πάντων τῶν
εὐσεβῶν ἰδομένη, ἢ τὸν μέγαν τοῦτον φωστῆρα τῆ οἰκουμένη τεζοῦσα

33 vgl. Gen. 1, 16

A²

9 λαμπροτάτων] λαματάτων A² 16 συνοπίσεως A² 29 διαφνλάξει
corr. aus διαφνλάξει A²

καὶ τὴν τῆς εὐσεβείας ἀντὶ τῶν ἐκ παιδῶν προσενηχοῦσα τροσὴν (οὐχ ἥττον γὰρ καὶ ἀντὶ τοῦ τοῦ παιδὸς πατρὸς, ἐαυτῆς δὲ ἀνθρώπος Κωνσταντίνου τοῖς θεοῖς αὐτὸν τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας ἀνεθρόφειτο νόμοις)· ἀντὶ τῶν τῆς ὀδοιπορίας ἀνασχομένην πόρων καὶ τοῦ γήρους· 2
 5 οὐ λογισαμένη τὰ πάθη — πρὸ γὰρ ὀλίγον τῆς τελευτῆς ἐαυτῆς τὴν ἀποδημίαν ταύτην ἐστείλατο. ὀγδοηκοντοῦτις γὰρ τοῦδε τοῦ βίου τὸ τέρας κατέληφεν.

Περὶ τῆς εὐρέσεως τοῦ ἁγίου σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ.

Ἐπιθυμητῶς γοῶν ἔχουσα καὶ πρὸς δίκην ἐκκαυμένη τῇ καρδίᾳ 7 1
 10 τῆς τῶν ἁγίων τόπων καταλήψεως ἔνεκα καὶ τῆς τε τοῦ σωτηρίου πάθους καὶ τῆς τοῦ τιμίου ξύλου τοῦ τοῦ Χριστοῦ σταυροῦ ἀναζητήσεως φθάνει τὰ ἑρσοδόλμα. ἐπειδὴ δὲ τὸ χωρίον εἶδεν ἐκεῖνο. 2
 τὸ τῆς κοιτῆς σωτηρίας τὰ πάθη δεξιόμενον, εὐθὺς μὲν τὸν μεσαρὸν ἐκεῖνον ναὸν καταλυθῆναι εἰς ἕδαφος καὶ τὸν γοῶν ἐκεῖνον τὸν ἐναγῆ
 15 πόρρω πον ἐκοιμήναι προσέταξε. δῆλον δὲ τοῦ κεκοιμημένου τόπου γεγενημένου, ὡφθησαν παρὰ τὸ δεσποτικὸν μνημα τρεῖς κατακεχωσμένοι σταυροί. καὶ ὅτι μὲν εἰς ἐκ τούτων ὁ τοῦ δεσπότη καὶ σω- 3
 τῆρος ἡμῶν ἐτέγγαεν ὄν. οἱ δὲ ἕτεροι τῶν σὲν αὐτῶν προσηλωθέντων ληστῶν, ἀναμισθρητῆτος ἐπίστευον ἅπαντες· ἡγρόον δὲ ὅμως
 20 τὸν τῶ δεσποτικῶ ἐκείνῳ καὶ ἁγίῳ πελάσαντα σῶματι καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τὴν λιβάδα δεξιόμενον.

Ἄλλ' ὁ σοφώτατος ἐκεῖνος καὶ θεῖος ὄντως Μακάριος, ὁ τῆς ἐκ- 4
 κλησίας ἐκείνης πρόεδρος, τοῦδε πόρῳ τὴν ἀπορίαν διέλυσε. γενναῖα περιφανεστάτη τῆς ἐκεῖσε πόλεως, νόσῳ κατεχομένη μαζοῦ καὶ ὀρώσῃ
 25 πρὸς θάνατον τὰ ξύλα προσενηχθῆναι σχολήσας, ἔγνω τοῦ σωτηρίου σταυροῦ τὴν δύναμιν, τοῖσδε προσερχθῆναι πρὸς τὸν θεὸν χορησάμενος· 5
 κλίνας τὰ γόνατα πρὸς τὸ τοῦ γενναίου σκιμπόδιον, φωνῆ μεγάλη ἐβόησε, σενούσης αὐτῶ καὶ τῆς θεοσιλεστάτης Ἑλένης καὶ πλήθους ἀνθρώπων πολλῶν· οὐ, δέσποτα θεὲ παρτοκράτορ, ὁ διὰ τοῦ μονο-
 30 γενοῦς σου παιδὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ τῶ τῶν ἀνθρώπων γένει τὴν σωτηρίαν ἐν τῶ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ ἐργασάμενος, ὁ καὶ νῦν ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων τῆ σῆ θεραπειίδι ἐμπνεύσας σὲν τῶ ταύτης παιδί, σῶ δὲ θεράποντι, ἐπιζητήσαι τὸ μακάριον ξύλον, ἐν ᾧ ὁ σωτὴρ πάν-

12—26 vgl. Thdt. I 18, 2—4 p. 64, 3—17 — 26—S. 146, 21 vgl. Rufin X 7 a. E. und S p. 970, 7ff

A²

2f Κωνσταντίνου A² 6 γὰρ A²] δὲ Thdt. 15 τόπου A²] τέγου Thdt.
 23 nach γενναῖα + γὰρ von späterer Hd. A² 32 von späterer Hd. θεραπειίδι A²
 Gelasius. 10

των ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν, Χριστὸς καθηλώθη σαρκί, ἀνάδειξον
 ἡμῖν, κύριε, ποῖον ἐξ τούτων τῶν τριῶν ξύλων ἐστὶν ὁ σταυρὸς τοῦ
 Χριστοῦ, ὃς διὰ τῆς προσπαύσεως αὐτοῦ τῆς δι' ἡμῶν γινομένης ἐπὶ
 ταύτην τὴν ἀσθενῆ καὶ ἡμιθανῆ πρὸς ὑγίαν αὐτῆς καὶ ἐξαράστασιν
 5 χειραγωγὸς γένηται. ὡς δὲ ἐπαύσατο προσενξάμενος, προσφέρει
 τὸ πρῶτον ξύλον καὶ ἐπιτίθησιν ἐπὶ τὴν ἀσθενῆ· ἀλλ' οὐδὲν αὐτὴν
 ὤρησεν. εἶτα προσάγει καὶ τὸ δεύτερον· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἄπρακτον
 ἐδείχθη. ὅτε δὲ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸ τρίτον, αὐθις τῇ σκιάσει
 τὸ ξύλον τῇ ἀσθενεὶ προσήγγισε καὶ θάναμα μέγιστον γέγονεν. ἄφρω
 10 γὰρ ἡ ἡμιθανῆς τοὺς ὀφθαλμοὺς διήροισεν· εἶτα ἐπιταθέντος αὐτῇ
 τοῦ τιμίου καὶ δεσποτικοῦ σταυροῦ, εὐθέως ἀνεπήδησε, καὶ σταῖσα
 ἐπὶ τοὺς πόδας τῷ θεῷ δόξαν ἀπέπεμπε, τοσοῦτ' ἰσχυρῶς ἐαυτῆς
 γενομένη. καὶ πάντα τὸν οἶκον περιπορευομένη χαίρουσά τε πανοικί
 μεγαλοφώνως ἐδηγγελλίζετο τοῦ θεοῦ σταυροῦ τὴν δύναμιν.
 15 Οὕτως ἡ εὐσεβιστάτη βασίλισσα, ἡ τοῦ πανευφήμου καὶ θεοφι-
 λεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου μήτηρ, εὐλικρινῶς ἐπιστήσασα τὸν
 νοῦν καὶ πιστωθεῖσα περὶ τε τοῦ σωτηρίου τάφου καὶ τοῦ τιμίου
 σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, εὐχτήριον οἶκον εὐθέως ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ
 ἐγείρει κατὰ τὰς τοῦ εὐσεβιστάτου παιδὸς Κωνσταντίνου προστάξεις,
 20 καὶ μαρτύριον αὐτὸν προσεαγροῦσασα, εἰσέτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον τῇ
 πίστει προέκοπτε.

Διόπερ τοῦ ποθομένου τεχνῶσα, λοιπὸν καὶ περὶ τὴν τῶν ἡλῶν 8
 ἀναζητήσιον ἀδιστάκτως ἐαυτὴν ἐπιδίδωσιν, ἐν οἷς τὸ κρυπτικὸν σῶμα
 ἐν τῷ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ καθήλωτο. καὶ εὐροῦσα τὰ μὲν εἰς τὸ βα-
 25 σιλικὸν ἐνέβαλε κράνος, τῆς τοῦ παιδὸς προμηθουμένη κεφαλῆς, ἵνα
 τὰ τῶν πολεμίων ἀποχρούηται βέλη· ὕπερ κράνος ἄτε θεῖον δῶρον
 πρὸς τὸν νῖον μετεκόμισε. τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ἡλῶν τῷ τοῦ βασιλικοῦ
 ἵππου χαλκεύσασα ἀνέμιξε χαλινῷ, ἀσφάλειαν μὲν μηχανομένη τῷ
 βασιλεῖ, καὶ παλαιῶ προφητείας πέρας ἐπιθήσασα. πόρρωθεν γὰρ
 30 Ζαχαρίας ὁ προφήτης ἐβόα· »καὶ ἔσται τὸ ἐπὶ τοῦ χαλινῷ ἅγιον
 τῷ κροῖῳ παρτοκράτορι. τοῦ δὲ σωτηρίου σταυροῦ μοῖραν 9
 μὲν τινα τοῖς βασιλείοις ἀπέριμε· τῷ δὲ λοιπῷ θήκηρ ἐξ ὕλης ἀρ-
 γυρῶς ποιησαμένη τῷ τῆς πόλεως ἐκείνης δέδωκεν ἐπισκόπῳ, τῷ
 θεῷ ἐκείνῳ Μακαρίῳ, οὗπερ καὶ ἀνωτέρω ἐνηρώδημεν, φυλάττειν
 35 παρεγγυήσασα ταῖς μετέπειτα γενεαῖς τὰ τῆς σωτηρίας μνημό-
 στυρα. πάντοθεν δὲ παρτοδαπῆς ὕλης τεχνίτας ἀγείρασα ἅμα Μα-
 καρίῳ τῷ τῆς ἐκείσε ἐκκλησίας προέδρῳ κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ βασιλέως
 τοῦ ταύτης εἰῶθ' Κωνσταντίνου προσταχθέντα τοὺς μεγίστους ἐκεί-

22 — S. 147, 5 vgl. Thdt. I 18, 5—7 p. 64f — 30 Zachar. 14, 20 — 34 s. S. 143, 11

A²

29 παλαιῶ Thdt.] πάλαι δὲ A²

ρους καὶ λαμπροτάτους νεοὺς θεαμεσίως ὠκοδόμησεν, ὡς τὸ κάλλος
καὶ τὸ μέγεθος περιττὸν ἄγαν ἐπέλιψε ἐντάξει τῷδε τῷ γράμματι.
πέρτων ὡς ἔπος εἶπεν τῶν φιλοχρίστων τῶν ἐκ πάσης τῆς ἐπὶ
τὸν οὐρανὸν ἐκείσε σφραγίστων καὶ θεωμένων τῶν ἔργων τῆρ
5 πολυτέλειαν.

Ἐποίησε δὲ καὶ ἕτερον μνήμης ἄξιον ἢ παρεδῆρμος ἐκείνη καὶ 11
ἀξιάγαστος βασιλίσα, ἡ τοῦ πιστοτάτου βασιλέως μήτηρ. τὰς γὰρ
διὰ βίον τὴν παρθενίαν ἀσκούσας συναγείρουσα πάσας καὶ ἐπὶ σπιρέ-
δων πολλῶν κατακλίνας, αὐτῇ δι' ἑαυτῆς θεραπευαρίδος ἔργον ἐπλή-
10 ρου, διακοροῦσα αὐταῖς καὶ ὄψα παρατιθείσα καὶ κέλικας ὀρέγουσα
καὶ οἰνοχοοῦσα καὶ πρόχορον ἐπὶ λέβητος γέρονσα καὶ ἕδωρ ταῖς
ἐκείνων χειρῶν ἐπιχέουσα.

Ταῦτα καὶ τὰ τοῦτοις ὅμοια δρώσασα ἐπαρῆλθε μὲν πρὸς τὸν 12
παῖδα χείρουσα. μετ' οὐ πολὺ δὲ μετ' εὐθυμίας ἀπάσης εἰς τὸν
15 ἀρόλεθρον μετέστη βίον. πλείστα τῷ παιδί περὶ τῆς εὐσεβοῦς πολι-
τείας ἐντεταμένη καὶ ταῖς ἐξιτηρίοις αὐτὸν στεφανώσασα ἐδολογίας.
ἐκείνη μὲν οὖν καὶ μετὰ τὴν τελευταίην τιμῆς τεπέχηρεν, ὅποιας
τυχεῖν ἔχουσαν τὴν οὕτως ἐπιμελῶς καὶ θεομῶς τὸν τῶν ὄλων θερα-
πέυσασαν θεόν. Θυγατέρα δὲ καταλέλοιπεν ὀνόματι Κωνσταντίαν 13
20 τὴν τοῦ ἀσεβοῦς Δικηνίου γενομένην γυναῖκα.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς μακαριωτάτης καὶ εὐσεβεστάτης καὶ 14
θεοφιλεστάτης Ἑλένης, σμικρὰ ἐκ τῶν πολλῶν αὐτῆς καὶ μεγάλων
ἀρετῶν κατὰ θεὸν τὸν σωτήρα ἡμῶν, τῷδε τῷ ἱστορικῷ παρατέ-
θεικα γράμματι.

25 *Περὶ τοῦ γόρου τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου.*

Ἀλλὰ πάλιν ἐπὶ τὸν θεῖον τοῦ χριστοφόρου βασιλέως τοῦ ταύτης 8
εἰοῦ Κωνσταντίνου ζῆλον τρέψω τὸν λόγον, ὅστις τοσοῦτον ὑπεραν-
έβη τὸν πατρῶον καὶ μητρῶον περὶ τὸν τοῦ Χριστοῦ σωτήριον
ζῆλον, ὥστε τὸ παρὰ τῆς μητρὸς ἐνεχθὲν αὐτῷ τοῦ δεσπότητος Χριστοῦ
30 κατὰ σάρκα πάθους σωτηρίου σταυροῦ σύμβολον, πιστεύσας ὡς αἰ
σωθήσεται ἡ πόλις ἢ ἐπώνυμος αὐτῷ, ἐὰν ἐκεῖνο ἐν αὐτῇ φυλάττη-
ται. κατέκρυπεν αὐτό, ἐνθὲς τῷ ἑαυτοῦ ἀνδριάντι τῷ ἐν τῇ ἐπι-
λεγομένῃ ἄγορῃ· ἦτοι γόρω Κωνσταντίνου καὶ ἐπὶ τοῦ πορφυροῦ
καὶ μεγάλου κίονος ἰδρυμένῳ.

6—19 vgl. Thdt. I 18, Sf p. 65 — 19f vgl. Rufin X 12 p. 976. Soer. I 25
p. 136. Thdt. II 3 p. 96 — 29—34 vgl. Soer. I 17, S p. 106f; vgl. auch S. 12, 18ff

A²

4 τὸν aus τῶν A² | καὶ Thdt.] > A²

10*

Περὶ Φρουμεντίου καὶ Αἰδεσίου καὶ τῶν ἐν τῇ ἐνδοτιάτῃ Ἰνδία.

Ὁ μὲν οὖν θεοφιλέστατος βασιλεὺς εὐσεβείᾳ τε καὶ πίστει τοιαύτῃ 9 1
 πρὸς τὸν θεὸν συνεσφιγμένως, πάμπολλα καὶ ἄλλα βάρβαρα ἔθνη εἰς
 εὐρήνην τὴν πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν παρισχεύασε, τοῦ θεοῦ αὐτῷ ταῦτα
 5 καθυποτάξαντος πολλὰ πάλαι Ῥωμαίοις διαστασιάσαντα. ὅσον γὰρ
 αὐτὸν δι' εὐλαβείας τῷ θεῷ ἔταπεινοῦτο, τοσοῦτον. μᾶλλον δὲ πολλῶν
 πλέον αὐτῷ ὁ θεὸς πάντα κατηύθυνε. κατὰ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖ- 2
 ρον πολλὰ προσθήκῃ τοῖς ἀποστολικοῖς ἐγίνοντο κληρῶμασιν. εἰ
 γὰρ καὶ Ματθαῖος Πάρθοις ἐκήρυξε καὶ Βαρθολομαῖος Αἰθίοψι καὶ
 10 Θωμᾶς τοῖς τῆς μεγάλης Ἰνδίας Ἰνδοῖς, ἀλλὰ τοῖς πόρρω Ἰνδοῖς Πάρ-
 θων καὶ τισὶν ἔθνεσι πλησιοχώροις αὐτῶν οὐπω ἦν ὁ περὶ Χριστοῦ
 λόγος γνώσιμος. γίνεται οὖν πρὸς ἀπομίμησιν Μητροδώρου φιλο- 3
 σόφου τιὸς, ἐκπειροσθήσαντος πάντα σχεδὸν τὰ ἔθνη ἱστορίας ἕνεκα.
 Μερόπιον τοῦτομα τινὰ ἄνδρα Τύριον, ἐν φιλοσόφοις ἐπίσημον, τὴν
 15 αὐτὴν τοῦ Μητροδώρου ἱστορίας χάριν ὑπεισελθεῖν πραγματεῖαν, ὅς
 ἐπήγετο παῖδας συμφρεῖς δύο, μεμνημένους μὲν εἰς ἄγαν πᾶσαν τὴν τῶν
 πραγμάτων παιδείαν, σπονδὴν δὲ ἔχοντας (εἰς) ἱστορίας ἀπάσης φιλο-
 μάθειαν, παρακαλέσαντας αὐτὸν τὸν φιλόσοφον Μερόπιον μεθ' ἑαυτοῦ
 αὐτοὺς παραλαβεῖν. ὃν ὁ μὲν εἰς Φρουμέντιος τοῦτομα, ὁ δὲ ἕτερος 4
 20 Αἰδέσιος. ἐπειδὴ δὲ ἔθος καὶ νόμος ἦν τοῖς ἐκεῖσε βαρβάροις τοὺς 4
 σπονδαῖς τῆς εὐρήνης τῆς πρὸς αὐτοὺς μὴ στοιχοῦντας Ῥωμαίους τοὺς
 ἄρ' ἡμῶν παρ' αὐτοῖς ἐφροσχομένους ἀναιρεῖν, συνέβη καὶ τότε κατὰ
 κράτος λελόσθαι τὰς σπονδὰς ἑκατέρων, ἐν ᾧ καιρῷ ὁ Μερόπιος τὴν
 ἐνδοτιάτην Ἰνδίαν ἱστόρησεν ἅμα Φρουμεντίῳ καὶ Αἰδεσίῳ. στενω- 5
 25 θέντες γοῦν τῇ τῶν ἀναγκαῶν λήψει, μέλιστα ὕδατος, ἀπάραντες
 ἐκ τῆς χώρας καὶ τῇ θαλάσῃ προσπλέοντες, προσορμίζονται τοῖς
 κατὰ τοὺς Ἰνδοὺς ἐκεῖνος τοὺς ἐνδοτιάτους διαφέρουσι τόποις, μὴ
 δυναθέντες προβῆναι ἀνέμων ἐναντιότητι κωλυθέντες. καὶ δὴ ἐπὶ
 ἡμέρας τινὰς λανθάνοντες ἦσαν ἐκεῖσε, ἐκ τῆς αὐτόθι γῆς ποριζό- 6
 30 μνοι τὰς χρεῖας τοῦ σώματος. ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν (τῶν) παίδων 6
 ἑπὶ τι δένδρον ἐπαβολισχούντων ἀναγνώμασιν, ἐπιστάντες οἱ βάρ-
 βαροι κατέσρασαν σὺν τῷ Μεροπίῳ ἅπασας πλὴν τῶν προρηθέν-
 των παίδων Φρουμεντίου καὶ Αἰδεσίου, οὓς ἰδόντες καὶ εἰς οἶκτον
 ἐλθόντες ὡς ἅτε παίδων ἔφείσαντο, καὶ δῶρον αὐτοῖς τῷ οἰκείῳ
 35 βασιλεὶ προσήγαγον. ὃν εὐθὺς τὸν Φρουμέντιον, αἰσθόμενος αὐτοῦ

2—7 vgl. Rufin X 8 p. 971 Z. 5ff — 8—S. 150, 22 vgl. Rufin X 9f p. 971 ff
 (erweitert)

A²

6 ἑαυτῷ A² se deo subiecerat Rufin 17 corr. Hei. 28 ἐναντιότητι an
 dem Wort ist mehrfach heruncorrigiert A² 30 corr. Holl

τῆς εὐφροσύνης ὁ βασιλεὺς ἐπίτροπον αὐτοῦ καθίστα ἐπὶ τοῖς οἴκοι γινο-
 μένοις ἀγαλώμασι, τὸν δὲ Αἰδέσιον οἰνοχοεῖν αὐτῷ διετύπωσεν. ἐν 7
 τούτοις ὄντων αὐτῶν καὶ προκοπιόντων αὐτῶν ὁσημέραι γίνεται
 τὸν βασιλέα τὸν ἀνθρώπινον ὑπεξελεθεῖν βίον, ἀγέρτα νίδον κομιδῆ
 5 νῆπιον, τῆς οὐκείας βασιλείας διάδοχον νεέματι τοῦ μεγάλου τῶν
 Ἰνδῶν βασιλέως. γίνονται τοίνυν οἱ περὶ Φρουμέντιον ἐξεῖλη· 8
 πάσης τῆς βασιλείας τοῦ παιδὸς ἐπίτροποι, τῆς μητρὸς αὐτοῦ πάντων
 αὐτοῦς προθυμῆς τὴν ἐξουσίαν ἔχειν διὰ τρόπων γρηγορότητα καὶ
 πειραν πραγμάτων βιωτικῶν. εἶχον γὰρ σὺν τῇ γυναικὶ καὶ γυνῶν,
 10 προτιβέντες μάλιστα παιδεία τε καὶ ξενιτεία, δι' ὧν μάλιστα καὶ
 τοῖς νέοις κατάστασις προσβυτέρων προσγίνεται. ἐπειδὴ τοίνυν 9
 ἦσαν καὶ εὐσεβεῖς, πίστευε τε τῇ πρὸς τὸν θεὸν διαπρέποντες ἀπάσῃ
 τε φιλανθρωπία τοὺς πολλοὺς ὑπερακοτιζόντες, γῆν τε καὶ θάλασσαν
 ἐπήεσαν, τὰ τῆς βασιλείας τοῦ παιδὸς ἰθύνοντες πρόγματα τοῖς
 15 τε πλησιοχώροις προσέταττον. ἵνα τοὺς ἐπιξενουμένους Ῥωμαίων
 πρὸς αὐτοὺς γέρωσαν, ἐπίγρῳσιν τοῦ θεοῦ δι' αὐτῶν τοῖς Ἰνδοῖς
 ἐγκατασπείρου προμηθοῦμενοι. εἶχον γὰρ καὶ τὸν καιρὸν προσεπ- 10
 ακοῦντα· τότε δῆτα ἀνευρόντες τινας προτρέπονται τοῖς ἔθεσι Ῥω-
 μαίων χρησαμένους ἐνζήτῳ ποιεῖν καὶ οἴκους ἐκκλησιῶν δέιμασθαι
 20 πρὸς συνειρησιμὸν τῶν τὴν τοῦ θεοῦ ἐπίγρῳσιν ἔποδεχομένων. εἰ
 καὶ μὴ δύναντο θυσιαστήρια πηγνέειν τῷ μὴ παρεῖναι αὐτοῖς ἀθην-
 τίαν ἱεροσύνης. γίνεται γοῶν ἐκ τούτου πρόφασις τοῖς ἐπέκεινα 11
 Ἰνδοῖς θεογνωσίας λίαν τοῦ Φρουμεντίου εὐεργεσίας καὶ θωπείας καὶ
 παραινέσεσι φιλοτίμως αὐτοῖς προστόντος.

25 Ὡς δὲ ἠρδόνθη τὸ βασιλικὸν παιδίον, οὐτέρω τὴν ἐπιτροπείαν 12
 τῆς βασιλείας ἐποιούντο. εἰς ἀΐξιν μεγίστην ἐπιδόντος αὐτοῦ, αἰ-
 τοῦσιν αὐτοὶ χάριν αὐτὸν τὴν ἐπὶ τὰ οἴκεα ἐπίνοσον αὐτοῖς χαρί-
 σασθαι, τοῦ δὲ βασιλέως σὺν τῇ μητρὶ πολλὰς παρεκλήσεις λιπα-
 ροῦντος καὶ κρατοῦντος καὶ μὴ ἀπολύοντος, ὁ Φρουμέντιος ἔφασκε
 30 σφόδρα λυπεῖσθαι αὐτοὺς περὶ τούτου· διὸ κατηνάγκασαν τὸν τε
 βασιλέα καὶ τὴν τούτου μητέρα ἐπιδοῦναι τὸ ἀπολύθηναι αὐτούς· οἱ
 δὲ μετὰ πλείστης ὀψης θλίψεως ἐπένευσαν, ὡς δεσπότη γὰρ τῷ Φρου-
 μεντίῳ ἀντεπεῖν οὐκ ἐβούλοντο. οἱ δὲ παρεδωκότες ἅπαντα τῷ 13
 παιδί καὶ τῇ τούτου μητρὶ τὰ ἐγχειρισθέντα αὐτοῖς τῆς βασιλείας
 35 πρόγματα, ἐξῆεσαν τῆς Ἰνδίας σὺν τιμῇ πολλῇ τὴν ἐπὶ τὰ οἴκεα
 πορείαν ποιούμενοι. τότε οὖν ὁ μὲν Αἰδέσιος τὴν Τέρον κατέλη- 14

A²

5 οὐκείας Cer.] οὐκίας A² 17 καιρὸν am Rand von 2. Hd. A² 25 ἠρ-
 δόνθη corr. von 1. Hd. (?) aus ἰδόνθη A² 36 σὺν + τότε A²

γεν, ὁ δὲ Φρονιμέντιος εἰς Ἀλεξάνδρειαν παραγίνεται, λογιζόμενος ὡς ἐκόλονθον εἴη τὸ γενόμενον παρὰ τοῖς βαρβάροις ἔργον θεῖον μὴ περιῦθῃν καὶ προσελθὼν τῷ ἐπισκόπῳ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκκλησίας Ἰθαρασίῳ — αὐτὸς γὰρ ἦν τότε τῆς ἐκείσε ἀρχιερωσύνης κατέχων
 5 τοὺς οὐρακας — ἕκαστα αὐτῷ ὁ Φρονιμέντιος τῶν γεγενημένων ὑψη-
 γησάμενος ἑπομιμνήσκει ἐπισκόπους αὐτοῖς ἀποσταλῆναι. τότε 15
 ὁ μέγας Ἰθαρασίος σοφῶρα σοφῶς καὶ συνετῶς τοῖς εἰρημένοις
 προσέχων, λέγει τῷ Φρονιμέντιῳ: »καὶ τίνα εἰρήσομεν ἄλλον τοιοῦτον
 ἄνθρωπον, ἐν ᾧ πνεῦμα θεοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ σέ, ἀδελφέ, τὸν δυνάμενον
 10 ταῦτα ὁρθῶς διακελεύσασθαι καὶ τὰς ἐκκλησίας ὡς ἐνι μάλιστα τὰς
 ἐκείσε ἰθύνειν; καὶ χειροτονήσας αὐτὸν ἐπίσκοπον κελεύει πάλιν εἰς
 Ἰνδοὺς ἀποδημῆσαι καὶ τὰς ἐκείσε ἐκκλησίας καθιερωῶσαι καὶ τοῦ
 αὐτόθι λαοῦ προμηθεύσθαι.

Πλείστη δὲ τοῦ θεοῦ χάρις προσετέθη μετὰ τὴν χειροτονίαν τῷ 16
 15 ἄνθρωπῳ, τὰς ἀποστολικὰς ἀγιέντι ἀκτίνας. σθάσας γὰρ τὴν προρη-
 θεύσαν ἐνδοτάτην Ἰνδίαν, ἐπὶ σημείοις καὶ δυνάμει τοῦ τοῦ Χριστοῦ
 βεβαίων εὐαγγέλιον, πολλὰ πλῆθη τῶν Ἰνδῶν ἐπὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ
 ἀληθῆ πίστιν ἐσείληκσε, γρησιώτατα αὐτῶν τὸν θεῖον δι' αὐτοῦ παρα-
 δεξαμένων λόγον. διὸ καὶ ἐκκλησίαι καὶ χειροτονίαι εἰς πλῆθος
 20 ἠΐζησαν ἐν ἐκείνοις τοῖς ἔθνεσι. ταῦτα ἡμῖν ὁ Αἰδέσιος ἐν τῇ 17
 Τύρῳ παραμείνας διηγήσατο· πρεσβύτερος γὰρ τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας
 γενόμενος ἐν αὐτῇ παρέμεινεν ὡς τῆς τοῦ βίου τελευτῆς.

Περὶ Ἰβήρων καὶ Λαζῶν καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἀρχαιότου ἁγίας γυναικός.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ οἱ πρὸς τῇ κατὰ Πόντον γῆ 10 1
 25 Ἰβηρῆς τε καὶ Λαζοῖ τὸν τοῦ θεοῦ ἐδέξαντο λόγον, μήπω πρὸ τού-
 του εἰς αὐτὸν πεπιστευκότες. τοῦ δὲ μεγίστου ἀγαθοῦ τούτου αἰτία
 κατέστη γυνὴ τις παρ' αὐτοῖς ἀρχαιότως οὔσα, ἄκρον δὲ βίον μετερ-
 χομένη δι' ἐγκρατείας τε καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἔργων πάντας αὐτοὺς
 εἰς ἕσπεσιν ἤγειν. ὡς δὲ τὴν αἰτίαν διεκπερθάνοντο τῆς τοσαύτης 2
 30 αὐτῆς ἀσκήσεως, ἀπλότῃ μὲν ἡ ἀγία ἐκείνη γυνὴ λέγει: »διὰ Χρι-
 στοῦ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ«. οὐδένα μὲντοι ἐκ τούτου εἰς πίστιν ἔφερεν
 τῆς εὐσεβείας, ἐθαύμαζον δὲ μόνον τὴν γυναῖκα, καὶ τῷ ξένῳ βίῳ
 αὐτῆς προσέχοντες πολλὰ ἐλογίζοντο. ἀλλ' ἐπειδὴ ἔθος ἦν αὐτοῖς, 3
 εἴπερ νήπιον εἶχον ἀσθενεῖα περιπεσόν, περιτρέχοντας αὐτοὺς πρὸς

20 auch die Quellenangabe wörtlich bei Rufin — 24—S. 154, 19 vgl. Rufin X 11 p. 973ff

A²

2 εἴη Ltz εἶνα A² | γενόμενον A² | zu θεῖον vgl. opus dominicum Ruf. 9 εὐρ A² 23 γυναικός + κατὰ τοῦ θεοδοσιῶτου A² 25f τοῦτον aus τοῦ-
 του, ε von I. Hd. gestrichen A²

τοὺς ἐγκωροῖους ἅπαντας ἐκάστοθεν πορίζεσθαι βοήθημα, γέγονε διὰ
 τούτου ἐκπεριελθοῦσάν τινα πάντας ἔλθειν καὶ πρὸς τὴν αἰχμάλω-
 5 τος. ἡ δὲ πρὸς τῇ θύρᾳ ἐστύωσῃ σὺν τῷ παιδαρίῳ τῇ γενναίᾳ ἔφη· 4
 οὐδὲν ἐγὼ τῷ παιδαρίῳ δευτέρω βοηθήσομαι, τὸν δὲ Χριστόν, ὃν
 5 ὑμῖν εἶπον πολλὰκις, οἶδα δυνατὸν εἶναι καὶ νεκρῶς ἀνίστασθαι καὶ τοῖς
 ἀπηγορευμένοις χαρίζεσθαι ἴασιν». ἡ δὲ τοῦ παιδὸς μήτηρ καθιζέ-
 τευε τὴν αἰχμάλωτον. τότε οἶζτω τῆς δεομένης κινήθησα τὸ νήπιόν
 τε τῷ σάκκῳ τῷ ἑαυτῆς περιβαλοῦσα, προσεξαμένη τῷ θεῷ ἀπέ-
 10 δωκεν αὐτὸ τῇ μητρὶ ἕγιες. διέδραμε δὲ εἰς πολλοὺς τὸ γενόμεον 5
 καὶ γε ἄχρι τῆς βασιλίδος ἔφθασεν, ἥτις κατέκειτο βαρυστάτη ρόσῳ
 κατεχομένη καὶ γὰρ χρόνον ἰκανὸν ἀσθενήσασα, ἀριάτως εἶχε λοιπὸν
 τὰ περὶ τῆς φθασάσης αὐτῆν χαλεπωτάτης ρόσου. ἀξιοὶ μὲν οὖν τὴν
 αἰχμάλωτον ἀποστείλασα διὰ τῶν οἰκείων πρὸς αὐτὴν παραγγέσθαι,
 ἡ δὲ δεῖν καὶ εὐλαβεῖς ἀγαγεῖν τοῦ πρὸς τὴν βασιλίδα διαβήναι,
 15 εἰδυῖα τὸν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης παρεισδύοντα ὄλωσθον. διὰ 6
 τοι τοῦτο ἀπρὸς ἔχουσαν αὐτὴν τοῦ μὴ ἔλθειν ἐπιγροῦσα ἡ βασίλισσα
 κελεύει σὺν τῷ σκιμποδίῳ πρὸς αὐτὴν ἀπαχθῆναι. ἥστίτις δευω-
 πηθεῖσα τὴν ταπεινώσιν ἢ μακαρία αἰχμάλωτος τὸν αὐτὸν τρόπον
 περιβαλοῦσα τὴν βασιλίδα τῷ σάκκῳ, ἐφ' ᾧ γόνυ κλίναςα τὰς εὐχὰς
 20 τῷ θεῷ προσέφερε τῇ συνήθει πρὸς τὸν Χριστὸν εὐχῇ. ἕγιη οἴκαδε
 ἀποπέμπει χαίρουσαν καὶ πορευομένην τοῖς οἰκείοις ποσί, νέον καὶ
 ξένον θαῦμα τοῖς ἐντοπίοις παρεχομένην, τοῦ Χριστοῦ τὴν χάριν
 ὁμολογοῦσαν, καθὼς παρὰ τῆς αἰχμαλώτου γενναίως ἐδιδάχθη, τρα-
 25 νῶς τε ἀπεφθέγγετο πορευομένη· »δόξα σοι Χριστέ, φησί, δέσποτα
 τῆς αἰχμαλώτου· σοὶ χάρις καὶ σοὶ πᾶσα τιμὴ, σωτῆρ ἡμῶν τῶν
 εἰς σὲ πιστεύειν ἤξισωμένων«. ἀλλὰ καὶ τῷ σκιμπίῳ ἑαυτῆς ἡ βασί- 7
 λισσα διηγήσατο ἕκαστα, παρώρμησε δὲ αὐτὸν εἰς ἀμοιβὴν ἀξιόπιστον
 χρήμασι βουληθῆναι ἀμείψασθαι τὴν αἰχμάλωτον τῆς εὐεργεσίας τῆς
 εἰς τὴν οὐμβιον αὐτοῦ ἔνεκα. ἡ δὲ βασίλισσα πρὸς αὐτὸν ἔφη· »ἡ 8
 30 αἰχμάλωτος αὐτῆ, ὦ βασιλεῦ, οὐκ ὀρέγεται ἀργυρίου οὔτε χρυσοῦ
 περιποιεῖται· δῶρον δὲ ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν ἀξιόχρεων, τὸ μόνον ἡμᾶς
 πιστεῦσαι, ὅτι ὁ Χριστὸς υἱὸς ἐστὶ τοῦ θεοῦ τοῦ ἐφίστου· ἡ γὰρ ὁ
 πᾶς βίος νηστεία καὶ ἐγκράτεια, περιττοὶ θησαυροὶ χρυσοῦ καὶ ἀργυ-
 35 ρίου, καὶ γὰρ ἀπεπειράθη τῆς εὐσεβοῦς. τάλεθ' ἡ διηγοῦμαι σοι, ὦ
 βασιλεῦ. ἀλλ' εἴ μιν παρὰ σοὶ φροντίς ἐστὶ σωτηρίας, ἀμειψόμεθα
 καιρότερον τὴν γυναῖκα, τὸν Χριστὸν αὐτῆς παραδεχόμενοι εἰς προσ-
 κύνησιν«. ὁ δὲ τίως ὀκνηρότερον διετέθη, καίτοι πολλάκις ἔπο- 9

A²12 οὖν von 2. Hd. übergeschrieben A² 33 περαιτοὶ aus περαιτὸν corr. A²

μνηνησζόμενος πρὸς τῆς γαιμετῆς ὑπερετίθετο ἐκλύων ταῖς εὐαγγελ-
 λιαῖς τὴν αἴτησιν καὶ καιρὸν πρόσφορον ἐλπίζων αὐτῷ περὶ τούτου
 λυσιτελεῖν [ἔλεγεν]. ὁ καὶ γέγονε κατὰ πρόνοιαν θεοῦ τοῦ θέλοντος
 »πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας
 5 ἐλθεῖν«. συνέβη γὰρ αὐτὸν ἐν θήρᾳ περισπώμενον περὶ ἕλην 10
 κάταλσον καὶ βαθυτάτην ἐν ἡμέρᾳ σταθροῦ ἔποστῆναι νύκτα ἀπροσ-
 δόκητον. ἄφνω γὰρ ἐν μεσημβρίᾳ κατὰ πάσης τῆς ἕλης περιεχύθη
 σκότος βαθύτατον. ἐνθα ἦν ὁ βασιλεὺς. ὡς δὲ καὶ οἱ συνόντες αὐτῷ
 τῆδε κάκεισε πρὸς τὴν θήραν διασπώμενοι ἐφορηται, φόβος συνέσχε
 10 τὸν βασιλέα μέγιστος ἤκιστα λογιζόμενον, ὅπως διαφύγη τὴν ἔσθοδον.
 ἐπεὶ δὲ καὶ πάντες οἱ συνόντες αὐτῷ τὴν αὐτὴν ὑπέμενον ἀνάγκην 11
 (ἐκαστον γὰρ τῶν πρὸς αὐτὸν ἐληλυθῆναι σπενδόντων ἐν ᾧ κατεί-
 ληφε τόπω τὸ σκότος ἐστήλωσε, προβῆναι μὴ συγχωρῆσαν εἰς ἀλλή-
 λων παράκλησιν) τότε ὑπομνησθεῖς ὁ βασιλεὺς τῆς γαιμετῆς καὶ
 15 τῆς ταύτης ἀνιάτως ἔχουσαν ἰσαμένης αἰχμαλώτου. ἐβόησε λέγων
 »Χριστέ, ὁ τῆς αἰχμαλώτου κύριος, παρόστηθί μοι τὰ νῦν. ἵνα φύγω
 τὴν ἐπικειμένην ἀνάγκην· ἔχω γὰρ σαγεστάτην πείραν τῆς θείας σου
 δυνάμεως τὴν ἐμὴν σύμβιον«. καὶ ἅμα τῷ τελεῖσαι τὴν εὐχὴν εὐθὺς
 20 περικαιρεθέντος τοῦ σκότους τὸ γῶς τῆς ἡμέρας ἐπεχύθη μᾶλλον ἢ
 τὸ πρότερον κατὰ πάσης τῆς ἕλης, ἐνθα ἦσαν ἐστηλωμένοι. καὶ 12
 παραγενόμενοι οἴκοι ὑγιεῖς παραχοῆμα εἶρον τὸν βασιλέα κελεύοντα τὴν
 αἰχμάλωτον (εὐθὺς) πρὸς αὐτὸν γενέσθαι. μηκέτι θεὸν ἕτερον προσ-
 κυνεῖν ἐπαγγελλόμενον ἢ Ἰησοῦν Χριστόν, ὃν ἡ γυνὴ σέβεται. ἔρχε- 13
 ται οὖν ἡ γυνὴ ἢ αἰχμάλωτος, καὶ γίνεται τοῦ βασιλέως διδάσκαλος
 25 πάντα τὸν τύπον τῆς πίστεως αὐτῷ ἐπιστήσασα. ὁ δὲ χαίρων οὐκ
 ἠδέϊτο πρὸς εὐτελοῦς γυναικὸς θεοσεβειαν ἐκμαθάνων· τούναντιον
 δὲ ἐπ' αὐτῇ σεμνυρόμενος εἰς μέσον αὐτὴν ἄγεσθαι ἐπὶ τοῦ πλήθους
 ἐκέλευσε παρησιαζόμενος ἐπ' αὐτῇ λέγων· »ὅτι μου ἡ γαιμετὴ θάνα-
 30 τον διὰ τῆς προσευχῆς ταύτης διέδρα Χριστοῦ τοῦ παιμβασιλέως τῇ
 χάριτι«. ἔπειθ' ἐτε τοὺς ὑπηκόους, εἰ θέλοιν σωῶσθαι, καὶ τὰ αὐτὰ
 φρονεῖν καὶ τὴν εἰς Χριστόν ἀρεῖσθαι προσκύνῃων τῶν εἰδώλων
 καταφρονοῦντας.

Ἐπειδὴ δὲ ἔμαθε πρὸς τῆς ἀγίας γυναικὸς ὅτι ἐκκλησίας χορὴ 14
 ἰδρύσασθαι εἰς προσκύνῃων τοῦ Χριστοῦ, ὁμοῦ προήει ἐπὶ τὴν χορείαν
 35 σπουδαίως. ὡς δὲ τοῦ οἴκου τὸν περιβόλον ἤγειραν οἰοδομήσαντες,

4 I Tim. 2, 4

A²

22 <εὐθ>έως Hei| έως A² 34 ἰδρύσασθαι: έσο übergeschrieben A² 35 am
 Rand θ A²

ἔδει δὲ λοιπὸν τοὺς ζώοντα στήσαι ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου πρὸς διαίρεσιν
 τῶν συνερχομένων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, θέλων ὁ θεὸς πάγιον
 γνώμην ἐνθῆναι τῷ τε βασιλεῖ καὶ πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ἐπιχθόσι·
 5 περὶ τοῦ διὰ τῆς αἰχμαλώτου γυναικὸς κηρυχθέντος εὐαγγελίου Ἰησοῦ
 5 Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ποιεῖ τὸν τρίτον ζώον εἰς μέσον ὁρθοθέοντα
 ἔτι τε πλάγιον ὄντα μὴ γενέσθαι εἰς τέλος ὁρθιον καθάπερ καὶ οἱ
 δύο ἕτεροι· καὶ πολλὰ χαμόντες οἱ τεχνῖται τὰ τε ἰστία σὺν ταῖς
 μηχαναῖς ἀπάσαις διασπρήξαντες καὶ συντριψάντες ὑπεξαγαχωροῦσι
 φεύγοντες, δεδιότες μὴ ἐναπολειφθέντες χαμαὶ ὑπὸ τὸν ζώον ἀπο-
 10 θάνωσιν· ἴστατο γὰρ ὁ ζῶον ἐν τῷ ἄρι κρεμάμενος πλάγιος, μηδε-
 νὸς ὡς ἔθος τοῖς τεχνῖταις ἐπιρουσμένου παρ' αὐτῶν τινας βοηθή-
 ματος· ἀκούει ταῦτα ἡ αἰχμάλωτος καὶ δέει πολλῶν συσθεθεῖσα, μὴ 15
 ἀνάπαλιν τὸ πλῆθος ἐπιδῶ ἑατὸ πρὸς τὰ εἰδωλα, ἔρχεται δύνοντος
 τοῦ ἡλίου κατὰ τὸν τόπον καὶ κλίνασα γόνυ πρὸς τὸν θεὸν ἕως
 15 προῦ ἤγειρε διὰ τῆς εὐχῆς τὸν ζῶον, οὐκ ἐπὶ τὴν βᾶσιν ἐστῶτα,
 ἀλλ' ὁρθὸν μὲν ἠρτημένον ἐπάνω τῆς βᾶσεως ὅσον ἀπὸ πήξεως ἐνόε,
 οἰκονομοῦντος τοῦ θεοῦ μὴ ἀπιέναι τὴν αἰχμάλωτον οἴκοι ἕως τῆς
 τοῦ πλήθους ἀφίξεως, ἵνα γινῶσιν αὐτῆς τὴν ἐν τῷ ὑπ' αὐτῆς κηρυτ-
 τομένῳ ἀληθινῷ θεῷ πίστιν. ἦλθον οὖν ἔσθεν σὺν τῷ βασιλεῖ, 16
 20 καὶ ἰδόντες ὁρθιον ἠρτημένον τὸν τηλιζούτον ζῶον ἐξίσταντο. τότε
 τῆς αἰχμαλώτου πᾶσι γενομένης καταστροφῆς διὰ τὸ γεγονός, ἀναστά-
 σης αὐτῆς ἐκ τῆς εὐχῆς εὐθέως ὁ ζῶον, οἶά τινων τεχνιτῶν τῇ οἰκείᾳ
 βᾶσει αὐτὸν προσαρμοζόντων ὡς ἐνὶ μάλιστα ἀπετέθη, πλείστην ὅσῃν
 παρὰ τοὺς ἔμπροσθεν καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν ζῶοντα ἔχων εὐπρεπῆ τὴν
 25 ἀσφάλειαν. ἐκ τούτου γέγονε καὶ τοὺς λοιποὺς τοῦ πλήθους συν- 17
 ελθεῖν καὶ συνομολογήσαι τὴν τοῦ βασιλέως πίστιν θαυμάζοντας
 Χριστόν· τοῦτο γὰρ αὐτοῖς ἡ αἰχμάλωτος ἐκείνη ἀγία γυνὴ διεμαρ-
 τύρατο· ἐδεδοίκει γὰρ τοῦ πλήθους τὴν ἀπλότητα, μήποτε ἄρα ὑπὸ
 τῆς πατροφᾶς δεσποδαιμονίας νυττόμενοι εἰς αὐτὴν τὸ εἰς Χριστόν
 30 σέβας ἀπενέγκωιντο, ἤγουν δόξαν περὶ αὐτῆς σχῶσι μὴ συντείνουσαν
 πρὸς εὐσέβειαν. διὰ τοῦτο καὶ κοινωρῆσαι αὐτοὺς τῆς εὐχῆς προ- 18
 ετρέφατο, ἠνίκα τὸν ζῶον ἠρτημένον τῷ οἰκείῳ τόπῳ προσαρμο-
 σθῆναι πεποίηκε, συσκιάζουσα διὰ τούτου τὴν οἰκίαν ἐπόληψιν, τὴν
 δὲ τοῦ σωτήρος Χριστοῦ ἐνέργειαν λέγουσα εἰς πάντας ἀνθρώπους·
 35 τοὺς εἰς αὐτὸν εὐσεβοῦντας διαβαίνειν ἐν ταῖς ὑπέρ ἀνθρώπων
 πράξεσι.

A²22 οἰκία A² corr. Cer. 24 nach τὴν (τ') Raum für zwei Buchstaben A²32 οἰκίω A² corr. Cer.

Μετὰ δὲ τὸ τελειωθῆναι τὴν ἐκκλησίαν ὑποτίθεται τῷ τε βασι- 19
 λεϊ καὶ τῇ βασιλίδι ἢ ἀρχιμάλωτος πέμψαι αὐτοὺς πρὸς τὸν τῆς εὐσε-
 βείας σόντρονον τὸν θεοφιλέστατον βασιλέα Κωνσταντῖνον πεμφθῆ-
 5 ναι αὐτοῖς παρ' αὐτοῦ αἰτουμένους τὸν τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην κα-
 θιερώσαντα. τότε ὑπὸ τε τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ κοινοῦ τῶν Ἰβήρων
 αἱ σταλέντες πρεσβεταὶ καταλαμβάνουσι τὴν Κωνσταντινούπολιν.
 ἀραγγέλλοντες τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ τὴν ἐκείσε κρατυνθείσαν
 τοῦ Χριστοῦ πίστιν, ἐπίσκοπον αἰτουῦντες δοθῆναι αὐτοῖς παρ' αὐτοῦ
 εἰς τὴν τῶν παρ' αὐτοῖς ἐκκλησιῶν καθιέρωσιν ὁμοῦ καὶ διατύπω-
 10 σιν. οὓς προσηρώς δεξιόμενος ὁ εὐσεβὴς καὶ φιλόχριστος βασιλεὺς 20
 Κωνσταντῖνος, χαίρων ἐν τῷ κυρίῳ παρέσχε τὴν αἴτησιν, τὸν τῆς
 Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον Ἀλέξανδρον παρορμήσας χειροτονῆ-
 σαι τῶν Ἰβήρων ἐπίσκοπον, ὁμοῦ συνορῶν θεοῦ πνεῦμα εἶναι τοῦ τοῦ
 ἀλλοφύλου αὐτῷ καθυποτάσσοντος. τούτων ἡμῖν ὁ πιστότατος 21
 15 Βακκούριος ἑφηγητὴς γέγονεν, ἀγὴρ εὐλαβέστατος καὶ τοῦ βασιλικοῦ
 γένους τῶν παρ' αὐτοῖς Ἰβήρων περιφανέστατος, (ὃς) σαυράνης Ῥω-
 μαίων καταστάς καὶ ταῖς ἀσφαλείαις τῆς Παλαιστίνης κατὰ τῶν Σαρα-
 κηνῶν βαρβάρων ἐπιστρατεύσας πόλεμον ἄσχωρς ὅτι μάλιστα τὴν κατ'
 αὐτῶν νίκην ἤφατο.
 20 Ἀλλ' ἐπαντήσον εἰς τὸ ἐγχειρισθὲν τῆς βασιλείας τῆς ἱστορίας 22
 ὁ γὰρ τοι βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐπιμελέστερος ὢν περὶ τὸν χρι-
 στιανισμὸν καὶ ἀποστολικῶ εἰς τὸν Χριστὸν ἐκκαίόμενος πόθῳ,
 ἐτέρας καὶ αἰθῆς ἐκκλησίας κατὰ πόλεις ἐποίησεν καὶ μίαν μὲν ἐν τῇ
 καλονομένη θρῶν τῇ Μιμβοῇ, ἣν' ἦν τοὺς ἀγγέλους ξειωθῆναι πρὸς
 25 τοῦ Ἀβραάμ αἱ ἱεροὶ λόγοι μινύουσι, κατεσκεύασε, μαθὼν γὰρ ὁ 23
 τὰ πάντα ἄριστος καὶ θεοφιλέστατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὑπὸ
 τῇ θρῶν ἐκείνῃ βωμὸν ἰδοῦσθαι καὶ θεσίας Ἑλληνικὰς ἐπ' αὐτῷ τε-
 λειῶσαι, μέμφεται μὲν δι' ἐπιστολῆς Εὐσεβίῳ τῷ Καισαρείας τῆς
 Παλαιστίνης ἐπισκόπῳ παριδόντι τὸ τοιοῦτον μυσερὸν τόλμημα,
 30 κελεύει δὲ τὸν μὲν βωμὸν ἀνατραπῆναι, πρὸς δὲ τῇ θρῶν ἐκκλησίαν
 τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος κατασκευασθῆναι. ἔτι καὶ ἐν Ἡλιουπόλει 24
 τῆς Φοινίκης μαθὼν αὐτοὺς ἀσεβῶς βιοῦντας καὶ ἀσχορὰν ἀγωγὴν
 μετιόντας, νόμῳ σεμνῷ τὸν ἀσχορὸν αὐτῶν ἀνείλε βίον, ἐκκλησίαν
 δὲ κτίσας ἐν τῇ αὐτῇ πόλει καὶ ἐπίσκοπον χειροτονηθῆναι παρα-
 σκευάσας κληρὸν τε ἱερὸν σὺν αὐτῷ ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ καθιερω-

14 Quellenangabe fast wörtlich so bei Rufin — 20—S. 155, 11 vgl.
 Socr. I 18, 5ff p. 110 — 24 vgl. Gen. 18, 1ff

A²

1 ῶ in τῷ undentlich A² 16 corr. Holl 22 ἐκκαίόμενος; αἱ durch Cor-
 rector A² 30 im Text ἀνατραπῆ, darüber von 2. Hd. εἶναι A²

θῆναι προστάξει, οὕτως τὰ Ἡλιουπολιτῶν κατὰ μετριώτερα ἀπειργά-
 σατο, οὐ μὴν ἀλλὰ γὰρ καὶ ἄρχοντας πολιτικοὺς Χριστιανοὺς καὶ ἐπι-
 βίῳ σεμνῶ μαρτυρομένους ἐπιλεξιόμενος προσκατίσθησε τῇ πόλει
 καὶ τῇ περιχώρῳ πάσῃ, θάνατον αὐτοῖς ἀπειλήσας, εἰ μὴ τῆς πρό-
 5 τερον προσούσης αὐτοῖς ἀσχορογίας καὶ τῆς περὶ τὰ μυστὰ εἰδωλα
 δεισιδαιμονίας αὐτῶν ὡς τάχιστα ἑαυτοὺς μεταβάλουεν. ἔτι τε τὸν 25
 ἐν Ἀγάχοις τῆς Ἀγροδίτης * ἀροητοποιίας ἀρέτρασε, καὶ τὸν ἐν τῇ
 Κιλικίᾳ Περθωρικὸν ἀπήλασε δαίμονα, τὸν ραὸν ἐν ᾧ ἐφόλευεν ἐκ
 θεμελίῳ ἀνατραπήναι κελεύσας, τοιαῦτα ὁ πιστότατος βασιλεὺς
 10 Κωνσταντῖνος πανταχοῦ γῆς εἰργάζετο χρηστός.

Παραθήσω δὲ καὶ ἕτερον τεκμήριον τῆδε τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἕστο- 26
 ρίᾳ τῆς τοῦ αὐτοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου εἰς τὸν
 τῶν ὄλων θεὸν πίστιν, τοσοῦτος γὰρ αὐτῷ ἦν ὁ περὶ τὸν Χρι-
 στὸν πόθος καὶ ζήλος, ὡς καὶ εἰς Ἡρώσας σκεπτόμενος ὑπὲρ τῶν
 15 ἐκείσε Χριστιανῶν διαβῆναι κελεύσας τε κατασκευασθῆναι σκηρὴν ἐκ
 ποικίλης ὀφθῆνης ἐκκλησίας τύπον ἀποτελοῦσαν, ὡς καὶ Μωσῆς ἐν
 τῇ ἐρήμῳ πεποίηκε καὶ ταύτην γέρεσθαι ἐν τῇ ὁδοῦ, ἵνα ἔχη κατὰ
 τοὺς ἐρήμους τόπους εὐκτήριον εὐπρεπές, ἐν ᾧ τὰς εἰγὰς τῷ θεῷ
 ἀναπέμψει. ἀλλὰ τὴν μὲν ἐπὶ τὴν Περσίδα πορείαν διανέσαι αὐτὸν 27
 20 τότε κατὰ γνώμην αὐτῷ οὐκ ἐπήντησε, τῆς τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ
 προμηθουμένης εἰρήνης· ὁ δ' ἐκείσε, τῶν Περσῶν λέγω, βασιλεὺς ὑπὲρ
 τῶν ἐπ' αὐτὸν τῆς εὐσεβείας τροσφίμων τὴν πρόνοιαν ποιοίμενος,
 μαθὼν αὐτοὺς ὑπὸ τῶν ἐκείσε ἀσεβῶν ἑλενομένους καὶ αὐτὸν δι
 τοῦτον τὸν ἐκε(ῖνον) βασιλείᾳ τῇ πλήρῃ δεδουλωμένον παρτοδαποῦς
 25 αὐτοῖς καττύειν ἐπιβουλάς, Σαβόριος δὲ ἦν, ἐπίσταται ἐν αὐτῷ καὶ
 εὐσεβεῖν παραινῶν καὶ τοὺς εὐσεβεῖς καὶ Χριστιανοὺς τιμῆς ἀπολαβεῖν
 αἰτῶν. σαση δὲ τὴν τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως σπουδὴν αὐτὰ δεῖξει
 τὰ γράμματα.

Ἐπιστολὴ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Σαβόριον τὸν τῶν Περσῶν βασιλεὺς περὶ
 30 τῆς τοῦ λαοῦ τοῦ θεοῦ προνοίας.

»Τὴν θεῖαν πίστιν φυλάττων τοῦ τῆς ἀληθείας φωτὸς μετα- 11 1
 λαγγάνω· τῷ τῆς ἀληθείας φωτὶ ὀδηγούμενος τὴν θεῖαν πίστιν ἐπι-

11—21 Quelle Johannes? — 16f vgl. Exod. 36 — 22—28 vgl. Thdt. I
 24, 12f p. 76 — 31—S. 157, 11 vgl. Thdt. I 25, 1—13 p. 76ff

A²

7 Ἀγάχοις Soer.] ἀράχοις A² | * erg. nach Soer. etwa: ραὸν καθελὼν
 τὰς ἐκτεγυρομένας ἀνέδην 13 τοσοῦτος A² 17 ἔχη Ltz. ἔχει A² 24 ἐκεί-
 νων Thdt.] ἐκεῖ (entgegen d. Sprachgebrauch) A² 26 ἀπολαβεῖν corr. aus ἀπο-
 λάβειν A²

>γινώσκω. τοιγάρτοι ὡς τὰ πρόγματα βεβαίῳ, τὴν ἀγιωτάτην θρη-
 >σκείαν γνωρίζω διδάσκαλον οὖσαν τῆς γνώσεως τοῦ ἀγιωτάτου θεοῦ,
 >ταύτην τὴν λατρείαν ἔχειν ὁμολογῶ. τοῦτου τοῦ θεοῦ μου τὴν
 >δύναμιν ἔχων σύμμαχον, ἐκ τῶν περάτων τοῦ ὠκεανοῦ ἀρξάμενος
 5 >πᾶσαν ἐφιξῆς τὴν οἰκουμένην βεβαία(ις) σωτηρίας ἐλπίσι δήγειρα,
 >ὡς ἅπαντα ὅσα ὑπὸ τοσοῦτοις τυράννοις ἔθνη διδουλωμένα ταῖς
 >καθημεριναῖς συμφοραῖς τριχόμενα ἐξίτηλα γέγονε, ταῦτα νῦν προσ-
 >λαμβάνοντα τὴν τῶν κοινῶν ἐκδικίαν, ὥσπερ ὑπὸ πολλῆς τιμῆς θερα-
 >πείας ἀναζωπυρηθέντα, ἀχοῦσι τε καὶ ἀγάλονται καὶ παρηγουρικάς
 10 >τῷ θεῷ ἐπιτελοῦσιν ἑορτάς. τοῦτον τὸν θεὸν ἐγὼ πρεσβεύω, οὗπερ 2
 >τὸ σημεῖον ὁ αὐτῷ ἀνακείμερός μοι στρατὸς ὑπὲρ τῶν ὄμων φέρει.
 >καὶ ἐφ' ἅπερ ἂν ὁ τοῦ δικαίου λόγος παρακαλεῖ, κατενθύνεται. ἐξ
 >αὐτῶν δ' ἐκείνων περιγαρέσι τροπαιοῖς αὐτίκα τὴν χάριν λαμβάνω.
 >τοῦτον τὸν θεὸν ἀκραιφρῆ καὶ καθαρῶ διανοία ἐν τοῖς ἀνωτάτω
 15 >τυγχάνειν ὑπεραυγάζομαι.
 >Τοῦτον δὲ τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι γόνυ κλίνας, φεύγων μὲν πᾶν 3
 >αἴμα βδελυκτὸν καὶ ὀσμὰς ἀηδεῖς καὶ ἀποτροπαιοῦς, πᾶσαν δὲ λαμ-
 >πηδόνα ἐκκλίνων, αἷς ἢ παμμίαρος καὶ ἀθέμιτος πλάνη χαίρουσα
 >πολλοὺς τῶν ἔθνων καὶ ὅλα γένη χράσασα κατέρριψε, τοῖς κατω-
 20 >τάτω παραδοῦσα μέρεσιν. ἅ γὰρ ὁ θεὸς τῶν ἀνθρώπων πρόνοιαν 4
 >διὰ φιλανθρωπίαν οἰκίαν ποιούμενος χρείας ἡμῶν ἔνεκα εἰς τοῦμ-
 >γαρῆς παρήγαγε, ταῦτα πρὸς τὴν ἐκάστων ἐπιθυμίαν κακῶς ἀνέρ-
 >χεται· καθαρὰν δὲ μόνην διάνοιαν καὶ ψυχὴν ἀκηλίδωτον παρὰ
 >ἀνθρώπων ἀπαιτεῖ, τὰς τῆς ἀρετῆς καὶ εὐσεβείας πράξεις ἐν τούτοις
 25 >σταθμώμενος. ἐπιεικείας γὰρ καὶ ἡμερότητος ἔργοις ἀρέσκεται πρέον-
 >των, μισῶν τοὺς ταραχώδεις, ἀγαπῶν τὴν πίστιν, ἀπιστίαν κολά- 5
 >ζων, πᾶσαν μετὰ ἀλαστορείας δυναστείαν καταγρονὸς καταβάλλει, ὕβριν
 >ὑπερηγάνων τιμωρεῖται, τοὺς ὑπὸ τύφον ἐπαιρομένους ἐκ βάρθρων
 >ἀναιρεῖ, οὗτος καὶ βασιλείαν δικαίαν περὶ πολλοῦ ποιούμενος ταῖς 6
 30 >παρ' αὐτοῦ ἐπικουρίας κρατύνει, σύνεσίν τε βασιλικὴν τῷ γαληναίῳ
 >τῆς εἰρήνης διασφραττῆι.

>Αὐὸ χάριων ἄγαν ὑπεραγάλλομαι, ἀδελφέ, τοῦτον θεὸν εἶναι
 ὁμολογῶ(ν) πάντων ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα, ὃν πολλοὶ τῶν τῆδε βασιλευ-

9 Interpolation des Gelasius — 27 vgl. Jes. 13, 11

A²

5 βεβαίας Thdt.] βεβαία A² 6 τυράννοις aus τυράννης A² 7 συμφο-
 ραῖς A² 10 Am Rand noch kenntlich ἔπερ . . . ἀλλ von späterer Hd. A²
 11 αὐτῷ corr. aus αὐτοῦ A² 16 μὲν übergeschrieben von späterer Hd. A²
 21 οἰκίαν A² 27 ἀλοζοείας A² 33 ὁμολογῶν Thdt.] ὁμολογῶ A²

>σάντων, μαριώδεσι πλάνας ἐπαχθέντες, ἐπεχίρησαν ἀρηήσασθαι.
 >ἀλλ' ἐκείνους ἅπαντας τοιοῦτον τιμωρὸν τέλος κατανόωσεν, ὡς
 >πᾶν τὸ μετ' ἐκείνους ἀνθρώπων γένος τὰς ἐκείνων συμφορὰς οὐκ
 >ἀντ' ἄλλον παραδείγματος ἢ ταύτας παρὰ ταῖς τὰ ὅμοια ζηλοῦσι
 5 >τίθεσθαι. τούτων ἐκείνον ἕνα ἡγοῦμαι γεγονέναι, ὃν καθάπερ τις
 >σκηπτὸς ἢ θεία δίκη τῶν τῆδε ἀπελάσασα τοῖς ἐμετέροις μέρεσι
 >παραδέδωκε, τῆς ἐπ' αὐτῷ ἀσχύνης πολυθρόλλητον τὸ παρ' ἡμῖν
 >τρόπιον ἀποσῆρατα.

>Ἀλλὰ γὰρ ἴοικεν εἰς καλὸν προεχωρηκέναι τὸ καὶ ἐν τῷ καθ'
 10 >ἡμᾶς αἰῶνι τὴν τῶν τοιούτων τιμωρίαν περιφανῆ διεχθῆναι. ἐπι-
 >δον γὰρ καὶ αὐτὸς ἐκείνων τὰ τέλη, τῶν ἔραγχος ἀθεμίτοις
 >προστάγμασι τὸν τῷ θεῷ ἀρακείμενον ἐκταραξάντων λαόν, διὸ δὴ
 >καὶ πολλὴ χάρις τῷ θεῷ, ὅτι τελείᾳ προνοίᾳ πᾶν τὸ ἀνθρώπινον
 >γένος, τὸ φυλάττον τὸν θεῖον αὐτοῦ νόμον, ἀποδοθείης αὐτῷ τῆς
 15 >εὐσέβειας, ἀγάλλεται καὶ γαρῶν. ἐντεῦθεν καὶ ἡμῖν αὐτοῖς πεπεισ-
 >μένοι, ὅτι κάλλιστα καὶ ἀσφαλέστατα ἔχειν ἡμᾶς ἅπαντα συνέστηκεν,
 >ὅποτε διὰ τῆς τούτων, τῶν τοῦ θεοῦ λέγω λαῶν, καθαρῶς καὶ
 >δοξίμου θρησκείας ἐκ τῆς περὶ τὸ θεῖον συμφωνίας πάντα(ς) εἰς αὐτὸν
 >ἀγείρειν ἄξιον.

>Τούτου τοῦ καταλόγου τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐμῶν συνθεραπόν- 10
 >των, λέγω δὴ τῶν Χριστιανῶν (ὑπὲρ γὰρ τούτων ὁ πᾶς μοι λόγος)
 >πῶς οἶε με ἠδέσθαι ἀκούοντα, ὅταν καὶ τῆς Περούδος τὰ κράτιστα
 >ἐπὶ πλεῖστον ὥσπερ ἔστι μοι βουλομένη κομιῆται; σοὶ τε οὖν, ὡς
 >ἕτε προεπῶδες τὰ κάλλιστα νέμειν ἐκείνοις ἐπινεύσας, ἐπάρχοι
 25 >ὡσαύτως τὰ κάλλιστα, ὅ τι σοὶ κάκεινοις. οὕτως γὰρ ἔξις τὸν
 >τῶν ὅλων δεσπότην καὶ θεὸν παῖον, ἴλεων καὶ εὐμενῆ. τούτους
 >παιγαροῦν, ἐπειδὴ τοσούτος εἶ, σοὶ παρατίθημι, ὅτι καὶ εὐσεβεῖς
 >ἐπίσημος εἶ, ἐγχειρίζων τὴν τούτων διακινβέρησιν, τῶν Χριστιανῶν
 >λέγω, τοῖς τῆς εἰς τὸν θεὸν θρησκείας εὐσεβοῦς ἐν αὐτοῖς προστα-
 30 >τεύουσι· τούτους ἀγάπα ἀρμοδίως τῆς σαντοῦ φιλανθρωπίας, σαντῷ
 >τε γὰρ καὶ ἡμῖν ἀπερίγραπτον δώσει(ς) διὰ τῆς πίστεως τὴν χάριν».

Τοσαύτην ὁ τὰ πάντα ἄριστος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τῶν ἐν 12
 τῇ εἰς Χριστὸν εὐσεβεῖα κοσμονόμενων ἐποιεῖτο φροντίδα, οὐ μόνον

A²

4 ἀντ' ἄλλον corr. aus ἀντάλου A² συμφορὰς ἀντ' ἄλλον παραδείγματος
 ἐπαράτους τοῖς τὰ ὅμοια ζηλοῦσι Thdt. 5 ἐκείνον corr. aus ἐκείνων A²

6 ἐμετέρες A² 11 Nach αὐτὸς Rasur oder Flecken, worauf von 3 Buchstaben

kenntlich ε A² 18 πάντα Thdt.] πάντα A² 24 über ἐκείνοις übergeschrieben

ει(?) A² 25 corr. nach Thdt. σὲ κάκεινοι A² 31 δώσει Thdt.] δώσει A²

τῶν ἐπιζώων ἐπιμελούμενος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐφ' ἕτερα σζήπτρα τε-
 λούτων εἰς δέταμιν προμηθούμενος. διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς τῆς ἀγο-
 ρῆς θείας κηδεμονίας ἀπήλαυσε. καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ Ῥωμαίων
 κόσμῳ οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν βαρβάρων τὰς ἡρίαις κατέχων, ἐβρούς
 5 εἶχε τοὺς ἀρχοντας καὶ ἀρχομένους καὶ τῷ χαλινῷ τοῦ αὐτοῦ νεύ-
 ματος μεθ' ἡδονῆς πειθομένους. καὶ γὰρ καὶ οἱ βάρβαροι ἐκόντες 13
 λοιπὸν (ἦ) φόβῳ πολέμου κρατούμενοι ἐδοῦλενον, δεδιότες τὸν Κων-
 σταντίνῳ συναπαρὸντα θεόν. πανταχοῦ γὰρ τρόπαια ἴσταντο, καὶ
 νικηφόρος ὁ βασιλεὺς κατὰ πάντων ἐδείκνυτο. ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ
 10 ἄλλοι πλείστοι ὅσοι ἀκριβέστερον εἰς δόξαν τοῦ τῶν ὄλων θεοῦ ἐβή-
 μοῦντες συνέγραψαν. ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τὴν ἀκολουθίαν τῆς προκειμένης
 ἱστορίας πάλιν τὸν λόγον ἀγάγομεν.

*Περὶ Κωνσταντίας τῆς ἀδελφῆς τοῦ παρεμφήμου βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τοῦ
 παρατεθέντος αὐτῷ πατρὸς αὐτῆς Ἀρείου τοῦ πρεσβυτέρου.*

15 Ὁ μὲν οὖν πιστότατος βασιλεὺς Κωνσταντίνος τῆς τῶν ἐκκλη- 12 1
 σιῶν εὐσέβειας προμηθούμενος τὰς τούτων φροντίδας κατὰ τὸν ἀπό-
 στολον, ὡς πολλάκις εὐλόγηται, ἐν τῇ ψυχῇ περιέφερεν. οἱ δὲ τῷ
 δοκεῖν ἱερεῖς λεγόμενοι, ὅσοι τὴν Ἀρείου λώβην εἰσεδίξαντο, ἡρεμεῖν
 οὐκ ἠρέχοντο, ἄσπορον τὸν κατὰ τῆς ἀληθείας ἀρεθεξίμενοι πόλε- 2
 20 μον, ποιζίλας μηχανὰς κατὰ τῆς ὀρθῆς ἐπιτεχνούμενοι πίστεως. Κων-
 σταντία γὰρ τῇ ἀδελφῇ τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου, γα-
 μετῇ γεγονυῖα τοῦ ἀσεβοῦς Λικινίου, ἧς καὶ ἔμπροσθεν ἐμνήσθην,
 συνέβη ἐν συντυχίᾳ γενέσθαι πρεσβυτέρων τινα ὁμόφρονα τῶν τῆς
 Ἀρείου βλασφημίας κωφωτῶν, θῶπα ἀκροθίνιον τοῦνομα Εὐτό- 3
 25 ζιον. καὶ τὰ μὲν πρῶτα προσεφθάρη τισὶ τῶν τῆς Κωνσταντίας
 θεραπευτῶν, αὐτίκα δὲ καὶ αὐτῇ τῇ Κωνσταντίᾳ εἰς ὄψιν ἔρχεται.
 καὶ δὴ πλείστης ὁσῆς πρὸς αὐτῆς ἀπολαύων παρορησίας ὁμοῦ καὶ
 κηδεμονίας διὰ τῶν συγχωτέρων συντυχῶν προῦχώρει αὐτῷ καὶ ἡ
 30 περὶ Ἀρείου πρὸς αὐτὴν ὁμιλία. θαρροῦσας δὲ λοιπὸν συνέρπαζεν 4
 αὐτὴν διὰ τῶν ἀπατηλῶν αὐτοῦ λόγων. ὡς φθόνος, φησί, μόρος τὰ
 κατὰ Ἀρείου εὐλόγησάτο. ἔπειθ' ἔτι αὐτὴν διὰ τούτων καὶ τῶν τοι-
 οῦτων ἀπατηλῶν αὐτοῦ λόγων, ὡς τὰ αὐτὰ φησὶ φρονεῖ καὶ διδάσκει

15—S. 160, 7 aus Johannes? Gelasius bietet mehr als die Parallelrecen-
 sionen Socr. I 25, Thdt. II 3, Rufin X 12 — 22 s. SS. 13, 6f. 18, 16. 147, 19 —
 24f der Name nur hier überliefert

A²

zu 7 vgl. Thdt. 8 ἴσταντο Thdt. 17 τῷ Holl] τοῦ A² 27 ἀπολαύων:
 r auf Rasur (vgl. S. 155, 27) A² 31 ἴσταντο A² 32 λόγων A²

Ἄρειος ὁμοίως Ἀλεξάνδρῳ καὶ τοῖς ἀπὸ τὴν οἰκουμένην ἐπισκόποις. ἡ δὲ Κωνσταντία ἐπίστανται τοῖς λεγομένοις αὐτῇ παρ' αὐτοῦ. 5
 μάλιστα ἀκούσασα παρ' αὐτοῦ ὁμόφωνα εἶναι τὸν Ἄρειον Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ζήλω δὲ τῆς παρὰ τῶν πολλῶν
 5 ἐκκλησίας μάτην αὐτῷ ἐναντιώσθαι τὸν πάτερ Ἀλεξάνδρου, γίνεται
 οὖν ἐσθλιζομένην τὴν Κωνσταντίαν τὴν τῆς τοῦ κατὰ Ἄρειον πρεσβυ-
 τέρου ἀπίτης ὁμήματα ἠσθῆναι μὲν αὐτὴν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις καὶ
 πλείονος τὸν πρεσβύτερον ἐκείνον ἀξιῶσα τιμῆς καὶ ἐν τοῖς οἰκιοτά-
 τοις ἔχειν αὐτὸν.

10 Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐσθενεῖς χαλεπωτάτη περιέτεσεν, ἐν ἣ καὶ 6
 ἐτελεύτησε. γνοὺς τοίνυν ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος
 παρεγένετο σπουδαίως πρὸς αὐτὴν ἐπισκεψόμενος αὐτήν. καὶ γὰρ
 μετὰ τὴν τοῦ ἐσθλινοῦ ἀνδρός αὐτῆς τελευτήν καὶ τὴν τῆς θεοσιε-
 στάτης καὶ ἀοιδίμου Ἑλένης τῆς μητρὸς αὐτῶν εἰς τὸν ἄλκρον βίον
 15 μετὰστασιν πάσης αὐτὴν κηδεμονίας ἤξιον ὁ παρεύρημος οὗτος καὶ
 πιστότατος βασιλεὺς, καὶ τῶν τῆς χριστίας ἢ ὀρθοτίας ὁδονησῶν
 πείραν αὐτὴν λαβῆν οὐκ ἠσῆκεν. οὐ καὶ χάριν καὶ παρ' αὐτὴν τὴν
 τελευτήν τὴν ἀνομιπτοσάν αὐτῇ καὶ ἀπὸν καὶ παρὼν παρείχε θεο-
 πείαν. μετὰ γοῶν πολλὴν συνομιλίαν τοῦ τε βασιλέως καὶ τῆς 7
 20 Κωνσταντίας λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ Κωνσταντία ἅτε πρὸς γνήσιον
 ἀδελφὸν θαροῦσα· «μὴ μοι χάριν δός, ὃ παρεύρημε βασιλεῦ,
 ἀπερχομένη πρὸς τὸν θεόν». ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸς αὐτήν· «ποίαν,
 φησί, ταύτην»; ἡ δὲ Κωνσταντία πρὸς αὐτὸν ἔφη· «δέομαί σου, φησί,
 βασιλεῦ, ἵνα τὸν Ἄρειον ἀνεθῆναι τῆς ἐξουσίας κτελεύσης καὶ τὴν ἀπὸ
 25 συσχευῆς ἐπαρυστῶσαν αὐτῷ συμφορὰν καταστέλλης, μηδὲ ἐν βραχεὶ
 ἀθροῖς αἵμασι κηλίδα τῇ εὐσεβεῖ σου βασιλείῃ προσάφης». ἠρίσχετο 8
 οὖν τῆς ἀδελφῆς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, νομίσας αὐτὴν ἀδελφικῇ
 διαθέσει ταῦτα λέγειν πρὸς αὐτὸν καὶ μὴ παραπεισθεῖσαν ἐπὶ τοῦ
 κατὰ Ἄρειον πρεσβυτέρου, σύμβουλον ἀσφαλῆ νομίσας αὐτῷ εἶναι τὴν
 30 ἀδελφὴν. καὶ τέως μὲν ἐπιβῆναι τὸν Ἄρειον τῇ Ἀλεξανδρείᾳ καὶ 9
 τῇ Αἰγύπτῳ ἐκόλυσεν, ἀνεθῆναι δὲ αὐτὸν εὐθὺς τῆς ἐξουσίας ἐκέ-
 λευσε διὰ τὴν τῆς Κωνσταντίας τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς παράκλησιν.
 παρεθέτο δὲ αὐτῷ ἡ Κωνσταντία καὶ τὸν πρεσβύτερον ἐκείνον τὸν
 κατὰ Ἄρειον πείθεσθαι αὐτῷ τὸν βασιλέα παρακαλέσασα καὶ τοῖς ἐπ'
 35 αὐτοῦ λεγομένοις ἠδεῖσθαι· «ὡς ἔχονσα πείραν αὐτοῦ τῆς ὀρθότητος,
 σοὶ τοῦτον, εὐσεβέστατε βασιλεῦ, παρακατατίθημι».

12—17 vgl. Thdt. II 3, 2f p. 96

A²

6f πρεσβύτερος A² 25 συσχευῆς corr. aus σκευῆς A²

Καὶ δὴ ἡ μὲν Κωνσταντία τὸν ἀνθρώπειον ἐπεξέροχεται βίον· ὁ 10
 γε μὴν προεβύτερος ἐκείνος ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσέδω, ὁ γὰρ δὴ ἡμε-
 ρώτατος καὶ θεοφιλέτατος βασιλεὺς τῇ Κωνσταντίᾳ αἰτησαμένη
 τοῦτο ποιεῖν ὑποσχόμενος, μετὰ ταῦτα πεπλήρωσε τὴν ὑπόσχεσιν
 5 καὶ θαμὰ φοιτᾶν παρ' αὐτὸν ἐκελεύετο, παρηγοίας τε ὅτι μάλιστα
 πλείστης αὐτῷ ὁ βασιλεὺς μετέδωκε, καὶ λίαν ἐν τοῖς οἰκειοτάτοις
 τοῦ χριστοφόρου βασιλέως Κωνσταντίνου ἐπῆρχε.

Ταῦτα ἀκούσαστες Εὐδόκιμος ὁ Νικομηδείας καὶ Θεόγνιος ὁ Νικαίας 11
 ἔτι ἐν τῇ ἐξορίᾳ διάγοντες, θαρρήσαντες γράφουσι βιβλίον μετανοίας
 10 δῆθεν καὶ πέμποσι τοῖς κορυφαίοτατοις τῶν ἐπισκόπων ἀνακληθῆναι
 τῆς ἐξορίας αὐτοῦντες, διαβεβαιούμενοι λόγῳ, οὐ τρόπῳ, ὡς καὶ τὸ
 πρότερον, δέχεσθαι καὶ κρατεῖν τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, καὶ δὴ 12
 χρηστευσαμένων εἰς αὐτοὺς τῶν ἐπισκόπων τῶν τὸ βιβλίον τῆς ἐπι-
 πλάστου μετανοίας αὐτῶν δεξαμένων, καὶ τῆς ἐξορίας κατὰ παρά-
 15 κλησιν ἀεκληθῆσαν ἐκ βασιλικῷ προστάγματος καὶ τὰς ἐκκλησίας
 ἐξ ὧν ἐξηλάθησαν, ἀπειλήσασιν, τοὺς εἰς τὸν αὐτῶν τόπον χειροτο-
 νηθέντας ἐπισκόπους ἐξωθήσαντες. Ἀμφίονα μὲν Εὐδόκιμος, Χρῆστον
 δὲ Θεόγνιος.

Καλὸν δ' ἂν εἴη καὶ αὐτοῦ τοῦ βιβλίου τῆς ρόδου αὐτῶν μετα- 13
 20 νοίας τὸ ἀντίγραφον ἐντάξαι τῆδε τῇ συγγραφῇ. ἔστι δὲ οὕτως·

Βιβλίον ἐπιπλάστου μετανοίας Εὐδοκίου τοῦ Νικομηδείας καὶ Θεογνίου Νικαίας.

»Ἦδη μὲν καταψηφισθέντες παρὰ τῆς ὁσιότητος ὑμῶν ἐν ἡσυχίᾳ 13 1
 >φύρειν τὰ κεκοιμένα παρὰ τῆς ἀγίας ὑμῶν ἐπικρίσεως ὀφείλομεν.
 >ἀλλ' ἐπειδὴ τόπον δίδομεν καθ' ἑαυτῶν διὰ τῆς σιωπῆς, τούτου
 25 >ἔνεκεν ἀναφίρομεν ἐπὶ τὴν ἀγιότητα ὑμῶν, ὅτι ἡμεῖς καὶ τῇ ἀγίᾳ
 >ὑμῶν σενόδοῳ συνεδρούμεν καὶ τὴν ἰννοίαν ἐξετάσαντες ἐπὶ τῷ
 >ὁμοουσίῳ ὅλοι ἐγενόμεθα τῆς εἰρήνης, μηδαμοῦ τῇ αἰρέσει ἐξακολου-
 >θήσαντες. ὑπομνήσαντες δὲ ἐπὶ ἀσφαλείᾳ τῶν ἐκκλησιῶν ὅσα τὸν 2
 >λογισμὸν ὑμῶν ἐπέτρεχε, καὶ πληροφορήσαντες καὶ πληροφορηθέν-
 30 >τες τοὺς δι' ὑμῶν πεισθῆναι ὀφείλοντας ὑπεσημηνάμεθα τῇ πίστει·
 >τῷ δὲ ἀναθεματισμῷ οὐχ ὑπεγράψαμεν, οὐχ ὡς τῆς πίστεως κατη-
 >γοροῦντες, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ὡς ἀπιστοῦντες τοιοῦτον εἶναι τὸν
 >κατηγορηθέντα ἐκ τῶν ἡδὴ παρ' αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς διὰ τε ἐπιστολῶν

4—6 vgl. Thdt. II 3, 6 p. 97 — 8—20 vgl. Soer. I 14, 1 p. 97. Philostorg. I 9
 p. 10, 2ff (Bidez) — 11 s. S. 104, 13 — 22—S. 161, 26 vgl. Soer. I 14, 2ff p. 97ff

A²

16 1. αὐτῶν] αὐτὸν A² 17 χριστὸν A² vgl. S. 119, 16 22 ἡδη Soer.]
 ἴδει A² 33 ἡδη] ἰδίᾳ Soer.

>αὐτοῦ καὶ τῶν εἰς πρόσωπον διαλέξων πεπληροφορημένοι μὴ τοι-
 >οὔτον εἶναι αὐτόν. εἰ δὲ ἐπέσθῃ ἡ ἀγία ἑμῶν ἐκείνου, οὐκ ἀντι- 3
 >τίνομεν, ἀλλὰ συγκατατιθέμενοι τοῖς παρ' ἑμῶν κεκοιμένοις πληρο-
 >φοροῦμεν, καὶ διὰ τοῦδε τοῦ γράμματος τὴν συγκατάθεσιν διδόντες,
 5 >οὐ τὴν ἐξουσίαν βαρίως γέροντες, ἀλλὰ τὴν ὑπόνοιαν τῆς ἀφύσεως
 >ἀποδιδόμενοι. εἰ γὰρ καταξιώσητε τῶν γούν εἰς πρόσωπον ἑμῶν 4
 >ἐπαραλαβεῖν ἡμᾶς, ἔξετε ἐν ἅπασιν οὐμνήχουσι ἀκολουθοῦντας τοῖς
 >παρ' ἑμῶν κεκοιμένοις. εἰ γὰρ αὐτὸν τὸν ἐπὶ τοῖς τῆς ἀφύσεως
 >ἐραγόμενον ἔδοξε τῇ ἑμῶν ἀγιοσύνῃ χορηγεῖσθαι παρὰ τοῦ εὐσε-
 10 >βιστάτου ἡμῶν βασιλέως καὶ γιανθροπίας ἀξιωθῆναι, καὶ τῆς
 >ἐξουσίας τοῦτον ἐλευθερωθῆναι ἐπισβεῖσασθε, πόσῳ μᾶλλον ἡμᾶς
 >τοὺς ἀνευθύνους δίκαιον ἀξιωθῆναι καὶ τῆς ἐκ τῆς ἐξουσίας ἐλευθε-
 >ρίας καὶ τῆς πρὸς τὴν ἑμῆσαν ὁσιότητα ἀναξυῖξως. ἄτοπον 5
 >γὰρ ἂν εἴη τοῦ δοκοῦντος ἐπευθύνον ἀνευθύνου ἡμᾶς ἐπισιωπᾶν,
 15 >διδόντας καθ' ἑαυτῶν διὰ τῆς σιωπῆς, ὡς προειρήκαμεν. ἐραγεῖτε
 >τοὺς ἐλέγχους, καταξιώσατε οὖν, παρακαλοῦμεν, ὡς ἀρμόζει τῇ
 >φιλοχρησίῳ ἑμῶν ὁσιότητι. ἔπορησα περὶ τοῦτον τὸν θεοφιλέστα-
 >τον ἡμῶν βασιλέα καὶ τὰς δεήσεις ἡμῶν ἐγγχειρῆσαι καὶ θᾶπτον
 >βουλεύσασθαι περὶ ἡμῶν τὰ ἑμῖν ἀρμόζοντα ἐφ' ἡμῖν, ἀγιώτατοις.

20 Τοῦτο μὲν τῆς παλινορίας τὸ βιβλίον Εὐσεβίου καὶ Θεογρίου 6
 τῶν προρηθέντων ἐστίν. ἀπὸ μὲν τῶν ὁμημάτων αὐτῶν φαίνονται,
 ὅτι τῇ μὲν ὑπαγορευθείσῃ ἐν τῇ Νικαίων ὑπὸ τῆς ἐκείνου ἀγίας συν-
 ὁδου πίστει ὑπεσημήνατο χεῖρὶ μόνη, οὐ προθέσει, καθὼς καὶ
 25 ἀναθεματισμῶ ὁμψηφοὶ γενέσθαι τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ οὐκ ἠθέλη-
 σαν. τῆς μὲντοι ἐξουσίας ἐκ σπονδῆς τῶν τὰς δεήσεις αὐτῶν δεξα- 7
 μένων ἐπισκόπων ἀπελύθησαν, καὶ τὰς πρότερον παροικίας αὐτῶν,
 καθάπερ καὶ ἀνωτέρω μοι εἴρηται, καταλαμβάντες καὶ μόνον ὡς εἰπεῖν
 ταύτας θεασάμενοι, σπονδῇ ὅτι μάλιστα πλείστη χρησάμενοι ἐπὶ τὸ
 30 στρατόπεδον ὄρησαν καὶ φθάσαντες τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰσπη-
 δᾶν εἰς τὰ βασίλεια καταθέροντες, πεποιθότες ταῖς τοῦ πρεσβυτέρου
 ἐκείνου προστασίαις, οἵπερ ἡ Κωνσταντία τῷ θεοφιλέστατῳ Κων-
 σταντίνῳ ὡς γρησία αὐτοῦ ἀδελφῆ παρέθετο, πλείστης ὄσης θερα-
 πείας καὶ τιμῆς ἀξιουμένον παρὰ τοῦ βασιλέως. ἀλλ' ὅμως καὶ 8

23 s. S. 104, 13 — 26—S. 162, 20 Johannes? — 28 vgl. S. 160, 15ff — 32
 vgl. S. 159, 33 f

A²
 10 γιανθροπίας A² 12 das εἰ in ἀνευθύνους von 1. Hd. nachträglich zuge-
 fügt, das Wort am Rand von anderer Hd. wiederholt A² 20 τὸ βιβλίον Socr.] τοῦ
 βιβλίον A² 24 κατὰ >Socr. | κατ' αὐτοὺς A² 32 οἵπερ attrahiert statt ὄρησε
 Gelasius.

οὕτως οὐκ ἐθάρασε, ὡς ἤδη προέφη, ἀποκαλέπειν τὴν ἔνδοθεν
 ἐγκειμένην αὐτῷ Ἀρειανὴν αἵρεσιν. θεωρῶν θερμοτάτην περὶ τὰ θεῖα
 καὶ τὴν τῆς ἀληθοῦς πίστεως ἀκρίβειαν τὴν τοῦ βασιλέως ψυχὴν. τὸν 9
 μέντοι Εὐσεβίον σὺν Θεογρίῳ πρὸς τὸν βασιλέα εἰσήγαγε, κρῖναι
 5 αὐτοῖς παρεγγήσας ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν τῆς ἀσεβοῦς Ἀρείου αἰρέ-
 σεως ῥόσον, πολλὰ τε ὑπὲρ αὐτῶν τὸν βασιλέα ἐδυσώπησε μεταδιό-
 νηαι αὐτοῖς παρηγοῖαι, μάλιστα Εὐσεβίῳ, τὰ ἐν τῇ συνόδῳ λεχθέντα
 φρονεῖν αὐτοὺς μαρτυρόμενος.

Καὶ δὴ τὴν ἀλήθειαν ὁ τῆς ἀληθείας ἀληθῶς ἐχθρὸς ἔλεγεν. ἃ 10
 10 γὰρ ἐκεῖ δυσσημοῦντες ὑπερόργεζον. ταῦτα ὁ θῶπαξ φρονεῖν αὐτοῦς
 ἔλεγεν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἔμμενον ἔχων τὸ καλοκάρηδες καὶ πολλὴν
 πρὸς τοὺς ἱερομένους αἰδῶ καὶ τὴν ἐμνησίκαρον καρδίαν τοῦ μεγάλου
 βασιλέως ὁμοῦ καὶ προσήτον Δαυὶδ κερτημένος καὶ μήτε ἐν ῥῶ
 λαβῆν ἀνασχόμενος τὰς κατ' αὐτοῦ τετολυμμένας ὑπὸ Εὐσεβίου ἐπι-
 15 βουλὰς ἐπὶ τοῦ ἀσεβοῦς Λιζιντίου, προσεδέξατο αὐτοὺς εὐμενῶς καὶ
 εὐλαβῶς ὡς ἱερεῖς τοῦ θεοῦ, καὶ τιμῆς πλείστης ὄσης αὐτοὺς καὶ
 ἀσπασμῶ ἠξίωσε, καὶ σιγρότερον ἤκειν αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν ἐκέ-
 λευσε. τῶν δὲ ὁμημέραι προκοπτότων εἰς τὴν (πρὸς) τὸν τὰ πάντα 11
 ἄριστον βασιλέα Κωνσταντῖνον παρηγοῖαν, δεσποῦσι τὸν πρεσβύ-
 20 τερον ἐκαῖνον τὸν κατὰ Ἀρειοὺν ἄρξασθαι αὐτὸν εἰς τὰς ὑπὲρ Ἀρείου
 πρὸς τὸν βασιλέα παρακλήσεις τοῦ ἀξιῶσαι αὐτὸν τῶν αὐτοῦ ὄψεων.
 συστῆναι αὐτῷ δυνάμενον καὶ δεῖξαι τὰ τῶν ἐν Νικαίᾳ ἀγίων πατέ-
 ρων φρονούντα.

Ὁ δὲ πρεσβύτερος, εἶξας ταῖς Εὐσεβίου καὶ Θεογρίου παρακλή- 12
 25 σεσιν, ἄρχεται τῶν ὑπὲρ Ἀρείου πρὸς τὸν βασιλέα λόγων, ὡς ἐκ
 προσόλου τῶν προφηθέντων τὰ πλείστα λέγων, ὅτι πᾶσι τοῖς ἐν
 τῇ συνόδῳ συντίθεσθαι αὐτὸν γάσσουσι καὶ τῇ ἐκεῖσε ἐκφωνηθείσῃ
 πίστει ἀρέσκεσθαι. τῷ δὲ βασιλεῖ ξένα κατεφαίνετο τὰ περὶ τοῦ
 Ἀρείου παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου λεγόμενα. τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πλεί- 13
 30 στας ἡμέρας, τοῦτο μὲν κατ' ἰδίαν τοῦτο δὲ καὶ παρόντος τὰ πλείστα
 Εὐσεβίου τοῦ Νιζομηδείας· σιγρότερον γὰρ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς μετε-
 πέμπετο, οὐ γὰρ ἐμμένητο τῶν πάλαι κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἀσεβοῦς
 Εὐσεβίου τοῦτου δραματοποιηθέντων ὁ πιστότατος βασιλεὺς. τῇ 14
 τοῖνον εὐτεχρῆς τῶν ἀπατηλῶν αὐτοῦ λόγων ὁ Εὐσεβίος πείθει διὰ
 35 τε τοῦ πρεσβυτέρου καὶ δι' ἑαυτοῦ τὸν φιλανθρωπώτατον καὶ ἐπιει-
 κέστατον βασιλέα κληθῆναι κελεύσαι παρ' αὐτὸν τὸν Ἀρειοῦ, διαβε-

1 vgl. S. 158f. — 12 vgl. S. 46, 1 — 21—S. 163, 26 Johannes? teilweise
 bei Soer. I 25, 5f. 9—11 p. 137ff — 32 vgl. o. S. 13

A²

8 μαρτυρόμενος corr. aus μαρτυρούμενος A² 9 ἐχθρὸς am Rand von spä-
 terer Hd. nachgetragen A² 18 corr. Cer. 21 τοῦ Holl] καὶ A²

βαιούμενος ἐλθόντα αὐτὸν εἰς πρόσωπον τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Κων-
 σταντινίου συντίθεσθαι καὶ αὐτὸν πᾶσι τούτοις, οἷς καὶ ἡ σφόδρα
 καὶ ἡμεῖς, ἡγίοι, συνεθέμεθα. ἄπιστα καταφάσκειται ταῦτα τῷ βα- 15
 σίλει, ἀλλ' ὑπὸ τῆς προσοφίας αὐτῷ θεοφιλοῦς ἐπεικείας καὶ τῆς
 5 περὶ τῶν ἐκκλησιῶν ὁμοιοῦς σπουδῆς ἠπτημένος, ὡς ἱερῶσιν
 πιστεύσας, τάδε ἔφη πρὸς αὐτούς: «ὦ Ἄρειος συντίθεται τῇ σφοδρῇ
 καὶ ἀληθῶς τὰ ἐκείνης φρονεῖν ἔλοιτο, δέξομαι τε αὐτὸν εἰς πρόσω-
 πον καὶ σὺν τιμῇ ἐκπέμψω εἰς Ἀλεξάνδρειαν». ταῦτά τε ἔλεγε καὶ
 διὰ γραμμάτων μετάπεμπτον αὐτὸν ἐπὶ τὸ κοινοῦ γενέσθαι ἐξ-
 10 λυσειν.

Ὁ δὲ Ἄρειος τῶν τοῦ βασιλέως ἀξιωθεὶς γραμμάτων εὐθὺς θρά- 16
 σαι τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔσπευσε, συμπροῦν δὲ αὐτῷ καὶ Εὐζώ-
 ῖος, ὃν σὺν αὐτῷ καθέλειν ὁ θεὸς Ἀλεξάνδρος ὁ τῆς κατὰ Ἀλεξάν-
 δρειαν ἐκκλησίας ἐπίσκοπος. ἀναφέρεται δὴτα ἐπὶ τὸν εὐσεβῆ βασιλέα
 15 διὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἐκ σπουδῆς τῶν περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηθεῖα
 παρῆναι τὸν Ἄρειον. δέχεται σὺν αὐτῷ σὺν Εὐζώῳ εἰς πρόσω- 17
 πον καὶ διεπυθάρκτο παρ' αὐτῶν ὁ βασιλεύς, εἰ τῇ ἐν τῇ Νικαίων
 παρὰ τῶν τριακοσίων ἐρίων πατέρων ἐκτεθείῃ πίστει συντίθενται,
 ὁ δὲ Ἄρειος ἐρωμότης ἔλεγεν οὕτως ἀεὶ πεπιστευκέναι καὶ πιστεύειν,
 20 καθὼς καὶ οἱ ἐν Νικαίᾳ ἄγιοι ἡμῶν πατέρες, καὶ πάντες δὲ οἱ σὺν
 ἡμῖν οὕτως πιστεύουσιν — ἔλεγε δὲ τοὺς περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομη-
 θεῖα καὶ Θεόγριον τὸν αὐτῆς Νικαίας, ὅσπερ εὐορκῶν πρὸς ἀπάτην
 καὶ πειθῶ τῆς τοῦ γιλοχρίστου βασιλέως ἀπλότητος, ταῦτα ἐρω- 18
 μότης τοῦ Ἀρείου ἐπύοντος, εἰς ἕσπεσιν τὸν θεοφιλέστατον καὶ
 25 ἐπεικείστατον βασιλέα ἤγαγεν, ὥστε αὐτὸν εὐθὺς καὶ παραχοῆμα εἰς
 Ἀλεξάνδρειαν μετὰ τιμῆς ἐκπέμψαι τὸν Ἄρειον. καταλαβόντα σὺν 19
 αὐτὸν τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὁ ἐπίσκοπος οὐκ ἔδεχτο αὐτόν, παρομοῶν-
 τος αὐτὸν Ἀθανασίου, ὡς μῦθος γὰρ αὐτὸν ἐξετρέπετο. τότε δὴ 20
 οἱ περὶ Εὐσέβιον αὐτοὶ τε ἔγραψον ἐπὶ Ἀρείου καὶ τὸν βασιλέα
 30 γράφειν ἐπιπληκτικώτερον Ἀλεξάνδρῳ καὶ Ἀθανασίῳ παρεσκευά-
 ζον. Ἀθανάσιος μὲν σὺν πάντῃ τὸ δέξασθαι Ἄρειον καὶ τοὺς σὺν 21
 αὐτῷ ἀπηγόρευε καὶ τὸν βασιλέα γράφων σὺν τῷ ἐπισκόπῳ ἐδί-
 δασκεν, ἀδύνατον εἶναι λέγων τοὺς ἅπασ τὴν πίστιν ἀθετήσαντας
 καὶ ὑπὸ τσακείης ἀγίας σφοδρῶν καὶ τῆς σῆς θεοφιλοῦς εὐσεβείας
 35 ἀναθεματισθέντας καὶ κατακριθέντας εὐθὺς ἐξ ἐπιστροφῆς προσλαμ-

23—S. 164, 12 vgl. Vita Athan. 2 p. CXXXVIII^b Montf. — 26—S. 164, 10

vgl. Socr. I 27, 1—4 p. 143f

A²

5 möglich auch die Lesung ἠπτημένος A² | ἱερῶσιν Klosterm. nach S. 173, 2
 ἱερῶς εἴη A² 20 ἡμῶν am Rand von späterer Hd. A² 27 ὁ ἐπίσκοπος]
 Ἀθανάσιος Socr.

βάνεσθαι. τότε ὁ βασιλεὺς βαρέως ἐνεγκὼν καὶ εἰς ὄργην ἐπὶ τῶν 22
περὶ τὸν Εὐσέβιον τὸν Νικομηθεῖα κληθεὶς τάδε Ἀθανασίῳ γράφων
ἠπέλιψεν·

Μέρος τῆς πρὸς Ἀθανάσιον ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως.

5 » Ἐχων τοίνυν τῆς ἐμῆς βουλῆς τὸ γνώρισμα, πᾶσι τοῖς βουλο- 14
-μένοις εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσελθεῖν ἀκόλυτον πάρασχε τὴν εἰσοδον.
» ἔαν γὰρ γνῶ. ὡς κελύωντας τινὰς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μεταποιουμέ-
» ρου· πίστεως ἢ ἀπειροῦς τοὺς τοιοῦτους τῆς εἰσόδου. ἀποστελῶ
» παραχρῆμα τὸν καθαιρήσοιτά σε ἐξ ἐμῆς κελεύσεως καὶ τῶν τόπων
10 » μεταστήσοιταε.

Ὁμοίως δὲ καὶ Ἀλεξάνδρῳ τῷ ἐπισκόπῳ ὑπερ Ἀρείου τὰ ἴσα
ἔγραψεν·

Ἐπιστολὴ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπίσκοπον
Ἀλεξανδρείας.

15 » Νικητῆς Κωνσταντίνος Μέγιστος Σεβαστὸς πατρὶ Ἀλεξάνδρῳ 15 1
» ἐπισκόπῳ.

» Καὶ νῦν ἄρα ὁ παμμάροσ γνόθος ἀνοσίτοις ὑπερθέσεως σοφίσμα-
» σιν ἀνθρακίζησει· τί οὖν πρὸς τὸ παρόν; ἕτερα παρὰ τὰ ἐπὶ τοῦ
» ἁγίου πνεύματος δι' ἡμῶν κεραιμένα δογματίζομεν. ἀδελφεῖ τιμώ-
20 » τατε; Ἄρειον Ἄρειον ἐκείνον λέγω πρὸς ἐμὲ τὸν Σεβαστὸν ἐλθεῖν 2
» ἐξ παρακλήσεως πλείστον ὄσων, ἐκεῖνα φρονεῖν περὶ τῆς καθολικῆς
» πίστεως ἡμῶν ἐπαγγελλλόμενον, ἅπερ ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ
» δι' ἡμῶν ὁρίσθη καὶ ἐκρατύνθη, παρόντος καὶ συνορίζοντος κλήμου
» τοῦ ἐμετέρου συνθεράποντος. παραχρῆμα οὖν οὐτός ἄμα σὺν Εὐ- 3
25 » ζώϊῳ, γρόντες δηλονότι τὴν τοῦ βασιλικοῦ προστάγματος βούλησιν,
» ἀφρίζοντο πρὸς ἡμᾶς. διελέχθην οὖν αὐτοῖς παρόντων πλειόνων
» περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς. ἐγὼ εἰμι ὁ ἀνθρωπος ἐκεῖνος, ὃς τὸν
» πρὸν τὸν ἐμαυτοῦ μετὰ πίστεως ἐλιχοινοῦς ἀνέθηκα τῷ θεῷ· ἐγὼ
» εἰμι ὁ ὑμέτερος συνθεράπων, ὃς πάσαν τὴν περὶ τῆς ἡ... καὶ ὁμοσίαις
30 » ἐπαρήρημαι φροντίδα. καὶ μεθ' ἕτερα· ἀπέστειλα τοιγαροῦν οὐ 4
» μόνον ἀναμνησέων, ἀλλὰ καὶ ἀξιῶν ἐποθέξασθαι τοὺς ἀνθρώπους
» ἕξετέοντας. εἴπερ οὖν τῆς ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθείσης ὁρθῆς καὶ εἰς αἰ-
» ζώσης ἀποτολικῆς πίστεως ἀντιποιοιμένοις αὐτοὺς εἴρητε — τοῦτο
» γὰρ καὶ ἐφ' ἡμῶν φρονεῖν διεβεβαιώσονται — προνοήσατε πάντων,

15—S. 165, 6 Johannes? vgl. Rhein. Mus. LXI, 44 ff

A²

2 γράφων Socr.] γράφειν A² 29 Unleserliche Stelle; etwa ἡμετέρας εἰρή-
νης A², vgl. 165, 5 33 εἴρητε mit iota adser. A²

>παρακαλῶ. ἐὰν γὰρ τούτων ποιήσητε πρόνοϊαν, τὰ μίση τῆ ἁμο-
 >νοίᾳ νικήσητε ἄν. ἐπιζουρήσατε οὖν, παρακαλῶ, τῆ ἁμονοίᾳ. 5
 >συνεισενέγκατε τὰ τῆς φιλίας κατὰ πρός τοὺς τὰ τῆς πίστεως ἡ
 >διαχωρομένους, ποιήσατέ με ἀκούσαι ταῦτα. ἄπερ βοῦλόμην καὶ ἐπι-
 5 >θυμῶ. τὴν τῶν πάντων ἑμῶν εὐφροσύνην καὶ ἁμονοίαν. ὁ θεὸς σε
 >διαφυλάξει, πάτερ τιμωτάτε».

Ταῦτα ἔγραψεν ὁ βασιλεὺς. τοῦ λυσίτελοῦς γνώμενος καὶ μὴ 6
 βοῦλόμενος τὴν ἐκκλησίαν διασπᾶσθαι, τοὺς γὰρ πάντας ἐπὶ τὴν
 ἁμονοίαν ἄγειν ἐσπούδαζε.

10 Ἀεξάμενος δὲ ὁ θεὸς Ἀλέξανδρος τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα 7
 καὶ ὀλίγον ἐπιβιώσας χρόνον μακαρίῳ τέλει μεταλλάττει τὸν βίον.
 ἐπισκοπήσας τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν τὰ ὅλα ἔτη 15
 πρὸ μὲν τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἔτη θ' μῆνας ἕνα καὶ τὰ ἐν τῇ συν-
 ὁδῳ ἔτη τρία μῆνας 5 καὶ μετὰ τὴν σύνοδον ἔτη γ' μῆνας 4, ἁμῶν

15 τὰ πάντα ἔτη 15. Ἀθανάσιος δὲ τῆς ἱεροσούνης τὴν λειτουργίαν 8
 ἐπέδξαστο· οἷος δὲ ἦν ρουνεχία καὶ τῆ εὐσεβείας καὶ τῆ κατὰ τὴν
 ἐκκλησίαν διατυπώσεαι, τὰ ἐξῆς ἡμῖν δηλώσει. γρόντες τοίνυν οἱ 9
 αἰρετικοί, ὅτι τῆς ἐκκλησίας ἐξάσχει ὁ θεὸς Ἀθανάσιος, τὰ μὲν πρῶτα
 συνέπεσον, αὐθις δὲ οὕτως αὐτῷ μὴ γνώμη συμβάλλουσιν. ὥστε, εἰ χοῖ
 20 λέγειν, τὸ μνημόσυρον αὐτοῦ ἐκ τῆς γῆς περιελεῖν, καθὼς οἱ Ἰουδαῖοι
 κατὰ τοῦ Χριστοῦ ἐλογίσατο. παραχοῖμα γὰρ βασιλικῆς κατ' αὐτοῦ
 διατάξεσι χοῖσασθαι τὸν θεοφιλέστατον βασιλέα πείθειν ἐσπούδαζον.

Χοῖ δὲ ἡμᾶς πρῶτον περὶ τῆς ἐκ παιδὸς διαγωγῆς τοῦ ἀνδρός 10
 μικρὰ διηγήσασθαι. τοῦ γοῦν μακαρίου Ἀλεξάνδρου μετὰ τὸν μακά-
 25 ριον Ἀχιλλᾶν τὴν ἀρχὴν τῆς ἱεροσούνης ἐγχειρισθέντος καὶ τὸν κλη-
 ρον μετὰ τὴν τοῦ ἁγίου Πέτρου τοῦ ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος σύνα-
 ξιν τῆς ἀθλήσεως αὐτοῦ εἰς ἐστίαν προτροφευμένον καὶ περιμένοντος
 ἕως ἄν συναθροισθῶσιν, ἐστὼς ἐξ ἀτόπιον ὄντος παιδᾶς ἐκκλησιαστικῶ
 30 τετραμμένος, ἧς παρὰ τὰς ὄχθας ἔπαιζον οἱ ἱεροὶ παῖδες, ἐν οἷς ἦν
 ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος καὶ συνήλυδες ἄλλοι πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι,
 οἱ καὶ προσήγον αὐτῷ παῖδας κατηγουμένους ἐπὶ τῷ βαπτισθῆναι
 αὐτοὺς ἐπ' αὐτοῦ· οὗς πάντας τότῳ ἐκκλησιαστικῷ βαπτίσας ὡς
 ἐπίσκοπος ὁ Ἀθανάσιος ἠβούλετο λόγον αὐτοῖς διδασκαλικὸν προσ-

7—9 vgl. Socr. I 27, 5 p. 144 — 7—17 vgl. Vita Athan. 2 p. CXXXVIII¹ Montf. —

10—22 Die Datierung weicht von den Angaben des Socrates, Theodoret, Rufin ab;
 vgl. S. 44, 5 und 134, 24. Quelle Johannes? — 21 vgl. Mark. 15, 2 — 23—S. 166, 29
 vgl. Rufin X 15 p. 980ff. Vita Athan. 1 p. CXXXVII^b Montf.

A²

1 Γ τῆς ἁμονοίας A² 6 διαφυλάξει A² 20 Ἰουδαῖοι + οἱ A², corr. Holl

εργεῖν. ἱσοῦς οὖν ἐπὶ τοῖς γινομένοις ὁ θεὸς Ἀλέξανδρος, 12
 ἀρθεῖν πρὸς αὐτὸν κελεύει τοὺς παῖδας· καὶ ἐπιγνοὺς ἅπαντα ὡς
 ἐγένοντο γράμῃ τῶν σὺν αὐτῷ κληρικῶν τοὺς μὲν βαπτισθέντας
 5 τοῦ σωτηρίου βαπτίσματος συμβόλοις ἐτελείωσε· τὸν δὲ Ἀθανάσιον
 τοῖς γορευσίν αὐτοῦ Ἀθανάσιον συγκαλέσας παρέθετο, παιδεῦσαι
 γράμματα κελεύσας καὶ ἐν κροίῳ προβαλάζειν ὅτι μάλιστα, προβάντε
 δὲ αὐτὸν ἀποδοῦναι αὐτῷ, μᾶλλον δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκέλευσεν, ὡς ἡ
 Ἄγνη φησὶ τὸν Σαμουὴλ προσήγαγεν, προβάντος οὖν τοῦ καιροῦ 13
 10 προσφίρουσιν οἱ γορεῖς τῷ ἐπισκόπῳ Ἀλεξάνδρῳ τὸν Ἀθανάσιον,
 ὥπερ εὐθέως ὁ ἐπίσκοπος τὸ ἱερατικὸν ἑσθὸν περιτίθησι, νέον αὐτὸν
 Σαμουὴλ τῇ ἐκκλησίᾳ προβαλάζων εἰς ἄμμεναι τῶν ἀληθῶς ἀλλοφύ-
 λων, καὶ γὰρ πολλοὺς ἀγῶνας ἐπέμεινεν ὑπὲρ τῶν αἰρετικῶν, οὔτινες
 καὶ σινομοσίαν ποιήσαντες (ἦσαν) οὐ τεσσαράκοντα ἄνδρες μόνον κατὰ
 15 τὸν ἱερὸν ἀπόστολον Παῦλον, ἀλλὰ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν αἰρετικῶν,
 μάλιστα τῶν Ἀρειομανιτῶν, τὸ ἐνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, τοῦ Ἀθα-
 νασίου μετὰ τοῦ Δαυὶδ ψάλλοντος καὶ λέγοντος· »ἐὰν παρατάξῃ- 14
 ται ἐπ' ἐμὲ παρεμβολή, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδία μου· ἐὰν
 ἐπαρᾶσθῃ ἐπ' ἐμὲ πόλεμος, ἐν ταύτῃ ἐγὼ ἐλπίζω στέφανον
 20 ρίζης περιθέρσθαι, δηλαδὴ ποθήσας λαβεῖν παρὰ κροίον τοῦ καὶ
 πρὸς αὐτὸν εἰρηκότος· »θάροσει, καὶ μὴ φοβοῦ· ὅτι ἐγὼ εἰμι
 μετὰ σοῦ, καὶ οὐ προσθήσει τις τοῦ κακῶσαί σε.

Ἐπειδὴ οὖν τὰ πολλὰ τῶν συμβεβηκότων αὐτῷ ἐσηγήσασθαι 15
 φέρομεν, μήπως κόπον ἐμποιήσωμεν τοῖς ἐντευξομένοις τῷδε τῷ
 25 γράμματι τὸν λόγον μηκύνοντες (ἄπειρα γὰρ εἰσιν ἅπερ ὑπέστη διω-
 κόμενος ὑπὸ τῶν ἄσεβεστάτων αἰρετικῶν) ταῖς ἐπισημοτέρας αὐτοῦ
 πράξεις ἐρκεσθῆσομεθα, αἱ καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς γνωστοῖσι τοῦ ἀνδρὸς
 ἔδοται, παρατὰ γὰρ εὐθὺς προστάντος αὐτοῦ, ὥπερ ἔφαμεν, 16
 τῆς ἐκκλησίας, οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας ἀπεχθῶς λίαν πρὸς
 30 αὐτὸν τὸν Ἀθανάσιον ἔχορτες, τότε δὴ καιρὸν ἐγκαίριον τοῦ ἰδίου
 σοκοῦ τὴν τοῦ βασιλέως κατὰ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου λέπην λα-
 βόντες, ὡς ἐνόμιζον, πάντα κατ' αὐτοῦ τολμῶντες ἐκέκων ἀποκινῆ-
 σαι αὐτὸν τῆς ἐπισκοπῆς σπονδάζοντες, καταψηφισόμενοι τοῦ ἀνδρὸς
 ὡς ἀναξίως ἐπίσελθόντος τὴν ἱεροσύνην, οὕτω γὰρ μόνως ἠλπι-
 35 ζον τὴν Ἀρειανὴν δόξαν κρατῆσαι, εἰ Ἀθανάσιον ἐκποδὸν ποιήσουσι.

9 vgl. I Kön. 1, 24 — 14 vgl. Act. 23, 12 — 17 Psal. 26, 3 — 21 II Kön.
 7, 10 — 28—S. 167, 32 vgl. Vita Athan. III 2 p. CXXXVIII Montf. — 30—S.
 167, 25 vgl. Soer. I 27, 6ff p. 145ff

Συμφράττονται οὖν κατ' αὐτοῦ οἱ προσηυθέντες τῆς Ἀρειανικῆς 17
 ἀσεβοῦς αἰρέσεως Ὑσιωνα Εὐδαίμονα Καλλίνικον, καὶ διαφόρους κατη-
 γορίας κατὰ τοῦ θείου Ἀθανασίου δι' αὐτῶν ἐκίνησαν, καὶ πρῶτον
 μὲν, ὅτι Ἀθανάσιος, γησί, ἐπεισελθὼν τὴν ἐπισκοπὴν λιγῆν ἐσθῆτε
 5 τελειῶν τοῦς Ἀιγυπτίους τῆ Ἀλεξανδρείαν ἐκκλησίᾳ ἐκέλευσε· δευτέρω
 ἐπισυμφράττουσιν διαβολῆν τῆς προτέρας χείρου, ὅτι Ἀθανάσιος ἐπι-
 βουλεύων τοῖς τοῦ βασιλέως προστάγμασι Φιλομένω τιτί, γησί,
 γλωσσόζομον ἔπεμφε πλῆρες χουσίον πρὸς ἀντίστασιν τοῦ βασιλέως
 Κωνσταντίνου· τρίτον Ἰσχύρας τις οὕτω καλούμενος πρῶτα ἐπέδω 18
 10 πολλῶν θανάτων ἔξιον· οὐδέπω γὰρ ποτε ἱεροσύνης τεχνῶν τὸ τοῦ
 πρεσβύτερου ὄνομα ἑαυτῷ περιθεῖς τὰ ἱερίων πράττειν ἐτόλμησεν ἐν
 ταῖς κόμαις τοῦ λεγομένου Μαριώτου. ἐν τούτῳ δὲ καὶ ὁ ἄγιος
 Ἀθανάσιος ὁ ἐπίσκοπος, καταλαβὼν τὸν Μαριώτην, τὰς ἐκείσε ἐκκλη-
 σίας ἐπισκέπτειτο, καὶ μαθὼν τὰ περὶ Ἰσχύραν ἀποστέλλει Μαζάριον
 15 τὸν πρεσβύτερον ἐποπεῦσαι, εἰ ἀληθῆ εἶδι τὰ λεγόμενα, ὅθεν φωρα-
 θεῖς ὁ Ἰσχύρας, ἀποδοῦς ἐκείθεν γρηῃ τε εὐτόρω χουσίμενος, κατα-
 λαμβάνει τὴν Νικομήδειαν καὶ προσφέρει τοῖς περὶ Εὐδόκιον. οἱ 19
 δὲ μίσει τῷ πρὸς Ἀθανάσιον δέχονται μὲν αὐτὸν ὡς πρεσβύτερον,
 ἐπαγγέλλονται δὲ καὶ τῆ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίᾳ τιμῆσαι, εἴγε κατηγορίαν
 20 ἐνόσησασθαι κατὰ Ἀθανάσιον ἀρέξειται. ὁ δὲ κατίνει ταῦτα, ὅτι
 Μαζάριος ὡς πρεσβύτερος Ἀθανασίου ἀποσταλείς, γησί, παρὰ Ἀθα-
 νασίου, ἔσθορον ποιήσας [ἐν] τῆ ἐκκλησίᾳ ἡμῶν ἐν τῷ Μαριώτῃ καὶ
 εὐσηπθῆσας εἰς τὸ θεσιαστήριον, ἀέτρεψε μὲν τὴν τράπεζαν τὴν
 ἄγιαν ποτήριον τε κατέαξε μυστικὸν καὶ τὰ ἱερὰ βιβλία κατέ-
 25 κανσε. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τὸν βασιλέα διδάσκουσιν οἱ προ- 20
 ηυθέντες κατήγοροι διὰ τῶν περὶ Εὐδόκιον τὸν Νικομηδείας, εἰς
 ὄργην κινουῦντες αὐτὸν κατὰ Ἀθανασίου, καὶ ὅτι τὸ θεῖον γράμμα
 δεξιόμενος οὐ προσήκατο καὶ Ἄρειον οὐκ ἔδεδετο ὁμολογήσαντα ἐπὶ
 τῆς σῆς εὐσεβείας τὴν πίστιν, ὡς ἀκούσαντα τὸν βασιλέα τὰ κατὰ
 30 Ἀθανασίου λεγόμενα ἐκπλαγῆραι αὐτόν, ὥστε παρενθὺς κλεῦσαι
 αὐτὸν ἦκειν τάμιστα πρὸς αὐτὸν Ἀθανάσιον τὸν ἐπίσκοπον εἰς τὴν
 Κωνσταντινούπολιν. ὁ δὲ ἀγικόμενος καὶ τὸν βασιλέα θεασάμενος, 21
 διήλεγξε τῶν συκοφαντῶν τὸ ψεῦδος καὶ τὸν βασιλέα ἐπληρωσό-
 ρησε. καὶ γράμμασι βασιλικῶς ὀχρωθεῖς μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα 22
 35 πλείστῃς ὑπὸ τοῦ πιστοτάτου βασιλέως ἐπὶ τὴν Ἀλεξανδρείαν πέμπεται.

25—32 Johannes? — 32—S. 168, 3 vgl. Thdt. I 26, 5 p. 81

A²

2 Ἱστορία Vita Ath. διὰ Ἱστορίας od. Ἐσώωρος Soer. 7 πρόγραμμα Soer.

11 ἱερίως Vita Ath. Soer. 15 πρεσβύτερον Vita Ath. vgl. n. Z. 21] ἐπίσκοπον A²

20 ἀναδέχεται Vita Ath. 21 M. ὁ πρεσβ. ἀποσταλείς Vita Ath. 22 ἐρ > Vita Ath.

24 τε A²] δὲ Soer. καὶ . . . δὲ Vita Ath.

καὶ τὴν θεόθεν αὐτῷ ἐγχειρισθεῖσαν ἐκκλησίαν κατέλαβε. ὁ γὰρ δὲ ταῦτα καὶ τὰ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως γράμματα ἃ πρὸς τὴν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίαν ἐπέστειλεν, ὧν τὰ τελευταῖα ἐνθῆσω τῆδε τῆ συγγραφῆ.

Ἄλλ' ἐμοὶ μηδεὶς τῶν ἐντυγχανόντων τῷδε τῷ συγγραμμάτι 23
 5 διαμέμφηται ὡς τὴν ὅλην ἐπιστολὴν τῷ τῆσδε τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας λόγῳ μὴ συνάψαντι. τοὺς γὰρ περὶ τούτων πάντας συγγραφεῖς διεφενησάμενος οὐχ εἶδον ὅλην ἔπ' αὐτῶν συγγραφεῖσαν. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ γὰρ καὶ ἄλλας πλείστας ὄσας ἐπιστολάς ὡς ἐν ἐπιτόμῳ φανερόν τινα μοῖραν αὐτῶν ἐν ταῖς ἔπ' αὐτῶν σπονδασθείσαις 10 ἱστορίαις ἐγράψαντο. ὅθεν πλείον πάντων ἑμῶν ὑπεραλγῶ περὶ τούτου. ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανεέλθωμεν, τὸ τέλος τῆς προο- 24
 ρηθείσης ἐπιστολῆς τῆδε τῆ ἱστορία ἐγγραγμένοντες, ὡς ὁ λόγος ἐπήγγελται. ἐγράφη δὲ οὕτως·

15 Τέλος ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἐπὶ Ἀθανασίου συγγραφείσης τῆ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ.

»Οὐδὲν ἴσχυσαν οἱ πορνηροὶ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου ἑμῶν. ἐμοὶ 16 1
 »πιστεύσατε, ἀδελγοί· οὐδὲν ἔτερον ἐσπονδάσασιν ἢ ἵνα κατατρίψαντες
 »τοὺς ἡμετέρους χρόνους μηδεμίαν χάραν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ μεταμε-
 »λείας σχεῖν δινηθῶσιν. ἐπικουρήσατε τοίνυν ἑμῖν αὐτοῖς, παρακαλῶ,
 20 »τὸ ἕγιον γίλτρον τὸ ἡμέτερον, ἀγαπήσατε ἑαυτοὺς παρτὶ σθένει,
 »καὶ τὸν ἡμέτερον ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον ἀπλήστον ἐφροσύνῃ ὑπο-
 »δέξασθε, ἀγαπητοί, εἰ καὶ τὰ μάλιστα εἰ οἶδα, ὡς οὐ τοσαύτην 2
 »ἑμῖν λύπην ἐνεποίησεν ὁ αὐτοῦ χωρισμός. ὅσῃν ἔχετε χαρᾶς ὑπερ-
 »βολὴν ἐπὶ τῇ τούτου πρὸς ἡμᾶς ἐπαραξενύξει. διώξατε τοὺς τὴν 3
 25 »τῆς ἡμετέρας ὁμοιοῖας χάριν ἀφανίζεω ἐπιθυμοῦντας, καὶ πρὸς τὸν
 »θεὸν ἀπιδόντες ἡμᾶς αὐτοὺς ἀγαπήσατε, παρακαλῶ. ἐγὼ γὰρ τὸν
 »ἡμέτερον ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον ἀσμένως προσηκάμην, οὕτως τε προσ-
 »εφθεγγάμην. ὡς ἄνθρωπον αὐτὸν εἶναι τοῦ θεοῦ πεπεισμένος. ὁ
 »θεὸς ἡμᾶς διαφιλᾷ. ἀδελγοὶ ἀγαπητοί.

30 Ταῦτα τὰ γράμματα λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως ὁ μέγας Ἀθανά- 4
 σιος καταλαμβάνει τὴν Ἀλεξανδρείαν· ὃν ἅπας ὁ τε κληρὸς καὶ ὁ λαὸς ἀσμένως ἀποδεξιόμενοι ἔχαιρον, ἰδόντες τὸν ἑαυτῶν νομῆα (πρὸς) τὰ θρόνικα ἐπανεέλθοντα μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστης. καὶ τὸν

4—11 vgl. zu der Zwischenbemerkung G. Loeschke im Rhein. Mus. LX. 613 und Parmentier in der Vorrede zu Theodoret p. LXIVf — 16—29 vgl. Thdt. I 27 p. 82 — 30—S. 169, 14 Johannes?

A²

14 συγγραφείσα A² 29 διαφιλᾷ A² 32 corr. Holl

θεὸν ἐδόξασαν ἅπαντες καὶ τὸν τὰ πάντα ἄϊστον βασιλέα Κων-
 5 σταντῖνον εὐφρήμοις φωναῖς ἐγέγραον. ἀλλὰ ταῦτα τοῖς μὲν ἡμε-
 5 τέροις εὐφροσύνην παρεῖχεν ἄφατον, τοῖς δὲ θρασυτέροις καὶ τοῖς τῷ
 εἰς τοῦ θεοῦ πολεμῆν ἠσχημένοις ὀδύνην καὶ αἰσχύνην ἀπέρα-
 5 τιν. ἀλλ' ὁμοῦς καὶ οὕτως τὴν αἰδῶ πᾶσαν τοῦ οἰκείου προσώπου 6
 ἀποδυσάμενοι, μορσιζόμενοι τὴν εὐσέβειαν, τὴν δὲ δέναντα αὐτῆς
 ἠορημένοι οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηθείας μέγιστα καὶ δέον αὐτοῦς
 εἰς γῆν καταδῦναι, πολλὴν ἄγαν τὴν ἰναισχυρτίαν ἡμυγεσμένοι ἐγ'
 10 ἕτερον πύργον εὐσεβείας τὴν παγγάλεπον καὶ κρείσσιον αὐτῶν ἐπὶ τοῖς

Ἦν δὲ τούτων ἁπάντων τῶν ποιηρῶν βουλευμάτων γεννήτωρ 7
 καὶ ἕξαρχος ἐξοχότατος ὁ Νικομηθείας Εὐσέβιος, σοφὸς ἄγαν ὢν εἰς
 τὸ κακοποιῆσαι ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὁ διάβολος. αὐτὸς γὰρ τὰς ἡμῶν
 15 οὐ τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας, ἀλλὰ τοῦ ἄσεβοῦς τοῦ Ἀρμενῶν ἐργαστη-
 15 ρίου ἐκράτει. ἐγχοροῖζων δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ συχνότερον
 τὸν βασιλέα διὰ τοῦ κατὰ Ἄρμενον πρεσβυτέρου θεώμενος καὶ πολλὴν
 τὴν πρὸς αὐτὸν παρορησίαν ἀνέξῃσας ἐφόδιον τῆς οἰκείας κακοτεχνίας
 εὐράμενος τὴν τοῦ βασιλέως ἀπλότητα, φερόμενος τὰς κατὰ τῶν τῆς
 ἀληθείας προμάχων κατεσκευάζει μηχανάς. τῆς οὖν κακίστης αὐτοῦ 8
 20 σπουδῆς τῆς κατὰ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου ἐλπίδος ψευθεῖς, ὁδὸν
 εὐπρόσωπον τῆς κατὰ τοῦ θείου Εὐσταθίου τοῦ τῆς Ἀντιόχειας
 ἐκκλησίας προέδρου ἐσοφίστατο ἔφοδον, καὶ πρόσκεισι τῷ φιλαργῶ
 βασιλεὶ Κωνσταντίνῳ ὡς δὴθεν εὐνοῖστατος καὶ τοῖς παρ' αὐτοῦ
 25 πραττομένοις χαίρων τὴν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ὀδοποιρίαν ἐξαιτῶν καὶ
 τῆς τῶν ἐκείσε παρ' αὐτοῦ δομηθέντων ἱερῶν τοῦ θεοῦ οἴκων θείας
 ἡμερομέρους, τούτοις τοῖς ἀπατηλοῖς λόγοις τὴν τοῦ βασιλέως δαυτι-
 κὴν βουκολήσας ψυχὴν, μετὰ πλείστης ὀψης ἀπὸ τῆς Κωνσταντινου-
 30 πόλεως ἀπῆρε τιμῆς, τοῦ βασιλέως αὐτῷ καὶ ὀχήματα ἀπονεύματος
 καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν θεραπείαν. συναπῆρε δὲ αὐτῷ καὶ Θεόργιος 9
 30 ὁ Νικαίας κοινωρὸς αὐτοῦ ὢν, ὡς καὶ ἔμπροσθεν ἔφαμεν, τῶν πο-
 νηρῶν καὶ ἄσεβων αὐτοῦ βουλευμάτων.

Ἀγικόμενοι δὲ καταλαβάνουσι τὴν Ἀντιόχειαν καὶ τὸ τῆς φιλίας 10
 περιθήμενοι πρόσσωπον, καθὰ γησιν ὁ Θεοδώρητος — εἰ καὶ τὰ πάμ-
 35 ποιηδόμενος πρόνοιαν συνέγραψεν, ἀλλὰ τοῖς πρὸ αὐτοῦ συγγρα-

6 vgl. II Tim. 3, 5—13 vgl. Joh. 8, 44 — 15—33 vgl. Thdt. I 21, 1 f p. 70 —

30 vgl. S. 160, 8 u. 6. — 33—S. 170, 3 Zwischenbemerkung des Verfassers

A²

9 ἄσεβείας A² corr. Hei

14 Am Rand οὕτως κατὰ Θεοδώριον A²

33 προσωπειὸν Thdt.

γείων ἡμεῖς ἐντυχόντες ἀκριβῶς ἅπαντα τάξει τε καὶ ἐιρηῶ ἱστορήσασσι, τὴν ἀκολουθίαν συντάττω. τὰ γὰρ ἐκείνων ποιήματα, ὡς μοι προείρηται, ἐξ ἰκατέρων ἀναλεξάμενοι ἐνταῦθα συντάττομεν.

Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπαρῆλθωμεν καταλαβόντων τοίνυν **11**
5 τῶν ἀλιτηρίων τὴν Ἀντιόχου πόλιν, μετὰ πλείστης ὄσης χαρᾶς ὑπὸ τοῦ ἐκείσε προέδρου τοῦ μεγάλου Εὐσταθίου πνευματικῶς ὑπεδέχθησαν· ἦν γὰρ ἀκηχοῦς περὶ τῆς ἐπιπλάστου αὐτῶν μετανοίας ὡς ἀληθοῦς, φησί, καὶ ἔχειρεν ἐπ' αὐτοῖς, γιλογορότως δὲ αὐτοὺς ὑποδεξάμενος τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας ἕνεκα ὁ μέγας Εὐστάθιος, πλείστης ὄσης θεραπείας ἤξιώσαε. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκ τῆς Ἀντιοχείας **12**
10 ἀπάραντες, τοὺς ἱεροῦς τόπους τῶν Ἱεροσολύμων κατέλαβον εἶρόν τε ἐκεῖ τινὰς τῶν ὁμογορότων, ἐφ' οἷς παρεκλήθησαν οὐ μετρίως διὰ τὸ καπιτιθῆν παρ' αὐτῶν δράμα κατὰ τοῦ τῆς ἀληθείας προμάχου — οὐκ Εὐσέβιον τὸν Καισαρεῖα τῆς Παλαιστίνης, καθὰ Θεοδοσίουτος δοκεῖ **13**
15 συκοφαντεῖν τὸν ἄνδρα ψευδῆ περὶ αὐτοῦ γραφάμενος· οὕτως πάντες οἱ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες ἐπὶ τῇ ὁρθοδόξῳ διαπρέφαντος πίστει μέμνηται, καὶ τῶν ἐν τῇ κατὰ Νίκειαν συνόδῳ ὑπὲρ τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος λόγων καὶ ἀγώνων τοῦ ἀνδρός ῥόδουσι τοὺς ἄθλους, καθὰ καὶ τοῦ θείου Μεκαρίου τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκόπου καὶ **14**
20 Εὐσταθίου τοῦ μεγάλου καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀλεξανδρείας καὶ Αἰουτίου Καισαρείας Καππαδοκίας καὶ Εὐφρησίου Τεάρων καὶ Πρωτογένους Σαοδικῆς καὶ πρό γε πάντων Ὁσίου τοῦ Κοροδούβης Ἀθαλασίου τε Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀλεξάνδρου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν λοιπῶν ἐπάρτων τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἱερῇ καὶ ἀγίᾳ συνόδῳ ὑπὲρ τῶν ἀποστο-
25 λικῶν ἀγωνισαμένων δογμάτων, οὕτως ἐπιμémνηται καὶ τοῦ θευμασίου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης ἐπισκόπου — ἀλλὰ τοῦτον μὲν οὐκ εἶρον οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας, **15**
 ἀλλὰ τοὺς ὁμοφροτας εἶρόντες, Πετρόφιλον τὸν Σκυθοπολίτην καὶ τὸν Αἰδδης Ἀέτιον καὶ τὸν Ασοδιεῖας Θεόδοτον καὶ τοὺς ἄλλους
30 ὅσους τῆς ἀσεβείας Ἀρίου εἶρον κοινωρούς, οἷς συμμίξαντες καὶ τὸ παρ' αὐτῶν τελευθῆν κατὰ τοῦ ἀγίου Εὐσταθίου κατάδηλον αὐτοῖς ποιήσαντες σὺν αὐτοῖς τῶν Ἱεροσολύμων ἐξήμεσαν καὶ τὴν Ἀντιόχου ἴμα αὐτοῖς κατέλαβον.

3 vgl. S. 5, 31 — 4—11 Thdt. I 21, 3 erweitert — 12—27 Polemik gegen Theodoret I 21, 1 p. 70 — 27—S. 171, 34 vgl. Thdt. I 21, 4ff p. 70ff

A²

21 Πρωτογένους nach S. 85, 17] ἰσομύγονος; A², ein Name, der in der Liste von Nicaea nicht vorkommt 30 ὅσων von 1. Hd. ὄσων von 2. Hd. A² corr. Cer.

Ἀλλὰ τὸ μὲν πρόσχημα τῆς τῶν ἄλλων επιδημίας προπόμ- 16
 πιος ἦν δῆθεν τιμὴ, τὸ δὲ περὶ αὐτῶν σπορδαζόμενον ὁ κατὰ
 τῆς εὐσεβείας τῆς εἰς Χριστὸν πόλεμος ἦν. γίνετον γὰρ ἑταιρι-
 κὸν χριστοῦ μισθωσίμενοι καὶ τὴν γλῶτταν αὐτῆς μίαν ὄσαν
 5 δοῦναι αὐτοῖς πείσαντες, συνέδροιν τε σὺν τῷ μεγάλῳ Εὐστα-
 θίῳ ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ ἁγίοις ἐπίσκοποις συνστήσαντες, εἴτα τοὺς
 ἄλλους ἅπαντας ἔξω γενέσθαι κελεύσαντες, οἱ κατὰ τοῦ ἀρχιερέως
 δρᾶμα συντεθειζότες ἄγεσθαι ὡς τάχιστα τὸ τρισάθλιον γίνετον εἰς
 τὸ συνέδριον παρεκελεύονταν. οἱ δὲ τῆς παρανομίας αὐτῶν ἔπορευ- 17
 10 γοὶ ἄγονσιν αὐτῶν μέσον τὸ γύραιον, ἢ δὲ ἕστη παιδίων ἐπομάζιον
 ἐπιδεικνύουσα καὶ λέγουσα ἐκ τῆς Εὐσταθίου στροφίαις ταῦτο συν-
 ειληφέναι καὶ τετοκέναι καὶ ἀνέδην ταῦτα ἐπέμεγε βοῶσα, τὸ δὲ
 τῆς σκωφαντίας προφανὲς ἐγνωκὼς ὁ μέγας Εὐστάθιος, εἴ τινα ἔχει
 τούτου συνίστορα, ἄγειν εἰς τὸ μέσον ἐκέλευεν. ἐκείνης δὲ μηδένα 18
 15 ἔχειν λεγούσης, ὄραον αὐτῇ προέπειναι τῇ ἑταιρίδι οἱ τὴν σκωφαν-
 τίαν ἔφηραντες, καίτοι τοῦ ἀποστολικοῦ θείου κανόνος διαγορεύοντος
 μὴ δεῖν κατὰ πρεσβύτερον κατηγορίαν παραδέχεσθαι παρεκτικτὸν δέο
 ἢ τριῶν μαρτύρων. ἀλλὰ τῶν θείων οὕτως νόμων καταφρονή- 19
 20 σαυτες καὶ τὴν κατὰ τῶν σκωφαντῶν κεκομμένην ἀπόβασιν τοῦ
 θεοῦ εἰς οὐδὲν λογισάμενοι, ἀμείψτηρον κατὰ ἀνδρὸς τοσοῦτον κατη-
 γορίαν διὰ τοῦ ἑταιρικοῦ γυναιίου ἐξέφηραν καὶ ἐδέξαντο, ὡς δικαιοῦ
 κατὰδικοι. ἐπειδὴ δὲ καὶ ὄραον, ὃν αὐτοὶ ἐπέθεντο, τὸ τρισάθλιον
 προστέθεικε γύραιον, βοῶσα Εὐσταθίου εἶναι τὸ βρέφος, ὡς κατὰ
 μοιχοῦ λοιπὸν οἱ πάσης ἀσχυρότητος ἔμπλεσι τὴν ψῆφον ἐξήνεγ- 20
 25 σαν. τῶν δὲ ἄλλων ἀρχιερέων (πολλοὶ γὰρ ἦσαν τῶν ἀποστολι-
 κῶν σὺν Εὐσταθίῳ τῷ μεγάλῳ ὑπερμαχοῦντες δογματῶν (καὶ)
 ἀγροῦντες ἅπαντα τὰ τρευθέντα) προφανῶς ἀντέλεγον τοῖς παρα-
 νόμοις καὶ τὴν ἄδικον ψῆφον ἐκείνην δέξασθαι τὸν ἐπίσκοπον Εὐ-
 στάθιον διεκώλων, οἱ δὲ τὸ δρᾶμα συντεθειζότες τάχιστα πρὸς τὸν
 30 βασιλεῖα ἀνέδραμον (καὶ) πείσαντες αὐτόν, ὡς ἀληθῆ τὰ λεχθέντα
 διερενηθέντα ἐφῆρταν καὶ δικαία ἢ τῆς καθαιρέσεως ψῆφος, ὡς
 μοιχὸν ὁμοῦ καὶ τύραννον ἐξελαθῆναι τῶν ἱερῶν περιβόλων καὶ εἰς
 Ἰλλυρικὴν πόλιν διὰ τῆς Θράκης πορρωτέρω ἐξορίᾳ ἀπαχθῆναι παρα-
 σκευάζουσι τὸν τῆς εὐσεβείας καὶ σωφροσύνης ἀγωνιστήν.
 35 Ἀλλ' ὁ μὲν τῶν ἀποστολικῶν δογματῶν πόλεμος καὶ τὰς κατὰ 21

17 vgl. I Tim. 5, 19 — 35—S. 172, 4 Johannes?

A²

23 βρέφος Thdt. γύραιον A² 26 corr. nach Thdt. 27 ἀντέλεγον: anakathlisch. Die bei Thdt. durchgeführte Participialkonstruktion ist aufgegeben
30 corr. nach Thdt.

τῶν τῆς ἀληθοῦς πίστεως κηρύκων σκροφαντίας δραματοποιεῖν ἐπι-
 στάμενος, ὁ τῆς Νικομηδείας Εὐδόκιμος ἅμα Θεογρίῳ τῇ Κωνσταντι-
 νουπόλει ἐπεχωρίζων. εἶχον δὲ ἑάσαντες ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς τῆς
 5 οὐκείας μογηθρίας κοινωνοῦς, οἱ ἀντὶ τοῦ θείου Εὐδοκίου χειροτο-
 νοῦσαν Εὐλάλιον. τούτου δὲ ὀλίγον λίαν ἐπιβιώσαντος χρόνον **22**
 Εὐφρόνιον τινα προειβάλατο. καὶ τούτου δὲ τάχιστα τελευτήσαντος
 (ἐπιαντὸν γὰρ ἕνα καὶ μῆνας ὀλίγους μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐβίωσε)
 Φλαζίτῳ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης τὴν προεδρίαν δοθῆναι παρασκευά-
 ζουσι. πάντες δὲ οὗτοι ὁμοίως τὴν Ἱερὴν ἀσέβειαν εἶχον ἐγχε- **23**
 10 κρημμένην· ὅθεν ἅπαντες οἱ τῆς ὀρθῆς καὶ εὐσεβοῦς πίστεως ἀντι-
 ποιούμενοι, οἳ τε τῶν ἱερομένων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ, τοὺς ἐκκλη-
 σιαστικῶς καταλιπόντες συλλόγους καθ' ἑαυτοὺς συνηθροίζοντο.
 Εὐδοκίανους δὲ τούτους ὠνόμαζον πάντες, ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἐκεί-
 15 νου συνέστησαν ἕξοδον. τὸ μέντοι τρισάθλιον ἐκεῖνο γύναιον νόσφ **24**
 χαλεπωτάτῃ καὶ μαζροτάτῃ μετ' οὐ πολὺν περιπεσὸν ἐξέφηρε τὴν
 ἐπιβολὴν καὶ τὴν σκροφαντίαν ἐγύμνωσεν. οὐ δύο ἢ τρεῖς ἀλλὰ
 πολλοὺς τῶν ἱερῶν προσκαλεσαμένη καὶ τὰ τερεθέντα παρὰ τῆς
 θανμαστῆς τῶν ἀσεβῶν συμμορίας διδάσσα. ἔφη γὰρ ἐπὶ χρήμασι
 τὴν σκροφαντίαν ἐκείνην τετολμηζέαι, τὸν μέντοι ὄρον μὴ πολὺν
 20 εἶναι ψευδῆ ἔλεγεν· Εὐδοκίον γὰρ τινας χαλκῶς τὸ βρέφος εἶναι ἐβόα.
 Ταῦτα μὲν οὖν ἐν Ἀντιοχείᾳ παρὰ τοῦ ἀσεβοῦς Εὐδόκιου καὶ **25**
 τῶν ἀμφ' αὐτὸν τετόλμηται τότε. ἀλλ' οὐδὲ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς ἐνε-
 τράπησαν τότε οὐδὲ κόρον ἐλάμβανον τῶν κατὰ τῆς ἀληθείας προ-
 μάχων σκροφαντιῶν, ἀλλ' ἑωρακότες ὡς κατὰ γνώμην αὐτοῖς τὰ
 25 κατὰ τοῦ μεγάλου Εὐδοκίου ἐπὶ ἤρτησεν, ἔτερον πάλιν δράμα κατὰ
 τοῦ θείου Ἀθανασίου σκροάπτουσιν, ᾧ προσόμοιον οὐδεὶς τῶν κα-
 χίστων ἀνδρῶν πώποτε κατετόλμησε. κατηγόρους γὰρ πάλιν τινὰς **26**
 ἐκ τῆς αὐτῆς Μελετίου συμμορίας μισθωσάμενοι προσάγουσι τῷ βασι-
 λεῖ κατὰ Ἀθανασίου βοῶντες ἀνοσιουργίας ἀσχερὰς τετολμηζέαι
 30 πολλὰς τὸν τῆς ἀρετῆς ἀδελφὴν. ἤγειτο δὲ τούτων Εὐδόκιός τε καὶ
 Θεόγριος καὶ Θεόδωρος ὁ Πρακλειώτης τῆς Θυράκης, οὐκ ἀνεκτὰ ταῦτ'
 εἶναι λέγοντες οὐδὲ ἀκοαῖς φορητά. πείθονται δὲ οὖν τὸν βασιλεῖ **27**
 σύνοδον ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας συναθροισθῆναι κελεύσαι, ἐνθα

4—21 vgl. Thdt. I 22, 1 ff p. 72 — 16 vgl. S. 171, 16 f — 22—S. 173, 15 vgl.
 Thdt. I 28 p. 82 f — 23 vgl. Thdt. I 25, 15 p. 80 Z. 15

A²

10 καὶ εὐσεβοῦς am Rand von 1. Hd. A² 19 πολλὴν πέμπαν Thdt.
 28 Μελετίου A² 33 Nach Theodoret a. a. O. und Sozomenos II 25, 1 sollte
 die Synode ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης stattfinden

πλείους ἦσαν οἱ δυσμενεῖς, κακέισε τὸν Ἀθαρᾷσιον κοιθῆραι. πεισθὲς δὲ ὡς ἱεροῦσιν ὁ βασιλεὺς (ἠγγρόει γὰρ παρτελῶς τὰ παρ' αὐτῶν τυρενόμενα) γενέσθαι τοῦτο προσέταξεν. ἀλλ' ὁ τῆς ἀληθείας ἐπίρμαχος, ὁ μέγας Ἀθαρᾷσιος, τὴν τῶν προσηθέντων ἀσεβῶν δυσ-
 5 μένειαν ἐπιστάμενος, οὐχ ἦκεν εἰς τὸ συνέδοιον. ἐντεῦθεν τοίνυν μείζονα πρόσθεσιν εἰς συζοαρτίαν λαβόντες, ἀπαξ τὸν κατὰ τῆς ἀληθείας ἀναδιξάμενοι πόλεμον, τυραννίδος αὐτὸν καὶ θρασυτήτος ἐπὶ τοῦ βασιλείως διὰ γραμμάτων ψηφίζονται. ἐκ δὲ τούτου εἰς
 10 αὐτῷ τὴν ὄργην ἐπογαίνων καὶ τὴν Τύρον καταλαβεῖν παρεγγυῶν ἐκέισε γὰρ μετατεθεῖσαν ἀθροισθῆραι τὴν σύνοδον προσέταξεν, ὑποπατεύσας ἑγορᾶσθαι τὴν Ἀρτιοχέων τὸν Ἀθαρᾷσιον διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι κατὰ τὴν ἀνατολήν τοὺς τὴν Ἀρείου λόβην εἰσδεδεγαμένους. ἔγραψε δὲ καὶ τῇ συνόδῳ ἄπερ ἐχοῖν ἐπιστεῖλαι τὸν εὐσεβεία κοσμοῦ-
 15 μαιον. ἔστι δὲ ταῦτα·

Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς τὴν ἐν Τύρῳ συναθροισθεῖσαν
 σύνοδον.

»Κωνσταντίνος Νιζητῆς Μέγιστος Σεβαστὸς τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ τῇ 171
 >ἐν Τύρῳ συναθροισθεῖσῃ.
 20 >Ἦν μὲν ἴσως ἀκόλουθον καὶ τῇ τῶν καιρῶν εὐπραγία μάλιστα
 >πρέπον ἀστασίαστον εἶναι τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν καὶ πάσης λοι-
 >δορίας τοὺς τοῦ Χριστοῦ εὖν ἀπηλλάχθαι θεράποντας. ἐπειδὴ δὲ 2
 >τοίνυν οὐχ ἔγωγς ἡλιουεῖας οἷστροφ τινὲς ἐλαυνόμενοι (οὐ γὰρ ἂν
 >ἄλλο τι εἴποιμι) βιοδντες ἐαυτῶν ἀναξίως τὰ πάντα συγγέιν ἐπι-
 25 >χειροῦσιν, ὅπερ πάσης συμφορᾶς κερωρηζέται μοι δοκεῖ ἐπέκεινα.
 >τούτου χάριν θέορτας ἑμᾶς, τὸ τοῦ λόγον, προτρέπομαι χωρὶς τινος
 >ὑπερθέσειως ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνδραμεῖν καὶ πληροῦσαι τὴν σύνοδον
 >πνευματικῆς παρηγόρεως ἐπαμῦναι τε τοῖς χορήζουσιν ἐπιουορίας.
 30 >τοὺς δὲ ἀδελφονὺς λατρεῦσαι κινδυνεύοντας εἰς ὁμόοιαν ἐπαραγαγεῖν
 >τὰ τῶν μελῶν διεστῶτα διορθῶσασθαί τε τὰ πλημμελοῦμενα, ὡς
 >καιρὸς ἐπιτρέπει, ἵνα ταῖς τοσαύταις ἐπαρχίαις τὴν πρέπουσαν ἰπο-
 >δῶτε συμφωνίαν, ἣν, φεῦ τῆς ἀτοπίας, ἐλαχίστων ἀνθρώπων ἀπώ-
 >λεσαν ὑπεροφία. ὅτι δὲ τοῦτο καὶ τῷ δεσπότην θεῷ ἐστὶν ἀρεστὸν 3
 >καὶ ἡμῖν πᾶσιν εὐχῆς ἐπέρτερον καὶ ἑμῖν γε αὐτοῖς, ἐάν γε τὴν εἰρή-

20—S. 174, 23 vgl. Thdt. I 29 p. 83ff

A²

1 κακέισε Thdt.] κακέι A² S ψηφίζεται A² 12 Καισαρέων Thdt.
 23 τοίνυν von 1. Hd. durchstrichen A² > Thdt. | ἐγωγς corr. von späterer Hd.
 in ἐγιοῖς A² (Thdt.)

>νην ἀνακαλέσῃσθε, οὐ τῆς τευχόσης ἄξιον εὐδοξίας. πάντας ἀνθρώ-
 >πους συνομολογεῖν ἠγοῦμαι. μὴ τοίνυν μέλλετε λοιπόν, ἀλλ' 4
 >ἐπιτείναρτες ἐντεῦθεν ἠῶδη τὰ τῆς προσημίας. ὅρον τοῖς προκειμένοις
 >ἐπιθεῖναι σπουδέσατε τὸν προσήζοντα, μετὰ πάσης εὐλαστειᾶς δη-
 5 >λαδὴ καὶ πίστεως συνελθόντες, εἰρήνην (τ') ἐκείνην ἐν ἅπασιν προτανευ-
 >θηναί ἔμιν τε καὶ πᾶσι προοίσατε. ἀπέστειλα πρὸς οὓς ἠβουλή- 5
 >θητε τῶν ἐπισκόπων, ἵνα παραγενόμενοι κοιτωνήσωσιν ἔμιν τῶν
 >φρονησμάτων. ἀπέστειλα Διονύσιον τὸν ἀπὸ ἑπατιζῶν, ὃς καὶ τοὺς
 >ὀφελόντας ἀγικέσθαι εἰς τὴν σένοδον μεθ' ἑμῶν ἐπομνήσει, καὶ
 10 >τῶν πρατιομένων ἐξαίρετος δὲ καὶ τῆς εὐταξίας καταόχοπος παρ-
 >έσται. ἔν γάρ τις, ὡς ἔγωγε οὐκ οἶμαι, τὴν ἡμετέραν κέλευσιν 6
 >καὶ νῦν διακρούσασθαι πιερώμενος μὴ βουληθῆ παραγενέσθαι ἐν τῇ
 >συνόδῳ, ἐντεῦθεν παρ' ἡμῶν ἀποσταλήσεται, ὃς ἐκ βασιλικῆ προσ-
 >τάγματος ἐκβαλὼν (αὐτὸν διδάξ)ει. ὡς οὐ προσήζεν ὅροις αὐτοκράτορος
 15 >ἐπὲρ τῆς ἀληθείας ἐξερεχθεῖσιν ἀντιτείνειν ποτέ. λοιπὸν ἔσται τῆς 7
 >ἡμετέρας δοσιότητος ἔργον. ὁμογνώμονι κρίσει, μήτε πρὸς ἀλέχθειαν
 >μήτε πρὸς χάριν, ἀκολούθως δὲ μᾶλλον τῷ τε ἐκκλησιαστικῷ καὶ
 >ἀποστολικῷ κανόνι, τοῖς πλημμεληθεῖσιν ἤγρον κατὰ σφάλμα συμβε-
 >βηκόσι τὴν ἀρμότιουσαν θεραπείαν ἐπινοῆσαι, ἵνα καὶ πάσης
 20 >βλασφημίας ἐλευθερώσητε τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὰς ἐμὰς ἐπικουρήσητε
 >φρονησάσας καὶ τὴν τῆς εἰρήνης χάριν [ἐν] τοῖς νῦν στασιαζομένοις
 >ἀποδόντες. μεγίστην εὐκλήριαν ἔμιν αὐτοῖς προσξενήσητε. ὁ θεὸς
 >ἐμᾶς διαφυλάττοι. ἀδελφοὶ ἀγαπητοί«.

Τὴν μὲν οὖν σένοδον ἐν Τύρῳ γενέσθαι προστάξας ταῦτα γε- 8
 25 >γράφηκεν. ὡς γὰρ ἱεροῦσι τοῖς σκοφοῦνταις ἐπέθετο, εἰ καὶ τὸν
 >τῆς εὐσεβείας τόρον εἶχεν ἀγάνωτον, ἀλλὰ διὰ τὸ νομίξειν αὐτὸν
 >ἠδικῆσθαι τοὺς ἐναντίους, ὡς κριτῆς δίκαιος ἠρέσχετο καὶ ταύτης
 >τῆς κελύσεως, προστάξας μέντοι μετὰ τὴν τῆς σένοδου ἐκπλήρωσιν
 >διευκρινισάσης ἕκαστα καταλαβεῖν πᾶσαν τὴν σένοδον τὰ ἱεροσόλυμα
 30 >τῶν ἐγκαινίων τῆς ἐξεῖσε ἐπ' αὐτοῦ δομηθείσης ἐκκλησίας ἕνεκα.

Γράφει δὲ καὶ ἑτέραν ἐπιστολὴν τῇ συνόδῳ, παρεγγυῶν ὥστε μὴ 9
 >μόνον τὸν Ἀθανάσιον ἀπαντῆσαι τῇ συνόδῳ, ἀλλὰ γὰρ καὶ Ἰλαριον
 >καὶ γεμισθῆναι εὐλαστειᾶς τὰ παρ' ἑκάστου γενόμενα, ἵνα εἰ, καθὼς
 >λέγει Ἰλαριος, φθόρον τὴν διαίρεσιν ἐπέστη τῆς ὀρθῆς ἐντὸς ὧν
 35 >πίστεως, πρότερον ἑαυτοῦ καταγρὸς ἐπὶ τοῖς παρ' αὐτοῦ τετολημη-
 >μένοις κατὰ τῆς ἀληθείας σωπῆση — εἰ μὴ ἄρα ἄμυναν κατὰ τοῦ 10

16 vgl. S. 180, 5 — 24 — S. 175, 19 Johannes? vgl. Vita Athan. 3p. CXXXIX^c Montf.

A²

14 erg. nach Thdt. unleserlich A² 18 ἤγρον] εἴτ' οὖν Thdt. 19 ἐπινοῆσαι
 Thdt.] ἐπινοῆσατε A² 21 ἐν > Thdt. 22 εὐκλειαν Thdt. 33 γινόμενα A²

ιδίου επισκόπου Ἀθιναεσίου σοφισζόμενος παρείλιτο τὴν διόρθωσιν, πλέκων κατ' αὐτοῦ ὑπονοίας παρεκβράσματα — καὶ εἰ μὲν θρόνος αἴτιος ἐρέθη, σπονδὴ αὐτοῖς τοῖς ἐν τῇ συνόδῳ ἐπισκόποις γένηται τοῦ εἰς εἰρήνην ἀμφοτέρους συνῶσαι, εἰ δὲ πλαστῆ τιμὴ μεταμελείη 5 κέχρηται Ἀρειος, καταλάβοι πάλιν τὴν Ἀλεξανδρείαν καὶ περὶ τοῦτου κοίνοιο.

Ταῦτ' ἔγραψε βασιλεὺς ὁ πανέσχημος τῆς τῶν ἀπάντων ὁμο- 11 νοίας προμηθεύμενος, ὅπως ἔν ἐκείσῃ πάσῃ ἐρεσχελίᾳ ἐκποδῶν γενομένης, εἰρηρικώτερον τὰ ἐγκρίνια τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας 10 ἐκτελείσσοι, καθιεροῦντες αὐτὴν τῷ θεῷ. ἀλλ' ὁ μὲν ἀνόσιος Ἀρειος 12 ἀπαρτῆσαι ἐν τῇ συνόδῳ ἐν τῇ Τύρῳ οὐκ ἠείχετο, Ἀθιναεσίος δὲ ὁ μέγας ταύτην σὺν Τιμοθέῳ καὶ Μεζασίῳ τοῖς αὐτοῦ πρεσβυτέροις καὶ πλείστοις ἄλλοις συνεπομένοις αὐτῷ κληρικοῖς καὶ αἰδεσίμοις ἀνόσοι τὴν Τυρίων κατέλαβε σὺν προθυμίᾳ πολλῇ. οὕτω δῆτα 13 15 συνεληθότων ἐπισκόπων εἰς τὴν Τύρον καὶ ἅμα πάντων σὺν τῷ ἑπατιζῷ Διορυσίῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ ἐξοχωτάτοις ἀνόσοις ἀξιόμασι τετιμημένοις καὶ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι ἐπὶ τὸ αὐτὸ γενομένων ἀπεδόθησαν ἐπὶ τοῦ ἀπὸ ἑπατιζῶν Διορυσίου τῇ τῶν ἐπισκόπων συνόδῳ τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα. ἀγίζοντο δὲ καὶ ἄλλοι 14 20 τιτὲς ἐπίσκοποι δογματῶν διασθορᾶν ἐγκυλοῦμενοι, ὧν εἷς ἦν Ἀσκληπᾶς ὁ Γαζεύς. βούλομαι δὲ πρῶτον τὰς τῆς κατὰ τοῦ ἁγίου Ἀθιναεσίου κατηγορίας τραγωδίας ἐνθνεῖναι τῆδε τῇ συγγραφεῖ. εἶθ' οὕτως τὰ κατὰ τὸ πολυθρόνῳ δικεστίονον διηγήσασθαι. Ἀρσένιος 15 25 τις πρῶτον μὲν γεόμενος Ἀθιναεσίου ἀναγνώστης ἐπὶ ἐγκλήμασι τισὶ ἐναγόμενος καὶ μέλλων ἐπὶ τοῦ πλήθους διασθ(εῖρε)σθαι. ἐπειδὴ ἔγνω τοῦτο ὁ μέγας Ἀθιναεσίος (διερευνησάμενος γὰρ ἦν τὴν ἐπόθεισιν), τοῦτον τὸν τρόπον διεσώθη· μεθὼν γὰρ συκοφαντεῖσθαι τὸν Ἀρσένιον, ἐπιστάς νυκτὸς διασώζει τὸν ἄνθρωπον, φωνῆ τὸν φόρον ἀποδρᾶναι τοῦτον παρασχευάσας. ὅντινα μετὰ ταῦτα οἱ Μελιτίου 16 30 κοινοῖοι ἐρόντες κατὰ τὴν Ἀγρεπτον, τὸ τῆς ἐπισκοπῆς αὐτῷ παρασχευάσσοι δοθῆναι ὄνομα, μετὰ δὲ χρόνον τινα καθ' ἑλόθεισιν Εὐσεβίου τοῦ Νιζομηδεῖας (αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ παρταχοῦ κατὰ τῶν εὐσεβῶν πολυπλόκους συκοφαντίας ἐπιτεχνώμενος) αὐτὸν τοῦτον τὸν Ἀρσένιον κατακρέψιντες οἱ τῆς Μελιτίου συμμορίας λαθεῖν αὐτὸν

19—23 vgl. Thdt. I 29, 7 p. 85 — 23—31 Johannes? vgl. Rufin X 18 p. 983 — 34—S. 179, 10 vgl. Thdt. I 30—31, 3 p. 85ff (erweitert)

A²

16 ἑπατιζῷ aus ἑπατιζῶν corr. A² 17f γενομένη A² 25 verdorbene Stelle in A² 34 corr. aus Μελετίου A²

ἐπὶ πλείον ἠξίωσαν. ἔπειτα χεῖρα δεξιὰν ἀπὸ τινος σώματος ἐκτε- 17
 μόντες νεκροῦ καὶ ταύτην ἐν λάφρακι ξυλίνῃ τεταριχενυμένην ἀπο-
 θέμενοι, παρτεχοῦ περιέφερον, πεφορεῦσθαι καὶ κατατετυμῆσθαι λέ-
 γοντες ἐπὶ Ἀθαρσίου τὸν Ἀρσένιον, μαιψόρον τε ἀπεκάλουν τὸν
 5 Ἀθαρσίον. ἀλλ' ὁ πάντα ἐφορῶν ὀφθαλμὸς τοῦ θεοῦ οὐκ εἶσεν 18
 ἐπὶ πλείστον λαθάρειν τὸν Ἀρσένιον, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐν Αἰγύπτῳ
 καὶ Θιβιάδι δῆλος γέγονεν ὅτι ζῆ, ἔπειτα ἐρέβαλεν αὐτῷ ὁ θεός, ὡς
 αὐτὸς ἐς ὕστερον διηγήσατο, τὴν παρὰ τοῦ Ἀθαρσίου παρὰ πᾶσαν
 ἐλπίδα προταρευθεῖσαν αὐτῷ σωτηρίαν διαλογίσασθαι ἔτι τε καὶ
 10 ἀδικεῖν αὐτὸν καὶ παρανομίαν μεγίστην ἐργάζεσθαι, εἰ τὸν ἐνεργέτην
 παρίδοι θανάτῳ ἔνεκεν αὐτοῦ ὑποβληθῆναι καὶ μὴ μᾶλλον αὐτὸν
 ἐπεὶ ἐκείνου τεθνᾶναι. ἄγει οὖν αὐτὸν ὁ τῶν ὄλων πρῦταρις ἐν τῇ
 Τύρῳ, ἔνθα ἡ τραγωδομένη χεῖρ ἐπὶ τῶν συζοφαντῶν ἐπὶ τῶν
 χοιτῶν προσεφέρετο. τοῦτον οἱ Ἀθαρσίου θιασάμενοι σύννοιοι 19
 15 ἤγαγον ἐν τῇ αὐτῶν καταγωγῇ, καὶ μαθόντες παρ' αὐτοῦ τά τε τῆς
 τοῦ θεοῦ οἰκονομίας καὶ τὰ τῆς αὐτοῦ προθυμίας, λαθάρειν αὐτὸν
 ἐν τῷ τέως παρεκάλεισαν.

Ὁ δὲ μέγας Ἀθαρσῖος ἐπὶ τὴν ἴσθμιν κατέλαβε τὸ συνέδριον 20
 ἅμα Τιμοθέῳ καὶ Μαζαρίῳ τοῖς ἐαυτοῦ προσβεβημένοις καὶ τοῖς σὺν
 20 αὐτῷ ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκείσε παρεγενομένοις. καὶ πρῶτον μὲν 21
 γέναιον εἰσήγαγον ἀκολασίᾳ συνεζηκόζ, ἡ δὲ ἀνέδιον ἐβόα παρθενίαν
 μὲν ἐπαγγίλλεσθαι λέγονσα, τὸν δὲ Ἀθαρσῖον ἐπιξενωθέντα εἰς τὴν
 αὐτῆς καταγωγὴν βιάσασθαι αὐτήν καὶ ἄκουσαν διασθεῖραι, τούτων
 25 ἅμα τοῖς ἄλλοις Τιμόθεος ὁ προσβεβημένος, ἀνὴρ ἀξιάγαστος, τῶν 22
 δὲ δικαστῶν ἀπολογήσασθαι πρὸς τὴν κατηγορίαν τὸν Ἀθαρσῖον
 προσταττόντων ὁ μὲν Ἀθαρσῖος εἰρήγησεν, ὡς οὐκ ὄν αὐτὸς ὁ κατη-
 γορούμενος, ὁ δὲ Τιμόθεος ἔφη πρὸς τὴν γυναῖκα· »ἐγὼ σοι, ὦ γύ-
 ραι, συνέτηγον πόποτε; εἰς δὲ τὴν σὴν οἰκίαν εἰσελήλυθά ποτε»; ἡ
 30 δὲ ἀραιδέστερον ἐβόα, διαμαχομένη τῷ Τιμοθέῳ καὶ πρὸς αὐτὸν τὴν
 χεῖρα ἐξάγονσα καὶ κατεπέχονσα καὶ λέγονσα αὐτῷ τῷ Τιμοθέῳ· »σύ
 μου τὴν παρθενίαν ἀφείλον· σύ με τῆς σωφροσύνης ἐγύνωσας· σύ
 μου τὸ σεμνὸν τῆς ψυχῆς ἠχρεῖώσας καὶ τὰ ἄλλα ὅσα λέγειν εἰώ-
 35 θητως ἔκπληξες (τὰ δ)ρόμια καὶ παντὸς θανάματος μίζον, ὅτι Ἀθα- 23
 ρσῖος μὲν κατηγορεῖτο, Τιμόθεος δὲ ἐνεκαλεῖτο. οὕτω δὲ τῶν τὸ

A²

18 ἴσθμιν nachträglich corr. in ἴσθ A² 21 παρθενίαν Thdt.] παρθενίας A²
 35 nach τ Raum für 2 Buchstaben; von späterer Hd. τ . . ρόμενα A² erg. Litz.

δοῦμα συντεθεικότων κατεισχυθέντων, ἐουθουσιώστων δὲ καὶ τῶν
δικαστῶν ὅσοι συνίστορες ἦσαν, ἐκβληθῆναι τὸ γένειον προσέταξεν.

Τότε δὴ ὁ θεὸς Ἀθανάσιος ἔλεγε μὴ χοῖναι ἀφειθῆναι τὸ γένειον, 24
ἀλλ' ἐξετάσαι καὶ μεθεῖν. οἱ δὲ σκωφάρτα ἐβόων ἕτερα εἶναι
5 κατηγορήματα χαλεπώτερα, οὐδαμῶς τέρη τι καὶ δεινότητι δια-
λυθῆναι δυναμένα· ὅπως γὰρ καὶ οὐκ ἀκοῇ δικάσαι τοῖς δεικνυμένοις.
ταῦτα εἰπόντες τὴν πολυθρόνητον ἐκείνην ἐπέδειξαν λάφρα καὶ
τὴν τεταροχειμένην ἐγγύωσαν χεῖρα. τῶν δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ 25
θεασάμενος ἕκαστος ἐβόησεν, οἱ μὲν τῶν σκωφαρτῶν συνίστορες
10 ἀληθῆς εἶναι τὸ μῦθος λέγοντες, οἱ δὲ τὸ μὲν ψευδὸς εἰδότες, κε-
κρύφθαι δὲ τὸν Ἀρσένιον ἔτι ζῶντα λέγοντες κατεγέλων. μερίστης 26
δὲ παραχῆς πεπληρωμένον τοῦ συνεδρίου καὶ μόλις βραχίας ἡσυχίας
γεγενημένης, ἤρετο τοὺς δικαστὰς ὁ κατηγορούμενος Ἀθανάσιος, εἰ
τις ἐν αὐτοῖς εἴη ἐπιστάμενος τὸν Ἀρσένιον. πολλῶν δὲ εἰρηκότων
15 ἀκριβῶς εἰδέναι τὸν ἄνθρωπον ἐκέλευσεν ὁ Ἀθανάσιος τοῦτον ἀχθῆ-
ναι. τοῦ δὲ εἰσελθόντος καὶ σάκτος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ συνεδρίου 27
ἤρετο πάλιν ὁ Ἀθανάσιος, εἰ οὗτός ἐστιν Ἀρσένιος ὁ παρ' ἐμοῦ μὲν
ἀνηρημένος, παρὰ δὲ τούτων μετὰ σφαγῆν ἕβρισμένος καὶ τῆς δεξιᾶς
χειρὸς ἐσπερημένος. σκωμολογησάντων δὲ πλείστον ὅσων τῶν ἐν
20 τῇ συνόδῳ αὐτὸν εἶναι τὸν Ἀρσένιον, τῆς ἐφεστίδος αὐτὸν γυνώ-
σας ὁ θεὸς Ἀθανάσιος, ἐπέδειξεν ἄμφω τὰς χεῖρας τοῦ Ἀρσενίου,
δεξιάν τε καὶ εὐώνυμον· »ἄλλην δέ«. ἔφη, »ζητείτω μηδεὶς· δύο γὰρ
ἀνθρώπων ἕκαστος παρὰ τοῦ ποιητοῦ τῶν ὄλων ἐδεξιόμεθα χεῖρας».

Ἀλλὰ καὶ τούτων οὕτως δειχθέντων κρίσει τοῦ τὰ πάντα ἐφο- 28
25 ρῶντος θεοῦ, θεόν καταδέσθαι τοὺς κατηγόρους καὶ τῶν δικαστῶν
τοὺς συνεδίας καὶ ἐγχεσθαι γῆραι καὶ αὐτὴν τὴν γῆν ἐπ' αὐτοὺς
καὶ ἄρθην λαβεῖν αὐτοῖς. τούναντίον ἐποίησαν. θορόβον γὰρ καὶ
στάσεως ἐπέπλησαν τὸ συνέδριον γόητα ἀποκαλοῦντες τὸν Ἀθανάσιον
καὶ τισὶ μαργαρίαις ἀπατᾶν αὐτὸν λέγοντες τῶν ἀνθρώπων τὰς
30 ὄψεις. καὶ ἐπαρυστάντες ἐπ' αὐτὸν διασπᾶν ἐπεχείρουν καὶ κατα- 29
σφάττειν τὸν τῆς εὐσεβείας ἐπέρομαχον, κινουῦντες, ὡς εἰπεῖν, καὶ
αὐτὴν τὴν γῆν καὶ κοριοστὸν βάλλοντες εἰς τὸν ἄερα κατ' ἐκείνους
τοὺς κατὰ τοῦ θεοῦ ἀποστόλον Παύλου ποτὲ κρᾶζοντας καὶ λέγοντας·
»αἴρετε αὐτὸν ἐν τάχει· οὐ γὰρ καθήκει αὐτὸν ζῆν«. ἀλλ' οἱ παρὰ 30

31 vgl. Archimedes bei Simplicius 424 — 32 vgl. Act. 22, 23 — 34 vgl.

Act. 22, 22

A²

10 μίσος A² corr. Cer. (vgl. S. 178, 32) 12 ἡσυχίας am Rand von 1. Hd.
nachgetragen A² 18 τούτων ἐπιζητούμενος, μετὰ σφαγῆν δὲ ἕβρισμένος Thdt.

26 γῆραι mit iota subscr. A²

Gelasius.

τοῦ βασιλέως τὴν τῆς εὐταξίας πρόνοιαν πιστευθέντες τὸν φόρον ἐκόλυσαν. ἐξαργάσαντες γὰρ τὸν ριζιφόρον καὶ σκάγονε ἐπιβῆναι παραιοκενάσαντες τὴν σωτηρίαν προῦξήθησαν. ὁ δὲ θεὸς Ἀθανάσιος ἐπιβὰς τοῦ σκάγονε ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ὄρησεν ἐκφυγῶν τῶν 5 μαισγύρων τὰς χεῖρας.

Αὐτοὶ δέ, ὡς εἶχον, ἐπὶ τὸν Μαριώτην τινὰς τῶν ὁμοφρόνων 31 ἐπισκόπουσ ἀπέστειλαν, Θεόγριον τὸν Νιζαίας, Μάρων Χαλκηδόνοσ, Θεόδωρον τὸν Ἡρακλειώτην τῆς Θοάκης, Νάρκισσον τὸν Κίλικα, Οὐρόσάκιον καὶ ἄλλουσ τινὰσ τοῦσ αὐτῶν ὁμόφρονασ, ἐπὶ τῷ κατὰ 10 μοιρομέρειαν πρᾶξιν αὐτοῦσ ἐπομηγμάτων ἐκείσε κατὰ Ἀθανασίου συστήσασθαι (ὁ δὲ Μαριώτησ ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ἐστίν, ὁμώνυμοσ τῆσ λίμνησ Μαρίας, πλησίον αὐτῆσ ὄν) ἐντειλάμενοι αὐτοῖσ, ὡσ τάχιστα 32 καὶ τὸν τῶν κακῶν ἀθέντην Ἀρείον στείλαι πρὸσ αὐτοῦσ εἰσ τὴν Αἴλιαν, τοῦτ' ἐστίν εἰσ τὰ Ἱεροσόλυμα. ἐκείσε ἀπὸ τῆσ Τύρου ἐξορ- 15 μήσασι σὺν τοῖσ ἐν τῇ συνόδῳ ἐπισκόποισ· τὴν γὰρ σύνοδον ἅπασαν ἀπὸ τῆσ Τύρου ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα σφραγεῖν μετὰ τῶν ἀπάντων ὁ βασιλεὺσ ἀπανταχόθεν ἐπισκόπων καὶ ἀθῆσ παρηγγήσεν, ὡσ μοι καὶ πρότερον εἶρηται, ἐπὶ τῷ τοῦσ ἐκείσε ἐπ' αὐτοῦ δομηθέντασ καθιε- ρῶσα ρασῶσ. σφραπέστειλε δὲ καὶ τῶν ἐννοστέρων ἀρχόντων 33 20 τινὰσ, εὐσεβεία καὶ πίστει λαμπρονομένουσ, φιλοτίμουσ ἅπασι πάντα δὲ αὐτῶν χορηγηθῆναι κελεύσασ, οὐ μόνον ἀρχιερεῖσι καὶ ἱερεῖσι καὶ τοῖσ τοῦτοῖσ σφραγετομένοισ, ἀλλὰ καὶ τοῖσ δεομένοισ ἅπασι τοῖσ πανταχόθεν σφραγέουσιν, ἀγάτου πλήθουσ σφραφέοντοσ ἐκ πάσισ, ὡσ ἔπος ἀπειν, τῆσ κατὰ τὴν ἀνατολήν γῆσ ἐκείσε εἰσ τὰ ἐγκαῖνια τῆσ 25 νέασ Ἱερουσαλήμ, διεκοσμεῖτο δὲ καὶ τὸ θεῖον θεωσιαστήριον βασιλ- κοῖσ παρραπετάσμασι καὶ κειμηλίοισ λιθοζολλήτοισ χρυσοῖσ.

Τοῦ δὲ ἄσεβοῦσ Ἀρείου σφθάσαντοσ εἰσ τὴν Αἴλιαν τῇ τῶν ἐγκαί- 34 νίων ἡμέρᾳ σὺν προθυμίᾳ πολλῇ, ἀκούσαντοσ μάλιστα ἀπολείπεσθαι τὸν Ἀθανάσιον τῆσ ἐορτῆσ ἐκείνησ, ἄσμένωσ ἐπὸ τῶν ὁμοφρόνων, 30 λέγω δὴ τῶν περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείασ καὶ Πητρούγιλον τὸν Σκευδοπολίτην, ἐπεδέχθη. οἱ δὲ τῆσ ὀρθῆσ ἀντιποιοῦμενοι πίστεωσ, 35 ἰδοῦντεσ τὸν Ἀρείον, ὡσ μῦθοσ αὐτὸν ἀπεστράφησαν καὶ τῆσ ἐκκλη- σίασ ἐξήλασαν καὶ τῆσ συνόδουσ διωχθῆναι προσέταξαν, ἐπὶ τῇ κατὰ Ἀλεξανδρείαν αὐτοῦ ἀκουσθήσεσθαι συνόδῳ, ἐν ἣ καὶ ἐάλω, ὀρισά-

18 s. S. 174, 29 — 27—S. 179, 2 Johannes?

A²

1 τὸν φόρον im Text undentlich, am Rand wiederholt A² 9 am Rand von 1. Hd. ὁμοφρόνονασ A² 14 f ἐξορκίωσασι A² 30 τῶν Holl] τὸν A²

μενοι. καθά, φασί. καὶ ὁ γιλόχριστος ἡμῶν βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐκέλευσεν.

Οὕτω δὴ τοῦ λευεῶνος ἐκποδῶν γενομένων καὶ τῆς ἐορτῆς ἀρη- 36
 νικωτάτης καὶ λαμπροτάτης γενομένης, ὁ παρεύρημος βασιλεὺς καὶ
 5 ἑλίαν πιστότατος τῆν τῆς παρηγγέως λαμπρότητα καὶ πολυτέλειαν
 μεμαθηκόσ. θρημηθείας ὅτι μάλιστα πλείστης ἡμπλεως γέγονε καὶ τὸν
 τῶν ἀγαθῶν πρύτανι ἐπερέμησεν, ὅτι καὶ τὰς τῆν αἴτη-
 σιν δέδωκε. τῆς μὲν οὖν τῶν ἐγκαιρίων ἐορτῆς οὕτως ἐνδόξως 37
 τελεσθαιώσης, οἱ πλείστοι τῶν ἐπισκόπων ἐπὶ τὰς οἰκειάς ἐπερηλθον
 10 πατριδάς, ὅσοι μάλιστα τῆ ἐν Τύρω συνόδῳ γεγενημένη οὐ συνίδου-
 σαν. οἱ δὲ τῆς γατρίας Εὐσεβίου τοῦ Νικομηθείας, ὅσοι σὺν αὐτῷ 38
 τῆν λώβην Ἀρείου εἰσεδίξαστο, σὺν αὐτῷ Εὐσεβίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις
 ἐπισκόποις τῆν Τύρον κατελιήσασι. περιμῆνορες ἐκείῳ τοὺς ὁμόφρο-
 ρας ἀπὸ τοῦ Μαρσώτου.

Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ φθάσας τὸ κομιτέτον ὁ μέγας Ἀθανάσιος 39
 πρόσσεισι τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ βασιλεῖ Κωνσταντῖνῳ
 καὶ πῶσαν τῆν κατ' αὐτοῦ τολμηθεῖσαν ἐδίδαξε τραφοδίαν, ὁ δὲ
 συμπαθέστατος καὶ χρηστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐπεραλγῆσας
 τῆν ψυχῆν ἐπὶ τοῖς κατὰ Ἀθανάσιον τετολμημένοις καὶ κινηθείς ἐπὶ
 20 τῆ κατ' αὐτοῦ ἀδίκῳ γεγενημένη κρίσει, μετὰ δακρύων μάλιστα ἐξα-
 τοῦντος τοῦ Ἀθανάσιον κληθῆναι τοὺς τε κατηγοροὺς καὶ τοὺς δικα-
 στάς καὶ ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως ἀναινεώσασθαι τῆν κρίσιν,
 πέμπει τοῖς ἐν Τύρῳ ἀπὸ τῆς Αἰλίας ἀναζεύξασι γραμματα ὁ βασι-
 25 λέυς, σημαίνοντα πρὸς αὐτῷ μὲν εἶναι τὸν Ἀθανάσιον, αὐτοὺς δὲ ὡς
 τὰς ἀρχαῖα φθάσαι εἰς τῆν Κωνσταντινούπολιν, τὰ δὲ γραφέντα ἐστὶ
 ταῦτα·

Ἐπιστολὴ τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντῖνον πρὸς τοὺς ἐν Τύρῳ ἀπὸ τῆς
 Αἰλίας ἀναζεύξαστας ἐπισκόπους.

»Νικητῆς Κωνσταντῖνος Μέγιστος Σεβαστὸς τοῖς ἐν Τύρῳ πάλιν 18 1
 30 >συνελθοῦσιν ἐπισκόποις.

Ἐγὼ μὲν ἀγροῶ, τίνα ἐστὶ τὰ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας συνόδου μετὰ
 >ποσοῦτον θορόβου καὶ χιμῶνος κριθέντα· δοκεῖ δὲ πως ἐπὶ τινος
 >ταραχῶδους ἀταξίας ἢ ἀλήθειας διεστράγθαι, ἡμῶν δηλαδὴ διὰ τῆν
 >πρὸς τοὺς πλησίον ἐρεσχελίαν, ἣν ἀήτητον εἶναι βούλεσθε, τὰ τῷ

3—10 vgl. Thdt. I 31, 3 p 88 — 10—26 Johannes? — 29—S. 181, 34 Aus-
 führlicher als Athan. apol. ad Ar. 86, der Quelle ist für Socr. I 34 p. 158 ff. Soz. II 28.
 Johannes? (vgl. G. Loeschke Rhein. Mus. LXI, 34 ff.)

>θεῶν ἀρέσκοντα μὴ συνορῶντες. ἀλλ' ἔστω τῆς θείας προνοίας 2
 >ἔργον τὸ τὰ τῆς φιλονεικίας ἤγουν μᾶλλον κακομαχίας ὑμῶν δεινὰ
 >φανερῶς ἀλόγιστα διασκεδίσαι καὶ ἡμῖν διαρρηθῆναι δεῖξαι, εἴ τινα τῆς
 >ἀληθείας συνελθόντες αὐτόθι ἐποίησασθε φροντίδα καὶ εἰ τὰ κεκρι-
 5 >μένα χωρὶς τινος χάριτος καὶ ἀπειθείας ἐκρίνατε. τοιγαροῦν 3
 >ἠπειγμένως πάντας ὑμᾶς πρὸς τὴν ἐμὴν ἐλθεῖν εὐλάβειαν βούλομαι,
 >ἵνα τὴν τῶν πεπραγμένων ὑμῖν ἀκριβείαν δι' ἑαυτῶν ἐπ' ἐμοῦ παρα-
 >στήσητε. τίνος δὲ ἕνεκα ταῦτα γράψαι πρὸς ὑμᾶς ἰδικαίωσα καὶ
 >ὑμᾶς διὰ τοῦ γράμματος πρὸς ἑμαυτὸν ἐκέλευσα, ἐκ τῶν ἐπομένων
 10 >γνώσεσθε.

>Ὡς Ἀθανάσιος, ὁ ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησίας, 4
 >ὁ τοῦ θείου νόμου φοιτητής, πρὸς μέ ἐστιν, ὃς εἰσιόντι μοι ἀπὸ
 >προζέσσου ἐπὶ τὴν ἐπώνυμον ἡμῶν καὶ παρενδύμονα Κωνσταντι-
 >νούπολιν πρόσσεισιν ἐν μέσῳ τῆς λεωφόρου μετὰ ἑτέρων τινῶν ὧν
 15 >περὶ ἑαυτὸν εἶχε. περθῶν δὲ καὶ ὀλοφνρόμενος, αἰφνιδίον τε τὴν
 >προέλεσιν ἐποίησατο οὕτως, ὥστε καὶ ἐκπλήξεως ἀφορμὴν ἡμῖν
 >παρῴσχειν. μερτερεῖ μοι γὰρ ὁ πάντων ἔφορος θεός, ὅτι οὔτε 5
 >ἐπιγινῶμαι αὐτόν, ὅστις ἦν, κατὰ τὴν πρώτην ὄψιν ἠδυνήθην, εἰ μὴ
 >τῶν ἡμετέρων τιτές, ὅστις (ἦν) καὶ τὴν ἀδικίαν, ἣν πέποιθε παρ' ὑμῶν,
 20 >διηγῆσαντο περθαρομένοις. οὕτως τεταπεινωμένον καὶ κατηφῆ τεθεί-
 >μεθα τὸν ἄνδρα, ὥστε ἡμᾶς εἰς ἄγατον οἴκτον ἐπ' αὐτῷ περιπεσεῖν,
 >γνώστας ἐκείνον εἶναι τὸν Ἀθανάσιον, οὗ ἡ ἱερά θεά, ἰκανὴ πρὸς τὸ
 >εἰς τὸν τῶν ὄλων θεὸν σέβας καὶ τοὺς ἐθνικοὺς ἐφελκῶσαι, ὅντινα
 >πάσαι πορνοὶ τιτές ἄνδρες καὶ τῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας ἀλλότριον
 25 >συνχορηγίας οὐ ταῖς τυχούσαις περιέβαλλον, ὥστε καὶ [εἰς] ἐμὲ αὐτὸν 6
 >ἐκ τῆς ἐκείνων πολυτέχνου ἀπάτης συναρπαγέντα μέλλειν [με] ἀμαρ-
 >τυεῖν εἰς τὸν ἄνδρα, εἰ μὴ θεῶν κρίσει κινήθεις ἐκέλευσα αὐτὸν τότε
 >ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπὶ τὸ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητας στρατόπεδον
 >θάσσει τὸ τάχος, καὶ οὕτως ἀνακρινθεὶς παρὰ τῆς ἐμῆς εὐλαβείας 7
 30 >περὶ τῶν κατ' αὐτοῦ ψευδῶς δραματοποιηθέντων, συστάς ἐφ' ἡμῶν
 >ὁ ἀνὴρ ἑαυτῷ ἠλεγξε μὲν τῶν κατηγορημάτων τὸ ψεῦδος, ἀθῶως δὲ
 >περὶ πάντων ἐκείνων ἀποφανθεὶς μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστης
 >παρ' ἡμῶν ἐπὶ τὴν οἰκείαν ἀπεστάλη πατρίδα, ἀποδοθεὶς ἐν εἰρήνῃ
 >τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἰθυρομένῳ ὀρθοδόξῳ λαῷ.

5 vgl. Tacitus ann. I 1: *sine ira et studio* und S. 174, 16

A²

15 δὲ von späterer Hd. getilgt A² 19 (ἦν) nach Athan. Ltz. 20 δι-
 γῆσαντο G. L.] διηγῆσαντο A² 23 nach ὕλων wiederholt: γνώστας ἐκείνον u.
 wieder gestrichen, wonach die Zeilenlänge der Vorlage zu bestimmen A² 25 εἰς
 von späterer Hd. beanstandet A² 25f corr. Ltz.

>Νῦν δὲ πάλιν χεῖρονα τῶν πρώτων τὰ δεύτερα κατ' αὐτοῦ τε- 8
 >τοληθῆσθαι βοῶ μετὰ πλείονος παρηγορίας, οὐδὲν ἕτερον παρ' ἡμῶν
 >αὐτῶν ἢ τὴν ἑμετέραν πρὸς ἡμᾶς ἄγειν, ἢν ἠξίωσεν αὐτῶν ἐπάροξαι,
 >ἢν ἑμῶν παρόντων ἂ πέποιθεν ἀναγκαίως ἀποδέρασθαι δευθῆ. ὁ- 9
 5 >περ ἐπειδὴ εὐλογον εἶναι καὶ τοῖς καιροῖς πρέπον ἡμῖν καταγράψαι,
 >ταῦτα γρῆσαι πρὸς ἡμᾶς προσέταξα, ἵνα πάντες ὅσοι τὴν ἐν Τύρῳ
 >σύνοδον γενομένην ἀνεπληρώσατε, ἀνπεροθέτω εἰς τὸ στρατόπεδον
 >τὸ ἑμέτερον θησάαι ἐπειθῆτε, τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἐπιδεικνύοντες τὸ
 >τῆς ἑμετέρας κρίσεως καθαρὸν τε καὶ ἀδιάστροφον, ἐπ' ἐμοῦ δηλαδὴ
 10 >ὄν τοῦ θεοῦ εἶναι [με] γρησίον θεράποντα οὐδ' ἂν ἡμῖς ἀρηγήσοιτε τὰ
 >κεκοιμένα παρ' ἑμῶν (ἀπολογούμενοι). τοιγαροῦν διὰ τῆς ἐμῆς πρὸς 10
 >τὸν θεὸν λατρείας τὰ πενταχῶν ἐξηγεύεται καὶ τῶν βαρβάρων αὐτῶν
 >τὰ πλείστα ἔθνη τὸ τοῦ θεοῦ ὄνομα γρησίως ἐλαβονμένον, ἃ μίχοι
 >εἶναι τὴν ἀλήθειαν ἠγρόουν — δηλὸν δὲ ὅτι ὁ τὴν ἀλήθειαν ἀγροῶν
 15 >οὐδὲ τὸν θεὸν ἐπιγινώσκει — πλὴν ὁμως, καθὰ προείρηται, καὶ οἱ
 >βάρβαροι αὐτοὶ εἶναι δι' ἐμέ, τὸν τοῦ θεοῦ θεράποντα γρησίον, ἐπέ-
 >γνωσαν τὸν θεὸν καὶ ἐλαβεῖσθαι μεμαθήκασιν, ὃν ἐπερασπίζειν μου
 >καὶ προνοεῖσθαι πενταχῶ τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἤσθητο· ὅθεν μάλιστα
 >καὶ ἴσασιν τὸν θεόν, ὃν ἐκεῖνοι μὲν διὰ τὸν πρὸς ἡμᾶς φόβον ἐλαβοῦν-
 20 >ται. ἡμεῖς δὲ οἱ τὰ ἄγια μυστήρια τῆς εὐμενείας αὐτοῦ δοκοῦντες 11
 >προβάλλεσθαι, οὐ γὰρ εἶπομι γυλάττειν, οὐδὲν ἕτερον πράττομεν ἢ
 >τὰ πρὸς διχόνοιαν καὶ μῖσος συντείνοντα καί, ἀπλῶς εἰπεῖν, τὰ πρὸς
 >ὄλεθρον τοῦ ἀνθρωπείου γένους ἔχοντα τὴν ἀναφορὰν.
 >Ἄλλ' ἐπειθῆτε, καθὰ προείρηται, πρὸς ἡμᾶς τὸ τάχος, πεπεισ- 12
 25 >μένοι, ὡς παρτὶ σθένει κατορθῶσαι πειράσομαι, ὅπως ἐν τῷ νόμῳ
 >τοῦ θεοῦ ταῦτα ἐξαιρέτως ἀδιάπτωτα γυλάττηται, οἷς οὔτε ψόγος
 >οὔτε κακοδοξία τις προσπλακῆναι δευθήσεται, διασκεδασθέντων δι-
 >λαδὴ καὶ συντριβέντων ἄρδην καὶ πατελῶς ἀγανισθέντων τῶν
 >ἐχθρῶν τοῦ νόμου τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἐπὶ προσχήματι τοῦ ἁγίου ὀνό- 13
 30 >ματος ποικίλιας καὶ διαφόρους βλασφημίας πρὸς ἀπάτην τῶν ἀπλο-
 >στέρων προσφέρουσιν, ἐπιποθοῦντες ὡς οἶόν τε τὸ τῆς καθολικῆς
 >ἐκκλησίας καθαρὸν, ἥντινα ὁ ἑμέτερος σωτὴρ ἄσπιλον διασγυλάττει
 >καὶ ἁγίαν καὶ ἁμωμον, τῷ σωτηριῶδει καὶ τιμίῳ αὐτοῦ αἵματι ἀγο-
 >ράσας αὐτὴν, καθὼς οἱ θεῖοι αὐτοῦ καὶ ἄρραγεις διαγορεύουσι νόμοις

33 vgl. Ephes. 5, 25ff

A²

3 αὐτῶν Cer.] αὐτῶν A² | ἑμετέραν Cer.] ἡμετέραν A² 10 ὄν Athan.]
 ὄντος A² | με > Athan. 10 ἀρηθήσεται Athan. 10f τὰ—ἑμῶν > Athan.
 erg. etwa [ἀπολογούμενοι] Ltz. 31 ἐπιποθοῦντες—34 νόμοι > Soer.

Ταῦτα τὰ γράμματα εἰς ἀγορίαν τοῦς ἐν τῇ συνοδῷ κατέστησαν, 14
 μάλιστα τοὺς περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας. οἱ μέρτοι ἐν τῷ Μα-
 ριῳτῇ ἔπ' αὐτῶν σταλέντες καὶ τὰ ψευδῆ ὡς ἀληθῆ ἐγγράψαντες,
 5 κατὰ μοιρομέριαν πρὸ τῶν βασιλικῶν τούτων γραμμάτων, φθάζουσιν
 ἐν τῇ Τύρῳ τῶν θαυμαστῶν ἐπισκόπων τὴν συνοδόν. ἀλλ' οὐ 15
 πρότερος τὴν πλαστήν ἐκείνην καὶ τῶν μυσερῶν ἐκείνων συκοφαντῶν
 γέμουσαν κατὰ Ἀθανασίον πρᾶξιν προσεδέξατο. ὅθεν οἱ πλείστοι
 αὐτῶν τὰ τοῖς βασιλικαῖς γράμμασι περιεχόμενα ἐκ τῆς ἀγαγρῶσεως
 10 μεμαθηκότες ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν δέισαντες ἀνεχώρησαν. οἱ δὲ περὶ 16
 Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας καὶ Θεόγριον καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς τέως
 ἐν τῇ Τύρῳ ἐχρόνιζον, παρῆλκοντες ἐκοντὶ τὸν καιρὸν, ἔγραψον δὲ
 τῷ εὐσεβεῖ βασιλεῖ ἀκορτας ἐπέχεσθαι ἐκείσε. ἐπειγομένους ἔξορμῶν
 πρὸς αὐτὸν καὶ τῆρ τῶν πλαστῶν ἐπομημημάτων πρᾶξιν, ἦν ὡς μῦθος
 15 ἀπέρομφε καὶ οὐθ' ὄλως προσδέξασθαι ἠρέεγχο βασιλεὺς ὁ πιστότα-
 τος, ἤκειν ἀπαξ πρὸς αὐτὸν τοὺς ἀλιτηρίους κελεύσας.

Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ βραδονάρτων αὐτῶν, τῶν περὶ Εὐσέβιον λέγω, 17
 μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστης τὸν Ἀθανάσιον ἐπὶ τὴν Ἀλεξάν-
 δρειαν πάλιν ἀπέπεμφε, γράψας καὶ αὐθις τῇ Ἀλεξανδρείῳ ἐκκλησίᾳ,
 20 ὅτι ὁ αὐτῶν ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος ψευδῶς διεβέβλητο, καὶ ὡς ἡ
 καθαρότης αὐτοῦ ἐν πᾶσι τηλαγγῶς ἐξέλαμψεν. ἐν δὲ τῷ παρεῖναι 18
 τὸν Ἀθανάσιον κατὰ τὴν Ἀλεξανδρειαν καὶ συγκροτεῖσθαι κατὰ τὰς
 βασιλικὰς κελεύσεις καὶ τὰς τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων τῶν εἰς τὰ ἐν
 Ἱεροσολύμοις ἐγκαθῖα συναχθέντων προστάξεις (τὴν συνοδόν), ἀπαντῆ
 25 τὰ κατὰ τὸν Ἄρειον, καὶ πολλή τις ἦν τοῦ πλήθους συνέλευσις καὶ ἐλλίς
 ἐπὶ ταλαρτενοῦσῃ ἐκβάσει περιεγομένη, μάλιστα πάντων ὀρώων τὰ
 τοσοῦτοις καὶ τηλικούτοις ἐπισκόποις συμφώνως δόξαντα καὶ κρι- 19
 θέντα πάλιν διασπυλλόμενα. ὀρώων τοίνυν ὁ θεῖος Ἀθανάσιος
 ταραπτομένην τὴν Ἀλεξανδρειαν καὶ πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον οὐ παρε-
 30 σιόλησεν, ἀλλὰ φανερά διὰ γραμμάτων ταῖς εὐσεβείν ἀκοαῖς τοῦ
 πάντα ἀρίστου καὶ θιοφιλοῦς βασιλεῶς κατέστησεν. 20

Ὡς δὲ ἔγνω ὁ βασιλεὺς διεστρίφθαι τὸν Ἄρειον, πάλιν μετά-
 πεμπτὸν αὐτὸν ἐπὶ τὴν Κωνσταντινουπόλιν ἀφθῆναι προσέταξε, δώ-
 σοντα λόγον, ὧν ἀνακαταίνειν πάλιν ἐτόλμησε, γράψας αὐτῷ καὶ τοῖς
 35 σὺν αὐτῷ ἐπιστολῆρ τῆς κατ' αὐτῶν ἀγαρακτῆσεως γέμουσαν. τὰ
 δὲ γραμμένα ἐστὶ ταῦτα:

1 vgl. Soer. I 35, I p. 163 — 3—35 Johannes? — 4 vgl. oben S. 178, 10

A² A¹ (von Z. 7 συνοδὸν an)

1 ἀγορίαν Soer. 14 πρᾶξιν (ἀπέστειλαν) wohl zu Unrecht Ceriani 24 corr. Ltz.

Ἐπιστολὴ τοῦ θεοφιλοτάτου βιβαλίως Κωνσταντίνου πρὸς Ἀρειοὺν καὶ Ἀρειανούς.

»Κωνσταντίνος Σεβαστὸς Ἀρειῶν καὶ Ἀρειανοῖς.

19 1

- »Κακὸς ἰσχυρὸς αὐτοχρημα εἰκὼν τε καὶ ἀνδρεία ἐστὶ τοῦ διαβόλου.
 »Ὅσπερ γὰρ ἐκείνον οἱ δεινοὶ πλάσται πρὸς ἀπάτης δόλιον πλάττουσιν,
 5 »οἷοι οὐ καλλοῦν αὐτῷ ἐντρέπειαν προσμηχανόμενοι. αἰσχίστω καθ' ἅπαρ
 »ὄντι τῇ φύσει, ὅπως ἂν τοῦς τελευπώρους ἀπολλύου πλάνην αὐτοῖς
 »προτείνων, τὸν αὐτὸν οὕτως ἂν οἶμαι τρόπον ποιήσειεν, ὃ ἴσθι μοῖνον σπον-
 »δῆς ἄξιον τοῦτ' εἶναι δοκεῖ, τὸ τὰ τῆς οἰκείας ἰταμότητος δηλητή-
 »ρια ἀφειδῶς προβάλλεσθαι. τοιγέροι καὶ τῆν καὶ ἀφ' οἷ γεγόνασιν 2
 10 »ἀνθρώποι οὐδεπώποτε φανεῖσαν ἀπιστίας εἰσάγει πίστιν, διόπερ
 »οὐδὲν τῆς ἀληθείας ἄρα ἀπῶρον ἐκεῖνο φαίνεται τὸ πάλα τῇ θείᾳ
 »ῥῆσει διηρθρωμένον, ὅτι πρὸς τὸ κακὸν εἰσι πιστοί. τί δ' ἂν τις 3
 »ἐκεῖνο λέγοιτο τὴν τοῦ βουλεύεσθαι χάριν αὐτὸν ἀπολωλεκότα μη-
 »κέτι κορυμνοῦ τινα ἐπιουρίαν εἴρασθαι ἐπιθυμεῖν; τί τοίνυν γημί,
 15 »Χριστὲ Χριστέ, κέριε κέριε; τί δήποτε ἡμᾶς τὸ ληστήριον ὀσημέραι
 »πιτρώσκει; ἔστηκεν ἔξιστατίας δεινὴ τις βίαία τόλμα, βουχᾶται ἐπι-
 »πρίουσα τὸν ὀδόντα δόμορμος ὑπ' ἀτιμίας καὶ παρτοδαποῖς περι-
 »τερωμένη ἐγκλήμασιν. αὐτῇ μέντοι ἐν τῷ τόμῳ καὶ τῷ περὶ σοῦ 4
 »κλήρῳ γημι. ὅσπερ τισὶ ζῆλαις καὶ τριζυμίας κακῶν διαφορομένη,
 20 »ἐξερεγγετα μὲν ἐξώλεις λόγους, γράφουσα δὲ τούτους ἐκφαίνει, οὐς

2 ff Der Brief ist vollständig außer bei Gelasius nur in der Urkundensammlung der Athanasiushandschriften überliefert. Für den Athanasius text liegt G. Loeschkes Collation des cod. Paris. 474 saec. XI (= Athan. R) und des cod. Basil. A III 4 saec. XIV (= Athan. B) vor (ihre Übereinstimmung = Athan.). Für nähere Angaben vgl. G. Loeschke im Rhein. Mus. LXI, 38 ff — 12 vgl. Jerem. 4, 22

A¹H V¹P³ M²P¹ Athan. B R

1 Die Überschrift nach dem Index 2 Die Adresse am Fuß der Seite H | Ἀρειῶν καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ Athan. 3 τε > Athan. | ἀνδρείας M² | ἐστὶ > Athan. 6 τὴν φύσιν A¹ | ἀπολλύη A¹ ἀπολλοίη HM²P¹ | πλάνης HM²P¹ 7 προτείνων] προπίνων Athan. B προπείων Athan. R οὕτως V¹P³, durch Rasur corr. aus οὕτως Athan. R οὕτως d. übr. HSS | τρόπον > A¹ 9 προβαλλέσθαι A¹ προβαλλέσθαι V¹P³ προσβάλλεσθαι Athan. R | καὶ τῆν HSS] κωνῆν Athan. 10 φανεῖσα ἀπιστία anscheinend durch Rasur aus φανεῖσαν ἀπιστίας A¹ 11 οἷδὲ HM²P¹ 13 λέγοιτο von späterer Hd. am Rand P³ Athan. λέγεσθαι A¹HM²P¹V¹ 15 τὸ + ἀσεβῆς τοῦτο Athan. 16 f ἐπιπρίουσα V¹ 17 f περιτερωμένος H 19 καὶ M²P¹P³ (wo es von späterer Hd. eingeschoben) Athan. > d. übr. HSS

>οὐδέποτε σὺ τῷ ἀδίῳ τῆς σαυτοῦ πηγῆς τῷ πατρὶ συνυπάρχων ταῖς
 >περὶ σαυτοῦ γνώσεις ἀφώρισας. συνάγει δὲ ὅλως καὶ συμφορεῖ
 >δεινὰ ἅττα καὶ ἄρομα ἀσεβήματα, νῦν μὲν τὰς γλώττας κραδαίνουσα.
 >νῦν δ' αὖ πάλιν ταῖς τῶν ἀθλίων σπουδαῖς ἐπαιρομένη, οὐς ἐπ'
 5 >ἀδείας αὐτῇ παρόντας ἐξαπατᾷ καὶ φθείρει.
 >Βούλομαι δὲ ἥδη τοῦ προέδρου αὐτῆς τὴν φῦσιν ἐξετάσαι. τί γὰρ 5
 >δὴ λέγει; »ἢ κατέχωμεν, φησὶν, οὗ ἥδη ἐγχορατεῖς γεγόναμεν. ἢ γενέσθω
 >ὡς αὐτοὶ βουλόμεθα«. πέπτωκε, καὶ ταῦτα πέπτωκεν ἀναιρούμενος,
 >»δόλω, φησὶν, ἢ δεινότητι πανουργίας«. οὐδὲν διαφέρει. σεμνὸν
 10 >μόνον ἡγείται, ὃ διὰ πονηρᾶς ἐπινοίας εἰς αὐτὸν εἰσερρόη· »πλή-
 >θην, φησὶν, ἔχομεν«. προβήσομαι δὴ μικρὸν αὐτὸς ἐπὶ τὸ πρό- 6
 >σθεν, ὡς ἂν τῶν τῆς μαρίας πολέμων θεατῆς γένομαι. αὐτὸς, ἔφη,ν,
 >ἐγὼ προβήσομαι, ὃ τοὺς τῶν ἀφρόνων πολέμους πᾶνιν εἰσθῶς.
 >ἄγε δὴ, Ἄρες Ἄρειε, ἀσπίδων χρεῖα. μὴ σὺ γε τοῦτο ποιήσης, ἵκε-
 15 >τεύομεν· ἐπισχέτω γοῦν σε ἡ τῆς Ἀφροδίτης ὀμίλια. ἀλλὰ γὰρ εἶθε
 >ὡς τοῖς ὄλοις ἄριστα συνεκροτεῖσθαι δοκεῖς, οὕτω σοι τῇ περὶ τὸν
 >Χριστὸν εὐσεβεία προσῆν ἀμύξαιεν. ἰδοὺ δὴ πάλιν αὖ ἐκέτης ἔρχο- 7
 >μαι, καὶ τοῖς ὄλοις πᾶν πληθὸς ἰσχύων μάχεσθαι μὲν οὐκ ἐθέλω,
 >τῇ δὲ τοῦ Χριστοῦ πεφραγμένος πίστει σέ τε ἰάσασθαι καὶ τοὺς ἄλ-
 20 >λους θεραπεῦσαι βούλομαι. τί οὖν φῆς ταῦτα πράττειν, ἂ μὴ τοῖς 8
 >ἡθεσι προσῆζε τοῖς σοῖς; ἀλλὰ μετὰ ποίας ἡσυχίας, εἰπέ μοι, ἢ τίνα
 >περιουσίαν περιβεβλημένος, μᾶλλον δὲ ἐφ' ὃ τι προπετείας ἐληλακῶς;
 >ὦ τόλμηε ὑπὸ κεραινῶν ἀξίας καθαιρεθῆναι. ἀκούσατε γὰρ ἂ δεδή-
 >λωκε πρόην πρὸς μέ, ἰὼν ἀποστάζοντι γράφων τῷ καλέμφ. »οὕτω.

14 vgl. Epiph. haer. 69, 9 Homer II, F 31

A¹H V¹P³ M²P¹P² (von Z. 22 περιουσίαν an) Athan. B R

1 σὺ τῷ Athan.] οὕτω A¹ οὐ τῷ H ὁ τῷ d. übr. HSS | σαυτοῦ Athan.]
 αὐτοῦ A¹ (aber corr. in σαυτοῦ), HM²P¹V¹P³ (aber von späterer Hd. σ vorgesetzt) |
 πηγῆ(?) A¹ 5 αὐτῇ Athan. 7 δὴ λέγει] ἂ ἢ λέ aber von späterer Hd. ge-
 strichen und am Rand eingetragen πλάνη P³ | ἡ¹] ἡ A¹HM²P¹ | κατέχωμεν Athan.]
 κατεχομένη HSS | οὐ] ἡς A¹ ἡ οὐ Athan. | γενέσθαι M²P¹V¹P³ 8 [ταῦτα πέπτω-
 κεν] A | ἀναιρούμενος] καὶ ἀφρούμενος Athan. 9 δειλιότητι P³ | οὐδὲ P³
 11 [δὴ μικρὸν] A¹ | δὴ] δὲ M²P¹ 14 ἀσπίδων + ἡ oder ἡ HSS + εἰ Athan.,
 beides falsch: η ist Dittographie des vorhergehenden ν; es fehlt bei Epiphanius
 haer. 69, 9 G.L. | ποιήσεις H 15 γ'οῦν σε ἡγον τῆς HSS (nur für σε τε H) γ'οῦν
 σε ἡ τῆς Athan., doch in R nach ἡ ein durch Rasur von etwa vier Buchst. ent-
 standenes Spatium 16 συνεκροτεῖσθαι Athan. | τὸν > H 17 δὴ > H 18 ὄλοις]
 ὄλοις M²P¹ | πᾶν τὸ πληθὸς H παμπληθὲς Athan. 20 μὴ A¹H Athan. 21 μεθ'
 ὀποιίας Athan. 23 τόλμη P³ | ἀξίας V¹P³ Athan. ἀξίως A¹HM²P¹P² | ε] οἶα
 Athan. 24 ἰὼν (so!) V¹ | ἀποστάζοντα HSS corr. G.L.

>φησί. πιστεύομεν«. εἶτ', οἶμαι, προσθεῖς οὐκ οἶδα ἅττα σοβαροῶς πω-
 >καὶ μάλα ἀκριβοῶς ἐξησχημένα, προῦθ' ἰσοροῦν οὐδέν ὅ τι τῶν
 >δεινῶν ἀπεσιώπησεν ἀλλ' ὅλον, ὡς ἂν εἴποι τις, τὸν τῆς παρανοίας
 >ἠέρωξε θησαυρόν. »ἀπειλανόμεθα«, φησί. »καὶ τὴν τοῦ εἰσδεχθῆναι 9
 5 >ἡμᾶς ἄδειαν ἀφαιροῦνται«. ἀλλ' οὐδέν πω ταῦτα πρὸς τὸ πρῶγμα·
 >τοῖς δὲ ἐξῆς προσέχετε τὸν νοῦν· αὐτοῦ γὰρ χρῆσομαι τοῖς ῥήμασι.
 >»δεόμεθα«. φησί, »ἐν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐπιμένῃ γνώμῃς ὅ τῆς Ἀλεξαν-
 >δρείας ἐπίσκοπος, ἄδειαν ἡμῖν τοῦ λοιποῦ δοθῆναι κατὰ τὴν τοῦ
 >νόμον διάταξιν τὰς ἐνθρόνους καὶ ἀπαραιτήτους θεραπείας τῷ θεῷ
 10 >ἐπιτελεῖν«. ὃ δεινῆς ἀναδείας, ἦν σπονδῆ τῆς ἀληθείας ἀπε-
 >λέγξαι προσῆκεν. ὃ γὰρ αὐτῷ καθ' ἡδονὴν ἐτύγγαρον ὄν. τοῦτο τῆ
 >συντομίᾳ τῆς φράσεως ἀπετυπώσατο. τί φῆς, ἄτοπε; διάστασιν ἐν-
 >πρόσωπον ἡμῖν τὸ σαθρὸν τῆς κατ' ἐμὲ ἀγρίας σου διανοίας ἐπιτε-
 >γίξειν μηχανῆς; καὶ τοὺς ἐπὶ κακῷ σοι προσπλαζέντας ἀπολέσει σπεύ-
 15 >δει; »τί οὖν«, φῆς, »πράξω. εἰ μηδεὶς ἄξιον ἡγείται με δέξασθαι«; 11
 >τοῦτο γὰρ πολλὰκις ἐκ τῆς ἀνοσίας φάροντος ἐκβοῶς· ἐγὼ δὲ τοῦ-
 >ραντίον ἔρομαι σε· ποῦ δὲ σαφὲς γνώρισμα καὶ μαρτύριον τῆς σεαυτοῦ
 >διανοίας ἐπεδείξω; ἦν ἐχρῆν σε διαπτύζαντα καὶ τοῖς θεοῖς καὶ τοῖς
 >ἀνθρωπίνους σαφῆ καταστήσει. καὶ μάλιστα ὅτι τὰ ἰοβόλα τῶν ἐρπε-
 20 >τῶν τὸ τηρικᾶντα μᾶλλον ἀγριαίνειν πέφυκεν, ὅταν ἑαυτὰ τοῖς τῶν
 >φωλεῶν μυχοῖς ἐνηδρυνθῆντα αἰσθηται.

>Ἐκείνο δὲ γε λιαν ἀσθεῖον αὐτοῦ τὸ σπονδαίως εὐ μάλα καθά- 12
 >περ ὑπό τι προσωπίον αἰδοῦς σιγῆν πλάττεσθαι. τῆ μὲν τοῦ σχή-
 >ματος τέχνη τιθαστὸν σεαυτὸν καὶ χειροῆθη σύ γε παρέχεις, κακῶν
 25 >δὲ μυσίων καὶ ἐπιβουλῶν ἔνδον γέμων τοὺς πολλοὺς λέληθας. ἀλλ'
 >ὃ τῆς ἀθλιότητος· ὡς ὁ πονηρὸς βεβούληται, οὕτως Ἄρειον ἡμῖν
 >ἀνομίᾳς ἐργαστήριον κατεστήσατο. λέγε δὴ νῦν μοι παρελθὼν τῆς 13

A¹H V¹P³ M²P¹P² Athan. B R

1 εἶτ' οἶμαι] εἶς(?) οἶμαι A¹, ὡς οἶμαι H 3 εἴπη V¹ | τὸν τῶν M²P¹ |
 παρανοίας] παρονοίας P² Athan. B 4 ἀρώξε Athan. 5 οὐδέν πω] οὐδέπω P³
 6 προσέχεται V¹ 7 γνώμης ἐπιμένῃ ~ H | ἐπιμένῃ Athan. B 10 nach ἦν
 scheint ἦ oder ἡ durch Rasur getilgt H 10f ἀπελέγξεται^{ασθαι} (die Correctur von
 späterer Hd.) P³ 12 τῆς συντομίας H | ἀπετυπώσατο Athan. B 13 τῷ σαθρῷ
 Athan. | ἀγρίας σου διανοίας] ἀγροίας σου, worauf διανοίας oder Entsprechendes
 durch Rasur getilgt A¹ | κατ' ἐμὲ ἀγρίας] κατεαγρίας Athan. 14 προσπλέ-
 ζοντίας HP¹ (am Rand) 16 δὲ > P² 17 ἐξήσομαι (so!) A¹ | δὲ] μὲν οὖν
 Athan. B | ἑαυτοῦ A¹ 19 μάλιστα τότε τὰ Athan. 20 ἀγριαίνον H 21 ἐνη-
 δρυνθῆντα A¹ ἐνηδρυνθῆντα V¹P³ ἐνηδρυνθῆντα Athan. B ἐνηδρυνθῆντα H ἐνηδρυν-
 θῆντα d. übr. HSS 23 πλάττεσθαι V¹P³ πλάττεται A¹HM²P¹P² Athan. 26 Ἄρειος
 Athan. 27 δὴ A¹P² Athan. δὲ d. übr. HSS | νῦν nachträglich eingefügt H

>σεαυτοῦ πίστεως τὸ γνόρισμα καὶ μηδαμῶς γε ἀποσιωπήσης, ὃ τὸ
 >μὲν στόμα διάστροφον τὴν δὲ φύσιν ὀξύνροπον πρὸς πορησίαν κεκτη-
 >μίρε· »ἔνα λέγεις θεῖον«; σύμφηγον ἔχεις καμέ, οὕτω φρόνει. »τῆς οὐσίας
 >αὐτοῦ ἀναρχον καὶ ἀτελεύτητον λόγον λόγον εἶναι« φῆς; στέργω τοῦτο·
 5 >οὕτω πίστευε. εἴ τι περαιτέρω προσπλέκεις, τοῦτ' ἀναιρῶ· εἴ τι 14
 >πρὸς ἀσιβῆ χωρισμὸν συγκατιύεις, τοῦτο οὔτε ὄραν οὔτε νοεῖν
 >ὁμολογῶ· εἴ »τὴν τοῦ σώματος ξενίαν πρὸς οἰκονομίαν τῶν θεῶν
 >ἐνεργειῶν« παραλαμβάνεις, οὐκ ἀποδοκιμάζω. εἴ »τὸ πνεῦμα τῆς ἀδιό-
 >τητος ἐν τῷ ὑπερέχοντι λόγῳ γεγενῆσθαι« λέγεις, δέχομαι. τίς ἔγνω
 10 >τὸν πατέρα, εἴ μὴ ὁ ἐλθὼν ἀπὸ τοῦ πατρὸς; τίνα ἔγνω ὁ πατήρ, εἴ
 >μὴ ὃν ἀδίως καὶ ἀνάρχως ἐξ αὐτοῦ γεγέννηκε; σὺ μὲν »ὑπόστασιν
 >ξένην« ὑποτάττειν οἶεи δεῖν κακῶς δήπου πιστεύων, ἐγὼ δὲ τῆς
 >ὑπερεξόχου καὶ ἐπὶ πάντα διηκούσης δυνάμεως τὸ πλήρωμα πατρὸς
 >καὶ τοῦ οὐσίαν μίαν εἶναι γνώσκω. εἴ τοίνυν σὺ ἀφαιρεῖς μὲν 15
 15 >ἀπ' ἐκείνου, ἀφ' οὗ χωρισθῆναι οὐδὲ διανοία τῶν ἑρεσχελούντων
 >θεδύνηται οὐδέπωποτε οὐδέν, προσθήκης δὲ χαρακτῆρας εἰδοποιεῖς
 >καὶ ὅλως γνωρίσματα ζητήσιον διορίζεις ἐκείνῳ ᾧ ὀλόκληρον μὲν
 >ἐξ ἑαυτοῦ τὴν ἀδιότητα δίδωκεν, ἀδιάφθορον δὲ τὴν ἔννοιαν, ἀθα-
 >ρασίας τε δι' ἑαυτοῦ καὶ ἐκκλησίας ἔνευε πίστιν, κατὰβαλε οὖν δή,
 20 >κατὰβαλε τὸ εἴηθες τοῦτο ἀνόμημα. ὃ ἀστέει σὺ καὶ εἴφωρε καὶ τὰ
 >κακὰ πρὸς ἀπιστίαν τῶν ἀνοήτων ἐξείδων. εἰκότως ἄρα σε ὁ πονη- 16
 >ρὸς τῆ ἑαυτοῦ κατεστρέφατο κακίᾳ καὶ τοῖς μὲν ἴσως ἠδὲ τὸ τοι-
 >αῦτον εἶναι δοκεῖ (οὕτω γὰρ σεαυτὸν πέπεικας), ἔστι δὲ πάντῃ ὀλέ-
 >θριον τὸ κακόν. φέρε δή, τῆς ἐν τοῖς ἀτοπήμασι διατριβῆς ἀπαλ- 17
 25 >λαγείς ἄκουε, ὃ δαιμόνιε Ἄρειε· σοὶ γὰρ διαλέγομαι. τῆς ἐκκλησίας
 >δήπου τοῦ θεοῦ ἀποκεκηρυγμένος οὐκ αἰσθάνη; ἀπόλωλας, εὐ ἴσθι,
 >ἐὰν μὴ βλέψας εἰς σεαυτὸν τὴν παροῦσάν σοι κατακρίνης ἄνοιαν.
 >ἀλλ' ἔρεῖς, ὡς ἄλλοι συμπράττουσί σοι καὶ τὰς φροντίδας ἀπελαφρύ-
 >ρουσιν.

9 ff vgl. Matth. 11, 27 und Luc. 10, 22

A⁴H V¹P³ M²P¹P² Athan. B R

1 τὸ¹ > H | σιωπήσης H | ὦ] θς A¹ 6 συγκατιύεις Athan.] συγκατα-
 τίεται HSS 9 γεγενῆσθαι P²V¹P³ Athan. B 11 ἑαυτοῦ H 12 δεῖν >
 Athan. B 13 διοικούσης H | πλήρωμα + τοῦ Athan. 14 σὺ > H 15 οὐδὲ
 + ἡ P³ 16 οὐδέποτε HM²P¹P² | χαρακτῆρος(?) A¹ | εἰδοποιεῖς Athan.] ὀδο-
 ποιεῖς HSS 19 τε] δὲ Athan. | καὶ] τῆ (auf Rasur) A¹ | ἐκκλησία A¹ | δὴ οὖν ∞
 A¹ 22 τῆς H | γνώσις^{κακίας} H | ἠδὲ] ἠδὴ V¹ 23 εἶναι δοκεῖ] ἐδόκει Athan. B |
 πέπεικας] πεποίηκας Athan. | δὲ > M²P¹P² 24 τῆς] τοῖς M²P¹ 26 αἰσθάνης P³
 27 ἑαυτὸν A¹P³ Athan. | σοὶ] σοῦ Athan. | κατακρίνει P³

ἄκουε οὖν δὴ μικρὸν ὑποσχὼν τὰ ὄτια. ὃ ἀνόσιε Ἰουδαίε, καὶ 18
 >σύντες τὴν σεαυτοῦ ἀνομίαν. σὺ δέ, ὃ πάντων χειδεμόν θεός, ἐμμε-
 >νής εἶς τῷ λεγομένῳ, εἰ πίστεως ἔχοιτο, ἐγὼ γὰρ ὁ σὸς ἀνθρώπος
 >ἔλω ἔχων τὴν παρὰ σοῦ προμήθειαν καὶ ἐξ Ἑλληνικῆς καὶ ἐκ Ῥω-
 5 >μαϊκῆς γραφῆς πάντῃ ἀρχαιοτάτης σαφῶς ἀποδείξω τὴν Ἀρείου μαρίαν
 >πρὸ τρισχιλίων πον ἐτῶν ὑπὸ τῆς Ἐρνεστιαῆς προφορηθείσαν τε καὶ
 >προσημισθεύσαν. ἔφη γὰρ ἐκείνη γε· οὐαί σοι, Αἰβή, ἐν παραλίῳς 19
 >κειμένη χώροις· ἦξει γὰρ σοι καιρός, ἐν ᾧ μετὰ τῶν δήμων καὶ τῶν
 >σαντῆς θυγατέρων διεγὼν ἀγῶνα καὶ ὠμὸν καὶ παγγέλεπον ἐπελθεῖν
 10 >ἀναγκασθήσῃ, ἄψ' οὐ κριτήριον μὲν εἰς ἅπαντας πίστεώς τε καὶ
 >εὐσεβείας διαδοθήσεται, σὺ δὲ πρὸς ἕσχατον ἀποκλίσεις καταστροφῆς·
 >ἡμεῖς γὰρ τῶν οὐρανίων ἀνθῶν τὸ δεκτικώτερον ἀνασπάσαι τετολμή-
 >κατε καὶ δῆγματι σπαράξαι καὶ μέντοι σιδηροῖς ἐχάρκατε τοῖς
 >ὀδοῦσι. τί δῆτα, ὃ πανοῦργε; ποῦ γῆς σαντὸν εἶναι τῶν ὁμολο- 20
 15 >γεῖς; ἐκεῖ δηλονότι κατέχω γὰρ σου τὰ γράμματα. ἂ τῷ τῆς μαρίας
 >καλάμῳ πρὸς με διεχάραξας, ἐν οἷς γῆς πάντα τὸν Αἰβεν δῆμον
 >σύμφηρον εἶναι σοι πρὸς σωτηρίαν δήπου. εἰ δὲ οὐ γήσεις ταυτί
 >οὔτως ἔχειν, μαρτύρομαι ἤδη τὸν θεὸν ἢ μὴν ἀρχαιοτάτον τῆς Ἐρν-
 >θραῆς πεκτίον, Ἑλληνικῆ συντεταγμένον γλώττῃ, εἰς Ἀλεξάνδρειαν
 20 >ἀποστέλλειν, ὡς ἂν θάπτον ἀπόλοιτο. εἶτα σὺ ἀναμάρτητος, ὃ 21
 >δικρανοσόρε; εἶτα σὺ σαφῶς ἀπόλωλας. ὃ ἄθλιε, τοιοῦτω δεινῷ
 >περιεδοιχισμένος; ἴσμεν, ἴσμεν σου τὸ ἐγγείημα· ποία φροντίς, ποῖον
 >σε θράπτει δέος, οὐ λέληθεν ἡμᾶς, ὃ δόστης καὶ ταλαίπωρε. ὃ
 >τῆς ἀμβλύτητος τῶν σῶν φρενῶν, ὃς σὺδὲ τὴν νόσον καὶ τὴν ἀμη-
 25 >χαρίαν τῆς σεαυτοῦ ψυχῆς ἀναστέλλεις· ὃ ἀνόσιε, ὃς τὴν ἐλήθειαν
 >ποικίλοις διορῦπτεις λόγοις, καὶ τοιοῦτος ὢν οὐκ αἰσχύνῃ ἡμᾶς ψέ-

6 vgl. Orae. Sibyll. III 323ff

A¹H V¹P³ M²P¹P² Athan. B R

1 οὖν > V¹ δὴ οὖν ∞ Athan. | ὃ > M²P¹P² 2 σαντοῦ M²P¹P² Athan. | viell.
 ἀπόνοϊαν A¹ 4 Ἦλωσ Athan. R | παρὰ σοῦ] παροῦσαν V¹P³ | ἐκ > H¹P² 6 am
 Rand γραπτὸν ἐρνεθραίας H, ἐρνεθραίας P³ (die Corr. von späterer Hd.) Ἐρν-
 θραίας Athan. 7 παράλοις Athan. 8 χωρίσις M²P¹P² | τοῦ δήμου Athan.
 10 ἀναγκασθῆσῃ V¹ | τε > H nachträglich eingefügt M² 11 δοθήσεται H |
 σοὶ Athan. | ἀποκλιῆς P² | ἀποκλίει Athan. B (R unleserlich) 12 γὰρ] δὲ P²
 οὐρανῶν P³ | ἀψ' ὦν A¹ | ἀνασπάσαι] ἀναπαῖσαι H 14 τῶν > HM²P¹P²
 16 δικραροῖξας Athan. R 18 ἢ μὴν Athan. | ἡμῶν HSS 18f ἐρνεθραίας P³ (spä-
 tere Hd.) Ἐρνεθραίας Athan. B Ἐρνεθραίας R 20 ἀποστέλλει H | ἀπόλλωιο P³
 Athan. B, ἀπόλλωιο P² Athan. R (nur daß hier das erste λ ausradiert ist)
 21 δικρανοσόρε = *furere* vgl. Balfour. uul E. Schwartz Gött. Nachr. 1904, 393
 22 ἴσμεν² > P²P³ 23 οὐ > Athan. 25 ἀναστέλλεις (du unterdrückst) HSS
 ἀναστένεις Athan. 26 ποικίλοις M²P¹P²

- >γων καὶ νῦν μὲν ἐλέγχων, ὡς γε οἶει, νῦν δ' αὖ πάλιν νοουθειῶν.
 >ὡς πίστει καὶ λόγοις ὑπερφέρων παρ' οἴου δητὰ οἱ ἄθλιοι ἐπικου-
 >ρίαν ἑαυτοῖς πορίζεσθαι γλίχονται· καίτοι οὐδὲ συγγίνεσθαι τῷ 22
 >τοιούτῳ ἐρχῆν, οὐδὲ ὅλως αὐτὸν προσεγγέγγεσθαι, πλὴν εἰ μὴ τις
 5 >ἐν τοῖς ὑποβόλοις τούτου ῥήμασι τὴν τοῦ ὀρθῶς βιωῦν ἐλπίδα τοῖς
 >μετρίοις ἀποκείσθαι οἶεται. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, πολλοῦ γε δεῖ. 23
 >τὸ δὲ ἀληθές, ὃ τῆς ἡμετέρας ἀνοίας, ὅσοι τούτῳ σεναναμίγνυσθε,
 >τίς ἄρα οἰστρός ἡμᾶς τῆς χαλεπῆς τούτου γλώττης καὶ τῆς ὕφειας
 >ἀνασχέσθαι κατηνάρχασεν;
 10 >Ἐἴεν· ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν ἤδη σε βαδιοῦμαι τῷ λόγῳ, ὃ τὴν μὲν 24
 >φνηγῆν ἄφρον σου, τὴν δὲ γλώτταν στωμύλε, ἅπιστε δὲ τὰς φρένας,
 >δὸς δὴ μοι τοῦ λόγου οὐκ ἀμφιλαφές τι λέγω καὶ ἱσπῆλατον πεδίον,
 >ἀλλ' οὖν κέκλον γε εὐπερίγραφον, μὴ σαθρὸν μόρον, ἀλλ' ἐρωμένον
 >τε καὶ στερρὸν τῇ φύσει, ὃ ἀνόσιε δητὰ καὶ κάκιστε καὶ κρυψίον.
 15 >ἐξάγομαι γὰρ ταῦτα λέγειν· μᾶλλον δὲ βρόχον ἤδη σοι περιάφας καὶ
 >συμποδίσας τῷ λόγῳ εἰς μέσους σε καταστήσω, ὡς ἂν πᾶς ὁ δῆμος
 >τὴν σὴν καταμάθῃ φανόλητα. ἐπ' αὐτὸ δὲ πορευόμην ἤδη τὸ 25
 >πρῶγμα. γενιμμέναί δὴ πονθέρ ἐῖσι αἱ χεῖρες· προσίωμεν ταῖς εὐχαῖς·
 >ἐπικάλισαι δὴ τὸν θεόν· μᾶλλον δὲ μικρὸν ἐπισχών, εἰπέ μοι, ὃ
 20 >θειρότατέ σου, τίνα θεὸν ἐπικαλέσῃ πρὸς βοήθειαν; ἀλλὰ γὰρ ἤρε-
 >μειν οὐ δύναμαι. ὃ τῶν πάντων ἔχον τὸ κῆρος δέσποτα, ὃ τῆς 26
 >μοιήρους δυνάμεως πάτερ, διὰ τουτοῦ τὸν ἀνόσιον ὀνειδῆ τε καὶ
 >λύπας καὶ μέντοι καὶ τραύματα καὶ ὀδύνας ἢ σὴ ἔχει ἐκκλησία.
 >Ἀρκεῖός σοι τόπον ἤδη προσαρμόζει καὶ μάλα γε εὐφρῶς, ἐφ' οὐ
 25 >καθιζάνων οἶμαι σύνδορον ἑαυτῷ ἢ παῖδα τὸν Χριστὸν τὸν σὸν τὸν
 >ἐκ σοῦ τὸν τῆς ἡμετέρας ἐπικουρίας ἀρχηγέτην θέσεως νόμῳ περι-

5f vgl. Socr. I 9, 16 p. 64 — 18 vgl. Matth. 27, 24 — 24ff vgl. E. Norden Agnostos Theos 23f

A¹H V¹P³ M²P¹P² Athan. B R

1 μὲν + γε M²P¹P² 2 παρ' οἴου Athan.] παρ οὐ (corr.?) A¹ περὶ οὐ
 HM²P¹P²V¹P³ (wo aber in παρ' von d. späteren Hd. corr.) 5 τοῦτος M²P¹P²
 6 μετρίους Athan. μέτροις HSS | γε + καὶ M²P¹P² | δεῖ] δεῖ (so! viell. aus δὴ) A¹
 δοκεῖ (am Rand καὶ δεῖ) M² δὴ Athan. R 7 ἀνοίας] διανοίας M²P¹P² 8 οἰστρός]
 ἰστρός H (vgl. 50, 14) | ἡμᾶς; H ἡμᾶς (aber wohl v aus η corr.) P³ > Athan. B 10 εἴεν
 > HV¹ 12 τῷ λόγῳ HM²P¹P² 13 κέκλον Athan. κίκλον HSS 14 καί > V¹ |
 τῇ und καί² nicht zu lesen A¹ | καί³ > Athan. B 15 λέγων H 16 μέσον H
 18 προσίωμεν P³ 19 δεῖ H 20 θειρότατε wohl zu erklären aus der Verschrei-
 bung calidissime statt callidissime der Vorlage; s. E. Schwartz Göttg. Nachr. 1904,
 394 21 δέσποτα τὸ κῆρος ~ A¹ | ὦ² > Athan. 23 λύπας] μόλωπας Athan. B
 24 ἀφρῶς; H 25 ἢ > A¹ παῖδα nach σὸν ~ A¹ 26 τὸν > A¹ 26f περι-
 πεοιῆται Athan.

>ποιείται καὶ ἴσχει. ἐπάκουσον, ἀντιλογῶ σε. τῆς θαυμασίας πίστεως. 27
 >δὲ τὴν κατὰ τὸν τόπον κινεῖσθαι, δέσποτα, κίνησιν οἶται. δὲ τῆς
 >ἀφορισμένης καθέδρας κέλευθρον περιγράφειν τολμῶ. ποῦ γὰρ οὐκ ἔστιν
 >ἢ σὴ παρούσα; ἢ ποῦ τὴν σὴν οὐ πάντες ἐνέοργιαν ἐκ τῶν ἐπὶ
 5 >πάντα σου διηκότων νόμων ἀσθάνονται; πάντα γὰρ αὐτὸς περι-
 >έχεις. καὶ ἔξω σου οὔτε τόπον οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἐπινοῆσαι θέμις.
 >οὕτως ἢ σὴ δύναιμι μετ' ἐνεργείας ἐστὶν ἄπειρος. σὺ μὲν δὴ ἐπά-
 >κουσον. ὁ θεός. ἡμεῖς δὲ πᾶς ὁ λαὸς προσέχετε τὸν ροῦν. ὁ γὰρ 28
 >ἀναίσχυντος οὗτος καὶ ἀχνεῖος. ὁ ἐπ' ἄκρον μοχθηρίας τε καὶ ἀνο-
 >μίας ὁμοίως ἐλληλαζὼς εὐλόβειαν σκήπτεται. »ἄπαγε, φησί, »οὐ
 >βούλομαι τὸν θεὸν ἐγὼ ὑβρίων πάθει δοκεῖν ἐρέχεσθαι· καὶ διὰ 29
 >τοῦτο ὑποτίθεμαι καὶ πλάττω θαυμασίᾳ γε τῇ πίστει, ὡς ὁ θεός
 >νεογενῆ καὶ νεόχτιστον οὐσίαν Χριστοῦ ποιησάμενος βοήθειαν ἐαυτῶ
 >παρεσκευάσατο, ὡς γέ μοι δοκεῖ· ὁ γὰρ ἄν. φησί, ἀπ' αὐτοῦ ἀφ' ἑλγῆς,
 15 >τοῦτο ἔλαττον πεποίησας«. εἶτα, ὃ λυμῶν καὶ ὄλεθρου, σοὶ τοῦτ' 30
 >ἔστι πίστις; σὺ καθ' ὑπόθεσιν καὶ πλάσμα λαμβάνεις τὸν τὰ πλάσ-
 >ματα τῶν ἐθνῶν καταχρίναντα, σὺ ἐπίδοκτον καλεῖς καὶ ὡσπερεὶ
 >καθηκότων ὑπερέτιν τὸν ἄνευ ἐνθυμήσεως καὶ λογισμοῦ τῷ σενεπ-
 >άρχειν τῇ τοῦ πατρὸς ἀδιότητι πάντα διανέσαντα; ἐφόροσον νῦν.
 20 >εἰ δὴ τολμῶς, ἐφόροσον, φημί, τῷ θεῷ καὶ τὸ εὐλαβεῖσθαι καὶ τὸ
 >ἐλπίζειν τὸ ἐκβησόμενον, ἔτι δὲ τὸ ἐνθυμῆσθαι τὸ λογίζεσθαι τὸ
 >σκεπτόμενον γνώμην ἀποφαίεσθαι καὶ διαφροῦν καὶ ὄλως τὸ τέρ-
 >πεσθαι τὸ γελᾶν τὸ λυπεῖσθαι. τί τοίνυν φῆς, ὃ τῶν ἀθλίων 31
 >ἀθλιώτερε, ὃ τῆς κακίας ἀτόχημα μῆστορ; ὄνεις δὴ, εἰ δύναισι,
 25 >ὡς ἐν αὐτῇ γέ σου τῇ παρουσίᾳ μοχθηρὸς ὢν ἀγαλίσκη. »ὁ Χριστός«, 32
 >φησί. »δὲ ἡμᾶς πέποθεν«. ἀλλ' ἤδη θνάσας ἔγωγε εἶπον, ὡς μορφή
 >σώματος ἀπεστάλη. »ναί«, φησί. »ἀλλὰ δέος μὴ δόξωμεν κατὰ τι
 >ἐλαττοῦν«. εἶτα, ὃ τῶν θηρίων μεσίτα, ταῦτα λέγων οὐ μαίρη καὶ
 >σαφῶς λυτῆς; ἰδοὺ γὰρ δὴ ὁ κόσμος αὐτὸς μορφή. ἤγουν σχῆμα

16f vgl. Prov. 24, 12

A¹H V¹P³ M²P¹P² Athan. B R

2 τῆρ] τίς Athan. | τὸν > HM²P¹P² | τῆς] τίς Athan. 4 τῆς σῆς . . . ἐνεργ-
 γείας A¹ 6 ἐνωσεῖσθαι Athan. 8 δὲ > M² | ὁ 3] οὐ V¹P³ 9 ἄκρων A¹
 12 πλάττων P¹ 13 νεογενῆ P² 15 ὄλεθρου V¹P³ | σοὶ corr. aus σὺ P² σὺ Athan.
 16 τὸν] τὸ M² 17 ὡσπερεὶ] ὡσπερ V¹ Athan. B, ὡς περὶ P³, ὡς ἐπὶ Athan. R
 18 ἐνθυμήσεων HM²P¹P² 18f σενάρχειν A¹M²P¹P² 20 φημί > V¹ | εὐλα-
 βεῖσθαι + καὶ τὸ φοβεῖσθαι V¹ 24 μῆστορ] νέστορ Athan. 25 ἀλίσκη
 M²P¹P² Athan. 26 ἐπέθανεν aber darüber mit roter Tinte πέποθεν (so!) V¹ |
 μορφή H Athan. μορφή d. übr. HSS 27 ἐπεστάλη P³ 28f σαφῶς καὶ M²P¹P²
 29 ἰδοὺ—μορφή > V¹ | ἤγουν A¹ ἤτοι M²P¹ Athan. R εἶτοι d. übr. HSS

>τηγχάει ὄν, καὶ οἱ ἀστέρες γε χαρακτῆρος προσβέβληται, καὶ ὅλως
 >τὸ πνεῦμα τοῦ σφαιροειδοῦς τούτου κέκλον εἶδος τῶν ὀϊτων τηγ-
 >χάει ὄν καὶ ὡσπερ μόρφωμα. καὶ ὅμως ὁ θεὸς παταχῶν πάρεστι.
 >ποῦ τοῖνυν εἶδιν ἐν τῷ θεῷ αἱ ἕβρεις; ἢ κατὰ τί ὁ θεὸς ἐλαττοῦ-
 5 >ται; ὃ πατροκτόνε τῆς ἐπεικείας σέ, λόγισαι δὴ οὐρ ἐκ σαντοῦ 33
 >τετραυρόμενος καὶ ἐνθρυμῆθητι, εἰ ἀμάρτημα εἶναι δοκεῖ. τὸ ἐν Χριστῷ
 >παρεῖναι τὸν θεόν. ἐκεῖνος μὲν οὖν κατείδε τὴν ἀτιμίαν τοῦ λόγου
 >καὶ τὴν τιμωρίαν οὐ βραδέως ἐπήγαγε. χωρὶς δὲ τούτων καθ' ἐκά-
 >στην δῆπουθεν ἡμέραν ἀμαρτήματα ἐν τῷ κόσμῳ γίνεταί· καὶ ὅμως
 10 >ὁ θεὸς πάρεστι καὶ τὰ τῆς δίκης οὐχ ἔστειρίζει. τί οὖν παρὰ τοῦτο
 >ἐλαττοῦται εἰς τὸ μέγεθος τῆς αὐτοῦ δευράμεως, εἰ τὰ παταχῶ
 >διασφάττεται; οὐδέν. οἶμαι. ὁ μὲν γὰρ τοῦ κόσμου νοῦς διὰ τοῦ 34
 >θεοῦ· δι' αὐτοῦ πᾶσα διαμονή, δι' αὐτοῦ πᾶσα δίκη· ἢ δὲ τοῦ Χριστοῦ
 >πίστις ἀρέσχος ἐξ αὐτοῦ. ὅλως δὲ θεοῦ νόμος ἐστὶ Χριστός, δι'
 15 >αὐτοῦ τὸ ἀπειρον ἅμα καὶ ἀτελεῖτητον ἔχων.

>Ἀλλὰ γὰρ σὺ κατὰ σεαυτὸν ἐννοῶν φαίρη. ὃ τῆς μαρίας λίαν· 35
 >περίτρονον γὺν εἰς τὴν σαντοῦ ἀπόλειαν τὸ τοῦ διαβόλου ξίφος.
 >ὄρατε δὴ, πάντες ὄρατε, ὡς γοερὰς ἦδη προδίσχεται γωνὰς τῷ τοῦ
 >ἥχεως ἐπισχημέναις δῆγματι. ὡς αἱ φλέβες αὐτοῦ καὶ σάρκες τῷ ἰῶ
 20 >ἐγκατελιημέναι, δεινὰς ἀνεκτινοῦσιν ὀδύνας, ὡς διεροφύχεν αὐτοῦ τὸ
 >σῶμα πᾶν κατισχροθέρ — ἀχμοῦ τε καὶ ῥύπον καὶ θρόνων καὶ ὠχρί-
 >σσεως καὶ φρίκης καὶ μυρίων τε γέμει κακῶν καὶ δεινῶς κατέσκληξεν —
 >ὡς εἰδεχθῆς καὶ κατάρροπον τὸ τῆς κόμης δάσος. ὡς ὅλος ἡμιθνής
 >καὶ ἐξασθενῶν ἦδη τὸ βλέμμα, ὡς ἄναιμον τὸ πρόσωπον καὶ ἐπὶ
 25 >μερίμνης ἐκτετηχός, ὡς ὁμοῦ πάντα εἰς αὐτὸν συνδραμόντα, οἷστρος
 >μαρία τε καὶ ματαιότης, διὰ τὸ χροόνιον τοῦ πάθους ἄγχιόν τε καὶ
 >θηρωῶδη πεποιήκασιν. αὐτίκα οὐδὲ ἐπαισθανόμενος οὐ δὴ κακοῦ 36
 >τηγχάει ὄν »αἰρομαι«, φησί, »ὄφ' ἠδοῖης καὶ πηδῶ γε σκιρτῶν ὑπὸ
 >χωρῶς καὶ πεφοῦμαι«. καὶ πάλιν ρεανικῶς γε λίαν »εἶεν«, φησί,

A¹H V¹P³ M²P¹P² Athan. B R

1 χαρακτῆρος Athan. B | προσβέβληται] καὶ βέβληται H 3 ὄν P³ 5 ἐξ
 αὐτοῦ Athan. 6 ἀμάρτημα + τοῦτ' Athan., εἶναι nachträglich eingefügt P² 8 οὐ]
 οἶν H 9 καὶ > M²P¹P² 10 παρὰ τοῦτο > HM²P¹P² 11 εἰς] εἰ Athan. | τὸ
 > M² | αὐτοῦ τῆς ~ Athan. | εἰ > Athan. 13 am Rand οὐοῖ P³ 14 ὅλως Athan.
 17 περιότρονον Athan. 18 πάντα ὄρατε M²P¹P² | τῷ] τὸ M²P¹V¹P³ (wo aber
 corr. in τῷ) 19 ἥχεος P³ ὄφως Athan. B | ἐπισχημένους H Athan. B 21 ἄχμοῦ H
 22 τε durch Rasur getilgt Athan. R 23 κόμης M² | ὅλως A¹M² ὅλον P²
 25 μερίμνης] δῆμης P³ (von späterer Hd. in ῥέμης od. ῥέμης corr.) | πάντα εἰς
 + ἐκτετηχός· ὡς ὁμοῦ πάντα εἰς P³ | ἐαυτὸν M² 25f οἷστρος μαρία] οἷστροῦ ὦ
 μαρία und am Rand von 1. Hd. ῥως· οἷσθα P³ 27 θηρωῶδη + σε V¹P³ 27 κα-
 κοῦ > H 28 γε] τε M² 29 γε λίαν > P³ | εἶεν] εἰ P²

>>ἀπολώμεθα«. τοῦτο μὲν γε καὶ ἀληθὲς ἐστὶ σοὶ γὰρ μόνω ἢ κακία 37
 >τὰς παρ' ἑαυτῆς ὁποῦσάς δαφνίωζ κεχορήγηκε, καὶ ὁ πολλῆς ἰούρητο
 >τιμῆς, τοῦτό σοι ὄψοις διδοθήσεται. φέρε δὴ νῦν εἰπέ, ποῦ τὰ σεμνὰ
 >σοὶ ἐστὶ παραγγέλματα: ἀπόνηται δὴτα τῷ Νίλωσαντῶν, εἰ οἶόν τε.
 5 >ὃ ἀτόπον γέμων ἀνθρώποις ἀναισθησίας· καίτοι οὐ γε τὴν οἰκουμένην
 >ἄπασαν ταῖς αὐτοῦ ἀσεβήμασι διατεφράζει ἐσπούδαζας. ἔρα γὰρ συν- 38
 >ίης ὡς ἅπαντα ἤδη ὁ τοῦ θεοῦ ἀνθρώπος ἐγὼ ἐπίσταμαι; ἀλλὰ
 >γὰρ ἀπορῶ, πότερον μένειν ἢ ἀπίτεαι δεῖ· οὔτε γὰρ βλέπειν εἰς τοῦτον
 >ἐτι δύναμαι, καὶ τὴν ἁμαρτίαν ἐπαισχύνομαι, ὡς Ἄρειε. ἡμᾶς μὲν εἰς
 10 >φῶς κατέστησας, σαντῶν δὲ εἰς σκότος, ὃ ταλαίπωρε, κατέβαλες.
 >τοῦτό σοι τῶν πόρων πέσγηρε τὸ τέλος.

>Ἀλλ' ἐξεῖσε πάλιν ἐλάττωμι· πληθὺς εἶναι γῆς τῶν περὶ σὲ ἄλω- 39
 >μένων, εἰκός, οἶμαι, καὶ δέχον γε τοῦτους, δέχον, γημί· λέγουσι γὰρ
 >ἑαυτοὺς καὶ λέοντι βρωθησομένους ἐδεδωκάσι. πληρὴ ἀλλὰ καὶ τοῦ- 40
 15 >των ἕκαστος προσθήκη κεφαλαίων δέκα καὶ τελέομαισι τούτων πεσθεῖς
 >αὐτίκα δὴ μάλα ἰδρώσει, εἰν μὴ τὴν ταχίστην ἐπὶ τὴν σωτήριον
 >δραμὸν ἐκκλησίου τὴν τῆς ἀγάπης εὐήρην τῷ φίλτρῳ τῆς ὁμοιοσίας
 >ἐπαρέλθῃ. οὐδὲ γὰρ δὴ ἔτι σὸν λοιπὸν ἐξαπατηθήσονται ἐπὶ 40
 >πονηροῦ συνειδήσει κατεγνωσμένον, οὐδ' ἀνέξονται τέλει ἀπολίθηαι
 20 >ταῖς μαραιῖς σου ζητήσοσιν ἐμπλακέντες, σαγή καὶ γνώριμα πᾶσι
 >πρὸς γούν τὸν ἕξῃ· χρόνον τὰ σά ἐστι σοφίσματα· καὶ μὴν οὐδὲ
 >αὐτὸς ἀνῶσαι τι δυνήσῃ, ἀλλὰ μέτην σχηματιῇ. ἐπιεικείων τε καὶ
 >πρωτότητα λόγων καθυποχωρούμενος καὶ ἀπλότῃτος ὡς εἰπεῖν προσ-
 25 >ωπίων ἕξωθεν περιτιθέμενος. μάταιον ἐστὶ σου τὸ ὄλον τέχνησμα·
 >αὐτίκα γὰρ σε ἢ ἀλήθεια περιστήσεται, αὐτίκα σου τὰς γλώσσας ὁ
 >τῆς θείας δυνάμεως ὡς εἰπεῖν ὄμβρος ἀποσβέσει. καὶ μέντοι καὶ 41

A¹H V¹P³ M²P¹P² Athan. B R

1 ἀπολώμεθα A¹HM²P¹P² 2 ἔωρεῖτο Athan. R ἔωρεῖτο B 3 δέδωκε
 Athan. 4 ἐστὶ] νῦν P² 4 ἐπαγγέλματα H | Das Richtige bei Athan. Cor-
 ruptelen in allen Gel.-HSS: ἀπόνηται δὴτα τῶν ὧν ἥλωζ σαντῶν A¹ ἀπόνηται δὴ
 τὰ τῶν ὧν ἔλωζ σαντῶν H ἀπόνηται δὴ τὰ τῶν ὧν ἥλωζ σαντῶν V¹P³M²P¹P² | τε]
 τι H 5 γέμων P³ 6 σαντοῦ M²P¹P² 7 ἐξεπίσταμαι Athan. 8 τοῦτον]
 τοσοῦτον V¹P³ 9 ὦ > H | Ἄρειε + δὴτα Ἄρειε Athan. 11 σοί] σου Athan.
 12 ἄλωμενον Athan. 13 γε > HM²P¹P² 14 καὶ λέοντι ἑαυτοῦ; ∞ V¹
 15 κεφαλαίων Athan. κεφαλῶν HSS | καὶ > M² | πεσθεῖς H 16 μάλα]
 μᾶλλον A¹ | ἰδρώσει H δρώσει (von späterer Hd. corr. in δώσει δίτην) P³ ἰδρώ-
 σεῖν ἄν Athan. 18 οὐδὲ] οὐ V¹ Athan. B 19 κατεγνωσμένον Athan.] κατε-
 γνωσμένοι HSS 22 σχηματιῇ M²P¹P² Athan. B σχήματι ἢ A¹H σχηματιῇ V¹
 (die Correctur mit roter Tinte) σχηματεῖν (corr. in σχηματεῖν) P³ σχηματεῖ Athan. R
 22f ἐπιεικεία καὶ πρωτότητι A¹ 26 θείας > Athan.

>τοὺς ἑταίρους καὶ ὁμογενόμονάς σου ἐνόηους ἤδη τῇ βουλῇ γενομέ-
 >ρους αἱ τῶν δημοσίων λειτουργημάτων καταλήψονται φροντίδες, ἐάν
 >γε μὴ τὴν ταχίστην ἀπογενόντες τὴν πρὸς σὲ συνοσίαν τὴν ἀδιά-
 >φθορον ἀνταλλάξονται πίστιν. σὺ δέ, ὁ σιδηρόφθορον ἀνὴρ, δεῖγμά **42**
 5 >μοι δὲ τῆς σῆς προαιρέσεως, εἰ σαυτῷ πιστεῖεις, καὶ ἔρρωσαι τῷ
 >βεβαίῳ τῆς πίστεως καὶ καθαρῶν ὄλως ἔχεις συνείδησιν. ἦκε πρὸς
 >ἐμέ, ἦκε, φημί, πρὸς θεοῦ ἀνθρώπων· πιστευσσον, ὡς ταῖς ἑμαντοῦ
 >πεύσει διαφενήσομαι σου τὰ ἀπόρητα τῆς καρδίας· καὶ μὲν τι
 >μαρτιζὸν ἐνεῖναι δόξῃ. τὴν θείαν ἐπικαλεσάμενος χεῖριν, παραδειγμα-
 10 >τός σε ζέλλιον ἰεσομαι. ἐν δὲ ὑγιαίνων τὰ κατὰ ψυχὴν φανῆς, τὸ
 >τῆς ἀληθείας φῶς ἐπιγνόνς ἐν σοί, καὶ τῷ θεῷ χεῖριν εἶσομαι καὶ
 >ἑμαντῷ τῆς εὐσεβείας συνησθήσομαι.

Καὶ ἄλλη χειρὶ ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφνλάξει, ἀγαπητοί. **43**

Διὰ Συγκλητίου καὶ Γενθεντίου μαγιστριασῶν ἐχομίσθη καὶ ταῦτα,
 15 ὅτε Πατέριος ἦν ἑπαρχος Αἰγύπτου, καὶ ἀνεγνώσθη ἐν τῷ παλατίῳ.

Anhang.

I.

Κατὰ Ἐσσεβίου καὶ Θεογόνου.

>Κωνσταντῖνος Σεβαστὸς τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ Νικομηδέων.
 20 >Τὸν δεσπότην θεὸν δηλαδὴ καὶ σωτῆρα Χριστὸν ἀκριβῶς ἄπαν-
 >τες ἴστε, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, πατέρα τε καὶ υἱὸν εἶναι. πατέρα

14f vgl. E. Schwartz Gött. Nachr. 1904, 336

A¹H V¹P³ M²P¹P² Athan. B R (von Z. 19 an ist nur Athan. B verglichen)
 L = cod. Paris. Lat. 1682 s. u. (v. Z. 19 an)

1 ἐτίρους Athan. R | ἦδη Athan.] εἶναι HSS 3 ἀποφείγοντες τῆς . . .
 συνοσίαις Athan. | τῆν³ > H 4 ἀνταλλάσσονται Athan. R 5 εἰ σαυτῷ] εἰ
 αὐτῷ HM²P¹P² ἦς αὐτῷ V¹P³ | σαυτῷ πιστεῖεις καὶ > A¹ 6 nach ὄλως von
 der späteren Hd. ei eingeschoben P³ 9 δόξει Athan. R 10 τὰ > A¹ | γα-
 ρεῖς Athan. R 11 εἶσομαι] ἔσομαι P² 12 συνησθήσομαι] συνήσθησομαι A¹H
 13 ἄλλη χειρὶ nachträglich (wohl von späterer Hd.) gestrichen P³ | ἡμᾶς H |
 διαφνλάξει (so!) + ἀδελφοί Athan. 14 Γενθεντίου A¹HM²P¹P²

cod. Paris. Lat. 1682 (ed. Ed. Schwartz: Acta Conc. oec. IV 2 p. 102)

Constantinus Augustus catholicae ecclesiae Nicomedensium.

Dominum deum scilicet et salvatorem Christum suptiliter omnes cognosci-
 tis, dilecti fratres, patrem et filium esse, patrem dico sine principio sine fine

φρημὶ ἀναρχὸν ἄνευ τέλους γονεῖα τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ, γινὼν δέ, τοῦτ' ἔστι
 >τὴν τοῦ πατρὸς βούλησιν. ἤτις οὔτε δι' ἐνθουσιάζουσιν ἀρελίληπται,
 οὔτε πρὸς τὴν τῶν ἰσχυρῶν αὐτοῦ τελεσιουργίαν διὰ τινος ἐξεζητη-
 μένης οὐσίας κατελήθη. ὅς γὰρ τοῦτο καὶ νοεῖ καὶ νοήσει, οἷτος
 5 >ἔξει πρὸς ἅπαν τιμωρίας γένος ἀκάματον ὑπομονήν. ἀλλὰ γὰρ ὁ 2
 >τοῦ θεοῦ υἱὸς Χριστὸς ὁ τῶν ἁπάντων δημιουργὸς καὶ τῆς ἀθανα-
 >σίας αὐτῆς χορηγὸς ἐγεννήθη ὅσον πρὸς πίστιν ἀνήκεν ἢ πιστευ-
 >καμεν. ἐγεννήθη — μᾶλλον δὲ προῆλθεν αὐτὸς καὶ πάντοτε ἐν τῷ
 >πατρὶ ὄν ἐπὶ τὴν τῶν ἐπ' αὐτοῦ γεγενημένων διακόσμησιν — ἐγεννήθη
 10 >τοῖσιν ἀμερίστῳ προελεύσει· ἢ γὰρ βούλησις ὁμοῦ καὶ τῷ οἰκητηρίῳ
 >αὐτῆς ἐμπέτηγε καὶ ταῦθ' ἄπερ διαφόρον δέεται ἐπιμελείας κατὰ τὴν
 >ἐκάστον ποιότητα πράττει τε καὶ διοικεῖ. τί οὖν; ἔστι τι μεταξὺ 3
 >τοῦ θεοῦ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ; οὐδὲν δηλαδὴ· αὐτὴ γὰρ ἡ τῶν
 >πραγμάτων συμπλήρωσις αἰσθήσει παρελήφε τοῦ τῆς βουλήσεως πρόσ-
 15 >ταγμα, οὐχὶ δὲ μερισθεῖσαν ἐκ τῆς τοῦ πατρὸς οὐσίας τὴν βούλησιν
 >διέστησεν. ὁ δὲ τούτοις ἔπεται· τίς ἐστίν, ὅς τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐμοῦ
 >δεσπότητος ὀπαδὸς δι' αἰῶν μᾶλλον ἢ μωρίαν δέδιεν; ἄρ' οὖν πάσχει 4

A¹H V¹P³ M²P¹P² L Athan. B

1 ἀναρχόν φρημὶ ~ P² 3f ἐξεζητήμενος Athan. B 4 οἷτος H 5 ἀκάμα-
 τον H | γὰρ ὁ > H | ὁ > A¹ 7 αὐτοῦ H | πρὸς + τὴν V¹P³ Athan. B
 8 αὐτὸς + ὁ Athan. B 11 ἐκείνης Athan. B | ἐμπέτηγε > P² | ἐπιμελείας Athan. B
 12 τί > Athan. B 13 τοῦ 2] καὶ Athan. B τοῦ 3 > Athan. B αὐτὴ las L 15 μερισθεῖ-
 σαι = divisam L] μερισθεῖσα HSS Athan. B 17 ὀπαδὸς Athan. B sequax L] παιδὸς HSS

generatorem saeculi ipsius; filium autem, hoc est voluntatem patris, quae nec
 per cogitationem aliquam recepta est, nec ad perfectionem operum per aliquam
 exquisitam substantiam deprehensa est. Qui enim hoc et intellegit et intelle-
 xerit, iste habebit ad omne genus poenae inlassabilem patientiam. Sed enim 2
 5 dei filius Christus opifex omnium et ipsius immortalitatis dator genitus est, quan-
 tum pertinet ad fidem cui credidimus, natus est — magis autem processit ipse, qui
 et semper in patre est ad condecorationem illorum, quae ab ipso facta sunt —
 genitus est igitur individua processione. Voluntas enim et in habitaculo suo
 simul fixa est, et ista, quae diverso indigent cultu secundum uniuscuiusque quali-
 10 tatem et agit et administrat. Quid igitur? est aliquid inter deum patrem et 3
 filium? Nihil scilicet: ipsa enim rerum plenitudo sensu accepit voluntatis prae-
 ceptum, non autem divisam ex patris substantia voluntatem separavit. Quod
 autem ista sequitur, quis est qui Christi mei domini sequax per reverentiam magis
 vel stultitiam reformidat? Igitur patitur numen, cum venerabilis corporis 4

9 qua HS corr. Schw. 14 nomen HS corr. G. L.
 Gelasius.

τὸ θεῖον. ἐπειδὴν ἡ τοῦ σεμνοῦ σώματος οἰκησις πρὸς ἐπίγνωσιν
τῆς ἰδίας ἀγιότητος ὁρμῆ, ἢ ὑποπίπτει θίξει τὸ τοῦ σώματος ἐκκε-
χωρισμένον; ἄρ' οὐχὶ διέστηκε τοῦθ' ὅπερ ἐκ τῆς τοῦ σώματος ἀφή-
ρηται ταπεινότητος; οὐχὶ δὲ ζῶμεν, κἄν πρὸς θάνατον ἢ τῆς ψυχῆς
5 ἐκζέλια τὸ σῶμα προσκαλέσῃται;

Ἐπὶ τοίνυν ἐνταῦθα ἡ ἀβλαβής τε καὶ εὐκρινὴς πίστις ἄξιον 5
ἀμφιβολίας κατείληφεν; ἢ οὐχ ὅρῳ ὅτι σεμνότετον σῶμα ὁ θεὸς
ἐπελέξατο, δι' οὗ τὰ τῆς πίστεως τεκμήρια καὶ τὰ τῆς οἰκείας ἀρε-
τῆς ὑποδείγματα ἕμελλον ἐμφανίζεσθαι, καὶ τὴν ἤδη συγκεχυμένην
10 ὀλεθροῦ πλάνης τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀπόλειαν ἀποσεῖσθαι. καινὴν
τε θρησκείας διδόναι διδασκαλίαν καὶ τῷ τῆς ἀγνείας ὑποδείγματι
τὰς ἀναξίας τοῦ νοῦ πράξεις καθαιρεῖν, ἔπειτα δὲ τὴν μὲν τοῦ θά-
νατον βάσανον ἐκλύειν, τὰ δὲ τῆς ἀθανασίας ἐπαθλα προαναφω-
νεῖν. ἀλλ' ὑμεῖς, οὓς λοιπὸν ἀδελφοὺς ἢ τῆς ἀγάπης κοινωνία 6
15 ἐκίχθητε ἐπ' ἐμοῦ προσαγορεύεσθαι ποιεῖ. οὐκ ἀγνοεῖτέ με τὸν ὑμέ-
τερον συνθεράποντα, οὐκ ἀγνοεῖτε τὸ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὀχύ-
ρωμα, οὐ τὴν φροντίδα γνησίως ἐπανήρημαι, καὶ δι' οὗ τῶν ἡμετέρων
ἐχθρῶν οὐ μόνον τὰ ὄπλα κατεμαχεσάμεθα ἀλλὰ καὶ ζῶντας ἔτι

A¹H V¹P³ M²P¹P² L Athan. B

4 ταπεινώσεως P² 8 ἐξελέξατο V¹P³ 9 ἐμφανίζεω] ἀφανίζεω P² | συγ-
κεχωρισμένη Athan. B 10 ὀλεθροῦ HM²P¹P² | πλάνην viell. aus πλάνη
corr. A¹ | ἀποσεῖσθαι Athan. B 11 καὶ > HV¹P³ | ἀγνείας] ἀγνοίας
P³ (Balf.) 12 δὲ] μὲν A¹HV¹P³ > M²P¹P² deinde autem L 15 προ-
αγορεύεσθαι P² 15f ἡμέτερον M² 16 τὸ wie es scheint von 2. Hd. corr. etwa
aus με A¹ | vestrae L ἡμετέρας HSS 18 ἐχθρῶν > P² | ἔτι] ἐπὶ HM²P¹P²

habitatio ad cognitionem suae sanctitatis ruit, vel tactui succidit illud, quod corpore superius est? nonne distat hoc, * corporis humilitati ablatum est? non autem vivimus, licet ad mortem animae gloria corpus advocaverit?

Quid igitur hic inlaesa et sincera fides dignum dubitatione occupavit: an 5
5 non vides, quod venerabilissimum corpus deus elegit, per quod fidei argumenta
et propriae virtutis exempla manifestare futurus esset, et iam confusam exitiali fol. 2^r
errore humani generis perditionem expellere et novam religionis dare doctrinam
et castitatis exemplo indignos mentis actus expurgare, deinde autem mortis qui-
dem tormentum dissolvere, immortalitatis autem praemia pronuntiare. Sed vos 6
10 quos iam fratres communio caritatis merito ex me appellari facit, non ignoratis
me vestrum conservum, non ignoratis vestrae munimen salutis, cuius curam dili-
genter suscepi, et per quod inimicorum nostrorum non solum arma expugnnavimus,

2 hoc /quod e corporis humilitate Schw. (quod) Stroux

τὴν ψυχὴν συγκατερίζαμεν πρὸς τὸ τὴν τῆς φιλαρθροπίας ἀληθῆ
 πίστιν ἐκφάναι. ἀλλ' ἐγὼ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τούτοις διὰ τὴν τῆς
 οἰκονομίας μάλιστα ἀναπέσωιν ἔχαιρον. καὶ γὰρ θαύματος ἦν ἄξιον
 ἀληθῶς ἔθνη τοσαῦτα εἰς ὁμόνοιαν ἐπαγαγεῖν. ἃ πρὸ βραχέος ἐλέγτο
 5 τὸν θεὸν ἀγνοεῖν. πλὴν τί ἔμελλε γινώσκειν τὰ ἔθνη ταῦτα. ἃ
 οὐδὲμίαν φιλονεικίας ἐπαρήρητο φρονιίδα: τί οὖν νοεῖτε. ἀδελφοὶ
 ἀγαπητοί, ὡς ἡμᾶς αὐτοὺς αἰτιῶμαι: Χριστιανοὶ ἐσμεν καὶ οἴκτορ;
 διαθέσει διχονοοῦμεν. αὕτη ἄρα ἐστὶν ἡ ἡμετέρα πίστις. αὕτη ἡ
 τοῦ ἀριωτάτου νόμον διδασκαλία; ἀλλὰ τίς ἐστὶν αἰτία, δι' ἣν ὁ τοῦ
 10 παρόντος κακοῦ ὄλεθρος ἐξεγήγερται; ὃ τῆς ἀτοπίας. ὃ μίσους
 ὑπερβολῆ πάσης ἀγανακτήσεως μέγεθος ἐπερπαίουσα. τίς ἡ τοῦ
 λησθηρίου τούτου ἀνατέφραται δεινότης. ἢ τὸν τοῦ θεοῦ υἱὸν ἀρεῖ-
 ται ἐξ ἀμερίστου τοῦ πατρὸς οὐσίας προελθῆναι; ἄρ' οὐχὶ περ-
 15 νόμηθα; ἄρ' οὐχὶ διὰ τῆς τούτου δυνάμεως ἡ τῶν ὅλων συνέστηκεν
 ἐυχοσμία; καίτοι γε τῆς τοῦ χωρισμοῦ διαστάσεως ἐστέρηται;

A¹H V¹P³ M²P¹P² L Athan. B

1 ψυχῆν] εἰροτήν M²P¹P² | συγκατερίζαμεν M²P¹ κατερίζαμεν P² Athan. B,
 πρὸς] πρὸ P³ | τὴν² > V¹P³, nachträgl. eingefügt H **4f** ἃ—ἀγνοεῖν > V¹
5 πλὴν τί] tamen quid L | τὰ ἔθνη > P² **6** ἐπαρήρηθη Athan. B **7** ἡμᾶς
 P³ | οἴκτορ] viell. μετρίως = mediocri L **9** ἐστὶν + ἡ V¹ **14f** αἰσθόμεθα
 Athan. B **17f** ἐυχοσμία συνέστηκεν ∼ A¹

sed etiam vivos adhuc animam inclusimus ad manifestandam veram fidem clemen- 7
 tia. Sed ego super istis donis propter renovationem maxime orbis terrarum
 gaudebam. Etenim dignum erat vere miraculo in concordiam tot gentes addu-
 cere, quae paulo ante ignorare deum dicebantur: tamen quid haberent istae gentes
 5 cognoscere, quae nullam certaminis curam susceperunt? Quid igitur intellegitis.
 dilecti fratres? nam vos ipsos accuso: Christiani sumus et medioeri affectu dis- 8
 sentimus? Haecine est nostra fides, haec sanctissimae legis doctrina? sed quae
 causa est, propter quam praesentis mali exitium suscitatum est? O flagitium, o
 odium supra modum omnium indignationis magnitudinem superans. quae istius
 10 latrocinii atrocitas extitit, quae filium dei abnegat ex individua patris substantia
 processisse? nonne ubique est deus, cum certe istum semper nobis adesse senti-
 mus? nonne per eius virtutem omnium decoratio constat? cum certe separatione
 dissipationis careant?

2 l. bonis = ἀγαθοῖς Klosterm. (?) **6** cristiani HS

>Μὴ οὖν ὑμῶν τι πέπρακται; ὃ ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, καταμύθετε 9
 >νῦν. ἀξιῶ, τὰς βασιάνους τῆς παρούσης ἀλγηδόνοιο. ὁμολογητὰς ὑμᾶς
 >εἶναι τούτου ἐπηγγέλλεσθε. ὃν εἶναι ἀρνείσθε, τοῦθ' ὑμᾶς τοῦ πανώ-
 >λου διδασκάλου πεῖθοιτος. ἰκετεύω, τίς ἐστὶν ὁ ταῦτα διδάξας οὕτως
 5 >ἄκακον πλήθος; Εὐσέβιος δηλαδὴ ὁ τῆς τυραννικῆς ὀμότητος συμ-
 >μύστης. ὅτι γὰρ πανταχοῦ τοῦ τυράννου γεγένηται προσφύλαξι,
 >πανταχόθεν ἴσθι συνορᾶν. τοῦτο μὲν γὰρ αἱ τῶν ἐπισκόπων σφαγαὶ
 >διαμαρτύρονται, ἀλλὰ τῶν ἀληθῶς ἐπισκόπων. τοῦτο δὲ ἡ χαλεπω-
 >τάτη τῶν Χριστιανῶν ἐκδιώξις διαρρηθῆν βοῶ. οὐδὲν γὰρ τῶν 10
 10 >εἰς ἐμὲ γεγενημένων ὕβρεων νῦν ἐρῶ, δι' ὧν, ὅτε μάλιστα αἱ τῶν
 >ἐναντίων μερῶν ἐπραγματεύσαντο συνορμαί, οὗτος καὶ ὀφθαλμονὺς
 >κατασκόπους ὑπέπεμπε κατ' ἐμοῦ καὶ μόνον οὐκ ἐνόησε τῶ τυ-
 >ράννῳ συνεισέφερον ὑπονογίας. μηδ' ἐμὲ τις οἴεσθω εἶναι πρὸς 11
 >τὴν τούτων ἀπόδειξιν ἀπαράσκευον· ἔλεγχος γὰρ ἐστὶν ἀκριβής, ὅτι

4—S. 199, 16 vgl. S. 22ff (= Gel.¹) Thdt. I 20ff p. 66ff

A¹H V¹P³ M²P¹P² L Gel.¹ Athan. B

1 ἡμῶν A¹HM²P¹P² Athan. | ὃ > A¹M²P¹P² Athan. 3 ἐπαγγέλλεσθε V¹P³
 ἐπηγγέλλεσθε H ἐπηγγέλλεσθα P² | τοῦθ'] τοῦ καθ' HM²P¹P² | ἡμᾶς H
 3f πανώλου A¹ 4 τίς] τί P¹ | διδάξας ταῦτα ~ Athan. B 6 πρόσφνξ Athan.
 B Thdt. = cliens L 7 πάντοθεν HM²P¹P² πολλαχόθεν L Athan. B Gel.¹ Thdt.
 γὰρ > Gel.¹ 9 διαρρηθῆ P³ 9f γὰρ τῶν εἰς ἐμὲ A¹ γὰρ + περὶ Athan. B Thdt.
 γὰρ τῶν + περὶ τῶν HV¹P³ 10 ὕβρεων] παρ' αὐτοῦ Gel.¹ | ὧν corr. in ὦν A¹
 ὅτε Gel.¹ Athan. B Thdt. cum L] ὅτι HSS 11 μερῶν + καθ' ἡμῶν Gel.¹ | ἐπρα-
 γματεύοντο Gel.¹ 12 ἔπεμπε Gel.¹ Athan. B Thdt. 13 λειτουργίας Athan. B
 ὑπονογίας + ἀντῶ χάριν Gel.¹

Num igitur vobis aliquid actum est? O dilecti fratres, considerate modo 9
 deprecor, tormenta praesentis doloris. confessores vos esse istius promittebatis
 quem esse denegatis, in hoc vobis doctore persuadente in omnibus perditio;
 supplico, quis est qui ista docuit ita simplicem multitudinem? Eusebius scilicet,
 5 qui tyrannicae crudelitatis conscius est: Quod enim ubique tyranni factus est
 cliens, ex multis est pervidere. Tam enim caedes episcoporum testantur, sed vere
 episcoporum, quam saevissima Christianorum persecutio manifeste clamat. nihil 10
 enim de factis in me iniuriis modo dicam, per quas | cum maxime adversarum fol.2^v
 partium festinaverunt concursiones, iste et oculos speculatores contra me sub-
 10 mittebat, et paene etiam armata tyranno ministeria conferebat. Nec me qui 11
 dam esse arbitretur ad istorum probationem imparatum. Argumentum enim sub-

4 Am Rand von späterer Hd. Tho. 1. 20. (= Theodoret I, 20) HS 7 mani-
 festa HS corr. Schw. 10 armatas (-tas unterstrichen [vom Corrector?]) HS

τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους τοὺς Εὐσεβίου παρεπομένους: ἡμε-
 ρῶς ἐπ' ἑμοῦ συνελθῆσθαι συνέστηκεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν παρόημι, ἃ
 οὐκ ἀγαπητέως ἔρεκεν, ἀλλ' εἰς ἐκείνων ἀσχύνην ἐπ' ἑμοῦ
 προενήνεκται. ἐκεῖνο μόνον δέδρα, ἐκεῖνο διαλογίζομαι, ὅτι ἡμᾶς ὁμοῦ
 5 πρὸς τὴν τοῦ ἐγκλήματος καλεῖσθαι κοινωνίαν. διὰ γὰρ τῆς Εὐσε-
 βίου ἀγωγῆς τε καὶ διαστροφῆς συνείδησιν τῆς ἀληθείας πεποιθί-
 νην ἀνειλήφατε. ἀλλ' ἔστιν οὐ βραδεία θεραπεία. εἴγε ἐπίσκοπον 12
 πιστόν τε καὶ ἀξίον ἑνὸν γοῦν λαβόντες πρὸς τὸν θεὸν ἀπίδητε,
 ὅπερ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν ἡμῖν ἔστι καὶ πάλαι ἐχοῖν τῆς ἡμετέρας
 10 κρίσεως ἠρτησθαι. εἰ μὴ ὁ προειρημένος Εὐσεβίος ἢ δευτῆ τότε συλ-
 λαβομένων αὐτῷ ἐνταῦθα ἐληλέθει καὶ τὴν τῆς τάξεως ὀρθότη-
 ἀνασχύντως ἢ συνεπεπράξει.

Ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ αὐτοῦ τοῦ Εὐσεβίου πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀγάπην 13
 ὀλίγα προσῆγε φράσαι, μέμνηται ἢ ἡμετέρα ἀνεξιχνία ἐπὶ τῆς Νι-
 15 καίων πόλεως γεγενῆσθαι σύνοδον, ἣ καὶ αὐτὸς ἐγὼ πρεσβύτως τῆ
 A¹H V¹P³ M²P¹P² L Gel.¹ Athan. B

1 καὶ + τοὺς Gel.¹ Athan. B Thdt. | ἡμεῖς P³ | παρεπομένους Gel.¹
 2 παρόημι, ἃ] παρ' ἡμῶν Gel.¹ 3 ἀσχύνην ἐκείνων ~ Gel.¹ | ἐπ' ἑμοῦ > Gel.¹
 5 πρὸς] περὶ M²P¹P² | καλεῖσθαι] καλουμένους A¹ 6 ἀγωγῆς Gel.¹ | πεποιθί-
 μένην ἡς ἀληθείας ~ Gel.¹ 7 ἐλήφατε Gel.¹ Thdt. 8 λαβόντες P³ | τὸν >
 Gel.¹ | ἀπίδητε P³ 9 ἔστι + ὁ Gel.¹ | ἡμετέρας P³ 10 ὁ > P² | δευτῆ
 δευτῶν A¹ ζωνῆ P² δευτῆ P³, am Rand ἢ δεῖρα Athan. B δευτῆ + τῶν Gel.¹ τότε]
 τῶν Athan. B 10f συναγομένων Athan. B 11 αὐτῷ V¹P³ Gel.¹ Athan. B Thdt.
 αὐτῶν d. übr. HSS αὐτῷ + προειρήσει Gel.¹ 11f vgl. das S. 23, 6f Angemerkte
 13 τοῦ > M² τοῦ αὐτοῦ ~ Gel.¹ 14 φράσαι + μακροθύμως ἀποΐσατε Gel.¹ |
 ἢ > V¹P³ | ἡμετέρας P³ 15 σύνοδον + ἐπισκόπων Gel.¹

tile est, quod presbiteros et diaconos, qui Eusebium adsequebantur, manifeste a
 me comprehensos esse constat. Sed ista quidem praetermitto, quae nunc non in-
 dignationis causa, sed ad illorum confusionem a me prolata sunt. Illud autem
 solum timeo, illud cogito, quod vos video ad criminis vocari communionem: nam
 5 per Eusebii conversationem et perversionem, conscientiam suscepistis a veritate
 separatam. Sed est non tardum remedium, si episcopum fidelem et integrum
 vel nunc accipientes ad deum respiciatis, quod in praesenti in vobis est, et iam 12
 pridem oportebat a vestro pendere iudicio, nisi praedictus Eusebius cum turbu-
 lenta multitudinē eorum qui eum sequebantur, huc pervenisset et ordinis recti-
 10 tudinem impudenter conturbasset.

Sed quoniam de ipso Eusebio ad vestram caritatem pauca oportet dicere,
 meminit vestra patientia in Nicaena civitate factum esse concilium, cui et ipse 13

2 comprehensos Schw. compressos HS 3 confusione HS | prolata Schw.
 probata HS 5 varietate HS corr. nach d. Griech. 8 pondere HS s. ἠρτησθαι
 L übersetzt etwa (σὺν) δὴν (τῶν) τότε συναγομένων αὐτῷ Ltz.

τῆς ἐμῆς συνειδήσεως λατρεία παρήμην, οὐδὲν ἕτερον βουλόμενος ἢ
 ὁμόνοιαν ἅπασιν ἐργάσασθαι καὶ πρὸ πάντων ἐλέγξει τε καὶ ἀπο-
 σείσασθαι τὸ πρῶμα τοῦτο. ὃ τὴν μὲν ἀρχὴν εἰλήφει διὰ τῆς Ἀρείου
 5 > Εὐσεβίου ἀτόπον τε καὶ ὀλεθρίας σπουδῆς. ἀλλ' αὐτὸς οὗτος 14
 > Εὐσεβίος, προσφιλέστατος καὶ τιμιώτατος, μεθ' ὅσης τομιζέτε συν-
 δομοῆς ἅτε δὴ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως αὐτῆς ἠττώμενος, μεθ' ὅσης δὲ
 ἀδύναμτος τῆ παρταχθέντι ἐλληλεγμέτῃ ψευδολογίᾳ συνίστατο, ὑπο-
 κέμπτων μὲν μοι διαφόρους τοὺς ἀξιούοντας ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐξαιτούμενος
 10 > δὲ παρ' ἐμοῦ συμμαχίαν τινά, ὅπως μὴ ἐπὶ τοσοῦτῳ ἐλεγχθεῖς πλιμ-
 μελήματι τῆς ὑπαρχούσης αὐτῷ τιμῆς ἐκβάλλοιτο; μάλιστα ἐστὶ μοι
 τούτου ὁ θεὸς αὐτός, ὃς ἐμοί τε καὶ ὑμῖν φιλαγάθως ἐπιμένει. ἐπεὶ καὶ ἐμὲ
 > ἐκεῖνος περιέτρυνε καὶ ἀπρεπῶς ἔφηρασαν, ὃ καὶ ὑμεῖς ἐπιγνώσεσθε.
 πάντα μὲν γὰρ ἐπράχθη τότε, καθὼς αὐτὸς ἐπόθει πᾶν ὀτιοῦν κακὸν
 15 > ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ διαροίας ἀποκουπτόμενος.

2. Ἀλλὰ πρόφῃ, ἵνα τὰ λοιπὰ τῆς τούτου σκαιότητος παρῶ, τί 15

A¹H V¹P³ M-P¹P² L Gel.¹ Athan. B

2 τε > Gel.¹ 6 τομιζέται P³ 8 πάντοθεν HM²P¹P² | ψευδολογία +
 αὐτοῦ Gel.¹ | συνίσταται Gel.¹ 9 ὑπὲρ αὐτοῦ ἀξιούοντας ∞ Gel.¹ 10 παρ'
 ἐμοῦ > M²P¹P² 11 ἐκπέσει τιμῆς Gel.¹ 12 τούτων Gel.¹ | αὐτός > M²
 αὐτός ὁ θεός ∞ Gel.¹ | ἐπιμένει (corr. aus ἐπιμένει) M²P² | ἐπεὶ] ὅτι Gel.¹ | ἐμὲ
 + αὐτός Gel.¹ 13 ἐκεῖνος + Εὐσεβίος Gel.¹ | ἐφηρασαν + ἀλλ' ἡ θεία με
 πρόνοια ἐπὶ τὴν ἀληθεσάτην αὐτῆς ὁδὸν ἐανήγαγεν Gel.¹ | ὑμεῖς + ἐπέγνωτε
 καὶ Gel.¹ 14 ἐπράχθη + παρ' αὐτοῦ τότε, Εὐσεβίου τοῦ ἀροσίον λέγω Gel.¹
 15 αὐτοῦ Gel.¹ 16 πρόφῃ] πρόφῃ M²

ego decenter aderam servitute conscientiae meae; nihil alterum volens, quam
 concordiam omnibus operari et ante omnia convincere et hanc causam depellere,
 quae initium quidem ceperat per Arrii Alexandrini insolentiam: corroborata est
 autem statim per Eusebii flagitiosam et perniciosam festinationem. Sed iste
 5 ipse Eusebius, amicissimi et carissimi, cum quanta putatis concursione (quando ab 14
 ipsa conscientia vincebatur) cum quanta autem confusione undique convictum
 falsiloquium defendebat, submittens quidem mihi diversos pro ipso supplicantes,
 postulans autem ex me aliquid auxilii, quatenus vel in tanto convictus delicto
 non) eiciatur honore quem habebat. Testis mihi est in hoc deus ipse, qui mihi et
 10 vobis benignus permaneat, quoniam et me ille pervertit et indecenter subripuit,
 quod et vos cognoscetis. Omnia enim tunc acta sunt, sicut ipse desiderabat,
 omne quodlibet malum in sua mente abscondens.

Sed pridem, ut cetera eius pravitatis praetermittam, quid maxime cum

3 coeperat HS corr. Schw. 5 Eusebii HS 8 für quatenus schlägt quom- 15
 minus vor Klosterm. 9 non) corr. Schw. 10 Am Rand: nota (in Abkürzung) HS
 11 cognoscetis HS corr. n. d. Griech. Schw.

>μάλιστα μετὰ Θεογρίου. ὃν τῆς ἀνοίας ἔχει ζωωνῶν διεπραξάτο.
 >ἀζούσατε. παρακαλῶ. Ἀλεξανδρίας τινὰς τῆς ἡμετέρας πίστεως
 >ἀναχωρήσαντας ἐνταῦθα κεκελεύειν ἀποσταλῆναι. ἐπειδὴ διὰ τῆς
 >τούτων ἑπιρροΐας ὁ τῆς διχονοίας ἡγέμετο πρὸς. ἀλλ' οὗτοι 16
 5 >οὶ καλοὶ τε καὶ ἀγαθοὶ ἐπισκοποὶ, οὓς ἀπαξ ἢ τῆς συνόδου ἀλλήθεια
 >πρὸς μετάνοιαν τετηρήσει. οὐ μόνον ἐκείνους ἐπεδέξαντο καὶ παρ'
 >ἐαυτοῖς ἡσφαλίσαντο. ἀλλὰ καὶ ἐζωωνήσαν αὐτοῖς τῆς τῶν τρόπων
 >κεκοιθείας. διὸ τοῦτο περὶ τοὺς ἀχαρίστους τοῦτους ἔκρινα προῦσαι
 >ἀπαγέρτας γὰρ αὐτοὺς ἐκέλευσα ὡς ποροστίτω ἐξορισθῆναι. νῦν 17
 10 >ἡμέτερόν ἐστι πρὸς τὸν θεὸν ἐκείνη τῆ πίστει βλέπειν ἢ πεί-
 >ναι καὶ γεγενῆσθαι συνέστηξε καὶ εἶναι πρέπει, καὶ διαπραξάσθαι
 >οὕτως, ἵνα ἐπισκόπους ἀγρούς τε καὶ ὀρθοδόξους καὶ φιλανθρώπων
 >ἔχοντες χαίρωμεν· εἴ τις δὲ ἢ πρὸς μνήμην τῶν λυμεῶνων ἐκείνων
 >ἢ πρὸς ἔπαινον ἀποροσότητος ἐξαγθῆναι τολμήσει, παραχρήμα τῆς
 15 >ιδίαις τόλμης διὰ τῆς τοῦ θεράποντος τοῦ θεοῦ. τοῦτ' ἔστιν ἑμοῦ,
 >ἐνεργείας ἀνασταλῆσεται. ὁ θεὸς ἡμᾶς διαφυλάξει. ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.

A¹H V¹P³ M²P¹P² L Gel.¹ Athan. B

1 τῆς ἀνοίας ἀποὺ προαιρέσεως ἔχει Gel.¹ 2 Ἀλεξανδρίας Athan. B
 4 ὁ τῆς > Gel.¹ | οὐτοῖ ὀ P³ 6 ἐδέξαντο ἐκείνους Gel.¹ 8 περὶ ἀχαρίστους
 M² περὶ τοὺς ἀχωρίστους P³ 10 ἡμέτερόν P²V¹P³ 11 γεγενῆσθαι + καὶ
 V¹P³ Athan. B | συνεστηγῆναι V¹P³ ἑμᾶς Gel.¹ 12 ἴρα Gel.¹ L > HSS Athan. B
 Thdt. 13 ἦ > Gel.¹ Thdt. | μνήμης | λῆμην Athan. B 16 ἡμᾶς H | φυλάξει V¹
 φυλάξει¹¹ P³ | ἀδελφοὶ ἀγαπητοὶ ~ H Gel.¹ ὁ — ἀδελφοί > Athan. B

Theognio, quem dementiae consortem habet, peregerit, audite supplico. Alexan-
 drinos quosdam, quia nostra fide recesserunt huc iussi transmitti, quia per istorum
 ministerium ignis discordiae surgebat. sed isti boni et benigni episcopi, quos 16
 semel concilii veritas ad paenitentiam servavit, non solum illos susceperunt et
 5 apud se servaverunt, sed etiam consortes morum fuerunt eorum pravitatis.
 Propter quod circa istos ingratos hoc agere censiui: raptos enim eos iussi quam
 longissime exterminari. Nunc vestrum est ad deum fide illa respicere, qua 17
 semper et fuisse constat et esse decet et sic peragere, ut episcopos castos et
 orthodoxos et elementes habentes gaudeamus. Si quis autem vel ad pestiferorum
 10 memoriam illorum vel ad laudem inconsulte exardere audeat, confestim a sua
 audacia per operationem servi dei, hoc est mei, compescetur: deus vos conservet
 fratres dilectissimi.

Haec exemplaria duarum epistolarum domnus imperator Iustinianus beatis-
 simo papae Vigilio translatas de Graeco in Latino direxit die quinto Calendarum
 15 Iuniarum sexies post consulatum Basili viri clarissimi.

4 servabit HS, aber am Rand Korrekturzeichen 7 qua quam Schw. 11 mei
 Schw. me HS 15 d. h. 28. Mai 547 | viro HS ro vom Korrektor beanstandet

II.

»Νικητῆς Κωνσταντῖνος Σεβαστὸς Θεοδότω·

»Ὅση τῆς θείας ὀργῆς ἡ ἰσχὺς πέφυκε, καὶ ἐξ ὧν Εὐσέβιος τε καὶ
 »Θεόγριος πεπόνθασιν εὐχερῆς καὶ σὲ μαθεῖν, οἳ εἰς τὴν ἀγνωστότην
 »παρουοῦντες θρησκείαν τὸ τοῦ σωτῆρος θεοῦ ὄνομα τῶ συντήματι
 5 »τοῦ οἰκείου ληστηρίου καὶ μετὰ τὸ τυχεῖν συγγνώμης ἐμίαναν. ὅτε
 »γὰρ μάλιστα μετὰ τὴν τῆς συνόδου ὁμογνώμονα συμφωνίαν ἐχοῦν
 »τὴν προτέραν ἐπαροφθώσασθαι πλάνην, τότε τοῖς αὐτοῖς ἀτοπήμα-
 »σιν ἐμμένοντες ἐάλωσαν. διὰ τοῦτο γοῦν ἡ θεία πρόνοια αὐτοὺς 2
 »τοῦ ἐαντῆς ἀπόσωτο λαοῦ· ἐπειδὴ μηδὲ ἔφερε τὰς ἀκάκους ψυχὰς
 10 »ὀλίγων ἀπονοίας φθειρομένας καθορᾶν. καὶ νῦν μὲν ἄξιαν παρ' αὐτῶν
 »ἤτησε δίκην, μείζονα δὲ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς διὰ τοῦ παντὸς αἰῶνος
 »λήφεται.

»Ὅπερ τῇ σῇ ἀγχινοία δηλωθῆναι δεῖν ἡγησάμην, ἵν' εἴ τις κακῇ 3
 »παραίνεσις τῶν τοιούτων, ὡς ἔγωγε οὐκ οἶμαι, τῇ σῇ ἐνεκαθέσθη
 15 »προαιρέσει, ταύτην τῆς ψυχῆς ἀφελόμενος καθαρὰν ὡς προσῆκε τὴν
 »διάνοιαν, εἰλικρινῶς τε καθοσίωσιν καὶ ἄχραντον πίστιν τῶ σωτῆρι
 »θεῷ παρασχέσθαι προθυμηθῆς. καὶ γὰρ τοῦτο προσῆζόν ἐστιν ὑπὸ
 »τούτου πράττεσθαι, ὅς δ' ἂν ἀκραιῶν τῶν τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐπά-
 »θλων ἀξιούσθαι βουλεύεται. ὁ θεὸς σε διαφυλάξει. ἀδελφὲ ἀγαπητέε.

A¹H V¹P³ M²P¹P² Athan. B

1 Θεοδότω V¹ 2 ὅσα corr. in ὅση A¹ | ἡ ἰσχὺς > A¹H | πέφυκε M²P¹
 3 καὶ aus τε corr. A | μαθεῖ(?) A¹ 4 σωτῆρος θεοῦ A¹HV¹P³ πατρὸς θεοῦ
 M²P¹ θεοῦ πατρὸς P² 7 πλάνου P² 8 ἐμμένοντες > P² ἐμμανέντες V¹ 9 μὴ
 διέφερε(?) V¹ 10 ὀλίγων] ὀλίγον V¹P³ 11 ἔτισε (Correctur) Athan. B 13 δηλω-
 θῆναι > H | δηλωθ. + νῦν P² | ἡγησάμην δεῖν ∞ P² 14 τοιούτων + παραί-
 νεις H 15 καθαρὰν] καθορᾶν Athan. B 19 βουλεύεται + καὶ ἄλλη χειρὶ Athan. B |
 σε] τε A¹ | διαφυλάξει V¹P³ | ἀδελφοὶ ἀγαπητοὶ A¹ ἀγαπητὲ ἀδελφὲ ∞ H

REGISTER

1. Biblischer Index
 1. Altes Testament
 2. Neues Testament
- II. Quellen- und Parallelschriftsteller
- III. Namenregister
- IV. Wortregister

I. Biblischer Index

Die aus der Quelle übernommenen Citate sind eingeklammert.

1. Altes Testament

Genesis		II Könige	
1, 3	74, 1	7, 10	166, 21
1, 16	74, 2—144, 33		
1, 26	64, 14, 26—65, 1—66, 21, 25, 28	Esra	
—82, 25—83, 4		3, 12	[36, 22]
1, 26, 27: 67, 4, 13, 16—69, 3—85, 21—97, 16		Psalmen	
1, 26, 28	64, 21	7, 10	78, 17
1, 27	65, 7—86, 9	14, 6	117, 1
1, 27, 31	70, 13	17, 14	4, 24
18, 1 ff.	154, 24	18, 5	5, 6
		26, 3	166, 17
Exodus		26, 13	111, 23
3, 4	10, 19	32, 6	80, 16, 86, 21
14, 29	10, 18	32, 15	78, 17
15, 11	12, 8—10	32, 16—19	14, 21
15, 12	12, 5—8	35, 10	95, 10, 14
19, 16	10, 19	42, 3	108, 18
		44, 1	[37, 4]
Josua		47, 2	[17, 6]
5, 14	10, 21	71, 18	[17, 6]
10, 11	10, 22	72, 23	16, 11
		81, 1	55, 12 f
I Könige		81, 6	55, 12
1, 24	166, 9	87, 5 f.	110, 16
2, 10	4, 23		

93, 10	78, 23
97, 1	17, 15—87, 12
109, 3	[37, 5]
112, 7	[17, 9]
118, 60	62, 4
118, 103	3, 12
135, 4. 17. 18. 23. 24	[17, 16—20]
138, 2 ff	78, 20

Proverbien

S, 21 a	72, 8—73, 23
S, 22	73, 11—84, 1
S, 22—25: 5. 11. 21. 24	71, 18—72, 10—75, 16—76, 5
S, 26	72, 14—73, 9—73, 12—84, 2
18, 3	[37, 30]
24, 5	78, 11
24, 53 (30, 18)	78, 8
26, 11	115, 17

Hiob

5, 9	17, 7
9, 10	[17, 7]
33, 4	86, 3
38, 4	72, 18
38, 7	73, 29
38, 15	[17, 12]

Weisheit Salomos

1, 7	87, 27
7, 2	100, 1
7, 26	37, 6]

Zacharias

14, 20	[146, 30]
------------------	-----------

Malachias

3, 6	[37, 12]. 95, 21
----------------	------------------

Jesaia

2, 3	16, 11
9, 5 f	70, 27
13, 11	[156, 27]
26, 6	111, 25
40, 23	69, 23
41, 4	95, 19
45, 21	95, 19
48, 12 f	87, 1
53, 4	18, 2
61, 14	86, 23. 25
65, 17	111, 17
66, 12	94, 23

Jeremia

17, 5	61, 5
17, 9	99, 12
23, 24	87, 23

Baruch

3, 23	72, 21—79, 23
3, 26. 28	84, 16
3, 32 ff: 69, 13—72, 24. 27—73, 1. 28—77, 9. 12—95, 26	
3, 38: 73, 18—77, 15—96, 9—97, 6. 24—100, 17	

Ezechiel

3, 22	87, 3
-----------------	-------

Daniel

2, 21	[17, 8]
5, 6 (Th)	93, 11
7, 18	111, 20

Cantica

8, 5 (Gebet Manasses)	65, 19
---------------------------------	--------

2. Neues Testament.**Matthäus**

1, 16	99, 6
3, 11	109, 21. 24
5, 4	111, 24
6, 25	108, 26

6, 25	108, 26
11, 27	82, 1. [186, 9]
12, 42	79, 5
13, 32	80, 1
18, 17	[35, 14]

19, 6	118, 28	14, 10	94, 27 f
24, 45	[38, 11]	14, 11	37, 10
27, 24	188, 18	17, 24	76, 4
28, 19 f	4, 26 — 101, 21. [124, 13]		

Markus

1, 4	100, 10
2, 27	77, 22
4, 26 f	109, 5
5, 25	48, 28
15, 2	165, 22

Lukas

1, 2	99, 3
1, 52, 53	[17, 10, 12]
2, 47	48, 21
2, 52	100, 7
10, 22	[186, 9]
12, 10	2, 23
12, 56	89, 23
21, 8	[38, 11]
24, 39	101, 9

Johannes

1, 1	[36, 27, 37, 8]. 60, 2
1, 1 ff	70, 17—82, 12
1, 3 [36, 27] 66, 14—68, 2. 11—78, 16—86, 18.	
1, 18	83, 9
1, 29	110, 5
2, 21 f	101, 5
3, 18	[36, 29]
4, 24	89, 15
4, 38	108, 20
5, 5 ff	49, 1
5, 6, 10	87, 17 ff
6, 9	48, 23
6, 16 ff	49, 5
7, 37 f	95, 3
7, 39	95, 7
8, 12	108, 22
8, 42	94, 26
10, 15	[37, 21]
10, 30	[37, 11] 66, 21—94, 27
11, 43	48, 26
12, 29	101, 4
14, 6	108, 22
14, 9	[37, 7]

Acta

1, 3—11	101, 12 ff
2, 5	45, 4
2, 9	45, 6
5, 3 f.	87, 23
9, 15	71, 12—79, 10
22, 22 f.	177, 34, 32
23, 12	166, 15

Paulusbriefe**Römer**

1, 3	99, 5
3, 6	78, 13
5, 14	100, 23
9, 5	79, 17—99, 7
8, 9	89, 1
16, 17	35, 14]

I Korinther

1, 24	[37, 8]. 80, 14
2, 2	62, 22
2, 10	90, 18
3, 19	62, 16
4, 20	62, 17
12, 4. 6. 11	89, 3. 10. 7. 12
12, 26	[35, 1]
15, 23	110, 25

II Korinther

3, 17	89, 3. 10
6, 14, 15	36, 23

Galater

1, 1	4, 11
3, 27	109, 30
4, 26	4, 7—53, 9

Epheser

4, 4, 3	[34, 26]
5, 25	[181, 33]

Philipper

2, 7	83, 7
2, 8	110, 19

2, 10	92, 14		
3, 20	110, 29		
			Hebräer
		1, 3	71, 10
		2, 10	37, 18
		2, 16	99, 8
		4, 12 f	79, 11—99, 14
		4, 15	99, 9
		13, 4	118, 22
		13, 8	[37, 16]
			Katholische Briefe
			I Petrus
		1, 19	110, 7
		3, 18	101, 5
			I Johannes
		1, 1	16, 19
		2, 23	93, 26—96, 19
		5, 6, 10	87, 17
			II Johannes
		10	38, 29
		Ignatius Ephes. 9, 1	[36, 25]
		<i>ἐν βίβλῳ ἀναλήψεως Μωσέως</i>	74, 10
		<i>ἐν βίβλῳ λόγων μυστικῶν Μωσέως</i>	74, 13
			II Timotheus
1, 7	3, 24		
2, 4	152, 4		
2, 15	98, 18		
3, 6	112, 19		
3, 16	4, 15—97, 27—98, 3		
4, 1	[38, 15]		
5, 19	171, 17		
6, 16	65, 18		
6, 19	111, 14		
			Titus
1, 14	[38, 18]		

II. Quellen- und Parallelschriftsteller

Des Überblickes wegen sind die Namen der unter dem Text zitierten Autoren hier zusammengestellt worden. Die Quellenübersicht für den Gelasius-Text findet sich am Schluß der Einleitung.

		Epiphanius	X 8, 2	18
		Adv. omni. haereses 69, 9	X 8, 5	18
			X 8, 6	19
		Eusebius	X 8, 14	19
		Historia ecclesiastica	X 8, 17	20
		VIII 13, 12	X 8, 19	20
		IX 9, 1	X 9, 5	31
		IX 9, 8		
		IX 9, 12		
		IX 10, 1		
		IX 10, 13		
		X 4, 8		
			Oratio Constantini ad sanct. coet.	
			(ed. Heikel)	
			p. 169, 10	47
			p. 187, 19, 28	46, 47

p. 192, 7	17
Vita Constantini	
II 64	11
III 13	106
III 14	106
III 17	130
III 21	134
III 34	46
IV 13	178
Georgios Monachos (ed. de Boor)	
II p. 505 ff.	61
II p. 507 f.	56
Philostorgius (ed. Bidez)	
I 9 a	102. 103
I 9	160
III 12	56
p. 180 und XCVI	21
Rufin	
Historia ecclesiastica	
X 1	33
X 2	54. 56
X 3	61
X 4	56
X 5	54. 57. 102. 104. 107
X 7	145
X 8 f.	148
X 11	150
X 12	147
X 15	165
X 18	175
Socrates	
I 2, 8 f.	13
I 3, 1 f.	21
I 4, 1	21
I 4, 2	31
I 4, 2-4	25
I 4, 5	31. 33
I 5, 6	34
I 6, 3	40
I 7, 1	40
I 8, 5 ff.	44
I 8, 12	45
I 8, 13	60

I 8, 17	15
I 8, 18	51
I 8, 21	106. 107
I 8, 31	51
I 8, 35-54	123
I 9, 1-14	120
I 9, 17-25	128
I 9, 30 f.	128
I 9, 32-46	130
I 9, 64	128
I 10, 1	107
I 11, 1	56. 118
I 12, 1 ff.	57
I 14, 1	160
I 14, 2 ff.	160
I 17, 8	147
I 18, 5 ff.	154
I 25	158
I 25, 1	147
I 25, 5 r.	162
I 25, 9-11	162
I 27, 1-4	163
I 27, 5	165
I 27, 6	166
I 34, 1	179
I 35, 1	182
Sozomenus	
I 11, 1-5	57
I 17, 3	60
I 17, 3-5	55
I 18, 1-7	61
I 21, 5	119
I 23, 3 f.	118
Theodoret	
Historia ecclesiastica	
I 2, 8-10	33
I 4, 61	35
I 7, 11 f.	53
I 7, 13, f.	54
I 9	120
I 10	130
I 11, 1-2	133
I 11, 4-6	55
I 12	123
I 13, 2	106
I 13, 3 f.	134

I 11, 12	141	164, 15—163, 6 Brief Constantius an Alexander von Alexandrien
I 18, 2—4	145	179, 20—181, 34 Brief Constantins nach Tyrus
I 18, 5—7	146	183, 1—192, 15 Brief Constantins an Arius und die Arianer
I 18, 8 f	147	192, 18—199, 16 Brief Constantins an die Gemeinde von Nicomedien
I 20 ff	22	200, 1—19 Brief Constantins an Theodot
I 20, 11	119	194, 21—106, 3 = 135, 20—137, 3 Bischofsliste
I 21, 1 f	169	108, 12—111, 30 Diatyposeis
I 21, 3	170	112, 1—118, 11 Nicaenische Canones
I 22, 1 ff	172	
I 24, 12 f	155	
I 25, 15	172	
I 26, 5	167	
I 27	168	
I 28, 1 ff	172	
I 29, 1 ff	173	
I 29, 7	175	
I 30, 1—31, 3	175	
II 3, 1	147, 15S	
II 3, 2 f	159	
II 3, 6	160	
Vita Athanasii (Montfaucon)		
1 p. CXXXVII b	165, 23	
2 p. CXXXVIII b	163, 23	
2 p. CXXXVIII d	163, 7	
2 p. CXXXVIII e	166, 2S	
3 p. CXXXIX c	174, 24	
Aus unbekannter Quelle.		
Vielleicht Gelasius von Caesarea oder Johannes (s. S. 5, 20)		
I. Urkunden		
16, 5—53, 29 Rede Constantins in Nicaea		

2. Erzählende Abschnitte.

8, 5—12, 10
59, 23—61, 11
64, 11—101, 23 <i>Philosophendialog</i>
106, 9—26
148, 8—150, 22
155, 11—21
158, 15—160, 7
161, 26—163, 26
165, 10—22
167, 25—32
168, 30—169, 14
171, 35—172, 4
174, 24—175, 19
175, 23—34
178, 27—179, 2
182, 3—35

III. Namenregister

Ἀβραάμ: 154, 25

Ἀγάθων 1) alexandrinischer Presbyter: 39, 9

2) Presbyter der Mareotis: 40, 9

Ἀδάμ: 85, 26—86, 5. 9. 10—97, 12—98, 13

Ἀέτιος Ἀύδδης: 170, 29

Ἀθανάσιος: 1) 39, 19 Diakon unter Alexander von Alexandrien — 54, 19

Ἀ. ὁ ἀρχιδιάκονος τῆς Ἀλεξανδροῦν ἐκκλησίᾳς. — 58, 25 nimmt

an der Synode von Nicaea teil *τηνικαδέ διακόνοζ ὄν.* — 105, 1 *σὸν Ἀ. τότε ἀρχidiaκόνω ὄντι* vgl. 135, 24. — 165, 15 Nachfolger des Alexander: *Ἀ. δὲ τῆζ ἱεροσούνης τὴν λειτουργίαν ἔπεδέξατο.* — 165, 16 ff. seine Charakteristik. — 166, 9 mit Samuel verglichen. — 104, 16. 150, 7 u. ö. *ὁ μέγας.* — 172, 26 *τοῦ θείου Ἀ.* — 150, 4 *ἦν τότε τῆζ ἐκεῖσε ἱεροσούνης κατέχων τοὺς οἶακας.* — 180, 11 *ὁ τοῦ θείου λόγου φοιτητής;* vgl. a. 150, 4. 7; 163. 27. 30. 31; 164, 2. 4; 167 oft; 168, 14 ff.; 169, 20. 30; 170, 22; 173 oft; 174. 32; 175 ff oft; 180, 22; 182 oft.

2) alexandrinischer Diakon: 39, 16.

Ἀθῆναι: 105, 26 (136, 25) vgl. *Πιστός.*

Ἀγύπτιοι 44, 15 — 56, 21 — 167, 5.

Ἀγυπτος: 36, 19 — 105, 2 (135, 25) — 113, 28 — 120, 11. 16. 19 — 121. 22 — 122, 22 — 132, 25 — 159, 31 — 175, 30 — 176, 6 — 182, 29 — 192, 15.

Αἰδέσιος: 148, 20. 24. 33 — 149, 2. 24. 36 — 150, 20.

Αἰθίοπες von Bartholomäus bekehrt: 148, 9.

Αἰλία: 178, 14 *εἰς τὴν Αἰλίαν τοῦτ' ἔστιν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα* — 114. 7. 8 — 178, 27 — 179, 23. 28.

Ἀκείσιος Bischof der Novatianer: 107, 18 ff.

Ἀλεξάνδρεια: 34, 3 — 105, 1 (135, 24) — 113, 29 — 120, 15 — 122, 17 — 150, 1 — 159, 4. 30 — 163, 8 ff — 165, 12 — 167, 35 — 168, 30 — 170, 20. 23 — 175, 5 — 176, 20 — 178, 11. 34 — 180, 11 — 182. 18 ff — 185, 7 — 187, 19.

Ἀλεξανδρείς: 198, 4 *Ἀρείου τοῦ Ἀλεξανδρείωζ* — 33, 8 *τῆζ Ἀλεξανδρείων ἐκκλησίας* vgl. 33, 17 — 34, 14 — 54, 19 — 58, 28 — 120. 13. 19 — 122. 23 — 128, 25 — 150, 3 — 167, 5 — 168, 2. 15 — 182. 19 — 24, 3 *Ἀλεξανδρείας τινὰς τῆζ ἡμετέρας πίστεωζ ἀναχωρήσαντας* = 199, 2 — 128. 23 *ἐπιστολῆ . . . πρὸς Ἀλεξανδρείς* — 180, 28 *ἀπὸ τῆζ Ἀλεξανδρείων . . . φθάσαι.*

Ἀλέξανδρος 1) der Große: 10, 26 — 103, 7 Überschr.: *ἔτους ἀπὸ Ἀλέξανδρου.*

2) Bischof von Alexandria: seine Charakteristik 33, 17 ff — 159, 5 *τὸν πάπαν Ἀλέξανδρον* — 163, 13 *ὁ θεϊὸζ Ἀ. ὁ τῆζ κατὰ Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησίας ἐπίσκοπος* — 165, 24 f Nachfolger des Achilles — 34, 3 ff hat Arius zum Presbyter gemacht — 34, 3 ff sein Schreiben gegen die Ketzerei des Arius — 41, 3 ff das Schreiben des Kaisers an ihn und Arius — 58, 28 wird von Athanasius nach Nicaea begleitet, vgl. 105, 1 (135, 24) — 120, 9 ff Streit mit Melitius — 164, 11 ff Schreiben des Kaisers zwecks Versöhnung Alexanders

mit Arius — 165, 11 ff sein Tod. Berechnung der Dauer seines Episkopats — vgl. auch 159, 1. 3—163, 30—166, 1. 10—170, 20, 23.
 3) Bischof von Konstantinopel: 44, 25 als Presbyter und Vertreter des Metrophanes in Nicaea, μετ' αὐτὸν ἐπίσκοπος τῆς αὐτῆς γερονῶς πόλεως — 54, 17 τούτοις . . . ἀντιγωνίζοντο . . . Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος ὢν, vgl. 105, 27 (136, 26) — 154, 12 wird vom Kaiser nach Spanien geschickt.

4) alexandrinischer Presbyter: 39, 6.

5) alexandrinischer Presbyter: 39, 8.

6) Diakon der Mareotis: 40, 14.

Ἀμάσεια: 19, 18 τὰς γοῦν ἀμφὶ τὴν Ἀμάσειαν καὶ τὰς λοιπὰς τοῦ Πόντου πόλεις . . . πιέζεσθαι προσέταξε (sc. Licinius).

Ἀμμωνᾶς 1) Presbyter der Mareotis: 40, 6.

2) Presbyter der Mareotis: 40, 8.

Ἀμμώνιος 1) alexandrinischer Diakon: 39, 15.

2) Diakon der Mareotis: 40, 15.

Ἀμντιανός alexandrinischer Diakon: 39, 21.

Ἀμφίων Bischof von Nicomedien an Eusebs Stelle: 119, 15—160, 17 wieder von Euseb abgelöst.

Ἀνανίας: 87, 23 Πέτρος φησὶ πρὸς Ἀνανίαν.

Ἄννα: 166, 9 ὡς ἡ Ἄννα . . . τὸν Σεμουήλ προσήγαγεν.

Ἀντιόχεια: 113, 31—172, 3. 21. 33—169, 32 Aufnahme des Euseb und Theognius durch Eustathius und 170, 10 Weiterreise derselben nach Jerusalem — 172, 33 Als Ort einer Synode bezeichnet, wofür sonst Caesarea überliefert ist — 170, 5 τὴν Ἀντιόχου πόλιν — 170, 23 ἡ Ἀντιόχου — 173, 12 τὴν Ἀντιοχείων — 105, 4 (136, 3) Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης.

Ἀπίς alexandrinischer Presbyter: 39, 12.

Ἀπολλώνιος alexandrinischer Diakon: 39, 17.

Ἀπολλῶς Presbyter der Mareotis: 40, 2.

Ἄραβες: 44, 14.

Ἀραβία: 105, 14 (136, 2); vgl. Μαζάριος.

Ἄρειος: 1) 33, 15 Diakon in Alexandrien unter Achilles — 33, 20 von Alexander zum Presbyter gemacht. vgl. 34, 2 f — Urheber der kirchlichen Unruhen: 5, 11—23, 14 (19S, 3) διὰ τῆς Ἀρείου τοῦ Ἀλεξανδρέως ἀπονοίας — 178, 13 αὐθέντης τῶν κακῶν — 34, 10 Streit zwischen Arius und Alexander — 40, 23 Gemeinsames Schreiben Constantins an sie — 54, 21; 5S, 32 Arius vor die nicaenische Synode berufen — 59, 5 ff Bekämpfung seiner Lehre — 128, 4 ff Constantin erklärt sich in zwei Schreiben gegen Arius — 15S, 13 ff

der arianische Presbyter Eutocius gewinnt Constantia für Arius, durch ihn Euseb und Theognius auch den Kaiser — 164, 15 Schreiben Constantins an Alexander in Arius' Interesse — 167, 25 Athanasius verweigert die Wiederaufnahme — 183 ff Brief Constantins gegen Arius und die Arianer. — Bezeichnungen für Arius: 16, 21 ὁ θεομήχος καὶ ἀσεβέστατος. vgl. 2, 6—162, 5 τοῦ ἄσεβοῦς Ἀ. — 140, 16 τοῦ περμιάρου Ἀ. — 186, 25 ὁ δαιμόνιε Ἰσριε (C) — 184, 14 Ἰσρες Ἰσριε (C) — 185, 26 ὁ πονηρὸς . . . Ἰσριεον ἡμῖν ἀνομίας ἐργαστήριον κατεστήσατο (C); vgl. außerdem 93, 19, 24—102, 14 ff—103, 26—104, 9—129, 21—158, 29, 31—161, 24—174, 32 ff—178, 13 ff—182, 25—187, 1—191, 9 — Bezeichnungen für seine Lehre: 32, 23, 29 τὰ Ἰσριεον — 33, 1 κατὰ τῆς ἀσεβείας Ἰσριεον, vgl. 96, 14; 121, 4; 172, 9 — 120, 7; 187, 5 u. ὁ. τῆς Ἰσριεον μαρίας — 84, 23; 96, 11 u. ὁ. τῆς μοχθηρίας Ἀ. — 4, 2; 143, 12; 158, 24 τῶν Ἀ. βλασφημιῶν — 84, 25; 88, 26; 93, 17 u. ὁ. ἀσεβεῖς Ἀ. δόξαι — 158, 18; 173, 13 Ἀ. λώβην — Seine Anhänger: 35, 20 Verzeichnis der Namen im Brief Alexanders vgl. 54, 9 ff—36, 17 οἱ περὶ Ἰσριεον — 54, 8 οἵτινες τὴν τοῦ Ἰσριεον δόξαν μεγαλοφρῶς συγκροτεῖν ἐσπούδαζον, vgl. 56, 13, 18—60, 26 οἱ τῆς ἀσεβείας Ἰσριεον ἀντιποιοῦμενοι — 60, 29 ff Verteidigung seiner Lehre durch von ihm gedungene „Philosophen“: τοὺς μισθωτοὺς Ἰσριεον φιλοσόφους . . . οὓς συνηγόρους . . . μισθωσάμενος Ἰσριεος σὲν αὐτοῖς ἤκεν εἰς τὴν . . . σύνοδον, vgl. 2, 25—61, 12 ff Verteidigung durch einen ungenannten Philosophen — 64, 11 ff Verteidigung durch Phaedon — 170, 30 ἄλλους ὅσους τῆς ἀσεβείας Ἰσριεον εἶρον ζωνωνοῖς.

2) Anhänger des Arius: 35, 21 καὶ ἔτιρος Ἰσριεος.

Ἰσριεανικός: 167, 1 Ἰσριεανική αίρεσις.

Ἰσριεανοί: 119, 9—158, 14—162, 2—166, 35—169, 16—183, 1, 2 —

Ἰσριεανός: 162, 2 Ἰσριεανή αίρεσις — 166, 33 Ἰσριεανή δόξα.

Ἰσριεομανταί: 2, 20, 23—96, 16—166, 16.

Ἰσριεανία: 105, 9 (136, 8) Ἰσριεανίαν μικρὰν καὶ μεγάλην.

Ἰσριεοκρατίων alexandrinischer Presbyter: 39, 9

Ἰσριεάνιος: 175, 24 πρῶτον μὲν γενόμενος Ἰσριεανίου ἀναγνώστης, später Bischof der Melitianer und von diesen in eine Intrige gegen Athanasius verwickelt, vgl. 175, 28 ff.

Ἰσρία: 21, 27—44, 11, 17—105, 10 (136, 10) — 132, 25 Ἰσριανὴν τε διοίκησιν.

Ἰσριεπῆς ὁ Γαζεύς Bischof: 175, 20.

Ἰσριεοῖοι: 50, 10.

- ² *Αφρακοί*: 155, 7 τὸν ἐν Ἀφάκοις Ἀφροδίτης ναόν (Soer).
² *Αφθόνιος* alexandrinischer Diakon: 39, 18.
² *Αφρικὴ*: 105, 23 (136, 22) ἐπαρχίας . . . Ἀφρικᾶς — 132, 24 Ἀφρικὴν παῖσαν.
² *Αφροδίτη*: 143, 4 τῆς ἀκολάστου δαίμονος; Ἀφροδίτης ἐδομήσαντο οἶκον (über dem heiligen Grab) — 155, 8 vgl. Ἀφρακοί — 184, 15 ἢ τῆς Ἀφροδίτης ὀμίλια.
² *Αχαία*: 7, 27—105, 18 (136, 14).
² *Αχαῖοι*: 44, 19.
² *Αχιλλᾶς*: 1) alexandrinischer Bischof: 33, 12 Nachfolger des Petrus — 165, 25 Vorgänger des Alexander.
 2) Presbyter der Mareotis: 40, 9.
² *Αχιλλεύς* Anhänger des Arius: 35, 20.
Βακζούριος Gewährsmann des Rufin: 154, 15 Gelasius nennt ihn als seine Quelle und erweitert die Angaben Rufins.
Βαρθολομαῖος: Bekehrer der Aethiopier.
Βαρούχ: 69, 12; 72, 21; 73, 11 ἐν βίβλῳ Βαρούχ.
Βασιλίσκος: 3, 18 ἐπὶ ἀνταρσίας τοῦ ἀνοσίου Βασιλίσκου.
Βηρυτός einstiger Wohnsitz des Euseb von Nicomedien: 35, 9.
Βιθυνοί: 3, 16 ἐν τῇ τῶν Βιθυνῶν ἐπαρχία.
Βιζέντιος römischer Presbyter: 104, 24 (136, 23) — 44, 22.
Βίτων römischer Presbyter: 104, 24 (136, 23) — 44, 22.
Βόκκων Presbyter der Mareotis: 40, 8.
Βρεττανία: 132, 25.
Βρεττανοί: 9, 2.
Βυζάντιον: 24, 27.
Γαβριήλ: 98, 29 ὁ διακωνησάμενος τῷ μυστηρίῳ ἐκείνῳ.
Γάιος: 1) Anhänger des Arius: 35, 22.
 2) alexandrinischer Presbyter: 39, 21.
 3) Diakon der Mareotis: 40, 17.
Γαλατία: 105, 8 (136, 7).
Γαλλία: 132, 24.
Γάλλοι: 9, 16—105, 26 (136, 25) [s. Appar.].
Γαυδέντιος: 192, 14 διὰ Συνακλητίου καὶ Γαυδεντίου μεγιστριανῶν ἐκομίσθη.
Γελάσιος von Caesarea: 13, 5 Ῥουφίνος ἤγουν Γελάσιος.
Γερμανοί: 8, 29.
Γρανικός: 10, 24 τὸν ἐπὶ Γρανικῷ πόλεμον.
Γαζία: 105, 20 (136, 19).
Καλιμάτιος Bischof von Cyzicus: 2, 11.

- Αανήλ*: 111, 20.
Αερθανία: 105, 21 (136, 20).
Δαρξίος Gegner Alexanders des Großen: 10, 27.
Δανίδ: 74, 14—166, 17—62, 3 τὸν μέγαν προφήτην ὁμοῦ καὶ βασιλέα
Δ. μιμούμενοι — 57, 12; 95, 9 ὁ προφήτης — 80, 11 τοῦ ἱερο-
 ψάλτου *Δ.* — s. a. *Κωνσταντῖνος*.
Δέσιος Kaiser: 108, 3 τὰ ἐπὶ Δεκίου κατὰ τὸν διωγμὸν γενόμενα.
Δείσιος: 103, 7 ἐν μηνὶ Δεσίου.
Διμητήριος Diakon der Mareotis: 40, 12.
Δίδυμος 1) Presbyter der Mareotis: 40, 7.
 2) Diakon der Mareotis: 40, 12.
 3) Diakon der Mareotis: 40, 16.
Διοκλητιανός Kaiser: 6, 10—7, 20.
Μιούσιος: 1) 174. 5 *Μιούσιον τὸν ἀπὸ ἑλατικῶν*, vgl. 175, 16. 18.
 2) alexandrinischer Presbyter: 39, 7.
Μόσκορος 1) alexandrinischer Presbyter: 39, 6.
 2) Presbyter der Mareotis: 40, 3.
Αρακιλιανός kaiserlicher Offizier: 144, 9.
Ἐβραῖοι: 10, 16—79, 10.
Ἐλοήνη Tochter des Spyridon: 57, 23 ff.
Ἐλαμίται: 45, 7.
Ἐλένη Mutter Constantins: 144, 30—145, 28—147, 22—159, 14.
Ἐλιούμ ὁ Βουζανίτης: 86, 2 ff—89, 9 f.
Ἐλλάδιος Anhänger des Arius: 35, 22.
Ἐλλάς: 105, 16 (136, 14) — 132, 25.
Ἐλληγρες: 10, 24—13, 18—111, 12 — *Ἐλλημηζός*: 21, 16—154, 27—
 187, 4, 19.
Ἐλλήσποντος: 105, 10 (136, 10).
Ἐρνοθαία Sibylle: 187, 6, 18.
Ἐνα: 85, 27—97, 12—98, 13.
Ἐνδαίμων Arianer: 167, 2 gegen Athanasius gebraucht.
Ἐξώσιος Arianer: 35, 21—163, 12, 16—164, 24.
Ἐλλάλιος Bischof von Antiochien: 172, 5 verdrängt Eustathius.
Ἐμμενής alexandrinischer Diakon: 39, 17.
Ἐυρώπη: 7, 23 f—21, 29—44, 10—105, 16 (136, 14 f).
Ἐὔσεβιος 1) von Caesarea 6, 11—7, 13—105, 13 (136, 1) σὺν Ἐὔσεβίῳ
 τῷ Παμφίλου ἐπισκόπῳ Καισαρείας — 5, 27 *Ε. ὁ θανατώσιος ὁ*
Παμφίλου vgl. 5, 23; 16, 5; 18, 11; 32, 13—21, 11 *Ε. ὁ τοῦ παρ-*
ενφήμου Παμφίλου — 31, 10 *Ε. ὁ τοῦ παμφήμου Παμφίλου* —
 7, 16 *Ἐὔσεβιον τοῦ πάντῳ Παμφίλου* — 16, 4 ὁ πάντα ἄριστος

ὁ Παμφίλων *E.* — 21, 24 τῆς Εὐσέβιον τοῦ Παμφίλων ἀληθείας συνήγοροι — Im Redekampf mit Phaedon: 71, 23; 74, 21; 77, 29; 79, 26; 81, 13; 84, 10 — s. a. 12, 6—44, 8—45, 18—104, 16—106, 22—123, 14 Brief an seine Gemeinde — 134, 12—141, 11—142, 2 ff—154, 28—170, 14, 26.

2) von Nicomedien: 54, 10 *E. ὁ Νικομηθεύς* — 104, 14; 160, 8 ὁ Νικομηθείας *E.* — 22, 5 ff *Εὐσέβιον Νικομηδέων ἐπίσκοπον* — 23, 15 unterstützt Arius vgl. 35, 8 ff — mit Theognius verbunden: 160, 8 ff—162, 24—119, 9, 18 — Anstifter alles Bösen 169, 7, 12 — vgl. a. 22, 8 ff—23, 5, 8—24, 20—38, 26—60, 27—160, 17, 21—161, 20—162 oft — 163, 15, 21, 29—164, 2—166, 29—167, 17, 26—170, 27—172, 2, 21, 29—175, 32—178, 30—179, 11, 12—182, 2, 11, 17—192, 16—196, 5—197, 1 ff—198, 5, 6—200, 2—36, 20; 163, 15 οἱ περὶ Εὐσέβιον.

3) alexandrinischer Presbyter: 39, 7.

Εὐστάθιος 1) von Antiochien: 105, 4 (136, 3) *E. Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης* — 64, 20; 65, 1 *δὲ Εὐσταθίου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας* verteidigen die Väter die Lehre gegen Phaedon — 169, 21 Verleumdung durch Euseb von Nicomedien, vgl. 170 ff—104, 15 *καθὰ E. τε ὁ τῆς Ἀντιοχείων καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλων Ἀθανασίου τε ὁ μέγας καὶ πάντες οἱ τὰ τῆς συνόδου συγγραφάμενοι διηγοῦνται.*

2) ein Schmied: 172, 20.

Εὐσταθιεροί: 172, 13.

Εὐτόλιος arianischer Presbyter: 158, 24 gewinnt Constantia für Arius — 162, 20 gewinnt Einfluß auf Constantin.

Εὐτελής: 3, 21 *τῶν τοῦ ἀρετικῶν Εὐτελοῦς ὁμοφρόνων.*

Εὐτύχιος Bischof von Smyrna: 105, 11 (136, 11).

Εὐφρόνιος Bischof von Antiochien: 172, 6 Nachfolger des Eulalius.

Εὐφύχιος Bischof von Tyana in Cappadocien: 170, 21—68, 7, 19; 70, 7 Gegner des Phaedon.

Ζαχαρίας ὁ προφήτης: 146, 30.

Ἡλιόπολις τῆς Φοινίκης: 154, 31 — *Ἡλιόπολιται* 155, 7.

Ἡπειρώται: 44, 19.

Ἡρακλῆς Presbyter der Mareotis: 40, 8.

Ἠσαίας: 69, 23; 70, 27; 86, 23 — *τοῦ θεσπεσίου Ἠσαίου* 70, 27; 71, 3.

Θελλῆς Anhänger des Arius: 35, 21.

Θεόργιος Bischof von Nicaea (die Namenform schwankt zwischen *Θεόργιος* und *Θεόργιος*; vgl. jeweils den Apparat): 24, 2 arianisch gesinnt — 54, 10 mit Euseb von Nicomedien verbunden (s. diesen!);

- vgl. 60, 28—160, 8 ff—161, 20—162, 4. 24—163, 22—169. 29—172, 2—178, 7—182, 11—192, 16—199, 1—200, 3.
- Θεόδωτος* Bischof von Laodicea: 170, 29—200, 1 ff Briet Constantius an ihn.
- Θεοδώρητος* der Kirchenhistoriker: 119, 22; 170, 14 als Quelle von Gelasius angeführt — 169, 33 Polemik gegen ihn.
- Θεόδωρος* Bischof von Heraclea: 54, 11—172, 31 Parteigänger des Euseb von Nicomedien, vgl. 178, 8.
- Θεσσαλία*: 7, 27—105, 17 (136, 16).
- Θεσσαλονίκη*: 25, 7—105, 15 (136, 13).
- Θέων* Presbyter der Mareotis: 40, 4.
- Θεωνᾶς* 1) Bischof von Cyzicus: 105, 10 (136, 10).
2) Bischof von Marmarice, Arianer: 35, 23—54, 13—121, 17.
- Θηβαῖοι*: 44, 15.
- Θηβαίς*: 120, 10—176, 7.
- Θοῤ̄κες*: 44, 18.
- Θοῤ̄κη*: 171, 33.
- Θωμᾶς* Bekehrer der Inder: 148, 10.
- Ιαζώβ*: 16, 16—87, 1.
- Ἰβηρες*: 150, 24 *οἱ πρὸς τῇ κατὰ Πόντον γῆ* — 154, 5 ff.
- Ἰγγένιος* Presbyter der Mareotis: 40, 2.
- Ἰεζεκιήλ*: 87, 2.
- Ἰέραξ* Diakon der Mareotis: 40, 18.
- Ἰερεμίον τοῦ προσήτου*: 72, 20—69, 12—73, 11—95, 25—99, 12—84, 15.
- Ἰεροσόλυμα*: 16, 5—105, 13 (136, 1) — 143, 10 ff—144, 30—145, 12—169, 24—170, 11 ff—175, 9—174, 29—182, 24 — *Ἰεροσαλήμ*: 178, 25.
- Ἰησοῦς Χριστός*: 2, 4—4, 13—11, 5—12, 13—17, 21. 25—25, 11—34, 7—38, 19. 27—57, 10—58, 23—62, 15—64, 5. 7—63, 5—72, 4. 6—103, 10—123, 12—135, 15—145, 30—152, 23.
- Ἰησοῦν εἰδὼν Ναυῆ*: 74, 11.
- Ἰλλυρικόν (τό)*: 105, 17 (136, 15) — 171, 33 *εἰς Ἰλλυρικὴν πόλιν*.
- Ἰλλύριοι*: 7, 25.
- Ἰνδία*: 105, 3 (135, 26) — 149, 35—148, 10 *ἡ μεγάλη Ἰ.* — 148, 24: 150, 16 *τὴν ἐνδοτάτην Ἰνδίαν*.
- Ἰνδοί*: 148, 10—149, 6. 16. 23—150, 12. 17.
- Ἰόνιον πέλαγος*: 8, 1.
- Ἰουδαῖοι*: 59, 27—70, 28—92, 5—111, 12—123, 1—135, 5. 11—133, 3—165, 20.
- Ἰουδάς* der Jünger: 38, 9.
- Ἰουλιανός*: 103, 6 *ἐν ὑπατεία Παυλίνου καὶ Ἰουλιανοῦ*.

Ἰούλιος Anhänger des Arius: 35, 22.

Ἰουῆτος Diakon der Mareotis: 40, 11.

Ἰσραήλ: 69, 23—108, 17.

Ἰστρος der Fluß: 7, 24.

Ἰσχύρας Ankläger des Athanasius: 167, 9 ff.

Ἰταλία: 8, 14—9, 17. 23—104, 22 (135, 21) — 132, 24.

Ἰωάννης 1) ὁ εὐαγγελιστής: 70, 14—78, 16—82, 13—87, 16—100, 10.
12—36, 27—39, 1 ὁ μακάριος Ἰωάννης.

2) Bischof von Persien und Indien: 105, 6 (136, 5).

3) unbekannter Schriftsteller, Quelle des Gelasius: 5, 20 *παρὰ*
.. Ἰωάννη μὲν τιμὴν προσβυτέρου ἀνδρὶ παλαιῷ, ἄγαν γραφικῷ, ἐν
τετραδίοις παλαιοῖς λίαν.

Ἰώβ: 72, 18—73, 29—86, 3.

Καθαροί: 114, 11. 12. 25.

Καλαβρία: 105, 20 f (136, 19 f).

Καλλίνικος Arianer: 167, 2.

Καπαδοκία: s. *Μεόντιος*.

Καρία: 105, 11 (136, 11).

Καρπώνης Anhänger des Arius: 35, 21.

Κεκιλιανός Bischof von Karthago: 105, 22 (136, 21).

Κελτοί: 7, 25.

Κίλιες: 44, 13.

Κίλικία: 105, 5 (136, 4) — 132, 26—154, 8.

Κόλλουθος alexandrinischer Presbyter: 39, 4.

Κομῶν Diakon der Mareotis: 40, 14.

Κόπρης Presbyter der Mareotis: 40, 5.

Κουροδύβη τῶν Σπαρίων: 41, 1. 4—59, 25; vgl. *Όσιος*.

Κρίσπος Sohn Constantins: 21, 3. S. 26 f—31, 15.

Κυζικηνοί: 2, 12 vgl. *Δαλμάτιος*.

Κύζικος: vgl. *Θεωνᾶς*.

Κυκλάδες: 106, 3 (137, 3).

Κῦρος alexandrinischer Presbyter: 39, 13.

Κωνσταντία Schwester Constantins: 13, 7 Gemahlin des Licinius vgl.
147, 19 — 158, 13 ff läßt sich durch Eutocius für Arius gewinnen
und gewinnt Constantin vgl. 161, 32 — 160, 1 stirbt.

Κωνσταντῖνος (sehr oft): 6 f Beginn seiner Regierung — 7 ff Kampf
gegen Maxentius — 10 f Kreuzesvision — 11, 11 ff Herstellung des
Labarums — 11, 20 ff Sieg am Ponte Molle — 13, 3 ff Sendung
des Licinius gegen Maximin — 13, 20 ff Sieg über Maximin —
19 ff Auseinandersetzung mit Licinius — 31 ff Alleinherrschaft Con-

stantinus — 11 ff Eingreifen in den Streit zwischen Arius und Alexander — 41 f Berufung der Synode von Nicaea — 45 ff Anwesenheit in Nicaea und Eröffnungsrede — 54, 25 Vernichtung der Anklageschriften der Bischöfe — 56 f Ehrung des Paphnutius — 106, 8 ff Dankgebet nach Festsetzung des Bekenntnisses — 107, 18 ff Gespräch mit Acesius — 133 f Bewirtung der Synodalen und Ehrung der Märtyrer — 140 f Ermunterung der Bischöfe zum Kirchenbau — 147, 25 Bergung der Kreuzesreliquie — 148 ff Begünstigung der Missionstätigkeit — 154 f Die Iberer fordern einen Bischof von ihm — 155, 11 f Er läßt ein Modell für eine Kirche in Persien anfertigen — 158, 13 ff Einfluß der Constantia zugunsten der Arianer — 163, 11 ff Arius und Euzoïus in Constantinopel, Arius nach Alexandrien geschickt — 166 ff Verhandlungen mit Athanasius — 172, 33 Berufung einer Synode nach Antiochien in Syrien (?), die er 173, 10 nach Tyrus verlegt — 178, 14 ff Einweihungsfeier in Jerusalem — 179, 15 ff Versöhnung mit Athanasius. Briefe Constantins: 41 an Arius und Alexander — 128 an die Bischöfe und Laien — 128 an die Alexandriner — 130 an die in Nicaea fehlenden Bischöfe — 141 an Euseb von Caesarea — 142 an denselben — 143 an Macarius von Jerusalem — 155 an Sabores — 164 an Athanasius (Fragment) — 164 an Alexander — 168 an die Gemeinde von Alexandrien (Fragment) — 173 an die Synode von Tyrus — 179 an die von Jerusalem nach Tyrus gekommenen Bischöfe — 183 an Arius und die Arianer — 192 an die Gemeinde von Nicomedien — 200 an Theodot von Laodicea Titel und zur Charakteristik Constantins dienende Epitheta: 31, 14 *Ἀγνοστός* — 11, 20 u. o. *τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως* — 7, 7 u. o. *τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως* — 9, 13 u. o. *ὁ πάντα πιστότατος Κ.* — 182, 31 u. o. *τοῦ πάντα ἀρίστου καὶ θεοφιλοῦς βασιλέως* — 169, 22 *ὁ φιλάγαθος βασ.* — 179, 1 *φιλόχριστος* — 175, 1 u. o. *πανεύφημος* — 179, 18 *συμπαθέστατος καὶ χρηστότατος* — 162, 13 mit David verglichen: *ὁ δὲ βασιλεὺς . . . τὴν ἀμνησίκακον καρδίαν τοῦ μεγάλου βασιλέως ὁμοῦ καὶ προφήτου Δαβὶδ κεκτημένος* — 169, 26 *τὴν τοῦ βασιλέως δαυτικὴν . . . ψυχὴν* — 192, 7 *θεοῦ ἀνθρωπων.*

Κωνσταντινούπολις: 54, 18—151, 6. 12—161, 30—163, 12—167, 32—169, 15—170, 23—172, 2 — *ἡ ἐπώνυμος ἡμῶν πόλις*: 180, 13 vgl. 147, 31 — *τῆς δὲ νῦν βασιλευούσης πόλεως ὁ προσετώς* 44, 32 — *τὸ ἡμέτερον στρατόπεδον* u. ä.: 180, 28—181, 7—182, 28.

Κωνσταντῖος 1) Vater Constantins: 6, 6—7, 21—145, 2.

- 2) Sohn Constantins 10, 14.
Ἀεζαρος: 48, 28 Auferstehungswunder.
Ἀεζοί Völkerschaft mit den Iberern zusammen bekehrt: 150, 25.
Ἀεοδίτιαι: vgl. *Νονρέχιος*.
Ἀεόντιος Bischof von Caesarea in Cappadocien: 105, 7 (136, 6) — tritt als Redner gegen Phaedon auf: 68, 7, 19—70, 7—87, 6—88, 17—91, 2, 27—94, 9—97, 1, 10; vgl. 170, 20.
Ἀββή: 44, 11—105, 2 (135, 25)—120, 16, 20—187, 7 — *Ἀββὰ*: 36, 19—41, 15—113, 28—132, 25 — *τὸν Ἀιβὺν δῆμον* 187, 16, 22.
Ἀζίριος: 7, 6—13, 6—14, 5, 8—18, 13, 27—21, 13, 15—22, 9—24, 21, 26—45, 20—115, 9—147, 20—158, 22—162, 15.
Ἀόγγος alexandrinischer Presbyter: 39, 10.
Ἀουζᾶ der Evangelist: 99, 4.
Ἀούτιος Anhänger des Arius: 35, 22.
Ἀυδία: 105, 10 (136, 10).
Μαζάριος 1) Bischof von Jerusalem: 105, 13 (136, 1) — tritt als Redner gegen Phaedon auf: 97, 26—98, 23—99, 15—143, 11, 16—145, 22—146, 34—170, 19.
 2) alexandrinischer Diakon: 39, 15.
 3) alexandrinischer Diakon: 39, 19.
 4) Presbyter unter Athanasius: 167, 14, 21—175, 12 — 176, 19.
Μακεδορία: 7, 26—105, 16 (136, 14).
Μακεδόρες: 44, 19.
Μαμβρόη: 154, 24 *ἐν τῇ καλονμένῃ δοῦνι τῇ Μαμβροῇ*.
Μαριχάιος: 103, 28.
Μεξέντιος: 7, 5—8, 3 ff—9, 18—11, 19, 23—12, 4—18, 7.
Μεξιμανός: 6, 10—7, 21—56, 22.
Μεξιμῆνος ὁ Διοκλητιανοῦ παῖς: 8, 2—13, 20—14, 3—15, 19—18, 8.
Μαρειότης: 40, 1—167, 12, 22—178, 6, 11—179, 14.
Μαρία: 3, 6 *ἐκ τῆς θεοτόκου παρθένου* — 4, 30 *τῆς πανσέμνου καὶ ἁγίας παρθένου* — 98, 39 *ἡ Πάναργος καὶ καθαρὰ καὶ ἁγία παρθένος* vgl. 99, 18—100, 4—178, 12 *τῆς λίμνης Μαρίας*.
Μαρίνος Bischof der Troas: 105, 12 (136, 12).
Μάριε Bischof von Chalcedon: 54, 11—178, 7.
Μαροζιανούπολις: vgl. *Πιστός*.
Μαροζίων: 103, 29.
Μάροζ 1) Diakon der Mareotis: 40, 13.
 2) Diakon der Mareotis: 40, 18.
Μαρθαῖος Bekehrer der Parther: 148, 9.

- Μαυριτανία*: 105, 23 (136, 22) *Μαυριτανίας ἀμφοτέρως*.
Μαῦρος Diakon der Mareotis: 40, 13.
Μελίτιος: 120, 5. 6. 9—121, 22. 25—122, 1S—172, 2S—175, 29, 31.
Μερόπιος: 14S, 14, 23, 32 *Μερόπιον . . . τινὰ ἄνδρα Τύριον, ἐν φιλοσόφοις ἐπίσημον*.
Μεσοποταμία: 105, 5 (136, 4) — 14, 15 ἐκ *Μέσης τῶν ποταμῶν*.
Μῆδοι: 45, 6.
Μηναῖ Anhänger des Arius: 35, 22.
Μηρόργαντος arianischer Bischof von Ephesus: 54, 11.
Μητροδόωρος Philosoph: 14S, 12, 15.
Μητροφάνης Bischof von Alexandrien: 44, 23.
Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος: 86, 14.
Μουβίαν γέφυραν: 12, 3.
Μυσία: 105, 25 (136, 24).
Μωσῆς: 69, 1—74, 1 u. ö. — 78, 15—76, 26—155, 16 — ἐν βίβλῳ ἀναλήψεως *Μωσέως* 74, 10 — ἐν βίβλῳ λόγων μυστικῶν *Μωσέως* 74, 13.
Νέρκισσο Bischof von Neronias, Arianer: 54, 12 — ὁ *Κίλιξ* 17S, S.
Ναυατιανοί: 107, 22 vgl. *Ἀξέσιος*.
Νεῖλος: 191, 4 *ἀπόνυμφα δῆτα τῷ Νείλῳ*.
Νεμέσιος alexandrinischer Presbyter: 39, 10.
Νερωσιάς: 54, 12 *Νέρκισσο* *Νερωσιάδος Κιλιζίας δευτέρας, ἦν νῦν Εἰρηνοῦπολιν ὀνομάζομεν*.
Νίκαια oder *Νικαέων πόλις*: oft: vgl. 2, 2—4, 7—6, 4—5, 16—16, 9, 2S—44, 5—5S, 2S—59, 22—140, 5—161, 22 usw. — 103, 8 ἐν *Νικαίᾳ μητροπόλει τῆς Βιθυνίας* — 162, 22 *τὰ τῶν ἐν Νικαίᾳ ἀγίων πατέρων φρονεῖν*.
Νικομηθεῖα: 167, 17 — ἐν τῇ *Νικομηδέων*: 22, 2, 5, 11. — 119, 16 — τῇ ἐκκλησίᾳ *Νικομηδέων* 35, 10—43, 14 — ἀπὸ τῆς *Νικομηδέων* 24, 26—119, 16—192, 17.
Νουμηδία: 105, 23 (136, 22).
Νουρέχιος Bischof von Laodicea: 105, 19 (136, 17).
Ὀλύμπιος alexandrinischer Presbyter: 39, 1S.
Ὄσιος Bischof von Corduba: 41, 4—41, 20—59, 24 — tritt als Redner gegen Phaedon auf: 65, 26—66, 2S—104, 21 (135, 20) — 170, 22.
Ὄσιον (Socr. *Ἰσίον*) Mietling der Arianer: 167, 2.
Ὀυάλεντινος Haeretiker: 103, 29.
Ὀυρόάκιος Arianer: 17S, 9.
Παλαιστίνη: 105, 14 (136, 2) — 154, 17.
Παλαιστινοί: 44, 14.

Πάμφιλος: vgl. *Ενσέβιος*.

Παμφυλία: 44, 18.

Πάρθοι: 15, 6—148, 9, 10.

Πατέριος ἑπαρχος Αἰγύπτου: 192, 15.

Πατρόφιλος arianischer Bischof von Scythopolis: 54, 12—170, 28—178, 30.

Παυλῖνος Consul: 103, 6.

Παῦλος 1) der Apostel: 37, 18—38, 14—71, 11—79, 10—83, 7—89, 1—94, 2—97, 27—110, 25—177, 33.

2) von Samosata: 103, 28—117, 21—166, 15 — *οἱ Παυλιανίσαντες* 117, 22.

3) alexandrinischer Presbyter: 39, 13.

4) alexandrinischer Diakon: 39, 20.

5) Begleiter des Alexander von Constantinopel in Nicaea: 106, 2 (137, 2) *σὺν Παύλῳ ἔτι τότε ἀναγνώστη ὄντι*.

Παφλαγονία: 105, 9 (136, 5).

Παφνούτιος Bekenner: 56, 19, 20—118, 12, 21—119, 2.

Πεντάπολις: 105, 2 (135, 25) — 113, 28—120, 16, 20.

Πέρσαι: 44, 15—155, 14 ff — *Πέρσης* 105, 6 (136, 5).

Περσίς: 2, 3—105, 6 (136, 5) — 155, 19—157, 22.

Πέτρος 1) der Apostel: 87, 22 *ὁ μέγας . . . τῶν ἀποστόλων πρόβουλος ὁ θεῖος*.

2) Bischof von Alexandrien und Märtyrer: 33, 7, 12—120, 8—165, 26.

3) alexandrinischer Diakon: 39, 20.

Πρωούς alexandrinischer Presbyter: 39, 11.

Πιστός 1) Bischof von Marcianupolis: 105, 25 (136, 24).

2) alexandrinischer Diakon: 39, 16.

Ποντιζός: 132, 26.

Πόντος: 19, 18—44, 17—150, 24—105, 8, 9 (136, 7) *Πόντος Διοσπόρτου*.

Πορφύριος: 128, 5 *ὁ τῆς θεοσεβείας ἐχθρός* — *Πορφυριανοί* 128, 11.

Προτέριος alexandrinischer Presbyter: 39, 12.

Πρωτογένης Bischof von Sardica: 85, 17—105, 20 (136, 19) — 170, 21.

Πτολαρίων Diakon der Mareotis: 40, 16.

Πυθαγόρας: 10, 30 *τὰ περὶ Πυθαγόρου τοῦ Σαμίου . . . συνταχθέντα*.

Πυθωνιζός: 155, 8 *τὸν ἐν τῇ Κιλικίᾳ Πυθωνικὸν ἀπύλασε δαίμονα*.

Ρῆνος: 7, 26—9, 14.

Ρουγῖνος der Schriftsteller: 7, 15, 18—21, 12—13, 5 *Ρ. ἤγουν Γελάσιος* — 5, 23 *Ρουγῖνου πρεσβυτέρου Ρώμης*, angeblich Teilnehmer der nicaenischen Synode.

Ρωμαῖοι: 11, 24—7, 13, 22 — 2, 3—8, 7 ff—12, 5 ff—13, 1, 8—31, 17—

59, 26—79, 17—123, 1—132, 23—141, 1—118, 5 ff—149, 15, 18—154, 15—158, 3.

Ῥωμαϊζός: 187, 4.

Ῥώμη: 5, 24—8, 3—9, 23, 26—11, 22—12, 3 ff—18, 7—21, 4—11, 21 f—104, 21, 24 (135, 23)—113, 30.

Σαβέλλιος: Ketzler 103, 27.

Σαβόριος: (so!) König der Perser: 155, 27 ff.

Σαμαρείτις: 89, 15.

Σαμονήλ: 166, 9, 12.

Σαρακηνοί: 154, 18, vgl. *Βαζζούριος*.

Σαραπίων: Diakon der Mareotis: 40, 11.

Σαρδιζή: 105, 20 (136, 20) vgl. *Πρωτογένης*.

Σαρμάτης: Anhänger des Arius: 35, 21.

Σαῦροι: 8, 29.

Σαυρομάται: 7, 25.

Σεζοῦνδος: Anhänger des Arius: 35, 23—54, 14, 121, 17 *Σεζοῦνδος τὸν ἀπὸ Πτολεμαίδος*.

Σέρας: Diakon der Mareotis: 40, 17.

Σερῆνος: Presbyter der Mareotis: 40, 7.

Σίλας: alexandrinischer Presbyter: 39, 8.

Σίλβεστρος: römischer Bischof: 44, 21.

Σιών: 16, 15.

Σκύθης: 44, 16.

Σκυθία: 7, 24—105, 17 (136, 15).

Σμέρονη: 105, 11 (136, 11) vgl. *Εὐτόχιος*.

Σολομών: 71, 19—72, 17—73, 11—74, 5, 15—75, 8, 14—76, 6, 10, 20—77, 27, 30—78, 4, 8—79, 2 ff—87, 27.

Σπαρία: 104, 22 (135, 20) — *Σπάνοι*: 9, 1, 16—11, 1—14, 20—132, 24.

Σπυρίδων Κύπριος: 57, 8 f—58, 2.

Συγκλήτιος: vgl. *Γαυθέντιος*.

Συρία: 105, 4 (136, 3) — *Σύροι*: 44, 13.

Σωκράτης: der Philosoph: 10, 28.

Σωστράς: Presbyter der Mareotis: 40, 4.

Τιμόθεος: alexandrinischer Presbyter: 175, 12—176, 19 ff.

Τρωάς: 105, 12 (136, 12) vgl. *Μαρίνος*.

Τρύφων: Diakon der Mareotis: 40, 15.

Τύανα: vgl. *Εὐψύχιος*.

Τύραννος: Presbyter der Mareotis: 40, 5.

Τύρος: Synode 149, 30—150, 21—173, 10 ff—174 f—179, 10 ff—181 f—175, 14 *τὴν Τυρίων κατέλαβε*.

Υμέναιος Abtrünniger: 38, 8.

Φαίδων arianischer Philosoph: 64, 11.

Φαρισαῖοι: 89, 22.

Φιλήτος Abtrünniger: 38, 8.

Φιλόμενος Vertrauter des Athanasius: 167, 7.

Φλάκιτος antiochenischer Bischof: 172, 8.

Φοινίκη: 105, 14 (136, 2) — Φοίνικες: 44, 14.

Φράγγες: 8, 29—9, 16.

Φρουμέντιος in Indien: 148 ff.

Φρυγία: 44, 17—105, 19 (136, 17).

Φωτεινός: Ketzler 103, 38.

Χαλκηδών: 25, 3.

Χρῆστος Bischof von Nicaea: 119, 16—160, 17.

Χριστιανός: 13, 9 ff—21, 16—22, 17—31, 5—38, 27—64, 7—92, 6—
108, 24—109, 1—130, 28—155, 2 ff—157, 21. 28—195, 7—196, 9.

Χριστός: 13, 16—15. 16—140. 24—147, 28 u. ö. — 140, 9 ὁ τῆς
ἐκκλησίας κυρίου Χρ. — 20, 10 τοὺς τοῦ Χριστοῦ θεράποντας —
19, 6 Χρ. σωτήρ — 21, 20 τοῦ Χριστοῦ μάρτυρας —

Χρυσόπολις τῆς Βιθυνῶν: 25. 2.

Ὡρίων Presbyter der Mareotis: 40, 6.

IV. Wortregister

Vorbemerkung: Bibelcitate und die aus Euseb und Theodoret entlehnten Abschnitte sind für das Wortregister nicht berücksichtigt.

C = Constantinbrief.

D = Philosophendialog.

Or = Eröffnungsrede Constantins.

ἄβυσσος: 74, 28 D.

ἀγιάζω: 108, 15.

ἀγαθότης: 67, 5.

ἀγαλλιῶ: 64, 10 ἀγαλλιῶντος ἐπὶ τοῖς
μεγαλείοις τοῦ θεοῦ — ἀγαλλι-
ομαι 102, 1.

ἄγαν: 5, 21 ἄγαν γραφικῶ — 60, 30
λογίους ἐπεράγαν — 169, 8 πολλὴν
ἄγαν — 169, 12 σοφὸς ἄγαν.

ἀγανέκτησις: κατὰ m. Gen. 182, 35.

ἀγάπη: 76, 3 D.

ἄγε δή: 184, 14 C.

ἀγέννητος: 80, 25 D; 81, 12 D.

ἄγιος: 93, 13 τοῖτοις τοῖς ἁγίοις σου D,
vgl. 80, 22 D. 100, 24—46, 5 ἁγία σύν-
οδος Or, vgl. 84, 14 D.; 101, 26 u. ö. —
164, 19 τοῦ ἁγίου πνεύματος C; 200, 3
τὴν ἁγιωτάτην . . . θρησκείαν C —

46, 9 τοῦ ἁγιωτάτου νόμον τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας Or — 47, 10 τοῦ ἁγιωτάτου τόπου Or — 49, 21 τὸ ἁγιώτατον κατ' ἄξιαν σῶμα Or — 49, 24 περὶ τῆς ἁγιωτάτης . . . θεοῦ τάξεως Or — 50, 6 ἐκ τῆς ἁγιωτάτης ὀμιλίας Or — 50, 8 τὰς δυνάμεις τῶν ἁγιωτάτων ἀρετῶν Or — 51, 7 τοῦ ἁγιωτάτου αὐτοῦ λόγον Or — 52, 22 ἕγων πρόσταγμα Or — 52, 29 ἄγιος . . . ὁ οἶκος Or. ἁγιότης: 67, 5 D — 53, 7 ἡ ἀγνοιάτη σίνωδος τῆς ἑμετέρας ἁγιότητος Or. ἁγιωσίγη: 161, 9. ἁγνεία: 194, 11. ἀγνοέω: 181, 14 C; 194, 15 C; 195, 5 C. ἁγνοία: 50, 18 Or — 50, 26 μετὰ τῆς ἁγνοίας τοῦ θείου Or. ἁγνός: 46, 24 ἁγνῆς καὶ εὐσεβοῦς ἐπιθμίας Or — 47, 1 ἁγνοὺς τόνους τῆς ζωῆς Or — 48, 19 ἁγνοῦ σόμματος Or — 48, 29 ἁγνὴν θεότητα Or — 51, 13 ἁγνῆς λαμπρότητος Or — 53, 7 ἁγνοῦσῆ σὺνδοξ Or — 53, 8 τῆς ἁγνῆς . . . μητροῦς (v. d. Kirche) Or. ἁγνότης: 50, 5 Or. ἀγνοσία: 52, 17 Or. ἀγορεύω: 181, 33 C. ἁγριαίνω: 185, 20. ἁγριος: 49, 6 τὴν ἀγρίαν θάλατταν καταπατήσας Or — 185, 13 ἀγρίας . . . διανοίας C. ἀγριότης: 49, 12 τὴν ἀγριότητα τῶ νόμῳ ἐπέταξεν Or. ἁγχινοία: 70, 10 ἐν εὐσεβείῃ καὶ ἀγχινοίᾳ πλουτοῦντων ἀνδρῶν D — 129, 19 ἐπισκόπων ἐπὶ σοφοροσῆν τε καὶ ἀγχινοίᾳ θαυμαζομένον C; 129, 27 τῇ ἀγχινοίᾳ καὶ τῇ πίστει . . . πρέπει C; 200, 13 τῇ σῇ ἀγχινοίᾳ δηλωθῆναι C. ἁγ: 47, 2 εἰς φανερόν ἄγνοσα Or; 47, 15 εἰς . . . φωτὸς λαμπρότητα ἤγαγε Or — 22, 4 u. 41, 2 διὰ τιμῆς ἤγεν (= Soer.) vgl. 57, 5. ἀγωγῆ = διαγωγή: 154, 32. ἀγών: 66, 26 ἡ λέξις παρέχει ἀγῶνα D — 70, 5 Redekampf: ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τῶν ἀγῶνων D. ἁγωρία: 182, 1 εἰς ἁγωρίαν . . . κατέστησαν

ἁδεια: 184, 5 ἐπ' ἁδείας C; 185, 5 τὴν τοῦ εἰσδεχθῆναι ἡμῶν ἁδειαν ἀγαροῦνται C; 185, 8 ἁδειαν . . . δοθῆναι C. ἀδελγότης: 53, 15 τῆς ἑμετέρας ἀδελγότητος . . . τὴν ἐδούσαν Or. — 98, 10 οἱ τῆς ἐξ ἀρχῆς ἀδελγότητος ἐκπεσόντες D; 98, 13 εἰς ἀδελγότητα εἰσαχθῶμεν D. ἀδάπτοτος: 181, 26 C. ἀδιάστροφος: 181, 9 C. ἀδίδακτος: 38, 10 οὐκ ἀδίδακτοι μεμενηκαμεν. ἀδιστάπτως: 146, 23. ἀδόκητος: 9, 18. ἀδόκιμος: 48, 3 ἀδόκιμος τοῦ λέγειν (Conjectur) Or. ἀδυνατέω: 78, 10 D. ἀηδία: 113, 15 (Caton 5). ἀήτητος: 179, 34 C. ἀθανασία: 47, 1 ἀθανασίας καρπὸν ἀθροίζουσα Or; 53, 14 τῶν πλόνων τῆς ἀθανασίας ἤρξατο ἵπτεσθαι Or. ἀθάνατος: 46, 22 τοῦ ἀθανάτου αὐτοῦ νόμον τὴν σεμνότητα Or; 47, 15 ἀθανάτου φωτὸς λαμπρότητα; 49, 1 τὸ ἀθάνατον ἔργον Or; 52, 12 τοῦ ἀθανάτου θεοῦ Or; 52, 29 ἄγιος καὶ ἀθάνατος ἐστὶ τοῦ . . . θεοῦ ὁ ἀκάματος οἶκος Or. — 92, 3 ἀθάνατον πρὸ D. ἀθέατος: 97, 7 D. ἀθέμιτος: 52, 16 ἀθέμιτος κόσμον πολιτεία Or. ἄθεος: 96, 18 D. ἀθλήσις: 33, 9 τὸν τῆς ἀθλήσεως στέγον ἀναδησαμένον vgl. 165, 27. ἄθλιος: 84, 24 ὁ ἄθλιος D; 187, 21 C — 51, 15 ἐπὶ τῆς ἀθλίας πλάνης καταπίπτοντες Or; 52, 19 ἐν ταῖς τῶν σαιῶν ἀφθρότων ἀθλίας ψυχαῖς Or — 184, 4 ταῖς τῶν ἀθλίων σπουδαῖς ἐπιουομένη C; 189, 23 ὁ τῶν ἀθλίων ἀθλιώτερος C. ἀθλιότης: 185, 26 C. ἀθλος: 170, 18 ἔδονσι τοὺς ἀθλους. ἀθροίζω: 46, 10 (ὁδὸν) ἤθροισε Or; 47, 1 καρπὸν ἀθροίζουσα Or. ἄθνητος: 110, 6 ἀθνητος θνόμενον. ἀθῶος: 159, 26 ἀθῶος αἵμασι — 180, 31 ἀθῶος . . . ἀποφανθεῖς C.

αἰδέσιμος: 175, 13.
 αἰδώς: 47, 14 τοῦ αἰδίου καὶ ἀθανάτου φωτός Or — 92, 3 πῦρ . . αἰδίου D; 79, 20 αἰδώς ἐξ αἰδίου D — 184, 1 τῷ αἰδίῳ τῆς σαυτοῦ πηγῆς C — αἰδίως: 46, 20 Or; 67, 22 D.
 αἰδώς: 53, 13 τὸ μέτωπον τῆς οἰκείας αἰδοῦς Or — 185, 23 ἐπὶ τι προσωπεῖον αἰδοῦς C.
 αἰρεσις Sekte: 103, 29.
 αἰρετισμός: 3, 21—165, 18 οἱ αἰρετικοὶ vgl. 1, 24.
 αἰῶν: 50, 19 εἰς ἕνος ἀρθέτα Or — αἰῶμαι: 154, 19 νίκην ἤρατο; vgl. 14, 6 πόλεμον αἰρεται (HSS αἰρετ. od. αἰρετ.) und 19, 13.
 αἰσθησις: 46, 14 αἰσθησαν λαβεῖν Or — 80, 23 τὴν αἰσθησαν δέδεξι D — 132, 2 αἰσθήσει (Thdt. ἔθεσι).
 αἰσθητός: 92, 29 τὰ αἰσθητά, vgl. 92, 11 D; 92, 19 αἰσθητὸν πῦρ D; 86, 20 τὴν κτίσαν τὴν τε νοητὴν καὶ αἰσθητὴν D.
 αἰσχροτής: 50, 30 Or.
 αἰφνίδιος: 180, 15 C.
 αἰών: 47, 3 τοῦ αἰῶνος ἀεὶ τικτομένον μᾶλλον δὲ φουμένον Or — 200, 11 διὰ τοῦ παντός αἰῶνος C — 68, 23 οἱ αἰῶνες D, vgl. 76, 7; 81, 25; 83, 3 u. ὅ. D.
 αἰώνιος: 52, 12 τὴν αἰώνιον . . . ἐξουσίαν Or; 53, 2 αἰώνιον φωτὸς λαμπρότητα Or — 200, 18 τῆς αἰώνιον . . . ζωῆς C.
 ἀκακος: 200, 9 μηδὲ ἔφερε τὰς ἀκάκους ψυχὰς φθειρομένης καθοοῦσθαι C.
 ἀκάματος: 52, 3 ἀκάματον ἔχομεν τὴν ἀκμήν Or; 52, 30 θεοῦ ὁ ἀκάματος οἰκτις Or.
 ἀκατάληπτος: 80, 13 D.
 ἀκαταμήχητος: 22, 7.
 ἀκράτως: 35, 7 μὴ . . . ὑπόσση τινῶν ἀκραιῶν τὰς ἀκοάς (Brief Alexanders) — 47, 23 προσλαμβάνοντες ἀκραιῶν πίστιν Or — 200, 18 ἀκραιῶν . . . ἐπιθλων ἀξιοῦσθαι C.
 ἀκρίτως: 47, 11 Or.
 ἀκρίτως: 46, 19 Or.
 ἀκμάζω: 52, 5 κινεῖσθαι . . . καὶ ἀκμάζω Or — 184, 17 εἰσεβείη προσῶν ἀκμάζειν C.

ἀκμή: 52, 1. 3 τῆς ἁρμονίας τὴν ἀκμήν Or.
 ἀκοή: 96, 29 ἐπόσχετέ μοι τὰς εὐαγεῖς ἔμῳν ἀκοάς D — 182, 30 φανερά . . . ταῖς εἰσεβείαι ἀκοαῖς τοῦ . . . βασιλέως. ἀκουόνητος: 113, 10; 116, 28 (Canon. 5. 16).
 ἀκολουθία Zusammenhang: 5, 25—7, 15 τὴν ἀκολουθίαν . . . τῆ ἱστορία ἐνήθηκεν — 33, 3 ἐπὶ τὴν ἀκολουθίαν . . . ἔπαν ἴωμεν — 158, 11 ἐπὶ τὴν ἀκολουθίαν τῆς προκειμένης ἱστορίας πάλιν τὸν λόγον ἀγάγωμεν — 170, 2 τὴν ἀκολουθίαν συντάττω.
 ἀκόλουθόν ἔστιν: 34, 28.
 ἀκοντίζω: 84, 23 ἐπὶ τὸν βεθὸν τῆς μοχθηρίας Ἀρείου ἐαντὸν ἀκοντίζεις D.
 ἀκοίβειαν: 83, 1 τὴν τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων ἀκοίβειαν D — 162, 3 τὴν τῆς ἀληθοῦς πίστεως ἀκοίβειαν — 180, 7 τὴν τῶν πεπραγμένων ἐμῶν ἀκοίβειαν . . . παροστήσητε C.
 ἀκοίβης: 99, 2 τὸ ἀκοίβης οἶδε D — ἀκοίβως: 185, 2 C; 192, 20 C.
 ἀκοίτως: 8, 10.
 ἀκοάσις: 99, 15 D; 101, 27 D.
 ἀκοσθίνιος: 158, 24 θῶπα ἀκοσθίνιον.
 ἄκτιστος: 16, 20 — ἄ. σοφία od. φῆσι: oft i. Dial; vgl. 66, 4; 80, 13; 89, 27.
 ἄκτρος: 116, 31 (Canon 16).
 ἀκτρούς: 116, 19 (Canon 15).
 ἀλεξονισμός: 62, 13.
 ἀληθδών: 196, 2 C.
 ἀλεξιφάρμακος: 11, 8.
 ἀληθεια: oft; vgl. 47, 16 τῆς ἀληθείας ἀνάμοστον Or; 47, 26 τῆς ἀληθείας ἢ πίστις Or; 51, 12 τῆς ἀληθείας ἐπίστασιν Or — 162, 8 ὁ τῆς ἀληθείας ἀληθῶς ἔχθρός.
 ἀληθής: oft; 130, 2 τὴν ἀληθεστάτην ὀδὸν C — 188, 7 τὸ δὲ ἀληθές C — ἀληθῶς: 16, 15. 20. 25.
 ἀληθινός: 66, 10. 11 D; 79, 21 D.
 ἀλιθίως: 14, 13—170, 5.
 ἀλλέ: 77, 17 οὐχί . . . ἀλλ' ἢ D — 102, 28 ἀλλὰ καὶ . . . δὲ — 48, 24 ff analeptisch in längerer Periode Or.
 ἀλισσομαι: m. Partic. 51, 26 Or. — 200, S.C.

- ἄλλος: 89, 17 ἄλλ' οὐκ ἄλλος καὶ ἄλλος
 ἀλλὰ D — 73, 14, 77, 12 οὐκ ἄλλος
 ἄλλ' ἢ D — 72, 3 πολλὰ μὲν καὶ
 ἄλλα καὶ D.
 ἀλλότριος: m. Gen. 50, 28 Or — 90, 11.
 13, 19 D; 94, 20 D — 180, 24 C.
 ἀλλόφυλος: 154, 14—166, 12.
 ἀλογίζε: 6, 9 μετὰ τὴν ἐπόθεσιν τῆς
 βασιλικῆς ἑλουρογίδος.
 ἁμαρτάνω: εἰς 93, 17 D.
 ἁμαρτήμα: 52, 17 λογισμοῦ ἁμαρτήματος
 προτέρου τεθθέντος Or.
 ἁμαρτῶω: 52, 28 τὰς διανοίας τῶν ἁ-
 μαρτῶων . . . ἡμαρτῶσε Or.
 ἁμβλύτης Stumpfsinn: 187, 24 ὁ τῆς
 ἁμβλύτητος τῶν σῶν φρενῶν C.
 ἁμβων: 109, 15.
 ἁμείβομαι vergelte: 151, 28, 35.
 ἁμέλει δέ: 79, 4 D.
 ἁμεμπτος: 117, 25 (Canon 19).
 ἁμετρος: 47, 28 Or; 49, 25 Or.
 ἁμνησίκακος: 162, 12.
 ἁμοιβή: 53, 20 εἰρήνης ἀξίαν ἁμοιβὴν . . .
 προσενέγκωμαι Or — 96, 31 ἵνα πλη-
 ρεστάτην λήψεσθε . . . ἁμοιβὴν D.
 ἁμφιβάλλω: 88, 21 D — 130, 1 C — m.
 Infin. 49, 27 Or.
 ἁμφιβολία: 106, 26—129, 13 C.
 ἁμφιβολος: 47, 15 ἁμφιβολός τις . . .
 πίστις Or.
 ἁμφιλαφής: 188, 12 C.
 ἁμώμητος: 101, 17 πίστις D.
 ἁμωμος: 181, 33 C.
 ἀναβαπτίζομαι: 117, 23, 25 (Canon 19).
 ἀναβλύζω: 95, 2 D.
 ἀναβοάω = λέγω: 68, 20 D.
 ἀνάγκη: 113, 5 διὰ κατελείγουσαν ἀνάγ-
 χην (Canon 4).
 ἀνάγκωσις: 182, 9.
 ἀναγνώστης: 119, 1—106, 2 Παύλῳ ἔτι
 τότε ἀναγνώστη ὄντι καὶ νοταρίῳ.
 ἀνάγραφτος: 53, 25 τὴν διδασκαλίαν
 ἀνάγραφτον ἔχοντας Or.
 ἀνάγω: 48, 28 εἰς τὴν τοῦ φωτός λαμ-
 πρότητα αἴθης ἀνήγαγε Or.
 ἀναδέχομαι nehme auf mich: 100, 30 D.
 ἀναξέγγνημι: intr. 84, 23 D — 179, 23.
 ἀνάξενξις: 161, 13.
 ἀναθεματίζω: 36, 29—93, 23 D — 163,
 23 u. 6.
 ἀναρτέω: 69, 9 D — 184, 8 πέπτωζει
 ἀναρτούμενος C.
 ἀνασχηντία: 49, 30 Or.
 ἀνακαινίζω: 98, 4 D; 99, 20 D.
 ἀνακαινίσαις: 98, 4 D.
 ἀνακαινέω: 82, 29 D.
 ἀνακαρταγέζω: 93, 12 ἀνεκαρτάγησε (von
 Suidas getadelte Form).
 ἀνάκτισαις: 76, 3 D.
 ἀναλέγομαι: 5, 32.
 ἀνάλεξις: 16, 6 ἀνάλεξιν ποιησθαι.
 ἀναλίσκω: 49, 2 τηκεδόνι ἀλωθεῖς Or
 — 189, 25 (f. ἀλίσκωμαι).
 ἀναλλοιώτος: 97, 25 D.
 ἀναλίω breche auf: 134, 26.
 ἀναμάσχητος: 100, 14, 29 D.
 ἀναμάχομαι: τὴν ἦταν 25, 9.
 ἀνάμαυρος: 83, 28 ἀνάμαυρον φέγγος D.
 ἀναμφύλεκτος: 85, 9 D.
 ἀνανδρος: 71, 25 D.
 ἀνανεόομαι: 75, 23 D — 179, 22.
 ἀνανεώω: 84, 13 D — 151, 14.
 ἀνανεώσις: 195, 3 C.
 ἀναντίρροτος: 70, 3 D.
 ἀναπαλαίω: 119, 19.
 ἀναπειθῶ: 50, 11 Or.
 ἀναπειτάνημα: 47, 11 αἱ θύραι ἀναπε-
 πταμένα Or.
 ἀναπληρόω: 80, 6 ἀναπληρουμένων τῶν
 νοημάτων D — 181, 7 τὴν ἐν Τύρῳ
 σίνδορον . . . ἀπεπληρώσατε C.
 ἀναπληρώσις: 74, 9 ἐπὶ τῇ . . . τοῖ
 τεφλοῦ ἀναπληρώσει D.
 ἀναπνεύω: 48, 24 ἀνεπνευσαν . . . τοσοῦτοι
 δῆμοι Or.
 ἀναπίσσω: 37, 28 ἀναπίσσωντες τὰς
 θείας γραφάς (Schreiben Alexanders)
 — 58, 33 τὴς προτάσεις αὐτοῦ ἀνα-
 πίσσωντες δέλλον — 96, 8 ἀναπέξα
 τῆς γραφῆς τὴν διάνοιαν D.
 ἀναριθμητος: 52, 31 ἀναριθμήτους . . .
 πολυπληθείας Or.
 ἀνάρμοστος: τῆς ἄληθείας 47, 16 Or.
 ἀναρχος ohne Anfang: 80, 14 D — 190,
 14 ἀνάρχος C.

ἀνασπῆω breche auf: 187, 12 τὸ δεκτῆ-
ριον ἀνασπῆσαι C.
ἀναστῆλω: 187, 25 τὴν νόσον καὶ τὴν
ἀμνηστῆν τῆς σεαυτοῦ νυχτὸς ἀνα-
στῆλλεις C.
ἀνάστασις: 48, 29 Or — 101, 7 D.
ἀναστροφή: 50, 25 ἐν τῇ τοῦ κόσμου
ἀναστροφῇ Or.
ἀνατίθημι: 164, 28 τὸν νοῦν . . . ἀνέθηκα
τῷ θεῷ C.
ἀνατολή Orient: 13, 4, 20f—173, 13.
ἀνατρέπω: 79, 5 D.
ἀναφορά: 181, 23 τὰ πρὸς ἄλλοθεν . . .
ἔχοντα τὴν ἀναφορὰν C.
ἀνδρῆνω: 149, 25.
ἀνεγείρω: 13, 17 ἀνεγείρω τὰς ἐκκλησίας
τοῦ θεοῦ.
ἀνέδην: 171, 12—176, 21.
ἀνέκαθεν: 4, 5—59, 14—60, 18.
ἀνεκφράστως: 66, 10; 88, 29 D.
ἀνεξερεύνητος: 81, 16 D; 82, 4 D.
ἀνεξικακία: 49, 10 τὴν ἡλίαν αὐτοῦ
ἀνεξικακίαν Or; 50, 15 εἰς τὴν τοῦ σωτη-
ριώδους ἰαμάτων ἀνεξικακίαν ἐκέλευεν
ἀνῆκειν Or.
ἀνεξιχνίαστος: 94, 4 D.
ἀνεπίδετος: 111, 2.
ἀνεπίληπτος: 115, 1 (Canon 9); 117, 25
(Canon 19).
ἀνεπιλόγιστος: 98, 26 u. ὅ. D.
ἀνερευνῆτος: 81, 19 D.
ἀνέχομαι: 100, 14 D — m. Gen. 174,
27—188, 9 C — m. Infm. 53, 9 Or —
84, 12 D; 88, 26 D — 104, 10—162,
14—175, 11.
ἀνήκω: 50, 15 Or — 193, 7 ὅσον ἀνήκειν
πρὸς C.
ἀνήρητος: 10, 24.
ἀνθῆω: 46, 28 ἀνθοῦσα στεφάνοις τετι-
μημένη Or — 11, 6 εἰς ἀνθρώπους
ἤρθησεν.
ἄνθος: 52, 23 ἐτέθη τῆς προσηγορίας
ταύτης τὸ ἄνθος Or. — 187, 12 τῶν
οὐρανίων ἄνθων τὸ δεκτῆριον C.
ἀνθρωπεύω: 9, 23.
ἀνθρώπειος: 50, 23 Or — 47, 2 τῆς
ζωῆς τῆς ἀνθρωπείας Or — 181, 23
τοῦ ἀνθρωπείου γένους C.

ἀνθρώπινος: 49, 19 τὸ ἀνθρώπινον γένος
Or, vgl. 101, 7 D — 49, 22 τοῖς ἀνθρώ-
πῖνοις σώμασιν Or — 50, 20 τοῖς
ἀνθρώπῖνοις πράγμασιν Or — 80, 24;
88, 24 ἀνθρώπῖνοις λογισμοῖς D.
ἀνθρωπόμορφος: 64, 16, 19 D; 89, 18 D.
ἄνθρωπος: 187, 3 ὁ σὸς ἄνθρωπος (Con-
stantin von sich) C, vgl. 192, 7 θεοῦ
ἄνθρωπος C — 46, 27 πίστις ἀνθρώ-
πων Or u. ä. oft.
ἀνθρακτέω: 164, 17 ὁ παμμάκρος φθόνος
ἀνοσίως ἐπερθέσεως σοφίσμασιν ἀνθι-
λακτῆσει.
ἀνάτως: 151, 11 ἀνάτως εἶχεν, vgl. 152, 15.
ἐνόητος: 49, 10 Or.
ἀνόλεθρος: 147, 15 εἰς τὸν ἀνόλεθρον
μετέστη βίον.
ἀνόμημα: 186, 20 C.
ἀνομία: 185, 27 C.
ἄνομος: 184, 3 C.
ἀνταρσία: 3, 18.
ἀντιβολῶ: 189, 1 ἀντιβολῶ σε C.
ἀντίδοτος (ῆ): 59, 17.
ἀντίλημις: 17, 3.
ἀντιποιόμαι strebe nach: m. Gen. 60,
26—164, 33 τῆς . . . πίστεως ἀντιποιον-
μένου C, vgl. 178, 31 u. 172, 10.
ἀντίρρησις: 67, 18 u. ο. D.
ἀντιτείνω leiste Widerstand: 53, 22
Or — 53, 9 viell. ἀντιαθήναι.
ἀντιτοξείω: 62, 8.
ἀντίτηπον: 11, 11:
ἀντίχριστος: 35, 4 ἀποστασίαν . . . πρό-
δρομον τοῦ ἀντιχρίστου — 38, 4 ἐγγύτε-
ροι τοῦ ἀντιχρίστου γενόμενοι.
ἀντλέω schöpfe: 94, 17 D.
ἀνμνῆω: 12, 12—17, 20.
ἀνπερθέτως: 181, 7.
ἀνώμιλος: 55, 17.
ἀξιάκωστος: 56, 9—176, 25.
ἀξία Würde: καὶ ἀξίαν 48, 31; 49, 21:
50, 2 Or — 167, 19 τῇ τῆς ἐπισκοπῆς
ἀξία τιμῆσαι.
ἀξιώχως: 151, 31.
ἀξίωμα Würde: 175, 16.
ἀπάδω: 183, 11 οὐδὲν τῆς ἀληθείας ἤρα
ἀπάδω C.

- ἀπαθανάτιζω: 119, 21—4. 20 τὸ ἡμέτερον ἀπαθανάτισα γένος.
- ἀπαντήω: 93, 3 ἀπαντήσῃ σοι D — 174, 32 ἀπαντήσῃ τῇ συνόδῳ — 175, 11 ἀπαντήσῃ ἐν τῇ συνόδῳ — 182, 24 ἀπαντῶ (= accidit?) τὰ κατὰ τὸν Ἄρειον.
- ἄπαξ: b. Partic. 15. 1 (Eus. ἔτε τις); 84, 13 D.
- ἀπαξιώω: 90, 11 D; 100, 6 D.
- ἀπαραίτητος: 185, 9.
- ἀπαραλείπτως: 2, 10—67, 11. 14 D.
- ἀπαραύλακτος: 65, 16 D; 71, 11 D.
- ἀπαραφλέκτως: 71, 26 D.
- ἀπαρτίζω: 11, 15.
- ἀπάτη: 183, 4 C.
- ἀπατηλός: 162, 34—169, 26.
- ἀπαύγασμα: 37, 6—92, 19 u. 5. D.
- ἄπειρος: 190, 15 τὸ ἄπειρον ἡμεῖς ζωὴ ἀνελεύτητος C.
- ἀπελαφρίνω: 186, 28 C.
- ἀπελέγγω: 185, 10 C.
- ἀπενεόομαι verstumme: ἀπηνεόθη 63, 20—93, 10 D.
- ἀπέραντος: 169, 4.
- ἀπεριεργος: 32, 24.
- ἀπερονόητος: 66, 9 D; 90, 12; 91, 3; 93, 6; 96, 24 D.
- ἀπέχθεια: 85, 2 D — 180, 5 C.
- ἀπεχθῶς ἴαν . . . ἔχοντες: 166, 29.
- ἀπιστία: 183, 10 ἀπιστίας . . . πίστιν C.
- ἀπλότης: 67, 5 D — 103, 3—150, 30—191, 23 C.
- ἀπλοῦς: von Gott 64, 17 D; 65, 17. 22 D; 89, 27 D; 92, 1 D — 181, 30 πρὸς ἀπάτην τῶν ἀπλουστέρων C — 181 — 22 ἀπλῶς εἰπεῖν C.
- ἀπλόω: 106, 14 τὰς χεῖρας ἀπλόσαζ.
- ἀπό: 46, 22 τὴν ἀπὸ ψυχῆς πίστιν Or — 53, 1 ἀπὸ τοῦ βέροντος . . . εἰειθεροῖ Or — 51, 3 ἀπὸ τῆς . . . ψυχῆς ἐξέλκεν Or — 53, 3 ἀπὸ τούτων infulgedessen Or.
- ἀποβαίνω: 50, 20 ἐναντίως ἂν ἀπέβῃ Or.
- ἀποδοκιμάζω: 186, 8 C.
- ἀποδύρομαι: 181, 4 C.
- ἀπόθεσις Abdankung: 7, 21.
- ἀποκρίντω καὶ ἀναθεματίζω: 38, 5. 21 (Alexander von Alex.)
- ἀπόνοια: 200, 10 C.
- ἀποπηδήω falle ab: 4, 1—38, 7 (Alexander von Alex.)
- ἀποπνίγω: 12, 4 ἀποπνίγεις ὄλετο.
- ἀποπτος: 165, 28 ἐξ ἀπώτων.
- ἀπόπτως: 97, 13 D; 99, 20 D.
- ἀπόρητος: 3, 6—80, 24 D; 98, 25 D; 99, 19 D — 192, 8 τὰ ἀπόρητα τῆς καρδίας C.
- ἀπορητοτέρος: 48, 31 Or.
- ἀποσβέννυμι: 191, 26 C.
- ἀποσείω: 194, 10 C.
- ἀποσωπῶω: 185, 3 C; 186, 1 C.
- ἀποστήζω: 184, 24 ὃν ἀποστήζοντε C.
- ἀποστολικός: 150, 15 ἀποστολικὰς ἐμίεντι ἀκτίνας — 53, 26 ἀποστολικὰ βιβλία Or — 148, 8 ἀποστολικὰ κηρύγματα — 154, 22 ἀποστολικῶν . . . πόθῳ — vgl. a. 83, 1 D; 84, 25 D u. 5.
- ἀποστρέφωμαι abwende mich: m. Akk. 91, 21 D — 178, 32.
- ἀποσυνήγορος: 113, 15.
- ἀποσχονίζω: 36, 8 ἀποσχονισμένος ἐστὶν ὁ λόγος τῆς τοῦ θεοῦ οὐσίας (Alexander von Alex.)
- ἀποτεπῶω: 185, 12 C.
- ἀπόμασις: κατὰ 104, 5.
- ἀπρίξ: 151, 16 ἀπρίξ ἔχονσαν αὐτὴν τοῦ μὴ ἐλθεῖν ἐπιτροῦσα.
- ἀπρόσιτος: 65, 18 φῶς ἀπρόσιτων D.
- ἄπτομαι: 8, 21 τὸν ἕλκων ἄπτεσθαι — 53, 14 τὸν πλότων . . . ἄπτεσθαι Or
- ἀπώλεια: 194, 10 C.
- ἄρα: 191, 6 ἀρὰ γε C — 193, 17 ἄρ' οὖν C — 86, 8 ἄρα οὐχί D.
- ἄρῳη: 177, 27—181, 28 C.
- ἀρέσκω: 180, 1 τὸ ἐν τῷ θεῷ ἀρέσονται C — 162, 27 τῇ . . . πίστει ἀρέσκεσθαι.
- ἀρετή: 51, 29 Or — 50, 8 τὰς δυνάμεις τῶν ἀγνωσίων ἀρετῶν Or — 53, 13 πασῶν τῶν καλλίστων ἀρετῶν ἐξενήροχε σφραγῖδα Or — 67, 13 ἔχω διὰ τῶν ἀρετῶν D.
- ἀριθμός: τὸν ἀριθμὸν als acc. graec.: 46, 19 Or; 47, 20 Or — 102, 13—48, 27 ἀριθμῶν περιλαβεῖν Or.
- ἀροζέω: 48, 2. 18 Or — ἀροζέομαι m. Dat.: 166, 27.

- ἁρμόδιος: 53, 18 *πίστει ἁρμόδιον* Or.
 ἁρμόζω: 76, 10 *ἡρμώσεν ἐταρμώστος* D.
 ἁρμονία: 5, 25 *τὴν ἀκολοῦθῆσαν τῆς ὁμῆς ἁρμονίας εἶρον* — 32, 19 *τῆς τοιαύτου συλλογῆς τὴν ἁρμονίαν* — 52, 1 *ἵνα σῶμεν τῆς ἁρμονίας τὴν ἀκρίαν* Or vgl. 52, 4 Or.
 ἄρρησις: 96, 17 D.
 ἀροτήρ: 31, 9 ὁ ἀροτήρ ὁ κάλλιστος τῆς ἐκκλησιαστικῆς γεωργίας (von Euseb).
 ἀρπάζω: 100, 23 *ἐκ τοῦ θανάτου ἀρπάσαι* D.
 ἀραργίς: 181, 34 *οἱ θεοὶ αὐτοῦ καὶ ἀραργεῖς . . . νόμοι* C.
 ἀροητος: 81, 26, 27 D; 80, 15 u. ὅ. D.
 ἀράτω: 153, 16, 20, 32 *ἀροτῶν . . . ἡρημένον*.
 ἀροῦμαι: 94, 15 *ἀροῦσάσθαι ἐκ ποταμοῦ* D.
 ἀροῦργελος: 81, 24 D; 97, 29 D.
 ἀροχῆ: 72, 8 *μετὰ καὶ τῆς ἀροχῆς* D — 75, 27 *ἀπὸ τῆς ἀροχῆς* D — 81, 14; 98, 10 *ἐξ ἀροχῆς* D — 92, 2 *ἐν ἀροχῆ* D.
 ἀρομερέες: 80, 22 D.
 ἀροχομαι: εἰς 162, 20.
 ἀσέβεια: 51, 15 Or — 84, 14 D; 96, 15 D u. ὅ.
 ἀσεβημα: 184, 3 C.
 ἀσεβής: 91, 6 *ἀσεβῆς Ἄρειος* D, vgl. 88, 26 D; 93, 19 D; 96, 11 D — 49, 39 *ἀσεβεῖ σιόμαι* Or — 59, 1 *ἀσεβοῦς φωνῆς* Or u. ὅ.
 ἀσκησις Askese: 150, 30.
 ἀσκητήριον: 119, 3 *ἐν ἀσκητηρίοις ἀναστρέφεσθαι*.
 ἀσπασμός: 162, 17.
 ἀσπίς: 184, 14 *ἀσπίδων χορεία* C — 25, 1 *ἐπὶ τὴν τῶν χορειῶτων ἀσπίδα προσπεφυγότεον*.
 ἄσπιλος: 181, 32 von der Kirche C — 60, 20 *πίσιν φλαξάντων ἀσπίως*.
 ἄσπιδος: 158, 19 *ἀσπιδον . . . πόλεμον*.
 ἀστεῖος: 185, 22 C; 186, 20 C.
 ἀστεκτος: 65, 19 *ἀστεκτος γένσις ἢ τῆς ἡγίας τριάδος οὐσία*.
 ἀστράπτω: 46, 9 Or.
 ἀστροειδής: 46, 18 *ἀστροειδεῖ σφραγιδι* Or.
 ἀστρον: 83, 23 D — 49, 12 *μέγχι τοῦ φέγγους τῶν ἀστρον* Or.
 ἀστυργιστος: 92, 13, 29 D.
 ἀσύνθετος: 65, 17, 22 D; 82, 19; 89, 19 D; 92, 1 D u. ὅ.
 ἀσφαλίζομαι: 56, 14 *τῷ τῆς ἀληθείας ὅπλῳ ἡσφαλισμένοι*.
 ἀσχημάτιστος: 64, 17 D; 65, 22 D; 89, 19 u. ὅ. D.
 ἀσώματος: 81, 7 D; 98, 7 u. ὅ. D.
 ἀσωτία: 11, 25.
 ἀταξία: 179, 33 C.
 ἀταράχος: 62, 2.
 ἄτε: ὡς ἄτε 148, 34—157, 23.
 ἄτμητος: 90, 9 *ἀτμήτως* D.
 ἀτόπημα: 200, 7 C.
 ἀτοπία: 195, 10 C.
 ἀτοπος: 106, 21 *οὐκ ἀτοπον δὲ ἡγοῦμαι* (Übergang z. Citat) — 185, 12 *ἀτοπε* C.
 ἄτρεπτος: 83, 11 *ἀτρέπτον ἐνώσεως* D — 88, 24 *γίσειν . . . ἄτρεπτον* D — 5, 27 *ἀτρεπτι . . . ἀπόθεν*.
 ἀθάδεα: 49, 11 Or — 59, 3 (Conjectur) Or.
 ἀθέντης: 51, 27 *θεὸς . . . πάντων ἀθέντης* Or — 96, 17 von Arius *τῆς βλασφημίας αὐτῶν ἀθέντη* D.
 ἀθθεντία: 69, 8 *ἀθθεντιαν προσώπων* D.
 ἀθθεντικός: 69, 10 *μαρτυρίαν ἀθθεντικῆν* D.
 ἀΐζω: 51, 21 Or — intr. 80, 25 D.
 ἀΐζησις: 109, 6 D.
 ἀσθηρός: 108, 4 *ἐκρίβειαν ἀσθηροῦ κενόνος*.
 ἀντίοχος: 88, 13 D.
 ἀντεξούσιος: 70, 26 D.
 ἀντεξουσιότης: 89, 10 D.
 ἀντοκρατορία: 31, 1.
 ἀντόχημα: 183, 3 C; 189, 24 C.
 ἀνζέω: 51, 26 Or.
 ἀνζμός: 190, 21 C.
 ἀγκίσις: 115, 8 (Canon 11).
 ἀγκής: 50, 5 *ἀγενῆ κατεσιήσαι* Or.
 ἀγανίζω: 128, 14 C — 181, 28 C.
 ἄγατος: 2, 18 *τὸ ἄγατον ἐκεῖνο πέλαγος τῶν ἐν αὐτῇ ἐγκειμένων* — 32, 20 *ἄγατον πλοῦτον πόρον* — 178, 23 *ἀγόντων πλήθονος σαρρέοντος* — 140, 29 *ἄγατος . . . περσός* — 169, 3 *ἐντροσόντην . . . ἄγατον* — 180, 21

εἰς ἄγατον οἶκτον ἐπ' αὐτῷ περιπε-
σεῖν C.

ἀφειδῶς: 183, 9 C.

ἀφθονία: 67, 6 D.

ἄφιξις: 181, 3 C.

ἄφρων: 49, 3 Or — 152, 7.

ἀφορέω: 51, 15 πρὸς τὸ δέον ἀφορῶντες
Or — 79, 26 ἀπιδὼν . . . πρὸς D.

ἀφορίζω: 184, 2 C.

ἀφορμὴ: 180, 16 ἐκπλήξεως ἀφορμῆν . . .
παρασχεῖν C — Plur. 71, 25 D; 93, 1 D.

ἄφροστος: 81, 2 D; 82, 28 D.

ἀγαίνωτος: 174, 26 τὸν τῆς ἐσπερείας
τόνον εἶχεν ἀγαίνωτον.

ἀγλέω: 49, 25 ὥσπερ ἀγλή τινὶ συγκεχυ-
μένη Or.

ἄχαρτος: 93, 14 τῆς ἀχαρτότου καὶ ἀχω-
ρίστου καὶ ἀπίστου θεότητος D — 200,
16 ἄχαρτον πίστιν C.

ἀχρεῖος: 189, 9 C.

ἀχρεῖός: 176, 33 τὸ σεμνὸν τῆς ψυχῆς
ἠχρεῖώσας.

ἀχώρητος: 98, 2 τῆς ἀχωρήτου . . . θεό-
τητος D.

ἀχώριστος: 86, 18 D; 66, 17 D; 92, 21
u. ὁ. D.

βαδίζω: 119, 24 βαδιῶ δὲ ἐγὼ ἐντεῦθεν
τῷ λόγῳ ἐπὶ τὰ ἐξῆς — 188, 10 βαδι-
οῦμαι τῷ λόγῳ C.

βάδισμα: 49, 6 τὸ θεῖον αὐτοῦ καὶ σταθι-
ρὸν βάδισμα Or.

βάθρον: 129, 4 ἐξ βάθρων ἀνήοιται C.

βαθεῖς: 46, 13 τοὺς δὲ θεμελίους . . .
βαθεῶς καὶ πιστῶς ἐροῦσθαι . . . γι-
νώσκωμεν Or — 49, 7 τῆς βαθυτέτης
θαλάττης τὴν ὑγρότητα ἐπῆξε Or.

βαθύτης: 49, 8 Or.

βάλλω: 53, 23 βάλλειν ἡμᾶς ἀλλήλους Or.

βαπτίζω 71, 17; 100, 14 ἐβαπτίσθη σω-
ματικῶς (von Christus) D — 165, 32.

βάπτισμα: 100, 15 u. ὁ.

βαρβάρως: 181, 12 τῶν βαρβάρων αὐτῶν
τὰ πλεῖστα ἔθρη C.

βέρος: 53, 1 ἀπὸ τοῦ βέρονος τοῦτου δι'
ἐμοῦ τοῦ αὐτοῦ θεράποντος ὁ θεὸς
δεδοτῶμένος ἐλευθεροῖ Or.

βαρῆς: 164, 1 βαρῆως ἐνεργῶν.

βωσιανίζω: 75, 10 D.

βέσσανος: 194, 13 C; 196, 2 C.

βωσιλικός 84, 11 ποτὲ διωσίζον τῆς
βωσιλικῆς λεωφόρου, τοῦτ' ἔστι τῆς
ἑποστολικῆς πίστεως D.

βέσις Basis: 153, 15 ff τὸν ζῖονα οὐκ
ἐπὶ τὴν βέσιν ἐστῶτα.

βωσιανία: 50, 27 τοῦ δὲ γῆθῶνου καὶ τῆς
βωσιανίας τὸ ἄδιον οὐκ ὄς ἐν ὀλίγοις
μεμνήσκει, ἀλλ' οὐδεὶς ἐν ἐπίθετῳ ταί-
νης τῆς βωσιανίας ἀλλότρωος.

βωσιάζω: 46, 21 τὸ μέτωπον . . . ζῖονος
. . . βωσιάζουσιν Or.

βέβαιος: 94, 1 ἀληθῆ καὶ βέβαια D —
95, 24 πρὸς τὸ βεβαιότερον τὴν σί-
στασιν ἔχειν D — 192, 5 f τῷ βεβαίῳ
τῆς πίστεως C.

βεβαιῶω: 50, 19 εἰς ὕψος ἀρθῆντα βε-
βαιώσασθαι Or — bekräftigen 77, 21
βεβαιοῖ τὰ προειρημένα (vgl. 79, 4
ἐπιβεβαιοῖ τὰ ἠρθῆντα) ὁ ζῖνος D —
πίστιν . . . οἱ . . . ἄγιοι ἐπίσσοποι
ἐβεβαιώσαν — 129, 20 ἐπισκόπων . . .
μίας καὶ τὴν αὐτὴν πίστιν . . . εἶναι
βεβαιούντων C.

βεβαιώσις: 119, 10 τὴν τῆς ἀληθοῦς πί-
στεως κρατηθεῖσαν βεβαιώσιν.

βεβεγίζιον: 115, 17 (Canon 12.)

βάζωμαι: 71, 20. 83, 26; 88, 8 D.

βαιοῦς: 183, 16 βαιαία τόλιμα C.

βιβλίδιον: 16, 7.

βιβλος: (bei Bibelcitatzen) 53, 26 εὐεγ-
γελιαὶ γὰρ βιβλοὶ καὶ ἀποστολικαὶ
Or — 69, 1 ἐν βιβλῳ γνῶσεως u. ἄ.
69, 12—72, 20—73, 11—86, 2 D.

βιβλόσκω: 191, 14 λέγουσι γὰρ ἐαυτοῦς καὶ
λέονα βουθησομένους ἐξεδεδόκασιν C.

βίος: 74, 10 ἐξῆναι τὸν βίον D — 159,
14 τὴν . . . εἰς τὸν ἄλεπον βίον με-
τέστασαν — 160, 1 τὸν ἀνθρώπιον
ἐπεξέροχεται βίον.

βιώω: 10, 12 τὰ χορήγια σιλλέειν τῶν
ἐξείνων βεβωμένον.

βλασφημέω: 66, 2; 91, 6 u. ὁ. 93, 25 βλ.
κατὰ D — 93, 20. 27 βλ. εἰς D — 140,
18 βλασφημιῶν, ὧν . . . βλασφημίησιν.

βλασφημία: 64, 12 D; 96, 17 D u. ὁ.

- βλέσθημι*: 84, 25 τὰ Ἄρειον βλέσθημι ὀήματα u. ä. o. D.
- βλέμμα*: 82, 19 οὐκ ὀφθαλμῶν βλέμματι D — 83, 1 τῷ τῆς διανοίας βλέμματι D — 190, 24 ἔξασθενῶν ἡδὴ τὸ βλέμμα C.
- βλέπω*: 85, 2 πρὸς ἀπέχθειαν βλέπων D — 88, 22 πρὸς τὴν ἀλήθειαν βλέπειν D — 53, 17 ἔλ: μίαν ὁράουσαν καὶ εἰσὶνήν . . . βλέφαρτε Or.
- βοῶ* = λέγω (bes. vor Citaten): 66, 21: 70, 27; 87, 16 u. ö. D — 70, 13 τῆς γραφῆς βοῶσις D.
- βοηθέω*: 93, 29 D.
- βουλή*: vom göttlichen Willen 66, 17; 82, 21; 91, 10; 97, 22 u. ö. D — 8, 23 βουλὴν δὲ λαμβάνει (consilium capit).
- βουλήσις*: 82, 24 βουλήσει πατρὸς D — 193, 2 τὴν τοῦ πατρὸς βουλήσιν C — 141, 14 τῆς ἐνοσίον βουλήσεως (überl. βουλήδος) C — 164, 25 τὴν τοῦ βουλήσοῦ προστάγματι βουλήσιν C.
- βουνός*: 74, 28 D.
- βραβεῖον*: 47, 4 βραβεῖα ἐπογορεύει Or — 47, 9 τῆς ἀντίσεως βραβεῖον Or.
- βραδύτω*: 182, 17.
- βραχίον*: 87, 4 εἴθεον ἢ γραφῆ . . . ἢ χεῖρα ἢ βραχίονα καλεῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἕγιον D.
- βραχίς*: 48, 27 βραχίς τινὲ ἡάβδω ἀνάστασιν πεποίησε Or — 80, 5 ἐν βραχέσι λέξεσιν D — 79, 28 βραχίταις τῆς λέξεσιν D — 16, 7 διὰ βραχέων (Bezeichnung der Kürzung) 49, 27 Or.
- βρόχος*: 188, 15 βρόχον περιόνας C.
- βουζόμαι*: 183, 16 C.
- βουζῶ*: 84, 23 D.
- βουζός*: 71, 24 τοῖς βουζοῖς διατιρόσεις D — 84, 13 ἐκ τοῦ περιζουζοῦσε τῆς ἀσεβείας βουζοῦ D — 84, 22 ἐπὶ τὸν βουζὸν τῆς μοχθηρίας D.
- βυλαζτοτρογιῶ*: 100, 3 βυλαζτοτρογιῶμεθα D.
- βυληρός*: 48, 20 βυληρῶ νείματι . . . ἔδειξε (von Christus) Or.
- βυζός*: 13, 6 γ . . . ἐπὶ τῆ ἀβελγη.
- γαμετή*: 118, 16, 19, 26—152, 28 u. ö.
- γάρο*: 184, 6 τί γὰρ δὴ C — 191, 18 οὐδὲ γὰρ δὴ C — 174, 32 ἀλλὰ γὰρ καὶ — 184, 15 ἀλλὰ γὰρ εἶθε C — 193, 5 C — 4, 29 εἰ γὰρ καὶ vgl. 84, 7; 99, 3; 91, 22 ἢ γὰρ ἄν D — 158, 6 καὶ γὰρ καὶ — 50, 22 μᾶλλον γὰρ ἄν Or.
- γε*: 3, 9—189, 12 C — 85, 6, 93, 3: ὡς γε D — 189, 14 C — 129, 31 ὅπου γε C — 184, 14, 185, 24, 191, 5 σὲ γε C — 185, 22 δὲ γε C — 167, 19 εἴ γε — 191, 1 μὲν γε C — 151, 10 καὶ γε — 191, 5: 195, 14, 16 καίτοι γε C — 160, 2 ὅ γε μὴν.
- γέλω*: 63, 4 μήποτε . . . γέλω
- γέννηται* — 53, 24 ἰδούην καὶ γέλωτα προσξενεῖ Or.
- γέννω*: 185, 25 C.
- γενναῖος*: 20, 15 γενναϊότητι δὲ χειρὶ χειραγωγήσας (Zusatz zu Eus.) — 88, 15 λευκοτέρως δέεται γρόσεως καὶ γενναϊότητος ἢ ἐπόθεισι D.
- γεννώ*: 66, 9, 80, 26, 82, 1, 90, 9, 94, 11 D u. ö.
- γέννημα*: 70, 8 D u. ö.
- γέννησις*: 98, 17 D.
- γεννήτω*: 94, 12 D.
- γένος*: 46, 6 τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει Or vgl. 97, 15 D — 49, 19 πᾶν τὸ ἀνθρώπινον γένος Or vgl. 101, 7 D — 49, 29 τοιαῦτον γένος εἰσάγουσιν ἀνασχετίας Or — 50, 29 τῶν θρησκείων τὰ γένη Or.
- γεραίω*: 169, 2.
- γεροσιία*: 93, 29 καθικετεῖω τὴν ἐμετέραν ἐκὼν γεροσιίαν (Synode) D.
- γῆνος*: 51, 12 τὸ γῆνον εὐξήτοσιν Or — 51, 18 τὰς γῆνας (ἕλας) Or.
- γ(γ)νομαι*: 52, 14 πάντα τὰ γεγονότα Or — 52, 23 γέγονε Or — 53, 11 = znteil werden Or — 67, 28, 80, 12, 100, 5 u. ö. D — 91, 8 μὴ γίνωτο (in Parenthese) D.
- γ(γ)νώσκω*: 46, 14 mit acc. c. inf. Or — 73, 26 ἐγνώσθη ἡμῖν D.
- γλιζομαι*: 188, 3 ἐπικουρίαν ἐαυτοῖς πορίζεσθαι γλιζομαι C.
- γλωσσόμοιον* Kassetten: 167, 8.

γλώττια: 47, 27 οὔτε φωνή οὔτε γλώττια Or — 48, 2 ἢ τῆς γλώττιος πορεία Or.
 γνήσιος: 81. 4 f γνήσιος ὁ πατήρ, γνήσιος ὁ εἶδος D — 94, 20 γνήσιον λοιπὸν ἔκνον τῆς χάριτος D — 129, 26 ἐπαυώμεν ἐπὶ τὸ κοινὸν ἡμῶν σώμα καὶ τὰ γνήσια ἡμῶν μέλη C — 181, 13, 194, 17 γνησίως C.

γνωρίζω: 83, 14 νοσημένης καὶ γνωρίζομένης τῆς διαφορᾶς D.

γνώριμος: 191, 20 σαφῆ καὶ γνώριμα C.
 γνώρισμα: 185, 17 σαφές γνώρισμα καὶ μαρτύριον C — 186, 1 πίστιος τὸ γνώρισμα C — 186, 17 γνωρίσματα ζητήσεων C.

γνώσις: 184, 2 ταῖς περὶ σεαυτοῦ γνώσεσιν ἐβρόβισας C.

γοερός: 190, 18 γοερὰς . . . φωνῆς C.
 γοῦν: 7, 20—58, 29—102, 3—129, 12 C — 148, 25—159, 19—186, 1

πίστιος 2 C.
 γορήμα = σύγγραμμα: 5, 33—166, 25.

γορματεῖς: 89, 22 πρὸς τοὺς γορματεῖς καὶ Φαρισαίους D.

γοργή: 74, 9, 80, 1, 83, 23 u. ὅ. ohne Epitheton D — 70, 2, 84, 21 u. ὅ. αἰθεῖα γοργά D — 87, 11 u. ὅ. ἐξ τῶν ἱερῶν D.

γορματικός: 5, 21 ἀνδρὶ παλαιῷ, ἄγαν γορματικῷ; = biblisch 59, 15 γορματικῆς μαρτυρίας vgl. 81, 11 D.

γοργῶ zeichne. mal: 67, 9 οἱ τῶν ζωγράφων ἐπιστήμονες γοργῶντες ἐν σανίσι D — 67, 11 τὰς εἰκόνας . . . γοργῶσαν D.

γυμνάζω: 174, 33 γυμνασθῆναι εἰλιζομένης τὰ . . . γυμνόμενα.

γυμνάω: 97, 14 τοῦ θείου χαρίσματος ἐγυμνάθησαν D.

γυνή: 98, 15, 22 λαμβάνει σώζει ἐκ γυναικός D.

δαίμων: 155, 8 τὸν ἐν τῇ Κιλικίᾳ Πιθωνίων ἀπῆλασε δαίμονα (sc. Constantin).

δακτυλοδεικτεῖον: 84, 15 D.

δαμάζω: 49, 11 Or.

δᾶν = δη ἂν 129, 4 C — 200, 18 C u. ὅ. δάσος: 190, 23 τὸ τῆς κόμης δάσος C.

δαφιλέομαι: 49, 28 ἢ πίστις . . . τοῦ

λέγειν ἐπιτολίαν δαφιλέετα Or — 51, 7 τοῦ ἀγιοτάτου αὐτοῦ λόγον δαφιλέεσθαι τὴν ἡμίλιαν Or.

δαφιλιός: 48, 15 δαφιλιός ἐπιτολίαι τοῦ λέγειν Or — 191, 2 σπουδᾶς δαφιλιῶς χειρολόγησε C.

δείγμα: 192, 4 δείγμα μοι δός C.

δεινός: 53, 21 δεινόν . . . ἂν εἶη καὶ ἄγαν δεινόν Or.

δεινότης: 184, 9 δεινότητι πενοτοργίας C.

δεκτέριον: 187, 12 τῶν οὐρανίων ἀνθρώπων τὸ δεκτέριον ἀνεσπᾶσαι C.

δεκτικός: 102, 24 κακίας καὶ ἀρετῆς δεκτικόν (von Christus).

δέλεαθ Köder: 183, 4 πρὸς ἀπίτη; δέλεαθ C.

δέμω: 149, 19 οἴκους ἐκκλησιῶν δέμωσθαι.

δέομαι: 159, 23 δέομαι σοῦ . . . ἵνα . . . κελύεσθαι — 51, 15 πρὸς τὸ δέον ἀγορῶντες Or.

δέος: 189, 27 δέος μὴ C.

δεσποτεῖα: 88, 2 τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος δεσποτείας D.

δεσπότης: 188, 21 von Gott τῶν πάντων ἔχων τὸ πᾶρος δεσποτα C.

δέτρο: 90, 6 δέτρο δὲ . . . λάμβανε . . . ἑποθῆζας D — 112, 6 ἐξ τοῦ δέτρο.

δέχομαι: 69, 10, 70, 26, 88, 2 δέχεσθαι μαρτυρίαν u. ἄ. 80, 23, 85, 12, 83, 1, 91, 17 u. ὅ. D.

δή: 2, 14—6, 1—79, 28 D, 86, 23 D, 91, 27 D — 160, 1—163, 28—188, 19 C — 191, 16 δή μάλα C — 160, 2 γὰρ δή — 189, 29 γὰρ δή C — 160, 12, 162, 9 καὶ δή — 189, 7 μὲν δή C.

δήγμα: 190, 19 ἔχεως δήγματι C.

δήθεν: 169, 23, 171, 2.

δηλοδή: 51, 17 Or — 166, 20—179, 33 C, 181, 9, 27 f. C, 192, 20 C, 193, 13 C.

δηλητήριον: 183, 8 τὰ τῆς οἰκειᾶς ἱταμότητος δηλητήριον C.

δηλονότι: 70, 22 D, 77, 7 D, 81, 8 D, 94, 24 D — 164, 25 C, 187, 15 C.

δηλόω: 184, 23 C — 48, 20 δίδαγμα . . . δηλῶν (von Christus) Or — 49, 31 τὰ τῷ θείῳ νόμῳ δηλούμενα Or — bei Bibelcitatzen 64, 16 ὡς ἡ φωνὴ δηλοῖ D — 85, 10 ὡς αἰ μαρτυροῖαι δηλοῦσι D.

δημεύω: 13, 14 τοῖς δημενεθεῖσι τὰς οὐσίας αὐτῶν ἀποκαθίστασθαι.

δημιουργῶ: 66, 16 D. 80, 13 D u. o. D.

δημιουργός: von Gott 48. 9 πάντων τῶν καλλίστων δημιουργῶν Or — 67, 25 D.

68, 26 D. 69. 11 D. 86, 5. 12 D. 97, 15 D.

δῆμος Menge: 48, 24 ἐνέπνευσαν . . .

τοσοῦτοι δῆμοι (Speisung der Fünftausend) Or; Heiden 49, 11 τῶν ἀνοήτων δῆμων Or — 51, 10 τῶν ἐθνῶν οἱ δῆμοι Or. 52, 31 Or.

δήποτε: 183. 15 C.

δήπου: 186. 26 C. 187. 17 C.

δήπουθεν: 190, 9 C.

δῆτα: 101, 30—149, 18—150, 7—163, 14—175, 14—188. 2. 14 C. 191, 4 C.

διὰ: m. Gen. örtlich 46. 27 διὰ παντός τοῦ περιβάλλον Or — 49, 9 διὰ γῆς Or — instrumental 180. 9 διὰ τοῦ γραμματός . . . ἐλάλεσα C — 182. 30 διὰ γραμμῶν — 3, 1 διὰ γραμμῶν διδασμάτων — 2. 18 διὰ στόματος φέρειν — 4, 2 διὰ γλώττης προφέρειν — 11, 2 διὰ τμῆς ἤγεν (vgl. ἄγω) — ε. a. παρὰ.

διαλαμβάνω: 75, 25 D. 99. 24 D. 72, 4 D — 106. 24 ἐελάβετο ἐν τῷ τρίτῳ αὐτοῦ βιβλίῳ.

διαβεβαίωμαι: 47. 19 Or — 162, 36—164, 34 C.

διαβλέπω: 85, 6 D.

διαβολικός: 62. 7 διαβολικῆ ἐντεχνία.

διάβολος: 33, 24—36, 15—86. 15 D — 129, 3 C — 129, 25 τοῦ διαβόλου ἀναδής τις ἐληρέτης C — 183, 3 C — 190, 17 τὸ τοῦ διαβόλου ξίφος C.

διαγορεύω: 72, 30 D. 80, 1 D — 181. 34 οἱ θεῖοι . . . διαγορεύουσι νόμοι C.

διαγωγή: 6, 7—23, 1 (= Thdt. ἀγωγή).

διαδιδράσκω: 152, 29 θάνατον . . . διέδρα.

διαζεύγνυμι: 91. 11 τὰς τῆς ἁγίας τριῶδος ἵποστάσεις οὐ διεζευγμένας D.

διαισθάνομαι: 190. 12 C.

διακονέομαι: 98, 30 D.

διακόνισσα: 118. 1 (Canon 19).

διακόσμησις: 193. 9 προῆλθεν . . . ἐπὶ τὴν τῶν ἐπ' αὐτοῦ γεγενημένων διακόσμησιν C (sc. Christus).

διακρίνω: 165, 4 C.

διακρίβερησις: 157. 28 ἐγγειρίζων τὴν τοῦτον διακρίβερησιν. τῶν Χριστιανῶν λέγω C.

διαλέμπω: 14. 3 τῇ περὶ τὸν ἀλιθῆ θεῖον εὐσεβείᾳ διαλέμπωτος.

διαλέγομαι: m. Dat. 86, 14 D. 164, 26 C — περὶ 53, 24 Or — πρὸς 74, 11. 89, 11. 22 D.

διᾶλεξις Gespräch: 81, 15 D.

διαλέω: 50, 19 καθέλειν καὶ διαλέσαι Or.

διαμαρτύρομαι: 81, 15 D.

διαμονή: 190. 13 C.

διαμυρισητέω: 1, 23.

διανέπασσις: 9, 27 ἐκ πολλῆς ἰκεχειρίας καὶ διαναπαύσεως ὄντες.

διαναπαύω: 134, 14.

διάνοια Vernunft: 46, 25 καθαρῶς διανόιας

πεποιθήσει Or — 47, 27 τῷ προστάγματι

τῆς διανόιας ἵπουργῆσαι Or — 48, 1

διάνοια im Gegensatz zu γλώττια Or —

47, 24 ἢ ἐμὴ διάνοια τῶν θεῶν ἐνεργε-

τημάτων κορεσθεῖσα Or — 52, 8 τῆς

διανόιας . . . τὸν λογισμὸν Or — 52, 28

τὴς διανόιας τῶν ἀνθρώπων Or — 80.

6 τὴν διάνοιαν τῶν πετεινῶν D — 83.

1 τῷ τῆς διανόιας βλέμματι D — 91.

28 προῖπεθεμέθᾳ σου τῇ διανοίᾳ D —

99. 12 λογικῆς φήσεως ἐπερβαίνει

διάνοιαν D — 129. 32 ταῖς διανοίαις

ἐγχείμενον C — 200. 16 καθαρὰν . . .

τὴν διάνοιαν . . . παρασχέσθαι C —

Sinn, Bedeutung 65, 19 αὕτη ἐστὶν ἡ

διάνοια τοῦ ποιήσωμεν' D. — 96, 8

ἀναπτύξαι τῆς γραφῆς τὴν διάνοιαν D.

διανοίγω: 146, 10.

διανῶ: 92. 10 D. 100, 9 D.

διαπορθμεύω bringe Botschaft: 106, 5

τὰ ἐν τῇ Νικαέων . . . συνόδῳ κερω-

μένα διαπορθμεύσαντες.

διαπρέπω: 170, 16 ἐπὶ τῇ ὁρθοδόξῳ δια-

πρέπαντος πίστει.

διαπτύσσω: 185, 18 C.

διαρθρόω: 183, 13 τὸ πάλαι τῇ θεῖᾳ

ῆσει διρθρωμένον C — 189, 22

γνώμην ἀποκαίνεσθαι καὶ διορθοῦν C.

διορθόω: 180, 3 C.

διορθέω schwinde hin: 190, 20 διορθέω-
zen αὐτοῦ τὸ σῶμα C.

- διασπεδάσθαι: 180, 3 C, 181, 27 C.
 διασκέπτομαι: 25, 9—16, 18.
 διασκέλλω zerreiße: 182, 28 ὁρόντων τὰ
 . . . συμψώνως δόξιντα καὶ κριθέντα
 πῶλον διασκέλλόμενα.
 διασπῶ: 49, 2 τῶν μελῶν αὐτοῦ γινέν-
 των καὶ διασπασθέντων Or.
 διασπείρω: 129, 23 τὸ κακὸν C.
 διάστασις: 195, 16 C.
 διαστήζω: 84, 11 m. Gen. D.
 διαστρέφω: 179, 33 δοκεῖ ἢ ἐλήθεια
 διεστράφηται C — 182, 32 ἔγνω ὁ βα-
 σιλεὺς διεστράφηται τὸν Ἄρειον.
 διάστροφος: 186, 2 στόμα διέστροφον C.
 διατίθημι: 151, 37 ὀκνηρότερον διετίθη.
 διατιρόσσω: 71, 25 s. βεθός D.
 διατιρόζω: 151, 9 διέδοκαμε δὲ εἰς πολλοὺς
 τὸ γενόμενον.
 διατριβή: 186, 24 τῆς ἐν τοῖς ἀτοπίμασι
 διατριβῆς ἀπαλλαγῆς C.
 διατυπῶ: 2, 8—133, 11—149, 2.
 διατίπωσις: 51, 29 Or — 52, 4 σωτηριώδει
 διατυπώσει Or — 52, 9 τῆς διατυπώσεως
 τὸν λογισμὸν σοποιήσῃτε Or — 108,
 12—154, 9 εἰς τὴν τῶν . . . ἐκκλησιῶν
 . . . διατίπωσιν.
 διαφορά: 83, 14 D. 91, 15 D.
 διαφορέω: 183, 19 C.
 διάφορος: 67, 10 D.
 διαφνέλλω: 51, 8 Or — oft in Brief-
 schlüssen ὁ θεὸς ἡμᾶς διαφνέλλει.
 διαφωνέω: 102, 2 διαφωνήσαι ταύτης τῆς
 σωτηρίου ὁμολογίας.
 διαφωνία: 129, 5 C.
 διαχαράττω: 187, 16 καλέμω . . . διεξι-
 ραξας C.
 διαχειρίζομαι ich lege Hand a. mich: 58, 7
 διαχέω: 50, 30 τῶν θρησκειῶν . . . διαχ-
 ρέντων (vgl. App.) Or.
 διαχωρίζω: ἀπὸ 49, 12 Or — 92, 22, 27 D.
 δίγαμος: 114, 17 διγάμοις κοινωνεῖν
 (Canon 8).
 δίδαγμα: 48, 22 Or.
 διδασκαλία: 48, 24 θεῖον διδασκαλιῶν
 Or — 53, 25 τοῦ παναγίου πνεύματος
 τὴν διδασκαλίαν ἀνάγραπτον ἔχοντις Or
 — 82, 21 κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν
 ἱερῶν γραφῶν vgl. 96, 28 D — 194, 10
 καινὴν θρησκείαν διδόντα διδασκαλίαν C.
 διδασκαλικός: 108, 12 Überschr. λόγος
 διδασκαλικός — 165, 31 λόγον . . .
 διδασκαλικὸν προσεγεγραμμένον.
 διδάσχω: 48, 25 Or — 75, 8, 95, 3, 96,
 29 u. ὁ, D.
 διδάχῃ: 48, 22 Or.
 δίδωμι: 63, 3 δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ μίσον
 — 46, 23 εἰς τοῦτον ἔδοκον Or — 182,
 33 δόδοιτα λόγον.
 δέπω: 8, 4, 57, 11 τὴν ἐπισκοπὴν.
 διερευνῶ: 81, 15 D. 82, 4 D. 91, 23 D —
 διερευνέομαι: 80, 24 D — 5, 18—32,
 14—168, 7—171, 31—192, 8 C.
 διευκρινής: 91, 24 D.
 διευκρινέω: 174, 28.
 διηγέομαι: 49, 28 Or — 76, 23 D —
 διηγέσασθαι . . . διήγημα 118, 12.
 διήζω: 189, 5 C.
 δίκαος: 86, 10 D. 93, 18 D. 100, 26 D —
 46, 22 τὴν δικαίαν πίστιν Or.
 δικαιοσύνη: 47, 12 Or. 49, 20 Or. 50, 6 Or.
 δικαίω: setze fest 117, 2; = νομιζῶ
 180, 8 C.
 δίκη: 157, 6 ἡ θεία δίκη C.
 δικρανοσόφος fureifer: 187, 21 C.
 διοδεύω = δέιμα: 5, 29—140, 4.
 διοικέω: 193, 12 C.
 διολισθαίνω: intr. (vgl. ὀλισθαίνω), 62, 11
 διολισθαίνων . . . συγκρατεῖται.
 διορίζω: 186, 17 C.
 διορίττω: 187, 26 C.
 διαφθέρα: 109, 17 πῶλλον ἐν ταῖς δι-
 κηθεραῖς.
 δίχα: m. Gen. 66, 16 D.
 διχονοέω: 195, 8 C.
 διχόνοια: 129, 4, 13 C — 181, 22 C.
 διώκω: 178, 33 τῆς σενόδοι διωχθῆναι.
 δόγμα: 1, 25 ὁρθοδόξου δόγματος — 2,
 6 μοχθηρῶν καὶ ἀσεβῶν δογματικῶν
 Ἄρειον — 83, 1, 84, 25 τῶν ἀποστο-
 λικῶν δογματικῶν D — 91, 22 τὰ τῆς
 ἀληθείας δόγματα D.
 δογματίζω: 164, 19 C.
 δοκιμάζω: 50, 12 Or.
 δόξα: 47, 5 οὐράνιος δόξα Or — 50, 4
 τῆς θείας ταύτης ἐνεργείας τὴν δόξαν

- Or — 93, 16, 24 *ἀσεβεῖς δόξει* D — 93, 13 *δόξει σοι, ὁ θεὸς* D.
δοξάζω: 17, 26—100, 16 D — 111, 1.
δοῦμα Schauspiel: 51, 14 *ὡ ἀναξίον δοῦματος* Or.
δογματογραφῶ: 162, 33—172, 1—180, 30C.
δέναιμι: 46, 20 *τῆ τῆς θεότητος τοῦ ἡμετέρου σωτήρος δέναιμι* Or — 50, 5 *τὰς δέναιμις τῶν ἁγιωτάτων ἀρετῶν* Or — 52, 14 *δέναιμι τοῦ θεοῦ* Or — 52, 28 *ἡ ἐπεροβολὴ τῆς ἐναντίας δέναιμις* Or — 189, 7 *δέναιμι μετ' ἐνεργείας* C — 79, 27 *τῆς σοφίας τὴν δέναιμι* D — 80, 5 *τὴν τῶν θεῶν ἡγιμῶν δέναιμι* D.
δυναστεία: 50, 17 *τὴν θείαν δυναστείαν* Or — 51, 13 *δυναστείαν τῆς οὐρανίου θεότητος* Or.
δυναπίβητος: 71, 26 D.
δύσις: 52, 27 *τῆς τε ἐφ' ἧς καὶ τῶν πρὸς δύσιν ζηησίδων* Or.
δυσμενής: 53, 23 *δυσμενέειν ἡδονὴν προσερεῖν* Or.
δύσμορφος: 183, 17 C.
δύστηρος: 35, 16 *τὰ τῆς αἰρέσεως αὐτῶν δύστηνα ἡμῶν* (Br. Alexanders).
δυσφημίω: 162, 10.
δυσχερής: 85, 18 D.
δυσσηνέω erbitte: 162, 6 *τὸν βασιλεῖα ἐδυσσηνέω μετεδοῦναι αὐτοῖς παροχίας* — 162, 19 *δυσσηνέω τὸν προσβέτερον ἐξείνουν* — pass. fürchten 151, 17 *ἡστίως δυσσηνέω τὴν ταπεινῶσαν*.
ἐγγραγός: 103, 3 *ἐγγραγῶς ἐκτίθενται* — 114, 15 *ὁμολογήσαι ἐγγραγῶς*.
ἐγκαθέξομαι: 200, 11 *ἐνεκαθέσθην* C.
ἐγκαίτια: 174, 30—175, 9.
ἐγκυαταλαβέντω: 190, 20 *σφόδρα τῷ ἰῷ ἐγκυατελημμένα* C.
ἐγγύημα: 183, 18 C.
ἐγκόσμιος: 76, 14 *τὰς φύσεις τὰς ἐγκόσμιους* D.
ἐγκρατής: 181, 7 *ἐγκρατεῖς γεγονότα* C.
ἐγκέκλιος: 31, 18 *ἀρχὴν τὴν ἀπ' ἀνίσχοντος ἡλίου πῦσαν ἐγκέκλιον*.
ἐγκέκτω: m. Dat. = blicke hinein 55, 8, *ἐγκωμιάζω*: 48, 16 Or.
ἐγκωμιάζω: 16, 7—168, 12 vgl. *διακωμιάζω*.
ἐγγείρημα: 187, 22 C.
ἐγγελες: 62, 10 *δίξην ἐγγέλες*.
ἐγγρονηζω verweile: 169, 15.
ἐθρικὸς Heide: 180, 23 *πρὸς τὸ εἰς τῶν τῶν ὄλων θεὸν σέβας καὶ τοὺς ἐθνικοὺς ἐφειλίξαι* C.
ἔθρος: 49, 29 (var. *ἐξθρός*) Or — 50, 11 Or — 51, 10 Provinz: *πάντων τῶν ἐθρῶν οἱ δήμοι* Or.
εἰ μὴ ἄρα 174, 36.
εἰδεχθῆς schenblich: 190, 23 C.
εἰδοποιέω: 186, 16 (HSS *ὀδοποιέω*).
εἶδος: 51, 30 Or — 98, 8, 11, 14 *εἶδος ἀσώματων* D.
εἶδωλον: 151, 31 *τῶν εἰδῶλων καταφρονοῦντας* — 155, 6 *τῆς περὶ τὰ μυσθὰ εἶδωλα δεισιδαμονίας . . . μεταβάλοιεν*.
εἰζότης: 47, 24 Or — 48, 2 *καὶ μῦλα εἰζότης* Or.
εἶζω: 162, 24.
εἰκόν: 65, 17 *ἡ τοῦ θεοῦ εἰκὼν ἀπλή καὶ ἀσύνθετος* D u. ὅ. — 75, 26 bildlich: *εἰς εἰκόνα* D — 183, 3 *εἰκὼν τε καὶ ἀνδρούς* C.
εἰλικρινής: 76, 2 *εἰλικρινῆ ἀγάπην* D — 200, 16 *εἰλικρινῆ καθοσώσαν* C — 164, 28 *μετὰ πίστεως εἰλικρινοῦς* — 130, 5, 194, 8 *εἰλικρινῆ πίστιν* C.
εἰλικρινός: 174, 33.
εἰλάτω: 75, 27 *ὡς τροχὸν εἰλατόμενον* D.
εἰπερ: oft im Dialog, vgl. 71, 17, 84, 27, 85, 6, 86, 12 D — 164, 32 C.
εἰρηνέω: 181, 12 *τὰ πανταχοῦ εἰρηνεύειν* C.
εἰρήνη: 53, 16 *εἰς μίαν ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην τῆς καθολικῆς πίστεως βλέψαντες* Or — 53, 20 *τῆς . . . ἐντιμοσύνης εἰρήνης ἀξίαν ἀμοιβὴν* Or — 180, 33 *ἐν εἰρήνῃ* C.
εἰρώς Reihe: 170, 1 *τίξει τε καὶ εἰρωῶ* (= d. Reihe nach) *ἰστορήσασαι*.
εἰς: 3, 11 *ἦσθην εἰς τοσοῦτον* — 100, 2, 4 *ἦλθε εἰς τοῦτο* D — 93, 12 *εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν* D — 72, 1 *φύσσομεν . . . εἰς τὸ* D — 5, 14 *τὴν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίαν* — 66, 2 *εἰς υἱὸν . . .*

ἀναγορευθεὶς D — 64, 14 πρότεως εἰς . . . D — 65, 1 ἀπόκρισις εἰς . . . D — 99, 15 εἰς ἀκούσασιν D.
 εἰς: 51, 5 εἰς πάντα δυνάμενος (rhetorisch)
 Or — 91, 7 ἔνα καὶ ἄλλον D.
 εἰσάγω: 49, 30 Or — 65, 10 D. 98, 18 D.
 εἰσδέχομαι: 185, 4 C.
 εἰσέτι μάλλον καὶ μάλλον 31, 5.
 εἰσπηδῶ: 88, 18 D. 94, 22 D.
 εἰσπηδῶν: 161, 31 εἰσπηδῶν εἰς τὰ βασιλεία καταθέρουσιν — 167, 23 εἰσπηδῆσαι εἰς τὸ θνῆσαστήριον.
 εἰσπρέπω: 93, 17 εἰσπραχθήσομαι δίνας ἔπερ D.
 εἶσω: 47, 11 εἶσω οἰκισθεῖσα Or — 47, 18 εἶσω τοῖς στήθεσι Or — 52, 7 εἶσω τῆς χώρας ταύτης . . . συνέκλεισε Or.
 ἐκ: 9, 27 ἐκ . . . διαναπαύσεως ὄντες — 67, 10 ἐκ διαφόρων καὶ οὐκ ἐξ ἐνὸς χροῖματος . . . γράφουσιν D — 75, 8 διδασχθεὶς ἐκ . . . τῆς σοφίας D 52, 20, 24 ἐξ . . . καιροῦ. ἐξ οὗ Or — 145, 1 ἐκ παιδῶθεν.
 ἐκατοστή: 117, 2 δαριζόντες ἐκατοστάς ἀπαιτοῦσιν (Canon 17).
 ἐκβάλλω: 96, 18 ἐκβαλόντες τῆς θεότητος D.
 ἐκβασίς Ausgang (Ende): 182, 26.
 ἐκβοῶ: 85, 16 D — 185, 16 C.
 ἐκγονος: 101, 19 εἰς ἐγγόνους D.
 ἐκδίδωμι: 69, 2 συνδημιουργὸν . . . ἐξέδωκε D — 72, 2 ἐξέδωκαν περὶ τῆς λίσσεως D — 75, 21 ἐκδιδόμενον εἶπε D — 191, 14 ἑαυτοῖς . . . βρωθησομένους ἐκδεδοκᾶσι C.
 ἐκδικέω: 115, 2 (Canon 9).
 ἐκδοσις: 72, 5. 6. D. 100, 19 D.
 ἐκεῖ: 175, 5 ἀκεῖ.
 ἐκεῖσε = ἐκεῖ: 3, 8—4, 2—5, 19—13. 9—24, 28—140, 21—179, 13—182, 13 C — 191, 12 C. u. 5.
 ἐκκήρυκτος: 102, 19 ἐκκηρύκτους . . . γενέσθαι . . . τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας.
 ἐκκλείω: 47, 15 Or.
 ἐκκλησία: 46, 10. 53, 18 τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας Or — 53, 8 τὴν σωφρονεσάτην ἐκκλησίαν Or — 101, 19 D. u. 5.
 ἐκλείπω: 182, 21.

ἐκοντί: 182, 12.
 ἐκοῖσιος: 4, 18 ἐκοῖσιον πάθος vgl. 100 21 D — 101, 1 ἐκοῖσιος D.
 ἐκπαιδεῖω: 53, 28 Or.
 ἐκπερινοστέω: 148, 13.
 ἐκπίπτω: 23, 22 ὅπως μὴ . . . ἐκπέσοι τιμῆς C — 98, 11 οἱ τῆς ἐξ ἀρχῆς ἀδελφότητος ἐκπεσόντες D.
 ἐκπλήρωσις: 102, 4 μετὰ τὴν τῆς προσκυνητῆς σκέψεως ἐκπλήρωσιν.
 ἐκπορεύομαι: vom Geiste 90, 10. 95, 1 u. 5. ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ πατρὸς D.
 ἐκστασις: 93, 10 ὡς ἐν ἐκστάσει γενόμενος D — 150, 29, 163, 24 εἰς ἔκστασιν ἤγαγε.
 ἐκτελέω: 175, 10.
 ἐκτέμνω: 112, 4. 5. 8 (Canon 1).
 ἐκτίκω: 190, 25 ἐπὶ μερίμνης ἐκτετηκός C.
 ἐκτίθημι: 69, 10 μαρτυρίαν αἰθεντικὴν εἰς μόνον τὸ πρόσωπον τοῦ τῆς ἐκτεθεῖσαι D — vgl. 68, 25 D — 85, 19 τῆς μαρτυρίας . . . ἡς οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξέθεντο D — 93, 31 ἀκολουθοῦντι μάλιστα τοῖς δι' ἡμῶν . . . ἐκτεθεῖσι καὶ ὀριζομένοις D.
 ἐκτρέφω: 53, 13 τὸ μέτωπον . . . ἀρετῶν ἐξενήρυξε σφραγίδα Or.
 ἐκφρονέω: 75, 17 D. 76, 11 D. 96, 27 τὸ παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος δι' ἡμῶν ἐκφρονήντα D, vgl. 101, 26.
 ἐκφρόνησις: 1, 24.
 ἐκφωτίζω: 130, 1 τὸ ἄγων πνεῦμα . . . τὴν θεῖαν βοήθειαν ἐξεφώτισε.
 ἐλαττώω: 189, 28 C. 190, 4. 11 C.
 ἐλεύθερος: 48, 31 παντὸς νοσήματος ἐλευθερίαν ἔδειξε Or.
 ἐλευθερώω: 51, 8 Or — 53, 2 ἀπὸ τοῦ βίβρου . . . ἐλευθεροῦ Or — 83, 11 D.
 ἐλλείπω: 97, 3 D.
 ἐλλείπω: 51, 14 μηδὲ ἐλλείποντες τῆς ἀσβεβείας Or.
 ἐλλίς: 49, 14 τῆς μελλούσης ἐνδουμονίας τὴν ἐλλίδα . . . προσδοκῶμεν Or — 51, 19 ἐλλίδα τῆς ζωῆς ἐπαγγελόμενοι Or.
 ἐμμανῶς: 50, 3 ἐμμανῶς καὶ τολμηρῶς Or.
 ἐμψήγγει: 67, 3 D — 193, 11 C.
 ἐμπίπτω: 92, 16 τὸ ἐμπεσὼν ἐπόδειγμα D.

- ἐμπλέω: 191, 20 ταῖς . . . ζητήσεων ἐμπλάζοντες C.
- ἐμπλωσ: 88, 21 D — 96, 26 φωτὸς ἐμπλωσα D.
- ἐμπνέω: von Gott 52, 6 ἐμπνευσε καὶ θεῖον τοῖς ἡμετέροις ὀφθαλμοῖς Or — 93, 13 D — 95, 6 ὁ εὐαγγελιστὴς θεόθεν ἐμπνευσθεὶς D.
- ἐμποδόν: 51, 4 μηδενὸς φείλον ἐμποδὸν ὄντος Or.
- ἐμπροσθεν: 90, 24 τῶν . . . ἐμπροσθεν ὀφθηντων D — futurisch 70, 5 ἀποδείξω ἐν τοῖς ἐμπροσθεν τῶν ἀγώνων D.
- ἐμπυρος: 31, 6 ἔμπυρον ἔχον λίστιν.
- ἐμφανίζω: 101, 7 D.
- ἐμψυχοῦμαι: 20, 22—31, 7—162, 11.
- ἐν: 3, 14 ἐπερηγάσθη ἐν τοῖς ἀναγεγραμμένοις — 99, 21 γίνονται ἐν τοῖς ἡμετέροις, ἵνα ἡμῶς ποιήσῃ ἐν τοῖς ἑαυτοῦ D.
- ἐνανθροπώω: 63, 14.
- ἐνανθρωπίσας: 99, 2, 24 D.
- ἐναντίος: 52, 27 τῆς ἐναντίας ὀνείρωσις Or — 50, 20 ἐναντίως ἐν ἀπέλῃ Or.
- ἐναργής: 3, 2 ἐναργεῖς ἐπιλέσεις — 72, 30 πρὸς ἐναργῆ ἀπόδειξιν D — 135, 7 εἰς ἐναργεστάτην ἀπόδειξιν — 88, 18 ἐναργεστάτων τῶν μαρτυριῶν vgl. 70, 26 D — 47, 28 ἡ πίστις ἐναργῶς δεικνύσων Or.
- ἐνέρετος: 2, 7 τῆ ἐναργίῳ . . . συνόδῳ vgl. 16, 10.
- ἐναστράπτω: 93, 3 ἐναστράπτουσα . . . ἡ χεῖρ D.
- ἐνδύω: 52, 13 — i. e. Tempel einschließen Or.
- ἐνδοθεῖν: 47, 1 Or — 162, 1 ἀποκαλέπτειν τὴν ἐνδοθεῖν ἐγκειμένην . . . αἴρεσιν.
- ἐνδοξοῦμαι: 51, 11 τοῦ ἐνδοξοτάτου ὁσίου ἐπεσηροῦντες Or — 53, 4 ἐνδόξοις εὐδοχεσίαις Or — 48, 7 ἐνδόξους ἐπαύνομας . . . εἰπεῖν Or.
- ἐνέργεια: 189, 1 von Gott C — 153, 31 τὴν τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ ἐνέργειαν — vgl. 70, 11 D. 72, 27 u. ὅ. D.
- ἐνεργός: 77, 16 αἱ ἐνεργοὶ τῶν φέσεων λέξουσι D.
- ἐνέχομαι: 189, 11 ἔβρωον πάθει ἐνέχουσα C — 190, 19 ἐνεσχημένιας C.
- ἐνθεσμοσ: 185, 9 τὰς ἐνθέσμονας καὶ ἀπαραιτήτους θεραπειὰς τῷ θεῷ ἐπιτελεῖν C.
- ἐνθιμίσις: 52, 11 ταχεῖς ἐνθυμίσει καὶ ἰδεῖν καὶ συνιέναι Or — 193, 2 οὐτε δι' ἐνθυμίας τινος ἀνεῖληται C — 74, 23, 25, 29 ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμίσει u. ὅ. D.
- ἐν: 150, 10, 153, 23 ὡς ἐν μύλωσι.
- ἐνιδρύω: 185, 21 C.
- ἐπιστορεύω: 3, 8 ἐπιστορεύσας . . . ἐν τῇ βίβλῳ.
- ἐπιτοια: 47, 7 τῇ ἐπιτοίᾳ ἐνοίᾳ Or — Vorstellung 80, 10, 84, 4 u. ὅ. D.
- ἐπιτομοσ: 7, 3 πολέμῳ ἐπιτομῳ (vgl. App.).
- ἐπιτοκέω: 49, 22 Or.
- ἐπιτορία: 49, 5 διὰ τε τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐπιτορίας διέδραμεν Or.
- ἐπιτοχος: 192, 1 τοῖς ἐπιτοχοῖς . . . ἐπιτοχοσ ἤδη τῇ βουλήν γενομένης C.
- ἐπιτοχοκοσ: 1, 14 μετὰ τὴν τῆς ἐπιτοχοκοσ αὐτοῦ παρουσίας οἰκονομίαν vgl. 98, 28 D. 99, 5 D.
- ἐπιτότω: 106, 24, 111, 28, 30, 135, 3 ἐπιτότω τῇ συγγρομῇ.
- ἐπιτελής: 53, 2 εἰς ἐπιτελή . . . λαμπρότητα Or — 53, 10 εἰς ἐπιτελή τὴν καθαρότητα Or — 88, 11 πρὸς ἐπιτελεστάτην πληροφορίαν D — ἐπιτελῶσ 48, 9 Or.
- ἐπιτεθεῖν: 47, 3 αἴθεσ ἐπιτεθεῖν (b. Gegenüberstellung) Or.
- ἐπιτομοσ: 53, 19 τῆς θεοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ ἐπιτομοσ εἰρήνης Or.
- ἐπιτολή: 97, 11, 100, 19 τῶν θεῶν ἐπιτολῶν D.
- ἐπιτοπιος = ἐπιτοχοκοσ: 151, 22 θαῦμα τοῖς ἐπιτοπιος παροχομένην.
- ἐπιτοσ: 174, 34 τῆς ὀρθῆς ἐπιτοσ ὡν λίστινωσ.
- ἐπιτοχάνω: 168, 6 ἔ. τῷ συγγρομμάτι vgl. 166, 24.
- ἐπιτοπώω: 67, 2 D. 76, 3 D.
- ἐπιτομώω: 163, 19, 23 ἐπιτομώωσ ἔλεγεν.
- ἐπιτοσ: 83, 11 D (viell. Citat, vgl. App.).
- ἐπιτογώω: 53, 2 εἰς ἐπιτελή αἰωνίου φωτὸς ἐξάξει λαμπρότητα Or — 188, 15 ἐξάγομαι . . . λέγειν C.

- ἐξήδω: 186, 21 C.
 ἐξαίρετως: 49, 20 Or — 181, 26 C.
 ἐξαπάγω: 64, 16 D.
 ἐξαπατώ: 184, 5 C.
 ἐξάπτωμαι: 173, 9 ἐξ ἄρχῃν . . . ἐξαπθείξ.
 ἐξαρχος: 104, 14 τῆς ἐποουλίας ἐξαρχος.
 ἐξασθενέω: 190, 24 C.
 ἐξασκῶ: 185, 2 προσθεῖς . . . μάλα ἀ-
 κριβῶς ἐξησκημένα C.
 ἐξιμι: 74, 10 ἐξίενα τὸν βίον D.
 ἐξέλζω: 51, 3 ἐξέλζειν ἀπὸ τῆς ψυχῆς Or.
 ἐξεναντίας (adv.): 183, 16 C.
 ἐξερεύωμαι: 183, 20 ἐξερεύεται ἐξόλους
 λόγους C.
 ἐξετάζω: 74, 18 D, 81, 26 D — 154, 6
 C — 116, 5 (Canon 6).
 ἐξίσταμαι gerate in Ekstase: 153, 20
 ἰδόντες . . . ἐξίσταντο — 166, 1 ἐξοστῆς
 ἐπὶ τοῖς γινόμενοις.
 ἐξιστορέω: 11, 3.
 ἐξοδεύω sterbe: 116, 2, 3, 7 (Canon 13).
 ἐξοδος: 46, 16 ἄρχοι τοῦ τέλους τῆς ἐξό-
 δου Or.
 ἐξορία: 13, 13 τὸν ἐν ἐξορίᾳ ὄντας ἀνα-
 καλεῖσθαι — 119, 12 ἐξορίαῖς ἐπέπεσον.
 ἐξοριστος: 47, 14 Or.
 ἐξορμῶ: intrans. 178, 14.
 ἐξορσία: 52, 12 τοῦ ἀθανάτου θεοῦ
 ἐξορσίων Or.
 ἐξορσαστής: 104, 2 ἐξορσαστής τοῦ
 θανάτου (v. Christus) D.
 ἐξοχος: 47, 25 ἐξόχους ἐπαύους Or.
 ἐξοφάνω: 171, 21 κατηγορίαν . . . ἐξέφηνεν.
 ἐξοφθεν: 47, 3 ἢ ἐξοφθεν οὐράνιος δόξα Or.
 ἐξώλης: 183, 20 ἐξώλεις λόγους C.
 ἐπαγγελία: 22, 9.
 ἐπαγγέλλομαι: 51, 20 ἐλπίδα τῆς ζωῆς
 ἐπαγγελλόμενοι Or — 164, 22 φρονεῖν
 ἐπαγγελλόμενον C.
 ἐπάγω hinzufügen: 72, 10 λέγει . . . εἶτα
 ἐπάγει λέγειν u. ä. o. D.
 ἐπαδολεσχέω: 148, 31 ἐπαδολεσχόντων
 ἀναγνώσασιν.
 ἐπαθλον: 194, 13 τὰ τῆς ἀθανασίας
 παθλα C — 200, 18 τῶν τῆς αἰώνιον
 ζωῆς ἐπάθλων ἀξιούσθαι C.
 ἐπανος: 47, 5, 9, 13, 25 Or, 48, 9 Or.
 49, 4 Or.
 ἐπαίρω: 184, 4 σπονδαῖς ἐπαιρομένη C.
 ἐπαζοῦν: m. Gen. 68, 25 D — 189, 1 C.
 ἐπαῖν: m. Optat. 94, 15 D.
 ἐπαραιόμαι: 164, 30 ἐπαρήρημα φρον-
 τίδα C.
 ἐπαυλαμβάνω: 71, 5 D, 95, 23 D.
 ἐπαυλήγω: 98, 5 D.
 ἐπαυλαίωμαι: 111, 9.
 ἐπειρίσταμαι: 159, 25.
 ἐπαροσθόομαι: 200, 7 τὴν προτίραν
 ἐπαροσθόοσθαι πλάνην C.
 ἐπάξιος: 48, 7 ἐπαύους ἐπαξίους Or.
 ἐπαρχία: 113, 4, 12, 18, 31 (Canon 4) —
 175, 17.
 ἐπαυξάνω: intrans. 52, 24 ἐπηύξησεν Or.
 ἐπαίγω: 46, 25 ἐπαυρίας ἐπαυγίσης
 Or — 180, 6 ἡπαυγμένους C.
 ἐπαίπειο: oft im Dialog vgl. 64, 24, 66,
 6, 16, 89, 14, 21, 81, 24 D.
 ἐπαίσιατος: 189, 17 C.
 ἐπαρουτίω: 96, 29 D, περι 67, 19, 84, 19 D.
 ἐπαρότησις: 66, 23 D.
 ἐπέχω: 184, 15 ἐπισχέτω γοῦν σε ἢ τῆς
 Ἀφροδίτης ὁμολία C — 182, 13 ἐπέ-
 χεσθαι = zurückgehalten werden.
 ἐπί: m. Gen. temporal: 3, 5 ἐπ' ἐσχάτων
 — 3, 18 ἐπὶ τῆς ἀνταρσίας τοῦ ἀνοσίου
 Βασιλέσκον — 162, 5 ἐπὶ τοῦ παρόντος
 — 162, 15 ἐπὶ τοῦ ἀσεβοῦς Μαιρινόν —
 local od. instrumental: 2, 16, 18 ἐπὶ μνή-
 μης φέρειν — 184, 4 ἐπ' ἀδείας C —
 185, 7 ἐπὶ τῆς αὐτῆς γνώμης ἐαυμένω C
 — 67, 29 ἔστι νοήσαι καὶ ἐπὶ τοῦ θεοῦ D
 vgl. 67, 18, 86, 5, 91, 15, 98, 25 D
 164, 34 ἐφ' ἡμῶν (bei uns) C — mit
 Dat.: 72, 5 ἐπ' ἄλλαις ἱστορίαις
 D — z. Bezeichnung d. Zwecks: 185,
 14 ἐπὶ ζακῶ C — m. Accus. 184,
 22 ἐφ' ὅ τι προετίειας ἐλληλακόξ C
 — 86, 7 φανεροῦσθαι ἐπὶ τὸ τοῦ
 ἀνθρώπου πρόσωπον — 110, 1 (Dia-
 typose 6).
 ἐπιβίωω: 165, 16.
 ἐπίγειος: 68, 24 πάντων ἐπιγείων D —
 82, 22 τὴν γτίων τὴν τε ἐπουράνιων
 καὶ ἐπίγειον D.
 ἐπιγινώσκω: 166, 2.
 ἐπίγνωσις: 93, 2 D — 141, 1.

ἐπιδεικνύμι: 50, 9 Or — 55, 18 D — 181, 8 ἐπιδεικνύοιτε C.

ἐπιείκεια: 163, 4 ἐπὶ τῆς προσοίτης αὐτῶ θεοφιλοῦς ἐπιεικείας.

ἐπιζητέω: 51, 12 Or — 53, 11 Or.

ἐπιθεύξω: 10, 27 πόσα . . . ἐπεθείασαν οἱ χορημολόγοι.

ἐπιθνήσκω: m. Infm. 50, 5 Or — 97, 1 ἐπιθνητῶν ἡμῶν = ἐπιθνησκόμεν D.

ἐπιθυμία: 46, 24 ἀγνῆς καὶ εὐσεβοῦς ἐπιθυμίας ἐπιγοίση; Or.

ἐπιχαλόμεαι: 185, 19, 20 C. 192, 9 C.

ἐπίκειμαι: 47, 12 τοῦτον . . . ἐπικειμένων τοῖς προσθήροις Or.

ἐπίκλησις: 109, 23 διὰ τῆς ἱερᾶς ἐπικλήσεως.

ἐπιζουρέω: 165, 2 ἐπιζουρήσατε . . . τῆ ὁμοιοῦ C.

ἐπιζουρία: 183, 14 ζουρισμοῦ τινα ἐπιζουρίαν εἴρασθαι C.

ἐπιλέγω: 19, 13—84, 17 D.

ἐπιμέλεια: 52, 22 μετὰ τῆς προσηχοίσης ἐπιμελείας Or.

ἐπιμένω: 83, 26 ἐπιμένε βαζόμενος D.

ἐπίνειος: 25, 2.

ἐπιπέω: 149, 32.

ἐπινίκιος: 45, 20 ἐπιτελέσας . . . ἐπινίκιον κατὰ Αἰωνίων ἑορτήν.

ἐπίνοια: 69, 9 D — 184, 10 C.

ἐπιξενόομαι: 149, 15.

ἐπιπληκτικὸς: 163, 30 γράφειν ἐπιπληκτικώτερον.

ἐπιπρώω: 183, 16 ἐπιπρώοισα τὸν ὀδόντι C.

ἐπισημαίνουμαι: 2, 19.

ἐπίσημος: 51, 20 μετὰ ἐπίσημον κόσμον Or — 53, 5 ἐπισημώτερος εἶναι . . .

πέποιθα Or — 46, 8 τὴν ἐπισημοτάτην ὁδὸν (Comparativ = Superlativ) Or, vgl. 166, 26 ταῖς ἐπισημοτέραις αὐτοῦ πρόξεναι ἀρεσθησόμεθα —

134, 2 τοῖς μὲν ἐπισημοτέροις ὁμοτραπέζοις λαβόν.

ἐπισιζέω: 51, 1 ὡς . . . τὸ γῶς . . . ἐπισιζασθῆναι Or — 83, 27 ἐπισιζάζειν ὡς τίφος περὶ τὸ . . . φέγγος D.

ἐπισκοπή: 120, 6 ἐπισκοπῆς χειροτονίας ἕξιωμένους.

ἐπίσκοπος: sehr oft, bes. im Dialog.

ἐπιστροφή: 115, 21, 26 (Canon 12 var. ἐπιστρέφειαν) — 163, 35 ἔξ ἐπιστροφῆς (Soer. ὑποστροφῆς) προσλαμβάνεσθαι (Soer. συλλαμβάνεσθαι).

ἐπισυνάπτω: 72, 15 ἐπισυνάψας εἶπε D.

ἐπισυρράπτω: 167, 6 δευτέραν ἐπισυρράπτουσαν (Soer. ἐπισυνέπτουσαν) διαβολῆν.

ἐπισωρεύω: 71, 25 μὴ σαντῶ . . . ἀφορμὰς ἀνένδρου ἐπισώρευε D.

ἐπίταγμα: 8, 13.

ἐπιτερίζω: 185, 13 C.

ἐπιτέρομαι: m. Dat. 102, 14.

ἐπίτομος: 168, 8 ὡς ἐν ἐπιτόμῳ . . . ἐγράψατο.

ἐπίτροπος: 149, 1 ἐπίτροπον καθίστα . . . ἐπὶ τοῖς οἴκοι γινομένοις ἀναλώμασι.

ἐπιφάνεια: 72, 4 οἰζουρομένη τῆς ἐπιφανείας τοῦ νεφροῦ D.

ἐπιφανής: 46, 6 ἐπιφανειότητας ὁδοῦς Or — 47, 2 ἐπιφανεῖς καθίστησαν Or.

ἐπιφημιζέω: 32, 21 ἐκ τῶν ἐπιπεφημιζόμενων.

ἐπιχρῶ: 166, 4.

ἐπιχωρεύω: 172, 3.

ἐπολέθριος: 49, 26 ἐπολεθρίον σκαυήνιτος; ἐρημηρίαν ποιέσθαι Or.

ἐπομαι: 193, 16 ὃ δὲ τοῖτοις ἔπεται C.

ἐπονειδιστος: 128, 7 C.

ἐπος: 2, 2 ὃς ἔπος εἶπεν.

ἐπουράνιος: 68, 23, 82, 22, 97, 30 D.

ἐποφθαλιμίζω: 35, 9.

ἐράσιμος: 96, 27 ἐρασίμων μοι ὄντων τῶν ἱερῶν . . . λόγων D.

ἐργαλεῖον: 67, 26, 27, 29, 68 u. s. o. D.

ἐργαστήριον: 169, 14 τὰς ἡρίας . . . τοῦ . . . Ἀρειωνῶν ἐργαστήριον ἐγράψαι —

185, 27 Ἀρειων ἡμῶν ἀνομίας ἐργαστήριον κατεστήσατο C.

ἔργον: Gebäude 46, 13 ἐτι ἀρχομένον τοῦ ἔργου Or — 46, 21 τοῦτον τοῖνον τοῦ τηλικούτου ἔργου ὁ τερχίτης Or —

Werk 76, 18 ἡγεῖσθαι τῶν ἔργων D — 47, 22 ἔργον ἱκανόν Or — 51,

16 ὄνταροῖς ἔργοις Or — 49, 1 τὸ ἀθάνατον ἔργον Or.

ἐρεσγέλω: 186, 15 διαροία τῶν ἐρεσγελούτων C.

- ἐροσχηλία: 54, 30—175, 8—179, 34 C.
 ἔρημος: m. Gen. 83, 21 D.
 ἔρημῶω: 83, 20 D.
 ἔρις: 53, 28 τὴν πολυμοποιῶν οὐκ ἀπα-
 λῶσαντες ἔρον Or.
 ἔρημνεία: 49, 26 ἔρημνείαν ποιῶσθαι Or.
 ἔρημνῆς: 183, 3 κακὸς ἔρημνῆς εἰκόων
 τε καὶ ἀνθρώπος ἐστι τοῦ διαβόλου C.
 ἔρημνῆω: 65, 27 D. 95, 7 D.
 ἔρημνῆτον: 185, 19 τὸ ἰοβόλα τῶν ἔρημ-
 νῆτων C.
 ἔτερος: 46, 24 οὐδὲν ἕτερον εἰ μὴ Or —
 129, 30. 181, 2. 21 οὐδὲν ἕτ. . . ἢ C.
 ἔτεροσούσιος: 86, 4 D.
 ἔτι: 11, 24—13, 18—176, 9 ἔτι τε (δέ)
 καὶ — 119, 10 ἔτι μὴν καὶ — 33, 22
 ὡς ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον.
 εὐαγγελικός: 53, 26 αἱ εὐαγγελικαὶ βιβλία
 καὶ ἀποστολικαὶ Or.
 εὐαγγέλιον: 66, 14. 20 D. 79, 4 D. 89, 14.
 22 n. o. D.
 εὐαγγής: 96, 29 εὐαγγεῖς ἀκούς: D.
 εὐαρωστώως: 76, 10 D.
 εὐδαμονέω: 47, 27 ἡ ἐμὴ δαύνοια . . .
 εὐδαιμονεῖν δοκεῖ Or.
 εὐδαμονία: 47, 17 τῆς εὐδαμονίας τὸν
 τύπον Or — 49, 14 τῆς μελλούσης εὐ-
 δαιμονίας τὴν ἐλπίδα . . . κατέχομεν Or.
 εὐδοκῶω: 49, 13 τὰ . . . μέγιστα τῆς αὐ-
 τοῦ θεότητος, οἷς ζῶμεν, οἷς εὐδοκοῦ-
 μεν Or.
 εὐδοκία: 3, 17 καὶ εὐδοκίαν τοῦ θεοῦ.
 εὐεργεσία: 47, 21 τὰς θείας εὐεργεσίας
 Or, vgl. 48, 3 Or. 50, 3. 16 Or. 53, 4
 Or — 71, 7 D. 86, 25 D.
 εὐεργέτημα: 47, 24 ἡ ἐμὴ δαύνοια τῶν
 θείων εὐεργετημάτων χορηγηθεῖσα Or.
 εὐήθης: 186, 20 καταβάλε τὸ εὐήθες
 τοῦτο ἀνόμημα C.
 εὐζλεια: 194, 4 ἡ τῆς ψυχῆς εὐζλεια C.
 εὐζληρία: 159, 5 ζήλω τῆς παρὰ τῶν
 πολλῶν εὐζληρίας — 174, 22 εὐζληρίαν
 (Thdt. εὐζλειαν) . . . προσεμήσητε C.
 εὐζλόως: 48, 8 Or.
 εὐζοσμία: 195, 17 ἡ τῶν ὄλων εὐζοσ-
 μία C.
 εὐκταῖος: 130, 5 τὴν εὐκταίαν ἀγάπην C.
 εὐκτίριον: 149, 19 εὐκτίρια ποιεῖν.
- ἐλλάβεια Frömmigkeit 33, 12 Ἐχρηλλῆς
 . . . ἐλλαβείη ἡμισὺ καὶ σοφία . . . δια-
 πρόπτων — 148, 6 ἑαυτὸν δι' ἐλλαβείας
 τῷ θεῷ ἑταπεινωτο (von Constantini)
 — 189, 10 ἐδλίβειαν στήριστα (von
 Arius) C — Constantini von sich selbst:
 180, 6 πρὸς τὴν ἐμὴν ἐλθεῖν ἐλλάβειαν
 C. 180, 29 παρὰ τῆς ἐμῆς ἐλλάβειας C
 — Scheu. Respect: 15, 24 τοσαύτη τις
 ἐλλάβεια κατὰ ἀδῶς τῶν ἀνθρώπων τὸν
 βασιλέα κατέχευε vgl. 55, 18. 131, 14—
 151, 14 ἡ δὲ δεῖα καὶ ἐλλαβείη ἀνακτεῖν.
 ἐλλαβέομαι Gott verehren: 181, 13. 19
 C — 189, 20 = s. fürchten (Gegens. ἐλ-
 πίζω).
 ἐλλαβής: 154, 15 ἀνήρ ἐλλαβέστατος.
 ἐλλαβῶς: 162, 16.
 ἐλλαλος: 33, 18.
 ἐλλόγω: 100, 8 ἦα πᾶσαν ἡλικίαν ἐλλο-
 γήσῃ (von Christus).
 ἐλλογος: 114, 4 ψήφων ἐλλόγω οὐσῶ
 (Canon 6) — 181, 5 ἐλλογον εἶναι . . .
 κατεγένῃ C.
 ἐμαρωδός: 97, 2 D.
 ἐμῆνεια: von Gott 181, 20 C.
 ἐμμετάδοτος: 33, 18.
 ἐμνοια: 53, 16 Or.
 ἐμνοχιζῶω: 112, 9 (Canon 1).
 ἐμφοκῶω: 163, 22 ἐμφοκῶν πρὸς ἀπάτην.
 ἐμπερίγραφος: 188, 13 δὸς . . . κέκλιον
 ἐμπερίγραφον C.
 ἐμποιία: 8, 26—46, 6 Or.
 ἐμπορία: τοῦ λέγειν 48, 17 Or. 49, 28 Or.
 ἐμπρέπεια: 183, 5 κάλλους αὐτῷ ἐμπρέ-
 πειαν προσμηχανόμενοι C.
 ἐμπρόσωπος: 169, 22 ὁδὸν ἐμπρόσωπον
 . . . ἐσοφίσαστο — 185, 12 διάστειν
 ἐμπρόσωπον . . . ἐπιτεχιζέιν C.
 ἐμπίπιστος: 8, 30.
 ἐμσέβεια: 70, 10 D. 92, 17 D — 184, 17
 τῇ περὶ τὸν Χριστὸν ἐμσεβείῃ C.
 ἐμσεβῶω: 153, 35 τοὺς εἰς αὐτὸν ἐμσε-
 βῶντας.
 ἐμσεβής: 46, 24 ἐμσεβοῦς ἐπιθυμίας ἐπει-
 γοσύνης Or — ἐμσεβῶς: 80, 20. 23 D.
 92, 18 D.
 ἐμταξία: 120, 1 τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐμ-

ταξίαν τεπόσατε — 135. 2 τῶν τῆς...
 ἐνταξίας κανόνων.
 ἐντελής: 152, 26 πρὸς ἐντελεῖς γυναικός.
 ἐντεργία: 83, 27 D — 162, 34—169, 10
 εἴτονος: 167, 16 φηγῆ τε ἐντόφῃ χρῆσά-
 μενος.
 ἐντροπίζω: 68, 18 D. 75, 17 D. 77, 7 D.
 εὐφημέω: 32, 5.
 εὐφραίνω: 18, 15 εὐφραινομένης (εὐφρ-
 νομένης H) τῆς ἀρχῆς.
 εὐφρῶς: 188, 24 καὶ μάλα γε εὐφρῶς C.
 εὐχνοιστήρια: 13, 11.
 εὐχνοιστία: 49, 4 εὐχνοιστίας ἐπαίνοιο
 διαχέων Or.
 εὐχερός: 200, 3 εὐχερέεις σε μαθεῖν C —
 142, 5 καταμαθεῖν εὐχερέεις (Thdt. εὐ-
 πετέεις).
 ἐγάμιλλος: 9, 28 ἐγάμιλλον φρόνημα.
 ἐγαροῦζω: 189, 19. 20 C.
 ἐφίστημι: 146, 16 ἐπιστήσασα τὸν νοῦν,
 vgl. τοῦς.
 ἐφοδίων: 119, 19—116, 3 τοῦ δεσποτικοῦ
 ἐφοδίου μὴ ἀποστειρεῖσθω (Canon 13).
 ἐφοδος: 152, 10 ὅπως διαγέγη τὴν ἐφο-
 δον — 167, 22 ἐφοδον ποιήσας τῇ
 ἐκκλησίᾳ vgl. 169, 22.
 ἐφορῶ: 166, 11 τὸ ἱερατικὸν ἐφορῶ περι-
 τῆσαι.
 ἐχθρός: subst. 49, 25 Or — 129, 29 C
 = Teufel 52, 18 Or — adj. 50, 9 Or.
 ἔχρις: 190, 19 ἔχρις ἐπισχημένους δόγματι C.
 ἔχω: prägnant 70, 25 τὸ γὰρ ἔχρ' . . .
 τὸ προεπέροχον οὐκ ἔχρι D — 187, 3
 εἰ πιστεῖως ἔχουτο.
 ἔχρος: 52, 26 τῆς τε ἔχρις καὶ τῶν πρὸς
 δόσαν χορηγίδων Or.
 ἔωθεν: 153, 19.
 ἔως: 52, 25 ἔως δὲ τοσοῦτον (adv.) Or
 — 63, 29 ἔως ὅτε.
 ζάλη: 120, 11 φορέβον καὶ ζάλης ἐνέ-
 πλυσε — 183, 19 ζάλαις καὶ . . . τρι-
 κυμίας κακῶν διαφρονομένη C.
 ζάω: 49, 13 ἔπειτα οἷς ζῶμεν Or — 51,
 5 ὁ ζῶν τῆς ἀληθείας λόγος Or.
 ζητέω: 53, 29 λάβωμεν τῶν ζητομένων
 τὴν λίσαν Or — 65, 3 D — 72, 16 D
 — 81, 13. 16. 19 D.

ζήτημα: 65, 5 ζήτημα ἐνέβαλε D.
 ζήτησις: 88, 16 D — 81, 18f καταλείπει
 ζήτησιν D.
 ζυγομαχία: 55, 4 ἐπισκόπων τὴν πρὸς
 ἀλλήλους ζυγομαχίαν.
 ζωγράφος: 67, 9 D.
 ζωή: 47, 1 τῆς ζωῆς τῆς ἀνθρωπείας
 Or — 51, 21 ἐλπίδα τῆς ζωῆς Or —
 94, 20 ἐκ τῆς ἀληθοῦς πηγῆς τῆς ζωῆς
 D — 95, 10 ff περὶ ταύτης τῆς πηγῆς
 τῆς ὄντως ζωῆς D — 164, 27 περὶ τοῦ
 λόγου τῆς ζωῆς C.
 ζωοποιός: 98, 20 ἄνευ τοῦ ζωοποιοῦ (so
 A¹HR ζωτικῶν D. übr. HSS) D.
 ζωτικός: 98, 19 τὸ κατὰ φύσιν . . . ζωτικὸν D.
 ἦ: 4, 11 f οὐκ — ἀλλ' ἦ.
 ἠγόμα: τῶν ἔργων 76, 18 D.
 ἠγρον: 13, 5 ὅ γε μὴν Ρουφίνος ἠγρον
 Γελάσιος — 153, 30 σέβας ἀπενήγκον-
 το . . . ἠγρον δόξαν . . . σχῶσι — 174,
 18 τοῖς πλημμελεθεῖσιν ἠγρον (Thdt.
 εἴτ' οὖν) κατὰ σάλλα συμβεβηκόσι
 C — 180, 2 φιλονεικίας ἠγρον μᾶλλον
 κακομαχίας C — 189, 29 μορφῇ . . .
 ἠγρον (var. εἴτοιν) σχῆμα C.
 ἠδονή: 53, 23 Or.
 ἠλικία: 100, 5 εἰς προκοπὴν καὶ αὐξήσιν
 ἠλικίας D — 100, 8 ἵνα πᾶσαν ἠλικίαν
 ἐδλογήσῃ D.
 ἠλιος: 81, 23 D.
 ἠμέρα: 50, 13 Or — 74, 27 ἡμέρας — νκ-
 τός D — 76, 7 ἐκ τῆς περιόδου τῆς
 ἡμέρας καὶ τῆς νκτὸς D.
 ἠμύτερος: 169, 3 οἱ ἡμύτεροι im Gegen-
 satz zu τοῖς δεσμενέοι.
 ἡμιθνήξ: 190, 23 C.
 ἡμιόλιος: 117, 5 ἡμιολίας ἀπαιτῶν (Ca-
 non 17).
 ἡνία: 169, 13 τὰς ἡνίας . . . ἐκράτει.
 ἡπειγμένως: 180, 6 C.
 ἡπίως: 49, 10 ἡπίαν . . . ἀρεξιακίαν Or.
 ἦτοι: 73, 11 D — 89, 25 D — 92, 19 D — 147, 33.
 θάλαττα: 49, 6 f ἐπιβαίνων τὴν ἀγρίαν
 θάλατταν καταπατήσας ἐπέξενσε Or —
 81, 22 D.
 θαμά: 160, 5.
 θανάσιμος: 129, 6 θανάσιμα γέγραμα C.

θάνατος: S3, 11 D — 100, 23 ἐβασίλευσε | γὰρ ὁ θάνατος . . . ἐπὶ τοῖς μὴ ἁμαρτήσαντας D — 100, 25, 29, 101, 3 D.
 θάνατος: S9, 17 τὸν θάνατον προσόπτον D — 92, 20, 23 θάνατον τοῦ θανάτου D.
 θαῦμα: 46, 10 παντὸς θαύματος μεῖζον Or — 51, 25 τὸ μέγεθος τῶν οἰκονομῶν . . . παρέχεται τὸ θαῦμα Or.
 θαυμάζω: 79, 27 τὴν δόξαμιν D — S8, 20 θαυμάζομεν, πῶς D — 99, 14 θαυμάζοιτο τοῖ φιλοσόφοι . . . εἰς τὴν ἀκρόασιν D.
 θαυμαστός: 46, 26 θαυμαστήν τινα κόσμον λαμπρότητα Or.
 θαυματουργέω: 101, 10 ὁ θαυματουργὸν D.
 θαυματολογία: 100, 19 τὰς τε τῶν σημείων . . . θαυματολογίας D.
 θία: Sehkraft: 52, 6 ἐπέπνευσε θίαν τοῖς . . . ὀφθαλμοῖς Or.
 θεάομαι: 48, 30 γυναῖκα . . . θεασάμενος Or — 181, 20 τεθεάμεθα τὸν ἴνδρα C.
 θεατής: 184, 12 τῆς μανίας πολέμων θεατής C.
 θεατός: 97, 30 D.
 τὸ θεῖον: 47, 9 ὁ πρὸς τὸ θεῖον ἔπαινος Or — 50, 26 μετὰ τῆς ἀγνοίας τοῦ θεῖου Or — 53, 27 περὶ τοῦ θεῖου φρονεῖν Or — 64, 19 μὴ ἔρα ἀφροπύμορον τὸ θεῖον D, vgl. S9, 16 D.
 θεῖος: 46, 14 θείῳ νεύματι Or — 47, 7 φῶβος θεῖος Or — 47, 19 τὰς θείας εἰσεργεσίας Or — 47, 24 τῶν θείων εἰσεργετημάτων Or — 48, 13 ὁ θεῖος λόγος τῆς ἀληθείας Or — 48, 17 ὁ θεῖος σωτὴρ ὁ ἡμῶν Or — 48, 22 ἀπὸ θεῖον διδασκαλιῶν Or — 48, 26 τῇ τοῦτον θεία προνοίᾳ Or — 49, 3 θείῳ ἰάματι Or — 49, 5 τὸ θεῖον αὐτοῦ καὶ σταθῆδὸν βάδισμα Or — 49, 7 τοῖς θεῖοις ἔγχεσι Or — 49, 21 τοῦ ἰδίου θεῖου πνεύματος Or — 49, 31 τῷ θείῳ νόμῳ Or — 52, 19 ἐκ τοῦ θεῖου νόμου Or — 50, 3 τῆς θείας ταύτης εἰσεργεσίας Or — 50, 12 θεῖον ὁρῶμεν οἰζον Or — 50, 18 τὴν θείαν δυναστείαν Or — 52, 21 τὸ θεῖον καὶ ἄγιον πρόσταγμα Or — 53, 24 περὶ θεῖον πραγμά-

των Or — 67, 15 διὰ τῶν θείων πραγμάτων D — 68, 25 ἐκ τῶν θείων γομφῶν D — 80, 5 τὴν τῶν θείων ὁμιλιῶν δόξαν D — 87, 22 ὁ θεῖος Πέτρος; D — 96, 26 θεία . . . τὰ . . . ἐκφωνηθέντα D — 97, 14 τοῦ θείου χαρίσματος D — 98, 14 τὸ θεῖον εἶδος D — 129, 20 τοῦ θεῖου νόμου C — 129, 29 θείαν χάριν C — 130, 1 θείαν βούλησιν C — 167, 27 τὸ θεῖον γράμμα für das kaiserliche Schreiben — 183, 11 τῇ θείᾳ ὁήσει C.
 θέλῃσι: 129, 8 θελήσει θεοῦ C.
 θέλω: 72, 7 D — 82, 3, 6 D.
 θεμέλιος fundamentum: 46, 12 τοὺς θεμέλιους . . . ἐροῦνθῶσθαι . . . γινώσκωμεν Or.
 θέμις: 47, 12 Or.
 θεογονία: 149, 23.
 θεόθεν: 53, 19 τῆς . . . θεόθεν . . . ἐλησθη; Or — 95, 6 θεόθεν ἐμπνευσθεὶς D.
 θεολογέω: S7, 17 D — S8, 7 D — S9, 9 ἀπόδειξις θεολογοῦσα D.
 θεομῖχος: 64, 12 ἐπὲρ τοῦ θεομάχου Ἰρείου D, s. Ἄρειος.
 θεομισίς: 140, 7 τῶν θεομισῶν τυράντων.
 θεοπνευστος: 53, 29 ἐκ τῶν θεοπνεύστων λόγων Or — 129, 16 ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς C.
 θεοπροπέως: 119, 30.
 θεός: 46, 7 τοῦ παντοδυνάμου θεοῦ Or. 49, 18, 50, 12 u. 6. τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ Or — 51, 27 ὁ πάντων δυνάστης θεός; Or — 52, 12 τοῦ ἀθανάτου θεοῦ Or — 52, 14 δυνάμει τοῦ θεοῦ Or — 52, 17 τὴν τοῦ θεοῦ ἀγνωσίαν (Wortstellung!) Or — 53, 5 τοῦ ἀθανάτου καὶ τοῦ ἡμετέρου θεοῦ Or — 130, 4 τῷ πατερόρῳ θεῷ C, vgl. auch 180, 17 C — 180, 23 τὸν τῶν ὕλων θεόν C — 187, 2 ὁ πάντων κηδεμῶν θεός; C — s. a. λόγος und Χριστός.
 θεοσέβεια: 128, 6 ὁ τῆς θεοσεβείας ἐχθρός C.
 θεότης: 46, 20 τῇ τῆς θεότητος τοῦ ἡμετέρου σωτῆρος δυνάμει Or — 48, 21 γαληνῷ νεύματι τῆς αὐτοῦ θεότητος Or — 48, 29 τὴν ἀγνὴν αὐτοῦ θεότητα

- Or — 49, 13 Or — 50, 21 Or — 51, 14 τῆς οὐρανίου θεότητος Or — 65, 12 f μιᾶς οὐσίας τῆς τῶν ἀμφοτέρων προσώπων θεότητος D — 65, 16 τῆς τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ θεότητος D — 83, 15 τῆς τε θεότητος αὐτοῦ καὶ τῆς σαρκὸς D — 83, 20 D — 88, 3 D — 90, 22, 26, 91, 9 μίαν θεότητα D — 99, 25 D.
- θεόφιλος: 96, 7 θεοφιλέστατε φιλόσοφε D.
- θεοραπέων heile: 10, 16 τὴν παλαιῶν ἀπιστίαν — 184, 20 τοὺς ἄλλους θεοραπεῦσαι C.
- θεράπων: 181, 10 τὸν τοῦ θεοῦ . . . γνήσιον θεράποντα C — 53, 1 τοῦ αὐτοῦ θεράποντος Or.
- θευμός: 162, 2 θεουμότην . . . τοῦ βασιλέως ψυχῆν — 188, 20 εἰπέ μοι ὃ θεουμωτάτῃ σ C.
- θεσις: 46, 19 ἀκνήθιον τῆ θέσει τῆς πίστεως Or — 188, 26 θέσειω νόμω C.
- θεσίσιμα: 2, 4 ἐκ . . . θεσίσιματος — 53, 27 τῶν παλαιῶν προφητῶν τὰ θεσίσιματα Or.
- θεωρέω: 76, 10 D.
- θεωρία: 50, 12 Or — 74, 9 D.
- θηρατρον: 11, 32.
- θησανός: 184, 4 τὸν τῆς παρρησίας . . . θησανρόν C.
- θλίψις Sträuben: 149, 32.
- θόρυβος: 129, 5 τοὺς θορύβους . . . ἐτίχησε ἢ λαμπρότης.
- θράττω: 187, 23 C.
- θρέμμα: 168, 33 θρέμματι = Schafe oder Herde.
- θηρησκεία: 33, 26 τῆ οὐρανίου θηρησκείῃ — 50, 28 f τῶν θηρησκειῶν τὰ γένη Or — 200, 4 εἰς τὴν ἡγουμένην . . . θηρησκείαν C.
- θησιαστίριον: 149, 21 θησιαστίριον πηγνίαι.
- θώπιαξ: 162, 10.
- θωπεία: 149, 23.
- θωψ: 158, 24 θωπα ἀπροθίγιον τοῦτομα Εὐτόκιον.
- ἱεμα: 49, 3 θεῖω ἱέματι Or — 50, 15 τὴν τοῦ σωτηριόδοτος ἱέματος ἀνεξισταζίαν Or.
- ἱόμοι: 184, 19 C.
- ἱατρόζ: 91, 22 ὡς ἱατρόζ ἄριστος D.
- ἰδιος: 9, 21 τοῦ ἰδίου θεῖου πνεύματος Or — 50, 12 ἰδίῃ θεωρίᾳ Or — 59, 25 τὴν ἰδίαν λειτουργεῖ τρέξιν Or — 51, 28 τῆς ἰδίας . . . ἀρετῆς Or — 95, 1 ἰδιον mit Gen. D — 98, 20 ἰδίωζ D — 162, 30 κατ' ἰδίαν = privatim.
- ἰδοί: 71, 12 D — 85, 12 D — 89, 8 D — 91, 14 D — 184, 17 ἰδοὺ δὴ πέλειν αὐ C.
- ἰδρῶν: 191, 16 C.
- ἱερατικὸς: 118, 18 ὁ ἱερατικὸς κατάλογος.
- ἱερογάντης: 94, 2 ὁ ἱερογάντης Παῦλος D.
- ἱερόν: οἱ ἱερωμένοι 109, 9 — 118, 16, 17, 22 — 162, 12.
- ἰθίνω: 180, 34.
- ἱκανός: 47, 22 ἕργον ἱκανόν Or.
- ἱεσία: 93, 30 διὰ τῶν . . . ἱεσιῶν ἑμῶν D.
- ἱετειώ: 164, 32 C — 184, 14 C.
- ἱκέτης: 184, 17 ἱκέτης ἕρχομαι C.
- ἱνωζ: 92, 9 D — 187, 4, C.
- ἱνα: 92, 23 διὰ τοῦτο . . . ἱνα D — 96, 30 mit Ind. fut. D.
- ἰσβόλος: 185, 19 τὰ ἰσβόλα . . . πέγειν C.
- ἰός: 184, 24 C — 190, 19 C.
- ἱππῆλατος: 188, 12 ἱππῆλατον πεδίον C.
- ἰσodέναμος: 66, 13 D.
- ἰσόπεδος: 46, 17 ἰσόπεδος πορεία Or.
- ἰσοπροσῆγορος: 79, 7 D.
- ἰσοσχέδος: 86, 6 τὸ ἰσοσχέδιον D.
- ἰστορέω: 76, 6, 17 D — 148, 24 Ἰσodίαν ἰσodήσεν.
- ἰστορία: 72, 5 D — 76, 9 D — 148, 13 ἰστορίας ἔνεκα — 148, 15 ἰστορίαζ γάρην.
- ἰστωρ: 77, 8 ἰστωρ γενόμενος D.
- ἰσχυρός: 52, 2 ἰσχυροτάτοις κέρουσι Or.
- ἰσχίς: 200, 2 C.
- ἰσχίω: 100, 23 οἷτε ξαυτοῖς . . . ἐρπίσαι ἰσχίσαμεν D.
- ἰσως: 47, 18 Or.
- ἱταμότης: 183, 8 C.
- ἱγνος: 49, 7 τοῖς θεῖοις ἱγνεσι Or.
- καθῆ. καθῆπερ: sehr oft — vgl. 66, 2, 10 D — 69, 3 D — 91, 6 D — 101, 1 D.
- καθαίρω: 50, 19 Or — 117, 6, 27 (Canon 17, 19) — 184, 23 C.

καθέλιπαι: 183, 5 C.
 καθαρός: 46, 25 καθαρός διανοίας πε-
 ποιήσει Or — 200, 15 καθαρὰν . . .
 δύναιται C — 53, 5 καθαρωτάτη πίστει
 Or — 192, 6 καθαρὰν . . . συνείδησιν
 C — 181, 9 τὸ τῆς ἐμετέρας κρίσεως
 καθαρὸν τε καὶ ἐδάστροφον C —
 181, 31 τὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας
 καθαρὸν C.
 καθαρότης: 182, 21 — 49, 18 Or — 67, 5
 D — 53, 11 τὴν καθαρότητα τῆς κα-
 θολικῆς πίστεως Or.
 καθέδρα: 189, 3 ἄφορισμένης καθέ-
 θρας κίβλη περιγράφειν C.
 καθιδρόω: 51, 19 Or.
 καθικελεύω: 93, 28 D.
 καθίστημι: 47, 2 ἐπιμαρτυρεῖ καθίστησιν
 Or — 50, 5 ἀμαρῆ καταστήσει Or —
 191, 10 ἡμῶς εἰς γῶς κατέστησας,
 σεαυτὸν δὲ εἰς σκότος C — 188, 16
 εἰς μέσους καταστήσω C.
 καθολικός: 46, 9 καθολικὴ ἐκκλησία Or
 u. δ. — 53, 11 τῆς καθολικῆς πίστεως
 Or u. δ. — ἐν καθολικαῖς (sc. ἐπιστο-
 λαῖς) 87, 16 D — 96, 20 D.
 καθόλου: 112, 26 — 114, 1 — 116, 6.
 καθομολογέω: 89, 20 D — 92, 2 D.
 καθοράω: 51, 11 Or.
 καθοσιώω: 49, 17 τῆς ἐμῆς καθοσιωμέ-
 νης ψυχῆς . . . τὴν καθαρότητα Or.
 καθοσίωσις: 48, 13 Or — 49, 27 Or —
 200, 16 C.
 καθυποκρίνομαι: 191, 23 C.
 καθυποτάττω: 148, 5 — 154, 14.
 καθώς: oft — vgl. 70, 1 D — 71, 4 D
 — 72, 20 D — 16, 21.
 καινότερον (denuo?): 151, 36.
 καινότης: 98, 4 D.
 καιρός: 52, 20 εἰς ἐκείνον γῆρο καιροῦ
 Or — 67, 19 ἐπὶ τοῦ παρόντος καιροῦ
 D — 166, 9 προβάντος τοῦ καιροῦ.
 καιτίο = καιπερ: 151, 37 — vgl. γε.
 κακοδοξία: 128, 9 C — 181, 27 C.
 κακόδοξος: 88, 25 κακοδόξοις. . . ἐννοίας D.
 κακομαχία: 180, 2 C.
 κακόνομα: 49, 29 Or.
 κακοτεχνάομαι: 120, 4 κακοτεχνήσάμε-
 ρος C.

κακοτροπία: 18, 10.
 κλάμος: 184, 24 C — 187, 15 C.
 κἄλλως: 183, 5 C.
 κολοζαγάθης: 162, 11 ὁ δὲ βασιλεὺς ἔρ-
 γητων ἔχων τὸ κολοζαγάθης.
 κολός: 48, 9 τῶ πάντων τῶν καλλίστων
 δημιουργῶ Or.
 κομπήρη: 75, 27 ἐπ' αὐτὸν τὸν κομ-
 πήρη ἐπανιών D.
 κοινός: oft, vgl. 112 ff.
 κορπός: 47, 1 ἀθανασίας κορπὸν ἀθροί-
 ζουσα Or.
 κοροποροῦμαι: 101, 6 D.
 κοτά: m. Acc. 50, 13 καθ' ἡμέραν καὶ
 κατὰ χρόνον Or — 1, 25 — 2, 1 κατὰ
 τὴν ἐνδοξον — 5, 26 κατὰ τὴν βίβλον
 — 67, 21 κατὰ τὸ αὐτὸ D u. ä. δ. —
 159, 29, 34 τοῦ κατὰ Ἄρεων προση-
 γέροι, vgl. 169, 16 — 162, 20 — 44, 9
 κατὰ λέξιν = wörflich — m. Gen. oft; vgl.
 22, 1 — 85, S D — 93, 18, 25
 D — 11, 19 — 3, 2 κατὰ τῶν σοφισμῶ-
 των . . . ἐπιλέσει.
 καταβολή: 75, 12 u. δ. πρὸ καταβολῆς
 κόσμου D.
 καταδολύω: 47, 22 Or.
 καταθαράζω: 161, 31.
 καταζήτω: 186, 27 C.
 καταλαζονεύομαι: 62, 25.
 καταλαμβάνω: 52, 28 Or — erreiche:
 48, 2 τοὺς ἀνωτέρω . . . τύπους κατα-
 λαμβάνει Or — 163, 26 καταλαμβάντα
 . . . τὴν Ἀλεξάνδρειαν, vgl. 167, 13 —
 168, 31 — 169, 32.
 καταλείπω: 35, 9 καταλείψας — 119, 5
 καταλείψαντες.
 καταλήπτικον (τὸ): 98, 27 D.
 κατάληψις: 99, 1 D.
 κάταλος: 152, 6 ἕλην κάταλον καὶ
 βαθινάτην.
 καταλίω: 53, 22 καταλιθέντων τῶν
 πολεμίων Or.
 καταμίχομαι: 194, 18 C.
 καταναγκάζω: 188, 9 C.
 κατανώω: 48, 13 Or.
 καταξίωω: 48, 19, 30 Or — 49, 23 Or
 — 53, 16 Or.
 καταπατέω: 49, 6 Or.

- καταπίπτω: 51, 16 Or — 68, 10 καταπίπτεις ἐκ τῶν σευαυτοῦ λόγων D.
κατάρανος: 190, 23 C.
καταρχή: 91, 22 ἐκ πρώτης καταρχῆς τῶν λόγων D.
κατασκέλλω: 190, 22 κατ᾽σκέληεν C.
κατασκέυασμα: 116, 20.
κατασκευή: 67, 25. 28 D.
καταστέλλω: 159, 25 ἵνα συμφορὰν καταστέλλῃς.
καταστρέφω: 7, 8 καταστρέφει τὸν βίον. vgl. 14, 27.
καταστροφή: 187, 11 πρὸς ἔσχατον ἀποκλιναίς καταστροφῆς C.
κατατολιμῶ: 88, 25 D.
καταφλέγω: 83, 8 D.
καταφοίτησις: 98, 1 D.
καταχορηστικῶς: 36, 4.
κατεπέχω: 176, 31 κατεπέχονσα viell. volkstümlich für τῷ δακτύλῳ δεικνύσα (vgl. Thdt. 86, 9f).
κατεπθίνω: 148, 7.
κατέχω: 49, 15 Or.
κατηγόρημα: 180, 31 C.
κατηγής: 180, 31 οὕτως τεταπεινωμένοι καὶ κατηγῆ τεθειάμεθα τὸν ἄνδρα C.
κατηγήμομαι: 112, 15. 18—116, 9—163, 32.
κατήχησις: 116, 10.
κατισχνῶ: 190, 21 τὸ σῶμα πᾶν κατισχνῶθῆν C.
καίτιον: 167, 20.
κλέσεις: 129, 6 κατὰ θεοῦ κλέσαν C — 182, 22 κατὰ τῆς βασιλικῆς κλεῦσεις.
κεφαλαία Kopfsteuer: 191, 15 προσθήκη κεφαλαίων δέκα.
κεφάλαιον: 46, 9 ἐν τῷ κεφαλαίῳ τοῦ ἁγιατικῶν νόμον τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας Or.
κεφαλή: 128, 18 κεφαλῆς ἑποσθήσεται τιμωρίαν (capitis damnatio) C.
κηδεμών: 51, 6 τῆς ἡμετέρας σωτηρίας κηδεμών Or.
κηλῖς: 159, 26 μὴ . . . ἀθόσις ἀμικα κηλῖδα . . . προσάψῃς.
κήρυγμα: 183, 19 C.
κινέω: 52, 5 Or — 80, 10 D.
κίνησις: 189, 2 τὴν κατὰ τὸν τόπον κινεῖσθαι κίνησιν.
κίω: 46, 19 κίονες κίονος λαμπούτεροι Or.
κληρικὸς: 116, 32 (Canon 17).
κληρόω: 77, 16 D.
κλίμαξ: 108, 8.
κλίνω: 151, 19. 153, 14 γόνυ κλίνασα.
κονός: 53, 9 τῆς ἀγνῆς κοινῆς τε πάντων ἡμῶν μητρὸς (von der Kirche) Or — 53, 18 τῷ κοινῷ τῶν πραγμάτων συμφέρον Or — 53, 20 κοινῶς Or.
κοινωνία: 194, 14 ἀγάπης κοινωνία C.
κόλπος: 55, 8 ἐν τῷ οἰκείῳ κόλπῳ θέμενος.
κομιδῆ: 48, 3 στενὸν κομιδῆ Or — 149, 4 κομιδῆ νήπιον (vgl. Eus.).
κομιτάτον: 163, 9 ἐπὶ τὸ κομιτάτον γενέσθαι — 179, 15 φθείσας τὸ κομιτάτον.
κόπος Ermüdung: 166, 24 μῆπως κόπον ἐμπούσωμεν.
κορύννιμα: 47, 24 ἢ ἐμὴ διάνοις τῶν θεῶν ἐνεργετημίτων κορυσθεῖσα Or.
κορυβαντιάω: 62, 13 κορυβαντιῶν ἀλαζονικῶς . . . ἐφέρετο.
κορυφή: 46, 11. 15 Or.
κόσμος: Schmuck 46, 26 κόσμον λαμπρότητα Or — 51, 20 μετὰ ἐπίσημον κόσμον οἰκοδομοῦντες Or — Kosmos 51, 17 Or — 50, 24 Or — 52, 16 Or — 67, 25 D — 68, 1. 14 u. 6. D.
κοιτισμός: 183, 14 κοιτισμοῦ τινα ἐπιχορῖαν εἴρασθαι C.
κραδαίνω: 184, 3 τὰς γλώττας κραδαίνουσα C.
κρατέω: gelte 113, 12 κρατεῖτω ἢ γνώμη vgl. 113, 27. 114, 5. 7 (Canon 5—7). 1, 24 — transit. 101, 20 πίστις, ἦντινα . . . ἢ ἐκκλησία . . . κρατεῖ D — vgl. 3, 23 — 160, 12 — 149, 20 — 83, 10 ἐκρατήθη σαρκὶ D.
κρατύνω: 154, 7 τὴν ἐξεῖσε κρατινθεῖσαν τοῦ Χριστοῦ πίστιν — 164, 23 ἄπερ . . . ὠρίσθη καὶ ἐκρατύνθη C.
κορηνίζω: 72, 1 D — 81, 15 D — 84, 12 D.
κορημός: 71, 26 κορημοῖς ἐπιβάς D.
κορηπίς: 52, 27 τῆς τε ἐφ᾽αὐτῆς καὶ τῶν πρὸς δόσαν κορηπίδων πατεψηφίσαστο Or.
κορίνω: 10, 2 οὐπω κεκοιμημένης τῆς μάχης — 78, 6 u. 6. D. κρίνων κατὰ πρόγνωσιν D.

ζοῖσις: 180, 27 *θείας ζοῖσις κρηθείς* C.
ζοιτήριον: 187, 10 C.
ζοιτής: 51, 28 Or — 93, 18 D.
ζοιτικός: 75, 19 *κρητική σοφία* D.
ζοοῖο: 53, 15 (*πυλῶνας*) D.
ζουψήνο: 188, 14 C.
κίζω: *κιστός* sehr oft im Dialog, vgl. 66,
 3. 5 — 67, 8. 12. 26 — 68, 1. 13 etc.
κίσις: 70, 4 D — 75, 3. 5 D — 82, 22
 D — 85, 20 D — 86, 20 D.
κίσμα: 67, 23 D — 68, 14 D — 70, 21
 D — 84, 25 D — 85, 4. 15 D.
κίστης: oft; vgl. 85, 4 *κίστης καὶ*
δημιουργός D.
κκῶ: 166, 32.
κρυακός: 46, 11 *τὸ κρυακὸν οὐκιστήριον*
 Or — 46, 28 *τοῦ περιβόλου τοῦ κρυα-*
κοῦ Or — 47, 6 *ὁ κρυακὸς οἶκος* Or.
κρύσις (ὁ): 72, 4. 6. 16 D — 73, 20 D —
 77, 21 u. o. D.
κρύσις: 73, 10 D.

λαϊκός: 119, 1.
λαμβάνω: 46, 15 *ἀσθῆσον λαβεῖν* Or — 48,
 19 *ἐκ παρθένου λαβεῖν* Or — 52, 19 *ἐκ*
τοῦ θεοῦ νόμον λαβεῖν Or — 83, 8 D —
 90, 6 *λάμβανε . . . ἑποθήσας* D — 96,
 30 D — 98, 15. 22 *λαμβάνει σέσρα* D.
λαμπρός: 46, 19 *κίσιος λαμπρότερον* Or.
λαμπρότης: 46, 17 *τῆ λαμπρότητι τοῦ φω-*
σφοῦ Or — 47, 17 *εἰς τὴν τοῦ ἀ-*
δίου καὶ ἀθανάτου φωτὸς λαμπρότητα
 Or — 48, 30 Or — 51, 1 *τὸ φῶς τῆς λαμ-*
πρότητος Or — 51, 7 Or — 51, 13 *φαι-*
δρότητα ἄγνης λαμπρότητος Or — 51,
 17 *τοῦ κόσμου τὴν λαμπρότητα* Or —
 53, 2 Or — 129, 7 *ἀληθείας λαμπρότης* C.
λαμπροφανής: 16, 9 *ὅσος λαμπροφανής*.
λαός Volk Gottes: 200, 9 C — 86, 25 D
 — 100, 11 D.
λατρεία: 181, 11 f *διὰ τῆς ἐμῆς πρὸς*
τὸν θεὸν λατρείας C.
λέγω: 129, 51 *ἔν' οὕτως εἶπω* C — 191,
 23. 26 *ὡς εἶπεν* C.
λειτουργέω: 50, 25 *λειτουργεῖ τάξιν* Or.
λειτούργημα: 192, 2 C.
λειτουργία: 165, 15.
λεληθότος: 21, 18.

λεξίδιον Lesart: 21, 13.
λέξις: 66, 26 *οὐ μισθὸν ἢ λέξις παροῖχι*
ἄγῳσα D — vgl. 71, 5. 21. 72, 2. 7.
 79, 29. 80, 5 D.
λενός: 88, 14 *λενοτέρως φράσις* D —
 90, 27 *λενοτέρων* Adv) D — 91, 27
λενοτάτα (Adv) D.
λεωφόρος: 84, 11 f *τῆς βασιλικῆς λεωφό-*
ρον τοῦτ' ἔστι τῆς ἀποστολικῆς πί-
στεως D — 180, 14 *πρόσεισαν ἐν μέσῳ*
τῆς λεωφόρου C — 5, 28 *τῆ λεωφόρου*
τῆς ἀληθείας.
ληστήριον: 183, 15 *τί . . . ἡμῶς τὸ λη-*
στήριον . . . ιτιρώσει C — 195, 12
ἢ τοῦ ληστήριον . . . δεινότης C —
 200, 5 *τοῦ οἰκείου ληστήριον* C.
λήμις: 148, 25 *λήμις . . . τὸν ἀναγκαῖον*.
λίαν: 5, 22 *παλαιὸς λίαν* — 60, 27
λίαν τροχόμενοι — 61, 14 *λίαν θαυμα-*
ζόμενος — 63, 21 *λίαν οἰκιστὴ φωνῆ*
 — 135, 10 *λίαν ἐρομόδιον* — 160, 6 *λίαν*
ἐν τοῖς οὐκιστοῦ — 166, 29 *ἐπερθεῖς*
λίαν — 169, 34 *δὲ ὄλιγον λίαν* — 179,
 5 *λίαν πιστότατος* — 185, 22 *λίαν ὁ-*
τετων C — 190, 29 *ρεσπικὸς γε λίαν*
 C — 190, 16 *ὦ τῆς μαρίας λίαν* C.
λίβελλος: 54, 25, 30 — 55, 2. 7. 15.
λιπαρέω: bitte 22, 9 *ἐπαγγελίας λι-*
παρηθεῖς — 149, 28 *βραβείως . . . πα-*
ρακλήσει λιπαροῦ.
λογίζομαι: 48, 11 Or.
λογισμός: 80, 24 D — 88, 24 D — 46,
 26 *κόσμον λαμπρότητα σοτήριος προσ-*
ήγαγε λογισμός Or — 52, 8 *τῆς δια-*
νοίας . . . τὸν λογισμὸν Or — 52, 9
τῆς διατηρώσεως τὸν λογισμὸν Or —
 52, 17 *λογισμὸν ἡμαρτήματος* Or —
 53, 10 *ὁ λογισμὸς τῆς ἐμῆς ψυχῆς* Or.
λόγος: 6, 2 *θεοῦ λόγον* — 46, 5 *λόγος*
προσφωνητιζός — 48, 7. 14 Or — 49,
 16 Or — 52, 10 *μήτε λόγον μήτε ἀρῆ-*
μῶ Or — 67, 2 D — 68, 10 D — 74, 13
ἐν βίβλῳ λόγων μουσικῶν Μωσῶς
 D — 80, 10. 16. 18. 27 D — 81, 1. 3
οὐ λόγον μόνον . . . ἀλλ' ἀληθῶς D
 — 83, 3. 8 — 89, 20 D — 90, 10. 97,
 6. 98, 6. 27. 99, 1. 100. 13 D — 108,
 12 *λόγος διδασκαλιζός* — 186, 9 *ἐν*

τῶ ἐπιτόχῳ λόγῳ C — 187, 26 ποι-
ζήλοισ λόγοις C.

λοιπός: 46, 16 ἀπασῶν τῶν λοιπῶν
ὄλων Or — 50, 11 τὰ λοιπὰ ἔθνη Or —
50, 16 τοῖς λοιποῖς Or — 52, 10 τὰ
δὲ λοιπά Or — 53, 5 τὸ λοιπόν Or —
72, 16 — 85, 27 — 94, 10 λοιπόν (Adv.)
D — 92, 16 τῶν λοιπῶν D — 129, 3
λοιπόν C u. δ.

λόζος: 191, 13 C.

λυμῶν: 179, 3 — 189, 15 C.

λύσις: 53, 29 Or.

λυσιτέλεια: 48, 20 Or.

λυτιῶν: 189, 29 C.

λυτρώομαι: 100, 26 τῆς τοῦ θεοῦ
ἔξουσίας . . . λυτρώσασθαι D.

λύω: 99, 21 τὰ λυθέντα D.

λύβη: 173, 13 τὴν Ἀρβίον λύβην εἰσθε-
δεγμένον.

μαθητής: 101, 21 D.

μακροτότης: 67, 6 D.

μέλα: 48, 2 καὶ μέλα εἰκότως Or — 62,
8 ἐν μέλα ἄρῃα — 185, 2, 22 C —
188, 24 καὶ μέλα γε C u. off —
μᾶλλον: 47, 6 μᾶλλον δὲ Or — 50, 5
τί γὰρ μᾶλλον ἢ . . . Or — 50, 20 ἀλλὰ
μᾶλλον . . . θανάτως ἢ ἀπύβη Or —
67, 19 D — 82, 5 μᾶλλον δὲ καὶ D —
84, 24 μᾶλλον δὲ D — 193, 8 μᾶλλον
δὲ C — μέλισσα: 16, 10 — 47, 26 εἰ
καὶ τὰ μέλισσα Or — 49, 19 μέλισσα
δὲ καὶ ἐξαιρέτως Or — 51, 24 Or —
53, 10 Or — 93, 31 D — 129, 31 μέ-
λισσα ἦσαν γε C — 169, 7 μέλισσα
καὶ — 150, 10 ὡς ἔτι μέλισσα vgl.
153, 23.

μανία: 49, 25 ἄμετρος τῶν ἐχθρῶν μα-
νίας Or — 50, 14 παρόδους μανίας
οἴστω(ν) ἐλαττωμένον(ς) Or — 50, 22 ἢ
τῶν ἀνθρώπων μανία Or — 184, 12
τῶν τῆς μανίας πολέμων C.

μακρός: 192, 9 γὰρ μὲν τι μικρὸν
ἐνεῖνα δόξῃ C.

μέτροις: 71, 16 D — 83, 17, 18 D.

μετρορία Schriftzeugnis: 68, 21, 25 D
— 69, 10, 70, 27 D — 85, 10, 14, 18,
88, 6f D u. δ.

μαρτύρομαι: 89, 21 μεμαρτύρηται D.

ματαιότης: 190, 26 C.

μεγαλειῶν: 98, 21 τοῖς μεγαλείοις τοῦ
θεοῦ D.

μεγαλαυχίω: 22, 2.

μεγαλειότης: 92, 9 ἢ θεία μεγαλειότης D.

μεγαλοπρέπεια: 48, 10 Or.

μεγαλοφυῶς: 119, 29.

μεγαλίνω: 101, 27 D.

μέγας: 59, 29 μεγάλως τε καὶ πλατέως
Or — 93, 13 μέγα (Adv.) D — 46, 18
παντὸς θαύματος μέζον Or vgl. 176,
35 — 49, 20 παντὸς ἐπαίνον μείζονα
δικαιοσύνην Or — 49, 13 τὰ μέγιστα Or.
μέγεθος: 48, 3 ἀμέτρον ὄντος μεγέθους
τῶν εἰσεργεσιῶν Or — 48, 14, 50, 17,
51, 22 Or — 83, 20 τὸ . . . μέγεθος
(acc. graec.) D.

μειδομαι: 80, 25 μειοῖται D.

μέλλω: 49, 14 τῆς μελλούσης εἰδαμο-
νίας τὴν ἐπίδα Or.

μέλος Glied: 49, 2 τῶν μελῶν χυθέντων
καὶ διασπασθέντων ὄλων Or — 52, 1
τῶν πάντων μελῶν τὴν συζυγίαν συν-
έδρασε Or — 132, 8 (var. μέροζ).

μεμβρόνη: 2, 10 ἐν μεμβρόναις.

μέντοι: 52, 29 Or — 128, 15 C — 150,
31 — 161, 26 — 162, 4 — 174, 27 — 182, 2
C — 183, 18 C — 187, 13 C — 188, 23 C.

μέριμα: 190, 25 C.

μεσίτης: 189, 28 ὃ τῶν θηρίων μεσίτα C.
μετί: 47, 4 μετὰ τοῦ προσήκοντος ἐπαί-
ρον Or — 52, 25 ἢ ἔτι μετὰ τῆς σκαι-
ότητος τῶν ἀνθρώπων προήχθη Or
— 172, 15 μετ' οὐδὲ πολί.

μεταγενής: 65, 28, 66, 7, 71, 23, 75, 2,
77, 23, 92, 24, 25 D.

μεταγεννῶ: 80, 29 μεταγεγεννημένος D.
μεταλλάττω: 165, 11 μακαρίῳ τέλει μετ-
αλλάττει τὸν βίον.

μετάλλων: 56, 24 τοῖς μετέλλοις συνέ-
χεσθαι.

μετάστασις: 98, 2 D.

μετατρέπω: 18, 13.

μεταχειρίως: 117, 4 (Canon 17) τόζουζ
λαμβάνων ἐξ μεταχειρίσεως.

μεταχρόνιος: 92, 25 μεταχρόνιον τοῦ
πρόζ D.

μετόπισσον: 113, 25 *περὶ τὸν τοῦ μετόπισσον ζωόν.*
 μετρούτης: 47, 21 *τὴν ἐμὴν μετρούτητα* . . . θεός . . . *κατεδουλώσατο* Or — 48, 11 *τῆς ἐμῆς μετρούτητος τὴν καθ' ὁσίων* Or.
 μέτωπον: 46, 18 *τὸ μέτωπον* (sc. τῆς *χορηγῆς*) ἀστροειδέϊ *σφραγίδι* *κεκοσμημένον* Or — 53, 13 *τὸ μέτωπον τῆς οὐραίας αἰδοῦς* Or.
 μηδαίς: 21, 12 *μηδαμίαν μοῖραν τῶν* . . . *πραγματίων ἐπιημόνευσεν.*
 μῆρ: 58, 25 *ἀλλὰ μῆρ καὶ* . . . *δὲ* — 89, 26 D — 191, 21 *καὶ μῆρ* C — 118, 28 *μῆρ μῆρ ἀποξέγγυσθαι* — 57, 16 *οὐ μῆρ ἀλλὰ καὶ* — 56, 9, 119, 26, 158, 4 *οὐ μῆρ δὲ ἀλλὰ καὶ* — 2, 24 *οὐ μῆρ δὲ ἀλλὰ γὰρ καὶ* vgl. 5, 22, 25 — 32, 24 — 119, 26 — 168, 8.
 μηρίω: 10, 5.
 μήστωρ: 189, 24 C.
 μήτις: 53, 9 von der Kirche *τῆς πάντων ἡμῶν μητόρς* Or.
 μηχανοπολίτης: 114, 2 (Canon 6).
 μηχανίω: 185, 14 C.
 μηχανή: 11, 26 *εἰς μηχανῆς εἶδος* — 82, 23 *οὐκ δογάνους οὐτε μηχανῆς* D.
 μηχανήμα: 11, 30.
 μαίνω: 51, 17 *τοῦ κόσμον τὴν λαμπρότητα* . . . *μαίνοντες* Or — 200, 5 *θεοῦ ὄνομα* . . . *ἐμίμωεν* C.
 μαίφονία: 8, 15 — 21, 30.
 μακρός: 191, 20 *ταῖς μακρῶς σου ζητήσεσιν ἐμπλακέντες* C.
 μικρομεγέθης (var. *μικρομέγεθος*): 33, 18.
 μικρός: 48, 27 *μικρῶ ται τροφῆ* Or — 49, 16 *μετ' ἀντὶς τῆς μικρῶς τοῦ λόγου παρῶσθενῆς* Or — *μικρόν* (Adv.) 54, 13, 85, 5, 91, 15 D.
 μικρονηχία: 113, 14, 23.
 μισήγεθος: 140, 16 *ἐπὶ τοῦ μισυγέθου ἐχθροῦ δαίμονος.*
 μισθοδοτώ: 22, 4.
 μισόθεος: 19, 1.
 μῖσος: 181, 22 C.
 μημόσνον: 165, 20 *τὸ μημόσνον* . . . *περιελεῖν.*

μονήρης: 188, 22 *ὦ τῆς μονήρους δυνάμεως πάτερ* C.
 μορογενής: 71, 2, 89, 26, 81, 25, 97, 30 D u. 6.
 μόνως: 166, 34.
 μόρφωμα: 190, 3 C.
 μοχθηρία: 84, 22 *ἐπὶ τὸν βεθὸν τῆς μοχθηρίας Ἀρείου* D — 96, 11 *τὴν ἀσεβῆ μοχθηρίαν Ἀρείου* D.
 μορίανδρος: 14, 7 *στρατιόπεδον μορίανδρον.*
 μασαρός: 182, 7.
 μῆσος: 177, 10 — 182, 14 — 163, 28 *ὡς μῆσος γὰρ αὐτὸν* (sc. Arius) *ἐξετρόπετο* vgl. 178, 32.
 μιστήριον: 93, 14, 96, 23, 98, 28, 39 D — 110, 15 *τῆς κατὰ σόφρα αὐτοῦ οἰκονομίας μιστήριον* — 181, 20 *τὰ ἴγια μιστήρια τῆς εὐμερίας* C.
 μῆζός: 185, 21 C.
 μῖω: 148, 16 *παῖδας μωμημένους* . . . *εἰς* . . . *παιδεῖν.*
 νιά: 78, 1, 3, 4, 5, 7, 86, 1, 90, 20 D.
 ναςός: 51, 20 *ναςὸς* . . . *οἰκοδομοῦντες* Or.
 νειαικός: 190, 29 *νειαικῶς γε λῆαν* C.
 νευρός: 10, 15 — 118, 13.
 νεογενής: 189, 13 C.
 νεόζτιστος: 189, 13 C.
 νεῦμα: 82, 19 D — 46, 14, 52, 25 *θεῶν νεύματι* Or — 48, 20 *γαληρῶ νεύματι* Or — 50, 21 *σωπηρῶ νεύματι* Or — 82, 18 *νεύματι πατριζῶ* D — 154, 13 *θεοῦ νεύμα.*
 νεροκοπέω: 56, 23.
 νεῦρον: 52, 2 Or.
 νέφος: 74, 27 D — 83, 8, 28 D.
 νεωτεροποιία: 8, 27 — 120, 14.
 νηπιόθεν: 119, 2.
 νικητής: 49, 10 *νικητῆς* ὢν ἐν πᾶσι Or. u. oft im Kaisertitel.
 νημάς: 61, 24 *νημάδες* (sc. *λόγων*).
 νοερός: 67, 3 *τῆ νοερόῃ* . . . *οὐσίῃ* D — 67, 12 *ἐν τῷ νοερῶ ταμείῳ τῆς ψυχῆς* D — *νοερόν* (Adv.) 67, 2, 8 D.
 νοέω: 51, 24 Or — 65, 5, 23, 66, 19, 67, 1, 29 D — 73, 14 *σπλλογοσώμεθα* . . . *καὶ νοήσομεν* D — 73, 19, 75, 22, 85.

6. 86, 20 D — 8, 23. 91, 12. 15 πί-
σται *ροεῖν* D — 90, 23. 91, 9 *ροεῖσθαι*
καὶ πιστεῖσθαι D — 90, 12. 92, 11.
18. 94, 10. 11. 97, 6. 16. 98, 3 D.
ρόημα: 79, 28. 80, 6. 91, 23 D.
ρόθος (adj.): 160, 19.
ρομεύς: (von Athanasius) 168, 32.
ρομίζω: 50, 9 Or — 51, 29 Or.
ρομοθεῖω: 48, 11 Or.
ρόμος: 46, 9 *τοῦ ἀγιοτάτου ρόμου τῆς*
καθολικῆς ἐκκλησίας Or — 46, 23 *τοῦ*
ἀθανάτου αὐτοῦ ρόμου . . . τὴν σε-
μνότητα . . . ἔδωκεν Or — 49, 12 *τὴν*
ἀγιοσύνην τῷ ρόμῳ ἐπέταξεν Or —
49, 31 *τὰ τῷ θεῷ ρόμῳ δηλούμενα*
Or vgl. 52, 19 Or — 181, 25 *ἐν τῷ ρόμῳ*
τοῦ θεοῦ C.
ρόσημα: 48, 31 *παντὸς ροσήματος ἐλε-*
θραῖον C.
ρόσος: 49, 1 *δι' οὗ . . . ρόσον . . . ἀνα-*
λωθεῖς Or.
ροτάριος: 106, 2.
ρουνέχεια: 165, 16.
ροῦς: 46, 23 *εἰς τοῦν ἔδωκεν* Or — 64,
16. 67, 13 D — 74, 8 *ἔλωμεν ἐπὶ τῶν*
ροῦν τοῦ προγγματος D — 74, 18 D —
85, 2. 87, 9. 96, 7 *ἐπίσθησον (ἐπιστήσας,*
ἐπιστήσαι) τῶν τοῦν D vgl. 146, 16 —
88, 25. 92, 12 *τὸ ἐπερ τοῦν* D — 90,
9 D — 91, 16 *τῶν τοῦν δοῦναι ἡμῶν*
D — 92, 29 *κατὰ τοῦν λαβῶν . . . πρὸς*
τὴν αἰδίον . . . οὐσίαν D.
ρογματίζω: 72, 17 D.
ροῦν: 93, 24 *ροῦν καὶ πάντοτε* D — 97, 2
ροῦν μάλιστα D — 101, 20 *καὶ ἄχου*
καὶ ροῦν D — 164, 17 *καὶ ροῦν ἕρα* —
188, 1 *ροῦν μὲν . . . ροῦν δὲ* C — 200, 10
καὶ ροῦν μὲν . . . δὲ C.
ροῦτοιμαί: 153, 29 *ἐπὶ τῆς πετροφῆας δι-*
σπασματικῆς ροῦτομέρου.
ροῦνία: 186, 7 *εἰ τὴν τοῦ σώματος ροῦνίαν*
. . . παραλαμβάνεις C.
ροῦνιτία: 149, 10.
ροῦνος sonderbar: 162, 28.
ροῦνος: 51, 17 Or.
ροῦνοῦ: 85, 3 *ροῦνοῦσε σε* D.
ροῦος: 46, 7 *πρὸς ἐπιποῦν . . . ὁδοῦς* Or.
ροῦος: 183, 17 *βροχῆται ἐπιποῦσαι τῶν*
ὁδοῦν C.
ροῦος: 72, 14 D — 88, 12 D — 181, 18
C — 182, 8.
ροῦονη: 155, 16.
ροῦος: 150, 5 *τῆς ἀροῦνοῦσῆς . . . τοῦς*
οῦοῦς.
ροῦος: 78, 8 *εἰδὸς ἐν ἐπιποῦν* D.
ροῦος = Reflexivpron.: 83, 23. 89, 25 D
— 169, 5 — 169, 17 *τῆς οῦοῦς κακο-*
τεροῦς — 172, 4 — 180, 33 — 183, 8 *τῆς*
οῦοῦς ἱταμοῦσῆς C — 11, 32 — 12,
1—52. 3 *τῆς οῦοῦς ἀροῦνοῦς* Or —
53, 4 *οῦοῦσῆς τὴν προνοῦν* Or —
53, 13 *τῆς οῦοῦς αἰδοῦς* Or — 55, 8
— 151, 21 *προνοῦσῆς τοῦς οῦοῦς*
ποῦν — vgl. 153, 22. 32. 33 u. ö. —
200, 5 *τοῦ οῦοῦν ληστοῦν* C.
ροῦνοῦσῆς: 50, 7 Or — 46, 14 *ὡς πάντων τῆν*
οῦνοῦσῆς ἀροῦσῆς τοῦτον λαβεῖν Or.
ροῦνοῦσῆς: 46, 11 *τὸ προνοῦν οῦνοῦ-*
σῆς Or — 48, 21 *ἀροῦσῆς οῦνοῦ-*
σῆς Or — 193, 10 *ἢ γὰρ βροῦσῆς*
. . . τῶν οῦνοῦσῆς ἀροῦσῆς ἐπιποῦσε C.
ροῦνίζω: 47, 13 *εἰδὸς οῦνοῦσῆς* Or.
ροῦνοῦσῆς: 51, 20 *ροῦος . . . οῦνοῦσῆς*
τε Or.
ροῦνοῦσῆς: 51, 22 Or.
ροῦνοῦσῆς: 97, 11 D — 153, 17 *οῦνο-*
μοῦσῆς τοῦ θεοῦ.
ροῦνοῦσῆς: 4, 14. 18 — 72, 3 D — 83, 16.
22 D — 98, 3. 28 D — 99, 5 D — 176, 16
οῦνοῦσῆς θεοῦ — 186, 7 *οῦνοῦσῆς*
τῶν θεῶν ἐροῦσῆς C.
ροῦνοῦσῆς: 76, 4 D — 83, 18 D.
ροῦος: 48, 20 *τοῦ προῦ αἰτοῦ οῦτος*
Or — 50, 13 *θεῖον ὁροῦμεν ἐροῦσῆς*
οῦτος Or — 52, 13 *θεοῦ ὁ ἀκάματος*
οῦτος Or — 148, 33 f *εἰς οῦτον ἐ-*
ροῦσῆς.
ροῦος: 80, 21 D — 95, 23 D — 183, 7
C — 71, 24 *ὡς οῦσῆς* D.
οῦνοῦ: 183, 5 C.
οῦος: 48, 27 *οῦον τε* Or — 181, 31 *ὡς*
οῦον τε C.
οῦος: 188, 8 *τῆς ἕρα οῦος ἐμῆς . . .*
κατηνέγκασεν C — 190, 25 *οῦος μα-*
ρία τε C — 50, 14 *προῦσῆς μαρία*:

- οἶστρο(ν) ἑλαιομένον(ς) (vgl. 173, 23; Thdt.).
- ὀλίγος: 46, 8 οὐ γ' ἤμιστα Or — 50, 27 ἐν ὀλίγοις Or — 72, 24, 87, 18, 24 καὶ μετ' ὀλίγα D.
- ὀλισθάνω: 48, 14 οὐδεμία πλέον ἀπὸν ὀλισθήσει Or.
- ὀλισθος: 151, 15.
- ὀλόζκληρος: 186, 17 ὀλόζκληρον . . . τὴν αἰδιότητα C.
- ὀλογοῖσθαι: 180, 15 C.
- ὀλω: 85, 15 D — 116, 25 — 117, 28 — 128, 15 C — 182, 15 οὐθ' ὀλω C — 184, 2 C — 186, 17 C — 188, 4 οὐδὲ ὀλω C — 189, 22 C — 190, 1 C — 190, 14 ὀλω δὲ C — 192, 6 C.
- ὀμαλός: 46, 17 ὀμαλή πορεία C.
- ὀμαθος: 191, 26 ὁ τῆς θείας δυνάμεως ὀμαθος C.
- ὀμίγηρις: 56, 22.
- ὀμιλία: 48, 30 Or — 50, 6 ἐκ τῆς ἁγωγῆς τῆς ὀμιλίας μετὰ τῆς πηγῆς τῆς δικαιοσύνης Or — 51, 7 τοῦ . . . λόγον διαφυλάσσει τὴν ὀμιλίαν Or — 158, 29 ἡ περὶ Ἀρείου πρὸς αὐτὴν ὀμιλία — 184, 15 ἐπισχέτω γοῦν σε ἡ τῆς Ἀφροδίτης ὀμιλία C.
- ὀμιλος: von der Synode 16, 17.
- ὄμμα: 93, 2 τὸ τῆς διανοίας σου ὄμμα D — 106, 15 τὸ ὄμμα τείνας εἰς τὸν οὐρανόν.
- ὀμογνώμων: 200, 6 C.
- ὀμοίω: 98, 7 D.
- ὀμοίως: 159, 1 τὰ αὐτά . . . ὀμοίως.
- ὀμοιώσις: 67, 10 D — 98, 5 πρὸς ὀμοίωσιν D — 98, 6 εἰς ὀμοίωσιν D.
- ὀμολογητής: 56, 17 ὀμολογητῶν πολλὸς ἀριθμὸς — 196, 2 C.
- ὀμονοία: 53, 16 εἰς μίαν ὀμονοίαν . . . βέλψαντες Or — 164, 29 ὀμονοίας ἐπαρήρημαι φροντίδα C — 165, 1 τὴν μίση τῆ ὀμονοίας νικήσητε ἅν C — 165, 2 ἐπιζονορήσατε . . . τῆ ὀμονοία C — 165, 5 ποιήσατέ με ἀκούσαι . . . τὴν ἑμῶν ὀμονοίαν C.
- ὀμοσιόσιος: 66, 12 D — 82, 27 D u. ὁ.
- ὀμοτίμος: 82, 28 D.
- ὀμόφρον: 159, 3 — 158, 23 προσβέτερόν τινα ὀμόφρονα τῶν τῆς Ἀρείου βλασφημίας ζωνωνῶν.
- ὀμοφωνία: 101, 21 D.
- ὀμόψηφος: 42, 11 ὀμοψηφους ἀλλήλους εἶναι.
- ὄντως: 50, 3 Or — 81, 1 εἰς ὄντως θεός D — 95, 10, 15 τῆς ὄντως ζωῆς D — 176, 35 ἦν ὄντως ἔκπληξις.
- ὄξερροπος: 186, 2 C.
- ὄπαδός: 193, 17 τοῦ Χριστοῦ . . . ὄπαδός C.
- ὄπότε: 48, 8 ὄπότε εἴ τις . . . λογίσαιτο.
- ὄραει: 67, 20, 83, 12 τὰ ὄραόμενα D 70, 22 δημιουργός . . . ὄραόμενον καὶ νοούμενον D — 71, 26 D — 80, 4 D — 82, 23 D — 90, 4 τὴν γτίσιν . . . τὴν τε ὄραομένην καὶ νοούμενην D — 82, 29 D — 85, 15 τῶν ὄρατῶν καὶ ὄρατῶν κτισμάτων D — 89, 10 D — 97, 29, 98, 1 D.
- ὄρανον: 82, 23 D.
- ὄργη: 200, 2 τῆς θείας ὄργης ἡ ὄργη C.
- ὄρῳ: 164, 23 C.
- ὄραω intr.: 161, 30 — 194, 2 C.
- ὄραμέω: 162, 18 — 183, 15 C.
- ὄραον (τό: 51, 11 τοῦ ἐνδοξοτάτου ὄραον ἐπεφοροῦντες Or.
- ὄραότης: 129, 28 C.
- ὄραος: 49, 27 εἰς ὄραον quatenus Or — 102, 26 οὐδὲ ὄραον ἀκούσαι — 130, 3 ὄραον οὐδεπόποτε C.
- ὄρ: 82, 23 f. ὄρ — οὔτε — οὐδέ D — 90, 10 οὐδ' ἂν οὐδέ — οὔτε D.
- ὄραϊ: 93, 19 οὔραϊ Ἀρείου D.
- ὄρδέ: 70, 23 οὐδέ — οὔτε — οὔτε D — 88, 11 οὐδὲ ἀκίχθαι ποτὲ εἰ μὴ τὴν D.
- ὄρ: sehr oft i. Dialog z. B. 64, 15, 18, 65, 9, 22, 66, 19, 24, 68, 8, 12 D — 69, 25 τῆς οὔρ — 70, 21 ὥσπερ οὔρ καὶ ἔστιν — 71, 16 τάχα οὔρ καὶ — 73, 19 — 74, 25 οὔρ i. d. Apodosis — 77, 8, 10 — 79, 23 — 81, 3 — 86, 3, 7 — 94, 22 — 96, 7 — 97, 13 D — 187, 1 οὔρ δῆ.
- ὄρανιος: 47, 3 ὄρανιος δόξα Or — 51, 11 τὸ ὄρανιον . . . φῶς Or — 51, 13 τῆς ὄρανιον θεοδότητος Or.
- ὄραρός: 49, 19 θεός, ὁ τὸν οὐρανὸν οἰκῶν Or.

οὐσία: s. oft, bes. i. Dialog — vgl. 66, 20.
67, 4. 81, 9. 87, 9. 89, 27 D.

ὀφείλω: 116, 26 — 51, 30 τὸν ὀφειλόμενον τύπον Or.

ὀφθαλμός: 52, 6 Or — 82, 19 ὀφθαλμῶν βλέμματι D.

ὄχλος: 184, 16. 28 C.

ὀχρώμα: 194, 16 C.

ὄψις: 51, 23 ἄξιον τῆς ἑαντῶν ὄψεως παρέχεται τὸ θαῦμα Or — 180, 18 κατὰ τὴν πρότην ὄψιν C — 162, 21 ἀξιῶσαι . . . τῶν ὄψεων.

παγγενῆ (adv.): 140, 13.

πάγιος: 153, 2 πάγιον γνώμην ἐνθεῖναι.

παγίς: 14, 28 παγίς πλάνης — 112, 20 εἰς παγίδα τοῦ διαβόλου (Canon 20).

πάθος: 100, 21 σωματικὸν πάθος D — 101, 12 D.

παιδοποιία: 75, 21 D.

πάλαι: 22, 5 — 87, 25 D — 183, 11 C — 2, 8 πάλαι τε καὶ πρόπαλαι.

παλαιός: 87, 25 ἐν τῇ παλαιᾷ D.

παλαιῶν: 75, 22 τῆς ἀντὶς φήσεως παλαιωμένης καὶ ἀνακαινεύμενης ἄξιον τελέειν D.

πάνη: 5. 11 — 71, 4. 72, 30. 73, 24. 26. 75, 21. 76, 13. 78, 23. 80, 19. 83, 4. 84, 22. 92, 25. 97, 19. 22. 98, 14. 99, 22 D.

παλανοῦδία: 161, 20.

παμμίαρος: 156, 18 παμμίαρος . . . πλάνη C — 164, 17 παμμίαρος φθόρος C.

παμψηφί: 102, 20.

πανάγαθος: 93, 15 παναγέθον πατρὸς πανάγαθος νόος D.

πανάγιος: 53, 25 τοῦ παναγίου πνεύματος Or — 65, 15 τὸ πανάγιον καὶ ἀκατάλακτον τῆς . . . θεότητος D.

πανηγυρικός: 128, 21 πανηγυρικώτερον γράψας C.

πανοικί: 146, 13.

πανουργία: 184, 9 C — 189, 25 C.

πανοῦργος: 187, 14 C.

παντάσσι: 48, 4 Or.

παντελῶς: 96, 18 D — 98, 27 D — 181, 21 C.

πάντη: 91, 4 D — 96, 24 D — 163, 31 — 186, 23 C — 4, 8 πάντη τε καὶ πανταχοῦ.

παντοδαπός: 183, 17 C.

παντοδύναμος: 46, 7. 47, 19. 49, 18 τοῦ παντοδύναμου θεοῦ Or.

παντοζωότωρ: 129, 23 παντοζωότῳ θεός C.

πάντοτε: 93, 24 D — 193, 8 C.

παντορογός: 141, 20 τοῦ παντορογοῦ θεοῦ (Thdt. μεγίστον).

πάντως: 72 5. 74, 20. 22. 77, 12. 89, 16 D.

πάνη: 48, 6 πάνη ἐκκόλως Or — 187, 5 γραφῆς πάνη ἀρχαιοτάτης C — 7, 16 Ἐνσεβίον τοῦ πάνη.

πανόλης: 196, 3 C.

παρό: 5, 4 παρὰ τοῦ νερίον λαβόντες — παρὰ verbunden mit διὰ: 3, 26 — 16, 26 — 60, 19 — 96, 26 — 101, 18 — 164, 18 C.

παραβλέπω: 72, 29 D.

παραβολή: 80, 1 τῆ ἐυαγγελικῆ παραβολῆ D.

παρόγω: 76, 14. 24 D — 88, 9 D.

παρόγγελμα: 191, 4 C.

παροδείγμα: 50, 10 τοῦ φαίλον παραδείγματος Or — 192, 9 παραδείγματος κλίλων C.

παροδείσος: 97, 11 ἐν τῷ παραδείσῳ τῶν πρωτοκτιστῶν ἐνθρόπων D.

παραδίδομι: 109, 18 D — 101, 19 D.

παραδοξοποιία: 58, 20.

παραδόσις: 114, 8 ἐπειδὴ συνήθεια κεκρότηκε καὶ παραδόσις ἀρχαία (Canon 7).

παραίνω: 88, 22 D.

παραίνεις: 200, 14 κακῆ παραίνεις C.

παραίτιος: 34, 9.

παρακαλέω: 91, 1 D — 97, 9 D — 165, 1 C.

παρακατατίθηναι anvertraue: 159, 36.

παράκλησις: 162, 21. 24 — 164, 21 C.

παράλιος: 187, 7 C.

παράνοια: 185, 3 C.

παραπέθω: 159, 28.

παραπέμπομαι (Thdt. παρέπομαι) 22, 24.

παραπίτω: 116, 9 10 (Canon 14).

παρασιωπάω: 182, 29.

παρασκευή: 49, 16 Or.

παραντά = παραντικά: 166, 28.

παραφθείρω: 5, 12.

παραχοῦμι: 128, 18 C — 164, 24 C — 165, 21 — 163, 25 ἐξέθς καὶ παραχοῦμα.
παραχωρόω: 81, 28 D.

- παρηγγέλω: 162, 5 — 174, 31.
 παρεικέζω: 79, 29 D.
 παρεισδύνω: 151, 15 τὸν . . . παρεισδύνοντα ἄλισθον.
 παρεισφύρω: 5, 13.
 παρῆζβρασμα: 175, 2.
 παρῆζτιζὸν = παρῆζτιζός: 171, 17 (Thdt. δίχα).
 παρῆζλω: 182, 12 παρῆζλοντες τὸν καιρὸν C.
 παρῆζρογον: 135, 9.
 παρῆζθῆς: 167, 30.
 παρῆζω: 51, 9 Or — 51, 23 παρῆζετι = παρῆζει Or — 53, 19 τῆς παρῆζεθείσης εἰρήνης Or — 68, 21 παρῆζον . . . τὸς μαρτυρίας D, vgl. 92, 17 D.
 παρῆζένω: 48, 19 ἐκ παρῆζένου λαβεῖν Or — 83, 23 τεχθῆς ἐκ παρῆζένου D.
 παρῆζιμι: 93, 16 D.
 παρῆζιστιμι: 16, 18 — 65, 16, 67, 2, 71, 7, 74, 8, 80, 9, 88, 12, 98, 27, 31 D.
 παρῆζοδος: 77, 16 αἱ ἐνεργοὶ τῶν γῆσεων πῆροδοι D.
 παρῆζοῖω: 200, 4 C.
 παρῆζοῖω: 163, 27.
 παρῆζοσία: 48, 18 Or — 97, 11 D.
 παρῆζοσία: 162, 7, 19 — 181, 2 C.
 παρῆζοθέω: 91, 22 D.
 παῖς: 46, 10 παντὸς θαύματος μεῖζον Or, vgl. 49, 20 Or — 47, 13 παντὸς ἐπαίρον ἄξιου Or — 47, 21 πάντων πραγμάτων πατῆρ Or — 48, 6 πάντων τῶν καλύτερων δημοσιωγῶ Or — 48, 17 πάντων πραγμάτων φύλαξ Or, vgl. 51, 5 Or. — 49, 31 τὸν θεὸν τὸν πάντα δυνάμενον Or, vgl. 52, 29 Or — 49, 24 τῆς πάντα δυναμένης θεοῦ τέξεως Or — 51, 5 εἰς πάντα δυνάμενος Or — 51, 27 ὁ πάντων δυνάστης u. ä. o. Or — 59, 18 πάντα λόγον = in jeder Hinsicht Or — ὁ πάντα ἄριστος: 16, 5 — 162, 8, vgl. 56, 15 — 106, 18 — 169, 1.
 πατῆρ: von Gott 47, 21 Or — 67, 22 D — 76, 4 D — 81, 1 D u. ä. — οἱ πατέρες 85, 19 D — 101, 25 D u. ä.
 πατριζός: 82, 18 D.
 πατροζιζόνος: 190, 5 ὁ πατροζιζόνος τῆς ἐπιεικειῆς C.
 πεξῆζω: 49, 7 Or.
 πεθαρζήω: 117, 20 (Canon 18).
 πέρω: 57, 10 τὴν ἐκ παιδὸς ποιμενικήν πεῖραν . . . καθηρομένης.
 πέλωγος: 49, 8 διὰ μέσον πελώγος Or.
 περῆζένω: 82, 5 D — 180, 15 C.
 περῆζοζιζή: 118, 5 (Canon 20).
 περῆζοθῆς: 46, 25 Or — 48, 5 — 51, 28 αὐτῇ τῇ περῆζοθῆσι τῆς ἰδίας . . . ἡρετῆς Or.
 πέρωας: 50, 23 οὐκ ἔχουσαι πέρωας Or.
 περῆζι: 49, 19 περῆζι πάντων ἐνθροῦνον γένος Or — 184, 16 τῇ περῆζι τὸν Χριστὸν εἰσεβῆς C.
 περῆζοῖω: 116, 15 (Canon 15) — 117, 13 (Canon 15).
 περῆζοῖω: 188, 15 βρόζον περῆζοῖω C.
 περῆζοῖω: 180, 25 ονομαζομένης περῆζοῖω C — 184, 22 οὐσίαν περῆζοῖω C.
 περῆζοῖω: 46, 28 διὰ παντὸς τοῦ περῆζοῖω τοῦ κρημαζοῦ Or — 152, 35 τοῦ οἴζον (sc. Kirche) τὸν περῆζοῖω ἡγεῖων — 171, 32 ἐξελαθῆναι τῶν ἐρῶν περῆζοῖω.
 περῆζοῖω: 82, 15, 16 D — 66, 8 ὁ περῆζοῖω τὸς τὸς D — 189, 3 ζιζήλω περῆζοῖω C.
 περῆζοῖω: 108, 25.
 περῆζοῖω: 2, 13 περῆζοῖω: εἰς τὸν . . . δεσπότην.
 περῆζοῖω: 84, 13 D ἐκ τοῦ περῆζοῖω τὸς σε . . . βουθὸν D — 91, 5 D — 3, 11 τοῖς τῇ βίβλω . . . περῆζοῖω.
 περῆζοῖω: 48, 25 ἀριθμῶν περῆζοῖω Or — 52, 11 ἀριθμῶν περῆζοῖω Or — 50, 4 τὴν δόξαν τὴν . . . περῆζοῖω δυναμένην Or — 103, 3 ἐν ὀλίγοις ὀλίμοις . . . περῆζοῖω.
 περῆζοῖω: 50, 7 Or — 76, 7 ἐκ τῆς περῆζοῖω τῆς ἡμέρας καὶ τῆς περῆζοῖω D.
 περῆζοῖω: 49, 9 διὰ μέσον περῆζοῖω οὐδενὶ μέτρῳ βαθῆτης περῆζοῖω Or.
 περῆζοῖω: 184, 22 C.
 περῆζοῖω: 150, 34 ῆμιον . . . ἡσθεῖω

περιπεσόν — 159, 10 ἀσθενεῖν . . .
 περιέπεσεν — 180, 21 εἰς ἕνατον
 οἶκτον . . . περιπεσέν C.
 περίστασις: 34, 12 τὴν λοιμικὴν περί-
 στασιν.
 περιστοιγίζω: 187, 22 C.
 περιτιτρώσσω: 183, 17 C.
 περιχέω: 152, 7 περιχίθῃ σκότος.
 περιχόρος (ή): 155, 4 τῆ περιχόρου πόσῃ.
 πέρις: 58, 11 πρὸς πέρις τοῦ πράγμα-
 τος — 192, 8 C.
 πηγῆ: 50, 6 μετὰ τῆς πηγῆς τῆς δικαιο-
 σῆνης Or — 74, 28 προῦπάροχει (sc.
 ἰσθμῶπος) . . . πηγῶν D — 94, 9 ff.
 n. ott D.
 πήγνυμι: 49, 8 τὴν ἔγροτῆτα ἔπηξε Or.
 πῆζω: 19, 19 κακοῖς πῆζεσθαι — 191,
 15 τελέσασθαι . . . πεισθεῖς C.
 πιθανῶς: 71, 24 D.
 πίστις: 2, 5 ἐπέο τῆς καθολικῆς καὶ
 ὁρθοδόξου πίστεως — 4, 5 τῆς ἁγίας
 καὶ ὁρθοδόξου πίστεως — 5, 3 τῆς
 ὁρθῆς καὶ ἁνωμῆτου πίστεως — 5, 12
 τῆς ἁγίας καὶ ἁνωμῆτου πίστεως —
 46, 11 τῆς πίστεως τὸ νεουκόν
 οἰκητήριον Or — 46, 20 τῆ θέσει τῆς
 πίστεως Or — 46, 22 τὴν ἐπὶ ψυχῆς
 δικαίαν πίστιν Or — 46, 27 πίστις
 ἁνωμῶτων Or — 47, 16 ἀμφιβολὸς τις
 τῆς ψυχῆς πίστις Or — 47, 23 προσ-
 λαμβάνοντες ἀκέραιον πίστιν Or — 47,
 26 τῆς ἀληθείας ἢ πίστις Or — 49, 27
 Or — 51, 3 τὴν ἐμὴν πίστιν Or — 53,
 6 τῆ πρὸς αὐτὸν καθαρῶτάτῃ πίστει
 Or — 53, 11. 17 τῆς καθολικῆς πίστε-
 ως Or n. 6. — 56, 16 τὴν λαμπρὰν
 καὶ ἁνώμῆτου πίστιν — 89, 20, 91, 14
 ἀληθῆς πίστις D — 82, 6, 8, 20, 88,
 23, 91, 12, 96, 25 πίστιν (μόνη) ροτῆν
 D — 84, 12 τῆς ἀποστολικῆς πίστεως
 D — 191, 17 ἢ τῆς ἐκκλησίας ἀποστο-
 λικῆ καὶ ἁνώμῆτος πίστις D — 129,
 27 τῆ πίστιν . . . τῆ ἐμετέρος πρόπει
 C — 164, 33 τῆς ἐν Νικαίᾳ ἐπιτεθεί-
 σης ὁρθῆς καὶ εἰς αἰὶ ζώσης ἀποστο-
 λικῆς πίστεως C — 192, 4 ἐν τὴν
 ἐδάφθηρον ἀπαλλῆξονται πίστιν C
 — 194, 6 ἢ ἀβλαβῆς τε καὶ εὐλαβοῦνης

πίστις C — 194, 8 τὰ τῆς πίστεως
 τεκμήρια C.
 πιστός: 71, 17 πιστὸς ἐπάροχεις D — 85,
 9 ἔστω . . . πιστὰ περὶ τοῦ υἱοῦ D —
 94, 29 οἱ πιστοὶ D — πιστῶς: 46, 13
 πιστῶς ἐροῖζῶσθαι Or — 83, 2, 88, 27
 δέχον πιστῶς D — 92, 17 τοῖς πιστῶς
 δεχομένους D.
 πιστόω: 70, 2 πιστωθεῖς D — 91, 16
 πιστωθήσῃ ἐπὶ πλεον D.
 πιττάκιον 102, 28.
 πλάγιος: 153, 6, 10.
 πλάνη: 48, 14 οὐδεμία πλάνη αὐτὸν ὀλισ-
 θήσει Or — 51, 15 ἐπὶ τῆς ἀθλιᾶς
 πλάνης Or — 52, 13 πλάνης τινὸς χω-
 ρίς Or — 52, 18 ἐκ πλάνης τοῦ ἐχ-
 θροῦ Or — 129, 2 πλάνης ἀπαλλαγέν-
 τες C — 129, 28 τῆς πλάνης ἐλεγχθεί-
 σης C — 183, 6 πλάνην . . . προτεί-
 νων C — 194, 10 τὴν ἤδη συγχευμέ-
 νην ἀλεθροῦ πλάνην . . . ἀπόλειαν C
 — 200, 7 τὴν προτέραν ἐπαροφώσα-
 σθαι πλάνην C.
 πλάσις: 86, 12 D.
 πλάσμα: 189, 16 οὐ καθ' ἐπόθεσιν καὶ
 πλάσμα λαμβάνεις τὸν τὰ πλάσματα
 τῶν ἐθνῶν κατακόρυφα C.
 πλάστιγς: 183, 4 C.
 πλάττω: 183, 4 C — 185, 23 C.
 πλατής: 34, 18 πλατιτέρον . . . ἐπιτε-
 θεικῶς σπουθῆν — 50, 29 τῶν θεοσ-
 κειῶν . . . πλατιῶς . . . διαχρθέντων Or.
 πλειστάκις: 71, 14 D.
 πλῆθος: 184, 18 πᾶν τὸ πλῆθος (Ath.
 πικυπληθές) C — 150, 19 εἰς πλῆθος
 ἠΐξῃσαν.
 πλημύρω: 50, 8 Or.
 πλῆν: 5, 30 — 88, 9 D — 91, 5 D —
 92, 16, 30 D — 98, 22 D — 195, 5 C
 — 191, 14 πλῆν ἀλλά C — 114, 26
 πλῆν ἐί μῶ, vgl. 188, 4 C — 181, 15
 πλῆν ὅμως C.
 πλήρης: 96, 30 πληροστέτην . . . ἁμοι-
 βῆν D.
 πληροσφρώω: 22, 11 — 32, 27 — 97, 1
 D — 167, 33.
 πληροσφορία: 88, 14 D.
 πληρόω: 99, 25 τὰ πάντα πληροῖ D —

32, 17 πληρώσας . . . εἰς χρόνον — 47, 26 ἐπαίνους πληρώσας Or.
 πλήρωμα: 186, 13 C.
 πλουτέω: 70, 10 τῶν ἐν εὐσεβείᾳ καὶ ἀγνησίᾳ πλουτούντων ἀνδρῶν D.
 πνεῦμα: 52, 5 πνεῦμα ἡμῶν . . . ἐπέπνευσεν Or — ἔργον πνεύματος: 68, 20. 82, 25 u. ὁ. D — 53, 25 Or.
 πνευματικός: 80, 22 παρὰ τσοῦάντης . . . πνευματικῆς χορείας D — 112, 15 τὸ πνευματικὸν λουτρόν (Canon 2).
 πνευματοφόρος: 68, 21 τίνας πνευματοφόρον ἔχεις τὰς ἑπογραφάς D.
 ποδηγέω: 6, 1 ποδηγοῦντος τοῦ . . . θεοῦ λόγον.
 ποθενός: 53, 3 ἀδελφοὶ ποθενότατοι Or.
 ποθέω: 85, 7 D.
 πόθος: 155, 14 πόθος καὶ ζήλος.
 ποίημα: 70, 8, 23 D.
 ποίησις: 68, 8 D.
 ποιητής: 81, 25 D.
 ποικίλος: 181, 30 ποικίλας . . . βλασφημίας C — 187, 26 ποικίλοις λόγοις C.
 ποιότης: 193, 11 κατὰ τὴν ἐκέστην ποιότητα C.
 πολεμιστής: 14, 18.
 πολεμοποιός: 53, 23 τὴν πολεμοποιὸν ἀπέλῃσαντες ἔσιν Or.
 πολιτεία: 52, 16 ἀθέμιτος κόσμον πολιτεία Or.
 πολιτεύομαι: 3, 20 τῆς πολιτενομένης . . . πίστεως, vgl. 4, 8 — 108, 14 πολιτεῖεσθαι ταῖς ἐνχαῖς.
 πολυάνθρωπος: 5, 16 τὴν πολυάνθρωπον . . . στήγαγε σίνοδον.
 πολυδύναμος: 11, 5 τὴν πολυδύναμον Χριστοῦ χάριν.
 πολυπλήθεια: 52, 31 ἀναριθμήτους πολυπληθείας Or.
 πολυπλόκος: 62, 5 πολυπλόκος προτάσεις.
 πολυπραγμονέω: 88, 25 D.
 πολὺς: 58, 2 πολὺς ἦν ἐπιχειμένος ἀντὶ ὁ ἄνθρωπος — 88, 17 πολλῆς οἴσης . . . τῆς ἀποδείξεως D — 61, 15 πολλὰ καὶ πάμπολλα — 159, 10 μετ' οὐ πολὺ — 89, 6 μετ' οὐ πολλά D — 172, 19 τὸ ὄρον μὴ πολὺν (Thdt. πάμπαν)

εἶνα πρεσβῆ — πλείων: 70, 9 διὰ πλείων ἀπεδείξαμεν D, vgl. 81, 14 D — 49, 15 τί πλέον . . . εἰ μὴ μόνον τοῦτο Or — ἐπὶ πλείων: 83, 2 D. 91, 16 D — πλείστος verbunden mit ὅσος sehr oft, scheint charakteristisch für den persönlichen Stil des Gelasius: 2, 19 — 3, 17 — 4, 8 — 5, 10. 25 — 16, 7 — 22, 1 — 32, 13 — 33, 13 — 58, 30. 33 — 60, 22 — 61, 2. 16 — 81, 10 D — 83, 26 D — 88, 26, D — 92, 1 D — 93, 11 D — 99, 16 D — 101, 7 — 119, 33 — 153, 23 — 158, 27 — 161, 29. 33 — 162, 16 — 164, 21 C — 168, 8 — 169, 27 (Zusatz zu Thdt.) — 170, 5, 9 — 177, 19 — ὅτι μέλιστα πλείστης: 167, 34 — 168, 33 — 179, 6 — 180, 32 C — 182, 18 C.
 πολέτεγρος: 180, 26 C.
 ποηγρός (ὁ): 186, 21 C.
 πόνος: 16, 5 τῶν ἀντὶ πόνον . . . τὴν ἐντέλεξιν ποιούμενος — 92, 10 ὁ πόνος ἡμῶν διανέται D.
 πορεία: 16, 8, 21, 28 πορείαν τοῦ λόγον ποιούμενος — 46, 17 ὁμαλή καὶ ἰσόπεδος πορεία Or — 48, 3 ἡ τῆς γλώττης πορεία Or — 49, 9 τὴν πορείαν ἐποιήσατο Or.
 πορθέω: 13, 22 — 50, 24 Or.
 ποῦγμα: 47, 21 θεός καὶ πάντων πραγμάτων πατήρ Or — 53, 18 τῷ κοινῷ τῶν πραγμάτων Or u. ὁ. — 149, 9 διὰ . . . πείραν πραγμάτων βιωτικῶν.
 προεπῶδες: 53, 17 Or.
 προεσβείω: 113, 31 τὰ προεσβεία σώζεσθαι (Canon 6).
 προεσβείω: 96, 21 D — 101, 20 D.
 προαίρεσις Gesinnung: 23, 6 — 24, 2 — 115, 20 — 192, 5 C — 200, 15 C.
 προαναγροτόμαι: 9, 24.
 προαναγρονέω: 80, 21 D — 194, 13 C.
 προαποδείκνυμι: 66, 7 D — 82, 15 D — 99, 20. 24 D — 95, 22 D.
 προαποδίδωμι: 100, 1 κατὰ τὰς προαποδοθείσας ἐννοίας D.
 προσβάλλομαι schütze vor: 3, 22 — 108, 5 — 181, 21 C — 190, 1 C.
 πρόβολος: 87, 22 D.

- προγενέστερος: 74, 22, 25, 26, 28 D — 76, 15, 22 D.
 προγόνοισι: 75, 26 D — 78, 2, 6 D — 111, 15.
 προγενόστης: 78, 7, 79, 8 D.
 πρόγονοι: 101, 19 ἐκ προγόνων D.
 προεδρία: 120, 12.
 πρόεδρος: 184, 6 C.
 προέλευσις: 180, 16 C — 193, 10 ἀμερίσ-
 τῶν προελεύσει C.
 προεντραπέζω: 77, 11 D.
 προϊχω: 190, 18 C.
 προηγέομαι: 50, 12 προηγουμένον τοῦ
 φαῖλον παραδείγματος Or.
 προθυμέομαι: 200, 17 C.
 προθυμία: 55, 5 ἐνστάσις τῆς προθυμίας
 — 178, 28 σὺν προθυμίᾳ πολλῇ.
 προθυμῶς: 130, 2 C.
 πρόθυρα: 47, 10 Or.
 πρόχειμαι: 73, 1, 88, 20 τῆς προχειμέ-
 νης ἐποθέσεως D — 90, 2 ἐπὶ τὸ προ-
 χεῖμενον D.
 πρόχεισος: 180, 13 ἀπὸ προχέσσον C.
 προκηρύττω: 71, 3 D.
 προκοπή: 100, 5 D.
 προκόπτω: 162, 18.
 προκρίνω: 84, 24 D.
 προκτιζω: 66, 3 D.
 προλέγω: 46, 15 ἀπὸ τῆς χορηγῆς . . .
 τῆς προεφημίας Or — 69, 3, 74, 14,
 77, 21, 82, 19, 87, 10 D.
 προμηθεια: 187, 4 C.
 προμηθέομαι 13, 10 — 18, 1 τὴν σωτη-
 ρίαν προμηθεύμενος — 18, 5 τοῦ
 ἰδίου λαοῦ ἀεὶ προμηθεύμενος — 175,
 8 τῆς . . . ὁμοιοῦσας προμηθεύμενος.
 προνοέω: 164, 34 προνοήσατε πάντων
 C — 181, 18 προνοεῖσθαι πανταχοῦ C.
 πρόνοια: 48, 24 διὰ τῆς αὐτοῦ (sc. θεοῦ)
 προνοίας Or — 48, 26 τῇ τοῦτου θεῖας
 προνοίας Or — 53, 4 οὐκείσι τῆς προ-
 νοίας C, vgl. 200, 8 C — 152, 3 κατὰ
 πρόνοιαν θεοῦ — 165, 1 ἐάν . . .
 τοῦτον ποιήσῃ τὸν δόξαν C — 180, 1
 τῆς θεῖας προνοίας ἔργον C.
 προξενέω: 53, 24 ἡδονῆν καὶ γέλωτα
 προξενεῖν Or.
 προοδοποιέω: 6, 1.
 προοίμιον: 1, 25 — 48, 17 τοῖς προοι-
 μίοις τῆς αὐτοῦ παρουσίας Or.
 προοράω: 111, 22 προεωρακῶς . . . τῶ
 τῆς πίστεως ὁφθαλμῶ.
 προπέτεια: 184, 22 C.
 προπετεῖομαι: 38, 25.
 προπετής: 48, 4 Or.
 πρόροιζον: 59, 6.
 πρός: 25, 7 πρὸς ὀλίγον χρόνον — ad-
 verbalis = auBerdem 52, 8 καὶ πρὸς;
 Or — 54, 5 τριακόσοι καὶ πρὸς —
 129, 18 τριακοσίων . . . καὶ πρὸς C.
 προσαγορεύω: 84, 6, 95, 13 D (Grub-
 formel): 39, 1, 2.
 προσάγω: 46, 27 Or.
 προσαναφρονέω: 70, 29 D.
 προσβλέπω: 118, 24.
 προσγίνομαι: 98, 8 D.
 προσδοκῶ: 49, 15 Or.
 πρόσκειμι: 46, 25 πρόσκεισιν ὁ βουλόμενος;
 Or — 47, 7 φόβος θεῖος . . . πρόσκει-
 σιν Or — 47, 12 ταῖς θήραις προσελ-
 θεῖν Or.
 προσηγορία: 52, 23 Or — 64, 18, 86, 12,
 94, 16 D.
 προσήκω: προσήκει: 200, 15, 17 C — 47, 5
 μετὰ τοῦ προσήκοντος ἐπαίνον Or —
 53, 22 μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας;
 Or.
 προσήχη: 51, 22 Or — 186, 16 προσ-
 ήχησθε δὲ χαριζικῆρας C.
 προσίεμαι: 90, 20 D — 132, 21 C.
 προσικνέομαι: 167, 28 προσήκατο.
 προσκαλέομαι: 74, 11 D — 194, 5 C.
 προσκροτῶ: 113, 19 (Canon 5) προσσε-
 κροτῶντες τῶ ἐπισκόπῳ.
 προσκυνέω: 51, 19 Or — 129, 7 C.
 προσκύνειν: 48, 12 Or — 51, 21 Or.
 προσκνητός: 5, 3 προσκνητῶν ὕρον
 . . . τῆς πίστεως, vgl. 16, 28 — 5, 8
 προσκνητῆν . . . δωρεάν.
 προσμηχανῶ: 183, 5 C.
 προσπλέω: 181, 27 C — 185, 14 C —
 186, 5 C.
 προστασία: 161, 31 πεποιθότες ταῖς
 προστασίαις.
 προστίθημι: 73, 10 προσθήσαντες D.
 πρόσταγμα: 47, 27 τῶ προστάγματι τῆς

- διανοίας ἐπονογήσαι Or — 52, 22 τὸ θεῖον καὶ ἕμιον πρόσταγμα Or, vgl. 52, 29 Or — 164, 25 τὴν τοῦ βασιλεῦσός προστέγματος βούλησιν Or.
- προστίπτω: 6, 4.
- προσφέρω: 53, 21 ἴνα . . . ἀξίαν ἀμοιβῆν . . . προσεγγίζομεν Or.
- προσφορά: 115, 12 (Canon 11).
- προσφέλας: 22, 15 C (196, 6) — 24, 21.
- πρόσχημα: 34, 4 προσχίματι . . . τὰ δὲ ἄλλα.
- προσωπεῖον: 185, 23 C — πρόσωπον (Thdt. προσωπεῖον) 169, 33.
- πρόσωπον: 86, 7 D — 89, 18 ff D — 92, 5 u. o. D — 112, 22 (Canon 2) — 113, 1 (Canon 3) — 162, 25 ὡς ἐκ προσώπου . . . λέγων.
- προσωποποιέω: 77, 23 D.
- πρότασις: 58, 33 — εἰς τὸ: 64, 13 D — 92, 2 D.
- προτείνω: 72, 7 D.
- πρότερος: 52, 18 λογισμοῦ ἡμαρτήματος προτέρον τεχθέντος Or.
- προτιμάω: 8, 11.
- προτρέπω: 53, 12 Or.
- προϋπόχω: 65, 24, 27 D — 70, 25 D — 74, 26 D — 75, 1, 7 D — 91, 19 D.
- προϋποτίθεμαι: 91, 28 D.
- προϋφίστημι: 67, 27, 29 D.
- προφανής: 83, 28 εἰς τὸ προφανές τῆς γραφῆς ἐλθέ D.
- προφημίζω: 187, 7 C.
- προφητεία: 84, 15 D.
- προφητεύω: 83, 17 D.
- προφήτης: 83, 16 D — 100, 25 D — 69, 2 Μωσῆν τὸν προφήτην D — 69, 12 Ἱερεμίον προφήτην — 95, 9 ὁ προφήτης Δαυὶδ D, vgl. 78, 19 D — 53, 27 τῶν παλαιῶν προφητῶν τὰ θεασίματα Or.
- προφητικός: 95, 19 διὰ τῶν προφητικῶν λόγων D.
- προφορικός: 90, 8, 13 D.
- προχειρίζομαι: 115, 3, 4 (Canon 10).
- προχοδόνιος: 92, 26 D.
- πρωτανεύω: 17, 5 εἰρήνην ἐπρωτάνευσε, vgl. 33, 5 — 140, 15 — 106, 18 πίστει . . . ὁμοφονίαν . . . ἐπρωτάνευσε — 110, 21 ἴνα . . . πρωτανεύσῃ ἡμῖν . . . τὴν τῆς ἀνασιέσεως ἡμῶν ἐλπίδα. vgl. 176, 9.
- πρωί: 153, 15 ἕως πρωί.
- πρωτόκτιστος: 76, 1 τοῦ πρωτοκτίστοι ἀνθρώπου D, vgl. 84, 5 D, 97, 12 D.
- πρωτόμαρτυς: 83, 19 μάρτυρες διὰ τὸν πρωτομάρτυρα D.
- πρωτόπλαστος: 99, 20 διὰ τῶν πρωτοπλάστων D.
- πρώτος: 98, 12 τῶν πρώτων ἀνθρώπων D.
- πταίω: 115, 3 (Canon 19).
- πτερόω: 93, 1 πτερόσας ὑμῶν πίστει τὸ τῆς διανοίας σου ὄμμα D — 190, 29 πτεροῦμαι C.
- πυκτίον: 187, 19 τῆς Ἐρεθρῆς πυκτίον C.
- πυλόν: 45, 24 Or, vgl. 53, 14 Or.
- πῦρ: 65, 17 D — 92, 3 u. o. πῦρ ἐθάρατον καὶ ἀδύον καὶ ἀκτιστον D.
- πύργος: 169, 9 πύργος ἐσσεβείας.
- πυρός: 140, 29.
- πυρόδης: 50, 1 πυρόδης μαρίας οὐδ' ἄρα ἐπιναμένους Or.
- ράβδος: 45, 27 βραχεῖς τινὶ ράβδῳ ἀνάστασιν λεποίησε Or.
- ρήματιον: 38, 2.
- ρήσις: 66, 25, 91, 1, 97, 3, 95, 23 D, 183, 11 θεῖα ρήσει C.
- ρίζω: 46, 13 τοὺς δὲ θεμελίους . . . ἐροῖζῶσθαι . . . γινώσκομεν Or.
- ῥοζοκίνδενος: 116, 23 ὅσοι ῥοζοκίνδενος . . . ἀναχωροῦσι τῆς ἐκκλησίας (Canon 16).
- ῥεπαρός: 51, 16 ῥεπαροῖς ῥογοῖς Or.
- ῥέπος: 36, 26 ῥέπον τῶν ῥημάτων — 190, 21 ῥέπον . . . γέμει C.
- ῥεπώω: 35, 7.
- ῥόννημι: 49, 3 θεῖον ἕματι ῥοσθεῖς Or.
- σαθρός: 185, 13 ἐπρόσωπον ἡμῖν τὸ σαθρόν . . . ἐπιτερίζεν C — 185, 13 C.
- σάκκος: 151, 8, 19 τῷ σάκκῳ . . . περιβαλοῦσα.
- σανίς: 67, 10 γράφοιτες ἐν σανίσι D.
- σαρκόμοι: 83, 21 πρὸ τοῦ σαρκωθῆναι D — 83, 22, 98, 7, 99, 18 σαρκωθείς D.

σάρκωσις: 99, 1 D.
σάρξ: 2, 14 τὸν κατὰ σάρκα πατέρα — 72, 3. 83, 19. 15. 19. 98, 15. 100, 5. 24. 101, 5 D.
σατανᾶς: 111, 11.
σαφηνίζω: 91, 1 D.
σαφής: 47, 14 πράγματα σαφῆ Or — 52, 20 Or — 65, 25 D — 88, 10 σαφῆ . . . ἀπόδειξιν D — σαφέστερος 74, 7. 18. 87, 10. 88, 12. 91, 24 D — σαφέστατος 77, 20. 89, 9. 95, 3 D — σαφῶς 48, 13. 51, 24. 52, 14. 53, 27 Or — σαφέστατα 70, 15. 19 D.
σέβας: 180, 23 C.
σεβασμιότης: 104, 7 μετὰ πλείστης ὕψης σεβασμιότητος.
Σεβαστός: 46, 5 Or u. oft im Kaisertitel.
σέβω: 22, 3.
σεμνός: 176, 33 τὸ σεμνὸν τῆς ψυχῆς — 184, 9 σεμνὸν . . . ἡγείται C — 191, 3 τὰ σεμνὰ σου . . . παραγγέλματα C.
σεμνότης: 48, 22 Or — 46, 23 τοῖ ἀθανάτων νόμον τὴν σεμνότητα Or.
σεραφικός 109, 12 τὸν σεραφικὸν ἐπέχειν θρόνον.
σημασία: 64, 18 εἰ σημασίαι τῶν προσηγοριῶν D — 65, 9. 66, 24. 91, 24 D.
σθένος: 181, 25 παντὶ σθένει . . . περιόσσομαι C.
σίγνον: 11, 11.
σιδηρόφων: 192, 4 C.
σιτίον Brot: 48, 25 ἐλαχίστοις σιτίοις Or.
σιωπηρός: 50, 21 σιωπηρῶ νεύματι Or.
σκαιός: 52, 18 ἐν ταῖς τῶν σκαιῶν ἀνθρώπων ἀθλίαις ψυχαῖς Or.
σκαϊότης: 49, 26. 52, 25 Or.
σκέπτομαι: 189, 22 C.
σκεινωρόμαι 21, 18.
σκήπτομαι: 189, 10 C.
σκιμπόδιον: 49, 3 Or — 151, 17.
σκιστήν: 190, 28 C.
σκοπέω: 48, 9. 13. 52, 10 Or.
σοβαρός: 185, 1 C.
σοφία: sehr oft im Dialog, vgl. 74, 26. 75, 1. 76, 19. 79, 27. 80, 11. 84, 8.
σόφισμα: 164, 17 C.
σπαράττω: 187, 13 δῆγματι σπαράζει C.

σπινθήρ: 34, 13 ὡς ἀπὸ μικροῦ σπινθήρος μέγυ πῦρ ἐξαφθῆναι.
σποndaζόμενον (τό): 171, 2 (Thdt. τὸ καττιζόμενον).
σπονδατός: 185, 22 C.
σποndaσμα: 135, 6.
σπονδή: 52, 3 τῆς ἡμετέρας σπονδῆς ἀκέματον . . . τὴν ἀκμήν Or — 161, 26. 163, 15 ἐκ σπονδῆς.
σταθιρός: 49, 6 σταθιρὸν βέδισμα Or — 152, 6 ἐν ἡμέρᾳ σταθιρῶ.
σταυρός: 10, 1 — 10, 4 τὸ σωτήριον τοῦ σταυροῦ σύμβολον — 11, 12 — 12, 23 σταυροῦ σημεῖον — 100, 22 τιμωρία σταυροῦ D.
σταυρόω: 100, 23 D.
στενός: 48, 3 εἰς στενὸν τόπον συγλειοστένω: 148, 24. [9εῖσα Or.
στέρω: 120, 9.
στερισκομαι: 51, 2 Or.
στέφανος: 46, 28 ἀνθρώποι στεφάνους τετμημένη Or.
στεφανός 147, 16.
στέγω: 47, 3 ἢ οὐράνιος δόξα ἐστεμμένη Or.
στήθος: 47, 18 εἴσω τοῦ στήθους Or.
στηλόω: 152, 13 ἐκαστον . . . τὸ σκότος ἐστήλωσε — 152, 20 ἔνθα ἦσαν ἐστηλωμένοι.
στήριγμα: 5, 33.
στοιχέω: 148, 21 σπονδαῖς τῆς εἰρήνης . . . μὴ στοιχοῦντας.
στόμα: 69, 12. 70, 19. 95, 25 ἐκ στόματος (vor Citaten) D.
στρατιά: 68, 23 πασῶν στρατιῶν ἐπουρανίων D.
στρατόπεδον kaiserlicher Hof: 180, 28 C — 181, 7 C u. ö.
στρυπτεῖον: 62, 6 στρυπτεῖον δίκην.
στομῖλος: 188, 11 C.
σύγγραμμα: 128, 12 σύγγραμμα . . . συντεταγμένον C — 128, 16 σύγγραμμα συνταγέν C.
συγκαταβαίνω: 99, 22 συγκαταβάς D — 99, 23 συγκαταβῆναι D.
συγκατεῖρω: 195, 1 C.
συγκατιτῶ: 186, 6 C.
συγκλιέω: 48, 3 Or — 52, 8 Or.

συχροτέω: 11, 4 σίνδορον συχροτέω — 54,9 τὴν τοῦ Ἀρείου δόξαν... συχροτέω — 55, 1 ἐγκλημάτων συχροτουμένων.
 συζητῶ: 85, 10 συνέτισε τῷ θεῷ D.
 συγγέω: 49, 26 μαρία ὡσπερ ἀγλή τι σὺ συγκεχυμένη Or — 194, 9 τὴν συγκεχυμένην ἀλεθρίῳ πλὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐπόλειαν Or.
 συγχοῦσθαι = χοῦσθαι 9, 7.
 συζήτησις: 3, 17.
 συζυγία: 52, 2 τὴν συζυγίαν συνέδησεν Or.
 συκοφαντέω: 170, 15.
 συκοφάντης: 167, 33 — 171, 19.
 συκοφαντία: 171, 16 — 172, 1 u. 5.
 συμβασιλεύω: 66, 12 D.
 σύμβωξ ὁ und ἡ: 151, 26, 29.
 συμβουλία: 119, 4.
 συμμοσία: 3, 22 — 93, 19 D — 104, 19, 175, 34.
 συμμίστης: 24, 22.
 συμπεράσμα: 86, 6 τὸ ἰσοσχέδιον τοῦ συμπεράσματος D — 104, 5 τοῦ συμπεράσματος τῆς πραγματείας.
 συμπλήρωσις: 193, 14 C.
 συμποδίζω: 188, 16 C.
 συμπτῶν: 186, 28 C.
 συμπίρον: 53, 19 Or.
 συμφορῶ: 184, 2 C.
 συμφορῆται: 167, 1.
 συμφύω: 88, 26 μὴδὲ ταῖς κακοδόξαις καὶ ἀσεβείαις ἐννοίαις Ἀρείου συμφύεσθαι D.
 σύμφωνος: 65, 18 ἀπόκρισις σύμφωνος D.
 συναγέννητος: 80, 27 D.
 συναίδιος: 66, 12, 68, 25, 70, 15 συναίδιος τῷ πατρὶ D.
 συνακαίγγημα: 188, 7 ὅσοι... συνακαίγγησθε C.
 συνάραχος: 66, 11, 70, 15, 94, 5 D.
 συνάπτω: 175, 4 εἰς εἰρήνην... συνάπται.
 συναράζομαι: 180, 26 C.
 συνασεβής: 22, 9 παρὰ τοῦ συνασεβοῦς αὐτοῦ Λιζανίου.
 συνδέω: 52, 2 Or.
 συνδημιουργός: 65, 10 πρόσωπον συνδημιουργόν D — 66, 13, 69, 2, 5, 87, 8, 90, 3 D.
 συνδιάκονος: 48, 15 τῷ ἐμετέρῳ συνδιάκονῳ Or.
 συνδιαμένω: 94, 6 D.

Gelasius.

συνέδορον: 118, 8 τὸ ἄγιον συνέδορον — 134, 26 τὸ τῆς συνέδορον συνέδορον.
 συνείσακτος: 112, 25, 27 (Canon 3).
 συνείσακτος: 165, 3 C.
 συνέλευσις: 118, 28 — 182, 25 C.
 συνέργεια: 16, 30 συνέργειε τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος — 82, 24 συνέργειε τὸν ἐτέρον D.
 συνεργέω: 50, 13 Or — 72, 6 D.
 σύνεσις: 47, 9 τὸ... τῆς σύνεσεως βραβεῖον Or — 52, 7 σύνεσιν δέδοικε Or — 88, 21, 23 D.
 σοφιστήριον: 148, 3 εἰσεβείε τε καὶ πίστιν συνεσφισμένον.
 σπειρώ: 8, 28.
 συνεχίζω: 49, 1 συνεχεῖ καὶ μακροῦ χρόνου τηχεδόν Or — 52, 24 γέγονε δὲ συνεχέει Or.
 συνέχω (oder — ἰσχω): 153, 12 διὰ πολλῶν συνεσθεῖσα.
 συνήγορος: 21, 24 ἀληθείας συνήγορος, vgl. 60, 30.
 συνήθεια: 116, 15 (Canon 15) — 117, 10 (Canon 18).
 συνήλθε: 165, 31.
 συνθεράπειον (Constantin von sich): 164, 24, 29 C — 194, 16 C.
 συνήμι: 49, 17 ψυχῆς συνεῖναι χορή Or — 52, 11 καὶ ἰδεῖν καὶ συνεῖναι Or — 67, 3, 83, 3, 75, 20 D.
 συνιστοπροσήγορος: 65, 10 D.
 συνίστημι: 180, 30 f σεσῆς... ἐαντῷ C.
 σίνδορος: 46, 5 πρὸς τὴν ἁγίαν σίνδορον C — 53, 7 ἡ ἁγιωτάτη σίνδορος Or — 84, 11 D — 101, 26 D u. 5.
 συνορίζω: 164, 23 C.
 σύνταγμα: 1, 23 — 128, 6 συντάγματα... σεσησάμενος C — 135, 6 ἐν τριτῷ κατατάξαι... συντάγματι.
 συντάττω: 16, 5 συντάττειν = συνέργουσαν.
 συντένω: 181, 22 τὰ πρὸς διχόνοια... συντένοντα C.
 συντέλεια: 75, 23 ἄχρι συντέλειος D.
 συντομία: 185, 12 C.
 συντριβῶ: 181, 28 C.
 συντρίβω: 66, 7, 9, 70, 15, 82, 7, 88, 4, 94, 5 D — 184, 1 C.
 συνωμοσία: 166, 14.

- σφραγίστω (Thdt. *εργαίνω*): 172, 26 *ετα-
 γον* . . . *δραμα* . . . *σφραγιστοισιν*.
 σφραγίστω: 153, 33 *σφραγίζουσα* . . . *τὴν
 οὐκείαν ἐπόληψιν*.
 σφύσασσι: 76, 7, 80, 11, 20, 88, 13, 95, 24 D.
 σφύστημα *Versammlung*: 200, 4 C.
 σφηνός: 50, 23 *ἡ μαρία ἐγένετο σφηνή* Or.
 σφραγοειδής: 190, 2 C.
 σφραγίζω: 166, 4.
 σφραγίς: 46, 18 *ἀσφραγοειδὲ σφραγιδι νε-
 ζοσημένον* Or — 53, 14 *τῶν καλλι-
 στῶν ἀρετῶν ἐξενήνοχε σφραγιδα* Or —
 166, 4 *σφραγίστας τῆ ἐν Χριστῷ σφραγιδι*.
 σχεδόν: 48, 3 Or, vgl. *ἀδόκιμος*.
 σήμα: 89, 26 D.
 σήματιζω: 191, 22 C.
 σήσιμα: 129, 5 C.
 σωματικός: 98, 9, 14, 101, 22 D — *σω-
 ματικῶς* 100, 7, 15 D.
 σωτήρ: 46, 20 *τοῦ ἡμετέρου σωτήρος*
 Or — 48, 17 Or — 50, 12 *τοῦ σωτή-
 ρος ἡμῶν θεοῦ* Or — 76, 4, 100, 27 D
 — 200, 4, 16 C u. ö.
 σωτηρία: 92, 10, 96, 30 D — 51, 6 *τῆς
 ἡμετέρας σωτηρίας κηδεμών* Or.
 σωτήριος: 46, 26 *σωτήριος λογισμὸς* Or
 — 49, 24 *περὶ τῆς σωτηρίου* . . . *τάξε-
 ως* Or — 93, 1 *ἀφορμὴς σωτηρίου* D.
 σωτηριώδης: 49, 22 Or — 50, 15 *τοῦ σω-
 τηριώδους ἰάματος* Or — 52, 4 *σωτη-
 ριῶδει διατιπώσει* Or — 52, 12 *σωτηριώδη
 θεοῦ ἐξουσίαν* Or — 91, 17 *σωτηριώδεις
 ἐποθήγας* D — 181, 33 *τῷ σωτηριώ-
 δει καὶ τιμῷ αὐτοῦ ἀμμιτι ἀγοράσας
 κήτην* C.
 σωφροσιτήριον: 47, 8 Or.
 σόφρων: 53, 8 *τὴν σωφρονεσιάντην ἐκ-
 κλησίαν* Or.
 ταλαίπωρος: 183, 6 C — 187, 23 C —
 191, 10 C.
 τάλαντιών: 182, 26 *ἐπὶ τάλαντεοῦσιν ἐκ-
 βίσει*.
 τάλας: 93, 19 D.
 ταμείον: 67, 12 *ἐν τῷ νοτερῷ ταμείῳ τῆς
 ψυχῆς* D.
 τάξις: 49, 25 Or — 50, 25 Or — 76, 17,
 77, 9 D.
 ταπεινότης: 194, 4 C.
 ταπεινός: 180, 20 C — 148, 6 *ἐαντὸν* . . .
τῷ θεῷ ἐταπεινοῦτο.
 ταπεινώσις: 151, 17.
 παραχόδης: 179, 33 *ἐπὶ τινος παραχό-
 δους ἀταξίας* C.
 τάχος: 180, 29 C — 181, 24 C *τὸ τάχος*
(adv.).
 ταχίς: 11, 17 *θαῖπτον* — 11, 18 *ταχύτεραν*
τὴν νίκην . . . *ἐποδεξάμενος* — 52, 11
ταχειὰ ἐνθρημίσει Or — 71, 16, 79, 29
τάχα οὖν D — 74, 8 *τάχιον* D — 50,
 26 *ταχέως* Or.
 τέκνον: 94, 21 *τέκνον τῆς χάριτος* D.
 τέκτων: 67, 27 D.
 τέλειος: 51, 4 *δύναμις τελεία* Or — 80,
 25, 86, 13, 90, 26 D — 70, 25 *τελειότα-
 τα* D.
 τελειώω: 166, 5.
 τελευτή: 48, 27 Or.
 τελεσιουργέω: 52, 4 Or.
 τελεσιουργία: 47, 5 *τοῦ αὐτοῦ ἔργον τὴν*
τελεσιουργίαν κοσμεῖ Or — 193, 3
*πρὸς τὴν τῶν ἔργων αὐτοῦ τελεσιουρ-
 γίαν* C.
 τέλεσμα: 191, 15 C.
 τέλος: 8, 10 *τῶν ἐν τέλει* — 46, 16 *ἄχρι
 τοῦ τέλους* Or — 134, 7 *τέλος δὲ τοῦ
 συμποσίου λαβόντος*.
 τεσσαρακοστή: 113, 23 *πρὸ τῆς τεσσαρα-
 κοστῆς* (Canon 5).
 τετραδίων: 5, 22 *ἐν τετραδίοις παλαιοῖς*.
 τέχνασμα: 191, 24 C.
 τεχνίτης: 46, 21 Or.
 τέως: 66, 26 *τέως τοῦτο λεπέον* D —
 151, 37 — 159, 30 — 176, 17 *ἐν τῷ
 τέως* — 182, 11.
 τηκεδόν: 49, 1 *συνεχεὶ καὶ μακροῦ νόσου*
τηκεδόν ἀναλωθεῖς Or.
 τηλαγχής: 182, 21 *τηλαγχῶς ἐξέλαμψεν*.
 τηλακοῦτος: 46, 21 *τοῦτου τοῖνον τοῦ
 τηλακοῦτου ἔργου* Or.
 τηριζαῖτα: 185, 20 *τὸ τηριζαῖτα* C.
 τίκτω: 47, 3 *τοῦ αἰῶνος* . . . *τικτομένων*
 Or — 48, 8 *τετέχθαι* Or — 52, 18
λογισμοῦ τεχθέντος Or — 52, 23 *ἐτέχθη*
 . . . *τὸ ἄνθος* Or — 83, 22 D.

τιμῶν schmücke: 46, 28 στεφάνους τε-
τιμημένη Or.
τιμῆ: vgl. ἄγω.
τίμος: 47, 23 Or — 47, 13 ὁ τιμώτατος
καὶ παντὸς ἐπαύρου ἄξιον ἀδελφοί Or.
τιμωρία: 50, 2 Or — 100, 21, 27 D.
τοιγαροῖν: 18, 21 — 52, 8f. 53, 3. 7 Or
— 58, 23 — 129, 7. 23 C — 164, 30 C
— 180, 5 C — 181, 11 C.
τοιγάρτοι: 183, 9 C.
τοῖνον: 46, 15. 21 Or — 48, 10 Or —
49, 18 Or — 51, 10. 24. 26 Or — 52,
4 Or — 58, 10 — 60, 8 — 67, 2. 68,
24. 70, 27. 75, 22. 80, 19. 23. 83, 3. 84,
26. 88, 1. 92, 11. 22. 99, 26 D — 104, 4. 9.
— 128, 5 C — 159, 11 — 162, 34 — 165,
17 — 170, 4 — 173, 5 — 173, 23 C —
182, 28 — 183, 14 C — 186, 14 C —
189, 23 C — 190, 4 C — 193, 10 C —
194, 6 C.
τοκίζω: 116, 32 (Canon 17).
τόλμα: 82, 5 κατεγελωμέν σου τὴν τολ-
μαν D.
τολμῶ: 48, 5 Or — 49, 16 Or — 53, 23
Or — 90, 19 D — 162, 14 τὰς . . .
τετολμημένας . . . ἐπιβολάς — 181,
1 f τετολμησθαι C.
τολμηρός: 92, 9 τολμηρὸν ποιούμεν D
— 50, 3 τολμηρῶς Or.
τόνος: 47, 1 ἄγροὺς τόνους τῆς ζωῆς Or
— 174, 26 τὸν τῆς ἐδσεβείας τόνου.
τοπιός: 91, 12 D — 98, 2 τοπιζήν με-
τάστασι D.
τόπος: 47, 10 τοῦ ἀγνωστάτου τόπου Or
— 47, 13 τοῦτοι τοῦ τόπου ἐκκλείεται
Or — 48, 2 ἡ δάνοια . . . τοὺς ἄνω-
τέρου τοῦ σώματος τόποις καταλαμ-
βάνει Or — 48, 3 εἰς στενὸν κομιδῆ
τόπον συγκλιθεῖσα Or — 160, 24
τόπον δίδωμεν καθ' ἑαυτῶν.
τοῦτ' ἔστι sehr oft: vgl. 67, 8. 13. 68, 5.
70, 12. 77, 27. 80, 7. 14. 84, 8. 11. 97,
28. 98, 11 D — 102, 7 — ταῦτ' ἔστιν
84, 4 D.
τρανός: 69, 9 τρανοτέρου δέχου μαρτυ-
ροῦν ἀθεντικῆν D — 89, 9 σαφροτάτη
καὶ τρανοτέρα ἀπόδειξις D — 140, 24
— 151, 23 f τρανώς.

τρανόω: 16, 28 μαρτυρίας τρανοθείς.
τρακοστοιότης: 100, 8 ἕως τρακοστοιότης
χρόνον D.
τραύς: 4, 33 — 65, 19 ἡ τῆς ἁγίας τράυ-
δος οὐσία D — 82, 28. 86, 13. 91, 11.
92, 5 D — 91, 13. 96, 23 τῆς ἁγίας καὶ
ἁμοουσίου καὶ προσενητῆς τράυδος D
— 91, 20 ἀδιδίφρον καὶ ἁμοουσίου
τράυδα D — 170, 18 ἐπερ τῆς ἁγίας
καὶ ἁμοουσίου τράυδος.
τραυτής: 100, 19 ἐπὶ τραυτῆ χρόνον D.
τραυμία: 183, 19 ζήλιας καὶ τραυμίας
κακῶν διαφορομένη C.
τρόπαιος: 20, 23 τὸ στεργὸν τοῦ δικαίου
τρόπαιου φιλανθρωπίας γερασίουφρο-
ντος.
τρόπος: 49, 15. 51, 7 ὡσπερ τινὶ τρόπῳ
Or — 80, 16. 90, 24 κατὰ τὸν . . .
τρόπον D — 99, 11 D.
τροφῆ: 48, 25 μικρῶ τινὶ τροφῆ Or —
109, 4 διδοὺς τροφῆν πέσει σαοζι D.
τρόφιμος: 46, 7 τρώφιμος δικαιοσύνη Or.
τροχός: 75, 27 ὡς τροχὸν ἐλιπτόμενον D.
τροχῶ: 156, 7 ἀμφοραῖς τροχόμενα C.
τροχάνω: 88, 15 περὶ τῶν τροχόντων D.
τύπος: 47, 18 τὸν τῆς ἐδδαμοσίας τύπου
Or — 52, 1 τὸν ὀφειλόμενον τύπου
Or — 94, 21 D — 117, 29 (Canon 19)
τραυνοκτόνος: 12, 2.
ἴβρις: 190, 4 C.
ἐγαινω: 2, 20 τοῦ ἐγαινοντος λόγου.
ἐγής: 48, 30 ἐγῆ . . . ἔδειξε Or.
ἐγρά (ἡ): 81, 22 D.
ἐγρότης: 49, 8 τὴν ἐγρότητα ἔληξε Or.
ἐνοθεσία: 100, 10 f ἐνοθεσίας δῶρον D.
ἐλη: 52, 25 ἡ ἐλη αὐτῆ . . . προήχθη,
vgl. 51, 19 Or.
ἐνησις: 46, 3 εἰς ἔνησιν καὶ δοξολο-
γίαν καὶ ἐξαροσίαν τοῦ . . . θεοῦ.
ἐπάγω: 93, 16 D.
ἐπαντῶ: 155, 21 κατὰ γνώμην αὐτῶ
οὐκ ἐπήγησε — 172, 25 ἑωραζότες
ὡς κατὰ γνώμην αὐτοῦ τὰ κατὰ τοῦ
μεγάλου Ἐνσταθίου ἐπήγησεν.
ἐπαριθμέω: 77, 8 D.
ἐπαρχή: 81, 10 ἐξ ἐπαρχῆς τῶν λόγων D.
ἐπάροχ: 16, 23 — 71, 17. 96,
24 D.

- ἱερατικός: 175, 16.
 ἱερατολογία: 165, 29 παύριον ἱερασελ-
 θόντας — 166, 34 τοῦ ἀνθρώου . . .
 ἱερασελθόντος τὴν ἱεροσύνην.
 ἱερανομία: 112, 23 Canon 2.
 ἱεραναχωρέω: 153, 8.
 ἱεραζόχομαι: 57, 24 τὸν ἀνθρώπων βίον
 ἱεραζόχεται — 149, 4 τὸν ἀνθρώπων
 ἱεραζελεῖν βίον.
 ἱεραζόσιος: 70, 25, 71, 4 D.
 ἱερα: 93, 14 ἱερα . . . τοῦ D.
 ἱεραγαν: 60, 30 γιλοσόφους τινὰς λο-
 γίους ἱεραγαν, vgl. ἕγαν.
 ἱεραζοτιζώ: 149, 13.
 ἱεραζογίω: 168, 10 — 179, 18.
 ἱεραναβαίνω: 147, 27.
 ἱερασαπίζω: 181, 17 C.
 ἱεραβαίνω: 99, 11 D.
 ἱεραβολή: 50, 2 ἱεραβολήν τιμωρία: Or
 — 52, 27 ἡ ἱεραβολή τῆς ἐναντίας
 δυνάμεως Or — 129, 11 καθ' ἱεραβο-
 λήν . . . χείρων C — 195, 11 ὡ μόνου:
 ἱεραβολή C.
 ἱεραζώω: 91, 5 οἷα . . . ἱεραζώουσα
 καὶ περαζώουσα D.
 ἱεραζωάνω: 51, 25 ὁρῶν ἱεραζωάνω:
 Or.
 ἱεραθεσις: Verzug: 164, 17 ἱεραθέσειω:
 σοφίμασιν C.
 ἱεραζέμια: 46, 16 ἀπὸ τῆς κορυφῆς . . .
 ἱεραζέμηνω: Or — 67, 18 ἱεραζέσθω
 μοι ταῦτα D.
 ἱεραλαμπρος: 49, 13 τὰ ἱεραλαμπρα . . .
 τῆς θεότητος Or.
 ἱερακίω: 195, 11 C.
 ἱερατίθμι: 130, 2 C.
 ἱεραζομαι: 187, 9 C.
 ἱεραζω: 187, 1 ἱεραζωὸν τὸ ὅτι C.
 ἱεραζομαι: 96, 28 D.
 ἱερα: 140, 21 — 164, 18 in Verbindung
 mit da: τὰ ἐπὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος
 δὲ ἡμῶν κεκοιμένα C, vgl. παρά.
 ἱεραβίλλω: 176, 11 θανάτω . . . ἱεραβίλλω-
 θήρα.
 ἱεραζογίζω: 60, 27 — 82, 29 D — 162,
 10.
 ἱεραζογίω: 68, 22 D.
 ἱεραζομα: 90, 7, 92, 16, 92, 21 D.
 ἱεραζομα: 100, 29 ἱεραζεατο εἰς τὴν
 σόρα D.
 ἱεραθεσις: 68, 21 τὰς μαρτυρίας τῶν
 ἱεραθεσιων D — 88, 15, 20, 91, 25 D
 — 189, 16 καθ' ἱεραθεσιων C.
 ἱεραθήγη: 90, 7 λάμβανει . . . ἱεραθήγας:
 D — 91, 17 δεχόμενος σωτηριώδεις:
 ἱεραθήγας D.
 ἱεραζομαι: 101, 2 ἱεραζόμενος τῷ θανά-
 τῳ D.
 ἱεραλαμπάνω: 78, 28, 80, 12 D — 89, 19
 μὴ ἀνθρωπομορφον τὸ θεῖον ἱεραλαμ-
 βωμεν D.
 ἱεραζομα: 171, 10 ἱεραζοματων παιδιων
 (Thdt. ἐπότιθων).
 ἱεραζομαζομα: 53, 12 Or.
 ἱεραζομα: 193, 5 ἀκάματων ἱεραζομα C.
 ἱεραζομα: 115, 12 (Canon 11) — 115,
 18 (Canon 12).
 ἱεραζομα: 98, 2 μὴ . . . ἱεραζομα: D.
 ἱεραζομα: 51, 12 ἱεραζομασιν ἀληθείας
 ἕχοι Or — 86, 13 ἐν τρισὶν ἱεραζομασιν
 D — 89, 18 D — 90, 26 τῶν τριῶν
 τελειῶν ἱεραζομασιν D — 91, 11 D —
 186, 11 ἱεραζομασιν ξένη ἱεραζομα C.
 ἱεραζομα: 46, 7 ἐπιφανεστάτα,
 ὁδοὶ: ἡ . . . δικαιοσύνη ἱεραζομασιν
 Or.
 ἱεραζομα: 35, 12.
 ἱεραζομα: 49, 12 τὴν ἀγριότητα τῷ
 γόμῳ ἐπέταξεν Or — 104, 3.
 ἱεραζομα: 11, 22 κήματων τῇ πίστει ἡ.
 ἱεραζομα: 104, 14 τῆς ἱεραζομας ἕξωχομα.
 ἱεραζομα: 3, 22 ἱεραζομα: — 188, 5 ἐν τοῖς
 ἱεραζομασι δῆμασι C.
 ἱεραζομα: 47, 28 τῷ προστάγματι τῆς
 διανοίας ἱεραζομασιν Or.
 ἱεραζομα: 67, 23 ἱεραζομασιν γεγενῆσθαι
 D — 67, 24 ἱεραζομα . . . ἱεραζομα D.
 ἱεραζομα: 190, 10 C.
 ἱεραζομα: 77, 11 ἱεραζομασιν αὐτοῦ τὰ:
 ἱεραζομασιν D.
 ἱεραζομα: 48, 1 ἡ διάνοια ἱεραζομα οἷα Or
 — 90, 22 εἰς ἱεραζομασιν ἐνομασιν με
 ἱεραζομα D — 93, 2 ἐπὶ τὴν ἱεραζομα
 . . . ἱεραζομα D.
 ἱεραζομα: 50, 19 εἰς ἱεραζομα ἀρθέματα Or.
 ἱεραζομα: 50, 18 Or.

φαίδρος: 18, 9 φαίδρον καὶ θεϊκὴν εὐρή-
 νην.
 φαιδρότης: 51, 13 Or.
 φανερόομαι: 86, 6 D.
 φανερός: 5, 19 εἶρεν φανερὰ (nonnulla)
 τῶν ἐξέσσε ἐσπευμένων (cf. Nuth de
 Marci vita Porph. p. 39) — 47, 2 εἰς
 φανερὸν ἄγνοσα Or — 71, 21 περὶ
 τῆς φανεροῦ: λέξεως D — 180, 3 φα-
 νερός C — 182, 30 φανερὰ . . . κατ-
 ἔστησεν C.
 φάιλος: 51, 4 μηδενὸς φάλλον ἐμποδὸν
 ὄντος Or.
 φέγγος: 46, 12 μέγιστο τοῦ φέγγους τῶν
 ἄστρον Or — 83, 28 τὸ τῆς γροφῆς
 . . . φέγγος D.
 φεῖδομαι: 129, 14 φεισάσθω ἢ θεία με-
 γαλειότης C.
 φεῖγνω: 166, 24 ἐφίγησασθαι φεῖγνομεν.
 φθάζω: 182, 5 φθάζουσα ἐν τῇ Τροίῃ . . .
 τὴν σένοδον.
 φθάω: 3, 16, 22, 2 φθάσας ἐν — 9, 5
 φθάσας . . . ἀνακάμπει — 151, 10
 ἄγρι τῆς βασιλίδος ἐφθασεν — 161, 30,
 163, 11 φθάσαντες (φθάσαι) τὴν Κων-
 σταντινούπολιν — 178, 27 φθάσαντος
 εἰς τὴν Αἴλιαν — 180, 28 φθάσαι ἐπὶ
 τὸ στρατόπεδον C — 181, 8 φθάσαι
 εἰς τὸ στρατόπεδον C.
 φθίγγομαι: 94, 20 D.
 φθίρω: 184, 5 C.
 φθόνος: 50, 27 τοῦ φθόνου . . . τὸ ἔδε-
 ζον Or — 174, 34 φθόνῳ τὴν διαίθε-
 σιν ἐπέστη.
 φθορέύς: 38, 28 φθορέας τῶν νεγλῶν
 ἀποστρέφασθαι C.
 φιλανθρωπεύομαι: 25, 6.
 φιλανθρωπία: 4, 29 — 83, 23, 99, 18,
 100, 1 D.
 φιλάνθρωπος: 162, 35 s. Constantin.
 φίλια: 165, 3 συνεισηρέγκατε τὰ τῆς φι-
 λίας καλέ C.
 φίλοκαινος: 8, 29.
 φίλομαθής: 5, 20 παρὰ . . . φίλομαθέων
 ἀνδράσιν.
 φιλονεικίω: 82, 4 D.
 φιλονεικία: 180, 2 C.
 φίλτρον: 191, 17 φίλτρον τῆς ἡμοροίας C.

φίλτρον: 190, 19 C.
 φοβέομαι: 49, 30 m. Infim. μή φοβηθήτω
 εἰπεῖν Or.
 φόβος: 47, 7 φόβος θετός Or — 93, 12 D.
 φόρον forum: 147, 33 ἐν τῇ ἐπιλεγμένῃ
 ἐργοῦ ἦτοι φόρον Κωνσταντίνου.
 φορῶν: 81, 12, 94, 19 D.
 φορέας: 73, 9, 88, 15 D — 185, 12 C.
 φορῶτω: 9, 20 χόρῳν . . . πεφοργημένην
 — 18, 6 τοῖς τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας
 καὶ πίστεως ὅπλοις φορέας κατὰ τὸν
 . . . τρωάντων — 22, 7 τὸν . . . πι-
 φοργημένων ἐκαταμεγέλιτοις ὅλοις Κων-
 σταντίνου — 140, 11.
 φορῶν: 190, 22 C.
 φοροῖω: 10, 23 οἱ ἐν φοροῦντες, vgl. 55,
 18 — 32, 28 ἐν φοροῦν, vgl. 52, 9 Or.
 — 47, 8 τοῖς ἐν φοροῦσαν Or — 53,
 28 περὶ τοῦ θεῖον φοροῦν Or — 93,
 25 τοῖς τὰ αὐτοῦ φοροῦντες D —
 164, 21 φοροῦν περὶ τῆς καθολικῆς
 πίστεως C.
 φοροῖς: 32, 18 ἀναεξήμερον φοροῖδα
 — 164, 30 C — 180, 4 εἴ τινα τῆς
 ἀληθείας . . . ἐποιήσασθε φοροῖδα C
 — 186, 28 τὰς φοροῖδας ἀπελαφύ-
 ρουσαν C — 187, 22 C — 194, 17 C
 — 195, 6 φιλονεικίας . . . φορο-
 ῖδα C.
 φοροῖω: 47, 7 Or.
 φέλαξ: 47, 7 Or — 48, 19 ὁ θετός σωτήρ
 ὁ . . . φέλαξ Or — 51, 5 ὁ λόγος . . .
 φέλαξ πάντων πραγμάτων Or.
 φέσις: oft, vgl. 65, 17 D — 65, 19
 ἄσπεκτος φέσις D — 66, 3 τῶν πι-
 σιῶν φέσεων D — 67, 3, 7, 26, 27, 75,
 21, 83, 9, 92, 18, 99, 11 D.
 φέω: 47, 4 αἰῶνος . . . φνομένον Or
 — 86, 6 D — 200, 2 ὅση . . . ἢ λῆχῆς
 πέφικε C.
 φωλεός: 185, 21 C.
 φωνή: 47, 27 οὕτε φωνῆ οὕτε γλῶττι:
 τῷ προστάγματι τῆς διαβολῆς ἐπινο-
 γῆσαι ἀρκοῦσα Or — 50, 2 ὃ τῆς . . .
 ἀσεβοῦς φωνῆς Or — 64, 16, 65, 16
 ἢ φωνῆ = Bibelstelle D — 66, 14, 68,
 10 λέγει ἢ θεία τῶν ἐξαγγελίων
 φωνῆ D — 79, 7 = Wort D —

97, 26 κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ θεσπεσίου Παύλου D.
 φωσάω: 119, 11 φωραθέντες . . . ἐπέπεσον — 128, 16 εἴ τις σύγγραμμα . . . φωραθῆναι γράψας C — 129, 21 ἐφωράθη . . . ἠπτημένους C.
 φῶς: 46, 17 Or (vgl. λαμπρότης. — 47, 15 τοῖ ἀδίδου καὶ ἀθανάτου φωτός Or — 51, 1 Or — 51, 11 τὸ οὐράνιον φῶς Or — 92, 4 φῶς ἀχώρητον καὶ ἀκατάληπτον D.
 φωτοειδῶς: 10, 4.
 ζαμαιλίων: 37, 29 ὡς ζαμαιλίοντες μετεβάλλοντο.
 ζαρά: 190, 29 C.
 ζαρεπτήρ: 81, 7 D — 190, 1 C.
 ζαρίζομαι: 53, 20 Or.
 ζήρις: 50, 17 πρὸς ζήριον ἐλθεῖν Or — 67, 7. 93, 4. 97, 5. 98, 12 D — vgl. τέζνον.
 ζήρισμα: 97, 14 D.
 ζειμών: 179, 32 μετὰ θουρίβου καὶ χειμῶνος C.
 ζειροήθης: 185, 24 C.
 ζειροθεσία: 116, 31 (Canon 16).
 ζειροτορία: 112, 11 (Canon 2) — 113, 8 (Canon 4).
 ζειρονογέω: 112, 4 (Canon 1).
 ζειροβικός: 109, 13 ζειροβικὸν θρόνον.
 ζέω: 49, 2 τῶν μελῶν . . . ζεθέντων Or — 49, 4 ἐζχαριστίας ἐλαίονος διαζέων Or.
 ζηρέτω: 33, 10.
 ζῶν: 46, 19 ζῶνες ζῶνος λαμπρότεροι Or.
 ζορεία: 3, 25 τῆ ἀγίας ζορεία — 80, 22 παρὰ . . . πνευματικῆς ζορείας D.
 ζορηγῶ: 191, 2 τὰς σποιδάς . . . ζεζορηγῆκε C.
 ζορηγός: 21, 3 ὁ τῶν ἐγαθῶν ζορηγός — 193, 7 Λριστὸς . . . ὁ . . . τῆς ἀθανασίας ἀντὶς ζορηγός C.
 ζορῶν: 187, 13 C.
 ζροεστέω: 100, 21 ζροεστέω τιμωρία D — 100, 27 τὰς ζροεστονιμένας τιμωρίας D.
 ζοήμα: 16, 24 τῆς ἀντὶς οὐσίας . . . καὶ τοῦ ἀετοῦ ζοήματος — 88, 3 πιστέων, ὅτι

τῆς . . . θεότητος . . . καὶ τοῦ αἰτοῦ ζοήματος τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον D.
 ζορημολόγος: 10, 27.
 ζορηστεύομαι: 115, 10 ζορηστεύσασθαι εἰς αὐτοὺς (Canon 11).
 ζορηστός: 90, 7 ζορηστάς ἐποθήκας D.
 ζορηστότης: 67, 6 D.
 ζορηστομαχέω: 37, 20 (Brief Alexanders).
 ζορηζῶ: 182, 12.
 ζρόνος: 50, 13 κατὰ ζρόνον πολλοῦς Or — 52, 31 τοῖς ζρόνοις τοῖς παρεληλυθόσων Or.
 ζροσοκόλλητος: 11, 14 ζροσοκόλλητοις λέξις σιναρισάας.
 ζροῦμα: 67, 11 ἐξ ἐνὸς ζροῦματος τὰς εἰζόνας . . . ζροφουσον D.
 ζρόρα Raum: 52, 7 Or.
 ζρορεπίσκοπος (var. ζρορεπισκοπή: 114, 28 (Canon 8).
 ζρορίζω: 84, 24 ζρορηθεὶς ἐξείνον D — 129, 25 ὅν ἡμῶν . . . ἐπυρέτης ἐζορῶσεν C.
 ζρορίς: 52, 13 πλάνης τινὸς ζρορίς Or — 180, 5 ζρορίς τινος ζρότος C.
 ζρόλλω: 109, 17.
 ζρόλης: 119, 1.
 ζρόλος: 59, 30 οὐκ ὀνόματι ζρολῶ (Hosius).
 ζρόφος: 79, 6 τῷ ζρόφῳ τῆς φωνῆς ἰσοπροσήγορος D.
 ζροχή: 46, 22 τὴν ἀπὸ ζροχῆς δικαίαν πίστιν Or — 47, 16 ἀμφίβολος . . . τῆς ζροχῆς πίστις Or — 49, 28 ἡ καθοσώσις τῆς ζροχῆς τῆς ἐμῆς Or — 49, 17. 50, 24. 30. 51, 3. 52, 19. 53, 10 Or — 67, 13 ἐν τῷ . . . ταμείῳ τῆς ζροχῆς D — 98, 20 D.
 ζρόμος: 187, 9 ἄγωνα καὶ ζρόνον καὶ παγζάλεπον ἐπέλθειν C.
 ζρόμος: 49, 4 τοῖς ζρόμοις ἐπέθηκε Or.
 ζρός: 50, 27 οὐζ ὡς ἐν δλίγοις . . . ἀλλ' οὐδεὶς Or — 53, 21 ὡς ἀλληθῶς Or — 104, 8 ὡς ἴτε, vgl. 118, 34 — 188, 16 ὡς ἂν καταμείθῃ C.
 ζροπερεί: 189, 17 C.
 ζροφέλια: 92, 16 πρὸς ζροφέλιαν τοῖς πιστῶς δεζομένοις D.
 ζρολέσις: 190, 21 C.

Berichtigungen.

- 22, 19 l. *ὄν*.
- 24, 17 Komma nach *διαγνώξει*.
- 24, 29 l. die Anmerkung in der Form: *ἐχόντων* A¹H (Mascul. d. Partic. statt Femin. wie 50, 30 und 68, 25) usw.
- 33 Unter den Quellen füge hinzu: **9** vgl. Thdt. I 2, S.
- 50, 27 Anm. l. *βασταρίας*.
- 54, 11 l. *Μήσις*.
- 65, 25 Anm. l. *τούτων*.
- 82, 24 l. *συνοργεῖν*.
- 102 Unter den Quellen füge hinzu: **3—17** vgl. Georg. Mon. II p. 507, 21 ff.
- 105 am Kopfe der Seite l. II 27, S.
- 106, 3 l. *Κυζλήσον*.
- 128 Am Ende der Quellennachweise füge hinzu nach vor: ed. Ed. Schwartz
Acta conc. oec. IV 2 p. 101.
- 166, 4 l. *σφραγῖδι*.

Due Date Bookmark

Robarts Library

DUE DATE:

~~May 31~~, 1994

June 12

For telephone renewals
call

978-8450

Hours:

Monday to Saturday

9 am to 5 pm

Sunday

1 pm to 5 pm

**Fines 50¢
per day**

C

-

L

-

Preserve our past.

— — — — —

BR
65
G35
1918

Gelasius of Gyzicus
Gelasius Kirchengeschichte

119
1994

